COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

~~LXXVI.~~

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

XII.

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S COLLEGE
LIBRARY
JUN 3 1937
9722

S. P. N. JOANNIS
CHRYSOSTOMI
ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,
OPERUM
PARS I.
HOMILIÆ IN SCRIPTURAM.

CLASSIS II.
HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

COMMENTARIUS IN ACTA APOSTOLORUM.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN ACTA APOSTOLORUM.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et docere. Usque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est[1].

I. Multi perinde ignorant an hic liber extet, et quis sit ejus auctor: quæ mihi potissimum causa fuit ut hoc opus aggrederer, quo hujus rei ignaros instituerem, nec tantum thesaurum latere sinerem. Non minus enim nobis, quam ipsa Evangelia, utilis esse poterit: tanta nimirum plenus est philosophia, tanta dogmatum sinceritate, miraculorumque copia, eorum maxime, quæ a Spiritu sancto patrata sunt. Ne itaque deinceps hunc librum prætercurramus; sed eum magna accuratione exploremus. Etenim ea, quæ Christus in Evangeliis prædixit, hic opere completa videre est: veritatem ex rebus ipsis splendentem, Discipulosque post acceptum Spiritum sanctum in melius longe commu-

[1] Act. 1, 1, 2.

BQ
1536
.A4
v. 17

tatos. Nam quæ a Christo audierant dicente : « Omnis qui » crediderit in me, signa, quæ ego facio, et ipse faciet, et » his majora faciet[1] ; » et ea quæ prædixit Discipulis, quod ante præsides et reges ducendi essent[2], quod in synagogis flagellandi, quod intolerabilia passuri, et his omnibus superiores futuri essent, quod item Evangelium prædicandum foret in universo mundo; hæc, inquam, omnia accuratissime completa in hoc libro cernere est; necnon his plura, quæ cum Discipulis versans Dominus dixerat. Videbisque hic Apostolos ceu volucres per terram et maria discurrentes : illosque olim timidos et rudes, in alios homines repente mutatos, divitiarum contemptores, gloria, ira, concupiscentia cæterisque omnibus superiores effectos : multam videbis inter ipsos concordiam ; nullam invidiam, ut olim, nullam ob primatus desiderium contentionem : sed omnem in illis virtutem diligenter cultam, charitatemque eximie fulgentem : de qua multa ipsis præceperat dicens : « In hoc cognoscent omnes quod Discipuli mei sitis, » si dilexeritis invicem[3]. » Quin et dogmata quædam in hoc libro reperire licet, quæ nisi scriptus ille fuisset, nulli ita perspicua et plana fuissent : imo etiam id quod est salutis nostræ caput, tam secundum vitam et mores, quam secundum dogmata, occultum obscurumque esset. Maxima pars autem libri, Pauli gesta sunt, qui plus omnibus laboravit : cujus rei causa est, quod is, qui hunc librum scripsit beatus Lucas, ejus esset Discipulus : cujus virtutem tum ex aliis multis cernere est, tum maxime quod doctori suo indesinenter hæserit. Itaque cum Demas et Hermogenes ipsum reliquissent, alterque in Galatiam, alter in Dalmatiam abiisset, audi quid de illo dicat : « Lucas solus me» cum est[4] ; » et Corinthiis scribens de illo ait : « Cujus laus

[1] Joan. XIV, 12. — [2] Matth. X, 18. — [3] Joan. XIII, 35. — [4] 2 Tim. IV, 11.

» est in Evangelio per omnes Ecclesias[1]; » et cum dixit : « Visus est Cephæ, deinde duodecim; » cum ait vero, « Secundum Evangelium quod accepistis[2], » de Lucæ Evangelio loquitur; ita ut non aberraverit, si quis ipsi hoc opus ascripserit : cum ipsi dico, Christo dico. Quod si quis dixerit : « Cur non omnia scripsit qui usque ad finem cum ipso semper fuerit? » Respondebimus hæc satis fuisse iis, qui animum adhibere vellent : illosque iis semper incubuisse, quæ magis urgerent, neque illis tantum fuisse scribendi studium; multas quippe non scriptas traditiones dederunt. Omnia itaque hoc in libro admiratione digna sunt; maxime vero illa verborum demissio, qua, suggerente Spiritu sancto, de œconomia loquentes usi sunt Apostoli. Ideo cum tot tantaque de Christo narrent; pauca de Divinitate ejus dixerunt; longe plura vero de humanitate, de passione, de resurrectione, de ascensione. Nam hoc interim quærebatur, ut crederetur ipsum resurrexisse et ascendisse in cœlos. Quemadmodum igitur ipse Christus imprimis ostendere curabat se a Patre venisse; ita et hic narrat ipsum resurrexisse, assumptum fuisse, et ad illum rediisse, a quo venerat. Nisi enim hoc prius creditum fuisset; multoque magis post quam accesserunt resurrectio et assumptio, totum dogma Judæis incredibile visum fuisset. Quapropter sensim et paulatim eos ad subliniora ducit. Athenis vero hominem eum simpliciter vocat Paulus[3], nihil amplius addens : et jure quidem. Etenim si ipsum Christum, de sua cum Patre æqualitate loquentem[4], sæpe lapidare tentarunt, ipsumque blasphemum ideo vocarunt, vix illum sermonem a piscatoribus accepissent, cum maxime crux præcessisset.

II. Et quid de Judæis loquar, quando ipsi quoque Dis-

[1] 2 Cor. VIII, 18. — [2] Id. XV, 1 et 5. — [3] Act. XVII, 31. — [4] Joan. VIII, 59.

cipuli, cum sublimiora audirent dogmata, sæpe turbati et offensi sunt? Ideo dicebat: «Multa habeo vobis dicere, sed »non potestis portare modo[1].» Si illi non poterant qui tanto tempore cum ipso erant, qui tot arcanorum consortes erant, et tot viderant miracula, quomodo homines recens avulsi ab aris, ab idolis, a sacrificiis, a felibus, a crocodilis; hic enim erat gentilium cultus; qui a cæteris malis tunc primum abducti fuerant, sublimia statim dogmatum verba accepissent? quomodo etiam Judæi, qui quotidie discebant et instituebantur a lege: «Audi Israël, Dominus »Deus tuus, Dominus unus est, et præter eum non est »alius[2],» qui ipsum viderant cruci affixum; imo qui crucifixerant et sepelierant, neque ipsum resuscitatum viderant, audientes eumdem ipsum esse Deum et Patri æqualem, non omnino resiliissent, ac recessissent? Ideoque paulatim et sensim illos ad majora ducunt, et sese multum ipsis attemperant. Uberiore vero Spiritus gratia fruuntur, et majora, quam Christus fecit, in ipsius nomine faciunt; ut utrinque ipsos humi jacentes erigant, et ut resurrectioni fidem habeant. Hic quippe liber imprimis est resurrectionis demonstratio: qua credita, cætera facile succedunt. Argumentum ergo et scopus hujus libri, ut summatim dicam, hic potissimum est. Audiamus demum ipsa procemia. «Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theo»phile, quæ cœpit Jesus facere et docere[3].» Cur illi Evangelium in memoriam revocat? Ut accurationem suam ostendat. Nam initio illius operis dixit: «Visum est et mihi »assecuto omnia a principio diligenter, ex ordine tibi »scribere[4].» Neque suo contentus testimonio, totum refert ad Apostolos dicens: «Sicut tradiderunt nobis, qui ab ini»tio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis[5].» Idcirco

[1] Joan. XVI, 12. — [2] Deut. VI, 4. — [3] Act. I, 1. — [4] Luc. I, 3. — [5] Ibid. 2.

postquam sermoni fidem ibi conciliavit, hic alia confirmatione opus non habet; cum Theophilus jam persuasus, ac per illud opus de accurata rei veritate institutus esset. Etenim cui habita fides est scribenti quæ audierat, multo magis credendus est, cum ea scribit, non quæ ab aliis accepit, sed quæ vidit et audivit. Nam si ea, quæ de Christo dicta sunt, inquit, accepta habuisti, multo magis accipies ea, quæ de Apostolis dicturus sum. Quid igitur? An historia tantum hoc opus et Spiritu vacuum est? Nequaquam. Quo pacto? quoniam ea, quæ ipsi tradiderunt ii, qui viderant et ministri sermonis fuerant, ex Spiritu erant. Et cur non dixit: « Sicut tradiderunt nobis, qui Spiritu sancto dignati erant, » sed, « Qui ab initio viderunt? » Quia hoc maxime fidem facit, cum ab iis ipsis qui viderunt narratur; illud vero arrogantiam et fastum præ se tulisset apud insipientes. Ideo Joannes dicebat: « Ego vidi et testimonium perhibui, » quia hic est Filius Dei[1]. » Christus vero sic alloquitur Nicodemum adhuc rudiorem: « Quod scimus loquimur, et quod » vidimus testamur, et testimonium nostrum nemo accipit[2]. » Ac rursum ostendens multa ex oculorum testimonio dici, Discipulis dicebat: « Et vos testificamini de me, » quia ab initio mecum estis[3]. » Apostoli quoque sæpe ita loquuntur: « Testes nos et Spiritus sanctus, quem dedit Deus » credentibus in se[4]. » Postea vero Petrus, ut resurrectioni fidem faciat, dicit: « Qui manducavimus et bibimus cum » illo[5]. » Facilius enim eorum testimonium admittebant, qui versati fuerant cum illo, quod adhuc longe abessent a notitia Spiritus. Quamobrem Joannes in Evangelio dicebat se vidisse[6], de sanguine et aqua loquens, oculatum testimonium ut maximum ponens; etiamsi oculis certiora sint ea quæ a Spiritu proficiscuntur; sed non apud incredulos.

[1] Joan. I, 34. — [2] Id. III, 11. — [3] Id. XV, 27. — [4] Act. II, 32. — [5] Id. X, 41. — [6] Joan. XIX, 35.

Quod vero Spiritus particeps Lucas fuerit, ex multis perspicuum est; tum ex signis, quæ tunc fiebant, tum quod illo tempore quilibet Spiritus essent participes; tum ex Pauli testimonio : « Cujus laus est in Evangelio[1], » inquit; tum ex ordinationis calculo; post illud enim addit : « Sed et ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostræ in hanc » gratiam, quæ ministratur a nobis[2]. »

III. Et vide quam sit a fastu alienus. Non enim dicit : « Primum Evangelium, quod evangelizavi; » sed, « Primum » sermonem feci, » se majorem esse putans Evangelii appellationem : etiamsi illum inde Apostolus celebret dicens : « Cujus laus est in Evangelio. » Sed ille modeste sic loquitur : « Primum quidem sermonem feci de omnibus, o » Theophile, quæ cœpit Jesus facere et docere; » non simpliciter de omnibus, sed a principio ad finem usque : « Usque ad diem, inquit, quo assumptus est. » Atqui Joannes declarat non posse omnia scribi : ut enim hoc ostendat, postquam dixerat : « Quæ si scribantur singula, nec ipsum » arbitror mundum posse capere, » adjicit : « Eos, qui scri- » bendi sunt, libros[3]. » Quomodo igitur, inquies, hic de omnibus loquitur? At non dixit : « Omnia, » sed, « De » omnibus : » ac si quis dicat summatim et in genere; aut de omnibus, quæ competunt et urgent. Deinde ostendit quæ sint illa omnia, quæ cœpit Jesus facere et docere; miracula nempe et doctrinam subindicans. Neque hoc tantum, sed quod etiam faciendo doceret. Vide autem illius benignum apostolicumque animum. Vel unius hominis causa hanc suscepit accuratam operam, ut totum Evangelium scriberet. « Ut habeas, inquit, eorum, de quibus » eruditus es, sermonum veritatem[4]. » Audierat enim Christum dicentem : « Non est voluntas Patris mei ut pereat

[1] 2 Cor. VIII, 18. — [2] Ibid. 19. — [3] Joan. XXI, 35. — [4] Luc. I, 4.

» unus ex his pusillis[1]. » Et cur non unum librum fecit uni Theophilo mittendum ; sed in duo partitus est argumenta ? Perspicuitatis causa, et ut intermissionem daret auditori. Alioquin vero distincta sunt amborum argumenta; consideres autem velim quomodo Christus per opera dictis suis fidem conciliarit. Ad mansuetudinem hortabatur, dicens : « Discite a me quia mitis sum et humilis corde[2]. » Docebat paupertatem, et illam per opera exhibebat : nam « Filius » hominis non habet ubi caput suum reclinet[3], » inquit, jubebat rursum inimicos diligere : hoc in cruce docuit cum pro crucifigentibus precatus est. Dicebat : « Volenti » tecum in judicio contendere et tunicam tuam tollere, » dimitte ei et pallium[4] : » ipse vero non solum vestimenta, sed etiam sanguinem suum dedit. Sic etiam Discipulos suos facere jussit. Quapropter dicebat Paulus : « Sicut habetis » formam nostram[5]. » Nihil enim frigidius doctore, qui verbis tantum philosophatur : neque enim hoc doctoris est, sed hypocritæ. Idcirco Apostoli primum exemplo, hinc verbis docebant ; imo non verbis opus habebant, operibus ipsis clamantibus. Neque aberraverit si quis passionem ejus actionem vocaverit : patiendo namque magnum illud mirabileque opus edidit, quo mortem solvit, ac reliqua omnia peregit. « Usque in diem, qua præcipiens Apos- » tolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est[6]. » Per Spiritum præcipiens, id est, spiritualia apud ipsos loquens præcepta, nihilque humanum. Vel hoc ergo dicendum; vel quod per Spiritum ipsis præceperit. Vides quomodo adhuc de Christo humiliter loquatur, ut et ipse de se ipso loquebatur dicens : « Si autem ego in Spiritu Dei ejicio » dæmonia[7] ? » Etenim Spiritus sanctus in illo templo operabatur. Quid autem præcepit ? « Euntes docete omnes

[1] Matth. XVIII, 14. — [2] Id. XI, 29. — [3] Id. VII, 20. — [4] Id. V, 40. — [5] Philip. III, 17. — [6] Act. I, 2. — [7] Matth. XII, 28, 19.

» gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spi-
» ritus sancti; docentes eos servare omnia quæcumque man-
» davi vobis[1]. » Magna laus Apostolorum, cum talia ipsis commissa sint, nimirum totius orbis salus; cum etiam verba Spiritu plena essent : id quod subindicans dicebat, « Per Spiritum sanctum; » id est, verba, quæ locutus sum vobis, Spiritus sunt. Hoc porro dicit ut auditorem ad concupiscentiam trahat discendi præcepta : Apostolisque fidem conciliat : siquidem ea, quæ sunt Spiritus, locuturi sunt, necnon præcepta Christi. Cum præcepisset, inquit, « As-
» sumptus est. » Non dixit : « Ascendit; » quia de illo ut de homine adhuc loquitur. Post resurrectionem quoque fortasse Discipulos docuit. Sed hoc totum tempus nemo nobis accurate explicavit. Verum huic rei magis immoratur Joannes, quam cæteri, ut hic quoque : sed nullus omnia clare recensuit : ad aliud quippe festinabant. Hæc porro didicimus per Apostolos, qui ea quæ audierant retulerunt. « Quibus et præbuit se ipsum vivum[2]. » Locutus ante de assumptione, jam de resurrectione agit. Quia enim dixerat, « Assumptus est, » ne putares illum ab aliis assumptum fuisse, subjunxit, « Quibus et præbuit se ipsum vivum. » Nam si in majori re se ipsum exhibuit, multo magis in minori.

IV. Vides-ne quomodo clanculum hæc magna disseminet dogmata? « Per dies quadraginta apparens eis[3]. » Neque enim, ut ante resurrectionem, semper cum illis erat. Observa autem non dixisse illum, « Quadraginta
» diebus, » sed, « Per dies quadraginta. » Adveniebat enim, et avolabat rursum. Quare? Animos illorum ad altiora ducebat, nec sinebat illo perinde erga se affici atque antea. Nec sine causa hoc agebat; sed utrumque diligenter præparans, ut resurrectio crederetur, et ut major ipse pu-

[1] Matth. XXVIII, 19. — [2] Act. I, 3. — [3] Ibid.

taretur esse, quam homo. Atqui hæc erant inter se contraria : ut enim resurrectio crederetur, humana multa fieri oportebat ; ut alterum vero firmaretur, non item. Attamen utrumque opportuno tempore factum est. Cur autem non omnibus, sed Apostolis tantum apparuit? Quia multis id phantasma visum fuisset, qui arcanum mysterii non noverant. Si enim ipsi Discipuli non credebant initio et turbabantur, tactuque manus opus habebant, necnon mensa communi, quomodo vulgus affectum fuisset? Quapropter ex miraculis indubitatam reddit resurrectionem ; ita ut non illis tantum tunc temporis hominibus, sed omnibus postea certa foret resurrectio. Quod enim in illis effecerunt conspecta signa, hoc in posteris omnibus per fidem futurum erat. Ideo hinc incredulos argumentis impetimus. Si non resurrexit, sed mortuus manet, quomodo in nomine ejus Apostoli signa fecerunt? At non fecere miracula? quomodo ergo gens nostra constitit? Non enim huic veritati obsistent, neque pugnabunt contra ea, quæ sub conspectum cadunt. Itaque quando dicunt non facta fuisse miracula, tunc magis sese confundunt. Hoc enim maximum esset miraculum, si sine miraculis totus orbis accurrisset, a duodecim pauperibus et illitteratis hominibus captus. Neque enim pecuniis, non verborum sapientia, non alio simili modo piscatores vicerunt ; ut vel inviti confiteantur divinam in illis esse virtutem : neque enim humanæ vires talia unquam facere potuerint. Ideo ille quadraginta diebus mansit post resurrectionem ; tam longo conspectus sui spatio rei veritatem comprobans, ne id quod videbatur, phantasma esse putarent. Neque his contentus, mensam etiam addidit, id quod etiam postea dicit. «Et convescens cum illis[1].» Hoc autem ipsi Apostoli semper in resurrectionis argumentum sumpserunt dicentes :

[1] Act. 1, 4.

» Qui manducavimus et bibimus cum illo [1]. » Quid autem apparens fecerit, per sequentia ostendit dicens : « Apparens » illis, et loquens de regno Dei. » Quia vero dejecti animis erant et turbati ob ea, quæ facta fuerant, atque ad magna deinceps exituri erant certamina, sermone circa futura habito recreans illos, « Præcepit ab Jerosolymis ne discede- » rent, sed expectarent promissionem Patris [2]. » Primo Galilæam deduxerat eos adhuc formidantes et trementes, ut cum libertate dicta audirent. Deinde cum audissent, et in his quadraginta dies essent versati, « Præcepit eis ab Jeroso- » lymis ne discederent. » Quare? sicut milites in agmina irrupturos nemo sinit exire, donec armati fuerint; neque equos ex carcere exilire, prius quam aurigam nacti sint; sic neque illos ante adventum Spiritus sancti in acie comparere permisit, ne facile a multis caperentur : neque propterea tantum; sed quia multi erant illic credituri. Ad hæc vero, ne quidam dicerent ipsos, missis notis et contribulibus suis, ad extraneos ostentationis causa migrasse; idcirco apud eos ipsos, qui Jesum occiderant, signa præbent resurrectionis, apud eos, inquam, qui crucifixerant, qui sepelierant, in ipsa urbe ubi facinus impium patratum fuerat; ita ut extranei omnes hinc obmutescere cogerentur. Cum enim ii, qui crucifixerant, inter credentes comparerent; hinc certe et crucis et tam iniqui facinoris certum indicium, et resurrectionis magnum ducebatur argumentum. Deinde ne dicerent : « Quomodo ergo poterimus inter tam multos homines nefarios et homicidas degere, nos qui ita pauci et viles sumus; » vide quomodo hanc angustiam expediat et solvat dicens : « Sed expectarent promissio- » nem Patris : quam audistis a me. » Et quandonam, inquies, audierunt? Cum diceret : « Expedit vobis ut ego » vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad

[1] Act. x, 4. — [2] Id. i, 4.

» vos[1]; » et rursum, « Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum mittet vobis, ut maneat vobiscum[2]. »

V. Et cur non Christo præsente, vel non statim post ejus discessum, advenit Spiritus; sed Christus quadragesima die ascendit; Spiritus vero advenit cum complerentur dies Pentecostes? Ac, si nondum advenerat ille, quomodo Christus dicebat: « Accipite Spiritum sanctum[3]? » Ut illos capaces redderet atque idoneos accipiendo Spiritui. Si enim Angelum visurus Daniel[4], dissolvebatur, multo magis hi id passuri erant, tantam accepturi gratiam. Vel hoc dicendum est; vel quod rem futuram ut jam factam diceret; ut cum ait: « Calcate supra serpentes et scorpiones, et » supra omnem virtutem inimici[5]. » Cur autem non tunc statim advenit? Oportebat eos rei desiderio teneri, atque ita gratiam accipere. Ideo postquam ille discesserat, Spiritus advenit. Si illo præsente venisset, non in tanta expectatione fuissent: idcirco neque statim post ascensionem ejus advenit, sed post octo vel novem dies. Ita et nos tum maxime excitamur erga Deum, cum in necessitate constituti sumus. Ideoque Joannes tunc mittit Discipulos suos ad Christum, quando illo opus habituri erant, Joanne in carcere degente. Alioquin vero oportebat in cœlo comparere naturam nostram, et perfectam reconciliationem fieri, ac tum venire Spiritum, puramque percipi voluptatem. Nam si, Spiritu præsente, Dominus abiisset, ille vero mansisset, non tanta fuisset consolatio; Christo enim admodum hærentes, ab illo ægre divulsi fuissent. Unde et consolans illos dicebat: « Expedit vobis ut ego vadam[6]. » Ideo missionem Spiritus per aliquot dies differt, ut aliquandiu mœsti, et, ut dixi, in necessitate constituti, plena et pura fruerentur voluptate. Si vero minor esset

[1] Joan. XVI, 7. — [2] Id. XIV, 16. — [3] Id. XX, 22. — [4] Dan. VIII, 17. — [5] Luc. X, 19. — [6] Joan. XVI, 7.

Filio Spiritus, non fuisset sufficiens consolatio; quomodo enim dixisset: « Expedit vobis? » Ideo major illi doctrina reservata est, ne illum minorem putarent. Consideres velim quantam illis necessitatem imposuerit manendi Jerosolymis, cum promisisset se illic Spiritum præbiturum esse. Nam ne rursum post assumptionem ipsius fugerent, hac expectatione, ceu vinculo, illos omnes ibi retinet. Postquam autem dixit: « Ut expectarent promissionem » Patris, quam audistis a me, » subdit: « Quia Joannes » quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini in Spi» ritu sancto non post multos hos dies[1]. » Ostendit demum quantum intersit Joannem inter et ipsum; jam non adumbrate ut antea; nam obscure admodum locutus fuerat, quando dixit: « Qui autem minor est in regno cœlorum, » major est illo[2]: » sed nunc manifestius: « Joannes, in» quit, baptizavit aqua, vos autem baptizabimini in Spi» ritu sancto. » Non jam utitur testimonio; sed personam tantum memorat, in memoriam revocans ea, quæ prius dixerat, significatque ipsos jam majores esse Joanne: siquidem in Spiritu et ipsi baptizaturi erant. Non dixit: « Vos ergo baptizo in Spiritu sancto; » sed, « Baptizabimini, » docens nos humilitatem. Nam ex testimonio Joannis, palam erat ipsum baptizaturum esse; dixit enim: « Ille vos bap» tizabit in Spiritu sancto et igne[3]: » ideoque illum unum memoravit. Evangelia igitur historia sunt eorum, quæ Christus fecit et dixit; Acta vero, eorum, quæ alius Paracletus dixit et fecit. Ille namque jam olim multa operabatur, sicut etiam Christus nunc operatur, et olim quoque operabatur; sed tunc per templum, nunc per Apostolos. Et tunc quidem in virgineum uterum venit, et templum formavit; nunc autem in animas venit apostolicas: tunc in specie columbæ, nunc in specie ignis. Quare? Illic man-

[1] Act. I, 5. — [2] Matth. XI, 11. — [3] Luc. III, 16.

suetudinem exhibebat, hic vero ultionis severitatem. Judicium autem opportune commemorat. Cum enim peccata condonanda erant, multa opus erat mansuetudine. Quia vero donum consecuti sumus, jam tempus est judicii et examinis. Quomodo autem dicit, « Baptizabimini, » cum aqua non esset in cœnaculo ? Quia Spiritus est, per quem aqua operatur : quemadmodum Christus unctus fuisse dicitur, licet nunquam oleo unctus fuerit, sed Spiritum acceperit. Alioquin vero ipsos aqua baptizatos fuisse reperire est, et in diversis temporibus. Apud nos enim utrumque uno eodemque fit tempore, tunc autem diversis temporibus. Initio namque a Joanne baptizati sunt, nec mirum est. Nam si meretrices et publicani ad illud baptisma venerunt; multo magis ii, qui postea a Spiritu baptizandi erant. Deinde, ne dicerent rem in promissis semper esse; nam multa hac de re dicta fuerant; neve putarent operationem esse sine re aliqua, illos ab hac suspicione abducens, ait : « Non post multos hos dies : » neque indicavit quando, ut semper vigilarent; sed brevi futurum dixit, ne animo deficerent; nec addidit quando, ut semper vigiles essent. Neque hoc tantum modo illos ad credendum inducit scilicet per brevitatem temporis; sed etiam cum dicit : « Promissionem quam audistis a me ; » id est : « Non nunc vobis tantum dixi, sed jam promisi, quæ omnino facturus sum. » Quid ergo miraris si diem consummationis non dicat, qui hunc vicinum diem noluit indicare? Idque jure merito, ut nimirum expectando vigilarent ac solliciti essent.

VI. Non potest enim, non potest, inquam, gratia frui qui non vigilat. Annon vides quod dicat Elias discipulo : « Si videris me, cum assumar, erit tibi sic[1] ; » id est, continget tibi hoc quod postulas ? Christus quoque solebat

[1] 4 Reg. II, 10.

accedentibus dicere : « Credis ? » Etenim nisi rei datæ admodum hæserimus, beneficium non valde sentiemus. Sic et Paulo non statim data est gratia ; sed triduum intercessit quo cæcus erat, atque interim metu purgabatur et præparabatur. Quemadmodum enim qui purpuram tingunt, prius quibusdam aliis præparant id quod tincturam accepturum est, ne flos evanidus sit ; ita hic quoque Deus prius sollicitam animam præparat, et tunc gratiam infundit. Idcirco non statim Spiritum misit, sed in Pentecoste. Quod si quis dixerit : « Cur nos non hoc tempore baptizamus ? » respondebimus gratiam eamdem tunc fuisse quæ nunc est : sed mentem sublimiorem nunc esse, quod jejunio præparetur. Pentecostes vero tempus habet aliquam rationem non ineptam. Quænam illa est? existimaverunt patres nostri baptisma esse frenum idoneum malæ concupiscentiæ, magnamque doctrinam continere, ut vel tempore deliciarum temperantes simus. Ac si ergo cum Christo epulemur, mensæ ejus consortes, ne quid temere faciamus; sed in jejuniis, precibus et temperantia multa degamus. Nam si is, qui sæcularem quamdam præfecturam aditurus est, sibi parat quidquid ad vitam pertinet; et ut dignitatem quamdam assequatur, pecunias impendit, tempus consumit, et sexcentos subit labores; quo nos digni fuerimus supplicio, qui cum tanta socordia regnum cœlorum adimus, neque antequam assequamur solliciti, et post acceptum ignavi? Ideo enim postquam accepimus, segnes sumus, quia antequam acciperemus non vigilavimus. Idcirco multi postquam acceperunt, protinus ad priorem vomitum redierunt, pejores sunt effecti, et gravius sibi supplicium attraxerunt, a prioribus liberati peccatis : hincque magis judicem ad iram concitarunt, quod a tanto soluti morbo, ne sic quidem resipuerint; sed illud passi sint quod paralytico comminatus est

Christus dicens : « Ecce sanus factus es, noli amplius pec-
» care, ne quid tibi deterius contingat[1] : » Quod de Judæis prædixit, ostendens ipsos ingrati animi causa intolerabilia passuros esse ; « Si non venissem et locutus fuissem eis, » peccatum non haberent[2]. » Itaque posthac dupla et quadrupla sunt peccata. Quo pacto ? Quia post collatum honorem ingrati sumus et improbi. Quapropter nihil nobis proficit lavacrum, ut mitius puniamur. Animadverte porro, in gravia peccata quis incidit ? vel cædem, vel adulterium, vel aliud quidpiam deterius admisit ? hæc per lavacrum remissa sunt ; nullum quippe est, nullum est certe peccatum, nulla impietas, quæ huic dono non cedat : divina quippe est gratia. Rursum mœchatus est quis et occidit ? primum quidem adulterium solutum est, et cædes condonata, neque revocatur : dona quippe Dei et vocatio ejus sunt sine pœnitentia[3]. Sed pro iis, quæ post baptismum perpetrata sunt, tantas damus pœnas, quantas si illa revocata non fuissent, imo longe majores. Non enim jam simplex est peccatum, sed duplex et triplex. Quod autem horum major sit ultio, audi quid dicat Paulus : « Irritam quis faciens legem Moysis, sine ulla misericordia » duobus vel tribus testibus moritur : quanto magis pu- » tatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculca- » verit, et sanguinem Testamenti pollutum duxerit, et » Spiritui gratiæ contumeliam fecerit[4] ? » Fortasse multos avertimus ne nunc accipiant baptisma : verum non hæc illa de causa diximus ; sed ut qui jam acceperunt, in multa maneant temperantia et modestia. At metuo, dicet aliquis. Si metueres, accepisse utique, et servasses. Verum, inquies, ea ipsa de causa non accipio, quod metuam. Annon metuis sic ex hac vita decedere ? Clemens, inquit, est

[1] Joan. v, 14. — [2] Id. xv, 22. — [3] Rom. xi, 29. — [4] Hebr. x, 28, 29.

Deus. Igitur accipe baptisma : clemens enim est, et opitulatur. Tu vero ubi oporteret studiose rem agere, illam non prætendis clementiam ; ubi vero differre optas, tunc illam clementiam memoras. Atqui tunc tempus esset utendi illa clementia, atque illam tum magis assequemur, cum ea, quæ penes nos sunt, afferemus. Etenim is, qui omnia in Deum rejicit, et post baptisma peccat, utpote homo, per pœnitentiam venia donabitur. Qui vero de Dei clementia quasi argute agit : si gratiæ expers hinc decedat, inevitabili supplicio plectetur. Cur autem hæc adversus salutem tuam prætendis ? Impossibile enim est, impossibile, ut puto, est eum, qui tali spe fultus differt, strenuum quid aut bonum operari. Tu vero cur tantum metum suscipis, et incertum futurum prætendis ? Cur non metum illum in laborem et diligentiam mutas, ut sis magnus et mirabilis ? Utrum melius est timere an laborare ? Si quis te collocaret otiosum in domo ruinæ proxima, diceretque : « Expecta donec contignatio jam putris in caput tuum cadat ; nam forte cadet, forte non cadet ; sin non placet, operare, et in tutissimo habita thalamo ; » utrum potius eligeres ? otium-ne illud timore plenum, an laborem spe fultum ? Ita et nunc facito. Nam incertum illud futurum, est quasi domus in ruinam vergens ; illa vero operatio, etsi laboriosa, securitatem spondet.

VII. Absit ergo ut in tantam necessitatem incidamus, ut post lavacrum peccemus. Attamen si quid simile accidat, ne sic quidem desperemus. Clemens enim est Dominus ; multasque nobis dedit remissionis postea impetrandæ vias. Cæterum sicut ii, qui post lavacrum peccant, gravius puniuntur, quam catechumeni ; sic qui sciunt pœnitentiæ esse remedia, nec iis uti volunt, graviora patientur. Quanto enim major est Dei clementia, tanto magis supplicium augetur, si non illa, ut oportet, utamur. Quid dicis, o

homo? Tantis plenus malis ac deploratus, amicus repente factus es, et ad culmen honoris evectus : non ex propriis laboribus, sed ex dono Dei, et rursus ad pristinam reversus es turpitudinem, etiamsi hinc graviter cruciandus sis? Ille vero neque sic aversus est; sed mille salutis ansas Deus dedit, per quas amicus efficiaris : tu vero ne sic quidem vis laborem suscipere, et qua tandem venia dignus eris? Quomodo non te jure gentiles derideant, ceu fucum quempiam temere frustraque viventem. Nam si valet, inquiunt, philosophia vestra, quid sibi vult illa non initiatorum multitudo? Præclara certe atque expetenda mysteria. Sed nullus expectet ut animam agens lavacrum accipiat : non enim mysteriorum tempus illud est, sed testamentorum. Mysteriorum autem tempus est, sanitas mentium, et animæ temperantia. Dic enim mihi : Si testamenta non vult quis sic affectus edere; sed etsi ediderit, ansam dat postea litigandi; ideoque qui testantur hæc addunt verba : « Ego vivens, et mente valens mea dispono; quomodo is, qui sui compos non est, poterit accurate mysteriis initiari? Si enim de sæcularibus rebus non sinunt externæ leges testari eum, qui omnino mente non valeat, cum tamen de suis facultatibus præscripturus sit, quomodo de regno cœlorum deque arcanis illis bonis institutus poteris clare omnia discere, cum sæpe ob morbum mente captus sis? Quandonam verba illa Christo dices, consepultus cum illo, cum jam migraturus sis? Nam et operibus et verbis benevolentia illi exhibenda est. Tu vero perinde facis, ac si quis postulet ascribi militiæ, cum jam bellum est solvendum; aut si athleta tum vestes exuat, cum spectatores surgunt. Nam ideo arma sumis, non ut protinus aufugias; sed ut illis instructus, contra hostem trophæum erigas. Nemo putet intempestivum hunc sermonem esse, quia non in Quadragesima nunc sumus. Ideo namque discrucior,

quod in talibus rebus tempus observetis. Etenim eunuchus ille et barbarus iter agens, media in via cum esset, tempus non exquisivit [1] : nec custos carceris ille, inter vinctos, cum magistrum videret flagellis cæsum et vinctum, et in carcere mansurum [2]. Hic autem plerique, non in carcere, non in via constituti, differunt, idque ad extremum usque vitæ halitum.

VIII. Quod si adhuc ambigis num Christus sit Deus : foris stato, nec divina verba audias, neque inter catechumenos te annumeres. Sin confidis, et hoc probe cognoscis, quid cunctaris? Cur refugis et segnis es? Vereor, inquies, ne peccem; quod vero deterius est non vereris, ne cum tantis sarcinis illo abeas? Non enim par culpa est propositam gratiam non assequi, et rem aggressum, frustra conatum esse. Dic mihi, si redarguaris, cur non accesseris; cur non recte rem perfeceris, quid dices? Illic enim forte allegare posses onus præceptorum et virtutis : hic vero nihil simile. Gratia enim est gratis dans libertatem. Verum times ne pecces? Hoc post baptisma dicito. Tunc time, ut serves libertatem, quam accepisti; non ut tantum donum gratis non accipias. Nunc autem ante baptisma pius es; post baptisma, segnis. Sed tempus Quadragesimæ expectas? Qua de causa? Num amplius quid habet illud tempus? Apostoli namque non in Paschate gratia dignati sunt, sed alio tempore : illa tria et quinque millia non in Paschate baptizata sunt, ut neque Cornelius, Eunuchus et alii plurimi. Ne itaque tempus expectemus; ut ne cunctantes et differentes, vacui et expertes tantorum bonorum abeamus. Quantum putatis me discruciari, cum audio quempiam non initiatum obiisse, et cogito intolerabilia illa supplicia inevitabilemque cruciatum? Rursus quam angor, cum alios video ad extremum halitum deductos,

[1] Act. VIII, 27. — [2] Id. XVI, 29.

non tamen resipiscere? Ideo multa fiunt hoc tanto dono indigna. At cum oporteret gaudere, choreas agere, lætari, coronari, cum quispiam initiatur; quando ægroti uxor audit id a medico statutum fuisse, quasi in magno infortunio plangit, et lamentatur : hinc gemitus et ejulatus per totam domum (1), ac si damnatus quispiam ad necem duceretur. Ille quoque tunc magis dolet, et si a morbo convalescat, gravius cruciatur, ac si magno affectus esset damno. Quia enim non erat ad virtutem præparatus, segniter agit deinceps, et certamina refugit. Vides-ne quantas machinas diabolus apparet, quantum risum, quantum ludibrium? Ab hoc itaque ludibrio nos subducamus, vivamus ut præcepit Christus. Ideo baptisma dedit, non ut statim abscedamus; sed ut post baptismum viventes fructus proferamus. Quomodo abeunti, et exciso dices : «Fructifica?» Non audisti quod fructus Spiritus sit, « Charitas, » gaudium, pax [2]?» Quomodo igitur contraria eveniunt? Etenim uxor astat lugens, cum gaudere oporteret; liberi plorant, cum gratulari par esset : is ipse, qui jacet obtenebratus, tumultu ac perturbatione plenus est, cum oporteret festum agere; in mœrore totus, quod filios orbos relinquat, uxorem viduam, domum desertam. Num sic, quæso, acceditur ad mysteria? Num sic aditur sacra mensa? Hæccine ferenda? Si imperator, missis litteris, vinctos in carcere solvat, gaudium est ac lætitia : Deus autem mittit Spiritum de cœlis, non pecuniæ reliquias, sed universa peccata condonans, omnesque lugetis et ingemiscitis? Quæ est hæc inæqualitas? Nondum enim dico, quod mortuis infusa sit aqua, et quod sancta projecta sint in terram : non enim nos in causa sumus; sed ingrati quidam. Proinde rogo ut, omnibus omissis, nosmetipsos convertamus, et cum omni alacritate ad baptismum acce-

[1] Galat. v, 22.

damus; ut cum in præsenti vita magnam exhibuerimus diligentiam, futuram consequamur fiduciam, quam nos omnes assequi contingat gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Igitur qui convenerant, interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël [1]?

I. Discipuli interrogaturi simul adeunt, ut multitudinis reverentia responsionem obtineant. Sciebant id quod nuper dixerat Jesus: « Nemo novit diem [2], » repellentis fuisse, neque ignorantis, sed differentis responsionem. Unde rursus accedunt, et interrogant. Non autem interrogassent, nisi id vere persuasum habuissent. Quia enim audierant se Spiritum sanctum accepturos esse, ut jam digni id volebant ediscere, jam parati ad libertatem obtinendam. Non enim volebant se in pericula conjicere, sed potius respirare, eo quod non exigua essent quæ illis contigerant, sed de extremis periclitati essent. Nihil igitur de Spiritu locuti, sic interrogant: « Domine, si in tempore hoc restitues regnum » Israël. » Non dixerunt: « Quando? » sed, « An nunc? » adeo desiderabant diem cognoscere. Ideo multo cum honore adeunt. Puto autem illos non clare novisse quodnam esset illud regnum. Nondum enim Spiritus illos docuerat. Nec dixerunt: « Quando hæc erunt? » sed quid? « Si in tem-

[1] Act. I, 6. — [2] Matth. XXIV, 36.

»pore hoc restitues regnum Israël?» Utpote quod jam exciderat. Hæc ita sciscitantur, quia erga sensibilia adhuc affecti erant, etsi non quantum antea. Nondum enim meliores facti erant. Sic demum hi majora de illo imaginabantur. Quia igitur ad altiora provecti erant, et ipse sublimius eos alloquitur. Non jam enim ita dicit illis : « Neque Filius diem novit [1]. » Sed quid? « Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ Pater posuit in sua »potestate [2]. Majora, inquit, postulatis. » Atqui longe majora, inquies, jam didicerant. Ut autem hoc accurate discas, perpende quam multa recenseam. Quid, quæso, majus iis quæ didicerant? ipsi nempe esse Filium Dei; esse Patri honore parem didicerant; resurrectionem fore; ipsum ascendentem sessurum ad dexteram Patris : rem item magis stupendam didicerant, quod caro superne sedeat, et adoretur ab Angelis; quod iterum venturus sit judicare mundum universum : didicerant, quod ipsi quoque tunc sessuri essent judices duodecim tribuum Israël : didicerant Judæos ejiciendos esse, atque eorum loco ingressuras gentes. Discere hæc futura esse, magnum est; dicere vero aliquem esse regnaturum, et quando id accidet, non ita magnum est. Didicit Paulus quæ non licebat homini loqui, omnia quæ mundum hunc præcesserant. Utrum discere difficilius est, principium, an finem? Liquet prius esse difficilius. Atqui id Moyses didicit, et quando et quanto ante tempore declarat, cum annos enumerat. Hoc et Salomon sciebat. Ideo ait : « Commemorabo ea quæ »fuerunt a sæculo [3]. » Quod porro Dominus prope sit, hi postea noverunt, ut et Paulus qui dicit : « Dominus prope »est, nihil solliciti sitis [4]. » Sed tunc non noverant, tametsi signa jam acceperant. Christus autem dixit : « Non »post multos hos dies, » volens illos vigiles esse, nec evi-

[1] Marc. XIII, 32. — [2] Act. I, 7. — [3] Eccli. LI, 11. — [4] Philip. IV, 5.

denter rem declaravit; ita et nunc facit. Illi autem hic non de consummatione, sed de regno interrogant; ideoque dicebant : « Si in tempore hoc restitues regnum Israël. » Ille vero non id eis revelavit. De fine autem antehac interrogabant. Sed non quemadmodum illis severius respondit : abducens illos ne putarent liberationem esse vicinam et conjecit illos in pericula; ita et hic facit, sed mansuetius. Ne putarent enim sibi contumeliam inferri, neve crederent hæc obtentus esse, audi quomodo statim illis polliceatur si aliquid daturum, de quo gauderent. Subjecit igitur : « Sed accipietis virtutem supervenientis in vos » Spiritus sancti, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in » omni Judæa et Samaria, et usque ad ultimum terræ[1]. » Deinde ne rursus ipsum interrogarent, statim assumptus est. Quemadmodum igitur illic metu ipsos obtenebravit, cum dixit se nescire; sic et hoc loco, statim assumptus, ut dicitur : multo namque rei desiderio tenebantur; neque destitissent; ac necesse admodum erat nescirent id, quod scire cupiebant. Dic enim mihi, quid minus credunt gentiles, an futuram consummationem, an quod Deus homo factus sit, et ex Virginis utero prodierit, atque cum carne ab hominibus visus sit? Annon hoc postremum? ita certe dicturus es. Verum pudet me hac de re sæpe loqui, quasi de negotio quopiam indifferente. Rursus ne dicerent : « Cur rem suspendis ? » ait, « Quæ Pater posuit in sua potestate. » Atqui una est Patris et Filii potestas, ut cum dicit : « Si» cut enim Pater mortuos suscitat et vivificat, ita et Filius » quos vult vivificat[2]. » Si cum operari oportet cum eadem agit potestate, annon cum scire quidpiam oportet, cum eadem sciat potestate? Attamen longe majus est mortuos suscitare, quam scire illam diem. Quod si id quod majus

[1] Act. I, 8. — [2] Joan. V, 21.

est cum potestate facit, annon multo magis faciet et alterum?

II. Verum ut rem discatis, exemplo vobis illam declarabo. Sicut cum infantem videmus plorantem, ac sæpe quidpiam a nobis petentem sibi non necessarium, id occultamus, vacuasque illi manus ostendimus, dicentes: « Ecce non habemus; » ita et ipse Apostolis fecit. Verum ut infans ille, si nihil ostendamus, instat plorando, se delusum videns, nosque discedimus dicentes: « Vocat me quispiam, » et ejus quod petebat loco, aliud quidpiam illi damus, ut eum a tali desiderio avocemus, et laudantes id quod damus præ re quæsita, statim nos subducimus: sic fecit Christus. Illi accipere quærebant, hic se habere negavit. Attamen primo deterruit; at quia rursus quærebant, iterum dixit se non habere. Verum jam non territat, sed postquam ostendit id quod fecerat, affert probabilem causam, « Pater, inquit, posuit in sua potestate. » Quid ergo? An tu nescis ea quæ Patris sunt? An ipsum nosti, et quæ ejus sunt ignoras? Dixisti: « Nemo novit Patrem nisi Filius[1]; » et Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei[2]; » et tu ne hoc quidem nosti? Absit. Non ut hoc suspicemur, ita locutus est. Sed se nescire simulat, ut illos ab intempestiva quæstione abducat. Non ausi sunt ergo iterum interrogare, ne audirent: « Et vos insipientes estis. » Multo enim magis illum nunc metuebant, quam antea. « Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos. » Quemadmodum enim illic non ad interrogata respondit: doctoris enim est, non quod vult discipulus, sed quod ipsi expedit docere; ita et nunc, quæ discere opus erat prædicit, ne turbentur. Fortasse quia infirmi erant, ut fiduciam indat, ipsorum animos erigit, et onerosa texit. Quia enim paulo post illos relicturus erat, nihil ipsis asperum simpli-

[1] Luc, x, 22. — [2] 1 Cor. II, 10.

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S COLLEGE
LIBRARY

citer loquitur. Sed quid? Cum admixta laude molesta mitigat; ac si diceret: « Ne timeatis; nam « Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos; et eritis mihi » testes in Jerusalem et in omni Judæa et Samaria. » Quia enim dixerat; « In viam gentium ne abieritis, et in civitatem Samaritanorum ne intraveritis[1]; » nunc vero vult eos prædicare in omni Judæa et Samaria; quæ tunc non dixerat, hic addit, « Et usque ad ultimum terræ. » Et, quod omnium terribilissimum erat locutus, ne rursus illum interrogarent: « Videntibus illis elevatus est, et nubes » suscepit eum ab oculis eorum[2]. » Vides-ne eos prædicasse et implevisse Evangelium? Vere rem magnam dedit illis. Ubi timuistis, inquit, nempe Jerosolymæ, ibi primo prædicate, et postea usque ad ultimum terræ. Deinde ad fidem faciendam iis quæ dixerat: « Videntibus illis elevatus est, » inquit. Non illis videntibus resurrexit, sed illis videntibus elevatus est; quia neque aspectus hic omnia potuit. Nam resurrectionis finem viderunt, initium non item; assumptionis vero initium viderunt, non vero finem. Inutile namque fuisset in resurrectione initium videre, ipse præsente qui hæc loqueretur, et sepulcro testificante ipsum ibi jam non esse. Sed quæ assumptionem secuta sunt verbo discere oportebat. Quia enim non poterant oculi ad tantam pertingere celsitudinem, nec docere an in cœlum, an quasi in cœlum ascenderit, vide quid factum sit. Quod ipse Jesus esset sciebant ex iis, quæ ad ipsos locutus fuerat; procul vero positum non poterant oculis cognoscere; quod autem in cœlum susceptus sit, ipsi postea docuerunt Angeli. Vide quomodo provisum sit ut non Spiritu omnia, sed quædam oculis cernerentur. Cur autem nubes suscepit eum? Hoc quoque signum erat ipsum ascendisse in cœlum. Non ignis, ut Eliam, neque currus

[1] Matth. x, 5. — [2] Act. I, 9.

LIBRARY

igneus, sed nubes suscepit eum ; quod erat cœli symbolum, ut ait Propheta, « Qui posuit in nube ascensum suum [1] : » quanquam hoc de Patre dictum est. Ideo dicit : « In nube, » declarans id esse in symbolo divinæ potentiæ : neque enim alia virtus ulla in nube conspicitur. Audi rursus quod Propheta dicat : « Dominus sedet super nubem levem [2]. »

III. Cum ergo de re, quam necessariam putabant, interrogarent, cumque dictis admodum intenti essent, et concitati nec dormitantes, hoc accidit. In monte quoque nubes propter ipsum erat, quando Moyses ingressus est in caliginem [3] ; sed non propter illum nubes erat. Ille vero non simpliciter dixit : « Vado, » ne rursum dolerent ; sed dixit : « Spiritum mitto. » Quod autem in cœlum abiret, ipsis oculis didicerunt. Papæ, quanto spectaculo dignati sunt ! « Cumque intuerentur, inquit, in cœlum euntem » illum, ecce duo viri astiterunt illis in veste alba, qui et » dixerunt : Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum [4] ? » Demonstrantium more loquuntur : hic « Qui assumptus » est a vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis » eum euntem in cœlum [5]. » Iterum læta species est. Angeli enim quidam hominum specie astantes dixerunt : « Viri Galilæi. » Fide digni certe videbantur cum dicerent, « Viri Galilæi. » Ad quid enim patriam memorassent, nisi ut fidem facerent? Ex specie quoque illos ad se convertebant, declarantes se de cœlis esse profectos. Cur non ipse Christus hæc ipsis loquitur, sed Angeli ? Prius illis omnia dixerat, jamvero per Angelos illis in memoriam revocat ea quæ audierant. Nec dixit : « Quem vidistis assumptum, » sed, « Euntem in cœlum ; » ut ostendatur assumptionem illam, ascensionem fuisse. Carnis autem est assumi. Ideo dicit : « Qui assumptus est a vobis, sic veniet : » non mit-

[1] Psal. CIII, 4. — [2] Isaï. XIX, 10. — [3] Exod. XXXIII, 9. — [4] Act. I, 10, 11. — [5] Ibid.

letur, sed veniet. Qua in re ergo minor est Filius? « Nubes suscepit eum. » Recte ; ipse enim ascendit in nubem : quoniam « Qui ascendit, ipse est qui descendit[1]. » Animadverte, quomodo alia secundum Discipulorum mentem dicantur, alia secundum dignitatem Dei. Sublimiorque demum facta est mens videntium, ac secundi adventus non parvam illis dedit notitiam ; illud enim, « Sic veniet, » hoc significat ; cum corpore, inquit : illud enim audire optabant ; et quod iterum nube vectus ad judicium venturus sit. « Et ecce, inquit, duo viri astiterunt. » Cur dixit, « Viri. » Quia perfectam virorum formam repræsentabant, ne illi obstupescerent. « Qui et dixerunt : Quid » statis aspicientes in cœlum ? » simul blandientium verba erant, et non tamen sinentium cito expectare reditum ejus. Illi quod majus est dicunt ; quod vero minus non item : ipsum sic venturum, et ex cœlo expectandum esse dicunt. Quandonam vero : id tacent. Ab illo autem spectaculo evocatos, dictis suis attentos reddunt, ut ne quoniam Dominum jam videre non poterant, putarent ipsum non ascendisse ; utque illos verbis suis præmunirent. Nam si prius dicebant ; « Quo vadis[2] ? » multo magis nunc dixissent : « Num in tempore hoc restitues regnum Israël ? » Ita illius mansuetudinem noverant, ut post passionem interrogarent illum, « Num restitues ? » Atqui prius dixerat illis, « Audituri estis bella et opiniones bellorum : sed » nondum finis[3], » neque Jerosolyma tunc capietur. Nunc autem de regno interrogant, non de consummatione. Alioquin vero post resurrectionem non longos cum illis sermones habet. Igitur illi sic interrogant ac si celebres futuri sint. Si hoc eveniat : ipse vero non declarat an restiturus sit, necne. Quæ necessitas enim ut illi hoc discerent? Ideo hoc metuentes illi non ultra dicunt : « Quod signum

[1] Ephes. IV, 10. — [2] Joan. XIII, 36. — [3] Matth. XIII, 7.

» adventus tui, et consummationis sæculi[1]?» sed, « Num » restitues regnum Israël ? » Existimabant enim id jam adesse. Ipse vero in parabolis ostenderat id non prope esse : et jam ubi interrogarunt, respondet : « Accipietis virtu» tem supervenientis Spiritus sancti in vos. » Animadverte quod dixerit, « Supervenientis, » non, missi, ut parem honorem ostenderet. Quomodo ergo, Spiritus sancti inimice, audes illum dicere creaturam ? « Et eritis mihi tes» tes. » Assumptionem subindicavit, imo potius id quod jam audierant in mentem revocat. Jam ostensum est ipsum in cœlos ascendisse. « Nubes et caligo sub pedibus ejus[2], » inquit, quo significatur illud : « Nubes suscepit eum, » nempe cœlorum Dominum : regem namque declarat currus regius. Sic illi missus est currus regius, ut ne quid triste loqueretur, neve id illis accideret, quod Elisæo, qui assumpto magistro, tunicam discidit[3]. Quid vero dicunt Angeli ? « Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in cœlum, » sic veniet. Et ecce duo viri astiterunt illis, » jure quidem ; « Nam inore duorum testium stabit omne verbum[4], » et hi eadem ipsa loquuntur. « In veste, inquit, alba. » Quemadmodum jam ante ad monumentum Angelum viderant in vestibus fulgidis, qui prædixit illis quid in animo versarent; sic et assumptionis ejus præco Angelus est. Quod etiam Prophetæ sæpe prædixerant, ut et ea quæ resurrectionem spectabant.

IV. Ubique Angeli nuntii sunt; sic in natali; sic ad Mariam; sic in resurrectione, perindeque in assumptione : imo etiam in secundo adventu Angeli præcurrentes videbuntur. Cum dixissent autem : « Hic Jesus qui assumptus » est a vobis, » ne consternarent illos, adjiciunt, « Sic » veniet. » Paululum respirarunt audientes ipsum rediturum esse, et sic rediturum, nec inaccessum fore. Illud vero,

[1] Matth. XXIV, 3. — [2] Psal. XCVI, 2. — [3] 4 Reg. II, 12. — [4] Deut. VII, 6.

« A vobis, » non sine causa additur; sed ejus erga illos amorem declarat, et electionem ipsorum, innuitque non relicturum esse eos quos elegit. Resurrectionis ergo suæ ipse testis fuit; imo eorum, quæ ante partum, atque etiam post partum contigerunt, illud maxime mirandum, quod se ipsum suscitaverit. Nam ait: « Solvite templum hoc, et » in tribus diebus excitabo illud[1]. » Futurum autem adventum Angeli ita indicant, « Sic veniet. » Si quis ergo Christum videre cupit; si quis dolet quod illum non viderit, his auditis, admirandam vitam exhibeat, et sic videbit, nec aberrabit a scopo. Nam cum majore venturus est gloria: sed sic cum nube, sic cum corpore: ac longe mirabilius erit sic ipsum videre de cœlo descendentem, quam a terra ascendentem. Venturum igitur dixerunt; qua de causa venturus sit, non addiderunt. Hoc resurrectionem confirmat. Si enim cum corpore assumptus est; multo magis cum corpore resurrexit. Ubinam sunt ii qui resurrectioni non credunt? Qui sunt illi, dic mihi, Gentiles an Christiani? Id certe nescio, imo potius probe novi. Gentiles quippe sunt, qui creationi non credunt. Eorumdem enim est non concedere Deum posse aliquid ex nihilo creare, et negare ipsum posse ea suscitare quæ sepulta sunt. Deinde pudore affecti quod non cognoscant virtutem Dei, ne ideo incusentur, dicunt: Non ideo hoc dicimus, sed quod corpore non sit opus. Apposite dicatur; « Stultus stulta loquetur[2]. » Non vos pudet Deo potestatem auferre aliquid ex nihilo creandi? Si ex præexistentibus creat, in quo ergo differt ab hominibus? Sed unde, inquiunt, mala? An quia ignoras unde, aliud debes inducere malum in cognitione malorum? Duo enim hinc absurda sequuntur; alterum quod sic loqui audeas: nam si negas Deum ex nihilo creare, multo magis ignorabis unde

[1] Joan. VI, 19. — [2] Isaï. XXXII, 6.

mala sint : alterum vero, quod sic ingenitam malitiam dicas (2). Cogita quam operosum sit fontem malorum reperire, hunc ignorare, et alterum huic addere. Quære unde male veniant, nec blasphemes contra Deum. Quomodo blasphemo, inquies. Quid dicis ? Non blasphemas quando malum inducis ingenitum ? Cum illi potestatem tribuis divinæ parem, virtutem malorum æqualem ? Ingenitum malum ? Vide quid Paulus dicat : « Invisibilia » enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt in» tellecta conspiciuntur[1]. » Certe diabolus utraque dicit esse ex materia, ut nulla ex re Deum cognoscamus. Quid enim, quæso, difficilius est, id quod natura sit malum facere bonum ; si tamen ullum est, (loquor enim secundum vestram opinionem : natura quippe nihil potest fieri malum, quod bonis sit adjumento,) an creare ex non extantibus? Quid est facilius ? (de qualitate loquor) an qualitatem quæ non sit inducere, aut quæ sit in contrarium mutare ? Quid facilius, domum quæ non sit struere, an desertam restaurare ? Planum est illud esse facilius. Ergo hoc impossibile est ; sicut autem hoc fieri nequit, ita et illud impossibile est, nempe in contrarium operari.

V. Dic mihi, quid difficilius est, unguentum conficere, aut luto vim inferre, ut ea quæ unguentum operetur ? Utrum, quæso, eorum facilius est ? quandoquidem Deum ratiociniis nostris subjicimus ; at non nos, absit ; sed vos id facitis. Oculos formare, an facere ut cæcus manens cæcus videat, et acutius vidente, cæcitate ad visum utatur, surditate ad auditum ? Videtur mihi prius illud facilius. Quod ergo difficilius est Deo concedis, quod facilius non item ? Sed quid in his insisto ? Etiam animas dicunt ex substantia Dei esse. At vide quanta impia et stulta proferant. Dum probare nituntur mala ex Deo esse, aliud ma-

[1] Rom. 1, 20.

gis impium inducunt; nam illa ipsi contemporanea, nec Deum illis antiquiorem esse statuunt, tantam illis prærogativam dare non veriti. Secundo etiam malitiam statuunt immortalem. Quod enim ingenitum est, nunquam interit. Videtis blasphemiam? Itaque necesse est, aut nihil a Deo esse; aut, si hæc non sunt, ne Deum quidem esse. Tertio, ut jam dixi, hinc illi secum pugnant, et majorem Dei in se indignationem provocant. Quarto, quod huic non subsistenti materiæ tantam vim tribuant. Quinto, quod malitiam bonitatis Dei causam fuisse dicant, quodque sine hac, aiunt, bonus ille non esset bonus. Sexto, quod viam nobis præcludant perveniendi ad cognitionem Dei. Septimo, quod Deum ad homines deducant, imo ad plantas et ligna. Etenim si anima nostra ex Dei substantia est; eademque anima demigrat in varia corpora, in cucumeres, in peponas, in cepas; ergo Dei pariter substantia in cucumeres abit. Jam si dixerimus Spiritum sanctum efformasse templum in Virgine, nos illi derident: si dicamus habitasse in spirituali templo, rursus irrident. Nec pudet illos Dei substantiam in cucumeres, in peponas, in muscas, bruchos et asinos deducere, nova idololatriæ specie reperta. At non cepa, inquit, in Deo est; sed Deus in cepa: neque enim cepa Deus fuerit. Cur refugis Dei demigrationem in corpora? Turpis res est, inquit. Multo certe turpius hoc est. At non turpis res est. Quomodo? Quandoquidem si in nobis fiat vere turpe est. Videtis-ne fæcem impietatis? Sed cur nolunt corpus resurgere? Quid hic dicent? Quia corpus mala res est. Et quomodo, quæso, Deum nosti? unde rerum notitiam habes? Quo pacto philosophus est philosophus, si nihil efficit corpus? destrue sensus, et disce aliquid eorum quæ scire est opus. Quid autem insipientius esset anima, si ab initio sensus haberet vitiatos? Nam si una corporis parte vitiata, nempe cerebro, tota ipsa lædi-

tur; si cætera quoque vitientur, in quo utilis erit? Ostende mihi animam sine corpore. Annon audis medicos dicentes : « Morbus vehementer obscurat animam? » Quousque vos strangulare differetis? Num, quæso, corpus ex materia est? Recte quidem. Ergo ipsum odisse oportuit? Cur ergo ipsum alis? cur foves? Ergo te ipsum interficere debuisti? Ergo te ab hoc carcere liberare oportuit? Alioquin vero Deus non potest vincere materiam, nisi cum illa misceatur. Non potest enim illi præcipere donec cum illa fueris, ac per totam pervadat. O imbecillitatem! Rex imperando facit omnia; Deus vero malis non imperat? In summa nisi materia boni cujuspiam esset particeps, subsistere non posset. Malitia enim subsistere nequit, nisi virtuti admisceatur : proinde nisi fuisset admixta virtuti, jamdiu periisset : nam hæc est malorum conditio. Sit quispiam lascivus, qui sui impotens omnino sit, an vivet decem dies? Sit latro quispiam, qui nulla retinente conscientia in omnes, etiamque in conscceleratos grassetur, num vixerit omnino? Sit aliquis fur impudens, qui sine rubore palam furetur, num diu superstes erit? Malorum natura talis est, ut nisi boni quidpiam habeant, stare non possint; sic illa Deus, ut illi dicunt, constituit. Sit civitas improborum hominum, an stabit unquam? Stent mali non contra bonos, sed contra se ipsos certe stare nequeunt. « Vere » stulti facti sunt, cum dicant se esse sapientes [1]. » Si corpus malum est, frustra facta sunt omnia quæ conspiciuntur, aqua, terra, sol, aër. Nam et aër corpus est, etiamsi non densum et solidum. Opportune ergo dicatur : « Narraverunt mihi iniqui fabulationes [2]. » Verum hæc ne toleremus; sed aures ab illis avertamus. Est enim, est utique corporum resurrectio. Hoc declarat sepulcrum Jerosolymis; necnon lignum cui fuit alligatus ut flagellis

[1] Rom. I, 22. — [2] Psal. CXVIII, 85.

cæderetur. « Comedimus enim, » inquit, « Et bibimus » cum illo [1]. » Credamus ergo resurrectioni, et quæ hac digna sint operemur, ut futura consequamur bona, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Tunc reversi sunt Apostoli Jerosolymam a monte qui vocatur Oliveti, qui est juxta Jerusalem, sabbati habens iter [2].

I. « Tunc, inquit, reversi sunt. » Tunc, quandonam? Post quam illa audierant; non enim alio modo id sustinuissent, nisi alter adventus illis promissus fuisset. Videtur autem mihi hæc in sabbato gesta fuisse; alioqui non spatium itineris sic indicasset, « A monte qui dicitur » Oliveti, qui est juxta Jerusalem, sabbati habens iter; » nisi præscriptum fuisset itineris spatium quod peragi posset in die sabbati. « Et cum introissent, in cœnaculum ascen- » derunt, ubi erant permanentes [3]. » Ergo post resurrectionem Jerosolymis manebant. « Petrus, et Jacobus, et » Joannes. » Non jam hic solus cum fratre numeratur; sed et Andreas cum Petro; « Et Andreas, Philippus et Tho- » mas, Bartholomæus et Matthæus, Jacobus Alphæi, et Si- » mon Zelotes et Judas Jacobi [4]. » Recte Discipulos memoravit. Quia enim alius prodidit, alius negavit, alius non

[1] Act. x, 41. — [2] Id. I, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] Ibid.

credidit; declarat omnes, uno excepto proditore, salvos fuisse. « Hi omnes erant perseverantes unanimiter in ora- » tione et deprecatione cum mulieribus [1]. » Recte. Magnum enim oratio telum est in tentationibus, et ad hoc a Magistro suo satis fuerant instituti. Alioquin vero præsens tentatio ad hoc illos ducebat. Ideoque ascendunt in cœnaculum : admodum enim timebant Judæos. « Cum mulie- » ribus; » jam enim dixerat illas Jesum secutas fuisse. Et « Maria matre Jesu, et cum fratribus ejus [2]. » Quomodo autem dictum est Discipulum eam tunc in sua recepisse [3]? Sed cum congregasset illos Christus, cum ipsis iterum illa versabatur. « Cum fratribus ejus. » De iis loquitur, qui prius non credebant in eum. « Et in diebus illis, surgens » Petrus in medio Discipulorum dixit [4]. » Utpote fervens, cui grex a Christo concreditus erat, atque ut primus in choro, primus semper sermonem orditur. « Erat autem » turba hominum simul fere centum viginti. Viri fratres, » oportebat impleri Scripturam hanc, quam prædixit Spi- » ritus sanctus [5]. » Cur non solus a Christo petiit, ut sibi daret aliquem in locum Judæ? Cur item non per se ipsos electionem faciunt? Jam Petrus se ipso melior factus erat. Sic ergo ad priorem quæstionem respondendum. Cur autem non simpliciter, sed ex revelatione choream impleri postularint, duas causas afferemus : prima est, quod aliis rebus incumberent; secunda, quod hoc maximum esset argumentum Christum illis adesse. Ut enim præsens eligebat, ita et absens. Nec parum id ad consolationem conferebat. Vide autem quomodo Petrus omnia ex communi sententia faciat, nihilque cum auctoritate vel cum imperio. Neque simpliciter dixit : « Loco Judæ hunc eligimus. » Sed consolans illos super eo quod acciderat, vide quomodo

[1] Act. I, 14. — [2] Ibid. — [3] Joan. XIX, 26. — [4] Act. I, 15. — [5] Ibid. 16.

sermonem temperet. Neque enim facinus illud parvam illis consternationem attulerat, et ne mireris. Nam si illud hodieque multi versant, quid tunc illis accidisse putandum? « Viri fratres, » inquit. Si Dominus illos fratres appellavit, multo magis hic. Ideo præsentibus omnibus, sic illos affatur. Ecce Ecclesiæ dignitatem et angelicum statum. Nullus erat ibi ab aliis divulsus, non mas, non fœmina. Tales nunc etiam Ecclesias esse volo. Nemo ibi sæculare quidpiam curabat; nullus erat de re domestica sollicitus. Tantum boni afferunt tentationes, tantum ærumnæ lucrum. « Oportebat impleri Scripturam hanc, » quam prædixit Spiritus sanctus. » Semper consolatur eos a prædictione. Sic etiam Christus ubique fabit. Eodemque modo hic ostendit nihil stupendum accidisse, sed quod jam prædictum fuerat. « Oportebat, inquit, impleri » Scripturam hanc, quam prædixit Spiritus sanctus per os » David. » Non ait : « David dixit, » sed, « Spiritus per eum. » Vide statim in exordio libri qua utatur doctrina. Cernis vero me non sine causa in principio operis dixisse hunc librum esse Spiritus sancti institutum? « Quam prædixit, » « inquit, Spiritus sanctus per os David. » Animadverte quomodo Prophetam sibi accommodet, ipsumque in medium adducat; sciens ipsis utile fore quod hæc a Davide, non ab alio Propheta dicta sint. « De Juda, inquit, qui » fuit dux. » Hic perpende viri philosophiam. Non contumeliam dicit, non insultat, nec vocat scelestum aut execrandum. Sed rem simpliciter narrat, nec vocat eum proditorem; sed in alios crimen detorquet quantum potest: ac neque illos vehementer exagitat. « Qui fuit, inquit, dux » eorum qui comprehenderunt Jesum. » Ac prius quam dicat ubi hoc prædixerit David, narrat quæ fecerit Judas, ut ex præsentibus futura indicet, ostendatque ipsum jam pœnas dedisse. « Qui connumeratus erat in nobis, et sor-

» titus est sortem ministerii hujus. Et hic quidem possedit » agrum de mercede iniquitatis[1]. » Moralem reddit sermonem, et latenter subindicat rem esse ad correptionem aptam. Non dicit Judæos, sed ipsum possedisse agrum. Quia enim imbecillorum animi, non ita futura ut præsentia perspiciunt, de præsenti ultione loquitur. « Et suspensus » crepuit medius. » Recte non in peccato, sed in ultione insistit. « Et effusa sunt, inquit, omnia viscera ejus[2]. » Hoc illis consolationem afferebat. « Et notum factum est » omnibus habitantibus Jerusalem, ita ut appellaretur ager » ille lingua eorum Aceldama, hoc est, ager sanguinis[3]. »

II. Judæi ergo hoc nomen agro dedere, non ob agrum ipsum, sed ob Judam. Nam is agro nomen indidit. Et testes affert inimicos; id enim significat, cum dicit ipsos appellavisse, et cum addit, « Lingua eorum. » Deinde post eventum, apposite Prophetam adducit dicens : « Scriptum est » enim in libro Psalmorum : Fiat commoratio eorum de» serta, et non sit qui inhabitet in ea[4]. » Hoc de agro et de domo dicitur. « Et episcopatum ejus accipiat alter[5] ; » hoc est principatum, sacerdotium. Itaque hæc non meo fiunt, sed ejus, qui hæc prædixit, consilio. Ne videretur enim magnam rem aggredi, et qualem Christus ipse fecisset, Prophetam testem adhibet. « Oportet ergo, inquit, ex his » viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore[6]. » Cur cum illis hoc communicat? ut ne contentio hac de re oriretur, et ne mutuo litigarent. Nam si id ipsis accidit, multo magis illis accidisset (3). Hoc vero semper devitat; ideo in principio dicebat : « Viri fratres, oportet eligere ex » nobis. » Multitudini permittit judicium, simul eos, qui eligebantur, venerandos reddens, seque liberans ab invidia quæ suboriri poterat. Nam hæc magna sæpe solent parere

[1] Act. I, 17, 18. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 19. — [4] Ibid. 20, et Psal. LXVIII, 26. — [5] Act. I, 20, et Psal. CVIII, 8. — [6] Act. I, 21.

mala. Quod igitur sic fieri oporteat, Prophetam adducit testem : ex quibus vero electionem fieri oporteat, interpretatur ipse dicens : « Ex iis, qui nobiscum congregati » sunt in omni tempore. « Si enim dixisset : « Dignos oportet adesse, » cæteros affecisset contumelia. Nunc autem tempori rem commisit; nec dixit simpliciter, « Qui con» gregati sunt, » sed addidit, « In omni tempore quo intra» vit et exivit inter nos Dominus Jesus, incipiens a baptis» mate Joannis, usque in diem, qua assumptus est a nobis, » testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis [1]. » Ad quid illud? Ne chorus numero truncatus esset. Quid ergo, an Petrum ipsum eligere non licebat? Licebat utique : sed ne videretur ad gratiam facere, abstinet. Alioquin vero, nondum Spiritus particeps erat. « Et statuerunt, » inquit, duos, Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cog» nominatus est Justus, et Matthiam [2]. » Non ipse illos statuit, sed omnes. Consilium vero ipse protulit, ostendens non suum esse, sed jam olim in prophetia efferri. Itaque interpres fuit, non præceptor. « Joseph qui vocaba» tur Barsabas, qui cognominatus est Justus. » Forte quod plures cognomines essent, utrumque posuit : nam inter Apostolos quoque complures erant cognomines; Jacobus Zebedæi, Jacobus Alphæi, Simon Petrus, Simon Zelotes, Judas Jacobi, et Judas Iscariotes. Alioquin vero poterat appellatio esse vel ex vitæ mutatione, vel ex ipsius voluntate. « Statuerunt, inquit, Joseph, qui vocabatur Barsabas, » qui cognominatus est Justus, et Matthiam. Et orantes di» xerunt : Tu, Domine, qui corda nosti omnium, ostende » quem elegeris ex his duobus unum, accipere sortem mi» nisterii hujus et apostolatus, de quo prævaricatus est Ju» das, ut abiret in locum suum [3]. » Recte memorant illius peccatum, declarantes se testem quærere, non augentes

[1] Act. I, 22. — [2] Ibid. 23. — [3] Ibid. 24, 25.

numerum, sed non imminui sinentes. « Et dederunt sortes » eis. » Nondum enim Spiritus datus erat. « Et cecidit sors » super Matthiam, et annumeratus est cum undecim Apos- » tolis[1]. Tunc, inquit, reversi sunt Jerosolymam a monte, » qui vocatur Oliveti, qui est juxta Jerosolymam, sabbati » habens iter. » Hoc ait ut innueret ipsos non longum iter suscipere, ne quid terroris accideret trementibus adhuc ipsis et metuentibus. « Et cum introissent, ascenderunt in » cœnaculum. » Non enim audebant in civitate comparere. Et recte ascenderunt in cœnaculum, ut non facile esset ipsos comprehendere. « Et erant, inquit, perseverantes » unanimiter in oratione. » Vides-ne quam vigiles essent in oratione perseverantes, idque unanimiter quasi uno eodemque animo? Hæc duo de illis testificatur. Joseph fortasse mortuus erat. Non enim, fratribus credentibus, ipse non credidisset, qui ante omnes crediderat. Certe non videbatur usquam ille Christo ut homini attendere, ut Mater dicebat : « Ego et pater tuus dolentes quærebamus » te [2]. » Itaque ante omnes ille Dominum noverat. Fratribus vero dicebat Christus : « Non potest mundus vos odisse, » me autem odit[3]. » Vide autem Jacobi modestiam. Ille namque Jerosolymorum episcopatum accepit, et tamen hic nihil loquitur. Aliorum quoque Discipulorum summam humilitatem considera, quo pacto illi thronum concedunt, neque jam mutuo disceptant. Illa enim Ecclesia in cœlis posita erat, sæculare nihil habens, non parietibus, non marmoribus, sed eorum, qui convenerant, fervore resplendens. « Erant, inquit, fere centum viginti. » Forte septuaginta quos ipse elegerat, sive alii quoque ex ferventioribus, quales erant Joseph et Matthias : et mulieres multæ, quæ sequebantur illum, simul ubique aderant.

III. Hæc doctoris providentia. Primus hic doctorem

[1] Act. I, 26. — [2] Luc. II, 28. — [3] Joan. VII, 7.

constituit. Non dixit: « Nos ad docendum sufficimus; » ita procul erat a vana gloria, et ad unum tantum spectabat, quanquam non pari forma apud omnes ejus vigebat auctoritas : sed jure hæc sic gerebantur ob virtutem viri; et quod nunc præfectura non honor esset, sed providentia erga subditos. Ea res non sinebat electos efferri; ad pericula enim vocabantur; neque eos, qui electi non fuerant, ut inhonoratos dolere. At nunc non ita se res habet; sed contra omnino. Vide namque, centum viginti erant, et unum postulat ab omni multitudine; et jure quidem. Primus auctoritatem habet in negotio, ut cui omnes commissi fuissent. Huic enim Christus dixerat : « Et tu aliquando » conversus, confirma fratres tuos [1]. » «Quia, inquit, con» numeratus erat in nobis. » Ideo oportet alium proponere, qui illius loco sit testis. Et vide quomodo doctorem suum imitatur, ubique ex Scripturis disserens; nec quidquam de Christo loquens, quod nempe id ille sæpe prædixisset. Neque dicit ubi Scriptura proditionem ejus memoret; nempe, « Os peccatoris et os dolosi super me apertum » est [2]; » sed ubi tantum illius supplicii meminit : hoc enim interim illos scire juvabat. Illud vero maxime Domini benignitatem declarat. Quoniam, inquit, « Connumeratus » erat in nobis, et sortitus est sortem ministerii hujus. » Sortem ubique vocat, ostendens totum a gratia Dei et ab ejus electione esse, et vetera ipsis in mentem revocans; quod nempe Deus ipsi sortem dederit, ut olim Levitis. Et immoratur iis, quæ dicuntur de Juda, nempe quod proditionis merces, vindictæ sit præco. « Possedit, inquit, agrum de » mercede iniquitatis. Vide quomodo hoc ex divina dispensatione factum fuerit. « Iniquitatis, » inquit. Multæ sunt iniquitates; sed hac nihil iniquius unquam factum est. Itaque iniquitatis erat negotium. Nec præsentibus tantum

[1] Luc. XXII, 32. — [2] Psal. CVIII, 2.

notum fuit; sed etiam posteris omnibus. Ita ut vel inviti et inscii locum nominarent, quemadmodum et Caïphas prophetavit inscius. Deus compulit eos ut hebraïce nomen darent Aceldama. Hinc declarabantur mala Judæos invasura. Atque ostendit hanc prophetiam ex parte completam : « Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille [1]. » De Judæis quoque eadem dicere par est. Etenim si dux plexus fuit, multo magis hi. Sed horum nihil adhuc loquitur. Deinde ostendens de ipso jure dici illud Aceldama, inducit Prophetam dicentem : « Fiat habitatio ejus deserta. » Quid enim desertius sepulcro? Ideo sic jure debuit ager vocari. Qui enim pretium numeravit, etiamsi alii emerint, ille merito censeri debet causa esse tantæ desolationis. Hæc porro desolatio principium est judaïcæ desolationis, si quis diligenter expendat. Nam et ipsi se ipsos fame occiderunt, multosque interemerunt, et urbs ipsa sepulcrum fuit hospitum et militum. Illos vero ne sepeliri quidem sinebant, ut sepultura indignos. « Oportet igitur, inquit, » ex his viris qui nobiscum sunt congregati. » Vide quomodo vult illos testes oculatos fuisse, et iamsi adventurus esset Spiritus : attamen magnam hujus rei curam habebat. « Ex viris, inquit, qui nobiscum sunt congregati, in omni » tempore quo intravit et exivit inter nos Dominus Jesus. » Significat ipsos habitasse cum illo, nec simpliciter fuisse Discipulos. Nimirum a principio multi sequebantur eum. Vide igitur quomodo dicat : « Erat unus ex duobus qui » audierant a Joanne, et secuti sunt Jesum [2]. In omni » tempore, inquit, quo intravit et exivit inter nos Domi» nus Jesus, incipiens a baptismate Joannis. » Recte : etenim quæ prius gesta fuerant nemo noverat edoctus, sed, a Spiritu didicerunt. « Usque in diem, inquit, qua assumptus » est a nobis testem resurrectionis ejus nobiscum fieri

[1] Matth. xx, 24. — [2] Joan. I, 37.

» unum ex istis. » Non dixit : « Aliorum testem ; » sed, « Testem resurrectionis » tantum. Nam fide dignior erat is qui dicere poterat : « Qui edebat, bibebat et crucifixus est, is ipse resurrexit. » Itaque neque præteriti, neque sequentis temporis, neque signorum testem esse oportebat; sed resurrectionis tantum. Illa namque manifesta et in confesso erant; resurrectio autem clam facta fuerat, hisque solum nota erat. Neque dicunt ; « Angeli dixerunt nobis ; » sed, « Nos vidimus. » Undenam id manifestum est? Ex miraculis quæ facimus. Ideo tunc potissimum illos fide dignos esse oportuit. « Et statuerunt, inquit, duos. Cur non plures? Ne major fieret animorum perturbatio, neve res in multos extenderetur. Nec sine causa Matthiam adjicit, sed ut ostendat eum, qui apud homines honorabilis est, apud Deum esse inferiorem. Et simul omnes precantur dicentes : « Tu, Domine, qui corda nosti omnium, ostende. » Tu, non nos. Opportune cordium cognitorem vocant : ab illo enim electio facienda erat, non ab aliis. Sic confidenter loquebantur, quia oportebat omnino unum eligi. Neque dixerunt : « Elige ; » sed, « Ostende electum, quem » elegeris, » inquit, scientes omnia a Deo prædefinita esse. « Ex his duobus unum, accipere sortem ministerii hujus » et apostolatus. » Erat enim etiam aliud ministerium. « Et » dederunt sortes eis. » Nondum enim se dignos putabant, qui per aliquod signum hoc ediscerent.

IV. Alioquin vero, si ubi nec precatio erat, neque digni viri aderant, tantum valuit sors, eo quod recto animo fieret, nempe super Jona[1] ; multo magis hic ubi chorum explevit, ubi ordinem perfecit. Neque alter doluit ; non enim id tacuissent Apostoli, qui non abstinuerunt a referendis etiam præcipuorum Apostolorum vitiis, quando nempe indignati sunt, non semel, sed bis, et

[1] Jonæ. 1, 7.

pluries. Hos itaque et nos imitemur : non omnibus loquor, sed iis, qui principatum affectant. Si credis electionem a Deo esse, ne indigneris : adversus illum enim indignaris et irritaris : ille est qui elegit. Si autem elegit ille, et sic indignari audes, idipsum facis quod Caïn. Cum enim approbare oportuisset, ægre et indigne tulit ille, quod fratris sui victima acceptior esset, quando compungi oportebat. Ego vero non hoc dico; sed quod Deus sciat rem utiliter dispensare. Sæpe namque tu qui moribus es modestioribus, non tamen idoneus es. Rursus est tibi vita inculpata moresque liberales sunt : neque tamen in Ecclesia hæc satis sunt. Alioquin vero alius ad aliud est idoneus. Annon vides quantam harumce rerum rationem habeat divina Scriptura? Sed dicam qua de causa hac de re dissidia oriantur : quia nempe non quasi ad præfecturam et patrocinium fratrum accedimus; sed quasi ad honorem et requiem. Si scires enim episcopum omnium esse, omnium onera ferre oportere; quod aliis irascentibus venia detur, illi vero minime; quod aliis peccantibus excusatio multa, ipsi vero nulla sit; ad hanc dignitatem non accurrisses. Hic enim omnium linguis expositus est, omnium judicio, sapientium et insipientium : quotidianis curis atteritur, imo et nocturnis. Multorum odio, multorum invidiæ patet. Ne mihi enim de illis loquaris, qui omnia ad gratiam faciunt et dormire cupiunt, qui ad hoc negotium quasi ad requiem accedunt. De his non loquor; sed de iis, qui vigilant pro animabus vestris : qui subditorum salutem suæ anteponunt. Dic mihi : si is, qui decem filios habet subditos, secum semper habitantes, sine intermissione curam illorum habere cogitur; is qui tot habet non sub manu positos, non cohabitantes, sed auctoritati suæ obsequentes, qualem esse oportet? Sed, inquies, in honore habetur. In quo honore? Pauperes vilissimi in foro ipsum conviciis la-

cerant. Cur ergo illis non os occludit? Belle sane; sed non opus episcopi narras. Rursus nisi omnibus largiatur, tam otiosis, quam iis qui operantur mille undique criminationibus impetitur. Nemo timet illum accusare et criminari. Nam erga principes metus cohibet, erga hos minime. Apud illos enim timor Dei nihil valet. Quis repræsentare possit curam de verbo et doctrina, difficultatem in ordinationibus? Fortasse vel ego admodum imbecillus sum, miser, et nullius pretii; vel res ita se habet ut dico. Sacerdotis anima nihil differt a navi fluctibus agitata. Undique pungitur, ab amicis, ab inimicis; a suis, ab alienis. Annon orbis est imperatori subditus; hic vero unam tantum civitatem regit? At tanto majores sunt hujus sollicitudines, quanto majus est pelagus tumens ac furens aqua fluminis. Quam tandem ob causam? Quia illic multi sunt ministri, omniaque lege et mandato peraguntur, hic vero non item. Neque enim licet ex auctoritate præcipere. Verum si admodum commoveatur, crudelis audit, sin parum, frigidus dicitur. Oportet autem hæc duo contraria concurrere, ita ut nec contemptus, nec odium excitetur. Alioquin vero ipsa negotia præoccupant. Quot homines cogitur offendere, velit nolit? Quot alios invitus aspere agere? Non alio modo loquor, quam ut affectus sum. Non multos puto sacerdotes salvos fieri; sed longe plures perire : non alia de causa, quam quod res magnum postulet animum. Multis enim necessitatibus a propriis pellitur moribus, et innumeris undique opus habet oculis. Non vides quam multa opus sit episcopo adesse? Ut doctrina polleat, ut si patiens, ut fidelem sermonem in doctrina servet[1]. Quantæ hoc difficultatis? Aliorum peccatis ipse obnoxius est. Alia non memoro : sed si vel unus decedat non initiatus, annon id totam ipsius salutem subvertit? Unius enim animæ per-

[1] Tim. III, 3, et Tit. I, 9.

nicies, tantum est damnum, ut nullo possit exprimi sermone. Si enim ejus salus tanti est, ut pro illa Filius Dei homo factus et tanta passus sit, ejus pernicies cogita quantum afferret supplicium. Si is, per quem alius perit, in hac vita morte dignus est, multo magis ille. Ne mihi dixeris: « Peccavit presbyter aut diaconus. Hæc omnia in caput ordinantium referuntur. » Aliud iterum dico. Contingit ut quis successionem excipiat improborum hominum: dubitat ille quid consilii capere oporteat circa præterita peccata. Duo enim sunt præcipitia, atque oportet neque illum dimittere, neque alios offendere. An excindendus est prior? Verum causa non adest; an dimittendus? etiam inquies: nam ejus est culpa qui ordinavit. Quid ergo? Non oportet ordinare, neque ad alium gradum evehere? Sed hinc omnibus palam erit illum esse improbum. Itaque rursus alio offendit modo. Num ad majorem gradum promovendus est? Hoc multo deterius est.

V. Itaque si quis ad summum sacerdotium accesserit velut ad sollicitudinem, nemo illud facile susceperit. Nunc autem velut externos magistratus illud affectamus. Nam ut gloria et honore apud homines afficiamur, apud Deum perimus. Quod honoris lucrum? quam clare probatur nihil esse? Quando sacerdotium concupiscis, ex adverso pone gehennam; perpende rationes illic reddendas: ex adverso pone vitam a curis liberam: pone supplicii mensuram. Quoniam si privatim pecces, nihil tale passurus es: si vero sacerdos sis, periisti. Cogita quanta passus, quanta philosophia usus sit Moyses, quanta exhibuerit bona, et tamen quod unum peccatum admiserit, acerbe plexus est, ac merito: quoniam id cum aliorum jactura factum est. Itaque graviores pœnas dedit; non quod palam factum sit, sed quod sacerdotis peccatum esset. Non enim pari modo plectimur pro manifestis et pro occultis. Pec-

catum enim idem est, pœna non eadem; imo ne peccatum quidem est idem. Neque enim idem est, occulte peccare, et palam id audere. Episcopo autem non licet clam peccare. Optandum enim illi esset non peccantem a criminationibus liberari, tantum abest ut peccans id possit. Si irascatur, si rideat, si vel per somnum quietem expetat, multi conviciis incessunt, multi offenduntur, multi leges præscribunt; multi priscos repetunt memoria, et præsenti improperant. Hocque faciunt, non quod illos laudare, sed quod hunc mordere velint, coepiscopos et presbyteros memorantes. Dulce, aiunt, bellum inexpertis : hoc et nunc dicere par est; imo etiam dicimus antequam in certamen veniamus. Cum autem eo venimus, non a vulgo cognoscimur. Non est enim jam nobis bellum contra eos qui pauperes opprimunt, neque gregem defendimus; sed ut pastores illi ab Ezechiele memorati[1], mactamus et devoramus. Quis nostrum tantam curam exhibet circa greges Christi, quantam Jacob circa greges Labani[2]? Quis describere possit nocturnum gelu? Ne mihi dixeris pervigilia tantamque exhibitam curam. Totum igitur contrarium est. Consules et præfecti non tanto fruuntur honore, quanto is qui præest Ecclesiæ. Si in regiam ingrediatur, quis primus est? Si apud matronas, si in procerum ædes, nemo illi anteponitur. Omnia perierunt et corrupta sunt. Hæc dico non ut vos pudore suffundam, sed ut vestram cohibeam cupiditatem. Quo uteris conscio si ambias vel per te vel per alium? Quibus oculis respicies eum qui tibi fuit auxilio? Quid poteris ad tui defensionem proferre? Nam qui invitus coactus fuit, aliquam habet excusationem, etiamsi plerumque hic quoque nullam habeat veniam : cæterum aliquam tamen excusationem habet. Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert si argentum non dede-

[1] Ezech. XXXIV, 2. — [2] Gen. XXXVI, 29.

ris; si argenti loco, aduleris, et machinas adhibeas? « Argentum tuum tecum sit in perditionem. » Hoc illi dixit; hisque dicet : « Ambitio vestra vobiscum sit in perditionem, quia putastis vos humana circuitione donum Dei possessuros esse. » At nullus talis est? Utinam non sit. Cuperem sane horum nihil ad vos pertinere. Nunc autem ex verborum serie in hos incidimus sermones. Neque enim quando avaritiam insectamur, contra vos loquimur, sed neque contra unum quidem. Utinam vero hæc pharmaca a nobis frustra parentur : hæc sunt medicorum vota, nihil aliud postulantium, quam ut post multum laborem, remedia frustra parata projiciantur. Hæc et nos optamus, ut verba nostra frustra et in aërem abeant, et verba tantum sint. Equidem paratus sum ad omnia sustinenda, ut non sit opus hæc dicere. Quin, si vultis, tacebimus, dum silentium sit sine periculo. Neque enim puto quempiam, quantumvis vanæ gloriæ cupidum, nisi vocet necessitas, velle frustra sese efferre. Concedemus vobis doctrinam. Hæc quippe major doctrina, quæ factis docet. Quandoquidem et optimi medici, etiamsi ægrorum morbi mercedem ipsis pariant, malint tamen amicos suos bene valere. Et nos cupimus omnes bene valere. Non enim cupimus nos probatos esse, vos autem reprobos. Vellem, si fieri posset, meam erga vos charitatem ipsis oculis exhibere. Nullus enim postea me redargueret, etiamsi aspero sermone uterer. Nam « Fide digniora sunt vulnera amici, quam spontanea oscula inimici[1]. » Nihil mihi charius vobis, ne ipsa quidem lux. Optarim enim vel millies excæcari, si sic animas vestras convertere possem. Sic mihi salus vestra ipsa luce dulcior est. Quid enim prosunt mihi solares radii, si dolor propter vos ortus, oculos tenebris offundat? tunc lux bona est, quando cum lætitia prodit : mœrenti quippe

[1] Prov. xxvii, 6.

animæ molesta est. Quod vero non mentiar, utinam nunquam contingat experimento discere. Cæterum si quando contigerit quempiam vestrum peccare, dormienti mihi adeste; peream si non paralyticis aut mente captis similis sim, secundum propheticum dictum, « Et lumen oculo-» rum meorum et ipsum non est mecum[1]. » Quæ enim nobis spes, vobis non proficientibus? Quis mœror esse possit vobis præclare agentibus? ceu alis instructus videor, cum boni quidpiam de vobis audio. « Implete gaudium » meum[2]. » Hoc solum in voto habeo, quod desiderem profectum vestrum. In hoc vero cum omnibus decerto, quod vos amem, quod complectar : quia vos mihi omnia estis, et pater, et mater, et fratres et filii. Ne putetis eorum quidpiam, quæ a me dicuntur, ex odio proficisci, sed ad emendationem loquor. Nam « Frater, inquit, qui adjuva-» tur a fratre, quasi civitas firma[3].» Ne igitur indignemini : neque enim ego sermonem vestrum contemno ; sed vellem a vobis emendari, vellem discere. Omnes enim fratres sumus, unus est autem magister noster. Inter fratres vero par est ut unus præcipiat, alii obtemperent. Ne igitur indignemini; sed omnia faciamus ad gloriam Dei, quia ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. LVII, 10. — [2] Philip. II, 2. — [3] Prov. XVIII, 19.

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco : et factus est repente de cœlo sonus[1].

I. Quæ est hæc Pentecoste? cum falx mittenda esset in messem, cum fructus essent colligendi. Vidisti typum? vide jam veritatem. Cum falx sermonis esset immittenda, cum messis colligenda, tunc Spiritus ut acuta falx advolat : audi namque Christum dicentem : « Levate oculos » vestros, et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem[2] : » ac rursus, « Messis quidem multa, operarii autem pauci[3]. » Itaque ille prior falcem immisit. Ille enim primitias ad cœlum advexit, nostra assumpta natura : ideoque illud messem appellat. « Cum complerentur, inquit, » dies Pentecostes. » Hoc est, non ante Pentecosten; sed circa ipsam, ut ita dicam, Pentecosten. Oportebat enim hæc rursus festi tempore contingere, ut qui cruci Christi affuerant, hæc quoque viderent. « Et factus est repente de » cœlo sonus. » Cur non id sine sensibilibus signis factum est? Quoniam si re sic gesta dicebant : « Musto pleni sunt, » nisi res sic facta fuisset, quid non dixissent? Neque simpliciter sonus factus est, sed de cœlo : et quia repentinus erat, excitavit illos. « Et replevit totam domum. » Magnam dicit Spiritus vehementiam. Attende. Omnes illuc congregavit, ut et præsentes crederent, ac digni ostenderentur. Neque hoc tantum, sed et aliud longe terribilius adjecit.

[1] Act. II, 1, 2. — [2] Joan. IV. 35. — [3] Luc. X, 2.

«Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis[1],» inquit. Recte additur illud, «Tanquam,» ne quid sensibile de Spiritu existimes. Tanquam ignis, inquit, et tanquam Spiritus. Non erat ergo ventus simpliciter per aërem effusus. Nam cum Joanni Spiritus debuit innotescere, quasi in specie columbæ supra Christi caput venit[2]; nunc vero cum tota multitudo convertenda esset, tanquam ignis venit. «Seditque supra singulos eorum;» id est, mansit, requievit; nam sedere, stare et manere significat. Quid vero? an in duodecim tantum venit, non in cæteros? Nequaquam: sed venit etiam in illos centum viginti. Neque enim sine causa Petrus Prophetæ testimonium protulit dicens: «Et erit in novissimis diebus, dicit Do- »minus Deus: Effundam de Spiritu meo super omnem »carnem. Et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ: et »juvenes vestri visiones videbunt, et senes vestri somnia »somniabunt[3].» Animadverte porro illum, non modo ut percelleret, sed etiam ut gratia repleret, in Spiritu sancto et igni venisse; subjungit enim: «Et repleti sunt omnes »Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, prout »Spiritus sanctus dabat eloqui illis[4].» Non aliud signum accipiunt, sed hoc primum. Novum enim erat, nec opus fuit alio signo. «Sedit, inquit, supra singulos eorum.» Ergo etiam supra illum, qui electus non fuerat: ideo non jam dolet quod non electus fuerit ut Matthias. «Et repleti »sunt, inquit, omnes.» Non gratiam Spiritus simpliciter acceperunt, sed illa repleti sunt. «Et cœperunt loqui variis »linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.» Cum Apostoli illic essent, non dixisset, «Omnes,» nisi alii quoque participes fuissent. Alioquin autem cum illos ante nominatim recensuisset, non illos nunc cum aliis jungeret

[1] Act. II, 3. — [2] Marc. I, 10. Luc. III, 22. Joan. I, 32. — [3] Joël. II, 28 — [4] Act. II, 4.

in hoc negotio. Nam si ubi dicendum tantum erat Apostolos affuisse; ipsos nominatim recensuit, multo magis hic illos distinxisset. Animadverte autem quomodo cum perseverant in oratione, cum charitatem servant, tunc Spiritus adveniat. In memoriam illis revocat alteram visionem, cum dicit: « Tanquam ignis. » Tanquam ignis enim apparuit in rubo. « Prout Spiritus sanctus dabat eloqui » illis : » nam eloquia eorum quasi apopthegmata erant. « Erant autem in Jerusalem, inquit, habitantes Judæi » viri religiosi[1]. » Hæc habitatio signum religionis erat. Quomodo? Cum e tot nationibus essent, patriam, domos, cognatos reliquerant, et illic habitabant. Nam ait : « Erant » in Jerusalem habitantes Judæi, viri religiosi, ex omni » natione, quæ sub cœlo est. Facta autem hac voce con» venit multitudo, et mente confusa est[2]. » Quia in domo res gesta est, jure qui foris erant accurrebant. Mente confusa est multitudo. Quid significat illud? Turbata, admirata est. Deinde admirationem illam declarans ita pergit : « Quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquen» tes. Et convenit multitudo, et inter se dicebant : Nonne » ecce isti omnes qui loquuntur Galilæi sunt[3]? » Ad Apostolos statim respiciunt. « Et quomodo nos audimus unus» quisque linguam nostram, in qua nati sumus? Parthi, et » Medi, et Ælamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, Ju» dæam et Cappadociam, Pontum et Asiam, Phrygiam et » Pamphyliam, Ægyptum et partes Libyæ, quæ est circa » Cyrenem, et advenæ Romani. Judæi quoque et proselyti, » Cretes et Arabes, audimus eos loquentes nostris linguis » magnalia Dei. Stupebant autem omnes et mirabantur, » ad invicem dicentes : Quidnam vult hoc esse[4]? » Vides-ne illos ab Oriente in Occidentem accurrentes. « Alii autem, » inquit, irridentes dicebant : Quia musto pleni sunt[5]. »

[1] Act. II, 5. — [2] Ibid. 6. — [3] Ibid. 7. — [4] Ibid. 8-12. — [5] Ibid. 13.

II. O vesaniam! o ingentem nequitiam! Atqui nec tempus erat vindemiæ : erat enim Pentecoste. Quodque gravius est, confitentibus omnibus, Romanis, proselytis, et forte ex iis, qui crucifixerant, illi tam multis signis editis dicunt : « Musto pleni sunt. » Sed quæ supra dicta sunt repetamus. « Replevit, inquit, domum. » Spiritus quasi piscina aquæ fuit. Ignis vero et copiam et vehementiam significat. Nihil tale accidit in Prophetis. Sed nunc sic illis, Prophetis autem alio modo. Capitulum enim libri datum est Ezechieli, et comedit ea quæ dicturus erat : « Factum est autem, inquit, in ore ejus ut mel dulces- » cens[1]. » Et rursum manus Dei tangit linguam alterius Prophetæ[2]. » Hic vero ipse Spiritus sanctus est : sicque par est honore Patri et Filio. Rursusque alibi ait : « Lamen- » tatio et canticum et væ[3]. » Illis ergo jure in libro datum est : nam similitudinibus egebant : remque illi habebant cum una tantum gente sibi propria : hi vero cum universo orbe, et cum iis quos non noverant. Elisæus per melotem gratiam accipit[4] : alius per oleum, ut David[5] : Moyses per ignem rubi vocatur. Sed hic secus; ipse namque ignis insedit. Sed cur ignis non ita apparuit ut impleret domum? Quia exterriti fuissent. Sed ostendit idipsum evenisse : ne attendas enim quod dixerit : « Apparuerunt illis dispertitæ » linguæ, » sed ignem fuisse consideres. Tantus ignis immensam sylvam potest incendere. Ac recte dicit, « Dispertitæ. » Ex una enim radice erant; ut discas vim operandi esse a Paracleto missam. Perpende autem illos primum dignos declaratos esse, et hinc accepisse Spiritum sanctum, ut in Davide accidit : nam quæ ille in ovilibus fecerat, eadem fecit post victoriam et trophæum, ut palam esset fides ejus. Vide rursum Moysem qui regiam despiciebat[6], »

[1] Ezech. III, 3. — [2] Jerem. I, 9. — [3] Ezech. II, 10. — [4] 4 Reg. 14. — [5] 1 Reg. XVII, 15. — [6] Exod. II.

et post quadraginta annos rem publicam administravit; Samuëlem in templo educatum[1]; Elisæum, qui omnia dimisit[2]; Ezechielem item. Quod vero sic evenerit, liquet ex iis quæ secuta sunt : nam ii sua omnia reliquerunt. Ideo tunc Spiritum accipiunt, cum virtutem suam ostendissent. Didicerant humanam infirmitatem per ea quæ passi fuerant : didicerant se non frustra probe rem gessisse. Sic et Saül, cum testimonium accepisset se bonum esse virum, Spiritum accepit; sed eo modo, quo nunc Discipuli, nemo; neque Moyses qui major Prophetis erat. Nam ille, cum oporteret alios spirituales effici, imminutus est. Hic vero non eodem modo. Sed quemadmodum ad ignem quot volet quivis lucernas accendet, nec minuet ignem, sic et Apostolis tunc contigit. Nam per ignem non modo gratiæ ubertas ostendebatur; sed quisque fontem Spiritus accipiebat, ut dixit ille, eos qui in se crederent, accepturos esse fontem aquæ salientis in vitam æternam[3]. Idque jure merito. Neque enim cum Pharaone disputaturi abierant, sed cum diabolo pugnaturi. Quodque mirabilius est, missi non repugnarunt, nec dixerunt se gracili voce et lingua tardos esse[4] : Moyses enim illos ad hoc erudierat. Non dixerunt se juniores esse[5]; nam Jeremias illos instituerat. Atqui multa audierant terribilia, multoque, quam illi, majora : et tamen veriti sunt contradicere. Hinc palam est eos fuisse Angelos lucis, et supernarum rerum ministros. Et illis quidem in terra agentibus nullus de cœlo apparuit. Sed post quam ascendit homo sursum, Spiritus e supernis advenit; « Tanquam supervenientis, inquit, Spiritus vehe» mentis. » Hinc declarat fore, ut nihil possit ipsis obsistere, sed inimicos ab ipsis pulveris instar ventilandos esse. « Et » replevit totam domum. » Domus mundi symbolum erat.

[1] 1 Reg. II, 3. — [2] 3 Reg. 19. — [3] Joan. IV, 14. — [4] Exod. IV, 10. — [5] Jerem. I, 6.

« Seditque supra singulos eorum. Et convenit multitudo, » et mente confusa est. » Vides-ne illorum pietatem, et quomodo nihil statim pronuntient, sed hæsitent. Illi vero improbi pronuntiant dicentes, « Musto pleni sunt. » Quoniam secundum legem licebat illis ter quotannis in templo comparere; ideo illic habitabant ex omnibus nationibus viri religiosi. Hinc perpende quam non aduletur illis qui hæc scripsit. Non enim dicit illos quid pronuntiasse; sed quid? « Facta autem hac voce convenit multitudo et mente » confusa est. » Jure : putabant enim rem finem accepisse per suum contra Christum facinus. Alioquin vero, conscientia illorum animos exagitabat, cum cædes adhuc quasi in manibus esset, et omnia illos terrebant. « Nonne » ecce, inquit, hi omnes, qui loquuntur, Galilæi sunt? » Recte dixit, nam se tales profitebantur. Adeo illos sonitus terrebat : nam magna pars orbis huc confluxerat. Illud vero Apostolos roborabat, quod cum nescirent quid esset parthice loqui, ab illis tunc se ita loqui discebant. Porro gentes memorat illis inimicas, Cretas, Arabes, Ægyptios, Persas : declarans illos has omnes subacturos esse?

III. Cum autem Judæi tunc in captivitate essent, verisimile erat ibi multos comparere ex gentibus; sive quod jam apud gentes dogmata seminata essent. Ideoque multi jam illic aderant, eorum quæ audierant memores. Testimonium ergo undique tutum erat et sine controversia, a civibus, ab extraneis, a proselytis. « Audivimus eos loquen» tes nostris linguis magnalia Dei[1]. » Non enim vulgaria, sed mirabilia quædam loquebantur. Jure ergo hæsitabant : nihil enim unquam simile acciderat. Vide hominum probitatem. Stupebant et dubitabant dicentes : « Quidnam » vult hoc esse? Alii autem irridentes dicebant : Musto » pleni sunt. » O impudentiam! si ea de causa ridebant, ec-

[1] Act. II, 11.

quid mirum? Quandoquidem ipsum Dominum dæmonas expellentem, dæmonium habere dicebant[1]. Nam petulantia ubicumque adest, unum quærit modo, ut loquatur, non secundum rationem, sed quidquid in buccam venerit. « Musto pleni sunt. » Sane vero : quia homines in tantis periculis, extrema metuentes, in tanto mœrore versantes, talia loqui audent. Perpendas velim quomodo, cum hoc verisimile non esset, ut auditoribus imponant, et ostendant ipsos ebrios esse, agendi et loquendi modo totum ascribant et dicant : « Musto pleni sunt. Stans autem Petrus cum » undecim, levavit vocem suam, et locutus est eis. » Vidisti modo illius providentiam, hic vide fortitudinem. Etenim si admirabantur illi, si stupebant, annon æque mirandum erat hominem illitteratum et idiotam in tanta multitudine posse in verba prorumpere? Nam si quis inter familiares loquens turbatur, multo magis inter inimicos et vociferantes loquens turbabitur. Quod autem ebrii non essent, statim ex ipsa voce declaravit, quodque non more vatum furore correpti essent, neque vi quadam detinerentur. Quid sibi vult illud, « Cum undecim? » Communem emittebant vocem, et ipse os omnium erat. Astant vero undecim, dicta testimonio suo confirmantes. « Levavit vocem suam, » inquit, hoc est, magna cum fiducia loquebatur. Hoc autem facit ut Spiritus gratiam ediscerent. Is enim, qui vilis puellæ interrogationem non tulerat, jam in medio populorum qui omnes vociferabantur, cum tanta disserit fiducia, ut esset illud indubitatum resurrectionis signum. Nam inter ridentes homines et tali modo subsannantes cum libertate loquitur. Quantæ putas petulantiæ, quantæ impietatis, quantæ impudentiæ, stupendum illud linguarum donum ebrietati ascribere? Sed nihil hoc Apostolos turbavit, neque timidiores ex tali risu facti sunt. Nam ex ad-

[1] Joan. VIII, 49.

ventu Spiritus quasi transformati, corporeis omnibus superiores erant. Si quos enim adeat Spiritus, aureos et luteis efficit. Jam mihi Petrum considera, et explora mihi timidum illum, et insipientem; ut ait Christus : « Adhuc et » vos insipientes estis[1], » qui post confessionem illam mirabilem, Satan vocatus fuit. Perpende item Apostolorum concordiam : quomodo Petro cesserint concionandi officio: neque enim oportebat omnes simul loqui. « Et levavit, » inquit, vocem suam, » et magna cum fiducia locutus est eis. Tale quidpiam est esse virum spiritualem, Tantum nos superna gratia dignos constituamus, et omnia erunt facilia. Sicut enim homo igneus in medias stipulas incidens, nihil læditur, sed magis operatur : neque enim ille quidpiam patitur; sed qui illi resistunt se ipsos perdunt; ita nunc quoque factum est. Imo potius ut si quis ignem gestans pugnet cum eo qui fœno onustus est. Sic et Apostoli illos cum magna fortitudine aggressi sunt. Quid enim læsit illos tanta multitudo? Dic enim mihi : annon cum egestate et fame pugnabant? annon cum ignominia et infamia? Nam deceptores esse credebantur. Annon risui et ludibrio præsentium expositi erant? In illos enim utraque incidebant, cum alii irriderent, alii illuderent. Nonne furori et insaniæ integrarum civitatum, nonne seditionibus et insidiis expositi erant? Nonne igni, ferro, feris? Nonne undique ipsis innumera instabant bella? Nonne hæc molesta videntes ita affecti erant, ac si somnia aut picturam vidissent (4)? Quid vero? Nonne illorum furorem consumpserunt? Nonne in ipsos animi angustiam retorserunt? Nonne illi furore et metu omnium maxime tenebantur? Nonne illi anxii erant, timebant tremebantque? Audi illos dicentes : « Vultis induce cere super nos sanguinem hominis istius[2]. » Quodque mirabile est, Apostoli nudi aciem instruebant contra arma

[1] Matth. xv, 16. — [2] Act. v, 18.

tos, contra principes, in se potestatem habentes, imperiti, elingues, idiotæ, contra præstigiatores, deceptores, sophistas multos, rhetoras, philosophos, qui in Academia et apud Peripateticos putrefacti, instabant et pugnabant. Et is qui circa stagna versatus semper fuerat ita illos superavit, ac si contra mutos pisces certamen habuisset : vere enim, ut piscator voce destitutos pisces, illos devicit. Et Plato ille qui tam multa nugatus est, tacuit. Hic vero loquitur, non modo suis, sed etiam Parthis, Medis, Ælamitis, et Indis, ubique terrarum, et usque ad terminos orbis. Ubi nunc Græciæ fastus ille? Ubi Athenarum nomen? Ubi philosophorum deliramenta? Ille Galilæus, ille ex Bethsaïda, ille rusticus, istos omnes superavit. Non erubescitis, quæso, vel de nomine patriæ ejus, qui vos devicit? Si vero nomen ejus audieritis, quod nempe Cephas vocaretur, multo magis vos pudebit. Hoc quippe vos, hoc, inquam, perdidit. quod simplicitatem probrum, eloquentiam laudabilem esse putetis. Non qua via oportuit venistis : sed omissa regali, facili et plana via, asperam, præruptam et difficilem tenuistis : ideoque non pervenistis ad regnum cœlorum.

IV. Quid ergo, inquies, cur non in Platone et in Pythagora operatus est Christus? Quia Petri quam illorum mens multo erat ad philosophiam aptior. Illi namque pueri erant, ubique ad inanem gloriam conversi. Hic autem vir philosophus erat, et gratiæ capax. Quod si his auditis rideas, nihil mirum : quandoquidem et illi tunc ridebant, eosque musto plenos esse dicebant. Sed postea cum dira illa et acerbissima passi sunt, cum expugnatam urbem viderunt, incensum ignem, dejectos muros, illasque calamitates, quæ nemo possit recensere, non ultra ridebant. Ita et vos non ridebitis cum judicii tempus advenerit, cum gehennæ ignis accensus fuerit. Sed cur de futuris loquor? Vis ostendam tibi quis sit Petrus, quis Plato? Illorum mores, si

videtur, expendamus, videamusque quid ambo gesserint. Hic totam consumpsit vitam circa dogmata inutilia et supervacanea. Quid enim prodest scire quod anima philosophi musca fiat? Vere musca fuit. Non in muscam mutata fuit, sed accessit ad animam in Platone habitantem. Quæ nugæ his comparandæ? Unde talia effutire in mentem venit? Ironia plenus vir erat, et adversus omnes zelotypia laborabat. Ut ergo contentiosus erat, nihil utile vel a se vel ab aliis induxit. Sic ab alio metempsychosim, a se rempublicam in medium attulit, ubi multæ turpitudinis leges protulit. Communes, inquit, sunto mulieres, nudæ virgines sub oculis amantium luctantor; communes sunto et parentes et filii. Quam hæc insaniam non superant? Talia sunt ea quæ ad illum spectant. Hic porro non natura communes patres efficit, sed Petri philosophia. Nam illud Platonis hic sustulit. Nihil enim aliud ille efficiebat, nisi ut qui pater erat ignoraretur, et qui non erat induceretur : atque in ebrietatem quamdam et in sterquilinium conjecit animam. Omnes, inquit, mulieribus audacter utuntor. Ideo poëtarum dogmata non exploro, ne quis dicat me fabulas explorare, sed alias affero fabulas poëticis longe magis ridiculas. Ubinam quid ita prodigiosum invenerunt poëtæ ? Sed is qui philosophorum princeps habebatur, arma mulieribus circumponit, cassides, ocreas, nec quidquam dicit hominum genus a canibus differre. Quia enim, inquit, canis fœmina et mas communicant in factis, communicent et mulieres, atque omnia susdeque vertantur. Semper enim per illas hoc egit diabolus, ut ostenderet genus nostrum non pretiosius esse brutis : quandoquidem nonnulli in tam absurdam et vanam venerunt opinionem, ut dicerent bruta animalia rationabilia esse. Et vide quam varie in animabus illorum debacchatus sit. Illorum proceres dixerunt animam nostram in muscas et canes et bruta

mutari. Horum successores hinc pudore affecti in aliam delapsi sunt turpitudinem, rationabilem omnem scientiam brutis communicantes, et ubique monstrantes ea, quæ propter nos facta sunt, nobis esse præstantiora. Neque hoc tantum, sed etiam præscientiam et religionem apud illos esse dicunt. Corvus, inquiunt, novit Deum ut et cornix, ac prophetiæ donum habent, futura prædicunt: apud illos justitia, respublica, leges, invidiamque apud illos canis habet secundum Platonem. Dictis fortasse fidem non habetis? idque merito, utpote sanis educati dogmatibus. Quivis enim hoc cibo educatus, nunquam credet hominem esse qui stercora libenter degustet. Cum ergo dicimus illis hæc fabulas esse et insipientia plena; non intelligitis, inquiunt. Utinam rem tam ridiculam nunquam intelligamus. Et sane non ita profundo sensu opus est, ut discamus quid sibi vult illa tanta impietas et rerum confusio. Num corvorum more loquimini, o insani, ut faciunt pueri? infantes quippe estis ut illi. At Petrus nihil tale dixit, sed vocem emisit, quæ quasi in tenebris lucem magnam emitteret, et caliginem in orbe dissiparet. Verum mores illius quam erant mansueti, quam humani, quam ab omni vana gloria alieni? Quomodo ad cœlum respiciebat sine fastu, licet mortuos suscitaret. Quod si cui insipientium illorum accidisset, ut per phantasiam et speciem tale quidpiam ageret, annon statim aram expetiisset ac templum, ac Deo par haberi postulasset; cum nihil hujusmodi agentes, talia imaginentur? Quid sibi volunt apud illos Minerva, Apollo et Juno? Genera dæmonum sunt apud illos. Estque rex penes illos qui mori optat, ut par diis habeatur. Verum Apostoli non sic, sed contra faciunt. Audi namque illos dicentes, postquam claudus sanatus fuerat: « Viri Israëlitæ, » quid nos intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus ipsum ambulare[1]? nos similes vobis passibiles

[1] Act. III, 12.

» homines sumus[1]. » Illic vero multus est fastus, multa arrogantia : omnia enim pro humanis honoribus, nihil philosophiæ gratia agebant. Ubi enim gloriæ causa agitur, omnia vilia manent. Licet enim omnia quis habeat, si hoc non teneat, ab omni philosophia excidit, violentiore ac turpiore morbo detentus. Hujus gloriæ contemptus, ad bona omnia docenda est idoneus, et ad expellendum ex anima omnem perniciosum affectum. Ideo vos hortor ut magno studio morbum radicitus evellatis : nullo quippe alio modo possumus apud Deum esse probati, et insomnis illius oculi benevolentiam nobis attrahere. Itaque curam omnem adhibeamus, ut superna illa fruamur gratia, ut et præsentia mala fugiamus, et futuris dignemur bonis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Viri Judæi, et qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verbea mea[2].

I. Quos superius peregrinos dixit, ad illos hic sermonem convertit. Et videtur quidem illos alloqui, sed irrisores emendat. Nam divina dispensatione factum est ut quidam irriderent, quo hinc defensionem ordiretur, hac per illam doceret. Magnæ sibi laudi esse putabant, quod Jerosolymis habitarent. « Hoc vobis, inquit, notum sit, et auribus

[1] Act. XIV, 14. — [2] Id. II, 14.

» percipite verba mea. » Attentiores interim illos reddit, et postea defensionem parat. « Non enim, sicut vos sus» picamini, hi ebrii sunt[1] : » Vides-ne quam mitis sit defensio? Licet majorem populi partem secum haberet, mansuetius tamen illos alloquitur : ac primo malam suspicionem tollit, deindeque defensionem statuit. Ideoque non dicit : « Non enim sicut vos subsannatis, vel ridetis, » sed, « Sicut suspicamini : » ostendere volens illos non serio hæc dixisse, ut magis illis ignorantiæ, quam malitiæ crimen offerret. « Non enim, sicut vos suspicamini, hi ebrii sunt, » cum sit hora diei tertia[2]. » Cur hoc dicit? Annon poterant hora tertia inebriari? Poterant sane : sed in hoc ille non multum instabat : neque enim ita se gesserant ut irrisores illi dicebant. Hinc ergo discimus in rebus non necessariis non longo utendum esse sermone. Alioquin vero hæc confirmant quæ sequuntur : ac demum ad omnes sermo dirigitur. « Sed hoc est quod dictum est per prophetam » Joël : Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus Deus[3]. » Nondum auditur nomen Christi; nec promissio illius est, sed Patris. Vide sapientiam. Non statim transiit ad ea, quæ Christum spectabant; nempe quod ipse hæc promiserit post quam crucifixus fuerat. Alioquin omnia subvertisset hæc dicendo. Atqui poterant, inquies, ejus Divinitatem ostendere : sane quidem, si credita fuissent. Quod autem jam quærebatur, erat ut crederentur; non credita autem id effecissent, ut illi lapidarentur. « Effundam de Spiritu » meo super omnem carnem[4]. » Dat illis quoque spem bonam, siquidem velint : nec sinit illos majore copia frui, quod livorem peperisset, atque hinc invidiam succidit. « Et prophetabunt, inquit, filii vestri. » Non vestra est hæc res præclara, neque vestra laus; sed ad filios vestros gratia transiit. Discipulos vocat filios, et illos patres.

[1] Act. II, 15. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 16, et Joël. II, 28. — [4] Act. II, 17.

« Et juvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri » somnia somniabunt. Et quidem super servos meos, et » super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu » meo, et prophetabunt [1]. » Interim ostendit se probatos esse, utpote qui spiritu essent dignati; illos vero minime, utpote qui Christum crucifixissent. Ideo et Christus, ut illorum furorem sedaret, dicebat : « Filii autem vestri in » quo ejiciunt dæmonia [2] ? » Non dixit; « Discipuli mei ; » nam sibi adulantem sapuisset. Sic ille non dixit ipsos non ebrios esse, sed ex Spiritu loqui : neque illud simpliciter; sed a Prophetam confugit ; et illo fretus fortiter agit. Sic per se quidem illos ab accusatione purgavit, Prophetam vero gratiæ testem inducit. « Effundam de Spiritu meo » super omnem carnem. » Sic dixit, quia aliis per somnia, aliis manifeste gratia effusa est. Nam et per somnia viderunt Prophetæ, et revelationes acceperunt. Deinde progreditur in prophetia, quæ quidpiam terribile habet. « Et » dabo, inquit, prodigia in cœlo sursum, et signa in terra » deorsum [3] : » His et futurum judicium et Jerosolymorum excidium subindicat. « Sanguinem et ignem, et vapo- » rem fumi. » Vide quomodo excidium describat. « Sol » convertetur in tenebras et luna in sanguinem [4]. » Ex affectu patientium ita loquitur. Narratur tamen multa similia in cœlo visa fuisse, ut testificatur Josephus. Interim illos quoque perstrinxit, tenebras quæ accidere memorans et futuri expectationem inducens. « Antequam veniat dies » Domini magnus et manifestus [5]. » Ne quia nunc impune peccatis, inquit, ideo confidatis. Hæc procemia sunt magni cujusdam et gravissimi diei. Vides-ne quomodo animos eorum exagitavit, et risum convertit in excusationem? Si enim hæc sunt procemia diei illius, necesse est periculum

[1] Act. II, 18. — [2] Matth. XI, 27. — [3] Act. II, 19. — [4] Ibid. 20. — [5] Ibid.

de extremis jam imminere. Quid vero? Num pergit terribilia dicere? Nequaquam. Sed quid? Rursus dat illis respirandi locum, et ait. « Et erit, omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit[1]. » Hoc de Christo dictum est, ut Paulus ait : hic vero non audet id palam revelare. Dicta vero a principio repetamus. Recte quasi adversus ridentes et subsannantes insurgit, dicens : « Notum sit omnibus vobis, et auribus percipite verba mea. » Initio autem dicebat, « Viri Judæi. » Judæos mihi dicere videtur eos, qui in Judæa habitabant. Et, si placet, afferamus illa Evangelii verba, ut discas qualis repente factus sit Petrus. « Exiit, inquit, puella dicens : Et tu eras cum » Jezu Nazareno. Ille autem respondit : Nescio hominem. » Et rursus interrogatus cœpit detestari et jurare[2]. »

II. Sed hic vide illius fiduciam magnamque dicendi libertatem. Non laudavit eos, qui dixerant : « Audivimus eos » loquentes nostris linguis magnalia Dei. » Sed illa qua erga alios usus erat gravitate, hos studiosiores reddere volens, et sermonem ab adulatione alienum ostendere : hoc enim ubique observandum est, quomodo indulgenter licet loquatur, sermo tamen ab adulatione simul et a contumelia sit alienus ; quod tamen difficile est. Quod autem hæc hora tertia facta sint, non sine causa dispensatum est. Cum enim lucis splendor apparet : tunc non prandii curis homines occupantur : tunc læta dies est ; tunc omnes in foro sunt. Vides-ne sermonem libertate plenum? « Et auribus » percipite verba mea. » His dictis ex se nihil addidit, sed hæc subjunxit : « Hoc est quod dictum est per prophetam » Joël : Et erit in novissimis diebus. » Ostendit enim postea consummationem prope affuturam. Sic illud, « In novissimis diebus, » quamdam habet emphasim. Deinde ne videatur hæc ad solos filios pertinere, subjungit ; « Et se-

[1] Act. II, 21, et Rom. X, 13. — [2] Matth. XXVI, 69.

» niores vestri somnia somniabunt. » Vide rei seriem. Primo filii ; sicut et David ait : « Pro patribus tuis nati sunt tibi » filii [1] ; » et rursus Malachias : « Convertens corda patrum » in filios. Et super servos meos, et super ancillas meas [2]. » Et hoc virtutis indicium. Servi enim ejus facti sumus liberati a peccato. Magnum autem est hoc donum, quando in alium quoque sexum transit gratia ; non in unam alteramve sicut olim ; nempe in Deboram et Oldam. Neque dixit esse Spiritum sanctum, neque Prophetæ verba explicavit. Sed solam induxit prophetiam per se ipsam certantem. Nihilque de Juda jam loquitur, quia omnibus palam erat quales dedisset pœnas : sed silet, sciens nihil validius esse, quam ex prophetia loqui illis : hoc enim ipsis etiam operibus fortius est. Nam cum signa faceret Christus, sæpe contradicebant ; cum autem Prophetam induceret illis dicentem : « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis [3], » ita silebant, ut nemo deinceps posset illi respondere. Ac sæpe ille Scripturas memorat dicens : « Si illos dixit deos, ad quos » sermo Dei factus est. » Imo ubique hoc quis invenerit. Ideo hic ait : « Effundam de Spiritu meo super omnem » carnem ; hoc est, in gentes. Sed nondum revelat, nec interpretatur, neque enim expediebat : quia etiam hoc obscurum erat. « Dabo prodigia in cœlo sursum. » Magis illos hoc terrebat, quod esset obscurum. Si autem hoc interpretatus esset, magis illis obstitisset. Deinde illud præterit quasi manifestum, talem volens dare opinionem. Denique hoc illis interpretatur, cum de resurrectione loquitur, et ad id sermone viam parat. Ideo sponte præterit : quoniam bona ad illos pertrahendos non satis erant. Quanquam hoc nunquam factum est. Nemo enim tunc effugiet. Nunc vero fideles effugerunt sub Vespasiano. Et hoc est quod dicit : « Nisi abbreviati fuissent dies illi, non salvata fuisset

[1] Psal. XLIV, 17. — [2] Malach. IV, 6. — [3] Psal. CIX, 1.

» omnis caro[1]. » Quod molestius erat primo contigit : primo enim accidit ut habitatores caperentur, et urbs subverteretur et succenderetur. Deinde in metaphora insistit, sub oculos auditorum excidium adducens. « Sol convertetur in tenebras, et lunam in sanguinem. » Quid est lunam mutari in sanguinem ? Videtur mihi hic maximam cædem indicare, sermonemque ita concinnatum esse ut maximo terrore impleat. « Et erit, omnis quicumque invocaverit » nomen Domini salvus erit. » Omnis, inquit, et si sacerdos sit. Sed nondum revelat. Sive servus sit, sive liber : « Non est enim mas, neque fœmina in Christo Jesu ; non » servus, non liber[2]. » Jure quidem : hoc enim discrimen hic est, ubi omnia umbra sunt. Nam si in regia nemo nobilis, nemo ignobilis ; sed sua quemque opera notant, et si in arte opus commendat artificem ; multo magis in illo statu. « Omnis quicumque invocaverit. » Invocaverit, inquam, non quavis ratione : « Non enim, inquit, omnis » qui dicit mihi, Domine, Domine[3] ; » sed qui cum affectu, cum optima vita, cum congruenti fiducia. Interim non moleste loquitur, de fide agens, neque supplicii terrorem abscondens. Quomodo ? ostendit in invocatione salutem esse.

III. Quid, quæso, dicis, salutem memoras post crucem ? Expecta interim : magna est Dei clementia : et hoc non minus ostendit illum esse Deum, quam resurrectio et signa, quod nempe illos advocet. Nam quod admodum bonum, Deo maxime proprium est. Ideo dicit, « Nemo bonus, » nisi unus Deus[4]. » Sed ne bonitatem in desidiæ occasionem arripiamus. Nam punit etiam ut Deus. Hæc ergo fecit is qui dixit : « Omnis quicumque invocaverit nomen Do- » mini, salvus erit. » De rebus Jerosolymæ loquor, de in-

[1] Matth. XXIV, 22. — [2] Gal. III, 28. — [3] Matth. VII, 22. — [4] Luc. XVIII, 19.

tolerabilii illa ultione. De qua vobis nunc pauca loquar utilia, tum contra Marcionistas, tum contra alios multos hæreticos. Quia enim dicunt bonum Deum Christum; illum vero malum: videamus quis hæc fecerit. Quis hæc ergo fecit, malus-ne illum ulciscens? minime. Quomodo igitur ab illo alienus? An bonus hoc fecit? Sed demonstratur et Patrem et Filium hoc fecisse. Patrem multis in locis, ut cum dicitur missurum eum esse exercitus suos in vineam; Filium, ut quando dicit: « Inimicos autem meos » adducite, et occidite coram me eos, qui noluerunt me » regnare super eos [1]. » Alioquin vero et ipse narrat futuras tribulationes, quibus nulla unquam crudelior fuit. Et ipse illas annuntiavit. Vis audire quæ facta fuerint? Verubus illos transfixerunt. Quid hoc spectaculo gravius? Sed vis narrem illam mulieris tragœdiam, quæ omnem superat calamitatem? Vis famem et pestem? His graviora prætereo. Ignorabant illi naturam, ignorabant legem, belluas feritate superabant. Hæc porro omnia ex belli violentia contigere, et Deo, et Christo volente. Hæc et contra Marcionistas, et contra eos, qui non credunt esse gehennam (5), apta erunt. Illorum enim impudentiam comprimere valent. Annon hæc babylonicis malis graviora sunt? Annon hæc fames illa crudelior? De his ipse quoque Christus pronuntiavit: « Erit tribulatio, qualis nunquam » fuit, neque erit [2]? » Quomodo ergo dicunt quidam Christum remisisse illis peccatum? Forte vulgaris videtur esse quæstio; sed vos potestis illam solvere. Nemo unquam poterit tale figmentum ostendere quale est id quod revera accidit. Et si quidem Christianus esset qui hæc scripsit, res esset forte suspecta: cum vero Judæus fuerit et judaïcorum studiosus, qui post Evangelium venit, quomodo non omnibus manifesta sint ea, quæ gesta sunt? Videbis namque

[1] Luc. XIX, 27. — [2] Matth. XXIV, 21.

illum ubique res judaïcas extollentem. Est itaque gehenna, et bonus est Deus. Annon exhorruistis hæc audientes? Verum quæ hic fiunt nihil sunt in comparatione illorum. Rursus cogor ingratus videri et molestus. Sed quid faciam? In hoc positus sum : sicut pædagogus asper discipulorum odio expositus est, sic et nos. Quomodo enim absurdum non fuerit, si dum ii, qui a regibus sunt constituti, res quantumvis injucundas perficiunt, nos ne a vobis reprehendamur, officium implere desinamus? Alius ali id habet opus: multorum autem ex vobis hoc officium est, ut misereantur, humani, suaves, mitesque sint iis, quibus beneficia præstant. Nos vero ut subditis prosimus, graves videmur, duri, onerosi, injucundi; neque enim prosumus per ea quæ placent, sed per ea quæ pungunt. Talis quoque est medicus: verum ille non tam injucundus; statim quippe arte sua utilitatem præbet: nos autem in futuro. Talis est et judex, invisus morbidis ac seditiosis: talis legislator, molestus sub lege positis. At non is, qui vocat ad delicias, nec qui festa celebritatesque parat, nec qui populum coronat. Hi certe grati habentur, qui civitates sumptuosis spectaculis excipiunt, pecuniæ non parcentes. Ideoque celebrantur a populo bene excepto, cum tapetibus, lucernis, coronis, ramis et splendida veste. Infirmi vero si medicum viderint, mœsti sunt; et si judicem seditiosi, dejecti fiunt, non effusi, nec exultantes, quod ille ad hoc officium sit constitutus. Videamus ergo quinam maxime civitatibus prosint; an ii, qui tales celebritates parant, thalias, lautas mensas et delicias; an ii, qui, his sublatis omnibus, lignum inferunt, flagella, carnifices, milites terribiles, tremendas voces, mandata, mœstitiam, qui virga eos, qui in foro sunt, semovent. Videamus, inquam, utra res in lucrum desinat. Hi namque molesti sunt, illi amabiles. Quid igitur evenit ex iis, qui oblectant? Voluptas

frigida, quæ usque ad vesperam manet et insequenti die effluit, risus incompositus, verba indecora et dissoluta. Quid ex aliis? Timor, temperantia, cogitatio demissior, animi modestia, desidiæ fuga, frenum interiorum affectuum, murus adversus ea, quæ foris ingruunt. Per hos quisque facultates suas possidet; per illa autem festa eas ipsas dilapidamus, non invadentibus latronibus; sed vana gloria et voluptate prædante. Quisque videt latronem auferentem omnia et lætatur. Novus latrocinii modus, qui exutis ut gaudeant, suadet.

IV. Verum illic nihil tale. Sed ab omnibus removit Deus, ut communis pater, tum quæ videntur, tum quæ non videntur; nam ait: «Videte ne eleemosynam vestram faciatis coram » hominibus[1]. » Hinc discit anima injustitiam fugere. Injustitia enim est, non modo pecunias per rapinam parare; sed etiam plus cibi dare ventri, quam satis sit, et lætitiam extra terminos efferre, atque debacchari. Illinc castitatem discit; hinc libidinem. Non solum enim mulieri misceri libido est; sed etiam lascivis oculis respicere. Illinc modestiam discit, hinc fastum. « Omnia, enim, inquit, » mihi licent; sed non omnia expediunt[2]. » Illinc honestatem, hinc turpitudinem: mitto ea quæ in theatris. Quod autem nulla ibi voluptas sit, sed potius mœstitia; ostendite mihi die festum insequente eos, qui sumptus effuderunt, eosque, qui ad spectacula invitati fuerunt: videbimusque omnes mœstitia correptos; maxime vero illum, qui sumptum suppeditavit. Et jure quidem; oblectavit enim die præcedenti popularem hominem, qui lætus admodum erat. Interim namque splendida fruebatur veste: sed cum non ad usum suum esset, se illa exutum videns, dolebat et cruciabatur: qui vero sumptum fecit suam præ illius felicitate parvam putabat. Idcirco sequenti die redduntur vestes,

[1] Matth. VI, 1. — [2] 1 Cor. VI, 12.

majoremque mœrorem qui commodaverat concipit. Quod si in exterioribus læta tantam inferunt molestiam, et molesta utilitatem, multo magis in spiritualibus. Ideo nemo succenset legibus ; sed eas communis esse utilitatis censent omnes. Neque enim peregrini vel inimici has leges statuere; sed ipsi cives, patroni, curatores : hocque salutis ac benevolentiæ indicium putant quod leges ponantur. Atqui leges pœnis et ultione plenæ sunt : nec ulla lex invenitur sine pœna. Quomodo ergo non absurdum fuerit eos quidem, qui leges illas exponunt, servatores, beneficos, patronos vocare ; nos vero duros et morosos putare, quod leges Dei enarremus? Cum enim de gehenna agimus, leges illas afferimus. Ac quemadmodum illi externi leges de homicidis, de furibus, de nuptiis et similibus ; sic et nos leges de suppliciis afferimus : quas non homo posuit ; sed ipse Unignitus Filius Dei. Qui immisericors est, puniatur, inquit ; hoc enim sibi vult parabola. Qui memor injuriarum est, extremum luat supplicium; qui irascitur temere, in ignem injiciatur : qui conviciatur, pœnas det in gehenna. Si putatis vero vos novas audire leges, ne turbemini. Nisi enim novas positurus Christus fuisset, cur advenisset? Illa quippe manifesta nobis sunt, quod homicidam et adulterum punire oporteat. Si ergo eadem audituri eramus, cur cœlesti doctore opus erat? Ideo non dicit : « Adulter puniatur ; » sed, « Qui lascivis oculis respicit : » et ubi, et quando pœnam daturus sit, addit. Non in tabulis leges descripsit, neque cippos æreos erexit, ut ibi litteras sculperet; sed erectis duodecim Apostolorum animabus, ibi per Spiritum sanctum has scripsit litteras, quas vobis nos merito prælegimus. Nam si Judæis hoc licebat, ne quis ad ignorantiam confugeret; multo magis nobis fas est. Si quis vero dicat : « Non audiam, nec judicium subibo, » ideo maxime punitur. Nam si nemo doceret, posset ad talia confugi. Sed cum adsit

doctor, non licet. Vide ergo quomodo Judæos a venia excludat dicens : « Si non venissem et locutus fuissem eis, » peccatum non haberent[1]. » Iterumque Paulus : « Sed » dico : Numquid non audierunt[2]. Et quidem in omnem » terram exivit sonus eorum[3]. » Tunc enim venia est, quando nullus est qui prædicet. Quando autem speculator sedet, et hoc habet officium, non ultra est venia. Imo-vero non tantum voluit Christus nos in columnas illas respicere, sed nos quoque vult esse columnas. Quia vero nos talibus scriptis indignos reddidimus, illas saltem columnas respiciamus. Sicut enim columnæ aliis minantur, illæ vero non sunt in culpa, ut neque leges; sic et beati Apostoli. Et vide : non uno in loco stat hæc columna, sed ubique litteræ scriptæ circumferuntur. Nam si ad Indos migres, illas audies; si in Hispaniam, itidem, et in omnes fines terræ : nemo est qui non audiat, nisi ob desidiam. Ne ergo ægre feratis, sed dictis attendite, ut possitis virtutis opera suscipere, et æterna consequi bona, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Joan. xv, 22. — [2] Rom. x, 18. — [3] Psal. xviii, 5.

HOMILIA VI.

CAPUT II.

Viri Israëlitæ, audite verba mea hæc [1].

I. Non est hoc per adulationem dictum : sed quia illos acriter perstrinxerat, jam remissior est, et opportune Davidem memorat : et rursus a procemio incipit, ne turbentur, quia de Jesu mentionem facturus est. Nam superius turbati non sunt Prophetam audientes : nomen vero Jesu statim illos offendisset. Nec dixit : « Obtemperate ; » sed, «Audite, » quod sane molestum non erat. Et animadverte quomodo nihil sublime dicat, sed ab humilioribus incipiat. « Jesum, inquit, Nazarenum. » Patriam statim dicit, quæ vilis esse videbatur : nec quidpiam interim magnum de illo dicit, ne quidem quod de Propheta alius diceret. « Jesum, inquit, Nazarenum, virum approbatum a Deo in » vobis [2]. » Vide quam magnum illud erat, quod dicat illum a Deo missum fuisse. Hoc enim semper et ubique Joannes et Apostoli ostendere curabant. Audi namque Joannem dicentem : « Ille mihi dixit : Super quem videris Spiritum » descendentem et manentem super eum, hic est [3]. » Hoc præcipue facit ipse Christus, dicens : « A memetipso non » veni, ipse me misit [4]. » Et ubique in Scripturis hoc potissimum agitur. Ideo hic sanctus beati chori princeps, amator Christi, ardens Discipulus, cui commissæ sunt cœlorum claves, qui revelationem spiritualem accepit, postquam illos timore compressit, ostenditque magnis illos donis esse dignatos, atque fide dignos reddidit, tunc de illo

[1] Act. II, 22. — [2] Ibid. — [3] Joan. I, 33. — [4] Id. VII, 28.

disserit. Papæ quomodo ausus est inter homicidas dicere ipsum resurrexisse. Nec dicit statim quod resurrexerit; sed quod a Deo ad ipsos venerit. Hoc autem manifestum est ex iis, quæ fecit. Non jam dicit quod ipse, sed quod Deus per ipsum, ut modestius loquendo ipsos pertraheret, ad quam rem ipsos testes vocat, dicitque : « Virum a Deo demonstratum in vobis virtutibus, prodigiis » et signis, quæ fecit per ipsum Deus in medio vestri, sicut » et ipsi scitis[1]. » Deinde in illorum facinus et scelus incidens, vide quomodo conetur illos a crimine liberare : etsi enim definitum esset, illi tamen homicidæ erant (6). « Hunc, » inquit, definito consilio et præscientia Dei traditum accipientes, per manus iniquorum affigentes interemistis[2]. » Iisdem fere verbis utens, quibus Joseph fratres suos allocutus est : « Nolite timere, quia non vos tradidistis me; » sed Deus me huc misit[3]. » Deinde postquam dixit hoc Dei consilio factum esse; ne dicerent : « Ergo id bene fecimus; » illos coarguit per ea quæ adjicit : « Per manus iniquorum affigentes interemistis. » Hic Judam subindicat, simulque ostendit id non potuisse illos facere, nisi Deus concessisset, tradidissetque illum. Hoc enim sibi vult illud, « Traditum. » Sic totum scelus convertit in caput Judæ, qui tradidit eum : ipse enim illum osculo prodidit. Vel hoc intelligit, cum ait : « Per manus iniquorum. » Vel de militibus loquitur, ac si insinuet : « Non vos interemistis, sed per manus iniquorum. » Et vide quomodo ubique curent passionem primum confiteri. Resurrectionem vero, quia magna res erat, interim subindicat, et quasi in medio ponit. Illa namque, crux nimirum et mors in confesso erant; nondum autem resurrectio : ideo hæc subjungit : « Quem » Deus suscitavit, solutis doloribus mortis; eo quod impossibile erat teneri illum ab ea[4]. » Hic magnum et sublime

[1] Act. II, 22. — [2] Ibid. 23. — [3] Gen. XLV, 5. — [4] Act. II, 24.

quidpiam subindicat. Illud enim, « Impossibile erat, » significat ipsum quoque dedisse potestatem inferno ut se teneret, et mortem illum detinentem doloribus partus affectam gravia passam esse. Dolorem quippe mortis periculum Scriptura solet appellare : et indicat quod sic resurrexerit quasi non ultra moriturus. Vel cum dicit, « Eo quod » impossibile erat teneri illum ab ea, » significat resurrectionem ejus non esse communem cum aliis. Deinde prius quam mens illorum aliquid cogitet, inducit Davidem, omnem humanam cogitationem de medio tollentem. « David » enim dicit in eum [2], » inquit. Et vide quomodo rursus testimonium sit humile; ideo illud supra ex humilioribus accepit, ut ostendat de morte non esse dolendum : « Provi» debam, inquit, Dominum in conspectu meo semper, » quoniam a dextris est mihi, ne commovear. Quoniam » non derelinques animam meam in inferno [3]. » Deinde testimonio prophetico addit : « Viri fratres. » Cum magnum quidpiam dicturus est, hoc utitur prooemio, ut illos excitet, et alliciat. « Liceat, inquit, audenter dicere vobis » de patriarcha David [3]. » Magna humilitas : ubi nihil est damni, demissius loquitur. Ideoque non dixit hæc de Christo, non de Davide dicta fuisse; idque admodum prudenter, ut illos ex magno erga beatum Davidem honore ad reverentiam deduceret, circa illud quod in confesso erat, et illud quod audacius dictum videbatur, demulcet illos laudes adhibens. Ideo non, « De David, » tantum dixit; sed de « Patriarcha David, quia defunctus est et sepultus. » Non jam dicit : « Et non resurrexit : » sed alio modo recte hoc ipsum declarat ac dicit : « Et sepulcrum illius est apud » nos usque in hodiernam diem [4]. » Deinde, ut quod voluerat apparavit, neque sic venit ad Christum, sed rursus

[1] Act. II, 25. — [2] Ibid. 27, et Psal. XV, 8-10. — [3] Act. II, 29. — [4] Ibid.

Davidem laudat. « Propheta igitur cum esset, et sciret quia » jurejurando jurasset illi Deus[1]. »

II. Hæc porro dicit, ut saltem ob honorem et genus ipsius, verbum de resurrectione susciperent; quasi prophetia læderetur nisi hoc esset, et quasi ipsorum honori deregaretur. « Et sciens, inquit, quia jurejurando jurasset » illi Deus. » Non simpliciter dixit : «Promisit; » sed quod majus erat, « Juramento juravit, de fructu lumbi ejus oriturum Christum secundum carnem, ut sederet super thronum ipsius[2]. » Vide ut excelsa iterum subindicet. Post quam enim illos verbis placavit, fidenter hoc Prophetæ dictum attulit, et de resurrectione loquitur : « Quia neque » anima ejus derelicta est in inferno, neque caro ejus vidit » corruptionem[3]. » Hoc rursus mirum est : ostendit enim non similem aliis esse resurrectionem. Detinuit enim illum mors, nec sua in eum operata est. Et peccatum quidem sub umbra dixit, pœnam autem non addidit. Sed quod occiderint declaravit. Deinde ad signum Dei venit. Quando autem demonstratum est justum esse eum, qui occisus fuit, et Dei amicum, etiamsi pœnam taceas, is, qui peccavit, sese, magis quam tu faceres, condemnabit. Omnia itaque ad Patrem refert, ut dicta recipiant. Deinde illud, « Impossibile erat, » ex prophetia induxit. Rursus vero priora repetamus. « Jesum, inquit, Nazarenum, virum » approbatum a Deo in vobis. » Id est, de quo nihil dubium est, sed ex operibus probatum. Sic et Nicodemus dicebat : « Signa hæc nemo potest facere quæ tu facis[4]. Virtutibus, » inquit, prodigiis et signis, quæ fecit Deus per ipsum in » medio vestri. » Itaque non clam, si in medio. Primo ab iis quæ nota ipsis erant orditur : et tunc ad occulta venit. Deinde cum ait : « Dei consilio, » ostendit ipsos id facere non potuisse; et illud esse quidpiam sapienter et per œco-

[1] Act. II, 30. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 31. — [4] Joan. III, 2.

nomiam factum; siquidem a Deo ipso erat. Quodque molestum erat cito transcurrit. Ubique illis studium erat ostendere ipsum mortuum fuisse. Licet vos negaveritis, inquit, illi testificabuntur. Qui vero morti negotia facessit, multo magis poterit iis, qui crucifixerunt. At nihil simile dicit, nempe, « Poterat vos de medio tollere, » sed simpliciter subindicavit. Interim vero ex dictis discimus, quid sit illud tenere : nam qui cum dolore aliquid tenet, non illud retinet : neque agit, sed patitur, et illud abjicere festinat. Ac pulchre dicit, « David enim dicit in eum ; » ne dictum illud in Prophetam derivares. Vides-ne quomodo demum prophetiam interpretetur, et nudam exponat, ostendens quomodo sedeat super thronum suum? Regnum enim spirituale in cœlis est. Vide quomodo cum resurrectione regnum declaravit in resurgendo acceptum. Ostendit necessitatem fuisse Prophetæ dicendi : de illo namque erat prophetia. Cur non dixit : « De regno ejus ; » sed, « De resurrectione ejus? » Magnum hoc erat. Quomodo autem in throno sedit? In Judæos regnans. Quod si in Judæos, multo magis in eos, qui crucifixerunt illum. « Non » enim caro ejus, inquit, vidit corruptionem. » Hoc resurrectione, inquit, minus videtur, sed idipsum est. « Hunc Jesum suscitavit Deus. » Vide quomodo non aliter illum appellet. « Cujus nos omnes testes sumus. Dextera igitur » Dei exaltatus[1]. » Rursus ad Patrem confugit; etiamsi satis erat id dixisse prius. Sed scit quanti momenti sit illud. Hic quoque assumptionem subindicavit, ipsumque in cœlis esse; sed hoc non palam dicit. « Et promissione, inquit, » sancti Spiritus accepta. Vide quomodo initio dicat non Christum, sed Patrem illum misisse. Post quam vero signa ejus memoravit, et quæ Judæi in illum fecerant, ac de resurrectione locutus fuit, tunc fidenter de his sermonem

[1] Act. II, 32, 33.

habet, rursus illos testes per utrumque sensum producit : ac resurrectionis quidem frequenter meminit; illorum vero sceleris semel tantum, ne ipsis oneri esset. « Et accepta, » inquit, Spiritus sancti promissione. » Hoc rursus magnum est. Puto autem ipsum nunc promissionem dicere ante passionem datam. Vide autem quomodo totum jam illi ascribat, rem magnam occulte faciens. Nam si ipse effudit, de illo supra Propheta loquebatur dicens : « In novis- » simis diebus effundam de Spiritu meo super servos meos » et super ancillas meas : et dabo prodigia in cœlo sursum. » Vide qualia occulte interserat. Sed quia magna res erat, rursus illam obumbrat, quasi a Patre acceperit. Dicit bona præstita, signa; quod sit rex, quod ad ipsos venerit. Dixit quod ipse det Spiritum sanctum. Quæcunque enim quis dixerit, nisi ad utilitatem tendat, temere dicit. Sicut et Joannes facit dicens : « Ipse vos baptizabit in Spiritu » sancto[1]. » Et ostendit crucem non modo ipsum non minuisse, sed etiam splendidiorem reddidisse : siquidem quod illi olim Deus promiserat, tunc dedit. Vel promissionem, inquit, quam nobis promisit : sic futuram præsciebat, et majorem nobis post crucem largitus est, et « Effudit, » inquit. Hic dignitatem declarat, nec simpliciter, sed cum ubertate. Ideo hoc ipsum palam faciens, sequentia inducit. Postea enim fidenter, post Spiritus sancti munus datum, de assumptione in cœlos loquitur : neque simpliciter; sed testem rursum producens, et illum memorans de quo Christus dixit : « Non enim, inquit, Da- » vid ascendit in cœlum[2]. »

III. Hic jam non demisse loquitur, assumpta ex dictis fiducia : neque dicit, « Liceat dicere, » vel similia ; sed palam : « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis, » donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. »

[1] Matth. III, 11. — [2] Act. II, 34.

Si Davidis Dominus erat, multo magis illorum. « Sede a » dextris meis. » Totum hic posuit. « Donec ponam inimicos » tuos scabellum pedum tuorum[1]. » Hic metum magnum incutit, ut initio monstravit; qualia nempe amicis, qualia inimicis faciat. Ac rursus imperium, ne non credatur, Patri ascribit. Quia itaque magna locutus est, rursus ad humilia sermonem deducit. « Certo igitur sciat, inquit, » omnis domus Israël, » hoc est, ne dubitetis, ne ambigatis. Postea cum imperio : « Quia et Dominum eum et Christum » fecit Deus[2]. » Hoc a Davide et a Psalmo commemoravit. Nam cum videretur dicendum : « Certo igitur sciat omnis domus Israël, quod a dextris sedeat, » id quod magnum erat; eo relicto, aliud inducit multo humilius, cum dicit, « Fecit, » id est, constituit. Itaque nihil hic de substantia, sed totum hac de re dicit. « Hunc Jesum, quem vos cru- » cifixistis[3]. » Bene huc desinit, illorum animum exagitans. Post quam enim ostendit quantum sit facinus, tunc demum ipsum declarat, ut sic majus ostendatur, et timore illos corripiat. Non enim sic homines beneficiis alliciuntur, ut timore castigantur. Admirandi autem viri, pii ac Dei amici, neutro opus habent; qualis erat Paulus, qui nec regni, nec gehennæ rationem habebat. Hoc est amare Christum : hoc est non esse mercenarium, neque quæstum vel negotiationem id existimare; sed virtute vere præditum esse, et ob Dei amorem omnia facere. Quantis igitur lacrymis digni sumus, qui tantam debentes mensuram, ne quidem ut negotiatores regnum cœlorum expetimus? Tanta nobis pollicetur, neque sic audimus eum? Quid huic inimicitiæ par fuerit. Atqui ii, qui insana pecuniæ cupiditate laborant, sive hostes adeant, sive servos, sive inimicissimos sibi, et omnium nequissimos; si tamen sperent se posse per illos pecunias adipisci, nihil non

[1] Act. II, 35, ex Psal. CIX, 1, 2. — [2] Act. II, 36. — [3] Ibid.

agunt, ipsis adulantur, ipsos ut servi colunt, et omnium honestissimos habent, ut ab illis accipiant. Pecuniarum enim spes, non sinit eos horum quidpiam cogitare. Regnum autem non tantum poterit, quantum pecuniæ; imo ne minimum quidem poterit. Quamvis non e vulgo quispiam sit qui illud promittit, sed ipso quoque regno longe major sit. Quando autem id quod promittitur regnum est, illudque dat Deus, magnum certe est et illud et a tali accipere. Nunc autem perinde fit, ac si rex qui hæredes et filio cohæredes vult facere eos, quos mille ante beneficiis affecit, contemnatur; et latronum princeps, qui innumeris et nos et parentes nostros malis affecit, et mille malis ipse plenus est, si unum obolum offerat, adoretur a nobis. Regnum pollicetur Deus, et despicitur; gehennam conciliat diabolus, et honoratur. Hic Deus, ille diabolus. Sed videamus præceptorum discrimen. Si enim nihil horum esset; neque hic Deus, ille diabolus; neque hic regnum, ille gehennam conciliaret; annon vel ipsa præceptorum natura suadere posset ut huic hæreremus? Quid igitur uterque imperat? Ille quæ turpes, hic quæ gloriosos reddunt; ille quæ mille calamitatibus et infamia involvunt; hic quæ magnam pariunt tranquillitatem. Vide namque; ille dicit : « Discite a me quia mitis » sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus » vestris[1]. » Ille ait : « Ferox esto et inhumanus, atque iracundus, et fera magis quam homo. » Videamus quid utilius, quid opportunius. Imo ne hoc tantum; sed cogita illum esse diabolum; illud enim maxime demonstratum est : jam triumphus major erit. Non enim qui facilia imperat, curator est, sed qui utilia. Nam patres onerosa imperant; et heri quoque servis. Sed ideo hi quidem patres sunt, illi vero heri, subigentes et perniciosi; contraria

[1] Matth. XI, 29.

sunt omnia. Verum quod voluptatem habeant hinc palam est. Qua enim conditione putas esse iracundum, qua patientem et mitem? Nonne hujus anima similis est solitudini cuipiam multam quietem habenti; illius vero anima, foro, turbæ, ubi multus clamor sequentium camelos, mulos et asinos, qui occlamant accedentibus ne conculcentur? Nonne illius anima mediis civitatibus similis est, ubi hinc aurificum, inde ærariorum magnus fragor : et alii quidem lædunt, alii vero læduntur? Sed hujus anima similis est vertici montis, leni aura fruenti purisque radiis, limpida fontium fluenta emittenti : ubi multæ florum gratiæ perinde atque in vernis pratis et hortis, quæ plantis, floribus et defluentibus aquis ornantur. Si quis vero sonus audiatur, suavis est, et multam fundit audientibus voluptatem. Nam vel aves sunt summis arborum in ramis cantillantes; vel cicadæ, lusciniæ, hirundines, concordem et unam quamdam efficiunt musicam; vel Zephyrus blande ramos arborum allidit, pinorum stridulos sonos et cycnos plerumque imitatur : vel pratum rosas emittens et lilia, quæ se mutuo collidunt; quasi pelagus item lenibus undis commotum. Imo multas quis invenerit imagines. Nam si quis rosas inspiciat, itidem se videre putabit; si violas, mare undosum; si lilia, cœlum. Neque spectaculo et visu tantum delectatur, sed etiam corpore : ille namque recreatur et respirat; ita ut se in cœlo potius esse putet, quam in terra.

IV. Est et alius sonus; cum aqua ex cacumine defluens per præcipitia sponte fertur, et subjectis silicibus leniter obstrepit, sicque membra nostra voluptate relaxat : ita ut somnum membra solventem conciliet. Narrationem libenter audistis; hincque forte injectus vobis est solitudinis amor. Sed hac solitudine multo suavior est patientis anima. Non enim ut pratum describeremus, neque ut ad

ostentationem verba funderemus, hanc aggressi sumus imaginem; sed ut per hanc descriptionem videretis quanta sit patientium voluptas, et quod multo suavius utiliusque sit cum viro patiente et mansueto versari, quam in hujusmodi locis degere. Hos sequamini. Cum enim neque ventus vehemens a tali anima egrediatur, sed benigni mansuetique sermones Zephyro placido similes, et admonitiones nihil asperum habentes; sed aves illas cantatrices imitantes: quomodo hoc non melius fuerit? Non enim corpori accidit sermonis aura, sed animas reficit. Non tam cito medicus qualibet adhibita cura a febri liberaverit, ut vir patiens iracundum et excandescentem, spiritu verborum suorum refrigerabit. Ecquid de medico loquor? Ne ferrum quidem ignitum in aquam immissum tam cito calorem amittit, ut iracundus in mansuetum incidens. Sicut autem si in forum ingrediantur cantillantes aves, nugæ esse videntur; sic quoque præcepta nostra in animas iracundas immissa. Ergo suavior est mansuetudo ira et temeritate. Neque hoc tantum, sed hoc diabolus, illud Deus præcepit. Videte me non sine causa dixisse, etiamsi nec diabolus nec Deus esset, hæc tamen præcepta satis fore ad nos abducendos. Mitis enim homo et sibi suavis et aliis utilis est; iracundus vero et sibi insuavis, et aliis noxius. Nihil enim ingratius homine iracundo, nihil onerosius, molestius, turpius; ut eo, qui irasci nescit, nihil jucundius. Cum fera habitare melius est, quam cum tali homine; fera namque, quando semel cicuratur, suam servat legem; illum autem quoties placaveris, toties iterum efferatur; sibi enim habitum talem semel constituit; sicut enim dies serenus et lætus, et hyems admodum tristis, contraria sunt; ita iracundi et mansueti animæ. At nondum ea quæ in alios manant incommoda, sed quæ sibi ipsis inferunt videamus. Atqui hoc non parvum est damnum, alium damno affi-

cere. Verum interim illud consideremus. Quis carnifex sic latera dilacerare poterit? quæ verua ignita sic corpus transfigere? Quis furor ita a sana mente excutit, ut ira et furor? Multos novi qui ab iracundia in morbos inciderunt: hæ sunt gravissimæ omnium febres. Quod si corpus ita labefactent, animam cogita. Ne ratiocineris, quia non vides; sed cogita, quod si is, qui malitiam concipit, ita læditur, id quod ille pariet quantum damnum afferet? Multi oculos perdiderunt, multi in gravissimos incidere morbos. Qui vero fortiter tolerat, omnia facile feret. Attamen licet tam onerosa præcipiat, et horum mercedem gehennam proponat, licet ille diabolus sit, et salutis nostræ inimicus, magis illi obtemperamus, quam Christo servatori, benefactori et talia dicenti, quæ et suaviora, et utiliora sunt, nobisque et contubernalibus magna bona conferant. Nihil ira pejus, dilecte, et intempestivo furore: «Non fert longam moram, acutus est morbus.» Sæpe quis verbum ex ira profert, quod ut reparet tota vita opus habet; et aliquid operatur, quod totam ejus vitam subvertat. Quod autem gravissimum est, brevi tempore, uno opere, uno verbo sæpe æternis privamur bonis, innumerosque nobis parimus labores. Quamobrem rogo omnia faciamus, ut hanc feram frenemus. Cæterum hæc de mansuetudine et ira dicta sint. Si quis vero alia sermone tractet, ut avaritiam et despectum pecuniarum, lasciviam et castitatem, invidiam et mansuetudinem, illaque mutuo conferat, alia quoque discrimina sciet. Vidistis quomodo ex præceptis tantum et Deus et diabolus internoscantur? Obtemperemus ergo Deo, neque nos in barathra conjiciamus; sed dum tempus est, abluamus omnia quæ animam fœdant, ut æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen

HOMILIA VII.

CAPUT II.

His autem auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et ad reliquos Apostolos : Quid faciemus, viri fratres [1] ?

I. Vides-ne quantum sit mansuetudo bonum? Hæc magis quam vehementia quælibet, corda nostra compungit, et acutiorem infligit plagam. Sicut enim qui obdurata corpora percutit, non tam valide sensum afficit; sed si illa prius emolliat, tunc acrius pungit; ita et hic prius oportet emollire, et tunc pungere. Emollit autem, non ira, non vehemens accusatio, non convicium; sed mansuetudo. Furor enim auget morbum, mansuetudo eliminat. Itaque si velis quempiam, qui te læserit, corripere, illum cum mansuetudine magna aggredere. Vide enim hoc loco quid faciat : mansuete illis facinora sua in mentem revocat, et nihil adjicit : Dei donum enarrat : addit gratiam in rerum gestarum testimonium, et ulterius sermonem producit. Reveriti sunt Petri mansuetudinem, quia iis qui Dominum suum crucifixerant, et contra ipsos clamaverant quasi pater et magister bene affectus loquebatur. Nec simpliciter morem gesserunt, sed etiam se ipsos damnarunt : in sensum venerunt eorum quæ fecerant. Non enim permisit illos furore corripi, et mente obtenebrari; sed per humilitatem, dissipata quadam indignationis nebula, sic facinus illud ipsis repræsentavit. Res enim sic usuvenit : quando

[1] Act. II, 37.

quibusdam dicimus nos læsos fuisse; illi conantur demonstrare se non læsisse; cum vero dicimus nos non læsos fuisse, sed potius læsisse, illi contra nituntur. Itaque si velis eum, qui injuste egit in agonem conjicere, ne accuses illum; sed pro illo decerta, et ille sese accusabit. Contentiosum enim est genus hominum. Hoc Petrus fecit : non illos vehementer accusavit; sed conatus est quantum poterat illos mansuete defendere; ideoque illorum animos perstrinxit. Et undenam liquet illos compunctos fuisse? Ex ipsorum verbis. Quid enim dicunt? « Quid faciemus, » viri fratres? » Quos deceptores vocabant, fratres nunc appellant; non quod se ipsis exæquarent; sed quod illos ad sui amorem et curam pertraherent. Et alioquin, post quam illos sic appellare dignati fuerant, et dixerant : « Quid facie» mus? » non statim dixerunt : « Ergo pœnitentiam agamus; » sed se illis permiserunt; quemadmodum quis in naufragio vel in morbo gubernatorem vel medicum conspiciens, omnia illi concedit ipsique obtemperat, ita et hi confessi sunt se in extremis positos nullam salutis spem habere. Et vide : non dixerunt : « Quomodo salvi erimus; » sed « Quid » faciemus? » Rursus hic Petrus, cum omnes interrogarentur, ipse respondet. « Pœnitentiam agite, et baptizetur unus» quisque vestrum in nomine Jesu Christi[1]. » Nondum dicit, « Credite; » sed, « Baptizetur unusquisque vestrum. » Hoc enim in baptismate accipiebant. Deinde lucrum ostendit : « In » remissionem peccatorum, et accipietis donum Spiritus » sancti[2]. » Si donum accepturi estis, si remissionem habet baptisma, cur cunctamini? » Deinde probabiliorem reddens sermonem, subjunxit: « Vobis enim est repromissio[3]; » superius etiam promissionem dixerat; et « Filiis vestris, » inquit. Majus et donum, quando bonorum hæredes habent. « Et omnibus qui longe sunt. » Si iis, qui longe, multo

[1] Act. II, 38. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 39.

magis iis qui prope. « Quoscumque advocaverit Dominus » Deus noster. » Vide quando dicat, « Iis qui longe sunt? » Quando vidit illos sibi proprios et sese damnantes. Anima enim, quando se ipsam damnaverit, non ultra poterit invidere. « Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhor- » tabatur dicens[1]. » Vide illum ubique breviter loquentem, non ambitiosum, non ostentatorem. « Testificatus est, » inquit, et exhortabatur dicens. » Hæc perfecta doctrina est, quæ hinc timorem, inde amorem habet. « Salvamini, » inquit, a generatione ista prava. » Nihil de futuris, sed de præsentibus dicit, quibus maxime moventur homines : ostenditque prædicationem et a præsentibus et a futuris eruere malis. « Qui ergo libenter acceperunt sermonem » ejus, baptizati sunt : et appositæ sunt in die illa animæ » circiter tria millia[1]. » Quam putas hoc, magis quam signum Apostolos recreasse. « Erant autem perseverantes » unanimiter in doctrina Apostolorum, et communica- » tione[2]. » Duæ virtutes, et quod perseverarent, et quod unanimiter. « In doctrina Apostolorum, » inquit : rursus enim illos docebant, « Et communicatione et fractione » panis, et oratione. » Omnia communiter, omnia cum perseverantia. « Fiebat autem omni animæ credentium ti- » mor. Multa quoque prodigia et signa per Apostolos fie- » bant[3]. » Merito. Neque enim ut vulgares homines despiciebant, neque rebus sub aspectum cadentibus attendebant. Incensa ergo erat mens eorum. Quia enim multa superius verba fuderat Petrus, ostenderatque et promissa et futura, jure metu correpti erant, et signa dictis testimonium ferebant. Sicut enim in Christo primum signa, postea doctrina, deinde miracula; ita et nunc. « Omnes » autem, qui credebant, erant pariter, et habebant omnia » communia[5]. » Vide quantus statim profectus. Non enim

[1] Act. II 40. — [2] Ibid. 41. — [3] Ibid. 42. — [4] Ibid. 43. — [5] Ibid. 44.

in orationibus tantum erat communicatio, neque in doctrina solum, sed etiam in vitæ probitate. « Possessiones et » substantias vendebant, et dividebant illas omnibus, prout » cuique opus erat[1]. » Vide quantus timor illis accidit. « Et dividebant eas, » inquit, dispensationem significans, « Prout cuique opus erat. » Non frustra, quemadmodum apud Græcos philosophi, alii terram relinquebant, alii multum auri in mare projiciebant. Quod non pecuniarum contemptus erat, sed stultitia et insipientia. Semper enim studuit diabolus, Dei creaturas ubique calumniari; quasi non posset quis bene uti pecuniis. « Quotidie quoque per» severantes unanimiter in templo[2]. » Hic modum docet, quo doctrina fruebantur.

II. Et perpende quomodo nihil aliud facerent Judæi, nec parvum, nec magnum; sed in templo assidui essent. Nam utpote ferventiores facti, majore erga locum erant reverentia. Neque enim illos adhuc avellebant Apostoli, ne ipsos læderent. « Et frangentes circa domos panem, » sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, » collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem » plebem[3]. » Cum panem dicit, jejunium mihi et austeram vitam significare videtur : cibo enim, non deliciis utebantur. Hinc disce, dilecte, non deliciis, sed cibo nos suaviter frui; et eos, qui deliciis fruuntur, in tristitia esse; qui vero non fruuntur, in gaudio. Vides-ne Petri sermones vitæ temperantiam intulisse? Sic non potest exultatio esse sine simplicitate. Et quomodo, inquies, « Habebant gra» tiam ad omnem plebem? » Propter ea, quæ faciebant per eleemosynam. Ne enim attendas quod principes sacerdotum ob invidiam et livorem insurgerent in illos; sed quod gratiam haberent ad plebem. « Dominus autem augebat » quotidie eos, qui salvi fierent in Ecclesia. Omnes autem

[1] Act. II, 45. — [2] Ibid. 46. — [3] Ibid. 47.

» credentes simul erant[1]. Sic ubique bona est concordia. » Aliisque sermonibus testificatus est. » Hoc dixit ostendens non satis fuisse illa quæ dicta fuerant : vel illa quidem dixerat ut ad fidem induceret; hæc vero docebant qualem oporteret esse fidelem. Nec dixit : « In cruce ; » sed, « In nomine Jesu Christi baptizetur unusquisque » vestrum. » Neque frequenter illis crucem commemorat, ne exprobrare videatur ; sed simpliciter dicit : « Pœni- » tentiam agite, et baptizetur unusquisque in nomine Jesu » Christi in remissionem peccatorum. » Atqui aliter hic se habent judiciorum leges ; nam in prædicatione cum peccator confitetur, tunc servatur. Vide quomodo Petrus id quod majus est non prætererit ; sed cum de gratia dixisset, illud subjunxerit dicens : « Accipietis donum Spiritus » sancti. » Fide dignus sermo erat ex iis quæ jam acceperant. Interim enim id quod facile est dicit, et quod magnum habet donum, et tunc ad vitam ducit ; gnarus occasionem ipsis majoris studii fore, quod tanta jam bona degustassent. Quia vero cupiebat auditor discere id quod plurium illorum sermonum caput esset ; illud quoque addit, ostendens donum esse Spiritus sancti. Illi itaque sermonem accipientes, dicta laudaverunt, etsi metum magnum incuterent, et iis assensi, tunc ad baptisma veniunt. Sed quæ dicta sunt repetamus. « Erant, inquit, perseve- » rantes in doctrina. » Hinc palam est eos non uno, vel duobus vel tribus diebus, sed multis edoctos fuisse, utpote qui vitam mutaverint. « Fiebat autem omni animæ » timor. » Si « Omni, » etiam iis qui non crediderant. Verisimile autem est illos sic affectos fuisse, quod tantam viderent mutationem : forte etiam ex signis. Nec dixit : « Simul, » sed, « Unanimiter : » quia fieri potest ut quidam simul sint, nec tamen unanimiter, sed sententia dis-

[1] Act. II, 47.

sidentes. Sermonibus quoque hortabatur. Neque hic doctrinam dicit, compendio loquens. Hinc licet discere Apostolos ipsis quasi puerulis cibum spiritualem dedisse, qui ut Angeli statim facti sunt. « Et dividebant singulis » prout cuique opus erat. » Videbant spiritualia esse communia : nullusque alio plus habebat, et ad hoc statim pervenerunt ut sua omnibus distribuerent. « Omnes autem » qui credebant simul erant. » Quod autem non loco simul essent, palam est ex iis quæ subjunxit? « Et omnia habe» bant communia. » Omnes dicit : non ille habebat, ille secus. Hæc angelica respublica erat, quod nihil dicerent sibi proprium. Hinc radix malorum excisa est, et ex gestis suis se audivisse demonstrarunt. Hoc ergo erat quod dicebat : « Salvamini a generatione ista prava. Et appositæ » sunt in die illa animæ circiter tria millia. » Quia ter mille erant, educebant illos foras; qui cum fiducia multa quotidie ascendebant in templum, et ibi assidui erant : nam Petrus et Joannes paulopost illud fecerunt. Nihil enim ex judaïcis adhuc movebant. Et honor ille templo exhibitus, transibat ad templi Dominum. Vidisti-ne pietatis augmentum? Pecunias abjiciebant et gaudebant, magnaque erat lætitia. Majora quippe erant bona quæ accipebant. Nemo exprobrabat, nemo invidebat, nullus erat contemptus; quasi pueri se putabant erudiendos, ut recens nati affecti erant. Et cur quasi in obscura loquor imagine? Si meministis quomodo cum Deus concussit civitatem nostram, omnes attoniti erant, sic tunc illi affecti erant. Nullus subdolus erat, nullus malignus. Etenim talis timor est, talis angustia. Non erat frigidum illud verbum, meum et tuum. Ideo exultatio in mensa erat. Nemo ita affectus erat, ac si ex suis; nemo ac si ex alienis ederet : etsi hoc ænigma videatur esse : neque aliena putabant esse bona fratrum, erant enim non propria ut dominorum, sed fratrum.

Neque pauper pudore affectus, neque dives inflatus erat; hoc exultatio est. Ille quasi beneficio affectus, et hi quasi hinc gloria aucti : et valde inter se erant colligati. Quia enim in pecuniarum distributionibus contumeliæ accidunt, arrogantia, molestiæ, ideo dicebat Apostolus, « Non ex tristitia aut ex necessitate[1]. » Vide quanta illis testificetur : sinceram fidem, vitam rectam, perseverantiam in concione audienda, in precibus, in frugalitate, in lætitia.

III. Duo poterant illos in mœrorem conjicere, jejunium, et pecuniarum erogatio. Illi vero ex utroque gaudebant. Quis sic affectos non ut communes patres dilexisset? Nihil mali pariebant alii adversus alios. Totum permittebant gratiæ Dei. Nullus aderat timor in media pericula conjectis. Per simplicitatem ergo, omnem illorum declaravit virtutem, et divitiarum contemptu, et jejunio, et perseverantia in oratione longe majorem. Ita pure Deum laudabant, imo hoc est ipsum pure laudare. Vide autem hic illos statim accipere mercedem. Nam quod haberent gratiam apud populum, hoc probat illos et amabiles et valde dilectos fuisse. Quis enim non obstupescat? quis non miretur videns hominem moribus simplicem? aut quis non devinciatur homini nihil subdolum habenti? Ad quos nisi ad hos salus, ad quos magna bona pertineant? Nonne pastores primi Evangelium acceperunt? Nonne Joseph homo simplex erat; ita ut nec per adulterii suspicionem sic perterreretur, ut aliquid mali patraret? Nonne agrestes homines et simplices Deus elegit? « Anima enim, inquit, » omnis simplex benedicta, » ac rursus, « Qui ambulat sim» pliciter, ambulat confidenter[2]. » Etiam, inquies, sed prudentia est opus. Sed quid aliud est simplicitas, quam prudentia? Cum enim nihil mali suspicaris, nihil mali pa-

[1] 2 Cor. IX, 7. — [2] Prov. X, 6 et 9.

rere potes. Cum nihil fers moleste, non poteris injuriarum recordari. Contumelia te quis affecit, non doluisti; oblocutus est, nihil passus es; invidit tibi, non ægre tulisti. Via quædam est ad philosophiam simplicitas. Nemo tam pulcher animo est, quam vir simplex. Sicut enim in corpore qui mœstus est, demissus et cogitabundus, multum ex pulchritudine detrahit : qui vero lætus est et subridet, formositatem auget : sic in anima evenit. Qui subdolus est, etsi innumera penes se habeat bona opera, disperdit illa; contra vero qui liber est et simplex. Talem hominem quis sibi amicum fidenter paret; etsi inimicus sit, cum illo reconciliabitur. Nulla enim ad hoc opus est custodia, nullis vinculis; sed multa et illi et contubernalibus erit securitas. Quid ergo, inquies, si quis talis est, in malos inciderit viros? Deus, qui simplices esse jubet, manum porriget. Quid Davide simplicius? Quid Saüle iniquius? Uter ergo superavit? Quid in Josepho actum est? Nonne ille simpliciter ad dominam accessit; illa vero subdole? In quo, quæso, læsus est? Quid Abele simplicius erat? quid Caïno sceleratius? Rursusque Joseph, nonne simpliciter cum fratribus egit? Nonne ideo claruit, quia sine suspicione omnia locutus est, hi vero maligne ipsum exceperunt? Semel somnia, iterum somnia dixit, et sine cautione illos adiit cibos afferens, omnia Deo committens. Sed quanto magis illi ut inimicum ipsum habebant, tanto magis ille ut fratres tractabat. Poteratque Deus non permittere ut incideret in illos; sed permisit, ut miraculum appareret, et ostenderetur, quantumvis illi contra tenderent, illum fore superiorem. Et sic quamvis plagam accipiat, non a se, sed ab alio accipit. Malignus vero se ipsum primo percutit, nullumque alium; sicque est sui ipsius inimicus. Hujus anima mœrore semper plena est, dum cogitationes perpetuo colligatæ et perplexæ sunt. Si au-

dire, si dicere quidpiam oporteat, omnia trahit ad crimen, omnia accusat. Procul ab illis amicitia et concordia; apud illos pugnæ, inimicitiæ, molestiæ : tales sibi ipsis sunt suspecti. His neque somnus, neque aliud quidpiam suave est. Si uxores habeant; papæ! omnibus sunt hostes et inimici : zelotypiæ infinitæ, metus perpetuus; malus enim a malo labore sic vocatur. Sic utique Scriptura laborem semper vocat malitiam; ut cum dicit : « Sub lingua eorum labor et fatigatio [1]; » et alibi rursum, « Et amplius eorum labor et dolor [2]. » Si vero miretur qui unde ab initio tales facti sint, et nunc tales non sint; discant causam esse ærumnam, magistram philosophiæ, matrem pietatis. Quando pecuniæ de medio tollebantur, tunc nequitia non erat. Etiam, inquit, sed illud ipsum interrogo; unde nunc tanta malitia? Quomodo illi ter mille et quinquies mille statim virtutem delegerunt, et mox pariter philosophi facti sunt, et nunc vix unus reperitur? Cur tunc ita concordes erant? Quid illos tam agiles et excitatos reddebat? Quid illos ita incendit? Quia cum magna pietate accedebant : quia honores non erant sicut hodie; quia ad futura mentem suam transtulerunt, et nihil præsentium expectabant. Hoc est igneæ animæ, in ærumnis versari. Hoc putabant illi christianismum esse : sed non nos. Nunc enim solutam vitam quærimus; ideo nec illa, cum par erit, assequemur. « Quid faciemus? » interrogabant illi, se ipsos damnantes. Nos vero contra : « Quid faciemus? » dicimus, nos præsentibus venditantes, et altum de nobis sapientes. Illi faciebant quæ facere oportebat; nos vero secus. Damnabant illi se ipsos, desperabant de salute sua; ideo tales facti sunt. Agnoverunt quale receperant donum.

IV. Quomodo vos illis similes eritis, qui contraria omnia

[1] Psal. II, x, 7. — [2] Id. LXXXIX, 10.

facitis? Illi statim atque audierunt, baptizati sunt. Non dixerunt illa frigida verba, quæ nunc nos dicimus, neque moras nexuerunt, etsi non omnes audissent justificationes; sed hoc tantum, « Salvamini a generatione ista. » Non segnes fuerunt, sed hos sermones exceperunt, et quod accepissent, operibus monstrarunt, et qui essent exhibuerunt. Statim in certamen ingressi, exuerunt vestimenta. Nos vero ingressi, cum vestimentis certare volumus. Ideoque antagonista noster labore opus non habet, cum nobis ipsis impliciti, sæpe dejiciamur. Idipsum enim facimus ac si quis athletam pulvere conspersum, nigrum, nudum, videns, ab arena et a sole multum habentem luti, oleo, sudore et cœno delibutum, ipse unguento fragrans, sericis vestibus, aureis calceis, stola usque ad malleolos defluente, aureolas capite gestans, cum illo congrediatur. Qui enim talis est, non impedietur solum, sed curam habens ne vestes fœdentur vel scindantur, in primo congressu cadet, idque patietur quod statim timuit, in præcipuis partibus læsus. Tempus adest certaminis, et tu sericis indueris? Tempus exercitationis, tempus stadii; et tu quasi in pompa te ipsum ornas, et quomodo superabis? Ne ad externa, sed ad interna respicias. His enim curis ceu gravibus vinculis, undique anima constringitur, manum non sinens attollere, nec contra hostem proferre, nos molles ac delicatos reddit. Utinam liberati vincere possimus impuram illam potestatem. Ideo Christus, ac si non satis sit divitias abjicere, vide quid dicat : « Vende omnia quæ habes, et da pauperibus : et » veni, sequere me [1]. » Quod si, depositis opibus, nondum in tuto sumus, sed alia arte et accuratione nobis est opus; multo magis, si retineamus, nihil magnum operabimur, sed ridiculi et spectatoribus, et ipsi maligno hosti videbi-

[1] Marc. x, 21.

mur. Licet enim diabolus non esset, licet nullus impugnaret, innumeræ undique viæ opum amantem ad gehennam ducunt. Ubi nunc sunt qui dicunt : « Cur diabolus factus est? » Ecce hic diabolus nihil; sed nos totum operamur. Atquihoc dicere oportebat eos, qui in montibus degunt, qui continentiam sectantes et pecuniarum aliarumque rerum contemptum, patrem, domos, agros, uxores et filios, libentissime reliquerunt. At illi non hæc dicunt, hi vero illa proferunt, quæ nunquam dicere oportuisset. Illa vere sunt diaboli certamina : in hæc vero neque descendere dignum est. At, inquies, divitiarum cupiditatem immittit diabolus. Fuge, et ne admittas, o homo. Nunc autem si quem videris a tabulato lutum rejicere, deinde alium videntem contra se jaci, stare, et totum capite excipere, non modo non misereris, sed etiam indignaris, dicisque illum juste passum esse : omnesque illi dicerent : « Ne stultus esto : » nec tam jacientem, quam excipientem criminarentur. Nunc porro scis divitiarum cupiditatem a diabolo proficisci; scis illum innumerorum esse malorum causam : vides illum fœdas turpesque cogitationes quasi lutum apparare, nec intelligis te nudo capite immunditiam illam excipere, cum oporteret tantisper declinando id vitare? Quemadmodum ille, si a loco declinaret, liberaretur, sic et tu tales cogitationes ne excipias, et a peccato fugies : repelle cupiditatem. Et quomodo repellam, inquies? Si gentilis esses, et præsentia tantum admirareris, forte res esset difficilis, etiamsi gentiles hoc fecerint. At tu, qui cœlum et cœlestia expectas, dicis. « Quomodo repellam? » Si contrarium dixissem, tunc dubitare oporteret; si dicerem. « Divitias concupisce, » responderes : « Quomodo concupiscam? » cum talia videres. Dic mihi, si, auro et lapidibus pretiosis propositis, dicerem : « Concupisce plumbum, » an hæsitares? Diceres certe : « Quomodo possum? » Sin

dicerem. « Ne concupiscas ; » hoc facilius esset. Non admiror despicientes, sed non despicientes. Hoc est animæ ignavia plenæ, quæ nihil differat a muscis et culicibus, humi repentis, in luto volutatæ, nihil magnum cogitantis. Quid dicis? Vitam æternam hæreditate accepturus es, et ais : « Quomodo præsentem vitam præ illa contemnam? » Num res sunt mutuo comparabiles? Regiam vestem es accepturus, et dicis : « Quomodo pannos contemnam? » In regiam ingressurus dicis : « Quomodo pauperem hanc casam despiciam? » Vere nos semper nobis causa malorum sumus, qui nolumus paululum excitari. Nam qui voluerunt, recte se gesserunt; idque cum magno fervore et facilitate. Utinam et vos nostra admonitione persuasi, recte agatis, imitatoresque sitis eorum, qui præclare se gesserunt, gratia et benignitate Unigeniti Filii, cum quo Patri, unaque sancto Spiritui, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT III.

Simul Petrus et Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam [1].

Hi ubique magnam inter se concordiam habere conspiciuntur [2]. Huic innuit Petrus : simul ad sepulcrum ambo veniunt : de Joanne dicit Petrus Christo, « Hic autem » quid? » Alia quidem signa prætermisit hujus libri scriptor; quod vero in stuporem et admirationem omnes con-

[1] Act. III, 1. — [2] Vide D. Guillon, tom. XII, p. 492-495.

jiciebat, illud narravit. Et animadverte illos non consilio huc venisse ; ita ab omni ostentatione vacui erant, doctoremque suum imitabantur. Cur autem ascenderunt in templum ? Num adhuc judaïce vivebant ? Minime ; sed utiliter hoc faciunt. Nam rursus signum editur, quod illos confirmet, aliosque pertrahat. Signum, inquam, quale nondum fecerant. Naturalis erat morbus, arti medicæ non cedens : imo a quadraginta annis claudicabat, ut deinde dicitur, nemo illum in tam longo tempore curaverat. Scitis vero hæc a natalibus mala curatu esse difficiliora. Tantus erat morbus, ut ne quidem necessarium sibi cibum parare posset : insignis vero erat, tum a loco, tum a morbo. Et quomodo audi. « Et quidam vir, inquit, » claudus ex utero matris suæ bajulabatur : quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, » ut peteret eleemosynam ab introëuntibus in templum [1]. » Eleemosynam ergo petebat, et nesciebat quinam viri essent. « Qui cum vidisset Petrum et Joannem incipientes introire » in templum, rogabat ut eleemosynam acciperet. Intuens » autem in eum Petrus cum Joanne, dixit : Respice in nos [2]. » Hoc audit ; ille vero neque sic erigitur ; sed adhuc manet instans. Talis enim est paupertas, dare negantibus instat et cogit illos. Erubescamus nos, qui a precibus resilimus. Vide autem quam cito Petrus mansuetudinem exhibeat dicens : « Respice in nos. » Sic illorum habitus per se mores indicabat. « At ille intendebat in eos, sperans se aliquid » accepturum ab eis. Petrus autem dixit : Argentum et aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do [3]. » Non dixit : « Rem multo pretiosiorem argento do tibi. » Sed quid ? « In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula » Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum [4]. » Ita fecit et Christus, sæpe manum porrexit, quando erant in

1 Act. III, 2. — 2 Ibid. 3, 4. — 3 Ibid. 5, 6. — 4 Ibid. 7.

fide infirmiores, ut ne videretur res ex sponte sua fieri. « Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum. » Hoc manifestam fecit resurrectionem : hæc quippe resurrectionis imago erat : « Et protinus consolidatæ sunt bases » ejus et plantæ, et exiliens stetit, et ambulabat [1]. » Tentans forte seipsum, et majorem experientiam faciebat; num frustra id factum esset. Infirmi ejus pedes erant, non abscissi. Quidam vero dicunt ipsum incedere nescivisse. « Et intravit cum illis in templum ambulans. » Vere admiratione digna res erat. Non illi ipsum ducunt, sed sequitur, et sequendo benefactores ostendit; atque etiam quod exiliens laudaret Deum, non illos admirando laudans, sed Deum, qui per illos operatus erat. Ita grato vir animo erat. Sed priora repetamus. « Ascendebant, inquit, ad » horam orationis nonam. » Fortassis illo tempore deportatum claudum deponebant, quando maxime intrabatur in templum. Ne quis vero putaret ob aliam rem deportatum fuisse, et non ut acciperet, vide quomodo id clare significet dicendo : « Ponebant illum ut eleemosynam acciperet ab introëuntibus in templum. Ideo » et loca commemorat in argumentum eorum quæ scribit. Et cur, inquies, illum non Christo adduxerunt ? Forte increduli erant ii, qui templo assidebant, quandoquidem ne Apostolis quidem ipsum obtulerunt, cum viderent illos ingredi, post tot edita miracula. « Rogabat, inquit, ut eleemosynam acciperet. » Ferte ex habitu illos, ut quosdam pios viros existimavit. Ideoque detinuit eos. Vide autem quomodo Joannes ubique sileat; Petrus vero etiam pro illo rationem reddat. « Argentum et aurum non est mihi, » inquit. Non dixit hic : « Non habeo, » ut nos dicimus, sed prorsus, « Non ha» beo. » Quid ergo claudus ? Me-ne supplicem despicis ? Non, inquit; sed de iis quæ habeo accipe. » Vides-ne quo-

[1] Act. III, 8. — [2] Ibid.

modo a fastu alienus sit Petrus, nec se ostentet etiam ei, qui a se beneficium accepturus est? Os itaque et manus totum fecerunt. Tales erant Judæi claudicantes : et cum opus esset sanitatem petere, illi potius pecunias petebant humi jacentes. Qui et ideo templo assidebant, ut ditarentur. Quid igitur Petrus? Non despexit eum : non divitem quæsivit, nec dixit : « Nisi in illo fiat miraculum, nihil magnum erit. » Non honorem expectavit ab illo, neque præsentibus quibusdam curavit illum. Erat enim vir in ingressu, non intus, ubi erat multitudo. At nihil horum quæsivit Petrus, neque ingressus prædicavit. Sed ex solo habitu claudum attraxit ad petendum. Quodque mirum est, ille statim credidit. Nam qui a diutinis morbis liberati sunt, vix credunt etiam ea quæ vident. Et sanatus deinde cum Apostolis erat, gratias agens Deo. « Et intravit, inquit, » cum illis in templum, ambulans, exiliens et laudans » Deum. »

Vide quomodo non quiescat, tum ex gaudio, tum ut Judæis ora obstruat. Ut autem videtur mihi, ne videretur ementita res, ideo ipse saltavit. Hoc enim nullo modo simulari poterat. Qui enim omnino non poterat. Qui enim omnino non poterat incedere, fame etiam cogente; neque enim voluissset cum bajulis eleemosynas partiri, si solus ire potuisset; multo magis tunc. Quomodo autem simulasset in gratiam eorum qui eleemosynam non dederant? Sed grati animi vir erat, etiam adeptus sanitatem. Utrinque ergo fidelis ostenditur, et ex gratiarum actione, et ex eo quod accidit. Sic omnibus notus erat, et agnoscebant illum. « Et vidit eum, inquit, omnis populus ambulantem » et laudantem Deum. Cognoscebantque ipsum esse, qui ad » elemosynam sedebat ad Speciosam portam templi [1]. » Bene dixit, « Cognoscebant : » nam postea non cognosci

[1] Act. III, 9, 10.

cœpit : hac quippe voce utimur circa eos, qui vix agnoscuntur. Credi ergo oportebat nomen Christi peccata dimittere, quod tanta operaretur. « Cum teneret autem is, qui sana-» tus fuerat, Petrum et Joannem, convenit omnis populus » ad porticum, quæ appellatur Salomonis, stupentes [1]. » Ex benevolentia et amicitia non separabatur ab ipsis claudus, fortasse gratias agens et laudans illos. Et accurrebat, inquit, omnis populus. « Videns autem illos Petrus respon-» dit [2]. » Rursus ipse et operatur et concionatur. Tum quidem illos ad audiendum excitavit linguarum miraculum; nunc autem hoc signum. Et tunc exordium duxit a crimine, nunc ab opinione. Videamus autem quid ab illa differat hæc concio, et quid commune cum illa habeat. Illa domi fiebat, cum nemo adhuc accessisset, nec quidpiam illi operati fuissent; hæc vero omnibus mirantibus, illo qui sanatus fuerat prope astante, nullo dubitante, ut tunc quidam dicebant, « Musto pleni sunt [3]. » Et tunc ille cum Apostolis omnibus loquebatur; nunc cum solo Joanne: jam enim ille et confidentius loquitur et vehementius. Talis quippe res est virtus : initio sumpto progreditur, et nunquam gradum sistit. Vide autem quomodo provisum sit ut in templo signum fieret, ut et alii confiderent. Neque enim in angulo vel clam illud operantur; at neque intra templum, ubi magna erat multitudo. Quomodo autem, inquies, id creditum fuit? Quia is ipse, qui sanatus fuerat, beneficium prædicabat. Neque enim mentitus fuisset; neque ad alios quosdam venisset. Igitur ubi latum spatium erat, ibi signum operati sunt; quasi locus semotus esset. Et vide quid factum sit. Ad aliam rem ascendunt, et aliud operantur. Sic et Cornelius, alia jejunans precabatur et alia videt. Hactenus ubique Christum Nazarenum appellant. « In nomine Jesu Christi Nazareni, inquit, surge et

[1] Act. III, 11. — [2] Ibid. 12. — [3] Id. II, 13.

» ambula. » Interim enim illud quærebatur, ut ipsi crederetur. Sed ne, quæso, initio orationis fatiscamus; sed etiamsi quis post enarratum facinus desinat, initium repetamus. Si bene affecti simus, cito ad finem perveniemus, cito culmen attingemus. Studium enim, inquit, studium generat, ignavia ignaviam. Qui modicum quidpiam recte patravit, majus quidpiam fidenter aggreditur, et ulterius tendit. Ac quemadmodum ignis quanto plura ligna corripit, tanto vehementior efficitur; sic et animi fervor quanto plures excitat pias cogitationes, tanto fortius armatur adversus alia. Exempli causa: stant in nobis ceu spinæ, perjurium, mendacium, simulatio, dolus, nequitia, convicium, scommata, risus, turpiloquia, scurrilitates: rursus ex altera parte, avaritia, rapina, injustitia, sycophantia, insidiæ; iterumque concupiscentia mala, immunditia, lascivia, fornicatio, adulterium, ac rursum, invidia, zelotypia, ira, furor, injuriarum recordatio, vindicta, blasphemia, et innumera talia. Si priora recte egerimus; non illa solum, sed etiam posteriora exequemur. Fortior enim evadit animus ad cætera evertenda. Verbi gratia: qui multum juravit, si hunc satanicum morem de medio tollat, non hoc solum recte peregit; sed et alia pietas inducta erit. Nullus enim non jurantium facile volet aliud malum operari; sed quam assecutus est virtutem reverebitur. Quemadmodum enim qui pulchra veste induitur, erubescit se in luto volutare: sic et ille. Hinc autem eo veniet ut non irascatur, neque percutiat, neque contumeliam inferat. Si namque semel parva operatus fuerit, totum perfectum est. Sæpe tamen contrarium accidit, ut qui semel bene operati sint, ex ignavia in eadem recidant, ita ut deinde emendari fere nequeat. Exempli causa, legem nobis posuimus non jurandi (7), ad tres quatuorve dies id observavimus; post hæc, re quapiam urgente, totum collectum lucrum

dispersimus, atque demum in segnitiem et desperationem incidimus, ita ut eadem deinde aggredi nolimus; et jure quidem. Nam qui aliquid ædificavit sibi, si collapsum videat ædificium, jam segnior est ad rursus ædificandum. At ne tunc quidem oportet segniter agere, sed id rursus studiose aggredi.

III. Ponamus itaque nobis quotidianas leges et a facilibus incipiamus. Juramentorum frequentiam abscindamus, frenum imponamus linguæ : nemo per Deum juret. Nullus hic sumptus est, labor nullus, non diuturna meditatio; sufficit velle, et totum perfectum est. Nam consuetudinis res est. Etiam oro et obsecro, talem curam adhibeamus. Dic, quæso, mihi, si pecunias inferre juberem, annon singuli pro viribus alacriter conferretis. Si me in extremis periculis videretis, annon de carne vestra excisam partem, si fieri posset, daretis. In magno nunc sum periculo; ita ut si in carcere essem, si mille plagas excepissem, si in metallis agerem, non magis dolerem. Manum ergo porrigite. Cogitate quantum sit periculum, quod ne vel hoc minimum; minimum vero dico, quantum ad laborem, possitis perficere. Quid dicam tunc accusatus? Cur non hortatus es? Cur non præcepisti? Cur non legem posuisti? Cur non obtemperantes non cohibuisti? Non satis erit mihi dixisse, « Admonui. » At, inquiet, vehementiore opus erat increpatione; nam Eli quoque admonebat. Verum absit ut vos cum filiis ejus comparem. Ille admonebat et dicebat: « Ne, filii, sic facitote. Malum rumorem ego audio de vo» bis[1]. » Sed pergens Scriptura dicit ipsum non admonuisse filios suos : hoc vero dicit, quia non acriter, non cum increpatione monebat. Quomodo enim absurdum non fuerit, in Synagogis Judæorum ita severas leges esse, etsi qui docet imperet omnia fieri; hic vero nos ita despectos et ab-

[1] 1 Reg. II, 24.

jectos esse? Non gloriam meam curo : gloria quippe mea, est vestra probata vita ; sed salutem vestram quæro. Quotidie clamamus, insonamus in aures vestras : et nemo est qui audiat, etsi nihil vehementius proferamus. Timeo ne intempestivæ et nimiæ indulgentiæ in futuro illo die rationem reddamus. Ideo magna et clara voce omnibus prædico et testificor; ut qui sic prævaricantur, quique ea, quæ maligni sunt, loquuntur : hoc enim juramentum, ne limina ecclesiastica ascendant. Præstitutum vero tempus sit vobis hic mensis, ut corrigamini. Ne mihi dixeris : «Me negotiorum urget necessitas, quia fides non habetur mihi. » Interim illa ex consuetudine juramenta remove. Scio quosdam esse, qui nos irridebunt; at melius est nos nunc irrideri, quam tunc uri. Ridebunt autem insani. Quis enim, quæso, sanæ mentis de servato præcepto ridebit? Quod si irrideant, non nos, sed Christum irridebunt. Inhorruistis ad tale dictum? hoc bene novi. Si ego hanc legem induxissem, me risus ille spectaret. Si autem alius legislator est, ad illum transit irrisio. Ipse Christus aliquando consputus est, atque in maxillam percussus, et alapis cæsus. Hæc etiam nunc fert, et nihil dissimile. Ideo gehenna paratur; ideo vermis ille immortalis. Ecce rursus dico et testificor ; rideat et subsannet qui voluerit. In hoc positi sumus, ut rideamur, subsannemur omniaque patiamur. « Purgamenta mundi sumus [1], » secundum beatum Paulum. Si quis noluerit hoc præceptum perficere, hunc verbo quasi tuba prohibeo, ne limina ecclesiastica pertranseat, sive princeps sit; sive ille ipse qui diademate cingitur. Aut me ab hoc principatu dejicite, aut manentem ne in pericula conjicite. In hunc thronum ascendere non audeo, nisi quid magni præstitero. Nam si perficere non possim, melius est infra stare. Nihil enim miserabi-

[1] Cor. IV, 13.

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S COLLEGE
LIBRARY

lius præside, subditis nihil utilitatis afferente. Vos ergo convertite, quæso, et attendite; contendamus simul, et quædam erit accessio. Jejunate, Deum precamini, et nos vobiscum, ut hanc perniciosam consuetudinem ejiciamus. Nihil majus est quam esse doctores orbis. Nec parum fuerit, si ubique audiatur in hac civitate neminem esse qui juret. Si hoc fiat, non operum vestrorum modo mercedem accipietis, sed etiam curæ, quam de fratribus habueritis: nam quod nunc vobis ego sum, id vos orbi eritis. Vos omnino alii æmulabuntur: omnino eritis lucerna super candelabrum posita. Est-ne hoc, inquies, totum? Non est hoc totum, sed principium aliorum. Qui non jurat, ad aliam pietatis partem veniet, velit nolit, seu pudore, seu timore adductus. Sed multi, inquies, id non ferentes resilient. « At melior est unus, qui facit voluntatem Domini, quam mille iniqui[1]. » Hinc omnia subversa sunt, omnia susdeque facta sunt; quia, sicut in theatris, multudinem desideramus, non multitudinem probatam. Quid, quæso, turba prodesse poterit. Vis discere quod sancti turbam faciant, non vero multitudo vulgi? Educite ad bellum centum myriadas, et sanctum unum: videamus quis plura operetur. Exiit Jesus Nave ad bellum, et solus omnia perfecit, et alii nihil profuerunt. Multitudo, dilecte, quando voluntatem Dei non facit, nihil differt ab iis qui non sunt. Precor itaque et opto, imo libenter me discindi paterer, ut multitudine ornaretur Ecclesia, sed multitudine probata. Si autem hoc fieri nequeat, ut saltem pauci probati sint. Annon videtis melius esse unum lapidem pretiosum habere, quam innumeros obolos? Annon videtis melius esse oculum sanum habere, quam, hoc excæcato, pinguedine carnis onerari? Annon videtis melius esse ovem unam sanam habere, quam millenas scabie plenas? Annon vide-

[1] Eccli. XVI, 3.

tis melius esse paucos habere bonos filios, quam multos improbos? An nescitis paucos in regno fore, multos in gehenna? Quid mihi cum multitudine? Quæ ex ea utilitas? Nulla: imo potius aliis est pernicies. Idem ipsum est ac si cui liceat decem sanos habere, vel mille infirmos, et ille istis decem innumeros illos adjiciat. Illi sane multi nihil bene operantes, nihil aliud nobis conferent, quam supplicium, et in præsenti tempore, ignominiam. Nemo enim quod multi simus dicet, sed quod inutiles simus redarguet. Hoc itaque nobis semper objiciunt, quando dicimus: «Multi sumus: sed mali, inquiunt.» Ecce iterum denuntio et clara voce clamo, nemo jocum esse putet. Excludam et arcebo non obtemperantes. Et donec in hoc throno sedebo, nihil illius justificationibus præferam. Si quis me dejecerit, jam non obnoxius ero; donec vero obnoxius sum, non possum negligere, non tam metu supplicii, quam propter vestram salutem, quam admodum cupio: pro illa crucior et doleo. Sed obtemperate, ut et hic et in futuro multam accipiatis mercedem, et simul bonis fruamur æternis, gratia et benignitate unigeniti Filii, cum quo Patri, unaque Spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT III.

Videns autem Petrus, respondit ad populum : Viri Israëlitæ, quid miramini in hoc, aut quid nos intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare[1] ?

I. Majore fiducia plena est hæc oratio[2] : non quod in priore timeret; sed quia id homines illi irrisores non tulissent. Quare in illius exordio statim illos attentos reddit, dicens : « Hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba » mea. » Hic autem non habet tali apparatu opus. Non enim segnes erant : signum quippe illos attentos fecerat; unde et stupore et metu pleni erant : quare non opus fuit ut inde exordium duceret; sed aliunde, quo illos magis sibi conciliaret, gloriam ab se depellendo. Nihil enim tam prodest auditori, quam si orator nihil magni de se dicat; sed omnem superbiæ suspicionem tollat. Gloriam vero despicientes sic majorem sibi gloriam parabant, ostendebantque non humanum, sed divinum illud esse opus, et par esse ut illi etiam cum aliis admirarentur, non in admiratione haberentur. Vides quam ab ambitione purus, gloriam sibi oblatam depellat? Sic et veteres faciebant, ut Daniel qui dicebat : « Ego autem non in sapientia quæ in me sit[3] ; » et Joseph : « Nonne per Deum manifestatio eorum[4]. » Et David, « Venientem leonem et ursum in nomine Domini

[1] Act. III, 12. — [2] Vide D. Guillon, tom. XII, p. 495-503. — [3] Dan. II, 30. — [4] Gen. XL, 8.

»manibus discerpebam [1]. » Hic quoque nunc : « Quid nos »intuemini quasi propria virtute aut pietate fecerimus hunc »ambulare ? » Non hoc nostrum est, inquit, neque enim quod digni essemus, gratiam Dei attraximus. « Deus Abra»ham, Deus Isaac, et Deus Jacob, Deus Patrum nostro»rum [2]. » Vide quomodo se frequenter ad progenitores convertat ; ne videretur novum quoddam dogma inducere : et illic patriarcham Davidem memoravit ; et hic Abrahamum et sequentes. « Glorificavit filium suum Jesum. » Rursus humiliter sicut in proœmio. Deinde in illorum facinore insistit, illudque extollit, nec sub umbra loquitur ut prius. Illud autem facit ut illos magis reducat : quanto enim magis scelus declarabat, tanto attentiores reddebat. « Glorificavit, inquit, filium suum Jesum, quem vos tradi»distis, et negastis ante faciem Pilati, judicante illo di»mitti [3]. » Duo sunt crimina, et quod Pilatus vellet dimittere, et quod illo volente vos nolueritis. « Vos autem sanctum et »justum negastis, et petistis virum homicidam donari vo»bis. Auctorem vero vitæ interfecistis : quem Deus suscita»vit a mortuis, cujus nos testes sumus [4]. » Ac si diceret ; « Pro illo latronem petistis : » Rem admodum gravem declarat. Quia illos sub manu tenebat, vehementer præstringit. « Auctorem vero vitæ, » inquit. Hic resurrectionis fidem apparat. « Quem Deus suscitavit a mortuis. » Ne quis diceret ; « Undenam hoc liquet ? » non jam ad Prophetas confugit ; sed ad se ipsum, quia jam fide dignus habebatur. Tunc enim cum dixisset illum resurrexisse, Davidem testem induxit ; nunc vero hoc ipsum dicens, chorum apostolicum. « Cujus nos testes sumus, inquit. Et in fide »nominis ejus, hunc, quem vos videtis et nostis, confirma»vit, nomen ejus, et fides, quæ per eum est, dedit ei in-

[1] 2 Reg. XVII, 34. — [2] Act. III, 13. — [3] Ibid. — [4] Ibid. 14, 15.

» tegram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum[1]. » Quærens causam dicere, statim signum adjicit dicens : « In conspectu omnium vestrum. » Quia valde illos perstrinxerat, et ostenderat crucifixum resurrexisse, rursus sermonem mitigat, dans illis pœnitentiæ facultatem dicens : « Et » nunc, fratres, scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et » principes vestri [2]. Per ignorantiam fecistis ; » hæc una excusatio est ; altera, « Sicut et principes vestri. » Quemadmodum Joseph fratribus dicebat : « Deus me misit ante » vos [3]. » Imo quod carptim illic dixerat, « Definito consilio, et præscientia Dei traditum accipientes [4] » idipsum hic extendit. « Deus autem quæ prænuntiavit per os omnium » Prophetarum pati Christum suum, sic implevit[5]. » Simul ostendit non illorum esse si hoc demonstratum sit ; sed per voluntatem Dei factum esse. Cum vero dicit, « Quæ » prænuntiavit, » verba quibus crucifixo exprobrabant, subindicat : « Si vult eum, salvet illum, dicentes ; dixit enim : » Filius Dei sum. Confidit in illum. Descendat nunc de » cruce[6]. » An nugæ sunt hæc, o stulti ? Absit. Sed sic oportebat fieri : et testificantur Prophetæ. Itaque non ob infirmitatem non descendit, sed ob suam virtutem. Et hoc ponit in excusationem Judæorum, ut etiam accipiant. « Sic » implevit, inquit. » Vides-ne quomodo totum illuc referat. « Pœnitemini igitur, inquit et convertimini. » Nec dicit, « A peccatis vestris ; » sed, « Ut deleantur peccata vestra [7], » idipsum significans. Deinde lucrum apponit. « Ut cum ve» nerint tempora refrigerii a conspectu Domini[8]. » Hic exhibet illos in miseriam delapsos, multisque affectos calamitatibus : ideoque sic loquitur, gnarus hæc verba patienti et consolationem quærenti congruere.

II. Et vide quomodo procedat. In prima concione sen-

[1] Act. III, 16. — [2] Ibid. 17. — [3] Gen. XLV, 5. — [4] Act. II, 23. — [5] Id. III, 18. — [6] Matth. XXVII, 40. — [7] Act. III, 19 — [8] Ibid. 20.

sim resurrectionem et sessionem in cœlo subindicavit; hic vero clare adventum effert. « Et miserit eum, qui ante præ- » dicatus est, Jesum Christum : Quem oportet quidem » cœlum suscipere ; » id est, necesse est, « Usque ad tempora » restitutionis omnium[1]. » Quare nunc non veniat, causa manifesta est. « Quæ locutus est Deus per os Sanctorum » suorum a sæculo Prophetarum. Moyses quidem patribus » dixit : Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester » de fratribus vestris tanquam me[2] : ipsum audietis juxta » omnia quæcumque locutus fuerit vobis[3]. » Illic Davidem, hic Moysem memoravit. « Omnium, inquit, quæ locutus » est Deus : » non dicit, « Quæ locutus est Christus ; » sed, « Quæ locutus est Deus ; » sic sub umbra paulatim illos ad fidem adducens. Postea ad rem fide dignam confugit dicens : « Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus ex fra- » tribus vestris tanquam me : ipsum audietis juxta omnia. » Deinde ultio magna sequitur. « Erit autem, inquit, omnis » anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabi- » tur de plebe. Et omnes Prophetæ a Samuël et deinceps, » qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos[4]. » Hic recte exitium posuit. Quando enim magnum quidpiam dicit, ad priores confugit, et testimonium reperit utraque complectens; ut illic dixit : « Donec ponam inimicos sub pedes » tuos[5]. » Quodque mirum est, hæc duo simul, subjectio, prævaricatio et pœna. « Tanquam me, inquit. » Quid ergo miramini ? « Vos estis filii Prophetarum. » Itaque vobis dicebam propter vos omnia facta esse. Quia enim propter scelus putabant se abalienatos esse; etenim rationi consentaneum non est eumdem modo crucifigi, mox suos curare; et hoc et illud factum per prophetiam ostendit. « Vos estis, inquit, filii Prophetarum et Testamenti, quod

[1] Act. III, 21. — [2] Deut. XII, 15. — [3] Act. III, 21, 22. — [4] Ibid. 23, 24. — [5] Psal. CIX, 2.

» disposuit Deus ad patres vestros, dicens ad Abraham : Et » in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ[1]. Vobis » primum, inquit, Deus suscitans Filium suum, misit[2]. » Utique et aliis, sed vobis primum, qui crucifixistis : « Be- » nedicentem vobis ; ut convertat se unusquisque a nequitia » sua[3]. » Quæ lecta sunt accuratius repetamus. Suadere conatur, non ipsos miraculum fecisse, cum dicit, « Quid » miramini ? » nec permittit ut dicto fides non habeatur. Atque ut illud fide dignius redderet, illorum judicium prævertit dicens : « Quid nos intuemini quasi propria vir- » tute vel pietate fecerimus ? » Si hoc vos terret et turbat ; discite quis fecerit, et ne obstupescite. Et hoc ubique perpende : ubi ad Deum confugit, dixitque ipsum fecisse omnia ; tunc illos sine metu perstringit. Ideo superius dicebat : « Virum approbatum a Deo in vobis. » Et ubique illis hoc facinus commemorat, ut miraculum ostendatur, et resurrectio firmetur. Hic autem aliud addidit. Non enim jam illum Nazarenum dicit. « Sed quid ? Deus, inquit, pa- » trum nostrorum glorificavit filium suum Jesum. » Vide quam alienus sit a fastu. Non accusavit, neque mox dixit : « Et nunc credite : ecce homo, cum per quadraginta annos » claudus fuisset, in nomine Jesu Christi surrexit. » Non ita dixit ; nam contentiosiores illos reddidisset ; sed interim laudat illos quod rem admirarentur. Et iterum a progenitore vocat. Nec dicit : « Jesus illum curavit, » licet ipsum vere curasset. Sed ne dicerent : « Ecqua hæc ratione nituntur, si prævaricatorem glorificat ? » Ideo in mentem illis revocat judicium apud Pilatum : ostendens, si attendere velint, non esse illum prævaricatorem : neque enim Pilatus voluisset eum dimittere. Nec dicit : « Volente ; » sed, « Judi- » cante illo dimitti ; » declarans vos eum, qui alios occidebat, dimitti petiisse ; eum vero, qui occisos ad vitam reduce-

[1] Gen. XII, 3. — [2] Act. III, 25, 26. — [3] Ibid.

bat, noluisse. Ne vero iterum dicerent: «Quomodo nunc »glorificat, qui tunc non adjuvit?» adducunt Prophetas testificantes sic oportuisse fieri. Deinde ne putarent Dei œconomiam ipsorum excusationem esse, prius illos perstringit. Et quod in conspectu Pilati negassent, leve non erat, cum ipse vellet dimittere: quodque id negare non possent, arguebat is quem pro illo petierant. Ita hoc quoque ex magna dispensatione factum. Hic impudentiam petulantiamque illorum ostendit; eo quod gentilis, qui tunc primum illum vidit, ipsum liberare voluerit, licet nihil magni audivisset; illi vero inter signa enutriti contra fecerint. Quod vero ille juste judicaret dimittendum esse, nec ad gratiam id faceret, audi ipsum alibi dicentem: «Est consuetudo vobis dimittere unum quemdam: vultis »ergo hunc dimittam vobis? Vos autem sanctum et jus»tum negastis[1]. » Non dixit: « Tradidistis; » sed ubique, «Negastis. » Jure. Sic enim dicebant: « Non habemus re»gem nisi Cæsarem[2].» Nec dixit: «Non petiistis inculpatum; »neque negastis solum, sed etiam occidistis.» Quando excæcati erant, nihil tale dixit: cum autem eorum animi magis erant exagitati, tunc acrius perstringit, cum sentire poterant. Quemadmodum et nos ebriis nihil dicimus; cum autem ebrietate sublata vigiles sunt, tunc carpimus; ita et Petrus cum intelligere poterant, tunc linguam acuit, sceleraque multa enumerat; nempe, quod eum, quem Deus glorificavit, ipsi tradiderint; quod quem Pilatus absolvit, in conspectu ipsius negaverint, quod latronem prætulerint.

III. Vide rursum quomodo occulte de potentia illius loquatur, quod se ipsum suscitaverit, ut in priori concione dicebat: «Juxta quod impossibile erat teneri illum »ab eo[3]; et hic, «Auctorem, inquit, vitæ interemistis. »

[1] Matth. XXVII, 15. — [2] Joan. XIX, 15. — [3] Act. II, 24.

Non ergo ab altero vitam accepit; sicut et qui malitiæ auctor est, ipse malitiam gignet; et auctor homicidii, qui homicidium primus induxit. Sic auctor vitæ est, qui a se ipso vitam habet. « Quem Deus suscitavit, » inquit. Post quam hæc dixerat, subdit : « Et in fide nominis ejus » hunc, quem vos videtis et nostis, confirmavit nomen » ejus : et fides, quæ per eum est, dedit ei integram sani- » tatem istam[1]. » Atqui si fides in eum totum operata est, quia in illum speravit; cur non dixit : « Per nomen ; » sed, « In nomine ? » Quia nondum audebant dicere : « In illum fides. » Ne vero illud, « Per ipsum, » humilius esset, subjunxit : « Et nomen ejus confirmavit illum. » Et cum hoc prius dixisset, tunc ait : « Et fides, quæ per eum est, » dedit illi integram sanitatem istam. » Vide quomodo declaret se attemperate illud dixisse. Neque enim alio opus habuit ad resurrectionem, cujus nomen claudum, qui a mortuo nihil differebat, erexit. Perpende quomodo ubique testimonia illorum attrahat. Superius enim dixit : « Sicut » et ipsi scitis. » Et « In medio vestri, » ac rursum, « Quem vi- » detis et nostis : in conspectu omnium vestrum[2]. » Atqui nesciebant ipsum in nomine ipsius sanum factum esse; sed sciebant ipsum claudum fuisse, et jam sanum stare. Et ipsi quoque qui fecerant confitebantur, non sua, sed Christi virtute ipsum consolidatum esse. Si res non ita fuisset, et vere credidissent ipsum resurrexisse, noluissent mortui gloriam magis quam suam statuere, cum maxime illi ad se respicerent. Deinde perterritos animos fratrum nomine statim consolatur, dicens : « Viri fratres. » Illic » quidem nihil de se ipsis dixit; sed tantum de Christo. « Certo igitur cognoscat, inquit, omnis domus Israël. » Hic autem admonitionem adjicit. Illic expectavit ut illi dicerent : hic sciebat quantum operati essent, et quod

[1] Act. III, 16. — [2] Id. II, 22, et III, 16.

jam illi tractabiliores essent. Etsi quæ supra dicta fuerant, non ex ignorantia essent. Nam quod latronem petierint, quod cum absolvendus judicaretur, id ipsi non admiserint, quod occidere voluerint, cujus ignorantiæ esse poterat? Attamen dat illis potestatem negandi et pœnitendi de factis; imo etiam probabilem pro ipsis defensionem parat et dicit : « Quod innocentem occideritis, sciebatis; quod principem vitæ forte ignorabatis. » Et hinc non illos solos a crimine liberat, sed etiam sceleris auctores. Alioquin contentiosiores illos reddidisset, si sermonem in accusationem convertisset. Nam qui grave quidpiam commisit, cum accusatur, sese purgare tentans, vehementior efficitur. Neque ultra dicit : « Crucifixistis, occidistis; » sed, « Fecistis, » ad veniam illos deducens. Si illi per ignorantiam fecerunt, multo magis hi; si illis remittitur, multo magis his. Quod autem mirabile est, et supra, et hic cum dixisset; illic quidem, « Definito consilio et præ» scientia; » hic vero, « Prænuntiavit » omnibus Christum, nullum adducit testimonium : singula enim testimonia, cum criminibus, ultionem annuntiant. « Et dabo, inquit, » impios pro sepultura ejus, et divites pro morte illius[1]; » et iterum, « Quæ prænuntiavit, inquit, per os omnium » Prophetarum, pati ipsum, implevit sic. » Magnum demonstrat consilium, siquidem omnes hoc dicebant, non unus tantum. Neque certe quia per ignorantiam facta sunt, præter Dei voluntatem facta sunt. Vide quanta sit Dei sapientia; quæ aliorum malignitate utitur ad id quod fieri opus est. « Implevit, » inquit, ne putarent aliquid deesse, hoc adjecit, declarans omnia quæ pati ipsum oportebat impleta fuisse. Sed ne putetis, quia hæc Prophetæ dixerunt, et quia id per ignorantiam fecistis, hoc ad defensionem vobis sufficere. At non ita dicit, sed mitius : « Pœnitemini »

[1] Isaï. LIII, 9.

igitur. Quare? « Ut deleantur peccata vestra; non illa solum quæ in crucifigendo admissa sunt : illa forsitan per ignorantiam facta sunt; sed ut alia quoque peccata vestra deleantur. Deinde adjicit : « Ut si venerint vobis tempora » refrigerii. » Hic de resurrectione obscure loquitur : nam illa vere sunt refrigerii tempora, quæ Paulus quærebat dicens : « Et nos qui sumus in tabernaculo, ingemiscimus » gravati[1]. » Deinde ostendens ipsum esse temporum refrigerii auctorem; « Et miserit, inquit, eum, qui vobis ante » prædicatus est, Jesum Christum. » Non dixit : « Deleatur peccatum vestrum; » sed, « Peccata, » et illud subindicans, « Et miserit. » Hoc ubi dixit, non addit unde; sed solum adjicit : « Quem oportet cœlum suscipere. » Utique suscipere. Et cur non dixit : « Quem cœlum suscepit? » Hoc quasi de priscis temporibus dicit : « Sic dispensatum est, sic constitutum. » De æterna vero ejus existentia nondum dixit; sed adhuc de œconomia sive incarnatione pergit dicere. « Moyses quidem locutus est patribus : Prophetam vobis » excitabit Dominus. » Deinde cum superius dixisset : « Us- » que ad tempora restitutionis omnium, quæ locutus est » Deus per os omnium sanctorum suorum Prophetarum a sæculo, » ipsum tandem inducit Christum. Nam si multa prædixit, ipsumque audire oportet : non aberraverit quis si dicat hæc Prophetas dixisse.

IV. Alioquin vero vult ostendere eadem ipsa Prophetas prædixisse. Et si quis accurate exploraverit; illa inveniet, licet obscure dicta. Prænuntiatum, inquit, quo nihil recentius est. Hic illos etiam terret, quasi multa adhuc residua essent. Quomodo igitur dicebat : « Implevit ea » quæ oportuit eum pati. » Implevit, inquit, non impletum est; declarans ipsum ea quæ pati oportebat implevisse; quæ vero futura deinde sunt impleta nondum esse. « Pro-

[1] 2 Cor. v, 4.

» phetam vobis suscitabit Dominus Deus ex fratribus vestris, tanquam me. » Quod illos maxime conciliabat dicit. Vides quomodo humilia simul et sublimia spargat? Humile enim et sublime est; si is qui in cœlum ascensurus est similis sit Moysi : quod certe magnum esset. Non autem secundum Moysem est illud : « Et erit omnis qui non » audierit, exterminabitur. » Innumera alia dixit, quæ probent illum non esse Moysi similem : itaque magnum testimonium attigit : « Deus illum suscitabit, inquit, de » fratribus vestris. « Moyses igitur interminatus est non audientibus. Hæc omnia adjecta sunt. « Et omnes Prophetæ, » inquit, a Samuële. » Noluit singulos recensere, ne longior sermo esset; sed opportuno usus Moysis testimonio, ultra misit eos. « Vos estis inquit, filii Prophetarum, et testa» menti quod disposuit Deus. » Testamenti, inquit, filii, id est, hæredes. Ne viderentur enim hæc ex beneficio Petri accipere, ostendit jam olim illis hoc debitum fuisse, ut magis crederent id Deo placitum esse. Vobis primum Deus, inquit, cum suscitasset, filium suum misit. Non simpliciter dixit : « Vobis misit filium suum ; » sed etiam post resurrectionem, et quando crucifixus fuit. Ne putarent enim ipsum quidem hæc largitum esse, non vero Patrem, ideo addidit illud, « Benedicentem vobis. » Si enim frater vester est, et benedicit vobis, promissio res est; id est, tantum abest ut non communicetis cum his; ut etiam vos aliis auctores et duces esse velit. Ne itaque vos ut abjecti et repudiati habeatis. « Ut convertat se, inquit, unusquis» que ab iniquitatibus. » Sic vos benedicet, et non simpliciter. Ecqua hæc benedictio? Magna. Neque enim converti ab iniquitatibus satis est ad illas solvendas; si ad solvendum non sufficit, quomodo benedictionem dare possit? Neque enim qui injuste egit, jam benedicitur, sed peccatorum remissionem accipit. Illud autem, « Tanquam

» me, » nisi secundum legislationis modum accipiatur, nullam potest rationem habere. « Ipsum audietis, » inquit, neque simpliciter; sed quid? « Et erit omnis anima quæ » non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe. » Quando illos peccatores ostendit, ipsisque veniam dedit, bonaque promisit; tunc ostendit Moysem hoc ipsum dixisse. Et quænam hæc consequentia est, « Usque ad tem- » pora restitutionis; et inducere Moysem dicentem eos omnia quæ dicet Christus audituros esse; neque simpliciter, sed cum terribili comminatione? Magna : ostendit enim et propter hoc illi obtemperari oportere. Quid est, « Filii Prophetarum et Testamenti? » Hæredes, sucessores. Si ergo filii, cur erga res vestras, ut erga alienas, affecti estis. Igitur accusatione quidem digna fecistis; poteritis tamen veniam consequi. Deinde post quam hæc dixerat, jure adjicit : « Vobis misit Deus Filium suum benedicentem » vos : » Non dicit : «Servantem, » sed, quod magis est, « Benedicentem : » ostendens crucifixum benedicturum eos esse, qui se crucifixerunt. Hunc ergo nos quoque imitemur. Ejiciamus animam sanguinariam et inimicam. Non sufficit non ulcisci. Hoc et in veteri lege factum est; sed omnia faciamus pro iis qui nos læserunt, quasi pro amicis germanis, quasi pro nobis ipsis. Illius imitatores sumus, illius discipuli, qui, post quam crucifixus fuit, omnia movit pro iis qui se crucifixerant, et Apostolos misit. Atqui nos sæpe juste patimur; ille vero non modo injuste, sed et impie. Benefactorem enim, qui nihil se læserat, crucifixerunt. Cur, dic mihi? Gloriæ causa; quanquam ipse eos honore afficiebat. Quomodo? « Super cathedram Moysi, inquit, » sederunt Scribæ et Pharisæi : omnia ergo quæ dicunt » vobis ut faciatis, facite : secundum opera autem illorum » nolite facere[1]; » et rursus alibi : « Vade : ostende te sacer-

[1] Matth. XXIII, 2, 3.

» doti[1] : » et cum posset illos perdere, servabat. Hunc igitur imitemur, et nemo cujuspiam sit inimicus, neque hostis, nisi tantum diaboli.

V. Non parum ad hoc confert etiam non jurare, et non irasci. Si non irascamur, neque inimicum habebimus. Abscinde ab homine juramentum, et iræ alas excidisti, illamque totam extinxisti. Sunt enim sicut venti ira et juramentum. Demitte vela, nulla veli utilitas, si desit ventus. Si ergo nec juremus, nec clamemus, iræ nervos succidimus. Si vero non creditis, periculum rei facite, et rem sic se habere cognoscetis. Legem iracundo pone, ut ne unquam juret, et non opus habebis cum illo de mansuetudine sermonem habere. Sic totum perfectum erit : et nec pejerabitis, nec jurabitis omnino. Nescitis in quanta absurda vos inde conjiciatis? Necesse enim est ut vinculo vos constringatis, et omnem machinam adhibeatis, ut quasi ex inevitabili quopiam malo animam eripiatis; deinde vero, si non possitis, in dolore, rixis, execrationibus degetis; sed omnia frustra cedent. Igitur minare, præscribe, omnia sine juramento facito. Licet et dicta et facta resolvere, si volueris. Sic hodie necesse est ut vobis mansuetius loquamur. Quia enim audistis, magna pars rei a vobis perfecta est. Age de reliquo, cur juramentum invectum est, et cur admissum, dicamus : quomodo primo ortum sit, et a quibusnam, obsequentiæ vestræ enarrando vices rependamus. Illum enim, qui recte agit, necesse est philosophari : qui nondum talis est, nec dignus erit qui audiat. Fecit olim pacta multa Abraham, et victimas immolavit, hostiasque obtulit, ac nondum erat juramentum. Unde ergo juramentum ortum habuit? Quando aucta sunt mala, quando omnia susdeque facta sunt, quando ad idololatriam declinarunt. Tunc ergo, tunc, cum increduli prorsus es-

[1] Matth. VIII, 4.

sent, Deum advocabant testem, quasi dignum dictorum fidejussorem dantes. Hoc enim est juramentum, fidejussio, ubi ob morum corruptionem fides non habetur. Itaque hoc primum crimen jurantis est, si non credatur sine fidejussore, et magno fidejussore : quia enim nulla fides habetur, non hominem requirunt fidejussorem, sed Deum. Secundo, eadem quoque culpa est ejus qui juramentum recipit, si in pactis Deum ad fidejussionem trahat, et dicat non discessurum se nisi illum accipiat. O ingentem stupiditatem! O contumeliam! Vermis, terra et cinis cum sis atque fumus, dominum tuum trahis ad fidejussionem et illum cogis accipere? Dic mihi, si servis vestris inter se rixantibus, nec sibi mutuo credentibus, diceret conservus non discedendum esse, donec communis dominus fidejussor accederet; annon mille plagas acciperet, ut disceret domino ad alia non ad hæc uti oportere. Quid dico conservum? nam si virum venerabiliorem eligeret, annon id ille pro contumelia haberet? At ego nolo, inquies. Recte. Ergo neque illum cogas. Nam hoc fit etiam apud homines : si quis dixerit: «Illum talem do fidejussorem, tu non permittis.» Quid igitur, inquies, perdam-ne quod dedi? Non hoc dico. Sed queror quod Deum afficias contumelia. Ideoque is qui cogit, inevitabilius supplicium habebit, quam is qui jurat : similiterque is qui, nemine postulante, jurat. Quodque gravius est, singuli vel pro uno obolo jurant, pro parva re, pro injustitia. Hæc vero, cum sine perjurio agitur. Nam si perjurium sequatur, omnia susdeque vertuntur, et in causa sunt tam is qui accepit, quam is qui dedit. At, inquies, quædam sunt quæ ignorantur. Verum hæc si prævideas, nihil temere facies. Si quid vero negligenter agas, a te ipso pœnas exige. Melius est sic damno affici, quam alio modo. Dic enim mihi, trahis quempiam ad juramentum? Quid expectans? Num

quod pejeret? Sed hoc extremæ est insipientiæ; in caput tuum ultio vertetur. Melius erat pecunias tuas perire, quam illum. Cur hoc ad damnum tuum et Dei contumeliam facis? Hæc anima feræ est et impii viri. Sed spero illum non pejeraturum esse. Ergo etiam sine juramento crede. Sed multi sunt, inquies, qui non jurati fraudare audent, jurati secus. Te ipsum decipis, o homo, qui furari et proximum lædere didicit, sæpe juramentum etiam conculcabit. Si autem jurare vereatur, multo magis injuste agere verebitur. Sed invitus hoc patitur? Ergo venia dignus. Sed, relictis illis forensibus juramentis, quid de hisce dicam? Illic nihil tale dicere potes: nam pro decem obolis juramenta fiunt et perjuria. Quia enim fulmen superne non mittitur, quia non omnia subvertuntur, stas Deum obstringens. Qua de causa? ut olera, ut calceos accipias, pro modica pecunia in testem illum advocas. Ne quia non plectimur, putemus nos non peccare. Hoc divinæ misericordiæ est, non nostræ virtutis. Jura per puerum tuum, jura per te ipsum. Dic: « Sic ne lictor astet lateribus meis. » Sed times. Lateribus ergo tuis vilior est Deus, et capite tuo abjectior? Sic dicito: « Ne excæcer. » At Christus ita nobis parcit, ut vetet etiam per proprium caput jurare. Nos vero ita non parcimus gloriæ Dei, ut ubique ipsum trahamus. Nescitis quid sit Deus, et quo ore advocandus sit. Sed si de viro virtute claro loquamur, dicimus: « Lava os tuum, et sic commemora; » nunc vero pretiosum nomen, quod est super omne nomen, mirabile in universa terra, quod audientes dæmones exhorrescunt, temere circumtrahimus.

VI. O consuetudinem! Ab illa enim contemptui est. Sane si in sacris ædibus alicui necessitatem jurandi imposueris, ita affectus es ac si horrendum feceris juramentum. Atqui cur tam horrendum videtur esse, nisi quia illo quidem

facile utimur, hoc vero minime? Annon horrere oporteret cum nominatur Deus? At apud Judæos ita venerandum erat nomen ejus, ut in laminis describeretur[2], et nemini liceret litteras istas ferre, nisi soli summo sacerdoti; nunc tam facile nomen ejus circumferimus. Si simpliciter nominare Deum non omnibus fas erat; ipsum in testem vocare, quantæ audaciæ, quæso, quanti furoris est? Si enim potius omnia abjicere oporteret, annon libenter relinquere par esset? Ecce dico, et testificor: emendate juramenta illa forensia: non obtemperantes autem omnes ad me adducite. Ecce vobis præsentibus, impero iis qui ad ministerium sunt domum orationis, hortor et edico, nemini licere temere jurare, imo neque alio quovis modo. Ad me ergo ducatur, quisquis sit, qua hæc omnia ad nos usque deferri oportet, ac si pueruli essetis. Absit ut ita res sit. Pudor enim est si adhuc disciplina egeatis. Nam sacram mensam tangere audes non initiatus? Sed quod pejus est, tu initiatus sacram mensam tangere audes, quam nec omnibus sacerdotibus tangere licet, et sic jurare? Et tu quidem pueri caput non tangeres egressus, et mensam tangis, neque exhorrescis, nec formidas? Ad me tales adducito. Ego judicium feram, et ambos gaudentes remittam. Quod volueritis facite, legem pono ne omnino juretur. Quæ salutis spes sic nobis omnia pessumdantibus? Ideo syngraphæ, ideo symbolæ, ut tuam immoles animam? Quid tantum lucraris, quantum perdis? Pejeravit? Perdidisti et illum et te ipsum. Sed non pejeravit? Etiam sic perdidisti, qui coëgeris præceptum transgredi. Hunc morbum ab anima expellamus; interim a foro illum ejiciamus, a tabernis mercatorum, et a reliquis officinis. Major nobis hinc proventus erit. Ne putetis per transgressionem divinarum legum res hujus vitæ recte dirigi. At non credet, inquies. Nam hoc

[2] Exod. XXXIX, 29.

ego ab aliquibus audivi : « Nisi mille juramenta proferam, non credet. » Tu in causa es, qui tam facile juras. Nam si hoc non esset, sed omnibus notum esset te nunquam jurare, crede mihi dicenti, vel innuenti tibi magis crederetur, quam iis qui mille juramenta devorant. Nam cui, quæso, magis creditis, mihi non juranti, an jurantibus? Sed tu, inquies, es princeps et episcopus? Quid igitur si ostendero me non hoc solum esse? Cum veritate, quæso, respondete mihi : si frequenter et semper jurarem, an prodesset mihi principatus? Minime. Vides-ne non illam esse causam? Quid igitur, quæso, lucraris? Paulus esuriebat : et tu esurire potius eligas, quam transgredi quædam ex divinis mandatis. Cur ergo incredulus es? Tu ergo nihil non agas et patiaris ut ne unquam jures. An ille te non remunerabit? Atqui et perjuros et juramentis assuetos quotidie alit, te vero fami tradet, quia illum audisti? Omnes videant ex iis qui in hac Ecclesia congregantur neminem esse qui juret; et hinc noti simus : non ex fide tantum. Hinc a Græcis et ab aliis omnibus differamus : signaculum accipiamus de cœlis, ut quasi regius grex ubique appareamus. Ab ore et a lingua noscamur sicut barbari, sicut ii qui græce sciunt : hinc a barbaris discernamur. Dic enim mihi, unde noti sunt psittaci? nonne ex eo quod tanquam homines loquantur? Et nos quoque, sicut Apostoli, ex loquela noti simus, ex eo quod ut Angeli loquamur. Si quis dixerit : « Jura; » audiat, Christus vetat et non juro. Hoc satis est ad omnem inducendam virtutem. Janua quædam est pietatis, via ad philosophiam pietatis inducens, palæstra quædam. Hæc custodiamus ut præsentia et futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT IV.

Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes et magistratus templi[1].

I. Nondum a prioribus respiraverant tentationibus, et statim in alias inciderunt. Et vide quomodo res dispensentur. Primo cum irrisione excepti sunt omnes; nec parva erat hæc tentatio. Secundo coryphæi in pericula incidunt. Non continenter vero hæc duo facta sunt, neque simpliciter; sed post quam in concionibus claruerant, et miraculum magnum patrarant; sic demum assumpta fiducia, Deo concedente certamina ineunt. Tu vero mihi perpende, quomodo, qui quæsierant proditorem, qui Christum traderet, hic ipsi manus injiciunt ferociores facti, et post crucem impudentiores. Peccatum enim dum parturitur, quemdam habet pudorem; cum autem perfectum est, impudentiores reddit auctores. Cur autem magistratus supervenit? nam « Supervenerunt ipsis sacerdotes et magistra» tus templi, » inquit. Ut rursus publicum crimen gestis inferrent, et non ut peculiare et privatum ulciscerentur: quod ubique facere studebant. « Dolentes quod docerent » populum. » Moleste ferebant, non modo quod docerent; sed etiam quod dicerent non solum ipsum resurrexisse; sed etiam nos per illum resurrecturos esse. « Quod doce» rent, inquit, populum, et annuntiarent in Jesu resurrec» tionem mortuorum[2]. » Ita efficax fuit illius resurrectio, ut etiam aliis auctor sit resurrectionis. « Et injecerunt in eos ma» nus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum : erat enim

[1] Act. IV, 1. — [2] Ibid. 2.

» jam vespera[1]. » O impudentiam! Adhuc priore sanguine plenas manus habebant; nec segniores erant; sed injecerunt denuo illas, ut alio sanguine implerent. Vel fortasse quia illi jam multitudine creverant, timuerunt, ideoque magistratus templi supervenit: « Erat enim, inquit, jam » vespera. » Illi vero volentes eos mitigare, sic faciebant et custodiebant. Apostolos autem audaciores reddebat mora temporis. Et vide quinam comprehendantur, Apostolorum coryphæi, aliis postea exemplum facti, ne ultra se mutuo inquirant, neque communiter agant. « Multi autem eorum, » qui audierant verbum, crediderunt, et factus est numerus » virorum circiter quinque millia[2]. » Quid hoc? Num illos conspicuos videbant? annon ligatos? Quomodo ergo crediderunt? Vides-ne manifestam efficaciam? Atqui eos, qui crediderant, oportebat infirmiores fieri; sed non ita fuit. Petri namque concio semina in profundum jecerat mentemque illorum affecerat. Illi vero ideo succensebant, quod non ab illis metuerentur, quodque illi præsentia mala pro nihilo reputarent. « Si enim crucifixus, aiebant, talia operatur, et claudum erigit, ne timeamus illos. » Hoc ergo ex Dei dispensatione factum est. Hinc vero fit, ut qui nunc credunt plures sint, quam priores. Ideoque timentes, illis videntibus, Apostolos ligarant, ut illos timidiores redderent. Secus autem accidit, quam illi volebant. Ideoque non coram illis ipsos interrogant, sed seorsim: ne ex eorum loquendi libertate, auditores lucrum referrent. « Factum est autem in crastinum, ut congregarentur prin- » cipes eorum et seniores et Scribæ in Jerusalem. Et An- » nas princeps sacerdotum, et Caïphas, et Joannes, et » Alexander, et quotquot erant de genere sacerdotali[3]. » Rursus conveniunt in unum. Cum aliis etiam malis hoc aderat, quod lex non servaretur: ac rursus judicii for-

[1] Act. IV, 3. — [2] Ibid. 4. — [3] Ibid. 5, 6.

mam huic negotio indunt, ut injusto judicio noxios illos reddant. « Et statuentes eos in medio, interrogabant : In » qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos[1]. » Atqui id sciebant : nam dolebant, inquit, quod annuntiarent in Jesu resurrectionem. Ideo comprehenderant illos. Cur ergo interrogant? Expectabant illos propter multitudinem negaturos esse, et sic putabant se totum emendaturos esse. Vide ergo quid dicant : « In quo nomine hoc fecistis » vos? Tunc Petrus repletus Spiritu sancto dixit ad eos[2]. » Nunc recordare verborum Christi, et quomodo evenerit id quod dicebat : « Cum autem tradent vos in Synagogis, ne » solliciti sitis quomodo aut quid loquamini : Spiritus enim » Patris vestri est, qui loquitur in vobis[3]. » Ergo magnam acceperant efficaciam. Quid vero dicat audi : « Principes » populi et seniores Israël. » Vide philosophiam viri, et quomodo fiducia plenus nihil contumeliose dicat, sed cum honore : « Principes populi et seniores Israël : Si nos hodie di- » judicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus » factus est, notum sit vobis et omni plebi Israël[4]. » Strenue illos a principio perstringit et carpit; imo illis priora in memoriam revocat, quod illos de beneficio in jus vocent, ac si diceret : « Utique oportebat nos ac de re coronari, atque ut beneficos promulgari : nunc autem in jus vocamur, quia bene fecimus homini infirmo, non potenti, non nobili ; » quamvis et in hoc quis invidisset.

II. Magna gravitate exordium plenum est. Hinc vero ostenditur ipsos sese malis implicare. « Quia in nomine Jesu » Christi Nazareni. » Quod illos maxime contristabat adjicit. Hoc erat quod dicebat illis Christus : « Quod in aure » audistis, prædicate super tecta[5]. In nomine Jesu Christi » Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit

[1] Act. IV, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Luc. XII, 11. — [4] Act. IV, 9, 10. — [5] Matth. X, 27.

» ex mortuis : in hoc iste astat coram vobis sanus [1]. » Ne putetis, inquit, nos occultare patriam vel passionem : « Quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit ex mortuis : » in hoc ille astat coram vobis sanus. » Iterum passio, iterum resurrectio. « Hic est lapis qui reprobatus est a vobis » ædificantibus, qui factus est in caput anguli [2]. » In memoriam ipsis revocat verbum, quod terrere illos posset. Nam ait : « Qui ceciderit super lapidem hunc, confringe» tur ; super quem vero ceciderit, conteret eum [3]. Et non » est in alio aliquo salus. » Quales putas ex his verbis illos plagas accepisse. « Nec enim aliud nomen est sub cœlo, » datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri [4]. » Hic et sublimia loquitur. Quando enim non est aliquid præclare agendum, sed tantum cum libertate loquendum, non parcit. Non enim timebat ne perstringeret. Nec dixit simpliciter : « Per alium ; » sed, « Non est in alio aliquo salus ; » id est, hic nos potest servare ; hinc vero timorem illorum compressit. « Videntes autem Petri constantiam et Joan» nis, comperto quod homines essent sine litteris et idiotæ, » admirabantur, et cognoscebant eos, quia cum Jesu fue» rant [5]. » Duo illitterati illi et ipsos et summos sacerdotes rhetorica sua vicerunt. Non enim illi loquebantur, sed gratia Spiritus. « Hominemque qui sanatus fuerat cum eis » stare videntes, nihil poterant contradicere [6]. » Magna hominis constantia, ut palam est ex eo quod in ipso judicii loco non relinqueret eos. Ita ut si illi dixissent : « Non ita se res habet ; » ille redarguisset. « Jusserunt autem eos » fores extra concilium secedere : et conferebant ad invi» cem dicentes : Quid faciemus hominibus estis [7] ? » Vide quam incerti sint, vide humanum timorem omnia operantem. Ut quæ Christus operabatur subvertere vel obscurare

[1] Act. IV, 10. — [2] Psal. CXVII, 22, et Act. IV, 11. — [3] Matth. XXI, 44. — [4] Act. IV, 12. — [5] Ibid. 13. — [6] Ibid. 14. — [7] Ibid. 15, 16.

non poterant, sed illis contra nitentibus fides magis augebatur; sic et nunc evenit. « Quid faciemus? o insipientiam! An illos post degustata certamina terreri putabant? an cum initio nihil potuissent, post tantam dicendi facultatem existimabant se aliquid esse facturos? Quanto magis impedire volebant, tanto magis res augebantur. « Quoniam » quidem notum signum factum est per eos omnibus habi» tantibus Jerusalem, manifestum est, et non possumus » negare. Sed ne amplius divulgetur in populum, commi» nemur eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. » Et vocantes eos denuntiaverunt ne omnino loquerentur » neque docerent in nomine Jesu [1]. » Vide illorum impudentiam, et Apostolorum philosophiam. « Petrus vero et » Joannes respondentes dixerunt ad eos: Si justum est in » conspectu Dei vos potius audire quam Deum judicate. Nos » non possumus quæ vidimus et audivimus non loqui. At » illi comminantes dimiserunt eos, non invenientes quo» modo punirent eos, propter populum [2]. » Silentium illis imperabant miracula, ac postea non patiebantur illos implere sermonem; sed interim contumeliose admodum illos ne loquerentur cohibebant: « Quia omnes clarificabant » Deum in eo quod factum fuerat. Annorum enim erat am» plius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum hoc » sanitatis [3]. » Sed ea quæ supra dicta sunt repetamus. » Quid faciemus hominibus istis? » Primo igitur propter gloriam humanam omnia faciebant. Nunc autem aliud quoque in proposito erat, ut ne viderentur sanguinarii esse; quod postea dicebant: « Vultis inducere super nos sangui» nem hominis istius? Comminemur eis ne ultra loquantur » in nomine hoc ulli hominum. « O insipientiam! Persuasi quod resurrexisset, cum hinc argumentum accepissent ipsum esse Deum, eum, qui a morte detineri non potuerat,

[1] Act. IV, 17, 18. — [2] Ibid. 19-21. — [3] Ibid. 22.

suis machinis cohiberi posse sperabant. Quid huic insaniæ par ? Et ne mireris quod res quæ perfici non poterant iterum attentent. Hujusmodi est iniquitas. Nihil respicit, sed ubique tumultuatur. Moleste enim ferentes, ita affecti erant, ut si decepti fuissent; quod accidit iis, qui præoccupati et ludificati sunt in aliqua re. Illi enim ubique dicebant quod Deus ipsum suscitasset, quod in nomine Jesu hic astaret sanus, ostendentes vere surrexisse Jesum. Alioquin vero ipsi quoque resurrectionem esse putabant, frigide quidem et pueriliter; putabant tamen. Nunc vero non credunt, et turbantur, quid faciendum sit consultantes. Hoc profecto solum non satis erat ad persuadendum ne quid illis facerent, quod nempe cum tanta libertate loquerentur? Cur, quæso, non credis, o Judæe? Nam signo attendere oportebat et sermonibus, non autem multorum iniquitati. Non tradunt illos Romanis : jam enim male audiebant apud illos ob ea quæ in Christum fecerant, atque ita sibi ipsis malum inferebant, dum curabant ut eorum publicatio differretur. In Christo autem non item ; sed media nocte raptum statim abduxerunt, neque distulerunt, multitudinem admodum timentes. Circa hos autem nullam fiduciam habebant: neque adducunt eos ad Pilatum, quod priorum puderet, ac ne de iis redarguerentur. « Factum » est autem in crastinum, ut congregarentur principes » eorum et seniores et Scribæ in Jerusalem. »

III. Rursus concilia Jerosolymis, et ibi sanguis effunditur : neque urbem reveriti sunt Annas, inquit, et Caïphas: hujus vero ne ancillam quidem interrogantem sustinuit Petrus: sub hoc negaverat, dum alius detineretur. Nunc vero in medios illos erumpens, vide quomodo loquatur : « Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, » in quo iste salvus factus est, notum sit omnibus vobis. » Illi vero, « In quo nomine, inquiunt, fecistis hoc vos ? »

cur non hoc dicis, sed occultas? « In quo nomine fecistis » hoc vos! » Atqui dicebat; « Non nos fecimus. » Vide prudentiam : non dixit statim; « In nomine Jesu fecimus, » sed quid! « In nomine ejus hic astat coram vobis sanus;» neque dicit : «Factus est a nobis sanus. » Et rursus, « Si nos dijudicamur in benefacto hominis infirmi. » Perstringit illos ut qui semper easdem accusationes proferant, et beneficia hominum reprehendant. Ac præterita in memoriam revocat, quod semper ad cædes currant : neque hoc tantum, sed etiam de beneficiis incusent. Vides quod pondus verba habeant! In his enim exercitabantur, ac deinceps imperterriti erant. Hinc ostendit illos vel invitos Christum prædicare, et dum dijudicant et examinant, hoc dogma extollere. « Quem vos crucifixistis. » Papæ quanta dicendi libertas! « Quem Deus suscitavit a mortuis. » Hoc iterum majorem præ se fert libertatem. Hoc ergo vult significare : « Ne putetis nos ignominiosa occultare; illa libere prædicamus, nedum celemus. » Hæc tantum non improperans dicit, neque simpliciter, sed etiam in his moratur. « Hic es lapis, qui reprobatus est a vobis ædificantibus. » Deinde ostendens ipsos admodum conspicuum illum fecisse, addit : « Qui factus est in caput anguli; » id est, qui natura pretiosus ac probatus erat, hic reprobatus est. Tantam a signo facto habebant loquendi fiduciam. Tu vero mihi perpende quomodo cum docere oportet, prophetias afferant multas : cum vero libere loquendum est, sententiam solum proferant. « Neque enim, inquit, aliud nomen » est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. » Quia omnibus hominibus, neque illis solum, datum est nomen : qua in re illos etiam testes adducit. Quia enim dicebant : « In quo nomine fecistis? » In nomine Christi, inquiunt : non est aliud nomen. Quomodo ergo interrogatis? Sic ubique hoc manifestum est. « Nec enim

» aliud nomen est sub cœlo, inquit, in quo oporteat nos » salvos fieri. » Hæc sunt animæ vitam præsentem despicientis; ut arguit illa tanta libertas. Hinc palam est, quando humilia de Christo dicit, non præ timore, sed se attemperando id agere. Quia vero jam tempus erat, sic sublimia loquitur; ita ut hinc etiam auditores omnes obstupefaceret. Ecce et aliud signum præcedente non minus. « Cog» noscebant eos, inquit, quia cum Jesu fuerant. » Non sine causa hoc posuit Evangelista: sed ut declaret etiam ubi fuerint. In passione, inquit. Hi enim soli tunc una erant, quando viderunt illos humiles, dejectos. Quod illos maxime in admirationem rapiebat, repentina nempe mutatio. Nam illic erant Annas et Caïphas, et hi etiam astabant illis. Nunc autem obstupefaciebat eos illa tanta libertas. Neque enim verbis tantum ostendebant se nihil curare de rebus hujusmodi in jus adductos, cum de extremis periclitarentur; sed et habitu, voce, aspectu, et omnibus libertatem loquendi coram populo exhibebant. Mirabantur vero fortasse, quod homines illitterati et idiotæ essent. Potest enim quis illitteratus esse, nec idiota; vel idiota, nec illitteratus. Hic porro ostendit hæc duo concurrisse. « Compertoque, » inquit : unde? Ex iis quæ dicebant. Non longos profert sermones: sed ex ipsa enuntiatione et constructione fiduciam ostendit; itaque in illos acrius egissent, nisi homo ille fuisset cum eis. « Cognoscebant, in» quit, illos, quoniam cum Jesu fuerant : » unde credebant hæc illos a Jesu didicisse, et ut ejus Discipulos omnia facere. Nec minorem illorum dictis vocem emittebat ipsum miraculum; et quod maxime illorum ora obstruebat : « Si » justum est, inquit, in conspectu Dei vos potius audire, » quam Deum, judicate. » Quando metus minor factus erat; (nam interminari nihil aliud erat, quam illos dimitti,) tunc mitius loquuntur; ita procul erant ab audacia; quia

notum signum est, « Non possumus negare. » Itaque negassent, nisi res ita se habuisset, nisi omnium testimonio firmata fuisset: omnibus quippe nota erat : sed talis est nequitia, audax nimirum et petulans. « Comminemur. » Quid dicitis ? An minis speratis vos prædicationem esse cohibituros ? Sic ubique principia sunt ardua et difficilia. Magistrum interemistis, nec prædicationem cohibuistis ; et nunc minis vos putatis absterreri non posse ? Vincula non suaserunt ut remissius loqueremur, et vos suadebitis? nobis, inquam, qui vos vel minitantes nihili facimus. « Si » justum est, inquit, in conspectu Dei vos magis audire, » quam Deum. » Hic Deum pro Christo dicunt, vides-ne quomodo nunc evenerit quod dicebat illis, « Ecce ego » mitto vos sicut oves in medio luporum ; ne timueritis » eos [1]. »

IV. Deinde resurrectionem confirmant per ea quæ adjiciunt : « Nos non possumus quæ vidimus et audivimus » non loqui. » Itaque nos fide digni testes sumus, vos autem frustra interminamini. Cum ergo oportuisset mutari eos pro ea re, de qua populus Deum glorificabat, illi contra necem comminantur, ita Dei hostes erant : additisque minis, dimiserunt illos. Hinc illi clariores illustrioresque facti sunt. Nam « Virtus mea, inquit, in infirmitate perfi» citur. » Jam illi testificati sunt adversus omnia instructi. Quid sibi vult illud, « Nos non possumus ea quæ vidimus » et audivimus non loqui. » Si falsa sunt, aiunt, ea quæ dicimus, reprehende ; sin vera, cur prohibes? Talis res est philosophia. Illi in angustia, hi in lætitia : illi multo pudore pleni, hi fidenter omnia faciunt : illi timent, hi fiducia pleni sunt. Quinam, quæso, timebant, ii-ne qui dicebant : « Ne amplius divulgetur in vulgus ; » an qui dicebant, « Non possumus ea quæ vidimus et audivimus

[1] Matth. x, 16.

» non loqui? » Hi certe in majore voluptate, libertate et lætitia versabantur; illi in mœrore, pudore et metu : populum enim timebant. Hi quæ volebant loquebantur, illi quæ volebant non faciebant. Quinam vero in vinculis et in periculis erant? nonne isti maxime. Virtuti ergo hæreamus, ne ad voluptatem et consolationem tantum dictis utamur. Non est hoc theatrum, dilecte, citharœdorum, vel tragœdorum, cujus fructus est voluptas tantum, et decurso die transiit voluptas. Atque utinam voluptas tantum esset, et non damnum cum voluptate conjunctum. Attamen inde domum singuli se recipiunt, hinc multa quasi ex quadam luc coacta referentes. Et adolescens quidem ex satanicis cantilenis aliqua mutuatus, quæ potuit memoria retinere, frequenter domi cantat. Senior autem, utpote gravior, hoc quidem non facit, sed omnia quæ ibi dicta sunt verba memorat. Inde nihil habentes absceditis. Et quomodo non sit illud dignum pudore? legem posuimus; imo non nos posuimus : absit. « Nolite vocare, inquit, magistrum su» per terram[1]. » Legem posüit Christus, ne quis juret. Quid, quæso, circa hanc legem factum est? neque enim finem faciam hac de re loquendi. « Ne forte iterum ve» niens, ut ait Apostolus, non parcam[2]. » Num id curastis? num solliciti fuistis aut studiosi? An eadem nobis rursus dicenda sunt? Imo sive aliquid factum sit, sive non, eadem ipsa aggrediemur, ut curam habeatis, ut illud firmius observetis et alios hortemini. Unde ergo incipiemus? Vultis a veteri lege? Atqui hoc nobis pudori est, quod ea quæ in veteri lege sunt, quæ exuperare oporteret, ne servemus quidem. Nos certe de his audire non conveniebat : judaïcæ enim vilitatis hæc præcepta sunt. Sed illa perfecta : abjice pecunias, sta fortiter, animam pro prædicatione dato, terrena omnia ride, nihil tibi sit commune

[1] Matth. XXIII, 8. — [2] 2 Cor. XIII, 2.

cum præsenti vita, si quis te lædat, benefacito, si te defraudet, benedicito; si contra te blasphemet, honorato; omnibus superior esto. Hæc et similia audire oportebat. Nunc autem de juramento loquimur. Atque idipsum contingit, ac si quis eum, qui jam debeat philosophari, a doctoribus suis abstrahat, atque syllabas et elementa legere cogat. Cogita mihi quantus pudor sit hominem profundam habentem barbam, baculum ferentem et pallium, ad magistros cum pueris abire ut eadem cum illis discat. Nonne hinc magnus risus? sed jam major ex nobis. Non enim tantum discriminis est philosophiam inter et elementa, quantum inter judaïca et nostra : sed quantum inter Angelos et homines. Si quis, quæso te, Angelum de cœlo deductum juberet hic stare et verba nostra audire, ut secundum ea se componeret, annon pudor inde et risus sequeretur? Si vero de iis jam erudiri ridiculum est, his ne quidem attendere, quanta damnatio? quantus pudor? Et quomodo non pudor sit, quod adhuc Christiani addiscant non esse jurandum? Attamen nos reprimamus, ne magis rideamur. Age igitur ex veteri lege vobis disseramus hodie. Quid autem dicit illa? « Juramento ne assuefacias os tuum, neque cum nomine Sancti consuescas. » Quare? « Sicut enim servus qui torquetur assidue, a livore non purgabitur; sic neque jurans[1]. »

V. Vide prudentiam hujus Sapientis : non dixit : « Juramento ne assuefacias mentem tuam; » sed, « Os tuum; » quia totum ex ore esse sciebat, et quia facile corrigitur. Nam consuetudo est demum sine proposito facta : ut sunt multi qui in balnea ingressi, ubi fores transierunt, se signant. Hoc solet manus, nemine jubente, ex consuetudine facere. Rursus accensa lucerna, mente aliud quidpiam considerante, manus signum facit. Ita et os, non ex animo

[1] Eccli. XXIII, 9 et 11.

loquitur, sed ex consuetudine, totumque est in lingua. « Neque cum nomine Sancti consuescas. Sicut enim ser- » vus, qui torquetur assidue, a livore non purgabitur, sic » neque qui jurat. » Non perjurium hic, sed juramentum exscindit, pœna illi apposita. Ergo juramentum peccatum est. Talis est anima, talibus scatet vulneribus, talibusque livoribus. An tu non vides? Hoc enim grave est : quamvis possis videre si velis : dedit quippe tibi Deus oculos : talibus oculis videbat Propheta dicens : « Putruerunt et » corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ[1]. » Deum despeximus, nomen bonum odio habuimus, Christum conculcavimus, solvimus pudorem. Nemo cum honore nomen Dei memorat. Et tu quidem, si quempiam dilexeris, ad nomen ejus erigeris : Deum vero sic perpetuó vocas quasi nihil. Voca eum benefaciens inimico, voca ad salutem animæ tuæ. Tunc adest, tunc lætificas illum : nunc autem exacerbas. Voca illum ut vocavit Stephanus : quid dicens? « Domine, ne statuas illis hoc pec- » catum[2]. » Voca illum ut vocavit uxor Elcanæ[3], cum lacrymis, cum fletu, cum oratione. Non prohibeo, sed valde hortor. Voca illum ut vocavit Moyses, et clamabat orans pro iis qui ipsum in fugam egerant[4]. Et tu quidem si virum quempiam reverendum temere memores, id pro contumelia habetur; si vero Deum verbis circumferas, non modo temere, sed etiam intempestive, pro nihilo rem habes? et quanto supplicio dignus non fueris? Non prohibeo Deum semper in mente habere. Hoc enim et optarim et velim; at non præter placitum ejus; verum cum laude et honore. Magna id nobis pareret bona, si cum oportet et in quibus oportet tantum vocaremus eum. Cur, quæso, Apostolorum ævo tot tantæque virtutes fiebant, nostra vero ætate minime; licet idem ipse sit Deus,

[1] Psal. XXXVII, 6. — [2] Act. VII, 6. — [3] I Reg. I, 10. — [4] Num. XII, 13.

idipsum nomen? sed non par res est: quomodo? Quia illi in iis, quæ dixi, ipsum vocabant solum; nos vero non in his, sed in aliis. Si autem ideo juras, quia ille non credit: dic quidem, crede; cæterum si vis, jura per te ipsum. Hæc dicens, non contraria Christi legi profero, absit: nam ait, «Sit autem sermo vester: Est, est; Non, » non[1]; » sed me vobis attemperans, ut magis ad hoc vos inducam et a tyrannica consuetudine liberem. Quot in aliis rebus probati, hac de causa perierunt? Vultis discere cur priscis illis jurare permitteretur? Pejerare enim neque illis concessum erat. Quia per idola jurabant. Non vos pudet in iis manere legibus, in quibus illi versabantur infirmi. Nam si nunc gentilem adoriar, non statim illi hoc impero; sed interim ut sciat Christum admoneo Fidelis vero, qui Christum didicit et audivit, si eadem qua Græcus indulgentia opus habeat, quæ utilitas? quod lucrum? sed gravis res est consuetudo, et difficile abstraheris? Ergo quia tanta est consuetudinis tyrannis, eam in aliam transfer consuetudinem. Et quomodo, inquies, fieri potest? Quod sæpe dixi, hoc et nunc dico. Sint emendatores dictorum multi; sint inquisitores et correctores. Non pudor est ab aliis corrigi; imo pudor est repellere corrigentes, et in propriæ salutis damnum hoc facere. Et tu quidem si vestem induas inversam, permittis te a puero admoneri, nec te pudet ab illo discere quamvis hac in re magnus sit pudor: hic autem in anima læsus, te pudet ab alio erudiri? et servum fers te circa vestem ornantem et calceantem; eum autem, qui animam tuam ornat non sustines? Et quantæ hoc non insipientiæ fuerit? Sit et servus doctor, sit puerulus, sit uxor, sit amicus, cognatus, vicinus. Sicut enim fera, quæ undique pellitur, non potest effugere; sic is, qui tot habet custo-

[1] Matth. v, 37.

des, tot correctores, qui undique feriant, non potest non sibi cavere. Et primo quidem die ægre feret, atque in secundo et tertio : at deinceps res erit facilior, et post quartum, non idem erit negotium. Periculum facite, si quidem non credatis : curam habete, obsecro. Non est leve peccatum, neque levis correctio ; sed utrinque magnum seu bonum seu malum. Utinam bonum fiat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

CAPUT IV.

Dimissi autem venerunt ad suos : et annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent[1].

I. Non vana gloria moti narrant : quî enim fieri potuerit? sed hæc gratiæ Christi sunt indicia. Ideo quæcumque illi dixerant enarrant : sua vero dicta licet prætereant, hinc tamen majorem fiduciam assumunt. Et perpende quomodo rursum ad verum auxilium confugiant, ad subsidium invictum, ac rursum unanimiter et cum studio : neque enim est oratio utcumque emissa. « Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, et dixerunt[2]. » Vide quam diligenter fiant illorum preces. Quando apostolatu dignum ostendi sibi petebant, sic dicebant : « Tu, Domine, qui corda nosti omnium, ostende[3]. »

[1] Act. IV, 23. — [2] Ibid. 24. — [3] Id. II, 24.

Ibi enim præscientia opus erat. Hic vero, quia adversariorum ora obstrui oportebat, de dominatu loquuntur; ideo sic orsi sunt : « Domine Deus, qui fecisti cœlum et » terram et mare, et omnia quæ in eis sunt : qui per os » David pueri tui dixisti : Quare fremuerunt gentes, et » populi meditati sunt inania. Astiterunt reges terræ et » principes convenerunt in unum, adversus Dominum et » adversus Christum ejus[1]. » Ac si pacta a Deo exigerent, prophetiam in medium afferunt; se ipsos simul consolantes, quod omnia frustra meditentur inimici. Hoc autem significare volunt : illa in medium profer, et ostende quod vana meditati sint. « Convenerunt enim vere in civi- » tate ista adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem » unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et po- » pulis Israël, ut facerent quæcumque manus tua et con- » silium tuum fieri præfinivit. Et nunc, Domine, respice » in minas eorum[2]. » Vides-ne philosophiam, et quomodo his non imprecentur mala? Minas speciatim non exposuerunt; sed dicunt tantum illos minatos esse : nam compendio loquitur scriptor. Et vide, non dixerunt : « Dirumpe illos, dejice illos. » Sed quid? « Et da servis tuis cum omni fidu- » cia loqui verbum tuum[3]. » Sic nos quoque discamus orare. Etsi quo non furore impleatur qui in viros incidit occidere ipsum conantes, et talia minitantes? Et quo non odio impleatur? At non sic hi Sancti. « In eo quod manum » tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per » nomen sancti pueri tui Jesu[4]. » Si in nomine illo fiunt operationes, inquit, magna erit loquendi fiducia. « Et cum » orassent, motus est locus, in quo erant, congregati[5]. » Ut sic audirent illi : et hoc fuit divinæ visitationis indicium. « Et repleti sunt omnes Spiritu sancto. » Quid est, « Repleti

[1] Psal. II, 1, et Act. IV, 25, 26. — [2] Act. IV, 27-29. — [3] Ibid. — [4] Ibid. 30. — [5] Ibid. 31.

» sunt? » Id est, Spiritu succensi sunt, et ardebat in illis charisma : « Et loquebantur verbum Dei cum fiducia. Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una[1]. » Vides quod cum gratia Dei, etiam sua afferebant. Ubique enim hoc observandum est, quod cum gratia Dei, sua etiam exhibeant, ut Petrus dicebat : « Argentum et aurum » non est mihi[2]. » Itaque quod superius dicebat omnes fuisse « In id ipsum, » rursus hic declarat : « Multitudinis credentium erat cor unum et anima una. » Cum dixisset autem illos exauditos fuisse, eorum postea virtutem narrat. Ingressurus namque est in narrationem Sapphiræ et Ananiæ. Ideo illorum scelus ostensurus, prius de aliorum virtute loquitur. Dic oro, charitas-ne paupertatem parit, an paupertas charitatem? Videtur mihi quod charitas paupertatem, quæ magis illam astringit. Audi vero quid dicat : Omnium erat cor unum, et anima una. » Ecce cor et anima idipsum sunt. « Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia » communia. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Domini Jesu Christi[3]. » Quasi eis commissum sit, hoc declarat, et quasi de officio ipsorum loquitur; id est, testimonium regni cum fiducia omnibus reddebant. « Gratia quoque magna in omnibus erat. Neque » enim quisquam egens erat inter illos[4]. » Sicut in paterna domo filii omnes pari sunt honore, sic illi affecti erant. Non licebat enim dicere quod alios enutrirent, ac si ex suis illos nutrirent : sic affecti erant; sed hoc est mirabile, quod rebus suis sepositis, ita nutriebant, ne ex suis, sed ex communibus ali viderentur. « Quotquot autem possessores agrorum vel domorum erant, vendentes afferebant » pretia eorum, quæ vendebant; et ponebant ante pedes » Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique

[1] Act. IV, 32. — [2] Id. III, 6. — [3] Id. IV, 32, 33. — [4] Ibid. 34.

opus erat[1].» Magnus honor, quod non in manus, sed ad pedes Apostolorum ponerent. « Joseph autem, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, quod est interpretatum, Filius consolationis[2].» Non videtur mihi hic ille esse, qui cum Matthia. Ille namque Joseph vocabatur Barsabas, postea vero cognominatus est Justus; hic vero Barnabas, id est, Filius consolationis, ab Apostolis cognominatus est : videturque mihi a virtute nomen accepisse, ac si ad eam rem esset aptus et idoneus. «Levites, Cyprius genere, cum »haberet agrum, vendidit eum, et attulit pretium, et posuit ante pedes Apostolorum[3]. »

II. Hic mihi observes velim quomodo ostendat solutam legem, et cur dicit : « Levites Cyprius genere! » quia demum mutata patria, Levitæ vocabantur. Sed superius dicta repetamus. « Dimissi, inquit, venerunt ad suos, et annuntiaverunt quæcumque ad eos principes sacerdotum et »seniores dixissent. » Vide quam a fastu alieni sint Apostoli, et quam philosophi. Non circumeuntes sese venditant, nec dicunt, quo pacto sacerdotes confutarint : neque narrando vanam gloriam captarunt; sed venientes ea quæ a senioribus audierant simpliciter denuntiant. Hinc discimus ipsos non sese in tentationes injecisse; sed eas quæ inferebantur fortiter tulisse. Alius vero quisquis fuisset, forte multitudine fretus, contumelias etiam protulisset, ac sexcenta gravia locutus esset. At non hi philosophi; sed omnia mansuete et benigne. « Qui cum audissent, inquit, »unanimiter vocem levaverunt ad Deum. » Clamor factus est voluptate et magno affectu. Tales namque preces prosunt, quæ philosophia plenæ sunt, de talibus, a talibus, tali tempore et modo emissæ; sicut aliæ abominabiles sunt et immundæ. Vide quomodo nihil superfluum, sed de virtute tantum ipsius loquantur : imo etiam quemadmodum Chris-

[1] Act. iv, 35. — [2] Ibid. 36. — [3] Ibid. 37.

tus dicebat Judæis : « Si autem ergo in Spiritu Dei lo-
»quor ; » ita et ipsi dicunt, « Per Spiritum sanctum. » Ecce etiam Servator in Spiritu loquitur. Quid vero dicant audi. « Domine Deus, qui per os David pueri tui dixisti ; »Quare fremuerunt gentes ? » Mos enim est Scripturæ de uno ut de pluribus loqui. Hoc vero significare volunt : « Non ipsi valuerunt ; sed tu totum permisisti et ad finem deduxisti : qui sagax es et sapiens, atque ipsis inimicis ad voluntatem uteris : » nam hic de illius sagacitate et sapientia loquuntur, ostendunt illos, utpote inimicos et hostes ex sanguinario proposito convenisse. Faciebant autem ea, quæ tu volebas, quæque « Manus tua et consilium tuum »decreverunt fieri. » Quid est, « Manus tua ? » Hic mihi videtur manum vocare, potentiam et consilium. Sufficit, inquit, te velle. Nullus enim potentia prædefinit. Illud ergo, « Quæcumque manus tua ; » id est, quæcumque præcepisti. Vel hoc igitur dicit, vel quod manu operatus sit. Sicut ergo tunc vana meditati sunt ; sic etiam nunc ut vana illi meditentur facito. « Et da servis tuis, » id est, ne minæ eorum opere compleantur. Hæc porro dicebant, non detrectantes durum quidpiam pati, sed pro prædicatione petunt. Non enim dicunt : « Erue nos a periculis. » Sed quid ? « Et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum. » Qui ergo illa in finem deduxisti, et hæc deduc. « Quem »unxisti, » inquit. Vide quomodo etiam in precibus passionem distinguunt, et omnia ad ipsum referunt, ipsumque fiduciæ auctorem esse dicunt. Vides-ne quomodo omnia propter Deum petant, et nihil ad gloriam suam ? Quod ergo suum est promittunt, quod nempe non deterrendi sint : signa vero petunt. « In eo quod, inquiunt, ma»num tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri. » Bene : nam absque illis, etiamsi immensam prætulissent alacritatem, frustra omnia fecissent. Annuit eorum peti-

tioni, et palam fecit locum concutiendo, se illorum precibus adesse. « Et cum orassent, inquit, motus est locus. » Quod autem ea de causa factum sit, audi Prophetam dicentem : « Qui respicit terram et facit eam tremere[1] ; » et rursum, « A facie Domini mota est terra, a facie Dei Jacob[2]. » Hoc vero facit Deus et ut majorem metum incutiat, et ut fiduciam illis indat post illas minas, et ut majorem dicendi libertatem acuat. Quia initium erat, et sensibili signo opus habebant ut persuaderentur. Post hæc autem id nunquam accidit. Multam ex oratione consolationem sunt assecuti. Jure autem signorum gratiam petunt, non alio enim modo ostendere poterant ipsum resurrexisse, nisi ex signis. Itaque non suam solum quærebant securitatem ; verumetiam ne confunderentur, sed libere loquerentur. Motus est locus, et illos magis firmavit. Hoc autem, modo signum iræ est, modo visitationis et providentiæ : nunc autem iræ. In passione vero Servatoris, stupendo modo et præter naturam factum est. Etenim omnis terra commota est. Et ipse quoque Servator dicebat : « Tunc erunt fames et pestilentiæ et terræ motus » per loca[3]. » Alioquin vero iræ contra illos signum erat : hos enim Spiritu replevit. Vide : et Apostoli post orationem Spiritu replentur : « Et gratia magna, inquit, erat in omnibus illis. » Neque enim quisquam egens erat inter illos. » Vides-ne quanta sit Spiritus virtus, ubi scilicet illa opus erat ? Hæc est enim bonorum causa, quam secundo memorat, adhortans omnes ad pecuniarum contemptum ; superius dicens : « Nec » quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dice» bat ; » hic vero ; « Nec quisquam egens erat inter illos. »

III. Quod autem non ex signis tantum, sed etiam ex illorum proposito id factum fuerit, palam faciunt Sapphira et Ananias. Non autem verbo tantum, sed etiam virtute testimonium resurrectionis exhibuerunt, ut et Paulus ait :

[1] Psal. CIII, 33. — [2] Id. CXIII, 7. — [3] Matth. VII, 24.

« Et prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sa-
» pientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus et virtutis. » Nec simpliciter virtute, sed virtute magna : et bene dicit, « Gratia erat in omnibus. » Ideo namque gratia, quia nullus erat egens; id est ex dantium alacritate nullus egenus erat. Neque enim partem largiebantur, partem recondebant : neque omnia dabant, sed quasi propria. Inæqualitatem de medio tollebant, et in abundantia multa vivebant : multoque cum honore hoc faciebant. Neque in manibus tradere audebant, neque cum fastu largiebantur : sed ad pedes afferebant, et illos dispensatores esse sinebant, dominosque reddebant; ut quasi ex communibus deinceps insumerentur, non quasi ex propriis : hinc autem fiebat ut non vana gloria extollerentur. Hoc si nunc quoque fieret, cum majore viveremus voluptate et divites et pauperes : nec majorem pauperibus, quam divitibus hoc voluptatem efferret. Et si placet, hoc sermone describamus, et hinc voluptatem decerpamus, quando operibus non vultis. Maxime autem ex illis manifestum est quæ tunc facta sunt : quia vendentes non egeni fiebant, sed et pauperes divites reddebant. Cæterum hoc nunc sermone describamus : omnes sua omnia vendant et in medium afferant, sermone dico. Nemo turbetur neque dives, neque pauper. Quantum putas auri collectum iri? Ego sane conjicio, neque enim id certo dici potest; si singuli et singulæ suas omnes hic pecunias evacuarent, si agros, possessiones, domos traderent; (servos non dixerim, neque enim tunc erant, sed fortasse liberos dimittebant,) forsan decies centena millia librarum auri congregarentur; imo et bis terve amplius. Dic enim mihi : civitas nostra quantum promiscuorum hominum numerum continet? Quot vultis esse Christianos? Vultis-ne esse centum mille? quantus nunc

[1] 1 Cor. II, 4.

rus Gentilium et Judæorum? Quot millia auri congregarentur? Quantus vero est pauperum numerus? Non puto esse supra quinquaginta millia. Hos vero quotidie alere, quanta copia foret? Certe communi cibo et communi mensa ipsis apposita, non tantam puto impensam fore. Quid ergo, inquies, facturi essemus insumptis opibus? Tu ne putas posse unquam insumi? Annon millies abundantior gratia Dei esset? Annon largiter gratia Dei effunderetur? Quid vero, annon terram efficeremus cœlum? Si id in tribus millibus et quinque millibus ita refulsit, et nullus eorum de paupertate conquestus est, quanto magis in tanta multitudine? Quis etiam externorum non aliquid adjiceret? Ut autem ostendam sic distractas opes magis expendi, et paupertatis causam esse: sit domus ubi sint pueri decem, et uxor et vir: et illa quidem lanificio incumbat, ille vero de foris proventus afferat. Dic mihi an illi in communi viventes et in uno domo, an dispersi plus impendant? Palam est quod dispersi. Nam si dispergantur decem filii, decem domibus erit opus, decem famulis, cæteroque similiter proventu. Quid vero ubi servorum est multitudo? Nonne ideo omnes eamdem mensam habent, ne major fiat impensa? Nam divisio semper imminutionem parit; concordia et consensus augmentum. Sic in monasteriis nunc vivitur, ut olim fideles vivebant. Quis fame mortuus est? Quis non copioso cibo pastus est? Nunc tamen hoc magis timent homines, quam in pelagus immensum incidere. Si autem hujus rei periculum fecissemus, rem audacter aggrederemur. Quantam putas illam esse gratiam? Si enim tunc cum nullus pene esset fidelis, sed solum tria et quinque millia; cum omnes, qui in mundo erant, hostes essent; cum nusquam consolationem expectarent; tam strenue rem aggressi sunt, quanto magis nunc cum per Dei gratiam per totum orbem fideles sunt? Quis jam superesset Gentilis?

Nullus, opinor; ita omnes attraxissemus et nobis conciliassemus. Cæterum si hac via progrediamur, per Deum spero sic rem futuram esse. Obtemperate mihi tantum, et per ordinem rem bene geremus: et si Deus vitam dederit, credo fore ut cito in hanc vitæ rationem nos ingeramus.

IV. Interim legem de juramento implete ac firmiter tenete: et qui servat non servantem manifestum faciat, incuset vehementerque increpet. Præfinitum enim tempus prope est, et rei perquisitionem faciam, deprehensumque segregabo et excludam. Absit autem ne quis talis apud nos inveniatur; sed omnes accurate hoc pactum servent spirituale. Ut enim in bello ex tessera, commilitones et alii dignoscuntur; ita et nunc fiat; nam et nunc in bello sumus; ut et fratres agnoscamus. Quantum bonum erit nobis hoc signaculum et hic et aliena terra? Qualia sunt hæc arma adversus diaboli machinas? Os enim jurare nesciens, cito Deum in precibus attrahet, et gravi plaga diabolum feriet. Os jurare nesciens, nec contumeliosum erit. Ut ex domo, sic ex lingua hunc ignem ejice, et foras trahe. Da ipsi linguæ ut paulum respiret, et ulcus infirmius reddito. Etiam obsecro, ut aliam vobis disciplinam tradam: cum enim hoc nondum emendatum sit, non ausim ad aliud venire. Hoc cum diligentia a vobis corrigatur. Hujus operis sensum accipite, et tunc vobis alias inducam leges; imo non ego, sed Christus. Hoc bonum in anima vestra plantate, et paulatim paradisus Dei efficiemini, multo melior illo olim paradiso. Neque enim apud nos serpens est, neque arbor mortifera, neque aliud simile. Figite in profundo hanc consuetudinem. Hoc si fiat, non vobis tantum præsentibus proderit, sed etiam omnibus qui in orbe sunt: et non his tantum, sed et iis qui post futuri sunt. Consuetudo namque bona ingressa, et ab omnibus servata, in longa transibit tempora, et nullum ipsam tempus excin-

dere poterit. Si is qui ligna colligebat in sabbato lapidatus fuit[1], qui collectione illa longe graviora admittit, et peccatorum sarcinam colligit, (hoc enim est juramentorum frequentia,) quid non subibit? Magnum a Deo accipietis auxilium, si hoc perfeceritis. Si dicam: «Non contumelia afficias,» statim mihi furorem in medium affers. Si dicam, «Ne invideas,» aliam causam proferes. Hic vero nihil tale habes dicendum. Ideo a facilibus cœpi, quia in artibus omnibus sic fieri solet. Sic quis ad majora procedit, cum prius faciliora didicit. Scietis quam sit hoc facile, quando re per Dei gratiam perfecta, aliam acceperitis legem. Date mihi loquendi fiduciam, et coram Gentilibus et coram Judæis, et, quod ante omnia est, coram Deo. Etiam obsecro per charitatem, per dolorem partus, quo vos parturivi. «Filioli mei,» quod sequitur non addam, «Quos iterum »parturio,» neque dicam, «Donec formetur Christus in »vobis[2].» Credo enim Christum in vobis formatum esse. Sed alia vobis dicam: «Fratres mei dilecti et desiderati, »gaudium et corona mea[3].» Credite mihi me non aliter dicturum esse. Si quis mille coronas regias gemmis ornatas capiti meo nunc imponeret, non ita gauderem, ut gaudeo in profectu vestro: imo nec ipsum imperatorem ita gaudere puto, ut ego de vobis gaudeo. Quid dico? Si omnibus adversis gentibus expugnatis victor rediret, ac præter solitam coronam, alias acciperet coronas et diademata victoriæ symbola, non puto illum de tropæis ita gravisurum esse, ut ego de profectu vestro gaudeo. Nam ita exulto ac si mille coronas capite gestarem, ac jure merito. Nam si per Dei gratiam hunc morem assequamini, sexcentos hostes superastis, illis longe graviores, qui contra malos dæmonas et feroces pugnaveritis, non gladio, sed lingua et proposito. Videte namque quam bene rem gesseritis, si

[1] Num. XV, 35. — [2] Gal. IV, 19. — [3] 1 Thes. II, 26.

hoc perficiatis. Primo gravem consuetudinem excidistis; secundo malam cogitationem, unde omnia mala, nempe quod putetis rem esse indifferentem nec noxiam; tertio, furorem, quarto avaritiam : hæc quippe omnia gignit juramentum. Imo ex hoc ad alia bona opera magnam occasionem accipietis. Nam sicut illi, qui elementa puerilia discunt, non illa sola discunt, sed per illa paulatim adlegendum instituuntur; sic et vobis accidet; non ultra vos decipiet mala cogitatio, neque dicetis rem esse indifferentem, non ultra ex consuetudine loquemini : sed adversus omnia fortiter stabitis, ut per omnia virtutem secundum Deum nacti, æternis bonis fruamini, gratia et benignitate unigeniti Filii ejus, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

CAPUT IV.

Joseph autem, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, (quod est interpretatum, Filius consolationis,) Levites, Cyprius genere, cum haberet agrum, vendidit eum, et attulit pretium, et posuit ante pedes Apostolorum[1].

I. Narraturus de Anania et Sapphira, ut ostendat illum in maximum peccatum incidisse, prius memorat eum qui recte se gesserat. Quia cum tantus esset numerus eorum, qui ita fecerant, tanta gratia, tanta signa, a

[1] Act. IV, 36, 37.

nullo horum emendatus, sed semel ab avaritia excæcatus, perniciem capiti suo attraxit. « Cum haberet agrum; » sic inquit, ut ostenderet hunc solum ipsi fuisse; « Vendi» dit et attulit pretium, et posuit ante pedes Apostolorum. » Vir autem quidam nomine Ananias, cum Sapphira » uxore sua, vendidit possessionem, et fraudavit de pretio, » conscia uxore sua : et afferens partem quamdam, ad » pedes Apostolorum posuit[1]. » Illud grave erat, quod » mutuo consensu hoc facerent peccatum, nullo alio conscio. Unde subiit misero hoc facere? « Dixit autem Petrus : » Anania, cur implevit Satanas cor tuum, mentiri te Spi» rituisancto, et fraudare de pretio agri[2]? » Vide etiam nunc signum magnum, multoque majus priore. « Nonne » manens tibi manebat, et venumdatum in tua erat potes» tate[3]? » Hoc est, an necessitas et violentia quædam erat? Num vos invitos trahimus? « Quare posuisti in corde tuo » hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo. Au» diens autem Ananias hæc verba, cecidit et expiravit[4]. » Vides-ne unde majus signum hoc? Quod occidat, quod ea, quæ in mente et quæ clam facta sunt, noscat. « Et » factus est timor magnus super omnes qui audierunt. » Surgentes autem juvenes, amoverunt eum, et efferentes » sepelierunt. Factum est autem quasi trium horarum » spatium, et uxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, » introivit. Dixit autem ei Petrus : Dic mihi, si tanti agrum vendidistis[5]? » Hanc volebat servare. Ille namque dux fuerat peccati : et ideo fortasse dat illi tempus ad defensionem, et pœnitentiæ facultatem. Ideo dicit : « Dic » mihi si tanti agrum vendidistis? At illa dixit : Etiam, » tanti. Petrus autem ad eam : Quid utique convenit vobis » tentare Spiritum sanctum? Ecce pedes eorum, qui se» pelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te. Cecidit

[1] Act. v, 1, 2. — [2] Ibid. 3. — [3] Ibid. 4. — [4] Ibid. 5. — [5] Ibid. 6-8.

» autem statim ad pedes ejus et expiravit. Intrantes au» tem juvenes invenerunt illam mortuam, et elatam sepe» lierunt juxta virum suum. Et factus est timor magnus in » universa Ecclesia, et super omnes qui audierunt hæc[1]. » Post timorem illum, plura signa fecerunt: et quod fecerint, audi. « Per manus autem Apostolorum fiebant signa » et prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes » in porticu Salamonis. Cæterorum autem nemo audebat » se conjungere illis; sed magnificabat eos populus[2]. » Jure; Petrus enim jam terribilis erat, puniens, et quæ in mente erant redarguens. Cui magis hærebant, et propter signum, et propter priorem concionem, ac secundam tertiamque. Ipse namque et primum signum fecerat, et secundum, et hoc etiam, quod videtur mihi, non unum, sed duplex esse; unum quidem, ea quæ in mente erant redarguere; secundum autem, jussu occidere. « Magis » autem augebatur, inquit, credentium in Domino multi» tudo virorum ac mulierum; ita ut in plateas ejicerent » infirmos, et ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente » Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illo» rum[3]. » Hoc in Christo non factum est; unde videre est nunc opere completum id quod ille dixerat. Quodnam? « Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et » majora horum faciet[4]. Concurrebat autem et multitudo » vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes ægros et vexa» tos a spiritibus immundis, qui curabantur omnes[5]. » Tu vero mihi considera quomodo tota vita illis ex contrariis contexatur. Mœror primus fuit assumptio Christi; deinde lætitia per Spiritus descensum; rursus mœror ob irrisores; deinde lætitia ex fidelibus et ex signo. Iterum mœror quod apprehenderentur; hinc lætitia per apologiam

[1] Act. v, 9-11. — [2] Ibid. 12, 13. — [3] Ibid. 14, 15. — [4] Joan. xiv, 12. — [5] Act. v, 16.

suam. Rursum hic lætitia et mœror; nam quod conspicui essent et Dei revelationibus fruerentur, lætitia erat; quod vero etiam suos occiderent, mœstitia. Iterum lætitia ex splendore, iterumque mœror a principe sacerdotum : et hoc ubique considerando videre possumus; id quod etiam apud veteres invenire est. Verum jam supra dicta repetamus. « Vendebant, inquit, et afferebant pretia, et pone» bant ante pedes Apostolorum. » Vide, dilecte, quomodo non permitterent Apostolos vendere; sed ipsi venderent, et illis pretia darent. At non sic Ananias : sed subtrahit aliquid de pretio agri, quem vendiderat; ideoque punitur, utpote qui rem non bene gereret, et sua furari deprehenderetur. Hic perstringuntur sacerdotes, et quidem vehementer. Quia vero uxor ejus rei conscia erat; ideo illam quoque examinat.

II. At dixerit fortasse quispiam acerbissime cum illa actum esse. Quid, quæso, dicis? Quæ acerbitas? Si is qui ligna collegit in sabbato lapidatur[1], multo magis qui sacra diripit. Etenim pecuniæ illæ jam sacræ erant. Itaque qui voluit sua vendere et dare, deindeque subripit, sacrilegus certe fuerit. Si vero is, qui ex suis subripit, sacrilegus est, multo magis is qui ex alienis. Ne putetis enim, quia jam non ita fit, nec statim sequitur ultio, hæc impune fore. Vides-ne hoc in crimen vocari, quod cum illas pecunias sacras fecisset, de illis subripiat? Annon, inquit, poteras, illis venditis, ut propriis uti? Num prohibitus es? Cur subripis postquam promisisti? Vide quomodo statim a principio sese immittat diabolus inter signa et miracula tanta; imo quomodo hic ab illo excæcatus sit. Tale quidpiam et in veteri lege factum est, quando Charmi anathema furatus deprehensus est[2] : attamen nosti quanta ultio de facinore sumpta sit. Sacrorum enim expilatio ad-

[1] Num. xv, 35. — [2] Josuë. vii, 2.

modum gravis est, dilecte, et magno contemptu plena. Neque vendere coëgimus, neque pecunias ex venditis acceptas dare. Tu id ex proposito tuo fecisti. Cur ergo ex sacris pecuniis furatus es? « Cur implevit, inquit, Satanas » cor tuum? » Et si Satanas hoc fecit, cur illi imputatur. In causa est, quia ejus operationem accepit, et illa impletus est. At oportebat, inquies, corrigere : sed non correctus fuisset; nam qui talia viderat, nullumque inde lucrum tulerat, multo minus poterat alio modo lucrum accipere : « Non oportuit ergo rem prætermittere ; » sed quasi saniem quamdam excindi, ne reliquum corpus inficeret. Nunc enim et hic utilitatem accipit, ne ulterius in malitia progrediatur, et alii magis studiosi redduntur. Alioquin autem contrarium accidisset. Ideo primum redarguit et ostendit rem se non latuisse ; tuncque condemnat illum. « Cur enim, inquit, hoc fecisti? » habere voluisti? a principio retinere oportuit, et non promittere. Nunc autem postquam consecraveras subripiens, majus sacrilegium admisisti. Nam qui aliena rapit, forte ex alienarum rerum cupiditate rapit : tibi vero licebat tua habere. Cur ergo illa sacra reddidisti, et postea rapuisti? Ex magno contemptu id fecisti. Facinus veniam non habet, excusatione caret. Nemini autem offendiculo sit, si qui jam sint sacrorum expilatores. Nam si tunc fuerunt, multo magis nunc, cum multa sunt mala. Sed reprehendamus illos coram omnibus, ut et cæteri metum habeant. Judas sacrilegus erat; verum id Discipulis non offendiculo fuit. Vides-ne quanta mala pecuniarum cupiditas pariat? « Et factus est, inquit, timor magnus super omnes qui » hæc audierunt. » Ille punitus est, et alii lucrati sunt. Itaque non sine causa ita dispensatum est : etsi alia signa prius facta fuerant, attamen non talis erat metus. Sic ve-

rum est illud : « Cognoscetur Dominus judicia faciens[1]. » Sic et in arca factum est, Ozan punitus est[2] et hinc timor aliis. Sed illic quidem metuens rex, arcam amovit; hic autem alii attentiores facti sunt. Vides quomodo non vocavit illam Petrus; sed expectavit donec intraret : neque alius quispiam ausus est annuntiare quod acciderat. Hoc magistri timor erat, honor Discipulorum et obedientia. « Trium horarum spatium : » neque didicit uxor, nec quis præsentium nuntiavit, quamvis ad divulgandum sat temporis esset. Verum timebant. Hoc etiam admirans scriptor ait : « Nesciens quod factum fuerat, introivit. » Atqui hinc discere licebat ipsum novisse ea quæ occulta erant : cur enim qui neminem interrogaverat, vos interrogat? annon, ut liquet, quia sciebat? Sed nimia cæcitas non permisit illam crimen deponere : sed cum audacia multa respondet. Putabat enim se cum homine loqui. Hoc grave erat quod uno consilio et quasi ex pacto peccatum admisissent. « Quid utique convenit vobis, inquit, tentare » Spiritum sanctum. Ecce pedes eorum, qui sepelierunt » virum tuum, ad ostium, et efferent te[3]. » Prius illam docet quod peccaverit, et tunc ostendit illam juste quæ vir passus erat passuram esse, quia perinde peccaverat. Et quomodo, inquies, « Confestim cecidit ante pedes » ejus, et expiravit? » Quia prope astabat. Sic illi in se ipsos ultionem attraxerunt. Quis demum non obstupuisset? Quis Apostolum non timuisset? Quis non miratus esset? « Et erant, inquit, unanimiter omnes in porticu » Salomonis. » Hic palam est illos non in domo quapiam, sed in templo versatos esse. Neque ultra cavebant sibi ne immunda contingerent, sed sine scrupulo mortuos tangebant. Et vide quomodo erga suos severi sint, erga alios autem potestate non utantur. « Magis autem, inquit, au-

[1] Psal. IX, 16. — [2] 2 Reg. VI, 7. — [3] Act. V, 9.

» gebatur credentium in Domino multitudo virorum et mu-
» lierum; ita ut in plateis ponerent infirmos in lectulis ac
» grabatis, ut veniente Petro, saltem umbra illius adum-
» braret quemquam illorum[1]. »

III. Magna accedentium fides, et major quam sub ipso Christo. Unde autem hoc factum est? Quia Christus hoc prænuntiarat et dixerat. « Qui credit in me, opera, quæ » ego facio, faciet, et majora faciet[1]. » Manentibus autem illis istic, ne circumeuntibus, omnes afferebant in lectulis et grabatis quos habebant infirmos, et undique illis confluebat miraculum, a credentibus, a sanatis, ab eo qui plexus fuerat, a fiducia quam erga illos habebant, a virtute eorum, qui non utcumque credebant. Neque enim quod fiebat, signis tantum constabat. Nam etsi illi modeste loquentes totum ipsi imputent dicentes in nomine Christi se hæc facere; sed vita quoque et virtus virorum hoc fecit. Perpende autem quomodo hic numerum credentium non afferat : auditori relinquens ut id ex se conjectet. Sic ad immensam multitudinem fides extendebatur : hinc et resurrectio magis prædicabatur. « Nemo autem audebat se » conjungere illis, sed magnificabat eos populus. » Sic ait, ostendens illos jam non contemptui fuisse, ut prius erant : ac brevi tempore unoque momento hæc a piscatore et privato homine facta fuisse. Cœlum itaque jam erat terra ex vivendi ratione, dicendi libertate, miraculis, cæterisque omnibus : ac velut Angeli admirationi erant : ad nihil se convertentes, non ad risum, non ad minas, non ad pericula. Non ea solum de causa, sed etiam quod admodum humani essent, et sollicite curarent : alios pecunia, alios corporali curatione juvabant. « Cur implevit Satanas cor » tuum? » Fere sese purgat Petrus illum puniturus, et alios erudit. Quia enim futurum erat ut hoc valde durum ap-

[1] Act. v, 14, 15. — [1] Joan xiv, 12.

pareret, ideo in illum et in uxorem tremendum exercet judicium. Si autem ambos, qui irremissibiliter peccaverant, non tali affecisset pœna, quantus hinc Dei contemptus futurus erat? Quod autem ideo sic factum sit, liquet ex eo quod non statim ad ultionem venerit, sed primo peccatum ostendat. Unde nemo ingemuit, nemo ejulavit; sed omnes exterriti sunt. Jure autem, quia fides illorum augebatur, et signa plura edebantur, ingens apud suos metus erat; quia non sic externa nos turbant ut domestica. Si ergo simus mutuo conjuncti, nemo nobis bellum inferet; sin contra dissideamus, omnes nos invadent. Hinc illi cum fiducia et libertate, in forum, et in medium inimicorum se conferebant et prævalebant: implebaturque dictum illud: « Dominare in medio inimicorum tuorum[1]. » Hoc majoris erat virtutis indicium, quod detenti, vincti, talia facerent. Si ergo ii, qui mentiti fuerant, talia passi sunt, quid non patientur ii qui pejerant? Imo si mulier, quod dixerit, « Etiam tanti, » ejusmodi pœnas dedit, nec effugit; cogitate quo sitis vos supplicio digni, qui juratis et pejeratis? E re fuerit hodie ex veteri lege perjurii gravitatem ostendere. « Falx, inquit, volans erat, lata decem cubitis[2]. » Volatus celerrimum supplicii juramenta sequentis adventum significat. Quod autem decem cubitorum sit latitudine et longitudine, vehementiam et magnitudinem malorum indicat. Quod autem ex cœlo volet, signum est sententiam ex cœlesti tribunali ferri; quod in modum falcis, inevitabile supplicium ostendit. Sicut enim falx in collum immissa, non retrahitur, sed manet etiam abscissa cervice; sic et ultio jurantes invadens, terribilis est; nec desinit, nisi prius quod suum erat perfecerit. Quod si jurantes effugerimus, ne confidamus; nam in malum nostrum hoc vertitur. Quid enim putatis? Quot sunt qui

[1] Psal. cix, 2. — [2] Zach. v, 2.

eadem quæ Ananias et Sapphira sunt ausi, nec eadem passi sunt? Et quomodo, inquies, passi non sunt? Non quod hoc illis condonatum sit; sed quod majori reserventur supplicio.

IV. Itaque qui frequenter peccant, magis timeant oportet si non puniantur, quam si puniantur : nam ex dilatione et ex patientia Dei eorum augetur supplicium. Ne hoc itaque spectemus si non puniamur; sed si non peccemus. Si vero peccantes non puniamur, magis tremendum nobis est. Dic mihi : si servum haberes, cui minas intentares tantum, nec verberares illum; quando magis timebit, quando fugiet et abscedet? Nonne cum minas tantum intentabis? Unde nos mutuo monemus, ne frequentius comminemur, ut ne sic timore animum concutiamus; neve sic magis laniemus eum, quam plagis. Alioquin vero, illic temporanea plaga est, hic perpetua. Ne itaque respicias an nunc quispiam illam falcem experiatur; sed cogita num talia faciat. Quoniam multa nunc fiunt, quæ in diluvio; et tamen diluvium non accidit. Gehenna et supplicium comminando solum intentatur. Multi eadem admittunt peccata quæ Sodomitæ; et ignis pluvia non cadit : igneus quippe fluvius paratus est. Multi eadem quæ Pharao sunt ausi : sed non eadem passi sunt quæ Pharao, neque submersi sunt in mare Rubrum : expectat enim illos pelagus abyssi: ubi non absque sensu pœna, nec suffocari licet; sed diuturno cruciatu, sartaginum ardore et strangulatione consumi. Multi eadem quæ Israëlitæ sunt ausi; sed non devorarunt illos serpentes : manet enim illos vermis ille immortalis. Multi ea quæ Giezi ausi sunt, nec sunt lepra percussi : manet enim illos pro lepra, quod dissecentur et ponantur cum hypocritis. Multi etiam jurarunt ac pejerarunt. Si autem effugerunt, ne confidamus : manet enim illos stridor dentium. Et fortassis etiam hic patientur, et

non effugient. Etiamsi non e vestigio, sed in aliis peccatis, ut gravior sit pœna. Quia et nos sæpe sumpta occasione a minoribus, etiam pro magnis totum evacuamus. Itaque si quando videris tibi aliquid accidere, memor esto illius peccati tui. Hoc etiam in filiis Jacob accidit. Meministis fratrum Josephi : vendiderant fratrem, occidere tentaverant; imo quantum in ipsis erat occiderant, deceperant, sinem contristaverant; nihil passi erant mali. Itaque post multos annos de extremis periclitati sunt, et peccati hujus tunc recordantur. Quod autem non conjectura sit quod dico : audi illos dicentes : « Etiam : in peccato enim sumus » in fratrem nostrum[1]. » Sic et tu, cum tibi quidpiam contigerit, dic : « Etiam, in peccato sumus, quia Christum non audivimus, quia juravimus, juramenta frequentia et perjuria in caput meum inciderunt. » Itaque confitere : nam et illi confessi salutem consecuti sunt. Quid enim si non repente ultio invadit? Quandoquidem Achab propter Nabuthæ non statim post peccatum plexus fuit[2]. Cur vero sic res agitur? Dat tibi Deus præscriptum tempus, ut abluaris; si perseveres, pœnam demum inducit. Vidistis quid passi sint mendaces? Cogitate quid passuri sint perjuri; cogitate, et desistite. Non potest qui jurat non pejerare, velit nolit. Non potest perjurus salutem consequi. Sufficit unum perjurium ut totum perficiat, et totum nobis supplicium inducat. Ideo nobis ipsis, quæso, attendamus; ut pœnam hujus peccati effugientes misericordia Dei dignemur, gratia et miserationibus unigeniti ejus Filii, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Gen. XLII, 21. — [2] 3 Reg. XXI, 29.

HOMILIA XIII.

CAPUT V.

Exurgens autem princeps sacerdotum, et omnes qui cum illo erant, quæ est hæresis Sadducæorum, repleti sunt zelo, et injecerunt manus in Apostolos, et posuerunt eos in custodia publica[1].

I. Nihil impudentius audaciusque malitia[2]. Illorum experti fortitudinem ex iis, quæ prius attentarant, attamen denuo aggrediuntur et iterum insurgunt. Quid sibi vult illud, « Exurgens princeps sacerdotum, et omnes qui cum « illo erant? » Excitatus est, inquit, iis quæ acciderant commotus : « Et injecerunt manus in Apostolos, et posue» runt eos in custodia publica. » Nunc vehementius illos insectantur; nec statim de illis judicant, sperantes illos mansuetiores fore. Et undenam liquet illos vehementius insectatos esse? Ex eo quod posuerint illos in custodia publica. Rursus incidunt in pericula, et rursus Dei gratiam experiuntur; et quomodo, audi sequentia. « Angelus autem » Domini per noctem aperuit januas carceris, et educens » eos, dixit : Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia » verba vitæ hujus[3]. » Hoc et in illorum consolationem, et in horum utilitatem ac doctrinam factum est. Et vide : quod in Christo, id etiam nunc evenit. Patrata enim miracula non sinit eos videre; sed aliqua apparat ex quibus hoc ediscant. Ut in resurrectione sua, non permisit eos

[1] Act. v, 17, 18. — [2] Vide D. Guillon, tom. xv, p. 89-94. — [3] Act. v, 19, 20.

videre, quomodo resurrexerit; indigni enim erant qui hanc viderent; sed ostendit ex iis quæ tunc fecit. Similiter cum aquam in vinum mutavit, qui discumbebant non vident, utpote ebrii : judiciumque aliis permittit. Sic et nunc factum est. Nam illos qui educebantur non vident; indicia vero ex quibus poterant res gestas ediscere viderunt. Cur per noctem emisit illos. Quia illo magis quam alio modo fides illis habenda erat. Alioquin non illi ad interrogandum venissent, vel alio modo etiam, ipsi non credidissent. Sic et apud veteres accidit, ut Nabuchodonosori . vidit laudantes Deum pueros in camino ignis[1], et tunc obstupefactus est. Cum oportuisset ergo primum interrogare : « Quomodo egressi estis? » illi, quasi nihil factum esset interrogant dicentes : « Nonne præcipiendo præcepi» mus vobis ne loquamini. » Et vide quomodo per alios omnia discant. Vident enim clausum carcerem, et custodes stantes ante januas. « Qui cum audissent, intraverunt » diluculo in templum, et docebant. Adveniens autem prin» ceps sacerdotum et qui cum eo erant, convocaverunt » concilium, et omnes seniores filiorum Israël, et miserunt » ad carcerem ut adducerentur. Cum autem venissent mi» nistri, et aperto carcere non invenissent illos, reversi » nuntiaverunt, dicentes : Carcerem quidem invenimus » clausum cum omni diligentia, et custodes stantes ante » januas : aperientes autem neminem intus invenimus[2]. » Duplex securitas ut in sepulcro, signaculum et homines. Vide quam essent Deo inimici. Hæccine humana erant, dic mihi, quæ circa illos facta sunt? Quis illos eduxit, januis clausis? Quomodo exierunt, custodibus ante fores stantibus? Vere furentium et ebriorum verba sunt. Quos non detinuerunt carcer et vincula foresque clausæ, hosce sperabant se posse superare, insipientium puerulorum more

[1] Dan. III, 29. — [2] Act. V, 21-23.

affecti. Ministri porro eorum ideo adsunt et factum confitentur; ut omnem illis excludant excusationis ansam. Videsne miracula diversa, alia aliis adjecta; quædam ab illis facta, quædam pro illis, quæ etiam clariora erant? Bene factum quod non statim ipsis nuntiatum sit; sed prius anxii fuerint, ut internoscentes divinam esse virtutem, sic omnia discant. « Ut autem audierunt hos sermones magis» tratus templi et principes sacerdotum, ambigebant de » illis quidnam fieret. Adveniens autem quidam nuntiavit » eis : Ecce viri, quos posuistis in carcerem, sunt in templo » stantes et docentes populum. Tunc abiit magistratus cum » ministris, et adduxit illos sine vi : timebant enim popu» lum, ne lapidarentur [1]. » O insipientiam! Timebant, inquit, turbam. Quid proderat turba? cum oportuisset Deum timere, qui semper illos tanquam volucres ex manibus ipsorum eripiebat, illi vero potius turbam metuebant. « Princeps autem sacerdotum interrogavit eos dicens. » Nonne præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in » nomine isto? et ecce repletis Jerusalem doctrina vestra : » et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius [2]. » Quid igitur Apostoli? iterum cum mansuetudine alloquuntur eos, tametsi dicere poterant : « Quinam estis vos, qui contraria Deo præcipitis? » Sed quid! rursum monentes et consilium dantes cum mansuetudine respondent. « Res» pondens autem Petrus et Apostoli dixerunt : Obedire » oportet Deo magis quam hominibus [3]. » Magna hujusmodi philosophia, qua ostendunt illos cum Deo pugnare. « Deus » patrum nostrorum suscitavit Jesum, quem vos intere» mistis suspendentes in ligno. Hunc principem et Salvato» rem exaltavit Deus dextera sua, ad dandam pœnitentiam » Israëli et remissionem peccatorum [4]. » Eum, inquit, quem vos occidistis, Deus suscitavit. Et vide : Patri rursus to-

[1] Act. v, 24-26. — [2] Ibid. 27, 28. — [3] Ibid. 29. — [4] Ibid. 30, 31.

tum ascribunt, ne videretur esse alienus a Patre. « Et exal-
» tavit, inquit, dextera sua : » hoc vero non solum resurrectionem; sed etiam exaltationem, id est, assumptionem, significat : « Ad dandam pœnitentiam Israëli. »

II. Vide rursus lucrum, et defensionis more doctrinam perfectam. « Et nos sumus ejus testes horum verborum. » Magna dicendi libertas. Deinde ad dictorum fidem adjicit: « Et Spiritus sanctus, quem dedit Deus obedientibus sibi[1]. » Vides quomodo non suo tantum, sed etiam Spiritus testimonio utantur? Nec dixerunt; « Quem dedit nobis; » sed, « Obedientibus : » simul modeste agentes, et magnum illum esse monstrantes, declarantesque quod et ipsi possint illum accipere. Vide quomodo et operibus et verbis erudiantur, nec attendant; ut justa eorum damnatio sit. Ideo enim illos Deus sinebat in judicium adduci, ut illi erudirentur, siquidem discere voluissent; et Apostoli ad fiduciam concitarentur. « Hæc cum audissent, dissecabantur, et cogitabant » interficere illos[2]. » Vide ingentem nequitiam. Cum oportuisset ex iis quæ audierant deterreri, dissecantur illi, et de occidendis viris frustra consultant. Sed necesse est superius lecta repetere. « Angelus autem Domini per noctem » aperiens januas carceris et educens eos dixit : Ite et stan- » tes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus[3]. » Educens : » non ille educit eos, sed dimittit; ut hinc ostendatur imperterritus illorum animus; quem ipsi exhibuerunt, cum noctu in templum ingressi docebant. Quod si illos ejecissent custodes, ut illi putabant, fugissent Apostoli, si tamen obtemperassent; imo si illos emisissent, non in templo stetissent; sed fugam fecissent, quod nemo non videat, nisi insipiens sit. « Nonne præcipiendo præcepimus » vobis. » Si utique illi vobis obtemperaverint, recte arguitis; sin tunc dixerint vobis se non obtemperaturos esse,

[1] Act. v, 32. — [2] Ibid. 33. — [3] Ibid. 19, 20.

frustra arguitis: frustra præcipitis. Vide criminum inconsequentiam, et ingentem stultitiam: sanguinarium demum volunt ostendere Judæorum animum; et quod ipsi non veritatis causa hæc agant, sed ut se ulciscantur. Ideo non audacter ipsis respondent Apostoli: doctores enim erant. Etsi quis cum civitatem totam commovisset, et tanta fultus esset gratia, non magnum quidpiam locutus esset? At non id fecerunt illi; non enim irascebantur, sed miserabantur et lacrymabantur illos; sed deliberabant quomodo illos ab errore et ira revocarent. Non ultra dicunt illis, «Vos judicate;» sed ita sententiam ferunt, «Quem Deus » suscitavit. » Hinc declarantes, hæc ex sententia Dei facta esse. Non dixerunt: «Annon tunc diximus vobis; «Non pos» sumus quæ vidimus et audivimus non loqui[1]?» non enim contentiosi erant; sed rursus eadem dicunt; crucem nempe, resurrectionem. Neque referunt cur, nec quod pro nobis crucifixus sit: sed subindicant quidem, nec manifeste loquuntur, ut illos interim deterreant. Quænam hic rhetorica? Nulla. Ita sine apparatu Evangelium vitæ prædicabant. Ubi dixit, «Exaltavit;» addidit qua de causa: «Ad dandam » pœnitentiam Israëli, et remissionem peccatorum. » At dicent: «Hæc tunc probabilia non videbantur.» Quid dicis? Quomodo non probabilia illa, quibus nec principes nec multitudo contradicere poterant? Sed aliorum quidem ora obturabantur, alii autem docebantur. «Et nos sumus, in» quit, testes horum verborum. » Quorum? quod remissionem, quod pœnitentiam promiserit. Nam resurrectio in confesso demum erat. Quod vero det remissionem, et nos testes sumus et Spiritus sanctus: qui non venisset, nisi peccata ante soluta fuissent. Argumentum itaque indubitatum hoc est. Peccatorum remissionem audis, miser, et quod pœnas non repetat, et vis occidere? Et quantæ

[1] Act. IV, 20.

hoc nequitiæ non fuerit? Atqui oportebat vel mentientes redarguere; vel si nollent credere, non occidere. Quid enim morte dignum erat? At illi præ furore, ne quidem sciebant quid factum esset. Vide quomodo hic facinus memorantes; de remissione loquantur: ostendentes facinora quidem morte digna esse, remissionem vero quasi beneficis dari. Quomodo aliter persuaderi poterant, quam docendo illos sic bene acturos esse? Et vide malignitatem: Sadducæos illis inducunt, qui maxime de resurrectione dolebant; sed nihil illis malitia profuit. Verum fortasse dicet quispiam: «Ecquis talibus fruens, qualibus Apostoli bonis, non magnus factus esset?» At vide quomodo antequam gratia fruerentur perseverantes unanimiter erant in oratione et in superna gratia sperantes. Et tu, dilecte, regnum cœlorum speras, et nihil sustines? Et tu Spiritum accepisti; nec talia pateris, neque periclitaris? Illi prius quam a prioribus respirarent, rursus ab alia ducebantur. Illud autem ipsum non inflari, nec vana gloria affici, quantum est bonum? Cum mansuetudine loqui, quantum est lucrum? Neque enim omnia gratiæ erant; sed illorum quoque studii indicia multa sunt. Nam quod gratiæ dona in illis splenderent, eorum curæ et diligentiæ erat.

III. Vide namque statim a principio quam sollicitus sit Petrus, quam vigil et sobrius; quomodo credentes pecunias abjiciebant, nihil proprium habebant, in oratione versabantur, concordiam exhibebant, in jejuniis agebant. Hæc ex qua gratia, quæso? Ideo id efficit ut per ministros suos redarguantur; qui etiam, ut apud Christum missi dicebant: « Nunquam homo sic locutus est, sicut hic homo[1]; » annuntiaverunt reversi quæ viderant. Tu autem mihi hic considera illorum mansuetudinem, quomodo cedunt; necnon fictam principis sacerdotum mentem. Mansuete enim

[1] Joan. VII, 46.

illis loquitur, utpote timens; et prohibere magis volebat, quam occidere, quia id non poterat. Atque ut omnes moveat, ac de extremis periclitari suadebat : « Vultis, inquit, » inducere super nos sanguinem hominis illius? » Adhuc homo tibi videtur esse? Ita dixit ostendens hoc præceptum et jussum sibi ipsis necessarium esse. Sed vide quid Petrus dicat : « Hunc principem et Salvatorem Deus exaltavit » dextera sua, ad dandam pœnitentiam Israëli, et remissio» nem peccatorum. » Hic non meminit gentium, ut ne ansam daret. « Et volebant, inquit, occidere illos. » Vide rursum hos in angustia et dolore; illos vero in quiete, lætitia et voluptate. Non simpliciter illi dolebant; « Sed dissecabantur. Hoc est illud, male pati, male facere : » ut nunc videre est. Hi in carcere erant, judicio sistebantur; et judices in angustia erant, consilii prorsus expertes. Sicut enim is, qui adamantem percutit, ipse plagam excipit; ita et his accidit. At videbant non modo ipsorum fiduciam non præpediri, sed prædicationem magis augeri : illosque sine metu loqui, nullamque præbere ansam. Hos imitemur et nos, dilecti, et in adversis imperterriti simus. Nihil grave est ei qui timet Deum, sed non timentibus eum gravia instant. Nam qui per virtutem animi motus superat; cum præsentia velut umbram prætercurrat, quid mali ab aliquo patiatur? Quid timebit? et cur gravia illa esse putabit? Ergo confugiamus ad hanc inconcussam petram. Si quis nobis urbem construeret, et murum circum poneret, imo si nos transferret in terram, ubi nemo turbaret, et rerum copiam suppeditaret; ut nullum esset cum aliquo negotium, non in tanta nos securitate constitueret, in quanta nunc Christus. Esto, si placet, civitas ærea, valido circum muro munita et inexpugnabili : nullus illi sit hostis, terram habeat pinguem et uberem : adsit quoque aliarum rerum copia; sint cives mansueti et mites : nullus ibi vir

malignus appareat, non fur, non expilator, non sycophanta, non forum judiciale: sed pacta simpliciter: et hanc habitemus civitatem; neque sic tamen secure viveremus. Quare? Quia necessarium esset, cum servis, cum uxore et cum filiis altercari, multique mœroris esset occasio. Hic vero nihil hujusmodi: nihil quippe erat quod vel mœrorem vel dolorem afferret. Sed quod mirum est, ea ipsa quæ videntur nobis mœrorem afferre, causa omnis lætitiæ et gaudii erant. Dic enim mihi, cur mœsti fuissent illi? quid ægre tulissent? Vis quempiam in medium afferamus? Si quis vir consularis, magnis instructus opibus, in urbe imperatoria vitam agens, negotium cum nullo habeat, deliciis det operam, et huic uni rei incumbat, in culmine divitiarum, honoris et potentiæ positus: opponamus autem illi Petrum, si placet, in vinculis et innumeris malis degentem; et hunc potius inveniemus deliciantem. Cum enim tanta sit gaudii copia, ut in vinculis etiam delectetur, cogita quanta sit gaudii magnitudo. Sicut enim ii, qui magnum possident magistratum, si quid mali accidat non sentiunt, sed in gaudio perseverant, sic et isti propter hæc maxime gaudebant. Non potest enim, non utique potest sermone explicari voluptas eorum, qui propter Christum grave quidpiam patiuntur: nam multo magis gaudent in malis, quam in bonis. Hoc quod dico novit quisquis Christum diligit. Sed quid? An securitatis causa hæc mala fugere debebant? Et quis, quæso, innumeris instructus opibus, cum tot gentibus versans, tot pericula effugere potuerit, si de reipublicæ mutatione agatur? Hi autem quasi ex jussu regio omnia perficiebant; imo et multo facilius. Neque enim jussus regius illa valet efficere quæ ipsorum verba operabantur, jussus quippe regius ex necessitate cogit; hi vero spontaneos, libentes, et mille gratias referentes ducebant. Quis jussus regius opes

omnes ipsamque animam relinquere suasisset, domum contemnere, patriam, cognatos, ipsamque salutem? Sed id potuere piscatorum et pellionum voces; ita ut in voluptate degentes, potentiores et fortiores omnibus essent. Etiam, inquies, quia signa edebant. At qui credebant quæ signa faciebant, illa nempe, tria millia et quinque millia hominum, qui tamen in exultatione multa degebant? Et jure quidem : nam omnium causa mœrorum, pecuniarum nempe possessio, sublata erat. Illa namque bellorum, contentionum, mœroris omniumque malorum causa erat, quæ vitam laboriosam molestamque reddebat : longeque plures mœstos reperias divites, quam pauperes. Quod si quibusdam non videatur ita esse, non ex rerum natura, sed ex eorum opinione sic se res habet. Quod si quid habeant divites voluptatis, nihil mirum. Nam et qui scabie pleni sunt, in magna sunt voluptate. Quod autem ab illis nihil differant divites, sed eodem sint animo, hinc palam est. Illos curæ atterunt; et tamen volunt illis detineri ob temporaneam voluptatem. Qui autem sunt a curis liberi, in sanitate mœrori vacue degunt.

IV. Quid dulcius, quæso, quid tutius, de uno pane et de veste sollicitum esse, an de mille servis et liberis, ac de se ipso nihil curare? Quemadmodum enim hic pro se ipso timet; ita et tu pro iis, qui ex capite tuo pendent. Et cur paupertas fugienda videtur, inquies? Quia alia quoque bona multi aversantur, non quod fugienda, sed quod actu difficilia sint. Igitur paupertas non fugienda, sed exercitio difficilis est. Itaque si quis illam ferre posset, haud fugienda videretur. Cur enim illam non aversantur Apostoli? cur illam multi eligunt, nec modo illam non aversantur, sed ad illam accurrunt? Quod enim vere fugiendum est, nonnisi insanis optandum videtur. Si autem philosophi inter homines sublimes, ad hanc quasi ad locum tutum et

sanum veniunt, nihil mirum est si alii secus arbitrentur. Nam dives nihil aliud mihi videtur esse, quam urbs sine muro in planitie posita, quæ undique insidiatores attrahat. Paupertas vero præsidium est munitum, ære multo circumdatum, accessu difficile. At, inquies, contra res se habet, hi enim sæpe ad tribunal trahuntur, hi læduntur, et male habent. Sed non pauperes simpliciter sunt; sed pauperes qui ditari cupiunt. Ego vero non de illis loquor; sed de iis, qui in paupertate versari student. Dic enim mihi: cur nemo eos, qui in montibus degunt, in jus trahit? Quamvis si paupertas facile opprimitur, illos maxime trahi oporteret, qui sunt omnium pauperrimi. Cur mendicos nemo trahit ad judicem? cur nemo illos vi vel calumnia impetit? Nonne quia in tutiore loco habitant. Quam multis infelicissima videtur paupertas et mendicitas? Quid igitur, quæso, bonum-ne est mendicare? Bonum, si sit qui consoletur et misereatur, si sit qui largiatur : hanc vitam otiosam et securam esse nemo non novit. Ego autem non hoc laudo, absit; sed probo si quis opes non desideret. Dic enim mihi, quos potius beatos dixeris, an virtutis studiosos, an eos, qui procul ab illa sunt? Studiosos sine dubio. Uter ergo idoneus est ad utilia addiscenda, et ad philosophiæ splendorem? an hic, an ille? Hunc utique esse palam est. Si non credas, id disce. Adducatur quis e foro mendicantium, qui sit cæcus, claudus, mutilus; alius quoque aspectu formosus, corpore robustus ac vividus, opibus abundans, genere clarus, potentia valens. Hos itaque ad philosophiæ disciplinam adducamus, et videamus uter eorum magis doctrinam excipiat. Sit ergo primum præceptum, Humilis esto et modestus; hoc enim Christus præcepit. Uter magis hoc implere poterit? «Beati »qui lugent.» Quis dicto magis attendet? Beati humiles; uter magis audiet? «Beati mundo corde. Beati qui esuriunt

» et sitiunt justitiam. Beati qui persecutionem patiuntur » propter justitiam[1]. » Quis hæc facile excipiet? Et si vis hæc utrique adaptemus. Annon ille tumet undique et inflatur; hic vero humiliter prorsus sentit ac demissus est? sic utique se res habet. Est et apud externos dictum simile: « Servus quidem Epictetus, corpore mancus, paupertate Irus, et amicus Immortalium. » Ita se habet pauper. Divitis autem anima scatet malis omnibus, arrogantia, vana gloria, cupiditatibus innumeris, ira, furore, avaritia, injustitia, aliisque morbis. Palam ergo est illam, quam hanc ad philosophiam aptiorem esse. Omnino discere quæritis, utra sit suavior. Hoc enim a multis quæri video, utra sit jucundior. Certe hac in re nihil dubitandum est; nam qui sanitati propior est, is in voluptate multa degit. Uter, quæso, ad legem hanc, quam redintegrare volumus, est aptior, pauper, an dives? Quis facile jurabit? qui filiis irascitur, qui cum innumeris pacta iniit; an qui panem unum ac vestem petiturus accedit? Huic nulla juramentorum necessitas si velit, sed semper negotiis vacuus est. Imovero is, qui non jurare didicit, sæpe divitias spernet, et ab hoc bono more virtutis vias ubique paratas videre erit, omnesque ad æquitatem tendentes, ad divitiarum despectum, ad pietatem, ad animæ rectam constitutionem, ad compunctionem. Ne simus ergo negligentes, dilecti, sed multam adhibeamus diligentiam; qui sese emendarunt, ut id quod emendatum est conservent ne facile diffluant, neve retro vertantur; qui autem adhuc retro relicti sunt, ut resurgant, et curent id quod deficit implere. Interimque ii, qui se emendarunt, illis qui nondum id potuerunt, quasi in pelago nantibus, manus porrigentes, ipsos in portu a juramentis vacuo recipiant. Portus quippe tutus est, non jurare: portus, ut ne quis submergatur ab irruen-

[1] Matth. v, 5, et seqq.

tibus ventis. Licet enim ira, licet damnum, licet furor aliudve effervescat, anima in tuto est; ita ut nihil emittat quod dicere non liceat: neque enim sibi vel necessitatem vel legem constituit. Vide quid propter juramentum fecerit Herodes: caput Præcursoris præcidit, « Propter juramenta, inquit, » et propter simul discumbentes noluit illam repellere[1]. » Quid propter juramentum passæ sunt tribus, circa tribum Benjamin[2]? Quid passus est pro juramento Saül[3]? ille quidem pejeravit; Herodes vero perjurio deteriorem cædem fecit. Rursum Jesus ob juramentum Gabaonitis factum, quanta passus sit nosti. Satanicus enim laqueus est juramentum. Dirumpamus ergo funes, et nos ita constituemus ut facile caveamus. Liberemur a laqueo Satanæ. Timeamus dominicum præceptum; in optimam consuetudinem nos deducamus: ut progressi, et hoc et alia præcepta implentes, promissa diligentibus ipsum consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Marc. vi, 26. — [2] Judic. xxi, 10. — [3] 3 Reg. xxi, 2.

HOMILIA XIV.

CAPUT V.

Surgens autem quidam in concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legis doctor, honorabilis universæ plebi; jussit foras ad breve homines fieri[1].

I. Hic Gamaliel Pauli doctor erat : admirationeque dignum est quomodo judicio valens, et in lege peritus, nondum crederet : neque potuit omnino incredulus manere, ut palam est ex ejus verbis quæ consulendo affert. « Jussit enim, inquit, foras ad breve homines fieri. » Vide prudentiam concionantis, et quomodo statim illos in metum conjiciat. Ne vero in suspicionem veniret quod eadem quæ illis sentiret, eos qui in concilio sedebant, ac si suæ opinionis essent alloquitur : nec multa utitur vehementia ; sed quasi cum viris furore ebriis, ita dicit : « Viri » Israëlitæ, attendite vobis super hominibus istis quid ac- » turi sitis[2]. » Ne temere, inquit, neque leviter feramini. « Ante enim hos dies surrexit Theudas dicens se esse ali- » quem : cui consensit numerus virorum circiter quadrin- » gentorum : qui occisus est : et omnes qui credebant ei » dissipati sunt, et redacti ad nihilum[3]. » Exemplis illos ad sanam mentem ducit : et illum, qui plures seduxerat, demum affert ad illorum consolationem. Antequam vero exempla proferat, dicit : « Attendite vobis : » iis vero allatis, sententiam profert dicens : « Et nunc itaque dico vo- » bis : Discedite ab hominibus istis. Post hunc surrexit Judas » Galilæus in diebus professionis, et avertit populum mul-

[1] Act. v, 34. — [2] Ibid. 35. — [3] Ibid. 36.

» tum post se : et ipse quoque periit : et omnes quotquot » consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis : » Discedite ab hominibus istis, et sinite illos : quoniam si » est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur; si » vero ex Deo est, non poteritis dissolvere illud[1]; » ac si diceret : « Expectate, et si ex se ipsis illi coacti sunt, nihil impediet quominus dissolvantur. « Ne forte et Deo re» pugnare inveniamini. » Et ex impossibili et ex inutili avertit eos. Nec dicit a quo interempti sint; sed simpliciter quod sint dissipati, forte superfluum ducens plura addere. Ex iis vero, quæ subjungit docet; « Si humanum sit opus, non est quod rei curam agatis; sin divinum, quidquid feceritis, non poteritis superare. » Sic sermo sapiens visus est : nam persuasi sunt ut non occiderent illos, sed flagellarent tantum. « Consenserunt autem illi, inquit, et con» vocantes Apostolos, cæsis denuntiaverunt, ne loqueren» tur in nomine Jesu, et dimiserunt eos[2]. » Vide post quot miracula flagellantur? Et tamen iterum doctrina extendebatur : nam et in domo et in templo docebant. « Et illi » quidem ibant gaudentes a conspectu concilii : quoniam » digni habiti sunt pro nomine Christi contumeliam pati. » Omni autem die non cessabant in templo et circa domos » docentes et evangelizantes Jesum Christum[3]. In die» bus autem illis, crescente numero Discipulorum, factum » est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod des» picerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum[4]. » Non in illis omnino dicit diebus; sed quia hæc est consuetudo Scripturæ, ut quæ futura erant, quasi statim facta dicat : ideo sic loquitur. Hellenistas puto hic vocari eos, qui græce loquebantur; hi enim græca lingua utebantur, licet Hebræi essent. Ecce alia tentatio; imo et tu si observare velis, perspicies ab initio bella intus fuisse. « Convo-

[1] Act. v, 37-39. — [2] Ibid. 40. — [3] Ibid. 41, 42. — [4] Id. vi, 1.

» cantes, inquit, duodecim multitudinem Discipulorum, » dixerunt : Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, » et ministrare mensis[1] : » Bene : necessariis enim magis necessaria sunt præferenda. Vide autem quomodo statim, et horum curam habeant, et prædicationem non negligant. Quasi autem venerabiliores illi essent, ideo preferuntur. « Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii » septem, plenos Spiritu et sapientia, quos constituemus » super hoc opus. Nos vero orationi et ministerio verbi » instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitu» dine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide et Spi» ritu sancto[2]. » Utique et illi pleni fide erant, quos et elegerunt ; ut ne eadem contingerent, quæ in Juda, et in Anania et Sapphira. « Et Philippum, et Prochorum, et » Nicanorem, et Timonem, et Parmenam, et Nicolaum » proselytum Antiochenum. Quos statuerunt coram Apos» tolis, et cum orassent, imposuerunt eis manus. Et ver» bum Domini crescebat, et multiplicabatur numerus Dis» cipulorum in Jerusalem : multa etiam turba sacerdotum » obediebat fidei[3]. » Sed dicta iterum repetamus. « Viri, » attendite vobis. » Vide mihi hic Gamalielem, quomodo cum mansuetudine et paucis loquatur, nec veteres narret historias, etsi posset, sed novas, quæ maxime ad fidem firmandam valerent. Ideo occulte insinuat dicens : « Nam » acte hos dies, » quasi declarans, non ante multos dies. Si statim dixisset : « Dimittite viros, » in suspicionem venisset, et sermo non ita validus fuisset; cum exemplis autem vim accepit. Ideo non unum memorat, sed et alterum. Atqui poterat et tertium addere ex abundanti, et suum confirmare sermonem, illosque a sanguinario proposito abducere, « Discedite ab hominibus. »

II. Vide quam sit moribus mansuetus : neque longum,

[1] Act. VI, 2. — [2] Ibid. 3-5. — [3] Ibid. 6, 7.

sed brevem texit sermonem, neque illos cum furore memorat. «Et omnes quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.» Hoc dicens, non in Christum blasphemat; sed id quod maxime volebat perficit. « Si sit, inquit, ex hominibus, » dissolvetur. » Hic videtur illos syllogismo impetere, ac dicere : « Ergo quia hoc dissolutum non fuit, non est humanum. « Ne forte et Deo repugnare inveniamini. » Hoc dicebat, ex impossibili et inutili illos reprimens. « Si vero » ex Deo est, non poteritis. » Non dixit; « si Christus sit Deus. » Opus enim iis declarabat : neque affirmavit vel humanum, vel divinum esse; sed futuro tempori fidem permisit, ut suaderet. Et si suasit, inquies, cur flagellarunt? Indubitatæ quidem dictorum justitiæ obsistere non potuerunt; sed tamen furorem suum impleverunt. Alioquin vero sic se illos perterrituros sperabant. Quod autem hæc illis non præsentibus diceret, hoc illos magis attraxit : ac sermonis suavitas, dictorumque justitia, id illis suasit. Fere namque et hic Evangelium prædicabat, imo hæc fere dicebat, cum justitia ipsos alloquens : Persuasum habete vos non posse dissolvere. Cur non credidistis? Tam magna est prædicatio, ut etiam ab inimicis testimonium habeat. Illic quadringenti surrexerant, et postea magna multitudo. Hic duodecim primi erant : ne ergo vos perterrefaciat multitudinis accessio. « Si enim ex » hominibus fuerit opus hoc, dissolvetur. » Poterat et alium Ægyptium dicere; sed jam superfluum hoc fuisset. Videsne quomodo terrore sermonem concluserit? Ideo non simpliciter sententiam profert, ut ne videatur pro illis dicere : sed ex rei eventu ratiocinatur. Non ausus est vero affirmare doctrinam illam, non humanam, sed ex Deo esse. Quia si dixisset ex Deo esse, contradixissent illi; si autem ex hominibus dixisset, ad insurgendum propensi erant. Ideo illos finem expectare jubet, dicens, « Disce-

» dite. » Illi vero rursum minantur, scientes se nihil posse perficere; suoque more facientes. Talis enim res malitia, quæ impossibilia sæpe tentat. « Post hunc autem surrexit » Judas. » Hæc si Josephi libros inspexeritis (8), accuratius ediscetis. Ille namque horum historiam diligenter narrat. Vides-ne qualem rem ausus est dicere; quod ex Deo, quia postea a rebus ipsis fidem accepit? Vere magna fiducia, et nulla personarum acceptio. « Consenserunt autem » illi, inquit. Et convocantes Apostolos, » cæsos dimiserunt. Reveriti sunt sententiam viri : ideoque destiterunt a proposito occidendi Apostolos : flagellatos autem illos dimittunt. « Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu » concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Christi » contumeliam pati [1]. » Quibus signis hoc non mirabilius est? Nusquam hoc apud veteres contigit. Nam Jeremias quidem flagellatus est propter verbum Dei; Eliæ et aliis minati sunt. Sed hic et ex hac re et ex signis virtutem Dei declararunt. Non dixit quod non dolerent; sed dolentes gaudebant. Undenam id liquet? ex sequenti libertate dicendi. Ita semper etiam post plagas prædicando instabant. Ideo id declarans ait : « In templo et circa domos » non cessabant docentes et evangelizantes Christum Je» sum. In diebus autem illis. » Quibus diebus? Cum hæc fierent; cum flagella, cum minæ, cum discipuli multiplicarentur; tunc « Factum est murmur : » et fortassis ob multitudinem contigit : non enim potest in multitudine tantus ordo servari. « Et magna turba sacerdotum obediebat fidei. » His subindicatur ex iis, qui Christi necem machinati sunt, multos credidisse. « Factum est murmur, quod despice» rentur in quotidiano ministerio viduæ eorum. » Ergo quotidianum ministerium erga viduas erat. Et vide quomodo hic ministerium vocet et non statim eleemosynam;

[1] Act. v, 41.

sicque et eos qui darent et eos qui acciperent extollat. Hoc non ex malitia oriebatur, sed fortassis ex turbæ negligentia. Ideo hoc in medium protulit. Non parvum enim malum erat, quod cito curandum oportuit. Vides-ne quomodo in principio mala non foris tantum, sed etiam intus essent? Tu vero non solum attendas quod curatum fuerit; sed etiam quod magnum esset malum. « Considerate ergo, » fratres, viros ex vobis septem. » Non id ex proprio nutu faciunt, sed prius se excusant apud multitudinem. Ita et nunc fieri oporteret. « Non est æquum, aiunt, nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. » Primo absurditatem profert, ostendens non posse utrumque accurate præstari. Quandoquidem cum Matthiam ordinare oportuit, primo rei ostendunt necessitatem, quia unus defecerat, et duodecim esse oportebat. Etiam hic necessitatem ostendunt : nec illud ante fecerunt; sed expectarunt donec murmur oriretur : neque tamen passi sunt ut hoc multum cresceret.

III. Et vide : Judicium illis permittunt, et illos præferunt qui omnibus placerent, et omnium testimonio probati essent. Cum oportuit Matthiam proponere : « Oportet, » inquiunt, ex iis qui nobiscum sunt omni tempore; » hic autem non sic. Non enim tale negotium erat. Ideo hoc non sorti permiserunt : neque cum ipsi possent Spiritu moti eligere, id faciunt. Sed ex multorum testimonio quod placitum esset statuunt. Alioquin vero, numerum definire, ordinare, ad talem usum, ad illos pertinebat; eligere autem viros illis permittunt, ut ne viderentur ad quorumdam gratiam agere. Quia et Deus Moysi permisit eligere seniores, quos noverat. Multa enim sapientia opus est in talibus dispensationibus. Ne putetis enim quia verbum non ipsis concreditum fuerat, non opus habuisse sapientia : multa certe opus habuere. « Nos vero orationi et

»ministerio verbi instantes erimus. »Et initio et fine sese excusant. « Instantes erimus, » inquiunt. Sic enim oportebat, non leviter, non utcumque, sed cum perseverantia. «Et placuit, inquit, sermo coram omni multitudine. »Et hoc illorum sapientiam decebat. Omnes dictum laudarunt, ita prudentia plenum erat. « Et elegerunt, inquit, (rursum ipsi eligunt) « Stephanum, virum plenum fide et Spi-»ritu sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, »et Timonem, et Pharmenam, et Nicolaum proselytum »Antiochenum, quos statuerunt coram Apostolis. Et »orantes imposuerunt illis manus. »Hinc palam est quod segregaverint illos a multitudine. Et illi trahunt, non Apostoli ducunt. Vide quam non superflue scriptor loquatur : non enim dicit quomodo; sed simpliciter quod ordinati sint per orationem. Hoc enim est ordinatio. Manus viro superponitur : totum vero Deus operatur, ejusque manus est quæ tangit caput ordinati; si quemadmodum oportet ordinetur. « Et sermo, inquit, Dei crescebat, et multipli-»cabatur numerus Discipulorum. » Non sine causa hoc dixit; sed ut ostenderet quanta sit eleemosynæ et boni ordinis virtus. Ac deinceps quæ Stephanum spectant narraturus est, ideo et causas illorum præmittit : « Et multi, inquit, »sacerdotum obediebant fidei. » Quia enim videbant principem et doctorem hæc proferentem, ex operibus jam periculum faciebant. Et admiratione dignum est quod populus non scissus fuerit in electione virorum : quomodo non reprobati sint ab illis Apostoli. Quam ergo dignitatem habuerunt illi, et quam acceperunt ordinationem, jam discendum est. Num diaconorum? Atqui hæc in Ecclesiis non erat; sed presbyterorum erat œconomia. Atqui nullus adhuc episcopus erat, præterquam Apostoli tantum : Unde puto nec diaconorum, nec presbyterorum tunc fuisse nomen admissum nec manifestum. Sed jam ad hoc ordi-

nati sunt : nec simpliciter hoc munus illis concreditum est : sed precati sunt ut potestas illis concederetur. Vide autem, quæso, si septem viris erat opus : tantæ fortassis affluebant pecuniæ, tanta erat viduarum multitudo. Ergo non simpliciter preces emittebantur; sed cum multa attentione : hocque, perinde atque prædicatio, perficiebatur. Plurima enim precibus operabantur. Sic spiritualia præferebantur : sic ad peregrinationes mittebantur : sic istis verbum concreditum fuit. Sed non dicit hoc, neque extollit eos; sed dicit non æquum esse commissum opus relinquere. Sic a Moyse instituti fuerant, ne omnia agenda susciperent. Idcirco Paulus ait : « Ut pauperum tantum memores simus. » Quomodo autem hos antecesserint disce. Jejunabant, perseverabant in oratione : hoc etiam nunc fieri oporteret. Non simpliciter autem spirituales, sed Spiritu et sapientia plenos dixit, ostendens magnæ philosophiæ fuisse accusationes ferre viduarum. Quæ enim utilitas, si dispensator non furetur quidem, sed omnia perdat; vel si ferox sit et exacerbetur? Hac in re admirandus erat Philippus. De illo namque dicit : « Et ingressi in domum Philippi Evangelistæ, qui ex septem illis erat, mansimus apud illum. » Vides-ne nihil humano more dispensari? « Et multiplicabatur numerus Discipulorum in Jerusalem. » Jerosolymis crescebat multitudo. Res mirabilis, ubi occisus fuerat Christus, illic crescebat prædicatio : nec modo non scandalizati sunt quidam ex Discipulis, videntes Apostolos flagellari, alios minari, alios Spiritum tentare, alios murmurare; sed et maxime augebatur credentium numerus. Sic ab Ananiæ casu ad meliorem frugem reducebantur, et major illis timor erat. Vide mihi porro quomodo creverit multitudo. Post tentationes crevit, non ante. Consideres vero quanta sit Dei benignitas : ex illis enim principibus sacerdotum, qui ad

cædem turbas concitabant, qui talia clamabant, et dicebant : « Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum fa-» cere ; » ex illis, inquit, » Multi obediebant fidei. »

IV. Ejus itaque et nos imitatores simus. Illos suscepit, nec repulit. Sic inimicis, qui nobis innumera intulere mala, beneficia rependamus : si quid bonum habemus, illis tribuamus, ne benefaciendo prætereamus illos. Si enim mala patiendo implere oportet illorum furorem, multo magis benefaciendo : hoc enim minus est illo. Non enim par res est benefacere inimico, et majora velle pati; ab hoc ad illa veniemus. Hæc dignitas est Discipulorum Christi. Crucifixerant illum, qui ad benefaciendum illis venerat : Discipulos illius flagellaverant; et postea illos ad eumdem quo Discipulos honorem ducit, similiterque sua illis communicavit. Imitatores, quæso, Christi simus : in hoc oportet illum imitari : hoc enim æqualem Deo facit : hoc plus quam humanum est. Eleemosynæ operam demus : hæc pædagogus et doctor est illius philosophiæ. Qui didicit misereri ejus, qui in calamitate est, discet etiam injuriarum oblivisci : qui hoc didicit, inimicis etiam benefacere poterit. Discamus proximorum malis frangi, et discemus illorum etiam mala ferre. Illum interrogemus, qui male erga nos affectus est, annon condemnet se ipsum, annon velit philosophari; annon totum oriri dicat ab ira et simultate et miseria; num velit ex numero illorum esse, qui contumeliam ferunt et silent, non autem illorum qui contumeliam faciunt et furunt : annon eum, qui patitur, admiretur. Ne putes hoc contemptibiles reddere. Nihil ita contemptibiles reddit, ut contumeliam inferre; nihil ita venerabiles, ut contumeliam ferre. Ille namque est contumeliosus, hic philosophus : ille pejor homine, hic Angelis par. Licet enim minor esset contumelioso; attamen, si vellet, posset eum ulcisci. Alioquin vero, hic mi-

sericordiam omnium sibi attrahet, ille vero exosus erit. Quid igitur? Nonne inde hic multo præstantior erit. Illum namque ut furentem, hunc ut prudentem habebunt omnes. Cum ergo te cogit quispiam, ut aliquem crimineris, dic illi : « Non possum ipsi maledicere : timeo enim ne forte non sit talis. » Cave autem maxime ne in mente dixeris, neve alteri sic loquaris. Ne preceris Deum contra illum : si videris illum male audire, defende. Dic, iracundiæ, non viri, verba sunt; iræ, non amici; furoris, non animæ. Hæc circa singula peccata cogitemus. Ne expectes donec ignis accendatur, sed ante comprime; ne feram exacerbes, nec exacerbari sinas : non poteris compescere si flamma accendatur. Quid enim dixit, stulte et insipiens? Uter verbo obnoxius est, qui audit, an qui dicit? hic namque, etsi valde sapiens sit, stultus reputabitur; ille vero etsi admodum stultus sit, sapiens et philosophus habebitur. Uter, quæso, stultus, qui alteri profert ea quæ non sunt, an is qui neque sic movetur? Nam si philosophi est, etiamsi inciteris, non moveri; nemine movente exasperari quantæ insipientiæ fuerit? Nondum dico quæ pœna reposita sit iis, qui in proximum opprobria et blasphema dicta proferunt. Sed quid? Ignobilem-ne ex ignobilibus dixit, et vilem ex vilibus ortum? Iterum in se ipsum vertit opprobrium. Nam ille quidem honorabilis ac reverendus apparebit, hic vero vilis. Talia enim in opprobrium preferre, generis nempe vilitatem, pusilli est animi. Ille vero magnus et miserabilis est qui nihil tale sentiat, sed ita affectus sit ac si audivisset, se aliquid excellens præ aliis habere. Sed mœchum et similia dicet? Hic ridendum est : quando enim conscientia non pungit, nullus est iræ locus. Si cogites vero quam fœda et mala verba proferat, neque sic est dolendum. Nam quod cuique postea notum futurum erat, hoc jam ipse revelavit : indeque omnibus

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S COLLEGE
LIBRARY

se fide indignum constituit, utpote qui nescierit proximi peccata tegere : seque magis pudore affecit, quam alium, omnem obstruxit portum; pœnasque sibi graves in futuro judicio paravit. Non enim hunc ut illum aversabuntur omnes, qui tegenda revelaverit. Tu vero ne reveles ea quorum conscius es; sed tace, si vis bonam habere famam. Non modo enim subvertes, et teges ea quæ dicta sunt, sed et aliud bonum operaberis. Non jam facies contra te ipsum ferri sententiam. Tibi quispiam maledicit? Dic tu : si omnia nosset, non hæc solum dixisset. Admirati estis cum stupore id quod dixi? Sed imitari oportet. Ideo enim hæc omnia, quæ ab exteris prolata sunt, diximus, non quod Scripturæ innumera talia non habeant; sed quod hæc magis possint pudore suffundere. Nam Scriptura quoque ad pudorem inducere solet, ut cum dicit : « Nonne et » ethnici hoc faciunt? » Propheta vero Jeremias filios Rechab in medium adduxit, qui paternum præceptum transgredi noluerunt. Maledixit Maria Moysi, at ille statim pœnam ab ipsa precibus avertit, neque concessit ut sciretur se vindicatum fuisse. At nos non sic; sed hoc maxime volumus, ut sciatur injuriam non inultam fuisse. Quousque de terra spirabimus? Non potest pugna ex una solum parte constare. Furentes si ex utraque parte trahas, magis exasperabis; si a dextera vel a sinistra, furorem extinguis. Qui non patientem verberat, magis extollitur; qui cedentem, magis dissolvitur, et in ipsum plaga convertitur. Non ita antagonistæ vim superat, vir in omni pugnæ genere peritus; ut qui injuria afficitur, nec rependit. Adversarius enim cum pudore discedit improbatus, primo a propria conscientia, secundo a spectatoribus omnibus. Estque in proverbio vulgatum; qui honorat, se ipsum honorat : ergo et contumeliosus, sibi ipsi talis est. Nemo nos lædere poterit, iterum dico, nisi nos ipsi. Nec

COLLEGE LIBRARY

quis me pauperem faciet, nisi ego ipse. Age ergo, sic rem perpendamus. Sit mihi anima pauper, et omnes mihi pecunias erogent. Quid inde? Donec illa mutetur, omnia frustra sunt. Sit anima mihi magna, et cuncti pecunias meas accipiant. Quid inde? Donec illam pauperem reddas, nihil hinc damni. Sit mihi impura vita, et omnes contraria de me dicant, quid inde? Licet dicant, at non in mente approbant. Rursum sit mihi vita pura, et omnes contraria dicant: et quid inde? nam in conscientia sua id damnant; non enim persuasi dicunt. Ut enim laudes non oportet admittere; sic nec accusationes. Et cur hæc dico? Nemo nobis unquam insidiari poterit, neque accusatione circumvenire, si voluerimus. Hoc ita consideremus: trahat nos quis ad forum; calumnietur, si vis, et animum efferat. Et quid hoc si paulisper hæc immerito feras? Hoc ipsum malum est, inquies. Hoc ipsum bonum est, quod immeritus patiaris? sed quid? An meritum pati oportebat. Aliquid iterum dicam. Philosophus quidam exterorum (9), ut audivit quempiam obiisse, cum quidam ex discipulis diceret ipsi: « Væ mihi, quia injuste: » ille conversus, « Sed quid, ait, an juste voluisses? » Et Joannes nonne injuste mortuus est? Quem ergo magis miseraris: eum-ne qui juste, an eum qui injuste? Nonne hunc miserum dicis, illum vero beatum? In quo ergo læditur homo a morte, qui multum lucratur, nedum quid damni referat? Nam si ex immortali mortalem fecisset, forte damnum esset; si vero mortalem, et ex natura sua paulopost moriturum festinavit cum gloria abducere, quid hinc damni? Sit nobis animus recte compositus, et nullum extrinsecus damnum adveniet. Sed non es in gloria? et quid hoc? Nam quod in opibus, idipsum in gloria est. Sic enim magnificus fuero, nullo opus habebo; sin vanæ gloriæ cupidus, quanto plura con-

sequar, tanto pluribus egebo. Tunc vero splendidior ero, et majori fruar gloria, si gloriam contempsero. Hæc cum sciamus, gratiam habeamus Christo Deo nostro, qui talem vitam nobis largitus est, et illum adeamus ad gloriam ipsius. Quia ipsum decet gloria cum Patre principio carente et sancto Spiritu ejus, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XV.

CAPUT VI.

Stephanus autem plenus fide et virtute faciebat prodigia et signa magna in populo [1].

I. Vide quomodo inter septem illos unus præcellens, esset, ac primas teneret. Etsi enim ordinatio communis esset, at hic majorem gratiam attraxit. Antea vero signa non faciebat; sed ubi manifestus fuit; ut ostenderetur non solam gratiam sufficere, sed ordinationem requiri, ut Spiritus accessio fiat. Quod si antea Spiritu pleni erant; at id a lavacro. « Surrexerunt autem quidam de Synagoga. » Consurrectionem vocat exacerbationem et iram eorum. Hic vide magnam multitudinem; imo aliam accusationis formam. Nam postquam Gamaliel illos cohibuerat, ne hac de re incusarent, aliam inducunt accusationem. « Surrexerunt autem, inquit, quidam de Synagoga quæ appellatur Libertinorum et Cyrenensium et Alexandrinorum, » et eorum qui erant ex Cilicia et Asia, disputantes cum » Stephano, non poterant resistere sapientiæ et Spiritui, » qui loquebatur. Tunc summiserunt viros qui dicerent se » audivisse eum dicentem verba blasphemiæ in Moysem et » in Deum [2]. » Ut accusationem instituant, contra Deum,

[1] Act. vi, 8. — [2] Ibid. 9-11.

inquiunt, et contra Moysem loquitur. Ideo autem disputabant, ut cogerent eum aliquid proferre. Ille vero clarius loquebatur, et forte legis cessationem tantum dicebat; vel non dicebat quidem, sed insinuabat. Nam si palam dixisset, non opus fuisset subornatis viris, nec falsis testibus. Diversæ autem Synagogæ erant, Libertinorum et Cyrenensium. Sed Cyrenenses ultra Alexandriam sunt, qui et illic pro consuetudine Synagogas habebant, ac forte illic manebant, ne sæpe migrare cogerentur. Libertini autem Romanorum liberti erant, et sic appellabantur. Ut autem ibi multi peregrini habitabant, ita et Synagogas habebant, in quibus oportebat et lectiones et orationes fieri. Tu vero mihi perpendas velim, quomodo et hic coactus docere conetur; et illi rursum ob signa non modo ad invidiam concitentur; sed etiam, quia verbo superabat, et intolerabilis ipsis erat, falsos testes constituant. Nolebant enim illum sine causa occidere, sed cum suffragio, ut et famam illorum læderent; et illis relictis ad hos venirent, ut sic illos etiam perterrefacerent. Nec dicunt, « Loquitur ; » sed, « Non » cessat loqui, » ut accusationem augeant? « Commoverunt » autem seniores et scribas, et concurrentes rapuerunt il» lum, et adduxerunt in concilium. Et statuerunt falsos » testes qui dicerent : Homo iste non cessat loqui verba ad» versus locum sanctum et legem[1]. » Non cessat, inquiunt, ut illum id conantem indicent. « Audivimus enim eum di» centem, quoniam Jesus Nazarenus hic destruet locum » istum, et mutabit consuetudines quas tradidit nobis » Moyses[2]. » Jesus, inquiunt, Nazarenus, quasi contumeliose, destruet locum istum, et mutabit consuetudines. Hoc etiam Christum accusantes dicebant : « Qui destruis » templum Dei[3]. » Multa quippe illis reverentia erat erga templum, utpote qui illic sedes ponere vellent, itemque

[1] Act. VI, 12, 13. — [2] Ibid. 14. — [3] Matth. XXVII, 40.

erga Moysis nomen. Et vide quomodo duplex sit accusatio, « Destruet, inquiunt, locum et mutabit consuetudines. » Non modo duplex, sed etiam acerba, et plena periculis. « Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, vide» runt faciem ejus tanquam faciem Angeli[1]. » Sic fieri potest ut qui in minori gradu sunt clarescant. Quid enim, quæso, hic minus habebat, quam Apostoli? Nonne signa operatus est? Nonne multam exhibuit loquendi libertatem? « Viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli, » inquit. Hæc gratia erat, hæc gloria Moysis erat. Gratiosum autem illum, ut videtur mihi, fecit Deus, forte quia quædam dicturus erat, ut statim vel ex aspectu illos perterrefaceret. Possunt enim, possunt utique vultus gratia spirituali pleni, amabiles desiderantibus, venerandi et terribiles odientibus esse. Vel fortassis hoc dixit, quasi causam propter quam passi sunt illum concionari. Quid vero princeps sacerdotum. « Si hæc, inquit, ita se habent[2]. » Vides-ne quam mansueta, et nihil molesta sit interrogatio? Ideo ille placide orditur, et ait: « Viri fratres et patres, audite: Deus » gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ, cum esset in Meso» potamia, prius quam moraretur in Charran[3]. » Statim a principio opinionem illorum tollit, et sine ulla suspicione astruit nihil esse templum, nihil consuetudines, neque ipsos prædicationem esse cohibituros: Deumque semper ea quæ videntur impossibilia facere et parare. Vide ergo his contexi concionem, qua ostenditur illos multa semper Dei benignitate fruentes, contraria benefactori rependisse, et impossibilia tentare. « Deus gloriæ apparuit Patri » nostro Abrahæ, et dixit ad illum: Exi de terra tua, et » veni in terram, quam monstravero tibi[4]. »

II. Templum nondum erat, sacrificium non erat, et divina visione dignatus est Abraham, qui Persas progenito-

[1] Act. VI, 15. — [2] Id. VII, 1. — [3] Ibid. 2. — [4] Ibid. 3.

res habuit, et in aliena terra. Et cur in exordio Deum gloriæ appellavit Deum? Quia ille ingloriosos fecit gloriosos; et ut ostenderet, si illos glorificavit, multo magis istos glorificaturum esse. Vides-ne quomodo illos a corporeis abducat, et a loco primum, quia de loco agebatur? « Deus gloriæ. » Si Deus est gloriæ, palam est illum non egere gloria nostra, neque gloria templi. Ipse namque est gloriæ fons. Ne ergo putetis vos sic illum glorificaturos esse. Et cur, inquies, hoc Scriptura de Abrahamo dicit? Quia minus necessaria non refert. Quod enim scire nos expediebat, hoc solum nos docuit; quod videns filium cum illo migravit: cætera vero tacuit, eo quod cito mortuus sit post quam habitaverat in Charran. « Exi de cognatione tua. » Hic ostendit hos non esse filios Abrahæ. Quomodo? Quia ille obsequens erat, hi autem pervicaces; imo ex iis, quæ jussus facit, discimus illum quidem labores sustinuisse, hos vero fructus decerpere, et progenitores omnes in ærumnis fuisse. « Et egressus de terra Chaldæorum, habi- » tavit in Charran. Et inde post quam mortuus est pater » ejus, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos » habitatis : et non dedit illi hæreditatem in ea, neque pas- » sum pedis [1]. » Vide quomodo illos a terra abducat. Non dixit enim, « Dabit; » sed, « Non dedit, » declarans omnia ab illo, nihil ab ipsis fuisse. Venit enim relicta cognatione et patria. Cur ergo non dedit? Quia figura erat alterius terræ, quam promisit se illi daturum. Vides eum non sine causa sermonem resumere? Non dedit illi, inquit, « Et promisit semini ejus post illum, cum non habe- » ret filium. » Hinc rursum ostenditur Dei potentia, quod ea faciat quæ impossibilia videntur. Eum enim, qui in Perside erat, tanto spatio remotum, dixit se dominum Palæstinæ facturum. Sed dicta superius repetamus. « Intuentes

[1] Act. VII, 4, 5.

« tan eum, inquit, viderunt faciem ejus, tanquam faciem « Angeli. » Unde in Stephano gratia florebat? Nonne ex fide? Id certe palam est; nam supra de illo dixit, plenum fide fuisse. Potest autem haberi gratia, quæ non sit curationum: ideo ait Apostolus: « Alii datur, inquit, gratia « curationum, alii sermo sapientiæ[1]. » Hic autem videtur mihi illum valde gratiosum fuisse subindicari, cum dicitur, « Viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli; » quod etiam de Barnaba dictum fuit. Unde scimus simplices et innocentes imprimis in admiratione esse, maximeque gratiosos. « Tunc summiserunt viros qui dicerent se audivisse « illum dicentem verba blasphema[2]. » De Apostolis quidem dicebant, quod resurrectionem annuntiarent, et quod multa turba conflueret: hic autem quod sanarentur. O insipientiam! De quibus oportebat gratias agere, de iis redarguebant: et eos, qui operibus superabant, se verbis superaturos esse sperabant. Quod etiam erga Christum faciebant: et semper in verba sese convertebant: illos enim temere rapere erubescebant, nihil habentes quo criminarentur. Et vide quomodo non judices ipsi testificentur; nam confutati fuissent; sed alios frustra mercede conducunt, ut ne videretur res esse violenta. Hoc ipsum etiam Christo contigisse videas. Vidisti-ne vim prædicationis, et quomodo vigeat non modo cum præcones flagellantur, sed etiam cum lapidantur, cum ad tribunal aguntur, cum undique pelluntur? Hinc illis falsa testificantibus, non modo non superabant, sed nec obsistere valebant, etsi valde impudentes essent. Sic illos fortiter devicit: etsi multa incongruentia facerent, ut et erga Christum, cum omnia facerent ut illum morte afficerent, ita ut demum palam esset omnibus, non humanam esse pugnam; sed Dei contra homines. Perpende autem quid faciant illi appositi falsi testes ab iis, qui san-

[1] 1 Cor. XII, 9. — [2] Act. VI, 11.

guinario animo illum in concilium rapuerant. « Audivimus » illum dicentem verba blasphema contra Moysem ac Deum. » O impudentes ! Opera contra Deum blasphema facitis, et non curatis, et de Moyse solliciti esse simulatis ? Ideo proponitur Moyses, quia quæ Dei erant non multum curabant et ubique Moysem commemorant : « Moyses, inquiunt, » hic qui eduxit nos, » facile mobilem populum irritantes. Atqui quomodo vir blasphemus ita vinceret ? Quomodo vir blasphemus talia signa in populo faceret ? Sed talis res est invidia, stultos efficiens eos, quos invasit, ut neque iis attendant quæ loquuntur. « Audivimus illum, inquiunt, lo- » quentem blasphema verba contra Moysem et Deum ; » ac rursum, « Hic homo non cessat verba loqui contra locum » sanctum et legem, » et adjiciunt, « Quæ tradidit nobis » Moyses ; » non ultra Deus.

III. Vides-ne quomodo illum ob eversam rempublicam impietatis accusant ? Quod autem non potuerit ille talia audacter loqui, cuique manifestum est, ita mitis vel in facie erat. Igitur ubi non calumniabantur, nihil tale dixit Scriptura. Quia vero totum hoc loco calumnia est, jure illam corrigit Deus, vel per ipsum vultum. Apostoli certe non calumniis impetebantur, sed prohibebantur; hic vero calumniis impetitur. Ideoque ante omnia vultus ipsum purgat. Forteque hoc sacerdotem pudore affecit. Ubi vero dixit, « Promiserat, » ostendit promissionem fuisse factam antequam locus deputatus esset, antequam circumcisio, antequam sacrificium et templum esset : et illos non ex merito accepisse circumcisionem neque legem ; sed obedientiæ tantum mercedem fuisse terram. At nondum circumcisione data, promissio impletur : ac per figuram illos, Deo jubente, probatur reliquisse patriam et cognationem, (illa namque patria est, ad quam duxerit Deus ;) et hic hæreditatem non habere. Nam si quis rem accurate examinet

Persæ sunt Judæi. Et innuit quod etiam absque signis obtemperandum sit Deo loquenti, etiamsi gravia quædam accidant. Quandoquidem Patriarcha, et paterno sepulcro et omnibus relictis, Deo obtemperavit. Quod si hujus pater non socius illius fuit migrantis in Palæstinam; multo minus filii erunt consortes, etiamsi magnam viæ partem emetiantur, quia virtutem patris non imitantur. « Et repromisit » dare illam ei et semini ejus, inquit, post illum. » Multa hic Dei benignitas exhibetur, multa Abrahæ fides. Nam quod crederet, cum nondum esset ei filius, hoc ejus et obedientiam et fidem ostendit: quamvis ea quæ facta erant contrarium monstrarent: nempe quod cum venisset, ne vestigium quidem pedis suum haberet, neque filium, quæ fidei contraria erant. Hæc nos quoque considerantes, quæ Deus promiserit, admittamus: etiamsi contraria evenerint. Quamvis apud nos contraria non sint, sed valde consequentia. Ubi enim promissiones sunt, si contraria eveniant, illa vere contraria sunt: apud nos autem secus: nam hic quidem afflictionem dixit, illic requiem. Cur confundimus tempora? Cur omnia susdeque vertimus? Angeris, dic mihi, quia in paupertate vivis, et ideo turbaris? Ne turberis. Jure turbareris, si illic tribulatio futura esset. Ipsa enim tribulatio quietis est causa. « Infirmitas, inquit, » hæc non est ad mortem [1]. » Illa tribulatio est punitio; hæc autem, institutio et emendatio. Certamen est præsens tempus, ergo pugilatu est opus: bellum et pugna est. Nemo in bello requiem quærit, nemo in bello quærit voluptatem, nec de divitiis sollicitus est, nec de uxore; sed unum tantum spectat, quomodo inimicos superet. Hoc et nos faciamus; ea si vincamus, et cum tropæis revertamur, omnia nobis dabit Deus. Hoc solum curemus, quomodo diabolum vincamus. Imovero hoc opus non nostri studii

[1] Joan. xi, 5.

est, sed gratiæ Dei totum. Unum nobis curæ sit, ut nobis ejus gratiam attrahamus, ut illud nobis conciliemus. « Si » Deus pro nobis, quis contra nos[1] ? » inquit. Hoc unum curemus, ut hic nobis non efficiatur inimicus, ut non avertatur a nobis.

IV. Non tribulari, sed peccare malum est. Et hæc gravis tribulatio est, etiamsi in deliciis agamus; non dico in futuro, sed etiam in præsenti. Quomodo putas morderi conscientiam nostram? Quo tormento id deterius non fuerit? Vellem diligenter interrogare, eos qui in malis vivunt, an unquam in memoriam peccatorum suorum veniant, annon tremant, annon formident, annon doleant? annon beatos prædicent eos, qui in jejunio, in montibus, in philosophia vivunt? Vis illic quietem habere? hic tribulationem patere propter Christum, nihil huic requiei par est. Gaudebant Apostoli dum flagellarentur. Paulus sic admonet: « Gaudete » in Domino[2]. » Et quomodo potest quis gaudere, inquies, ubi vincula, tormenta, tribunalia? Istic maxime gauderi potest. Quomodo autem possit gauderi, ubi hæc sunt, disce. Qui nullius sibi conscius est, plurimum lætabitur; ita ut quo majorem dixeris tribulationem, eo majorem dicas voluptatem. Dic enim mihi, miles qui mille vulnera accepit, nonne redibit cum magna voluptate, ipsa vulnera in argumentum habens audaciæ, splendoris, et claritatis? Et tu si posses erumpere in illam vocem, quam protulit Paulus, « Stigmata Jesu porto[3], » posses certe magnus, clarus et illustris esse. Sed non est persecutio? Sta contra gloriam. Et si quis contrarium quidpiam dixerit, ne timueris male audire propter Christum. Sta contra fastus tyrannidem : sta contra iræ pugnam : sta contra concupiscentiæ tormentum; et hæc stigmata, hæc tormenta sunt. Dic enim mihi, quid gravius in tormentis est? Annon

[1] Rom. VIII, 31. — [2] Philip. IV, 4. — [3] Gal. VI, 17.

quod anima doleat et uratur? Illic enim corpus dividitur; hic autem totum illius est. Circa illam dolor est quando irascitur, quando invidet, quando quid simile facit; imovero quando patitur. Hoc enim non est facere, sed pati, nempe irasci et invidere. Ideoque hæc vocantur animæ morbi, vulnera, plagæ. Vere namque morbus est et morbo gravius. Cogitate iracundi, quod cum morbo id faciatis. Ergo qui non irascitur, nec patitur. Vides-ne eum, cui contumelia infertur, non pati, sed eum qui contumeliam infert, ut jam dixi superius. Nam quod patiatur, vel hinc palam est, quod hoc passio vocetur: palam item est ex corpore. Hæ namque passiones ab ira nascuntur: obtusa oculorum acies, stupor, et innumera alia. Sed filium contumelia affecit, inquies; sed famulum. Ne putes infirmitatem esse, quod id ipse non facias. Dic enim mihi, an bene factum est? non puto id te dicturum: ergo ne facias quod non est bene factum. Scio quales in talibus iræ nascantur. Quid ergo si contemnat, inquies? Si rursum dicat: « Argue, increpa, obsecra[1]? » Mansuetudine ira solvitur. Accedens argue. In iis certe quæ nos respiciunt hoc faciendum non est; in iis vero quæ alios spectant, id necesse est agere. Ne propriam contumeliam putes quod filius contumelia afficiatur: ut si doleas de illo, at non tanquam contumelia affectus: non enim quia puer male habet, tu contumelia affectus es; sed is qui male fecit. Restingue gladium acutum; in vagina condatur: si nudus maneat, sæpe illo inopportuno tempore utemur ab ira concitati; si vero conditus maneat, etiamsi opus fuerit, extinguetur ira. Non vult Christus ut pro illis irascamur. Audi enim quid Petro dicat: « Converte gladium tuum in vaginam[2]. » Et tu pro filio irasceris? Doce filium philosophari: narra illi passiones Domini. Imitare magistrum tuum. Quando illi inho-

[1] 2 Tim. IV, 2. — [2] Matth. XXVI, 52.

norandi erant, non dixit : « Ulciscar : » sed quid? « Me persecuti sunt, et vos persequentur[1]. » Ferte itaque fortiter, non enim meliores me estis. Hæc et tu filio et servo dicito : « Non es domino tuo melior. » Sed hæc philosophiæ verba videntur a vidua proficisci. Hei mihi quod res verbis declarari nequeat, ut potest experientia edisci. Et ut discas : in medio duorum concertantium stans, sis ex parte læsorum, non lædentium, si non apud te triumphos videbis, si non splendidas accipies coronas. Vide quomodo contumelia afficitur Deus, quam mansuete et benigne respondeat : « Ubi est, inquit, Abel frater tuus? » Et quid ille? « Numquid custos fratris mei sum ego[2]? » Quid hoc arrogantius? Hoc certe vel a filio quis libenter audivisset? nam si a fratre, nonne quis dixerit esse ignominiam? At Deus iterum mansuete respondet : « Vox sanguinis, inquit, » fratris tui clamat ad me[3]. » At Deus, inquies, ira superior est. Sed ideo descendit Filius Dei, ut te Deum faceret secundum humanas vires. At non possum, inquies, homo cum sim. Ergo patere ut homines tibi adducamus : ne putes me Paulum dicere aut Petrum, sed quosdam ipsis longe inferiores. Heli servus Annam contumelia affecerat, dicens : « Digere vinum tuum ! » Quid hoc contumeliosius? Quid ergo illa? « Mulier in amaro die ego sum[4]. » Nihil revera afflictioni par : philosophiæ mater est. Hæc vero ipsa mulier æmulam habens, non contumelia affecit eam. Sed quid? Ad Deum confugit, et orans, illius ne quidem meminit, neque dicit : « Quoniam hæc me probris affecit, me ulciscere : » adeo philosophiæ assueta mulier erat.

V. Erubescamus viri. Atqui scitis zelo nihil par esse. Publicanus a Pharisæo contumelia affectus, non retulit contumeliam : quamvis posset si voluisset; sed id philosophico animo tulit, dicens : « Propitius esto mihi pecca-

[1] Joan. XV, 20. — [2] Gen. IV, 9. — [3] Ibid. 10. — [4] I Reg. I, 14.

» tori[1]. » Memphibaal (10) a servo accusatus et calumnia impetitus[2], neque dixit, neque fecit illi quidpiam mali, ne quidem apud regem. Vis etiam meretricis audire philosophiam? Audi Christum dicentem, quando illa capillis suis pedes ipsius tergebat: « Publicani et meretrices vos » præcedent in regno[3]. » Vidisti illam stantem et lacrymantem, ac propria peccata abluentem? Vide quomodo a Pharisæo probris affecta, non irascatur. Si sciret, aiebat, quod hæc mulier peccatrix sit, non sineret eam. Non dixit illi : « Quid quæso? Tu-ne purus a peccatis es? » sed magis patiebatur, magis gemebat, et calidiores lacrymas emittebat. Quod si mulieres, Publicani et meretrices philosophentur, idque ante gratiam; qua venia digni nos erimus, qui post tantam gratiam magis quam feræ rixamur, mordentes, calcitrantes? Nihil turpius ira, nihil vilius, nihil gravius, nihil ingratius, nihil damnosius. Hæc dico, non tantum ut cum viris mites simus; sed etiam ut si uxor loquax sit, feras illam : sit tibi palæstra et gymnasium uxor. Quomodo enim absurdum non fuerit gymnasia admittere, quæ nihil lucri afferant, ubi corpus atterimus; et gymnasia domi non parare, quæ etiam ante certamina coronam nobis concilient. Contumelia afficit mulier? Ne tu mulier efficiaris. Muliebre enim est contumelia afficere, morbus est animi, vitium est. Ne putes te indignum esse, quod a muliere contumelia afficiaris. Indignum te est cum tu contumelia afficis, illa vero philosophatur; tunc turpiter agis, tunc contumelia afficeris. Si vero contumeliam feras, magnum erit fortitudinis tuæ argumentum. Non hoc dico ut mulieres inducam ad contumelias inferendas; absit; sed ut si, Satana instigante, id eveniat, vos feratis. Virorum fortium est infirmos ferre. Si famulus contradixerit, tu philosophice age. Non quod ille meretur audire

[1] Luc. XVIII, 10. — [2] 2 Reg. XVI, 1. — [3] Matth. XXI, 31.

dicas vel facias; sed quod oportet te dicere et facere. Nunquam puellam contumelia afficias, verbum turpe efferens. Nunquam famulum scelestum dicas. Ille non contumelia affectus est, sed tu. Non potest in se ipso manere is, qui irascitur, sicut nec pelagus fluctibus agitatum; nec fons manere purus potest, luto in illum incidente. Sic omnia miscentur; imo sic omnia susdeque vertuntur : si verberes, si tunicam discindas, tu majus damnum accepisti. Illi namque in corpore et in veste plaga est, tibi vero in anima. Illam scidisti, illam vulnerasti : aurigam equis subjecisti, supinum trahi curasti; atque idipsum fit, ac si auriga alteri succensens, trahi se patiatur. Sive increpes, sive moneas, sive quid aliud facias, ab sque ira et furore facito. Nam si is, qui increpat, medicus est peccantis, quomodo possit alium curare, cum sibi ipsi prius malum intulerit, nec se ipsum curet? Si quis, quæso, medicus alium curaturus iret, post quam prius manum suam sauciasset, post quam prius oculos excæcasset, num sic illum curaret? Minime, inquies. Sic et tu licet increpes, licet moneas, pura videant oculi tui. Ne turbes mentem, alioquin quomodo medela erit? Non possunt in eadem esse tranquillitate qui non irascitur et qui irascitur. Cur, doctore decusso de throno, humi jacentem alloqueris? Non vides judices, qui cum judicaturi sunt, in throno sedent in habitu decenti? Sic et tu facito : orna animam tuam vestitu judiciali. Hæc vera est æquitas : et tunc in throno judex sede. Sed non timebit, inquies; imo magis timebit. Tunc vero etiamsi justa dixeris, id furori servus imputabit; si vero cum mansuetudine, se ipsum damnabit. Quodque præcipuum est, te Deus acceptum habebit, et sic poteris æterna bona consequi, gratia, miseratione, et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVI.

CAPUT VII.

Locutus est autem sic Deus dicens : Quia erit semen ejus accolæ in terra aliena : et servituti eos subjicient, et male tractabunt eos annis quadringentis : et gentem, cui servierint, judicabo ego, dicit Deus : et post hæc exibunt, et servient mihi in loco isto[1].

I. Vide ante quot annos promissio et promissionis modus : et nusquam sacrificium, nusquam circumcisio. Hic ostendit Deum permisisse ut illi affligerentur ; nec impune fore eos qui afflixerant. « Gentem autem, cui servierint, » judicabo ego, dicit Deus. » Vides-ne? Qui promisit, qui dedit terram, prius mala permittit : sic et nunc licet regnum promiserit, tentationibus exerceri sinit. Si hic post quadringentos annos libertas, quid mirum si idipsum in regno fiat? Attamen hoc fecit, nec tempus potuit falsum esse sermonem comprobare, etsi non modica oppressi sint servitute ; neque satis ipsi fuit illos punivisse, sed et his bona promittit. Videtur autem mihi hic velle ipsis beneficia in memoriam revocare. « Et didit illi testamentum circumcisionis, et sic genuit Isaac[2]. » Hic jam demissius loquitur. « Et circumcidit eum die octavo : et Isaac Jacob, » et Jacob duodecim Patriarchas? Et Patriarchæ æmulantes, Joseph vendiderunt in Ægyptum[3]. » Hec et in Christo factum est : nam illius figura erat Joseph. Ideoque subindicans illud, totam texit historiam. Cum enim nihil contra illum haberent, sed veniret ille ut cibum afferret, male

[1] Act. VII, 6, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9.

ipsum exceperunt. Et vide hic iterum promissionem diu expectandam, quæ tamen finem accipit. « Et erat Deus » cum eo : » et hoc illorum gratia. « Et eripuit eum ex om- » nibus tribulationibus ejus[1].» Hic ostendit illos inscios ad prophetiæ eventum contulisse : ipsosque auctores fuisse, et mala in ipsos recidisse. « Et dedit ei gratiam et sapien- » tiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti. Gratiam dedit, idque apud barbarum regem, servo, captivo ; quem fratres quidem vendiderant ; ille vero honoravit. « Venit » autem fames in universam terram Ægypti et Chanaan, et » tribulatio magna : et non inveniebant cibos patres nostri. » Cum audisset autem Jacob esse frumenta in Ægypto, mi- » sit patres nostros primum. Et in secundo cognitus est » Joseph a fratribus suis[2]. » Descenderunt empturi, et illo opus habuere. Quid igitur ille ? Non ea in re solum benignitatem suam ostendit ; sed etiam Pharaoni id indicavit, illosque deduxit. « Et innotuit Pharaoni genus Joseph. » Mittens autem Joseph, accersivit Jacob patrem suum, et » omnem cognationem suam in animabus septuaginta » quinque. Et descendit Jacob in Ægyptum, defunctusque » est ipse et patres nostri. Et translati sunt in Sichem, et » positi sunt in sepulcro, quod emit Abraham pretio ar- » genti a filiis Hemor filii Sychem. Cum autem appropin- » quaret tempus promissionis, de qua juraverat Deus » Abrahæ, crevit populus et multiplicatus est in Ægypto : » Quoad usque surrexit rex alius qui nesciebat Joseph[3]. » Rursus alia desperandi causa ; prima fuit fames ; secunda, quod inciderint in manus fratris ; tertia, cum datur a rege sententia ut interficiantur : attamen in his omnibus servati sunt. Deinde sapientiam Dei ostendens ait : « In quo » tempore natus est Moyses, qui fuit gratus Deo[4]. » Si illud mirabile fuit quod a fratribus venditus sit ; illud mirabi-

[1] Act. VII, 10. — [2] Ibid. 11-13. — [3] Ibid. 14-18. — [4] Ibid. 20.

lius quod rex eum educaverit, qui illum ab imperio dejecturus erat. Vides ubique fere figuratam resurrectionem? quamvis non sit idem Deum ipsum aliquid facere, et humano arbitrio quid fieri. Hæc itaque non ex humano proposito fiebant. « Et erat potens in verbo et opere[1]. » Hoc dixit, et illum servatorem, et hos erga benefactorem ingratos ostendens. Ut ergo tunc a Joseph mala patiente servati sunt; ita et nunc a Moyse male excepto. Quid enim si illum reipsa non occiderunt? sermone certe occiderunt sicut et illi. Et illi quidem ex sua in alienam terram Josephum vendiderunt; hi vero ex aliena in alienam Moysem fugarunt : illi afferentem cibum; hi consilium dantem quomodo cum Deo esse possent. Sic verum probatur ex iis, quæ nunc dispensantur, dictum illud Gamalielis : « Si » ex Deo sit, non potestis dissolvere illud. » Tu vero cum discis eos qui insidiis appetuntur, insidiatoribus salutis causam fieri, obstupesce de Dei sapientia et solertia. Nam si illi non insidiis impetiti fuissent, hi non fuissent servati. Fames erat, nec consumpsit illos. Neque hoc tantum; sed etiam ab illo servati sunt, quem perditum sperabant. Jussum regium fuit, nec perdidit eos. Imo tunc magis aucta est multitudo, cum ille, qui noverat eos, mortuus est. Servatorem suum volebant occidere, neque sic potuerunt.

II. Vides-ne quomodo per quæ diabolus promissionem Dei irritam facere conabatur, per illa creverit? Tunc par erat dicere illos; Sapiens est Deus, nosque potest hinc reducere. Sapientia namque Dei in eo maxima erat, quod in adversis gens illa cresceret, servitute, ærumnis et cædibus vexata : hæc magnitudo promissionis erat. Nam si in terra sua crevisset; non ita mirabile fuisset. Neque parvo tempore in aliena terra fuerant; sed quadringentis annis. Hinc discimus illos magnam philosophiam præ se tulisse :

[1] Act. VII, 22.

non enim sicut domini servis illis utebantur; sed sicut inimici et tyranni. Ideo prædixit illos in libertate magna futuros esse : id enim sibi vult illud, « Servient mihi, et » huc revertentur, » nec sine ultione. Et animadverte quomodo videatur aliquid circumcisioni concedere, cum nihil ei tribuat. Siquidem promissio præcessit illam, quæ posterior fuit. « Et patriarchæ, inquit, æmulantes. » Hic non lædit eos, sed gratificatur ipsis. Patriarchas autem vocat progenitores; quoniam de his altum sapiebant. Alioquin vero ostendit sanctos non fuisse ærumnarum expertes; sed in ipsis ærumnis opem assecutos esse. Illi vero non modo non solvebant ipsas, sed etiam cum affligentibus se cooperabantur, cum debuissent potius illas excindere. Quemadmodum ergo illi Josephum vendentes, clariorem illum reddiderunt; sic rex Moysem, cum jussit occidi pueros. Nisi enim jussisset, non hoc eventurum erat. Et vide providentiam Dei. Ille fugat Moysem, nec Deus prohibet, quod futurum erat dispensans; ut illic Dei visione dignaretur. Sic et servum venditum ibi regem constituit, ubi servus esse putabatur. Sicut autem hic ibi regnat, ubi ipsum vendiderunt; sic et Christus in morte potestatem exhibuit. Hoc non honoris tantum erat; sed quod etiam in sua potestate fideret. Sed jam quæ dicta sunt repetamus : « Et constituit eum præpositum super Ægyptum, et super » omnem domum suam. » Vide quanta per famem præparet. « In septuaginta quinque animabus, inquit, descendit » Jacob in Ægyptum, et defunctus est ipse et patres nos» tri. Et translati sunt in Sichem, et positi sunt in sepulcro » quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor, filii » Sichem. » Ostendit illos neque sepulcri dominos fuisse. « Ut autem appropinquavit tempus promissionis, quam » juraverat Deus Abrahæ, crevit populus, et multiplicatus » est in Ægypto. Quoad usque surrexit alius rex, qui nes-

» ciebat Joseph. » Vide quomodo non in tot annis auxit eos, sed cum finis appropinquavit : etsi jam quadringenti anni, imo plures, præteriissent in Ægypto. Et hoc mirabile est. « Hic, inquit, circumveniens genus nostrum, afflixit » patres nostros, ut exponerent infantes suos, ne vivifica» rentur[1]. » Circumveniens, inquit, subindicans clandestinam cædem : nolebat enim aperte illos occidere ; ideo addit : « Ut exponerent infantes suos. In quo tempore natus » est Moyses, et fuit gratus Deo[2]. » Hoc mirabile est, quod is qui præfectus futurus erat, non ante vel post, sed in medio furore nascatur. « Et nutritus est tribus mensibus in domo » patris. » Quando igitur humana nullam spem offerebant, et illum abjecerant, tunc Dei œconomia fulsit. « Exposi» tum autem illum sustulit filia Pharaonis, et nutrivit eum » sibi in filium[3]. » Nusquam templum, nusquam sacrificium, licet tot tantaque dispensentur : et educatus est in barbara domo. « Et eruditus est Moyses in omni sapientia » Ægyptiorum : et erat potens in verbis et in operibus[4]. » Mirari subit quomodo quadraginta annis illic fuerit, nec deprehensus sit ex circumcisione ; imo potius quomodo secure agentes sua despiciunt hic et Joseph, ut alios servent. « Ut autem impletum est illi quadraginta annorum » tempus, ascendit in cor ejus ut visitaret fratres suos fi» lios Israël. Et cum vidisset quemdam injuriam patientem, » vindicavit illum, et fecit ultionem ei, qui injuriam susti» nebat, percusso Ægyptio. Existimabat autem intelligere » fratres suos quoniam Deus per manum ipsius daret sa» lutem illis : at illi non intellexerunt[5]. » Vide quomodo nondum molestus videatur ; sed cum tanta concionetur, illum audire sustineant ; ita illos vultus sui gratia ceperat. « Existimabat, inquit, intelligere fratres. » Atqui ope-

[1] Act. VII, 19. — [2] Ibid. 20. — [3] Ibid. 21. — [4] Ibid. 22. — [5] Ibid. 23-25.

ribus patrocinium demonstrabatur, neque erat ratiocinio opus : neque tamen sic intellexerunt. Vides-ne quomodo cum mansuetudine concionetur, et cum in illo iram monstrasset, in hoc mansuetudinem ostendat? « Sequenti vero » die apparuit illis litigantibus, et reconciliabat illos in » pace, dicens : Viri, fratres estis; ut quid nocetis alteru- » trum? Qui autem injuriam faciebat proximo, repulit » eum dicens : Quis te constituit principem et judicem » super nos? Numquid interficere me tu vis, sicut heri in- » terfecisti Ægyptium[1]? » Eodem animo contra Christum videntur dicere : « Non habemus regem, nisi Cæsarem[2]. » Sic semper facere solebant Judæi, cum beneficia acciperent. Vidisti-ne insipientiam? Eum, qui se servaturus erat, accusant cum dicunt : « Sicut heri interfecisti Ægyptium. » Fugit autem moyses in verbo isto : et factus est advena » in terra Madian : ubi generavit filios duos[3]. » Fugit, neque fuga œconomiam extinxit, ut neque mors. « Et ex- » pletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis » Sina Angelus Domini in igne flamma rubi[4]. »

III. Vides-ne quomodo œconomia non tempore scinditur? Cum profugus esset, cum peregrinus, cum multo tempore in aliena terra mansisset, et filios duos suscepisset, cum non ultra reditum expectaret, tunc Angelus ipsi apparet. Filium Dei vocat Angelum, ut et hominem. Et ubi apparet? In deserto, non in templo. Vides-ne quot fiant miracula, et nusquam templum, nusquam sacrificia? Neque hic simpliciter in deserto; sed in rubo. « Moyses » autem videns, admiratus est visum; et, accedente illo ut » consideraret, facta est vox Domini[5]. » Ecce voce quoque dignatus est; « Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abra- » ham, Deus Isaac, et Deus Jacob[6]. » Non modo hic os-

[1] Act. VII, 26-28. — [2] Joan. XIX, 15. — [3] Act. VII, 29. — [4] Ibid. 30. — [5] Ibid. 31. — [6] Ibid. 32.

tendit Angelum, qui apparuit ei, esse magni consilii Angelum; sed etiam ostendit quantam benignitatem Deus per visum exhibeat. « Tremefactus autem Moyses non audebat considerare. Dixit autem illi Dominus : Solve calceamentum pedum tuorum; locus enim in quo stas, terra sancta est[1]. » Nusquam templum et locus sanctus est per apparitionem et operationem Christi : hoc multo mirabilius est, quam locus ille in Sanctis Sanctorum. Illic enim nunquam sic apparuit Deus; nunquam sic tremefactus est Moyses. Vidisti-ne misericordiam? Vide tandem sollicitudinem. « Videns vidi, inquit, afflictionem populi mei, qui est in Ægypto, et gemitum eorum audivi, et descendi liberare eos. Et nunc veni, et mittam te in Ægyptum[2]. » Vide quomodo ostendat se per beneficia, per supplicia et per miracula ducere illos. Illi vero semper iidem erant. Hinc discimus Deum ubique præsentem esse. Hæc et nos audientes, in afflictionibus ad eum confugiamus. « Et gemitum, inquit, eorum audivi. » Non simpliciter dixit : « Audivi; » sed propter calamitates. Quod si quis dicat : « Et cur illos sic affligi permisit? » audiat omni justo afflictiones causam esse præmiorum. Vel ideo illos affligi permisit, ut virtutem suam hinc splendentem exhiberet, illosque per ærumnas institueret, ut in omnibus philosopharentur. Vide ergo; cum essent in deserto, non modo impinguati, incrassati, dilatati sunt; sed etiam dereliquerunt Deum. Ubique enim animi remissio malum est, dilecte. Ideo ab initio dixit Adamo : « In sudore vultus tui comedes panem tuum[3]. » Ne igitur ex afflictione multa, in magnam tranquillitatem venientes, contumeliosi essent, illos affligi permittit. Magnum enim bonum est afflictio. Audivi Davidem dicentem : « Bonum mihi quia humiliasti me[4]. » Quod si magnis et admirandis viris magna res est

[1] Act. VII, 33. — [2] Ibid. 34. — [3] Gen. III, 19. — [4] Psal. CXVIII, 71.

afflictio, multo magis nobis. Si vultis ipsam afflictionem in se ipsa examinemus. Sit quis gaudens, lætus et effusus; quid turpius? quid insipientius illo? Sit quis dolens et mœrens; quid illo magis philosophicum? Idcirco sapiens admonet dicens : « Melius est ingredi in domum luctus, quam » in domum risus[1]. » Forte dicta irridetis? Cæterum videamus, quis fuerit Adam in paradiso, et quis postea : qualis fuerit Caïn ante, qualis postea. Non stat in sua sede animus; sed quasi a quodam vento tollitur a voluptate et levis efficitur, nihil habens firmum. Etenim ad promissiones est facilis et ad pollicendum promptus; magna est ratiociniorum fluctuatio : hinc risus intempestivus, lætitia ratione destituta, verborum magna et superflua nugacitas. Ecquid de aliis loquor? de Sanctorum aliquo agamus : videamusque qualis sit in voluptate, et qualis in mœrore. Vultis Davidem consideremus? Cum ergo ille in voluptate et lætitia versaretur, a multis trophæis, a victoria, a coronis, a deliciis, a fiducia, vide quæ dixerit et fecerit : « Ego autem dixi in abundantia mea : Non movebor in » æternum[2]. » Cum autem in afflictione fuit, audi quid dicat : « Et si dixerit mihi : Nolui te : ecce ego, faciat mihi quod » placitum est coram ipso[3]. » Quid his verbis magis philosophicum? quidquid Deo magis gratum fuerit, inquit, id fiat. Et rursum Saüli dicebat : « Si autem Deus commovet » te contra me, odoratum sit sacrificium tuum[4]. » Et tunc cum esset in afflictione etiam inimicis parcebat; postea vero, neque amicis, neque iis qui se nihil læserant. Rursus Jacob, cum in ærumna esset, dicebat : « Si dederit » mihi Deus panem ad manducandum, et vestimentum » quo operiar[5]. » Et filius Noë antea nihil tale fecerat : ubi autem de salute confisus est, audis quam contumeliosus

[1] Eccle. VII, 3. — [2] Psal. XXIX, 7. — [3] 2 Reg. XV, 26. — [4] 1 Reg. XXVI, 19. — [5] Gen. XXVIII, 20.

factus sit. Et Ezechias cum in ærumnis esset, vide qualia pro salute fecerit. Saccum enim induit, et in terra sedit : ubi autem in voluptate fuit, cecidit præ altitudine cordis sui. Ideo Moyses admonet dicens : « Cum comederis et bi» beris, et saturatus fueris, recordare Domini Dei tui[1]. » Præceps est enim locus deliciarum, et oblivionem Dei inducit. Cum affligerentur Israëlitæ multo plures erant : cum autem illos dimitteret, tunc omnes peribant. Et cur vetera exempla affero? Ex nobis ipsis videamus, si placet. Ex nostris plurimi in rebus prosperis inflantur, omnibus inimici, iracundi, dum potestate valent : sublata vero potestate mansueti sunt, humiles, mites, in naturæ suæ cogitationem veniunt. Quod res ita se habeat, ostendit David dicens : « Tenuit eos superbia in finem. Prodibit » quasi ex adipe iniquitas eorum[2]. » Hæc a me dicta sunt, ut ne omnibus modis gaudium quæramus. Et quomodo, inquies, ait Paulus : « Gaudete semper? » Non simpliciter dixit : « Gaudete; » sed addidit : « In Domino. »

IV. Hoc maximum est gaudium, tali gaudebant Apostoli; gaudium lucrum afferens : quod a carceribus, a flagris, a persecutionibus, a mala fama et a tristibus omnino principium et radicem habet et occasionem : unde et in bonum finem pervenit. Gaudium vero mundi secus : incipit enim a suavibus, desinitque in tristitiam. Neque ego prohibeo gaudere in Domino, imo id valde admoneo. Flagellabantur Apostoli, et gaudebant; vinciebantur, et gratias agebant; lapidabantur, et prædicabant. Hoc et ego velim gaudium : quod a nullo corporali initium habeat, sed a spiritualibus rebus. Non potest qui secundum mundum gaudet, simul et secundum Deum gaudere. Omnis enim, qui secundum mundum gaudet, de divitiis gaudet, de voluptate, de gloria, de potentia, de

[1] Deut. VI, 11. — [2] Psal. LXXII, 6, 7.

arrogantia; qui vero secundum Deum, de ignominia propter illum, de paupertate, de inopia, de jejunio, de humilitate. Vides-ne quam contraria argumenta? Quotquot hic extra gaudium sunt, extra mœrorem sunt; et quotquot extra mœrorem, sunt etiam extra voluptatem. Et revera hæc sunt quæ verum gaudium faciunt, quoniam illa nomen tantum gaudii habent; totum autem in mœrore situm est. Quantum mœroris habet arrogans? quantum præpeditur dum arroganter agit? mille sibi parat contumelias, magnum odium, magnam inimicitiam, invidiam ingentem. Nam si a majoribus contumelia afficiatur, dolet; si non contra omnes insurgat, mordetur. Humilis vero in multa est voluptate, a nullo honorem expectans. Si honoretur, gaudet; si non honoretur, non dolet, imo gaudet quod non honoratus sit. Itaque honorem non quærere, et honorari, id magnam voluptatem parit. Illic vero contrarium accidit; quærit honorem, et non honoratur. Non similiter autem de honore gaudet qui quærit eum, et qui non quærit. Hic quantumcumque acceperit, nihil se putat accepisse; ille vero si vel tantillum dederis, ita accipit ac si totum teneat. Rursus qui in deliciis versatur, mille negotia habet: etiamsi faciles et quasi ex fontibus reditus ipsi affluant, attamen mala quæ ex deliciis accedunt formidat, necnon futuri incertam conditionem. Hic vero semper in tuto est et in voluptate, quod tenuitati victus sit assuetus. Non ita se miserum putat quod lauta mensa non fruatur, ut deliciatur dum futuri incertam conditionem non timet. Quæ vero ex deliciis mala oriantur, ignorat nemo: necesse est autem illud jam dicere. Duplex est bellum, corporis, inquam, et animæ: duplex hyems, duplices morbi: neque id tantum, sed et insanabiles, qui magnas afferant calamitates. At non talis est frugalitas; sed duplex est sanitas, duplicia bona. « Somnus sanitatis,

»inquit, in interna mediocritate[1]. » Ubique enim mediocritas desiderabilis est, quod vero modum non servat, injucundum. Vide enim : scintillæ parvæ magnam lignorum congeriem impone, et non ultra ignem splendentem, sed fumum videbis valde insuavem. Viro forti et magno onus impone vires superans, et videbis cum onere humi jacentem. Magnum onus injice in navim, et grave facies naufragium. Tales sunt deliciæ. Sicut enim in navibus supra modum oneratis, magnus est nautarum tumultus, gubernatore, eo qui in prora sedet, ac vectoribus, superiora et inferiora in mare projicientibus; sic et hoc loco, superiora evomentes et inferiora, ac se ipsos corrumpentes pereunt. Quodque omnium turpissimum est, os posteriorem partium usum assumit, fitque illis ignominiosius. Quod si in ore sit tanta turpitudo, cogita quanta sit in anima. Nam ibi omnia caligo, omnia procellæ, omnia tenebræ; multa confusio cogitationum in angustia versantium, anima ipsa damnum exclamante. Hinc ipsi ventri dediti, sese mutuo redarguunt, ægre ferunt, stercus internum dejicere festinant. Attamen post quam projecerunt, neque sic agitatio sedatur. Sed et febres hinc et morbi. Etiam, inquit, infirmi sunt, et turpiter agunt. Hæc frustra nobis narrantur, frustra morbi enumerantur. Infirmor ego, laceror et turpiter ago, qui non habeo quod edam. Hos autem in deliciis agentes, videre est bene affectos, pingues, gaudentes, equis vectos. Væ mihi : lacrymis enim digna hæc verba sunt. Eos autem, qui podagra laborant, sellis gestatos, alligatos, qua ex parte, quæso, respiciemus? Et nisi rem illi putarent contumeliosam ac probrosam, illos jam nomine suo compellassem. Sed sunt quidam, inquies, qui bene valent, quia non solum deliciis dant operam, sed etiam laborant. Verum da mihi

[1] Eccli. XXXI. 20.

hominem semper pinguescentem, otiosum, inertem, qui bene valeat. Sed non invenies. Etiamsi enim innumera medicorum turba adsit, illum ventri semper operam dantem a morbis eruere non poterunt : neque enim id natura rei permittit. Ego vero medicorum dictum vobis afferam. Ex iis, quæ in ventrem mittuntur, non omnia fiunt alimentum : nam in ipsa ciborum natura non totum alendi vim habet, sed pars in secessum secernitur, pars in alimentum cedit. Si ergo moderate cibum sumens totum perficias, singula in locum suum pergunt, et quod sanum utileque est in suum se locum confert; quod autem superfluum est et inutile, secedit et egeritur. Sin vero nimia sit ciborum copia, etiam id quod alendi vim habet, noxium est, idque perspicuitatis causa exemplo proferam. In frumento aliud est simila, aliud farina, aliud furfur. Si ergo mola accipiet ea quæ potest molere, hæc omnia discernit; sin plura conjicias, omnia confunduntur. Rursus vinum, si congruentem accipiat operam, si suo tempore conficiatur, primo omnia simul miscentur : postea vero aliud in fæcem abit, aliud in spumam, aliud manet ad usum fruentium : et hæc bona pars est, nec facile mutatur. Nam ante neque vinum neque fæx est, cum scilicet omnia miscentur. Hoc in mari quoque videre est in magna tempestate. Ut ergo tunc pisces videmus mortuos superfluitare, qui præ frigore non possunt in fundum demergi; ita et nobis accidit. Quando enim superne ingens ingruit voracitatis imber, omnia commovens, cogitationes antea sanas, et quietas, ceu mortuas supernatare cogit. Cum igitur ex hujusmodi exemplis demonstratum nobis fuerit quantum sit damnum, cessemus beatos dicere illos, quos miseros prædicare oporteret, nosque deplorare ex iis ob quæ beatos dicere oporteret, et frugalitatem diligamus. Annon auditis medicos dicentes : « Indigentia est mater sa-

nitatis. » Ego vero non corporalis modo sanitatis indigentiam matrem esse dico, sed etiam spiritualis. Hoc et Paulus, verus medicus, clamat dicens : « Habentes alimenta » et tegumenta, his contenti simus[1]. » Obtemperemus ergo illi, ut sani ea quæ agenda sunt operemur in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVII.

CAPUT VII.

Hunc Moysem, quem negaverunt dicentes : Quis te constituit principem et judicem super nos ? hunc Deus principem et redemptorem misit cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo[2].

I. Multum congruens hoc est argumento proposito. « Hunc » Moysem, inquit. » Qualem hunc? Eum qui in periculum exitii venit : eum quem ipsi contempserant, quem negaverant dicentes : « Quis te constituit principem? » Quemadmodum et Christo dicebant : « Non habemus regem, nisi » Cæsarem[3]. Hunc Deus principem et redemptorem misit » cum manu Angeli, qui dixerat ei : « Ego sum Deus Abra- » ham[4]. » Hic et miracula quæ facta sunt, per Christum facta esse ostendit. Hic, id est Moyses. Et vide quomodo illum splendidum exhibeat. « Eduxit illos faciens prodigia » et signa in terra Ægypti, in mari Rubro, et in deserto » annis quadraginta. Hic est Moyses, qui dixit filiis Israël;

[1] 1 Tim. VI, 8. — [2] Act. VII, 35. — [3] Joan. XIX, 15. — [4] Exod. II, 14.

»Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus ex fratribus »vestris tanquam me[1]; »id est, contemptum, insidiis appetitum. Etenim voluerat ipsum occidere Herodes, et in Ægypto servatus est; sicut et ille puer cum esset, insidiis est appetitus. « Hic est qui fuit in Ecclesia in solitudine, »cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, et cum »patribus nostris, qui accepit verba vitæ dare nobis[2]. » Rursus nusquam templum, nusquam sacrificium. Cum Angelo, inquit, ut daret vobis verba vitæ. Hic ostendit ipsum non tantum signa fecisse, sed etiam legem dedisse, ut Christus fecit. Quemadmodum ergo hic primo signa facit, et tunc legem dat; sic et Christus. Sed non audierunt illum, semper repugnare docti, post signa illa, post prodigia per quadraginta annos edita. Neque hoc tantum, sed et contrarium exhibuerunt, quod declarans adjecit. « Cui noluerunt obedire patres nostri; sed repulerunt et »aversi sunt cordibus suis in Ægyptum. Dicentes ad Aaron: »Fac nobis deos qui præcedant nos[3]. Moyses enim hic, »qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum »sit ei. Et vitulum fecerunt in diebus illis, et obtulerunt »hostiam simulacro, et lætabantur in operibus manuum »suarum. Convertit autem Deus, et tradidit illos servire »militiæ cœli, sicut scriptum est in libro Prophetarum: »Numquid victimas et sacrificia obtulistis mihi annis qua»draginta in deserto, domus Israël[4]. Et suscepistis taber»naculum Moloch, et sidus dei vestri Remphan, figuras, »quas fecistis, ut adoraretis eas. Et transferam vos trans »Babylonem. « Tradidit, hoc idem est ac permisit. » Taber»naculum testimonii erat patribus nostris in deserto, sicut »statuerat illis loquens ad Moysem, ut faceret illud secun»dum formam quam viderat[5]. » Licet tabernaculum esset,

[1] Deut. XVIII, 18, et Act. VII, 36, 37. — [2] Ibid. 38. — [3] Exod. XXXII, 1. — [4] Amos. V, 25. — [5] Act. VII, 39-44.

sacrificia non erant. Quod vero non essent, Propheta declarat his verbis : « Numquid victimas et sacrificia obtulis- » tis mihi ? » Tabernaculum testimonii erat [1], et nihil ipsis proderat; sed consumebantur. Neque antehac illis signa, neque postea profuerunt illis. « Quod et induxerunt sus- » cipientes patres nostri. » Vides-ne ibi locum sanctum » esse, ubi est Deus ? Ideo « In deserto » dixit ut locum loco conferat. Deinde beneficium sequitur. « Et induxe- » runt, inquit, suscipientes patres nostri cum Jesu in pos- » sessionem gentium, quas expulit Deus a facie patrum » nostrorum usque ad dies David, qui invenit gratiam ante » Deum, et petiit ut inveniret tabernaculum Dei Jacob [2]. » Petiit ædificare David, et non concessum est ei ; magno licet et mirabili. Sed ædificat abjectus ille Salomon. Ideo ait : « Salomon autem ædificavit illi domum. Sed non Altis- » simus in manufactis templis habitat [3]. » Jam hoc per ea quæ supra dicta sunt ostensum est. Declaratur autem ex prophetica voce : quomodo autem, audi sequentia. « Sicut » Propheta dicit : Cœlum mihi sedes est, terra autem » scabellum pedum meorum. Et quam domum ædificabitis » mihi, dicit Dominus ? Aut quis locus requietionis meæ » est [4] ? Nonne manus mea fecit hæc omnia [5] ? » Ne miremini, inquit, si Christus iis qui regnum ipsius rejiciunt bene facit, quandoquidem et in Moyse hoc factum est : et non simpliciter illos eruit ; sed in deserto agentes. Vides-ne quod propter illos signa illa edita sint ? Itaque qui cum Deo locutus est, qui mire servatus, qui tanta fecit et potuit, ostendit omnino oportere impleri prophetiam, nec aversatur sibi ipsi. Sed superius dicta repetamus. « Hic est, » inquit, Moyses qui dixit : Prophetam vobis suscitabit Do- » minus tanquam me. » Hoc puto Christum respexisse cum

[1] Exod. xxv, 40. — [2] Act. vii, 45, 46. — [3] 2 Reg. ii, 16, et Act. vii, 47, 48. — [4] Isaï. lxvi, 1. — [5] Act. vii, 49, 50.

dixit : « Ex Judæis salus est[1], » se ipsum subindicans. « Hic » est qui fuit in deserto cum Angelo, qui loquebatur ipsi. » Ecce iterum ostendit ipsum dedisse legem ; siquidem cum ipso erat in cœtu in deserto. Hic vero miraculum magnum etiam commemorat in monte factum : « Qui accepit verba » vitæ, ut daret nobis. » Ubique mirabilis est Moyses ; maxime vero quando lex danda erat. Quid sibi vult illud, «Verba vitæ?» Vel ea quorum finis per sermones monstrabatur, vel prophetias dicit. Hinc sequitur criminatio in Patriarchas, qui post signa et miracula, postquam acceperant verba vitæ, ei noluerunt, inquit, obedientes esse. Recte autem dixit, « Verba vitæ, » ut ostenderet esse quoque verba non viventia, de quibus Ezechiel ait : « Et dedi » vobis præcepta non bona. » Talia ergo respiciens dixit : « Verba vitæ : sed repulerunt, et aversi sunt cordibus suis » in Ægyptum ; » ubi ingemiscebant, ubi clamabant, unde Deum invocabant. « Et dicebant Aaroni : Fac nobis deos, » qui præcedant nos. »

II. O insipientiam! Fac, inquiunt, ut præcedant nos. Quo? In Ægyptum. Vides-ne quam ægre avellerentur a moribus ægyptiacis? Quid dicis? Non expectas eum qui te eduxit; sed negas beneficium, et a benefactore fugis? Et vide quomodo contumelia afficiunt. « Moyses enim hic, » inquiunt, qui eduxit nos de terra Ægypti. » Nusquam Dei nomen, sed omnia Moysi ascribunt. Et cum gratias agere oporteret, Moysem in medium adducunt : cum autem legi obediendum erat, non jam Moysem memorant. Atqui dixerat se ascendere ut legem acciperet; illi vero ne per quadraginta quidem dies expectarunt. « Fac nobis deos. » Non dixerunt ; «Deum, » sed, Deos ; » sic debacchabantur, ut nescirent quid dicerent. « Et fecerunt vitulum in diebus » illis, et obtulerunt sacrificia idolo. » Vidisti-ne insipien-

[1] Joan. IV, 22.

tiam ingentem? Ubi apparuit Deus Moysi, hi vitulum faciunt et immolant. « Et lætabantur, inquit, in operibus » manuum suarum. » De quibus erubescere oportebat, lætabantur. Et quid mirum si ignoratis Christum, quando et Moysem ignoratis et Deum, tot signis exhibitum? Illi vero non ignorarunt modo, sed et alio modo contumelia affecerunt, dum idola facerent. « Convertit autem Deus, » et tradidit illos servire militiæ cœli. » Hinc mores illi; hinc sacrificia. Ipsi primum idolis sacrificarunt. Hoc significans David dicit : « Et fecerunt vitulum in Choreb, et » adoraverunt sculptile [1]. » Nam antehac, nusquam sacrificii nomen; sed præcepta viva, et eloquia viva. Nusquam initiationes; sed miracula et signa exhibita. « Sicut scrip» tum est in libro Prophetarum. » Hic testimonium non sine causa adducit, sed ut ostendat non esse sacrificiis opus. Et vide quid dicat.» Num victimas et sacrificia ob» tulistis mihi in deserto quadraginta annis? Et accepistis » tabernaculum Moloch, et sidus Dei vestri Remphan, » figuras quas fecistis, ut adoraretis. » Cum emphasi loquitur; hoc vero significat. Non potestis dicere, vos quod mihi sacrificaretis, illis etiam sacrificavisse; et hoc in deserto, ubi maxime illis præsidebat. « Et accepistis tabernaculum Moloch : » Et hæc fuit causa sacrificiorum. « Et transferam vos ultra Babylonem. Sic et captivitas accusatio malitiæ est. Et quomodo, inquies, erat tabernaculum testimonii? Ideo erat, ut testem haberent Deum. Igitur ad hoc solum erat. « Secundum formam, in» quit, quæ tibi monstrata fuit in monte. Itaque in monte descriptio facta est : et hoc in deserto circumferebatur, nec in quopiam loco manebat. Tabernaculum vero testimonii vocat, non alia de causa, quam ob miracula et præcepta. Attamen nec illud nec illi templum habebant. Ergo

[1] Psal. cv, 19.

figurâm illam Angelus dederat. « Usque ad dies David, » inquit. Itaque usque ad tempus illud templum non erat, etiamsi gentes expulsæ fuissent, de quibus ait : « Quas » expulit Deus a facie patrum nostrorum. » Hoc vero dixit iterum ostendens nondum fuisse templum. Quid dico? Tot miracula, et nusquam templum? Sic et primum tabernaculum, et nusquam templum. Et petiit ut inveniret gratiam coram Deo. Petiit, et non ædificavit. Ita non magnum quidpiam erat templum, etiamsi quidam magnum putaverint esse Salomonem, quod templum ædificaverit, qui ideo illum patri prætulerunt. Quod autem non fuerit patre melior; imo neque par illi, sed tantum ex quorumdam opinione, id declarat sic pergens : « Sed Altissimus in manu- » factis non habitat, sicut Propheta dicit : Cœlum mihi se- » des est : terra autem scabellum pedum meorum. » Neque enim hæc Deo digna sunt, utpote facta, utpote manus ejus opera. Vide quomodo illos paulatim erigat. Ostendit enim per Prophetam indignum esse hæc de Deo dicere. Et qua de causa, inquies, hic acriter loquitur? Multa inerat loquendi fiducia morituro. Nam puto illum hoc ex revelatione scivisse. « Dura cervice et incircumcisis cordibus » et auribus; hoc quoque propheticum est, neque illi pro- » prium; vos semper Spiritui sancto resistitis; sicut pa- » tres vestri, ita et vos [1]. » Quando nolebat esse sacrificia, vos sacrificabatis : quando nolebat dare vobis præcepta, requirebatis; quando accepistis, neglexistis. Rursus cum staret templum, idola colebatis; quando vult sine templo coli, contrarium facitis. Perpende : non dixit, « Deo resistitis; sed, « Spiritui. » Sic nullam noverat differentiam. Quodque majus est, « Sicut patres vestri, ita et vos, » inquit. Ita et Christus exprobrabat, quia multum semper de patribus gloriabantur. « Quem Prophetarum non sunt per-

[1] Act. VII, 51.

» secuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænun-» tiabant de adventu Justi [1]. » Adhuc Justi dicit, volens illos comprimere. « Cujus vos nunc proditores et homicidæ » fuistis. » Duo illis improperat, et quod ignorarint, et quod occiderint. « Qui accepistis legem per dispositiones Ange-» lorum, et non custodistis [2]. »

III. Quid est hoc? quidam putant ipsum dicere legem ab Angelis fuisse dispositam. At res non ita se habet. Ubi namque Angeli visi sunt legem ordinare? Sed dispositam legem dicit; id est, traditam illi per Angelum, qui apparuit illi in rubo. Nonne homo erat? Nihil ergo mirum est eos, qui illa fecerant, et hæc fecisse. Si annuntiantes illum occidistis, multo magis ipsum. Hic illos et Deo, et Angelis, et Prophetis, et Spiritui, et omnibus inobedientes ostendit : ut et alibi ait Scriptura : « Domine, Prophetas tuos » occiderunt, et altaria tua subverterunt [3]. » Illi igitur specie tantum legem curantes, dicebant : « In Moysem blas-» phemat. » Ille vero ostendit ipsos magis blasphemare, non solum in Moysem; sed etiam in Deum, et jam olim illos talia fecisse, instituta solvisse : neque illis ultra opus esse : ipsos item dum se accusarent quod Moysi esset contrarius, Spiritui sancto obsistere; neque id simpliciter, sed etiam cum cæde, et diu antea inimicitias exercuere. Vides-ne quomodo illos ostendat et Moysi et omnibus adversantes, legemque non servantes? Atqui Moyses dixerat : « Prophe-» tam vobis suscitabit Dominus [4] : » et alii hunc venturum prædixerunt : et Propheta quoque qui dicit : « Qualem do-» mum ædificabitis mihi? » Et iterum : « Numquid victimas » et sacrificia obtulistis mihi quadraginta annis? » Hæc erat fiducia viri crucem habentis. Hanc et nos quoque imitemur, etiamsi non sit belli tempus, ac fiduciæ tempus est. « Loquebar, inquit, de testimoniis tuis in conspectu re-

1 Act. VII, 52. — 2 Ibid. 53. — 3 1 Reg. XIX, 10. — 4 Deut. XIX, 15.

» gum, et non confundebar[1]. » Si ergo cum gentilibus congrediamur, sic illos reprimamur absque ira, absque asperitate. Nam si cum ira hoc faciamus, non jam fiducia, sed passio esse videtur; sin mansuete, vere fiducia est. Neque enim possibile est simul secundum eamdem rationem idipsum esse bonum opus et delictum. Fiducia bonum opus est, ira delictum. Oportet ergo cum fiducia locuturos, a furore liberos esse, ut ne quis hinc verba proficisci putet. Etiamsi justa dixeris cum furore, totum perdidisti, licet libere loquaris, licet moneas, licet quidvis aliud facias. Hunc respice virum non cum furore loquentem. Neque enim contumelia affecit; sed illis propheticum sermonem memoravit. Quod enim nullo furore moveretur, ostendit quando pro illis se male impetentibus precatus, dixit : « Ne statuas illis hoc peccatum. » Sic non iratus, sed pro illis dolens ac mœrens loquebatur ille. Ideo namque de facie ejus dixit : « Viderunt faciem ejus tanquam » faciem Angeli, » ut illos attraheret. Puri igitur ab ira simus. Non habitat Spiritus sanctus ubi ira est. Maledictus furibundus. Non potest sanum quid prodire, cum furor egreditur. Nam sicut in marina tempestate magnus est tumultus, magnus clamor, nec quis tempus habuerit ad philosophandum; ita neque in furore. Sed si anima quid philosophicum vel loqui vel discere velit, quasi in portu sit oportet. Non vides quomodo de necessariis rebus locuturi, loca tumultu vacua quærimus, ubi quies sit, ubi tranquillitas, ut ne repellamur? Quod si externus tumultus repellat, multo magis interna turbatio. Etsi precetur quis, frustra precatur, si cum ira et furore id faciat; si loquatur, ridiculus erit; si taceat, similiter; si comedat, etiam sic læditur; itemque si bibat, si sedeat, si stet, si ambulet, si dormiat. Nam et in somniis talia imaginantur.

[1] Psal. CXVIII, 46.

Quid in iracundis non turpe? Oculi injucundi, os distortum, membra tremula et inflata, lingua infrenis et nemini parcens, mens in excessu, habitus indecens, multa insuavitas. Vide mihi dæmoniacorum oculos, et ebriorum, et insanientium, quid inter se differunt? Nonne totum furor est? Quid enim etsi ad tempus hoc fiat? Nam et insaniens ad tempus detinetur. Hoc autem quid deterius? neque pudet illos ad defensionem dicere : « Nesciebam quid dicerem, inquit. » Et cur nesciebas, rationalis et ratione præditus homo? Cur ea quæ brutorum sunt facis, sicut equus ferox ira et furore correptus? Hæc certe defensio culpa non vacat. Utinam scivisses quæ dicebas. Iræ, inquies, verba sunt, non mea. Quomodo iræ sunt, cum ira nullam vim habeat, nisi a te accipiat? Ac si quis diceret : « Vulnera non mea, sed manus meæ sunt. » Cui rei putas maxime opus esse ira? Nonne bello et pugnæ? At ibi etiam si quid cum ira fiat, totum periit et pessum abiit. Nam pugnantibus maxime convenit non irasci, imo nec iis qui contumeliam inferunt, convenit irasci. Et quomodo pugnandum est, inquies? ratione, mansuetudine. Certamen enim est ex adverso stare. Annon vides hæc bella, lege, ordine et temporibus definita? Ira enim nihil aliud est, quam irrationalis impetus. Irrationalis autem nihil potest rationale facere.

IV. Certe hic talia loquebatur, nec irascebatur. Helias vero dicebat : « Quousque claudicatis utroque poplite vestro[1]? » nec irascebatur. Phinees item occidebat[2], et non irascebatur. Ira enim non sinit videre; sed omnibus quasi in nocturna pugna ligatis, oculos et aures trahit quo voluerit. Ab hoc ergo dæmone liberemur; incipientem illum compescamus : sigillum pectori apponamus quasi frenum. Canis impudens est ira : sed discat audire legem. Si sit ca-

[1] 3 Reg. XVIII, 21. — [2] Num. 25.

nis in armento ita ferox, ut bubulco imperanti non pareat, nec ejus vocem agnoscat, omnia pereunt. Cum ipsis ovibus pascitur; sed si ipsas oves edat, inutilis est et occiditur. Si didicerit te audire, ale canem : utilis est contra lupos, contra latrones, contra furum principem latrans, non contra oves, neque contra familiares. Si non audiat, omnia perdit : si contemnere discat, omnia pessumdat. Mansuetudo ergo in te non consumatur, sed etiam custodiat ira et foveat. Custodiet autem, et in securitate multa pascere sinet, si malas pravasque cogitationes consumat, si diabolum undique persequatur. Sic mansuetudo servatur, cum nihil malum de proximo cogitamus. Sic venerabiles efficimur, quando impudenter agere non discimus. Nihil enim ita impudentem reddit ut mala conscientia. Cur meretrices impudentes sunt? cur virgines pudibundæ? Nonne illæ a peccato, hæ a castitate? Nihil enim ita impudentem reddit, ut peccatum. Imo contra, inquies, in pudorem injicit. Etiam certe sese damnantem; alium vero impudentiorem, reddit petulantiorem. Nam qui de se desperat, audax efficitur. « Impius enim, inquit, cum in » profundum malorum venerit, contemnit[1]. » Impudens vero petulans fuerit; petulans autem audax est. Vis discere quandonam mansuetudo consumatur? Cum malæ cogitationes illam pertrahunt. Sed etiamsi hoc contingat, quia nondum canis stat multum latrans, neque sic desperandum est. Est quippe nobis funda et lapis; scitis quod dico : Est nobis hasta, caula et stabulum in quo cogitationes illæsas servemus. Si canis adulетur ovibus, furatque et vigilet contra externos; hæc virtus est canis. Licet esuriat, ne comedat oves; licet satur sit, ne parcat lupis. Talis et ira sit : licet mordeatur, a mansuetudine ne discedat; licet quiescat, adversus malas cogitationes excitetur : ac quod

[1] Prov. XVIII, 3.

suum est, licet pungat, ne deserat, sed agnoscat; quod autem alienum est, licet adulctur, pessumdet. Sæpe diabolus quasi canis adulatur, sed sciant omnes alienum esse. Sic et nos virtuti, etsi molesta sit, adulemur; et malitiam, etsi lætificet, aversemur. Ne simus canibus deteriores, qui flagellati et constricti, non absistunt. Si illos autem pascat alienus, quomodo non magis nocebunt? Est aliquando utilis ira, sed cum latrat contra alienos. Quid est illud, « Qui irascitur fratri suo temere[1]? » Id est, « Ne ulciscere, nec vindica te ipsum : si alium pereuntem videas, porrige manum. Non erit ultra ira, cum a proprio motu et affectu liber eris. » Apprehendit David Saülem, nec ira commotus est, nec captum inimicum hasta confodit; sed ultus est diabolum. Moyses cum alienum lædentem vidit, occidit; cum congenerem, non item. Sed fratres quidem reconciliabat, alienos vero pellebat; licet eum mitissimum fuisse Scriptura testificetur : attamen pervigil erat. Nos autem secus : sed ubi mansuetudinem exhibere oportet, feris omnibus ferociores sumus; ubi autem excitari par esset, admodum ignavi et supini. Quia igitur iis, quæ in nobis sunt, non ut par esset utimur, ideo in nihilum vita nostra consumitur. Ita et in vasis evenit : si aliud ad alium usum adhibeamus, omnia perdimus. Exempli causa, si quis gladium sumat, nec illum ad suum usum adhibeat, sed manu id facere tentet, nihil amplius efficit; sicut et qui, ubi manu ipsa operandum est, gladio utitur, omnia perdet. Sic et medicus, qui ubi secare oportet non secat, et ubi non oportet secat, omnia pessumdat. Quamobrem rogo, nos opportune hac re utamur. Iræ tempus non est, ubi nos ipsos juvamus. Si vero alios corrigere oporteat, tunc maxime illa utendum est, ut alios eruamus. Ita et Deo æquales erimus, si nos ab ira semper tueamur, et fu-

[1] Matth. v, 22.

tura consequemur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVIII.

CAPUT VII.

Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum [1].

I. Mirum sane quomodo occasionem occidendi ex dictis non acceperunt, sed adhuc insaniunt, et causam quærunt. Ita semper in malis sunt qui injuste agunt. Itaque ut principes sacerdotum anxii dicebant. « Quid faciemus hominibus istis [1]? » Ita et hi dissecantur. Atqui ille erat, qui succensere debebat, qui nihil læserat, et ac si læsisset passus et calumniis impetitus fuit. Sed hinc calumniatores magis evincuntur. Sic verum est quod semper dicebam : « Male facere, est male pati. » Certe ille nihil calumniatus est, sed vera declaravit. Sic cum contumelia afficimur, dum nihil nobis conscii sumus, nihil vere patimur. Volebant ergo illum occidere; sed non statim id faciunt, causam specie justam facinori volentes obtendere. Quid igitur? annon contumelia illa rationabilis causa erat? Non erat illius contumelia, sed Prophetæ accusatio. Vel sponte differebant, ne viderentur illum ob accusationes sibi illatas occidere; sicut etiam in Christo impietatem obtendebant, licet ille pia dixisset; ideoque post quam occiderant, famam ejus lædere conantes, « Dissecabantur : » timebant

[1] Act. VII, 54. — [1] Act. IV, 16.

enim ne novum quidpiam circa illum accideret. Deinde quod Christo fecerant, Stephano faciunt : et sicut illic quia dixerat : « Videbitis Filium hominis a dextris virtutis » sedentem, » id blasphemiam esse dicebant et testes turbas evocabant; sic et nunc faciunt. Illic vestimenta sciderunt : hic aures continuerunt. « Cum autem plenus » esset Spiritu sancto, intendens in cœlum, vidit gloriam » Dei, et Jesum stantem a dextris Dei, et ait : Ecce video » cœlos apertos, et Filium hominis stantem a dextris Dei. » Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures » suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et ejicien- » tes eum extra civitatem lapidabant [1]. » Atqui si mentitus erat, ut insanientem eum dimisisse oportuit. Ille vero sic dixerat volens eos abducere. Et quia de morte Christi tantum locutus, de resurrectione nihil dixerat, hoc dogma opportune demum adjicit. Ita autem sibi apparuisse dicit, ut enarrat, quo sic saltem ejus sermonem acciperent, qui quoniam dixerat illum sedere, molestus illis erat : interim de resurrectione sermonem movet, et illum stare dicit. Hinc conjecto faciem illius glorificatam esse. Nam Deus, benignus cum sit, per quæ illi insidias parabant, per eadem volebat illos evocare; etsi nihil amplius factum sit. « Et ejicientes eum extra civitatem, lapidabant. » Rursus extra civitatem mors, sicut in Christo : et in ipsa morte confessio et prædicatio enuntiatur. « Et testes deposuerunt » vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur » Saulus. Et lapidabant Stephanum, invocantem Deum et » dicentem : Domine Jesu Christe, accipe spiritum meum [2]. » Hinc ostendit et docet illos se non perire. « Et positis ge- » nibus clamavit voce magna : Domine, ne statuas illis hoc » peccatum [3], » quasi sese purgans, quod priora non ex ira dixerit, ait, « Domine ; » vel quod vellet eos sic attrahere.

[1] Act. VII, 55, 56. — [2] Ibid. 57, 58. — [3] Ibid. 59.

Nam quod dimitteret ipsis iram et furorem quo cædem patrabant, et animum a passione purum ostenderet, id certe acceptabilem reddebat sermonem. « Saulus autem » erat consentiens neci ejus. Facta est autem in illa die » persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Jerosolymis[1]. » Non sine causa mihi hæc persecutio, sed divina dispensatione contigisse videtur. « Et omnes dispersi sunt per re» giones Judææ et Samariæ præter Apostolos[2]. » Vides-ne quomodo rursum persecutionem esse Deus concedat? sed vide mihi quomodo res dispensentur. Per signa mirabiles facti sunt, flagellati nihil sunt passi, constituti sunt per regiones, sermo augebatur: demum permittit impedimentum esse magnum, et fit persecutio non modica, ita ut illi simul fugerent. Timebant enim illos audaciores factos; ut omnibus palam esset homines esse eos, qui timerent et fugerent. Ne diceres enim illos per gratiam tantum præclare agere, dum persecutionem paterentur, ipsi timidiores facti sunt, illi audaciores. « Et omnes dispersi sunt, in» quit, præter Apostolos. » Non ergo frustra dicebam, persecutionem ex dispensatione fuisse; nisi enim facta fuisset, Discipuli non fuissent dispersi. « Curaverunt autem » Stephanum viri religiosi, et fecerunt planctum magnum » super eum[3]. » Vel nondum erant perfecti; vel quia ille gratiosus erat et venerabilis, ideo plangunt illum. Simul autem hic non timor tantum, sed etiam dolor et planctus, ostendunt illos esse homines.

II. Quis enim non plorasset videns illum mansuetum agnum lapidatum, jacere mortuum? Idoneum illi epitaphium apposuit Evangelista cum dixit: « Et positis geni» bus, clamavit voce magna. Et fecerunt planctum magnum » super eum. » Sed quæ superius dicta sunt jam repetamus. « Cum esset plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum,

[1] Act. VIII, 1. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 2.

» vidit gloriam Dei, et Jesum stantem a dextris Dei, et ait : » Ecce video cœlos apertos. Et continuerunt aures suas, et » impetum fecerunt unanimiter in eum[1]. » Atqui quomodo hæc accusatione digna erant? Attamen eum, qui talia signa patrarat, qui omnes verbo vicerat, qui talia locutus erat, rapientes pro lubito furorem suum impleverunt. « Testes » autem deposuerunt vestimenta secus pedes adolescentis, » qui vocabatur Saulus. » Vide quam accurate quæ Paulum spectant recenseat, ut ostendat tibi opus Dei in ipso postea peractum. Interim vero ille non modo non credit, sed etiam mille homicidarum manibus ipsum impetit : ideo illud indicans dicit : « Saulus autem erat consentiens neci » ejus. » Non simpliciter sanctus hic precatur, sed cum attentione. « Positis, inquit, genibus. » Unde mors illius divina facta est. Nam hactenus animabus concedebatur ut in inferno essent. « Omnes autem dispersi sunt per regiones » Judææ et Samariæ. » Absque metu cum Samaria se commiscent, qui audierant : « In viam gentium ne abieritis[2]. » Præter Apostolos, » inquit; ostendens illos, ut sic Judæos adducerent, civitatem non reliquisse; sive etiam ut aliis fiduciæ auctores essent. « Saulus autem devastabat Eccle- » siam, per domos intrans, et trahens viros et mulieres, » tradebat in custodiam[3]. » Magnus furor, et quod solus esset, et quod in domos intraret; ita animam suam pro lege dabat : « Trahens, inquit, viros et mulieres. » Vide licentiam, contumeliam et insaniam. Omnes, qui in manus suas incidebant, mille afficiebat malis, utpote ab hac nece audacior factus. « Igitur qui dispersi erant, transibant » evangelizantes verbum. Philippus autem descendens in » civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. Intende- » bant autem turbæ unanimiter iis, quæ a Philippo di- » cebantur, audientes et videntes signa quæ faciebat.

[1] Act. VII, 55, 56. — [2] Matth. X, 6. — [3] Act. VIII, 3.

» A multis enim eorum, qui habebant spiritus immun-
» dos, clamantes voce magna exibant. Multi etiam pa-
» ralytici et claudi curati sunt. Factumque est gaudium
» magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Si-
» mon, qui ante erat in civitate magus, seducens gentem
» Samariæ, dicens se esse aliquem magnum; cui ausculta-
» bant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes:
» Hic est virtus Dei magna[1]. » Vide mihi aliam tentatio-
nem, nempe Simonis. « Attendebant autem ei turbæ,
» propter quod multo tempore magiis suis dementasset eos.
» Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno
» Dei, et de nomine Jesu Christi, baptizabantur viri et
» mulieres. Tunc Simon et ipse credidit, et cum baptiza-
» tus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa et vir-
» tutes maximas fieri, stupens admirabatur. Cum audissent
» autem Apostoli, qui erant Jerosolymis, quod recepisset
» Samaria verbum Dei, miserunt ad illos Petrum et Joan-
» nem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut accipe-
» rent Spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam
» illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine
» Domini Jesu. Tunc imponebant manus super eos, et ac-
» cipiebant Spiritum sanctum. Cum vidisset autem Simon,
» quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spi-
» ritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date et mihi
» hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, acci-
» piat Spiritum sanctum[2]. » Quomodo, inquies, hi Spiri-
tum non acceperant? Spiritum acceperant remissionis:
Spiritum vero signorum nondum. Vide quomodo hoc
cernens Simon accessit hoc petens. Etiamsi vero tunc
maxime persecutio vigeret, attamen Deus ipsos rursum li-
beravit signorum ope munitos. Neque enim mors Stephani
illorum restinxit furorem, imo magis auxit. Ideoque dis-

[1] Act. VIII, 4-10. — [2] Ibid. 11, 19.

perguntur doctores, ut doctrina amplius propagetur. Sed vide iterum illos in bonis versantes, et in gaudio : nam ait : « Factum est gaudium magnum in civitate; » etiamsi luctus quoque magnus fuerit : sic solet Deus semper facere, tristibus nempe læta admiscere, ut magis in admiratione sit. A multo autem jam tempore morbo laborabat Simon; unde neque sic ab illo liberatur. Quomodo autem illum baptizavit ? Sicut et Judam Christus elegit. Hic signa videns obstupescit quidem; non audet vero gratiam signorum petere, quia sciebat etiam alios nondum accepisse. Quomodo igitur illum non occiderunt sicut Ananiam et Sapphiram ? Quia etiam olim is qui ligna collegerat occisus est in exemplum; neque ultra alius quispiam id passus est. Sic et nunc Petrus facit : illisque punitis, hunc non punit, sed ait illi : « Pecunia tua tecum sit in perditionem : quo» niam donum Dei putasti pecunia acquiri [1]. »

III. Et cur hi baptizati non acceperant Spiritum sanctum ? vel quia Philippus dare ausus non erat, hunc reservans Apostolis honorem ; sive quia hoc charisma non habebat : erat enim ex illis septem : id quod magis videtur dicendum. Puto certe hunc Philippum ex septem illis esse (11), secundum a Stephano. Quamobrem cum baptizaret, Spiritum baptizatis non dabat. Neque enim potestatem habebat. Hoc quippe donum duodecim illorum tantum erat. Perpende autem : illi non exierant; dispensatum est ut ii exirent, qui minorem gratiam habebant, quod nondum accepissent Spiritum sanctum. Potestatem quidem acceperant faciendi signa, non autem Spiritum aliis dandi. Igitur hæc Apostolorum erat prærogativa ; ideoque et Coryphæos, non alios, videre est hoc facere. « Videns » autem Simon, inquit, quod per impositionem manuum » Apostolorum daretur Spiritus sanctus. » Non sic dixis-

[1] Act. VIII, 20.

set, nisi sensibile quidpiam factum fuisset. Hoc et Paulus fecit, cum loquerentur linguis. Vidisti-ne Simonis scelus? Pecunias obtulit. Atqui non viderat illum pro pecunia id facientem : unde non ignorantis opus erat; sed tentantis, et volentis crimen intentare. Ideoque audit : « Non est » tibi pars neque sors in sermone isto : cor enim tuum non » est rectum coram Deo[1]. » Iterum quæ in mente erant affert in medium, quia ille se latere putabat. « Pœniten- » tiam itaque age ab hac nequitia tua et roga Dominum, » si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In » felle enim amaritudinis, et in vinculo iniquitatis video te » esse. Respondens autem Simon dixit : Precamini vos pro » me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quæ » dixistis[2]. » Cum oportuisset illum ex corde pœnitentiam agere, et flere, ille perfunctorie tantum hoc facit. « Si » forte remittatur tibi hoc, » inquit. Non quod non remissum fuisset illi si plorasset. Sed mos est etiam Prophetis solum denegare et non dicere : « Si autem hoc feceris, condonabitur tibi; » sed omnino futuram pœnam denuntiare. Tu vero mirare quomodo in tempore calamitatis non negligant, sed prædicationi incumbant : et quomodo, sicut sub Moyse per comparationem fiebant miracula (12); ita et nunc. Magia erat, et tamen hæc signa manifesta erant, quamvis nullum ibi oporteret esse dæmoniacum, quandoquidem a multo jam tempore magiis dementabat illos. Quia vero multi erant dæmoniaci, multi paralytici; illa veritas non erant. Hic vero non signis modo, sed verbo illos inducebat de regno Christi loquens. At Simon, inquit, baptizatus adhærebat Philippo, non fidei causa, sed ut talis ipse fieret, adhærebat. « Qui cum venissent ora- » verunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum; non- » dum autem in quemquam illorum venerat. Nunc impo-

[1] Act. VIII, 21. — [2] Ibid. 22-24.

»nebant manus super illos, et accipiebant Spiritum »sanctum.» Vides hæc non utcumque fieri, sed multa opus fuisse virtute ad dandum Spiritum sanctum? Non enim idem est remissionem consequi, et talem accipere potestatem. « Videns autem Simon quod per impositio»nem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, ob»tulit ipsis pecunias.» Num alios hoc facientes vidit? Num Philippum? Num putabat ipsos non nosse quo ille animo accederet? Ideo bene Petrus rem donum vocat dicens: « Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam »existimasti donum Dei pecuniis acquiri.» Vides-ne ubique puros illos a pecuniis? « Non est tibi pars neque sors »in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram »Deo.» Itaque per malitiam omnia faciebat: atqui simplicem esse oportebat. « Pœnitentiam itaque age: in felle »enim amaritudinis et in vinculo iniquitatis video te esse.» Magnæ iræ verba sunt. Non punit autem ipsum, ut ne deinceps fides ex necessitate esset, nec res crudelis esse videretur; utque pœnitentiam induceret: vel quia ad correctionem sufficiebat arguisse, et quæ in corde erant dixisse, ut ille confiteretur se captum esse. Cum enim dicit. « Precamini vos pro me ad Dominum,» id confitetur et indicat. Vide quomodo quamvis scelestus esset, redargutus tamen credidit, ut et humilis factus est, quando iterum redargutus est. Videns signa, quæ fiebant, obstupuit. Non dixit: « Accessit;» sed, « Obstupuit.» Et cur non hoc statim facit? Putabat se posse latere; putabat artem esse quod fiebat. Quia autem non potuit Apostolos latere, accessit. « A multis enim, qui habebant spiritus »immundos, clamantes illi voce magna exibant.» Hoc egrediendi signum manifestum erat; magnorum vero signa e contrario: illi namque magis alligabant. Multi paralytici et claudi sanati sunt. Nulla hic erat fallacia:

nam oportebat ambulare et operari. « Auscultabant au- » tem illi omnes dicentes : Hic est virtus Dei. » Hic impletur illud Christi dictum : « Multi venient pseudo-Christi » et pseudo-prophetæ in nomine meo[1]. » Quare non statim illum redarguerunt? Satis habebant quod sese condemnaret. Etenim et hoc doctrinæ erat. Quia autem resistere non poterat, simulat ut magi illi qui dicebant : « Hoc digitus Dei est[2]. » Ne vero rursus expelleretur, ideo adhærebat Philippo, nec recedebat.

IV. Tu vero mihi perpende quot quantaque dispensentur per mortem Stephani. Disperguntur per regiones Judææ et Samariæ, evangelizant verbum, prædicant Christum, signa edunt; paulatim hi donum accipiunt. Hoc duplex signum erat. Nam illis tunc dare, huic vero non dare, magnum erat signum. « Et illi quidem testificati » et locuti verbum Domini, reversi sunt in Jerusalem, et » multis vicis Samaritanorum evangelizabant[3]. » Bene dixit, « Testificati. » Testificantur fortasse propter illum, ne decipiantur, ut postea in tuto essent, ne inexperti sæpe abriperentur. « Reversi sunt Jerosolymam. » Cur iterum illo concedunt ubi tyrannis erat, ubi malorum principium, ubi maxime sanguinarii erant? Ut in bellis duces faciunt, et bello laborantem partem petunt; idipsum hi præstant. Vide rursum non primo venientes Samariam, sed pulsos Discipulos. Sicut et sub Christo; et Apostolos ad eos Samaritanos, qui crediderant, demum missos. « Cum » audissent autem, inquit, Apostoli, qui erant Jerosoly- » mis, miserunt ad illos Petrum et Joannem. » Cur mittuntur? Ut illos liberent a magia, ut illis doctrinam commemorent, quam a Christo didicerant. Cum oporteret ergo illum contrarium petere, ut acciperet Spiritum sanctum, is illud nihil curans, petit ut aliis dare possit : etsi

[1] Marc. XIII, 22. — [2] Exod. VIII, 19. — [3] Act. VIII, 25.

ipsi non illum ita acceperant ut dare possent. Sed volebat hic Philippo clarior esse, qui inter Discipulos erat. « Pe-» cunia tua tecum sit in perditionem. » Non imprecantis, sed corrigentis hæc sunt. Quia enim illa non ut par erat utebatur; Tibi sit, inquit, qui talis es; ac si quis diceret : « Cum proposito tuo pereat, quod tam viliter sentias de dono Dei : quia sperabas humanam omnino rem esse : » non ita se habet. Sic ergo accessisset ut accedendum erat, saltem receptus fuisset, saltem non ut pestis rejectus fuisset. Vides-ne eum qui parva de magnis sentit dupliciter peccare? Duo igitur illi præcipit : « Pœnitentiam age, » et ora, si forte remittatur tibi cogitatio cordis tui : » tam malam rem cogitaverat. Ideo ait, « Si forte remittatur » tibi, » quia sciebat incorrigibilem esse. At ille timuit multitudinem et metuit negare. Certe nisi turbatus fuisset, dixisset utique se nescivisse et imprudenter fecisse. At ille perculsus est, primo quod signis captus esset; secundo quod quæ in mente versabat manifesta essent. Ideo procul postea abiit, nempe Romam, quasi non venturus illo esset Apostolus. « Multis, inquit, regionibus Samari-» tanorum evangelizabant. » Vide quomodo ipsa itinera illis negotium afferebant? sed non sine causa iter suscipiebant. Tales nos migrationes facere oporteret. Et quid dico migrationes? Multi vicos habent et agros; et non illa curant; sed quomodo balneum fiat, et pretia crescant, ut aulæ et domicilia construantur multam habent sollicitudinem : quomodo autem animæ excolantur, non item. Et tu quidem si spinas in agro videas, secas, uris, destruis, ut terram ab hac pernicie liberes; ubi autem agricolas vides spinis plenos, nec resecas; non times, dic mihi, nec exhorrescis, illum cogitans qui rationem exacturus est? Annon oporteret singulos fideles Ecclesiam construere, doctorem habere ad conferendum? Ante omnia illud in

scopo habere oportet, ut omnes sint Christiani. Quomodo, quæso, Christianus erit agricola, cum te videat sic tuam negligere salutem? Non potes facere signa, et sic persuadere? Quibus potes persuade, humanitate, patrocinio, mansuetudine, blanditiis, aliisque omnibus. Fora quidem et balnea multi faciunt; Ecclesias vero minime; omnia potius, quam hoc. Ideo admoneo et supplico, gratiamque peto; imo legem pono, ut nemo villam habeat Ecclesia non instructam. Ne mihi dixeris : « Prope est, in vicinia est : multa est impensa, modicus proventus. » Si quid habes erogandum pauperibus, hac in re insume. Melius illic quam hic. Ale doctorem, ale diaconum, et sacerdotalem cœtum. Ac si uxorem vel sponsam duceres, ac si filiam locares, sic esto erga Ecclesiam affectus. Dotem ipsi largire : sic tibi villa benedictione replebitur. Quid boni non illic erit? Parum-ne est, quæso, torcular benedici? Parum-ne est Deum prius ex omnibus fructibus tuis, sortem et primitias accipere? Ad pacem agricolarum hoc utile est. Venerabilis erit postea presbyter, illudque ad villæ securitatem conducet. Orationes illic perpetuæ pro te fient, oblatio singulis dominicis. Quid magis admirandum est, quod alii splendida sepulcra extruant, ut posteri audiant, illum talem hæc construxisse, an quod tu Ecclesias excitaveris? Cogita te usque ad Christi adventum mercedem habiturum esse, si altare Dei excitaveris.

V. Dic enim mihi, si imperator tibi præcepisset domum extruere, ut illo diversaretur, nonne omnia moveres? At nunc regia est Christi Ecclesia quam ædificas. Ne sumptum spectes, sed fructum reputa. Illi colunt terram, tu cole illorum animas. Illi fructus tibi afferunt, tu illos infer in cœlum. Qui initium dedit, is aliorum omnium causa est. Ergo et tu auctor eris quod catechumeni sint in vicinis villis. Certe balnea molliores reddunt agricolas, cauponæ

delicatiores : et tamen hæc apparatis propter gloriam. Forum et celebritates illos reddunt petulantiores : hæc autem omnino secus. Quanta enim res fuerit videre presbyterum ad exemplum Abrahæ incedentem, canum, accinctum, fodientem, operantem? Quid agro illo desiderabilius? Hic major est virtus. Non est illic lascivia; sed abacta est; non ebrietas et voluptas, sed eliminata est; non vana gloria, sed extincta est : benevolentia plus illic fulget propter simplicitatem. Qualis res est abire et ingredi in domum Dei, et videre quod ipse illam extruxerit; se ipsumque projicere supinum, et post illam corpoream quietem, nocturnis et matutinis hymnis adesse, commensalem habere sacerdotem et colloquentem, benedictione frui, alios videre istuc venientes? Hic murus, hóc præsidium agri est. Hic est ager de quo dicitur : « Odor agri pleni, cui benedi- » xit Dominus[1]. » Ad hæc vero bona villa est propter quietem, propter otii abundantiam. Quod si et hoc accesserit, cui rei par non erit? Villa enim quæ Ecclesiam habet, paradiso Dei similis est. Non est illic clamor, non tumultus, non varii inimici, non hæreses : omnes videre est amicos, eorumdem consortes dogmatum. Te ad philosophiam quies adducit, ab hac philosophia te assumens presbyster, facile curabit. Hic enim quæcumque dixerimus forum excutit : illic vero quæ audieris, defixa in mente habebis. Alius in agro eris per illum. Illis ipse præerit, custos erit, tum cum præsens sit; tum quod illos componat. Quanta est expensa, dic mihi? Fac interim parvam domum pro templo; qui post te veniet, faciet porticum; sequens aliud adjiciet : et sic tibi totum imputabitur. Tu das parum, et omnium mercedem recipis. Ergo initium facito, fundamentum pone; imo vos mutuo hortamini : hac in re concertate. Nunc autem ubi palea, frumentum

[1] Gen. XXVII, 27.

et omnia similia reponenda sunt, facile ædificant; ubi vero animarum fructu colligendi sunt, nihil curant; sed coguntur mille stadia emetiri, et magnas peregrinationes suscipere, ut in Ecclesiam abeant. Quantum autem bonum est cum magna quiete sacerdotem in Ecclesiam venire, ut accedat ad Deum, et quotidie oret pro vico, pro prædio. Parum-ne est, dic oro, in sacris oblationibus semper nomen tuum referri, et quotidie pro villa preces ad Deum emitti? quantum tibi et ad alia hoc prodest? Contingit quosdam e vicino habitare et curatores habere. Ad te igitur pauperem nemo eorum venire dignabitur, sed presbyterum forte invitabit, et mensæ consortem faciet. Vides quanta hinc bona evenient? Villa interim erit ab omni suspicione libera: nemo homicidii, nemo furti accusabit, nemo simile quidpiam suspicabitur. Habent et aliam consolationem, sive morbus, sive mors accidat. Non utcumque nec quoquo modo amicitiæ istuc mutuo coëuntium junguntur; cœtus vero erunt multo, quam in celebritatibus, suaviores. Non modo autem cœtus; sed et illi qui præsident, ob presbyterum venerabiliores erunt. Audis utique Jerosolymam olim aliis urbibus apud veteres honoratiorem fuisse; nec sine causa; sed quod ibi tunc pietas obtineret. Quoniam ubi honoratur Deus, ibi nihil mali est; ubi non honoratur, nihil boni. Multa securitas erit etiam apud homines. Etiam rogo, non ignave sed alacriter rem suscipite. Nam si qui educit pretiosum a vili, quasi os Dei erit[1]; qui tot animabus, tam præsentibus quam futuris usque ad adventum Christi prodest, quanta Dei benevolentia fruetur? Præsidium construe contra diabolum. Hoc est enim Ecclesia. Hinc prodeant manus ad laborem; prius extendantur ad preces, et tunc ad opus abeant. Ita erit illis robur corporis; sic erit agricultura multa; sic omnia mala

[1] Jerem. xv, 19.

foras mittentur. Non potest hinc orta voluptas verbis explicari, donec opere sit suscepta. Nec hoc respicias, quod nullum habeat proventum. Si omnino id facias, ne facias tamen, nisi putes majorem tibi tota villa proventum futurum esse. Nisi sic affectus sis, ne opereris; nisi putes hoc opus tuis omnibus esse præferendum. Quid hoc proventu majus, animas in aream cœlestem inducere? Hei mihi, quod nesciatis quantum sit animas lucrifacere. Audi quid Petro dicat Christus : « Si diligis me, pasce oves meas[1]. » Si regias oves videns aut equorum armentum, quod stabulum non haberent, insidiis patere; acciperes ipse et equile stabulumque extrueres, ac pastorem præficeres, quo te rex munere non donaret? Nunc Christi gregem colligis; et pastorem præficis, nec putas te magnum quidpiam facere? Quid dico? si ei, qui scandalizat etiam unum, tantum supplicium comminatur; qui tot servat homines, annon salutem consequetur? Consequetur certe. Quod postea peccatum habebit? vel si habeat, annon delebit illud? A supplicio scandalizantis, disce præmium servantis. Si non curæ esset Deo vel unius animæ salus, non tam irasceretur de illius pernicie. Hæc itaque cum sciamus, huic spirituali operi hæreamus, me unusquisque vocet, et nos simul operam dabimus pro virili. Et si quidem tres fuerint possessores, in commune conferant; si unus, aliis quoque vicinis id suadebit. Tantum hoc perficere studeatis, obsecro, ut omni ex parte Deo placentes, æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Joan. XXI, 18.

HOMILIA XIX.

CAPUT VIII.

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum dicens : Surge et vade contra meridiem, ad viam quæ descendit a Jerusalem in Gazam : hæc est deserta. Et surgens abiit [1].

I. Videtur mihi hoc mandatum accepisse cum esset in Samaria. Quia ab Jerosolymis, non contra meridiem quis vadit, sed contra septentrionem : a Samaria vero contra meridiem, « Hæc est deserta. » Hoc dicit, ut ne timeat Judæorum incursum. Nec interrogat, quare ? sed surgens abiit. «Et ecce, inquit, vir Æthiops, Eunuchus potens Candacis » reginæ Æthiopum, qui erat super omnem gazam ejus, » qui venerat adorare in Jerusalem. Et revertebatur sedens » super currum suum, et legebat Isaïam prophetam [2]. » Magnis hic laudibus celebratur. Siquidem in Æthiopia manens, et tot negotiis obrutus, cum dies festus non esset, et in superstitionibus dedita civitate versaretur, venit adoraturus in Jerusalem. Magnaque erat diligentia, nam in curru sedens legebat. « Dixit autem Spiritus Philippo : » Accede, et adjunge te ad currum istum. Accurrens autem » Philippus, audivit eum legentem Isaïam prophetam ; et » dixit : Putas-ne intelligis quæ legis ? Ille vero dixit : Et » quomodo possim, nisi quis ostendat mihi [3] ? » Vide rursum aliam pietatem, quam illam ? Quod nesciens legeret : et postquam legerat, requirat. « Rogavitque Philippum ut

[1] Act. VIII, 26. — [2] Ibid. 27, 28. — [3] Ibid. 29-31.

» ascenderet et sederet secum. Locus autem Scripturæ, » quem legebat, erat hic : Tanquam ovis ad occisionem » ductus est : et sicut agnus coram tondente se sine voce, » sic non aperuit os suum. In humilitate judicium ejus sub» latum est. Generationem ejus quis enarrabit, quoniam » tolletur de terra vita ejus ? Respondens autem Eunuchus » Philippo dixit : Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc, » de se, an de alio aliquo ? Aperiens autem Philippus os » suum, et incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Je» sum [1]. » Vides-ne quomodo res cum illo dispositæ sint ? primo legit et ignorat ; deinde legit hunc locum, ubi narrabatur passio, resurrectio et donum. « Et dum irent » per viam, venerunt ad quamdam aquam, et ait Eunuchus : » Ecce aqua, quid prohibet me baptizari [2] ? » Vidisti-ne promptum animum ? Vidisti-ne diligentiam. « Et jussit » stare currum, et descenderunt uterque in aquam, Phi» lippus et Eunuchus, et baptizavit eum. Cum autem as» cendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, » et amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat per viam suam » gaudens [3]. » Cur, inquies, tulit eum Spiritus Domini ? Quia per alias civitates transiturus et prædicaturus erat. Ut ergo in admiratione haberetur, hoc factum est, utque non humanum, sed divinum haberetur, quod circa ipsum factus est. « Philippus autem inventus est in Azoto : et » pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec ve» niret Cæsaream [4]. » Hinc palam est hunc ex septem illis fuisse. Nam postea in Cæsarea reperitur. E re autem rapuit illum Spiritus ; alioquin rogasset Eunuchus ut secum veniret : quem ille forte contristasset negando, cum nondum tempus esset. Vidisti Angelos cooperantes prædicationi, et ipsos quidem non prædicantes, sed hos vocantes ? Hoc porro mirabile hinc ostenditur. Quod enim rarum olim

[1] Act. VIII, 32-35. — [2] Ibid. 36. — [3] Ibid. 38, 39. — [4] Ibid. 40.

erat, et vix fiebat, hic jam sæpissime efficitur. Alioquin autem, hæc prænuntiatio erat, quod illi alienigenas essent superaturi. Nam credentium fide dignum testimonium poterat aliis qui didicerant persuadere, ut eumdem ipsi zelum arriperent. Ideo igitur ibat gaudens; itaque si scivisset, non ita delectatus esset. Quid autem vetabat, inquies, quin omnia ille accurate disceret, in curru sedens: maximeque in deserto? Quia res non erat ad ostentationem. Sed superius lecta exploremus. « Et ecce vir Æthiops Eu» nuchus, inquit, potens Candacis reginæ Æthiopum. » Hinc liquet illam ipsis imperasse. Nam olim mulieres imperabant, et hæc lex erat apud illos : sic nesciebat Philippus qua de causa veniret in desertum, quia non jam Angelus, sed Spiritus ipsum rapit. Nihil autem horum videt Eunuchus, imperfectus cum sit; vel etiam quod hæc non ad corporales, sed ad spirituales pertineant; neque etiam discit ea quæ Philippus edocebatur. Et cur non illi apparet Angelus, ut ducat ad Philippum? Quia fortassis non persuasus, sed obstupefactus tantum fuisset. Vide Philippi philosophiam. Non accusavit; non dixit : « Ignoras : ego te docebo; » non dixit : « Ego hæc accurate scio. » Non adulatus est, nec dixit ei : « Beatus es qui legis. » Sic et ab audacia et ab adulatione remotum erat verbum; sed potius curam gerentis erat et benigni. Oportebat enim illum interrogare, oportebat desiderare. Declarat autem se scire ipsum nihil nosse, cum ait: « Putas-ne » intelligis quæ legis? » simulque insinuat magnum repositum esse thesaurum.

II. Sed vide quam prudenter se excuset Eunuchus : « Et quomodo possim, nisi quis ostenderit mihi? » Non respexit habitum; non dixit : « Tu quis es? » non redarguit, non arroganter loquitur; non se scire dicit, sed ignorare fatetur : ideoque discit. Monstrat vulnus medico : novit

15.

ipsum hæc scire, et velle docere. Vidit illum esse a fastu alienum. Neque enim splendidum gestabat vestitum. Ita erat discendi cupidus et verbis intentus. Illud vero, « Qui » quærit invenit [1], » in ipso implebatur. « Rogavitque, in» quit, Philippum ut ascenderet, et sederet secum. » Vidisti-ne studium? Vidisti-ne desiderium? Rogat ut ascendat et sedeat secum. Sic nesciebat quid sibi dicturus esset : sed simpliciter putabat se prophetiam aliquam auditurum esse. Major autem hic honor est, quod non simpliciter ascendere curet, sed roget. « Accurrens autem Phi» lippus, audivit eum legentem : » cursus loquendi cupidum indicat, lectio studii signum est. Illo enim tempore legebat, quo major est solis æstus. Locus autem hic erat : « Sicut ovis ad occisionem ductus est. » Et hoc illius discendi cupiditatis signum est ; quod Prophetam illum aliis sublimiorem præ manibus habuerit. Ideo non cum vehementia illi narrat, sed mansuete ; imo nec prius loquitur, quam interrogatus fuerit, donec ille rogaverit. Ut et illud iterum faciens ait : « Obsecro te, de quo Propheta dicit » hoc ? » Videtur mihi nescivisse illum quod Prophetæ de aliis loquantur ; vel si non hoc, quod de se ipsis loquantur in alia persona. Erubescamus et pauperes et divites, de illo penuario. « Deinde venerunt ad quamdam aquam, et » ait : Ecce aqua. » Hæc valde ferventis animæ sunt. « Quid » prohibet me baptizari ? » Vides-ne ejus desiderium ? Non dicit : « Baptiza me ; » neque tacet ; sed medium quidpiam inter desiderium et reverentiam loquitur. « Quid prohibet me » baptizari ? » Vide quomodo absoluta dogmata habuit ; nam Propheta omnia continebat, incarnationem, passionem, resurrectionem, assumptionem, futurum judicium : quæ ipsi magnum indidere desiderium. Erubescite quotquot nondum illuminati estis. « Et jussit, inquit, stare currum. » Simul dixit

[1] Matth. VII, 8.

et imperavit, antequam audiret: « Cum autem ascendissent » de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum. » Bene: ut ostenderetur divinam fuisse rem actam: et ne putaret hominem esse vulgarem. « Et ibat, inquit, per viam suam gaudens. » Hoc dicit ostendens ipsum ægre laturum fuisse si scivisset: sic ex multo gaudio, etsi spiritu dignatus, præsentia non videbat. « Et inventus est, inquit, in Azoto. » Multum hinc Philippus lucratus est. Nam quod audierat de Prophetis, de Habacuc, de Ezechiele et aliis, in se factum vidit: qui in momento multam emensus viam ostenditur, siquidem in Azoto inventus est: et illic demum stat, ubi evangelizare oportebat. « Saulus autem adhuc spirans minarum » et cædis in Discipulos Domini, accessit ad principem sa» cerdotum, et petiit ab eo epistolas in Damascum ad » Synagogas: ut si quos invenisset hujus viæ viros ac mu» lieres, vinctos perduceret in Jerusalem [1]. » Opportune Pauli zelum hic inducit; ut illum medio zelo tractum ostendat. Nondum enim satiatus nece Stephani, neque persecutione ac dispersione Ecclesiæ, accedit ad principem sacerdotum. Hic impletur id quod Christus Discipulis dixit: « Venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obse» quium præstare Deo [2]. » Hic igitur sic faciebat; non ut Judæi, absit. Quod enim ex zelo id faceret, hinc palam est, quod ad exteras civitates migraret. Illis vero, neque ea, quæ Jerosolymis fiebant, curæ erant, sed unum sectabantur honorem. Cur autem Damascum adiit? Magna civitas erat et regia: timebat ne illa quoque præoccuparetur. Et vide studium ejus ardoremque, ac quam secundum legem agat. Non adit præfectum, sed principem sacerdotum: petit ab ipso epistolas; ut si quos inveniret hujus viæ. Viam vocat credentes, qui sic ab omnibus tunc vocabantur, forte quia viam ad cœlum tendentem sectabantur. Cur po-

[1] Act. IX, 1, 2. — [2] Joan. XVI, 2.

testatem non accipit illos ibidem puniendi, sed Jerosolymam ducit? Ut cum majori potestate illic supplicium infligeretur. Et vide in quantum se periculum conjiciat; attamen sic timet ne quid sibi mali accidat. Ideo ergo alios secum assumit, forte præ metu; vel quia contra multos accipit, ut audacius « Si quos inveniret viros ac mulieres, » vinctos perduceret in Jerusalem. » Alioquin autem ipse per viam ostendere iis omnibus volebat, totum ab se proficisci : illi vero nihil hoc curabant. Et vide illum antehac in carcerem conjicientem. Illi igitur non valebant, hic vero præ fervore poterat. « Et cum iter faceret, contigit ut ap- » propinquaret Damasco : et subito circumfulsit eum lux » de cœlo. Et cadens in terram audivit vocem dicentem » sibi : Saule, Saule, quid me persequeris [1]? »

III. Cur non Jerosolymis? Cur non Damasci id factum est? Ut non possent alii illud aliter narrare; et ut ipse, qui illa de causa abierat, narrando fide dignus esset. Hoc ergo dicit cum apud Agrippam sese defendit. Laborat autem oculis; quia nimia lux lædere solet, mensuram enim suam habent oculi. Dicitur etiam vocis et soni vehementiam surdos facere et attonitos. Sed hunc excæcavit tantum, et metu furorem ejus extinxit, ita ut hæc ille audiret : « Saule, Saule, quid me persequeris? » Non dicit illi, «Crede, » neque simile quidpiam; sed incusat tantum. Neque sic incusat illum, quid vel parum vel multum a me læsus, hoc agis? «Dixit autem : Quis es, Domine [2]? » Interim se confitetur servum. Dominus autem dixit : « Ego sum » Jesus, quem tu persequeris [3]; » ac si diceret : « Ne putes tibi cum hominibus esse certamen. » Qui autem cum illo » erant, vocem quidem Pauli audierunt, neminem autem » viderunt [4], » ad quem responderet. Et jure merito : rerum namque minorum illos fecit auditores. Nam, si vocem

1 Act. IX, 3, 4. — 2 Ibid. 5. — 3 Ibid. — 4 Ibid. 7.

illam audissent, neque sic credidissent. Paulum autem videntes respondentem, mirabantur. « Sed surge et ingre» dere civitatem, et dicetur tibi quid te oporteat facere [1]. » Vide quomodo non statim omnia ipsi revelet; sed prius tantum mitiget animam ejus, et per ea quæ jubet, spem illi bonam indit, quod visum recepturus sit. « Viri autem, » qui ibant cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem » vocem, neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus » de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem » illum trahentes, introduxerunt Damascum [2]. » Spolia diaboli, vasa ejus, quasi capta quadam urbe vel metropoli, introducunt. Et quod mirum est, ipsi inimici et hostes introducunt illum omnibus videntibus? « Et erat tribus » diebus non videns, et non manducavit, neque bibit [3]. » Quid huic rei par fuerit? Consolatio hæc inducti Pauli compensat mœrorem de Stephano conceptum, licet hic suam habeat in se consolationem, quod ille sic obiisset; et hanc item haberet, quod Samaritanorum vici reducti magnum afferrent solatium. Et cur, inquies, non ab initio id factum est, sed postea? Ut ostenderetur vere Christum resurrexisse. Qui enim persequebatur illum, nec credebat illius mortem ac resurrectionem, qui Discipulos ejus persequebatur, unde, quæso, credidisset, nisi magna fuisset Crucifixi virtus? Esto illi ipsi obtemperaverint, quid ad hunc dices? Alioquin vero, ideo post resurrectionem accessit, neque statim, ut manifestius ipsius bellum videatur. Nam qui sic insanit; ut et sanguinem effundat et in carcerem conjiciat, statim credit. Non satis erat quod cum Christo non fuisset, sed oportuit ut fideles ab illo fortiter impugnarentur, nullumque non furorem retro relinqueret. Omnibus hic acrior erat. Cum autem excæcatus fuit, tunc dominationis et clementiæ ejus indicia agnovit. Vel etiam

[1] Act. IX, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9.

ne quis diceret ipsum simulasse. Quomodo enim qui sanguinem expetierat, qui ad sacerdotes accesserat, qui in pericula se conjiciebat, qui externos etiam pellebat et puniebat, simulasset? Hic igitur post hæc omnia dominationem confitetur. Cur autem non intra ipsam urbem lux illum circumfulsit, sed ante illam? Quia multi non credidissent, imo forte risissent. Quandoquidem et supra, emissam audientes vocem dicebant: « Tonitru est [1]. » Hic vero fide dignus erat dum maxime sua nuntiaret. Et ligatus introductus est, non vinculis impositis, et trahebant illum, qui se alios tracturum sperabat. Cur autem non manducavit neque bibit? sua gesta damnabat, confitebatur, orabat, rogabat Deum. Si vero quis dixerit hoc ex necessitate fuisse: nam et Elymas hoc ipsum passus est [2], respondebimus; «Etiam passus est, sed mansit ut erat.» Quomodo igitur non coactus est? Ecquid magis cogere poterat, quam terræ motus in resurrectione factus, ipsis militibus nuntiantibus? aliis patratis signis? quod ipsum resurrexisse viderent? At non illa necessitatem inducunt, sed docent. Cur Judæi hæc audientes non crediderunt? Palam erat illum vera dicere. Neque enim mutatus fuisset, nisi hoc evenisset; atque ita omnes credere oportebat. Non minor erat iis, qui resurrectionem ejus prædicabant, imo fide dignior qui repente conversus esset. Non cum fidele quopiam versatus fuerat, sed in Damasco conversus est, imo ante Damascum hoc accidit. Interrogo Judæum: Unde, quæso, conversus est Paulus? Tot signa vidit, et conversus non est. Doctor ejus mutatus est (13), et hic mutatus non est. Quis illi persuasit? Imo quis illi tantum repente immisit ardorem, ut anathema pro Christo fieri optaret? Manifesta est rerum veritas. Attamen ut jam dixi, interim Eunuchum videntes illuminatum et legentem erubescamus.

[1] Joan. XII, 29. — [2] Act. 13.

Videtis, in quanta potentia, in quantis divitiis versaretur, ac neque in via quiescebat? Qualis ergo erat domi, qui ne in via quidem otiaretur? Qualis erat in nocte?

IV. Quotquot in dignitatibus estis, audite modestiam, et pietatem imitamini. Etsi domum reverteretur, non dicebat intra semetipsum: « Redeo in patriam, ibi lavacro utar, » ut sunt frigida multorum verba. Non opus habuit signis nec miraculis: ex solo Propheta credidit. Idcirco se ipsum deplorat Paulus dicens: « Sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate, et ut in » me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam[1]. » Dignus certe admiratione est hic Eunuchus. Non vidit Christum: non vidit signum, adhuc stantem Jerosolymam videbat, et credebat Philippo. Unde ergo talis effectus est? Sollicita erat anima illius: attendebat Scripturis, lectionibus operam dabat. Atqui latro vidit signa, et Magi stellam; hic vero nihil tale vidit, et credidit. Usque adeo utilis est Scripturarum lectio. Quid ergo Paulus? Annon legem meditabatur? Sed mihi videtur hic, quod idoneum erat rejecisse, propter ea quæ prius dixi, quod undique vellet Judæos Christus attrahere: nam si mente valuissent, nihil ipsis perinde atque hoc utile fuisset: hoc enim plus quam signa et alia omnia poterat illos attrahere: quemadmodum nihil ita solet crassioribus offendiculo esse. Vide itaque post dispersionem Apostolorum Deum edere signa. Criminabantur Judæi Apostolos, conjiciebant in carcerem: demum Deus miracula edit. Et quomodo, vide. Educere ex carcere, ejus signum erat: inducere Philippum, ejus signum erat; Paulum adduci, ejus signum erat; se ipsum Stephano ostendere, ejus signum erat. Et considera quomodo Paulus honoretur, quomodo Eunuchus. Hic Christus apparet, forte ob duritiem, quia alio modo non persuasus

[1] 1 Tim. I, 13.

esset. In his nos quoque miraculis versantes, nos dignos exhibeamus. Multi nunc, etiam in Ecclesiam ingressi, ignorant quæ dicuntur. Eunuchus autem, et in foro et in curru vectus, lectioni Scripturarum attendebat. Sed vos non item. Nemo enim vestrum librum præ manibus habet; sed omnia potius quam librum. Cur autem non vidit illum ante Jerosolymam, sed postea. Non oportebat illum videre pulsos Apostolos, eo quod adhuc infirmus esset : neque id antea ita facile erat, ut cum Propheta illum erudivit. Sic et nunc, si quis vestrum vult attendere Prophetis, non opus habebit signis. Et si vultis, videamus quid ipsa prophetia dicat : « Sicut ovis ad occisionem ductus est, et » in humilitate ejus judicium ejus sublatum est[1]. » Hinc didicit, quod crucifixus sit, quod tollatur de terra vita ejus, quod peccatum non fecerit, quod potuerit et alios servare, quod generatio ejus sit inenarrabilis, quod petræ scissæ sint, quod velum scissum sit, quod mortui ex sepulcris resurrexerint. Imo vero hæc omnia dixit ei Philippus, ex Propheta sumpta occasione. Magna res profecto est Scripturarum lectio. Ita implebatur illud a Moyse dictum : « Sedens, in lecto cubans, exurgens et am» bulans, recordare Domini Dei tui[2]. » Maxime namque viæ cum desertæ sunt, cogitationibus nostris dant locum, nemine perturbante. Et hic in via credit : et Paulus in via. Sed hunc nemo trahit nisi Christus. Majus hoc erat, quam quod Apostoli facerent. Quod vero majus adhuc est, cum Apostoli Jerosolymis essent, et ex his nullus esset Damasci; istinc rediit credens, et qui Damasci erant, sciebant ipsum non Jerosolymis venisse persuasum. Epistolas enim ferebat, ut credentes ligaret. Sicut medicus optimus, jam vigente febre, opem illi attulit Christus. Oportebat enim eum inter insanientes comprehendi. Tunc

[1] Isaï. LIII, 7, et Act. VIII, 32. — [2] Deut. VI, 7.

maxime decidit, ac se ipsum condemnavit, ut qui gravia attentasset. Sed rursum operæ-pretium fuerit sermonem resumere. Cur, quæso, Scripturæ? Quod ad vos spectat, omnia sublata sunt. Cur Ecclesia? libros suffodito : forte non tale judicium erit, non talis pœna. Si quis in fimo defoderit illos, et non illos audierit, non tam contumelia afficit, ut nunc fit. Quid enim, quæso, illic contumeliosum? quod illos defoderit. Quid autem hic? Quod non audiamus illos. Dic mihi, uter maxime contumelia afficit, qui silenti, an qui loquenti non respondet? Certe qui loquenti. Itaque major nunc est contumelia, cum loquentem non audis, major contemptus. « Ne loquamini nobis » vetera, » dicebant Prophetis Judæi. Vos autem pejus facitis dicentes : « Ne loquamini, non facimus. » Illi ergo avertebant eos, ut ne loquerentur, quasi ex illorum voce aliquam acciperent pietatis occasionem. Vos autem præ multo contemptu, neque hoc facitis. Credite : si manibus ora obturaretis, non tanta esset contumelia quanta nunc. Dic enim mihi, qui audit et non obtemperat, magis-ne contemnit, quam qui non audit.

V. Sed age, contumeliam hujusmodi exploremus. Si quis eum qui contumelia afficit contineat, et os obturet ei tanquam ægre ferens contumelias; alius vero neque curet, neque advertere videatur, uter magis contemnit? Annon hic? Ille namque declarat se plagam accipere; hic vero fere os obturat Dei. Horretis dictum : sed audi quomodo hoc fiat. Os per quod loquitur Deus, os Dei est. Sicut enim hoc os animæ nostræ est, etsi anima os non habeat; sic et os Prophetarum est os Dei. Audite et horrescite. Communis est diaconus ille qui stat et clamat : « Attendamus, » idque sæpe repetit. Hæc vox Ecclesiæ communis est, et nemo attendit. Post illum incipit lector prophetiam Isaïæ : neque sic attendit quispiam, etsi pro-

phetia humanum nihil habeat. Deinde auditori enuntiat, « Hæc dicit Dominus; » nullusque attendit. Quid dico? Tremenda quædam et horrenda narrat; neque ullus est qui attendat. Verum quid dicunt multi? Semper eadem legit. Hoc maxime vos perdit. Si itaque illa sciretis, neque sic oporteret averti. Quandoquidem in theatris eadem ipsa semper fiunt, neque tamen satiamini. Qualia dicere audes, qui ne Prophetarum nomina quidem nosti? Non te pudet dicere te ideo non audire, quia eadem semper leguntur, qui ne nomina quidem scriptorum nosti, licet illa semper audias? Nam tu quoque confiteris eadem ipsa dici. Ego si te accusando hæc dixissem, oporteret te ad aliam defensionem confugere, et non ad accusationem tuam venire. Dic mihi: annon admones filium tuum? Si diceret ille: « Semper eadem »; annon putares contumeliam esse? Tunc par esset non eadem dicere, si illa sciremus, et operibus exhiberemus; imo neque tunc superflua lectio esset. Quid par Timotheo? attamen illi scribens Paulus dicebat: « Attende lectioni, exhortationi et doctrinæ[1]. » Neque enim potest unquam sensus Scripturarum exhauriri. Fons est immensus. Dixerant: « Deceptus sum, et tunc recessit a me. » Vultis ostendam hæc non esse eadem? Quot putatis ex Evangeliis locutos esse? sed hi omnes nova quædam dixerunt. Quanto enim magis in illis versatur, tanto acutius videt; tanto puriorem aspicit lucem. Ecce quanta dico. Quid est prophetia? dicite. Quid enarrationes? Quid parabola? Quid allegoria? Quid typus? Quid symbolum? Quid Evangelia? Hoc vero tantum mihi dicite, quod clarum est, cur Evangelia dicta sunt? Atqui sæpe audistis, quod Evangelia nihil mœstum habere debeant: hæc vero multa austeritate plena sunt. « Ignis illorum non extinguetur, inquit, et vermis eorum non morietur[2]; » illud-

[1] 1 Tim. IV, 13. — [2] Marc. IX, 43, 45, et 47.

que, « Dissecabit eum, et ponet portionem ejus cum hy-
»pocritis[1]; » et illud, « Dicet : Nescio vos, discedite a
»me qui operamini iniquitatem[2]. » Igitur ne decipiamus nosmetipsos, putantes hæc græco more dici. Nihil-ne hæc ad nos? Vos vero surdi estis, et quasi attoniti caput inclinatis. Evangelia nihil habere debent eorum quæ agenda sunt, sed solum bona consulere. Hæc vero innumera habent facienda, cujusmodi sunt hæc : « Si quis non audit
»patrem suum et matrem, non est me dignus[3]; » et,
« Non veni pacem mittere in terram, sed gladium[4]; » et,
»Tribulationem in mundo habebitis[5]. » Pulchra quidem; sed non sunt Evangelia. Evangelium namque hoc est : «Hæc tibi bona erunt: » ut solent homines inter se dicere: Quid mihi sunt Evangelia? Pater tuus veniet, vel mater tua. Non dicunt : Hæc facito. Rursum dic mihi, quid differant hæc a propheticis? Cur non et illa Evangelia dicuntur? nam et illa eadem dicunt; verbi causa, « Saliet sicut
»cervus claudus[6] : Dominus dabit verbum evangelizanti-
»bus[7]. Dabo vobis cœlum novum et terram novam[8]. »
Cur non et illa Evangelia vocantur? Cur non et hoc prophetia dicitur? Quod si nescientes quid sint Evangelia, sic lectionem Scripturarum despicitis, quid dicam vobis? Dicam et aliud : « Cur quatuor Evangelia? Cur non decem? Cur non viginti? Cur non multi Evangelia scribere sunt aggressi? Cur non unus? Cur Discipuli? Cur non ii qui Discipuli non erant? Cur omnino Scripturæ? » Atqui contrarium dicit vetus lex. « Dabo vobis testamentum novum[9]. » Ubi sunt ii qui dicunt : Semper eadem? si hæc sciretis, quod si homo decem mille annis viveret; non sint tamen eadem, hæc non diceretis. Credite; nihil horum vobis

[1] Matth. XXIV, 51. — [2] Id. VII. 23. — [3] Luc. XIV, 26. — [4] Matth. X, 34. — [5] Luc. XII, 51. — [6] Isaï. XXXV, 6. — [7] Psal. LXVII, 10. — [8] Isaï. LXV, 17. — [9] Jerem. XXXI, 31.

cam, non privatim, non publice. Sed si quis invenerit, annuam; sin minus, sinam. Sic vos ostendimus semper inutiliter omnia prompte loqui, et quando oportet non renuere. Ecce habetis quæstiones multas : considerate, dicite causam. Cur Evangelia? Cur non prophetiæ? Cur ea quæ facienda sunt in Evangeliis? Et si hic dubitet, alius quærat, et sua aliis mutuo conferant. Demum nos silebimus. Nam si dicta vobis nihil profuerunt, multo minus proderunt quæ adjicientur. Vere dolio ex pertuso haurimus. Hinc majus vobis supplicium erit : ideo ergo tacebimus; quod ne fiat, in vobis situm est. Si enim in vobis studium viderimus, forte iterum loquemur, ut et vos magis ac magis accepti sitis, et nos in vobis lætemur, in omnibus glorificantes Deum et Patrem Domini nostri Jesu Christi, cui gloria, imperium, magnificentia et honor cum Patre principio carente, et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XX.

CAPUT IX.

Erat autem quidam Discipulus Damasci, nomine Ananias : et dixit ad illum in visu Dominus : Anania : et ille ait : Ecce ego, Domine. Et Dominus ad eum : Surgens vade in vicum, qui vocatur Rectus : et quære in domo Judæ Saulum nomine Tarsensem : ecce enim orat. Et vidit in visione virum Ananiam nomine introëuntem et imponentem sibi manum, ut visum recipiat[1].

I. Cur neminem ex coryphæis Apostolis vocavit vel misit ad Pauli institutionem? Quia non oportebat illum per homines, sed per ipsum Christum induci. Nam hic nihil ipsum docuit; sed tantum baptizavit. Statim autem ubi baptizatus est, multam ex zelo et studio multo sibi attraxit Spiritus gratiam. Quod autem Ananias ex insignioribus esset; palam est ex iis quæ ipsi revelat et dicit, itemque ex iis quæ ille respondet dicens : « Domine, audivi a » multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in » Jerusalem[2]. » Si ataque Domino contradixit, multo magis si Angelum misisset. Ideoque antehac Philippus non audivit quid futurum esset, sed solum vidit Angelum : et sic Spiritus jubet illum accedere et currui hærere. Hic vero interim metum ejus succidit, ac si diceret : « Ecce orat, cæcus est, et tu times? » Ita et Moyses timet. Itaque verba timentis magis sunt, quam non credentis. Et audi verba ipsa : « Domine, audivi a multis de viro hoc. » Quid dicis?

[1] Act. IX, 10-12. — [2] Ibid. 13.

Deus loquitur, et tu dubitas? Sic nondum sciebant potentiam Christi. « Et hic habet potestatem a principibus » sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum.[1] » Undenam hoc notum erat? Verisimile est eos in metu degentes curiose inquisivisse. Non hoc ergo dicit, quasi Christus id ignoret; sed dubitat quomodo in tali rerum statu possit hoc fieri : sic et alibi Discipuli dicunt : « Quis » potest salvari[2]? » Sed vide quod res disponantur ut credat venturo. In somnio vidit, prædixit illi : Orat, inquit, igitur ne timeas. » Et cur non dicit illi rem præclaram, quæ gesta est? Ut nos doceat ne prædicemus bona opera nostra; imo et quod timentem videat. Neque sic dixit : « Fides tibi non negabitur. » Sed quid? « Surgens vade. Vidit enim » in visione virum imponentem sibi manus. » Ideo in visione, quia cæcus erat. Neque miraculi magnitudo rapuit Discipulum; ita timebat. Attamen per ipsum Deus Paulo cæco visum restituit. « Dixit autem Dominus ad illum : Vade, » quia vas electionis est mihi hic, ut portet nomen meum » coram gentibus et regibus et filiis Israël. Ego enim os- » tendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati[3]. » Non solum fidelis erit, inquit, sed etiam doctor, et multa utetur dicendi libertate. « Coram gentibus et regibus. » Ita crescet doctrina, inquit, ut et gentes et reges omnes superet. « Abiit autem Ananias, et intravit in domum, et » imponens illi manus dixit : Saule, frater, Dominus misit » me, Jesus qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas » et implearis Spiritu sancto[4]. » Statim illum familiarem nomine facit. « Jesus, inquit, qui apparuit tibi in via. » Certe non hoc ei dixerat Christus; sed a Spiritu sancto didicerat. « Et statim deciderunt ab oculis ejus tanquam » squamæ, et visum recepit statim, et surgens baptizatus

[1] Act. IX, 13. — [2] Marc. X, 26. — [3] Act. IX, 15, 16. — [4] Ibid. 17.

» est. Et cum accepisset cibum, confortatus est[1]. » Solum illi manus imposuit, et statim squamæ ab oculis ejus deciderunt. Has quidam dicunt cæcitatis illius fuisse causas. Et cur non excæcavit illius oculos ? Hoc mirabilius erat. Nam apertis oculis non videbat. Id quod patiebatur in lege, donec illi impositum est nomen Jesu (14). « Et statim » baptizatus est, et cum accepisset cibum confortatus est[2]. » Ergo infirmus erat ex itinere, ex metu, ex fame, ex mœrore. Volens igitur illius augere mœrorem, cæcum manere permisit, donec venit Ananias. Et ut ne quis putet phantasiam fuisse cæcitatem, ideo squamæ fuerunt. Igitur non opus habebat alia doctrina ; sed id quod accidit, doctrina fuit. « Fuit autem cum Discipulis qui erant Damasci, per » dies aliquot. Et continuo in synagogis prædicabat Chris- » tum, quia hic est Filius Dei[3]. » Vide : statim doctor erat in synagogis. Non erubescebat de mutatione, neque metuebat destruere illa, in quibus antea clarus erat. Nec solum doctor erat ; sed etiam in synagogis. Ita ab initio homo erat et occidens, et ad cædes compositus. Vides quam clarum signum in illo factum sit ? Hoc ipso omnes percellebat. Ideo hæc significans adjicit. « Stupebant autem om- » nes qui audiebant, et dicebant : Nonne hic est qui expug- » nabat in Jerusalem invocantes in nomine hoc : et hic » ideo venit, ut vinctos illos duceret ad principes sacerdo- » tum ? Saulus autem magis convalescebat et confundebat » Judæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic » est Christus[4]. » Utpote legis peritus, confundebat illos, nec loqui sinebat. Putabant se a Stephano liberatos, a tali disputatione ereptos esse, et alium invenerunt Stephano vehementiorem.

II. Sed ea quæ Ananiam spectant repetamus. Non dixit illi : « Alloquere et institue illum. » Si enim, cum dixisset,

[1] Act. IX, 18. — [2] Ibid. 19. — [3] Ibid. 20. — [4] Ibid. 21, 22.

« Orat, et vidit virum imponentem sibi manus, » non persuasit; multo magis si hoc dixisset. « Vidit, inquit, in visione. » Itaque non fidem tibi negabit. Ne igitur timeas, sed vade. Sic neque Philippus statim totum audit. « Quia » vas electionis est mihi hic. » Hæc dicta illius sunt, qui timorem omnino excutit, et fiduciam indit : siquidem ita pro ipso afficiendus erat, ut etiam multa pateretur. Cum dicit, « Vas, » ostendit ejus malitiam non esse naturalem : addit, « Electionis, » ut ostendat ipsum acceptum esse : nam quod acceptum est eligimus. Ne quis vero putet hæc audiens, Ananiam ideo hæc dicere quod dictis non credat, vel quod putet deceptum fuisse Christum; absit; sed quod timeret et tremeret dictis non attendebat : ut audivit nomen Pauli, sic illo nomine præoccupatus est timore. Atqui ubi audivit quod excæcasset illum, confidere oportebat. « Et hic, inquit, ideo venit, ut liget omnes qui in» vocant nomen tuum ; » ac si diceret : « Timeo ne forte me in Jerusalem ducat : Cur me in os leonis injicis? Cur me huic prodis? » Timet et hæc dicit, ut undique discamus virtutem viri. Nam hæc a Judæis dici, nihil mirum esset : quod autem ab hoc, et ita perterrito, magnum divinæ virtutis signum hoc esse probatur. « Suale frater : » hic quoque magnus adest timor, et post timorem major obedientia. Deinde quia vas electionis dixit, ne diceres totum ex Deo esse, ut ab hoc te abducat, adjicit, « Ut portet nomen » meum coram gentibus et regibus et filiis Israël. » Audivit Ananias id quod valde cupiebat, ipsum etiam contra Judæos pugnaturum esse. Ideo non solum gaudio, sed etiam fiducia repletur. « Ego enim, inquit, ostendam ei » quanta oporteat eum pro nomine meo pati. » Hæc prædicentis sunt simul et hortantis. Si ille omnia passurus est, qui ita insaniit ; hic vero illum baptizare non vult ut visum recipiat ; bene, inquit : sine illum cæcum esse. Ideo nunc

mitis est, quia cæcus. Cur me jubes aperire oculos ejus? An ut rursum alliget? At ne futurum timeas. Nam apertis oculis non contra nos, sed pro nobis utetur, ut respiciat. Hæc quoque adjiciantur. Ne timeas: nihil vobis mali faciet; imo patietur multa. Et quod mirabile est, primo patietur, et tunc in pericula incidet. « Saule frater, Jesus qui appa» ruit tibi in via, misit me. » Non dixit: « Qui excæcavit. » sed, « Qui apparuit tibi. » Ita modeste agere sciebat, nihilque arroganter dicit. Ut igitur Petrus, curato claudo, dicebat: « Quid nobis attenditis, quasi nostra virtute vel » pietate fecerimus hunc ambulare [1]? » sic et iste, « Jesus » qui apparuit tibi. » Impositis jam manibus hæc loquebatur, et duplex cæcitas solvebatur. Cum dicit autem cum cibo sumpto confortatum esse, significat illum infirmatum esse, a mœrore cæcitatis, a timore et a fame. Neque enim prius cibum sumere voluit, quam baptizatus magna sortiretur dona. Neque dicit: « Jesus crucifixus, Filius Dei, qui signa facit. » Sed quid? « Qui apparuit tibi, » ea dicens quæ illi nota erant. Quandoquidem ne ipse quidem Christus aliud adjecit, neque dixit: « Ego sum ille crucifixus, qui resurrexi; » sed, « Quem tu persequeris. » Non dixit: « Qui persecutionem patior; » ne videretur in excessu mentis irridere. « Qui apparuit tibi, inquit, in via. » Atqui non apparuit; sed per opera visus est. Et volens sermonis molestiam mitigare, statim adjicit, « Ut videas et im» plearis Spiritu sancto. » Non venit ut rem factam argueret, non utique; sed ad donum conferendum, inquit. Videtur mihi et hunc et Cornelium statim post hæc dicta verba Spiritum recepisse; etsi qui dabat, non ex duodecim esset. Sic nihil humanum hic, nec per hominem factum est; sed Deus aderat qui hæc ageret. Simulque illum instituit ut modeste sentiat, cum illum non ducit ad præcipuos

[1] Act. III, 12.

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S COLLEGE
LIBRARY

Apostolos, docetque nihil hic humanum esse. Neque tunc Spiritum ut signa ederet accepit, ut sic ejus fides ostenderetur: neque enim signa fecit. « Et statim, inquit, in Sy» nagogis prædicabat Christum, quia hic est Filius Dei. » Non prædicabat quod resurrexisset, neque quod viveret. Sed quid? Accuratissime dogma exponebat, quia hic est Filius Dei. Illi vero, his auditis, in incredulitate perstant, cum oportuisset non modo credere, sed etiam obstupescere. Et cur non simpliciter quod persecutor fuerit dicunt; sed quod expugnaret eos qui hoc nomen invocarent? Magnum furorem his declarabant, nec Jesum nominabant, quod ex invidia ne nomen quidem audire sustinerent, sic efferati erant. Et huc propterea venit. Non possumus dicere, inquit, quod prius cum Apostolis fuerit.

III. Vide quam multis testimoniis ex inimicorum numero fuisse Paulus declaretur. Ille vero non modo his non confundebatur; sed et gloriabatur. « Saulus autem magis » convalescebat et confundebat Judæos, » id est, confutabat, nec loqui sinebat, « affirmans quoniam hic est Chris» tus. » Docens, inquit: nam statim doctor fuit. « Cum au» tem implerentur dies multi, conspiraverunt Judæi ut » illum interficerent[1]. » Ad validum syllogismum rursus veniunt Judæi. Non enim amplius sycophantas, accusatores et falsos testes quærunt, neque ultra illos ferunt. Sed quid? Demum ipsi per se ipsos hoc operantur. Quia enim videbant rem augeri, non ultra judicium adhibent. « Notæ » autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant » autem portas die ac nocte, ut eum interficerent[2]. » Quare? Quia hoc illis intolerabilius erat omnibus, quæ facta fuerant, signis, illisque quinque millibus, tribusque millibus conversis. Et vide illum jam non gratia, sed humana sapientia servari; ut discas viri virtutem, etiam

[1] Act. IX, 23. — [2] Ibid. 24.

absque miraculis fulgentem. « Accipientes autem eum Discipuli noctu, per murum demiserunt eum, submittentes in sporta[1]. » Jure, sic ut res suspicione careret. Quid ergo? An hoc elapsus periculo desistit? Minime : sed illo abit ubi magis illos aggrediatur. Nam quod vere crederet, adhuc multi credere non poterant. Ideo post multos dies hoc evenit. Quidnam hoc est? Verisimile est illum nondum voluisse istinc proficisci, multis forsan monentibus. Ubi autem hæc didicit, tunc permisit Discipulis suis. Nam statim Discipulos habuit : hoc subindicans dicebat. « Damasci præpositus gentis Aretæ regis custodiebat civitatem Damascenorum, volens me comprehendere[2]. » Et vide Evangelistam nihil ambitiose loquentem; neque Paulum clarum exhibentem; sed solum quod regem excitaverint. Illum igitur solum emiserunt, et cum illo neminem; idque congruenter, ut ipse Apostolis in Jerusalem sese ostenderet; imo ipsum emiserunt, ut hinc ille de cætero salutem suam curaret. Ipse vero contrarium faciens, ad furentes statim transilivit. Hoc est incendi, hoc maxime fervere. Et perpende quomodo sequatur, a primo die præceptum servans, quod audierunt Apostoli : « Nisi quis tollat crucem suam, et sequatur me[3]. » Quod ergo post alios venisset, hoc illum ferventiorem reddebat, et opere illud implebatur : « Cui multum dimittitur, is plus diliget[4]. » Itaque quanto tardius venit, tanto plus amavit. Ideoque priorem vitam suam aperte damnans, seseque notans, nihil satis esse putabat ut priora tegeret. « Confirmans, » inquit; id est, cum mansuetudine docens. Et vide : non dicunt ei : « Tu es qui devastabas, cur mutatus es? » Erubescebant enim. Sed inter se dicebant. Dixisset enim multo justius, hoc vos magis docere oportet. Nam apud Agrippam ita rationem reddit. Hunc imitemur et nos,

[1] Act. IX, 25. — [2] 2 Cor. XI, 32. — [3] Matth. X, 38. — [4] Luc. VII, 47.

quæso, et ad omnia simus pericula instructi. Et quomodo, inquies, ille fugit? Non ex timiditate; sed se ad prædicationem servabat. Si timidus fuisset, non Jerosolymam venisset, non statim doctrinam suscepisset, ex vehementia aliquid remisisset. Verum non erat timidus, sed prudens, Stephani cæde edoctus. Ideo nihil magnum putabat esse pro prædicatione mori, nisi cum magno lucro id fieret: homo ne Christum quidem videre volens, quem maxime omnium videre cupiebat; quoniam nondum suum erga homines ministerium impletum erat. Talem oportet esse Christiani animam.

IV. Ab initio et ab ipso cursus principio character Pauli declarabatur; imo et antea: nam in iis etiam, quæ non secundum scientiam faciebat, humano motus ratiocinio se gerebat. Si enim post tantum tempus non cupiebat resolvi, multo magis initio negotiationis, nuper e portu egressus. Non eripit autem illum Christus a periculo, sed dimittit: quia vult multa ex humana prudentia fieri. Alioquin dimittit, ut discamus ipsos etiam homines fuisse, neque semper omnia gratiam operari. Nisi enim hoc esset, ligna esse simpliciter existimati fuissent. Ideo multa ipsi administrabant. Hoc et nos faciamus: et ita fratrum salutem curemus. Non est martyrio minus nihil pati recusare ob multorum salutem; nihil ita Deum lætificat. Rursum dicam id quod sæpe dixi; dicam quia id valde cupio. Quoniam et Christus idipsum faciebat, de remissione admonens et dicens: « Quando oratis vos, remittite si quid con» tra aliquem habetis[1]. » Rursum Petro loquens inquit: « Non dico tibi: Remitte usque septies, sed usque septua» gies septies[2]; » reque ipsa dimisit quæ contra ipsum patrata sunt. Ita et nos quia novimus hunc esse scopum christianismi, de hac re semper disserimus. Nihil frigidius

[1] Matth. v, 23. — [2] Id. xviii, 21.

Christiano, qui aliorum salutem non curat. Non potes hic paupertatem obtendere : nam quæ duo minuta injecit, te accusabit. Et Petrus dicebat: « Argentum et aurum non est » mihi[1]. » Paulus item adeo pauper erat, ut sæpe esuriret, et necessario cibo careret. Non potes ignobilitatem proferre : nam illi ignobiles erant, ex ignobilibus orti. Non potes prætexere te idiotam esse : nam et illi illitterati erant. Etsi servus sis, etsi fugitivus, tua poteris exequi : siquidem et Onesimus talis erat. Sed vide quonam vocet illum, et ad quam agat dignitatem : « Ut communicet mecum, in» quit, in vinculis meis[2]. » Non potes infirmitatem objicere; nam talis quoque Timotheus erat, qui frequenter habebat infirmitates : quod enim infirmus esset audi : « Vino mo» dico utere propter stomachum tuum et frequentes tuas » infirmitates[3]. » Potest unusquisque proximo prodesse, si velit quæ sua sunt implere. Non videtis infructuosas arbores, quam firmæ sint, quam pulchræ, proceræ, leves et sublimes? At si hortum haberemus, vellemus malogranata, et olivas fructiferas potius quam illas habere. Illæ enim ad voluptatem sunt, non ad utilitatem, et si qua sit utilitas, ea parva est. Tales sunt ii, qui sua solum spectant; imo ne tales quidem, sed ad ultionem solum apti. Nam illæ arbores ad ædificium et ad rerum tutelam aptæ sunt. Tales erant illæ virgines, castæ, ornatæ, continentes; sed nemini utiles, ideo comburuntur. Tales sunt qui Christum non nutriunt. Perpende autem neminem illorum de peccatis suis accusari, non quod fortificatus sit, non quod pejeraverit, de nullo certe; sed quod alteri non profuerit. Talis erat ille qui talentum defodit, inculpatam exhibens vitam; sed alteri non utilis. Quomodo, quæso, Christianus sit qui talis est? Si fermentum mixtum farinæ, non mutaverit totum in eamdem conditionem, an fermentum vere

[1] Act. III, 6. — [2] Philem. I, 10. — [3] I Tim. V, 23.

fuerit? Quid vero, si unguentum accedentes non odore perfuderit; an id unguentum vocemus? Ne dixeris : « Non » possum alios inducere. » Nam si Christianus fueris, impossibile est ut non fiat. Nam ut ea quæ in natura sunt contradictionem non habent; ita et hæc quæ dicimus. In natura Christiani res sita est. Ne Deum contumelia afficias. Si dixeris non posse solem lucere, contumelia illum afficis; si dixeris non posse Christianum prodesse, Deum contumelia affecisti et mendacem dixisti. Facilius enim est solem non calefacere nec lucere, quam Christianum non lucere; facilius est lucem esse tenebras, quam hoc fieri. Ne dicas rem esse impossibilem : nam contrarium est impossibile. Ne Deum contumelia afficias. Si nostra recte componamus, illa omnino erunt, et quasi res quæpiam naturalis sequentur. Non potest latere lux Christiani : non potest occultari tam fulgida lampas. Ne itaque ignavi simus. Sicut enim virtutis lucrum et in nos et in eos qui illa juvantur transit; sic et a malitia duplex detrimentum et in nos et in eos qui læduntur pertransit. Sit quispiam, si vis, idiota, qui a quopiam innumera patiatur mala, nemoque illum ulciscatur; sed et beneficia præstet. Qua doctrina, quibus verbis, quot admonitionibus non est hoc fortius? Quem furorem non exstinguere, non mitigare valeat? Hæc ergo cum sciamus, virtuti hæreamus, cum non possimus alio modo salutem consequi, nisi in hisce bonis operibus vitam præsentem emensi fuerimus, ut futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cumquo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

CAPUT IX.

Cum autem venisset Paulus in Jerusalem, tentabat se jungere Discipulis : et omnes timebant eum, non credentes quod esset Discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos : et narravit illis quomodo in via vidisset Dominum[1].

I. Jure hic dubii quæramus, quomodo in Epistola ad Galatas dicatur : « Non abii Jerosolymam ; sed in Arabiam » et Damascum ; et post tres annos ascendi Jerosolymam » videre Petrum ; et neminem Apostolorum vidi[2]. » Hic vero contra dicatur, Barnabam ipsum duxisse ad Apostolos. Vel hoc igitur vult dicere : « Non abii ut ibi manerem : » ibi namque dicit : « Non adhæsi carni et sanguini ; neque abii Jerosolymam ad antecessores meos Apostolos; » vel alio modo : quia insidiæ illæ Damasci post iter in Arabiam fuere : ac deinde ascendit postquam istinc redierat. Ipse igitur non abiit ad Apostolos; sed Discipulis hærede satagebat, utpote qui nondum doctor, sed Discipulus esset. Ergo non ideo ascendit, ut antecessores suos adiret : neque enim quidpiam ab illis didicit. Vel de hoc ascensu non dicit, sed omittit illum ; adeo ut res ita se habeat : Abiit in Arabiam, deinde venit Damascum, postea Jerosolymam, hinc in Syriam. Vel si non ita est, sic res se habuit : Ascendit Jerosolymam : hinc in Damascum missus est, deinde in Syriam, deinde rursus Damascum; pos-

[1] Act. IX, 26, 27. — [2] Gal. I, 17-19.

tea Cæsaream, et tunc per quatuordecim annos, forte quando fratres adduxit cum Barnaba. Vel si non hoc, aliud dicit tempus. Nam historiographus multum compendio studet, et multa tempora congerit. Vide quam non sit ambitiosus, neque narret visionem illam, sed transcurrat. Rursus sic incipit et ait : « Cum autem venisset in Jerusa» lem, tentabat se jungere Discipulis : illi vero timebant » eum. » Et hinc rursum Pauli fervor ostenditur; non ab Anania, non ab iis qui istic mirabantur eum; sed etiam ab iis quæ Jerosolymis acta sunt. Neque enim hoc humanæ erat expectationis. Et vide illum non Apostolos adire præ modestia, sed Discipulos, utpote qui Discipulus esset : nondum enim fidus esse putabatur. « Barnabas autem apprehensum illum dixit ad Apostolos, et narravit illis quo» modo in via vidisset Dominum. » Barnabas hic, mitis et mansuetus homo erat : nomen autem ejus Filium consolationis significat : unde et amicus Paulo fuit. Quod autem valde mitis esset et accessu facilis, et ex hoc et ex iis quæ circa Joannem acta sunt liquet. Unde hic non metuit; sed narrat quomodo in via viderit Dominum, et quod locutus sit illi, ac quomodo Damasci libere egerit in nomine Jesu. Verisimile enim est illum Damasci audivisse de illo. Ideo hæc ad illa præparant, dum ille operibus dicta confirmat. » Et erat cum illis intrans et exiens in Jerusalem, et fidu» cialiter agens in nomine Jesu. Loquebatur quoque et » disputabat cum Græcis[1]. » Quia Discipuli metuebant illum : Apostoli vero non illi confidebant; ideo hinc illorum metum solvit. « Loquebatur, inquit, et disputabat cum Græ» cis. » Hic Græcos vocat eos qui græce loquebantur : et hoc admodum sapienter. Illi enim alii Hebræi ne videre quidem illum volebant. « Illi autem quærebant occidere » eum. » Vehementiæ ac perfectæ victoriæ hoc signum erat :

[1] Act. IX, 28, 29.

et quod illi hac de re multum dolerent. « Quod cum cog» novissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream[1]. » Præ timore hoc faciunt : timentes enim ne idipsum accideret, quod Stephano, deducunt Cæsaream. « Et miserunt Tar» sum. » Etsi propter timorem, mittunt tamen ; ut prædicet, et in tuto sit, utpote in patria sua. Vide autem quomodo non omnia per gratiam fiant, sed permittat Deus, ut multa ex sapientia sua et humano more dispensent. Si autem in ipso factum est hoc, multo magis in illis. Permittit ergo, ut ignavorum obtentum auferat. « Ecclesiæ quidem » per totam Judæam et Samariam pacem habebant : et ædi» ficabantur, ibantque in timore Domini, et consolatione » Spiritus sancti replebantur[2]. » Dicturus est de Petri discessu ad Sanctos. Ne quis ergo putaret id ex metu provenisse, primo narrat ut se haberent Ecclesiæ : ostendens ipsum persecutionis tempore Jerosolymæ mansisse : cum autem in tuto erant ubique Ecclesiæ, tunc Jerosolymam reliquisse ; adeo fervens et alacer erat. Non enim quia pax erat, putabat non opus esse suo adventu. Et cur, inquies, id facit, venitque pacis tempore, et postquam Paulus abierat? Quia illos maxime venerabantur, utpote qui sæpe adessent, et multitudini mirabiles. Illum vero contemnebant, et in eum magis exasperabantur.

II. Vidisti-ne quomodo pax bellum secuta sit? imo vidisti-ne quid fecerit bellum illud? Dispersit pacificos illos. In Samaria pudore suffusus est Simon; in Judæa Sapphiræ casus accidit. Non ergo quia pax erat, remissæ res erant. Sed talis erat pax quæ consolatione haberet opus. « Factum » est autem ut Petrus, dum pertransiret universos, deve» niret ad Sanctos, qui habitabant Liddæ[3]. » Quasi dux circuibat, ordines considerans; quæ pars esset coadunata, quæ ornata, quæ sua præsentia egeret. Vide illum ubique

[1] Act. IX, 30. — [2] Ibid. 31. — [3] Ibid. 32.

circumcursantem, et primum inventum ubi eligendus erat Apostolus; hic primus fuit, cum dicendum erat Judæis non esse ebrios Apostolos, cum claudus sanandus fuit, quando concionandum erat : hic ante alios erat, quando agendum cum præfectis, quando cum Anania, cum ex umbra sanationes fierent. Ubi periculum est, hic adest, et ubi quædam dispensanda sunt. Ubi vero tranquillæ res sunt, in communi omnes; hic majorem non appetit honorem. Rursum cum miracula edere oportebat, ille prosiliebat. Et hic iterum ipse per se laborat et iter agit. « Invenit autem ibi hominem quemdam nomine Æneam, » ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus, » et ait illi Petrus : Ænea, sanat te Christus : surge, et » sterne tibi. Et statim surrexit[1]. » Et cur non expectavit viri fidem, nec interrogavit an curari vellet? Sane quia ad multorum consolationem factum est miraculum. Itaque audi quantum lucrum : subjungit enim dicens : « Et vide- » runt omnes qui habitabant Lyddæ et Assaroni, qui con- » versi sunt ad Dominum[2]. » Bene sic dixit : insignis enim erat vir : argumentumque dat signi, quod tollat grabatum. Non solum enim a morbis liberavit; sed etiam cum sanitate vires præstitit. Alioquin autem, nondum virtutis suæ signa dederant; ita ut merito non exigeretur a viro fides, quandoquidem non exegerunt a claudo : quemadmodum et Christus initio signorum fidem non exigebat; sic neque isti. Jerosolymis enim fides merito prius exigebatur : unde et propter fidem quotquot morbis detinebantur, in viis exponebantur, ut venientis Petri saltem umbra quempiam illorum obumbraret. Multa enim illic signa edebantur. Hic autem hoc primum contigit. Nam signa alia ad alios alliciendos edebantur; alia ad credentium consolationem. « In Joppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha,

[1] Act. IX, 33, 34. — [2] Ibid. 35.

» quæ si interpretetur dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis et eleemosynis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cœnaculo. Cum autem prope esset Lydda ad Joppen, Discipuli audientes quod Petrus esset in ea, miserunt duos viros rogantes ne differret venire usque ad ipsos[1]. » Cur expectarunt donec moreretur? Cur non ante rogatus fuit Petrus? Indignum putantes tunc, cum philosopharentur, Discipulos ad res hujusmodi gravare, et a prædicatione abstrahere. Nam ideo dicit prope fuisse, ut ostendat illos quasi rem facilem petiisse. Discipula enim erat. « Exurgens autem Petrus venit cum illis. » Et cum advenisset, duxerunt illum in cœnaculum[2]. » Non rogant, sed rem illi permittunt, ut ex se ipso vitam illi largiatur. Ita hic impletur illud, « Eleemosyna liberat a » morte[3]. Et circumsteterunt illum omnes viduæ, flentes, » et ostendentes ei tunicas et vestes quas faciebat Dorcas, » cum esset cum illis[4]. » Ducunt Petrum eo ubi erat mortua exposita; forte putantes illi quidpiam ad philosophiam exhibere. Vides-ne quanta accessio facta sit? Nec sine causa nomen mulieris profertur. Sed ut ostendatur, nominis cum vita consonantia, ita nempe vigil et expedita erat, ut Dorcas, sive caprea. Multa quippe nomina cum ratione dantur, ut sæpe vobis diximus. « Plena, inquit, erat » bonis operibus, et eleemosynis, quas faciebat. » Magnum mulieris encomium, siquidem utraque sic faciebat, ut utrisque plena esset. Palam autem est illam prius bonorum operum, deinde eleemosynarum curam habuisse. « Quæ » faciebat, inquit, Dorcas cum illis versans. » Multa humilitas : non enim sicut nos; sed simul omnes erant, magnam eleemosynæ curam habentes. « Ejectis autem omnibus » foras, Petrus ponens genua oravit : et conversus ad cor-

[1] Act. IX, 36-38. — [2] Ibid. 39. — [3] Tob. XII, 9. — [4] Act. IX 39.

»pus dixit : Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, »et, viso Petro, resedit[1]. » Cur omnes ejicit? Ne lacrymis conturbetur et moveatur. « Et, positis genibus, oravit. » Hoc erat intensæ orationis indicium. « Dans autem ei ma- »num, » inquit. Hic singillatim ostendit vitam[2], deindeque virtutem inductam, aliam verbo, aliam manu. « Dans au- »tem ei manum, erexit eam. Et cum vocasset sanctos et »viduas, assignavit eam vivam, » aliis ad consolationem, quod sororem acciperent et miraculum viderent; viduis vero ad patrocinium. « Notum autem factum est per uni- »versam Joppen, et crediderunt multi in Domino. Fac- »tum est autem ut per multos dies maneret in Joppe »apud Simonem quemdam coriarium[3]. »

III. Vide modestiam et mansuetudinem Petri : quomodo non apud illam, neque apud alium quempiam insignem maneat; sed apud coriarium, per omnia ad humilitatem inducens, non sinens viliores erubescere, nec majores extolli. Qui etiam ideo transeundum esse putavit, quod fideles doctrina sua egerent. Igitur superius dicta repetamus. « Tentabat, inquit, se jungere Discipulis : » non impudenter accessit, sed modeste. Discipulos autem vocat etiam eos, qui non erant in choro duodecim illorum : quia tunc omnes ob virtutis excellentiam Discipuli vocabantur : manifesta enim erat illorum imago. « Et omnes timebant »eum, » inquit. Vide quomodo adhuc pericula metuerent, quomodo adhuc timor vigeret. « Barnabas autem appre- »hensum illum duxit ad Apostolos, et narravit illis. » Videtur autem ipsi Barnabas antea fuisse amicus, ideoque narrat omnia quæ ad ipsum spectabant. Nihil autem horum ille dicit : puto nec ad alios postea extulisse nisi quædam fuerit necessitas. « Et erat cum illis intrans in Jerusa- »lem, et fiducialiter agens in nomine Domini Jesu. » Ita

[1] Act. IX, 40. — [2] Ibid. 41. — [3] Ibid. 42, 43.

et aliis dabat fiduciam. Vides et hic et illic alios providentes et curantes ut ille abiret, cum nondum Dei gratiam accepisset? Itaque sic illius fervor ostenditur : neque jam videtur mihi ille per terram iter habere; sed deinde navigabat. Illudque fit per dispensationem, ut ibi etiam prædicaret. Ideo igitur insidiæ contigere, et iter Jerosolymam per dispensationem, ut ne ultra suspectus esset. «Loquebatur autem et disputabat cum Græcis. Et Ecclesiæ, inquit, habebant pacem, ædificabantur et ambulabant in timore Domini;» id est, crescebant, et pacem, veram utique pacem, inter se habebant. Merito, nam valde afflixerat illos externum bellum. «Et consolatione sancti Spiritus replebantur.» Consolabatur illos Spiritus sanctus, et per miracula et per opera : ad hæc vero, idipsum singulis inerat. «Factum est autem ut Petrus, dum pertransiret, deveniret ad Lyddam. Invenit autem ibi hominem decumbentem; et dixit illi : Ænea, sanat te Jesus Christus.» Non ostentantis dictum est, sed fidentis rem esse futuram. Mihi vero prorsus videtur ægrum huic credidisse verbo, et sanum factum fuisse. Quod autem sine fastu esset, ex sequentibus palam est. Non enim dixit: «In nomine Jesu,» sed ut signum, magis hoc enarrat. «Viderunt autem qui habitabant Lyddam, et conversi sunt ad Dominum.» Itaque non frustra dixi miracula facta fuisse ad persuasionem et consolationem. «In Joppe autem erat quædam Discipula, inquit, nomine Tabitha. Factum est autem in diebus illis ut infirmata moreretur.» Vides ubique signa edita? Non simpliciter mortua est Tabitha, sed in infirmitatem lapsa. Ideo Petrum non vocarunt donec illa mortua esset. «Audientes autem Discipuli miserunt rogantes ne pigritaretur transire ad eos.» Vide, per alios mittunt et vocant. Ille vero obtemperat et venit : nec contumeliæ loco habet quod vocetur. Ita magnum est tribu-

latio bonum : quod animas nostras copulet. Nullus ibi luctus, planctus nullus. « Quam cum lavassent, posuerunt in cœnaculo ; » id est, omnia fecere quæ mortuo competebant. « Exurgens vero Petrus, venit cum illis, et » cum ascendisset in cœnaculum, positis genibus, oravit, » et conversus ad corpus dixit : Tabitha, surge. » Non omnia permittit Deus signa cum eadem facilitate fieri. Hoc autem illis proderat. Non enim tantum aliorum salutem curabat, sed etiam ipsorum. Qui ergo umbra sua tot homines curabat, nunc tot tantaque facit ad illam excitandam. Interdum etiam fides accedentium cooperabatur. Hanc ergo primam mortuam suscitat, nomine vocans. Quæ quasi ex somno expergefacta, primum aperuit oculos, deinde statim videns Petrum, sedit, demumque a tactu manus firmatur. Tu vero mihi lucrum considera, quomodo iterum fructus sit non ad ostentationem. Ideo sane omnes foras ejicit, in hoc Magistrum imitatus. Ubi enim lacrymæ sunt, non oportet tantum mysterium perfici ; imo ubi sunt miracula, non decet esse lacrymas. Audite, quæso, etsi non quid simile jam fiat, tamen nunc etiam in mortuis magnum mysterium perficitur. Dic autem mihi : si nobis sedentibus imperator quempiam in regiam vocaret, an flendum et lugendum esset? Angeli adsunt de cœlo missi, indeque venientes, ab ipso Rege missi, ut conservum suum vocent, et tu ploras? Nescis quale sit mysterium illud, quam horrendum, quam tremendum, ac vere hymnis gaudioque dignum?

III. Vis discere hoc non esse tempus lacrymarum? Dei sapientiæ maximum hoc est mysterium. Anima quippe ceu domum quampiam deserens, pergit ad Dominum suum ; tu vero luges? Hoc ergo cum puer nascitur facere oporteret : nam hic partus illo melior est. Pergit enim ad aliam lucem ; solvitur quasi ex vinculis carceris, quasi ex agone

quodam egreditur. Etiam, inquies, id de probis recte dicis. Et quid hoc ad te, o homo! Tu enim erga probos non hoc agis. Dic vero mihi, quid in parvulo infante reprehendendum habes? Cur luges illum? Cur recens illuminatum? Nam et ille ejusdem conditionis est. Cur ergo luges illum? Nescis illum quasi solem purum ascendere? Sic et anima cum bona conscientia corpus relinquens splendide fulget. Non cum tanto silentio videas imperatorem venientem in civitatem, quanto animam corpus relinquentem, et cum Angelis abeuntem. Cogita quæ sit tunc anima, in quo stupore, in qua admiratione, in qua voluptate. Cur, quæso, luges? Num in peccatoribus tantum hoc facis? Utinam sic esset! non luctum prohiberem. Utinam talis esset scopus! hic luctus apostolicus, hic etiam dominicus est. Ploravit enim Jesus Jerosolymam. Vellem ac lege discerni luctus. Quando autem revocatus verba obtendis, consuetudinem, curam; non ea de causa luges, sed obtentum profers. Luge peccatorem, et ego lacrymas fundam; imo tanto magis quam tu, quanto majore ille supplicio obnoxius est. Ego quoque hunc habens scopum lugebo. Talem mortuum non te solum, sed totam civitatem lugere oportet; necnon omnes occurrentes, nempe quasi eos, qui ad mortem ducuntur. Vere namque hæc mala mors est, mors peccatorum. Sed res susdeque versæ sunt. Hic luctus et philosophicus est et doctrinam habet multam. Ille vero ex pusillanimitate proficiscitur. Si ita lugeremus omnes, illos viventes emendassemus. Quemadmodum si posses pharmaca adhibere, quæ mortem illam corporalem arcerent, adhiberes utique; ita et nunc si hanc lugeres mortem, et a te et ab illo eam ipsam arceres. Nunc autem ænigma est quod accidit, quod cum possimus impedire quominus mors illa accidat, non impediamus; sed cum accidit lugeamus. Vere lacrymis digni sunt; cum astabunt ante tribunal Christi, qualia

verba audient, qualia patientur? Frustra vixerunt hi, imo non frustra, sed in malum. De illis dicere par est : « Bonum » erat illis, si nati non fuissent[1]. » Quæ utilitas, quæso, tantum insumere tempus in capitis sui malum ? Si frustra solum insumptum fuisset, non tantum fuisset damnum. Dic mihi, si quis mercenarius viginti annos frustra perdat, annon plorabit et flebit, omniumque miserrimus esse videbitur ? At hic totam vitam suam frustra perdidit, neque vel uno die sibi vixit, sed deliciis, luxuriæ, avaritiæ, peccato, diabolo. Annon, quæso, hunc lugebimus ? Annon conabimur a periculis eruere ? Possumus, certe possumus, si velimus, ejus supplicium levius efficere. Si frequenter orationes pro illo fundamus, si eleemosynam demus, etiamsi ille indignus sit, nos Deus exaudiet. Si propter Paulum alios servavit, et propter alios parcit, cur non idipsum propter nos etiam faciet? Ex illius pecuniis, ex tuis, unde volueris juva. Instilla oleum, imo aquam. Non potest eleemosynas proprias exhibere ? saltem cognatorum exhibeat. Non potest a se factas ? saltem pro se factas. Sic cum fiducia ipsum tunc deprecabitur uxor, pretium redemptionis pro illo deponens. Quo pluribus fuit peccatis obnoxius, eo magis opus habet eleemosyna. Nec propter hoc tantum, sed quia non parem nunc vim habet, imo multo minorem. Non par enim res est ipsum quædam facere, et alium pro ipso. Cum itaque minor sit, per copiam faciamus illam majorem. Ne circa monumenta, ne circa sepulcralia operam demus. Patrocinare viduis; hoc sepulcrale officium est maximum. Dic nomen : omnes illas jube pro ipso preces et supplicationes emittere : hoc Deum placabit ; etiamsi non per illum, at propter illum alius auctor sit eleemosynæ. Et hoc argumentum est divinæ clementiæ. Viduæ circumstantes et lacrymantes, non a præsente, sed a fu-

[1] Marc. XIV, 21.

tura morte possunt eruere. Multi ab eleemosynis aliorum pro se factis adjuti sunt. Si non omnino sint liberati, saltem aliquam invenerunt consolationem. Nam si hoc non esset, quomodo pueruli servarentur? siquidem nihil illi afferunt; sed totum parentes : et mulieribus donati sunt sæpe pueri, qui nihil ad illud intulerunt. Multas Deus nobis salutis dedit vias, modo non negligamus.

IV. Quid ergo, inquies, si quis pauper sit? Rursus dicam : eleemosynæ copia non ex datis pensatur modo, sed etiam ex proposito. Tantum ne des minus, quam facultates ferant, et totum solvisti. Quid ergo, inquies, si solus sit et peregrinus, neminemque habeat? Cur, quæso, neminem habet? Hoc illi pœnam confert, quod neminem sic amicum, sic virtute præditum habeat. Itaque hoc ita se habet, ut si nos virtute præditi non simus, curemus saltem virtute præditos amicos habere, uxoremque item et filium, ut fructum quemdam per illos percipiamus; parvum quidem, sed tamen percipiamus. Si cures piam non divitem ducere uxorem, hac frueris consolatione : similiterque si cures filium non opulentum, sed pium relinquere : si filiam castam, hac item frueris consolatione. Si hæc cures, tu quoque talis eris. Et hæc pars virtutis est, tales eligere amicos, uxorem, filios. Non frustra oblationes pro defunctis fiunt, non frustra preces, non frustra eleemosynæ. Hæc omnia Spiritus disposuit, volens ut nos mutuo juvemus. Vide namque : ille per te utilitatem accipit, tu propter illum juvaris. Contempsisti opes, inductus ad quid generose præstandum : et tu ipsi salutis, et ille tibi eleemosynæ auctor fuit. Ne dubites ipsum quid boni decerpturum esse. Non frustra clamat diaconus : pro iis qui in Christo defuncti sunt, et pro iis qui illorum memoriam faciunt. Non diaconus hanc emittit vocem, sed Spiritus; non sanctus dico, sed donum ejus. Quid dicis? In manibus est hostia,

et omnia parata prostant. Adsunt Angeli, Archangeli: adest Filius Dei: cum tanto horrore astant omnes: astant illi clamantes omnibus silentibus: et putas hæc frustra fieri? Ergo et alia frustra, et quæ pro Ecclesia, et quæ pro sacerdotibus offeruntur et quæ pro plenitudine (15)? Absit. Sed omnia cum fide fiunt. Quid putas pro Martyribus offerri, quod vocentur in illa hora? Licet Martyres sint, etiam pro Martyribus, magnus honor nominari Domino præsente, dum mors illa perficitur, horrendum sacrificium, ineffabilia mysteria. Quemadmodum enim, sedente imperatore, quæcumque voluerit quispiam, perficit: ubi autem surrexerit, quæcumque dixerit, frustra dicit; ita et tunc; quandiu prostant mysteria, omnibus honor maximus est in memoria haberi. Vide enim: annuntiatur tunc mysterium horrendum, quod pro mundo se ipsum Deus dederit. Cum miraculo illo opportune memorat ille eos, qui peccaverunt. Sicut enim quando triumphalia regum ducuntur, tunc celebrantur etiam quotquot victoriæ socii fuerunt: dimittuntur etiam ii qui in vinculis sunt ob temporis celebritatem. Elapso autem tempore, qui nihil assecutus est, nullo fruitur. Ita sane hic. Triumphalium tempus est; nam ait: « Quotiescumque manducatis » panem hunc, mortem Domini annuntiatis [1]. » Itaque ne utcumque accedamus, nec temere hæc fieri putemus. Alioquin autem Martyres memoramus, et hoc in fidem quod jam Dominus mortuus non sit; et hoc signum est mortuam esse mortem, quod ille mortuus fuerit. Hæc cum sciamus, consideremus quantas possumus consolationes defunctis conferre, vice lacrymarum, vice fletuum, vice monumentorum, eleemosynas nempe, orationes, oblationes; ut et illi et nos promissa consequamur bona, gratia et benignitate unigeniti Filii, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, honor, imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. 11, 26.

HOMILIA XXII.

CAPUT X.

Vir autem quidam erat in Cæsarea nomine Cornelius, centurio ex cohorte, quæ vocatur Italica, religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper, is vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, Angelum Dei introëuntem ad se, et dicentem sibi : Corneli. At ille intuens eum, timore correptus dixit : Quid est, Domine? Dixit autem illi : Orationes tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei [1].

I. Hic non erat Judæus, nec vivebat secundum legem ; sed jam præoccupaverat institutum vitæ nostrum. Et vide duos credentes; Eunuchum in Gaza, et hunc, ambos in dignitatibus constitutos, magnamque de illis habitam curam. Sed ne putes ob dignitates; non ea de causa, absit; sed propter pietatem. Ideo dignitates positæ sunt, ut major pietas eluceret. Mirabilius quippe est, cum quis in divitiis et potentia constitutus, talis fuerit. Certe magna illius laus est, quod tantam peregrinationem susciperet, nec tali tempore in via lectionem intermitteret, et quod curru vectus Philippum advocaret, multaque alia. Magnum etiam in hoc est, quod eleemosynas et preces emitteret, et in tanto principatu pius esset. Unde et ab hoc illum jure notum facit; ut ne quis diceret mentiri Scripturarum historiam. « Ex cohorte, inquit, quæ vocabatur Italica. » Cohors

[1] Act. x, 1-4.

erat, id quod nunc vocamus Numerum. « Pius ac timens » Deum, cum omni domo sua. » Hæc dicit, ne putes ob dignitatem ejus sic dispensatum fuisse. Quando Paulum adduci oportebat, non Angelus, sed ipse Dominus apparet; neque mittit eum ad aliquem ex duodecim illis, sed ad Ananiam. Hic vero contra, Coryphæum mittit, ut Philippum ad Eunuchum, illorum infirmitati se attemperans, docensque quomodo talibus uti oporteat. Nam et Christus sæpe apparet iis qui mala patiuntur, nec possunt per se accedere. Vide autem et hic, quæso, aliud eleemosynæ encomium; sic et illic in Tabitha. « Vir pius, inquit, et timens Deum cum omni domo sua. » Audiamus quotquot domesticos nihil curamus. Hic autem et militum curam gerebat, et eleemosynam erogabat omni populo. Sic et dogmata et vita illius recta fuerunt. « Vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, Angelum Dei introëuntem ad » se et dicentem sibi : Corneli. » Quare videt Angelum? Ut certior fieret Petrus; imo non ille, sed alii infirmiores. Nona autem hora, quando curis liber in quiete erat, cum in orationibus et in compunctione versabatur. « Intuens au- » tem illum timore correptus dixit. » Vide Angelum non statim dicentem quæ dicturus erat; sed prius solventem metum, et mentem ejus erigentem. Nam ex visu metus fuit; sed metus moderatus, qui illum intentum redderet tantum : deinde verba metum solverunt, imo potius laudes illis adjunctæ timoris asperitatem mitigarunt. Audi vero quæ verba : « Orationes tuæ et eleemosynæ tuæ ascen- » derunt in memoriam in conspectu Dei. Nunc ergo mitte » viros in Joppen, et accersi Simonem quemdam, qui cog- » nominatur Petrus [1]. » Ne ad alium veniant, non a cognomine tantum, sed etiam a loco virum denotat. « Hic hospi- » tatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus est domus

[1] Act. x, 5.

» juxta mare[1]. » Vidisti-ne quomodo Apostoli, solitudinis et quietis amantes, remotiores urbium partes sectarentur? Quid igitur si contigisset alium esse Simonem et ipsum coriarium? sed et aliam notam habebat, quod habitaret juxta mare : tria autem illa non concurrere poterant. Nec dixit : « Quare? » ne resolutum redderet; sed dimisit, ut audiendi desiderio teneretur? « Et cum discessisset Ange- » lus, qui loquebatur Cornelio, vocavit duos domesticos » suos, et militem metuentem Dominum, ex iis qui illi pa- » rebant; quibus cum narrasset omnia, misit illos in Jop- » pen[2]. » Vides-ne illum hæc non sine causa dicere; sed ut ostenderet eos, qui parebant illi, tales fuisse? « Et cum nar- » rasset illis omnia, inquit. » Vide quam alienus sit a fastu. Non dixit : « Vocate mihi Petrum; » sed ut suaderet, narravit omnia. Sic rem ille provide agebat. Non enim voluit ex auctoritate illum accersere. Ideo narrat; usque adeo modestus erat homo, etiamsi nihil magnum cogitari posset de viro apud coriarium diversante. « Postera autem die, » iter illis facientibus, et appropinquantibus civitati, as- » cendit Petrus in superiora circa horam sextam[3]. » Vide quomodo Spiritus tempora connectat, ac neque citius, neque tardius rem faciat. « Ascendit, inquit, Petrus in supe- » riora ut oraret circa horam sextam, » hoc est, seorsum et in quiete, quasi in cœnaculo. « Et cum esuriret, voluit » gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum men- » tis excessus, et vidit cœlum apertum[4]. » Quid est mentis excessus? Spiritualis, inquit, contemplatio accidit illi; ex corpore, ut ita dicam, excessit anima. « Et vidit cœlum » apertum : et descendens vas quoddam velut linteum mag- » num, quatuor initiis submitti de cœlo in terram : in quo » erant omnia quadrupedia terræ, et bestiæ et serpentia et » volatilia cœli. Et facta est vox ad eum : Surge, Petre,

[1] Act. x, — [2] Ibid. 7, 8. — [3] Ibid. 9. — [4] Ibid. 10.

» occide, et manduca. Ait autem Petrus : Absit, Domine, » quia nunquam manducavi omne commune et immundum. » Et vox iterum secundo ad eum : Quod Deus purificavit, » tu commune ne dixeris. Hoc autem factum est usque ter- » tio et statim receptum est vas in cœlum [1]. »

II. Quid hoc est ? symbolum totius orbis res est. Homo incircumcisus erat, nihilque commune habebat cum Judæis. Quia igitur omnes illum ut transgressorem accusaturi erant, et illis admodum cordi erat; necessario ille sic rem temperavit ut diceret : « Nunquam comedi. » Non quod timeret, absit; sed a Spiritu, ut dixi, sic dispositus fuit, ut defensionem haberet contra eos qui se accusarent, quod restitisset; magna enim cura illis erat, ut lex servaretur. Ad gentes mittebatur. Ne igitur hi etiam illum accusarent, ut dixi, hæc ita dispensata sunt : aut ne videretur phantasia quædam esse, dixit : « Absit, Domine, quia » nunquam manducavi commune aut immundum. » Facta est autem vox ad illum : « Quæ Deus purificavit, tu com- » mune ne dixeris. » Hoc videtur quidem ad illum dici, totum vero Judæis dicitur. Nam si magister increpatur, multo magis hi. Linteum ergo est terra, feræ, gentiles. Illud vero, « Occide et manduca, » significat illos accedere debere; quod vero ter fiat, id baptismum significat. « Absit, Domine, nunquam manducavi commune aut im- » mundum. » Et cur, inquies, contradixit ? Ne quis diceret Deum tentavisse illum; sicut Abrahamum, cum jussus est filium hostiam offerre; sicut et Philippum, quando rogavit Christus, « Quot panes habetis ? » interrogavit, non ut disceret, sed tentans illum. Atqui in lege de mundis et immundis distincte præceperat Moyses, tam in terra, quam in mari. Attamen neque sic sciebat. « Cum autem apud se » dubitaret Petrus quæ esset visio quam viderat : et ecce

[1] Act. x, 11-16.

» viri, qui missi erant a Cornelio, inquirentes domum Simo-» nis, astiterunt ad januam. Et cum vocassent, interroga-» bant si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet » hospitium [1]. » Mirante in semetipso et dubitante Petro, veniunt opportune viri, qui dubitationem solvant. Siquidem et Josephum dubitare permisit [2], et tunc Archangelum misit. Facile namque anima solutionem accipit, quæ prius dubitavit; non diu ergo, neque antea dubitavit, sed circa tempus prandii. « Petro autem cogitante de visione dixit » Spiritus ei : Ecce viri quærunt te. Surge itaque, descende, » et vade cum eis nihil dubitans, quia ego misi eos [3]. » Hæc item alia est defensio Petri ad Discipulos; ut discant et dubitatum fuisse, et ipsum didicisse nihil esse dubitandum. « Quia ego, inquit, misi illos. » Vide quanta sit Spiritus potestas. Quod autem facit Deus, illud dicitur Spiritus facere. Angelus vero non ita; sed cum prius dixisset : « Orationes tuæ et eleemosynæ tuæ, » tunc ait : « Mitte; » ut ostendat istinc missum fuisse. Spiritus vero, quia Dominus est, « Ego illos misi. Descendens autem Petrus ad » viros, dixit : Ecce ego sum quem quæritis; quæ causa est » propter quam venistis ? Qui dixerunt : Cornelius centu-» rio, vir justus et timens Deum et testimonium habens ab » universa gente Judæorum, responsum accepit ab Angelo » sancto accersere te in domum suam, et audire verba abs » te [4]. » Laudes proferunt, ut suadeant quod Angelus apparuerit ei. « Introducens ergo eos, recepit hospitio [5]. » Vides-ne unde fiat initium gentium ? A viro pio, qui ab operibus dignus visus est. Nam si vel re ita gesta offenduntur Judæi; si res non ita fuisset, quid non dicturi erant. « Introducens, inquit, illos, recepit hospitio. » Vide quanta securitas. Ne quid illis grave accidat, ipsos introducit, et

[1] Act. x, 17, 18. — [2] Matth. ii, 13. — [3] Act. x, 19, 20. — [4] Ibid. 21, 22. — [5] Ibid. 23.

fidenter cum illis victitat. « Sequenti autem die Petrus » surgens profectus est cum illis et quidam ex fratribus ab » Joppe comitati sunt eum. Altera autem die introierunt » Cæsaream[1]. » Insignis vir erat, ut in insigni urbe versans. Quare in illo omnia simul dispensantur, atque a Judæa res incipit ; ita ut non dormienti, sed vigilanti interdiu res accidat. Circa nonam enim horam ita sibi ipsi attendebat. Sed superius dicta repetamus. « Et dixit Angelus : Ora» tiones tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam » in conspectu Dei. » Hinc palam est Angelum emissa voce illum appellavisse, atque ita vidit illum. Quod si non vocasset, non utique vidisset, ita intentus erat rei, quam agebat. « Et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus. » Interim quod ad utilia illum vocaturus sit declarat : ad quæ vero utilia nondum Petrus omnino declarat. Sed ubique sunt succisæ narrationes, ut audientes excitent. Sic et Philippum solum vocat in solitudinem. « Ascendit autem » Petrus ad superiora ut oraret circa horam sextam. Et ce» cidit super eum mentis excessus : et vidit vas quoddam » velut linteum. » Perpende quomodo neque fames coëgit eum currere ad sindonem. Ne vero magis hæsitaret Petrus, audit vocem dicentem : « Surgens, Petre, macta et man» duca. » Forte in genua procumbens vidit visionem : videtur mihi propter prædicationem illam vidisse. Quod vero divinum esset id quod videbat, hinc manifestum est, quod illud superne descenderet, tum etiam, quod ipse in excessu mentis esset : itemque quod vox inde ferretur, quod illud ter fieret ; quod cœlum aperiretur, quod illud inde veniret, et illuc arriperetur, magnum erat indicium rem esse prorsus divinam.

III. Cur vero sic res agitur ? Propter eos, quibus postea illud narraturus erat. Nam ipse jam audierat : « In viam

[1] Act. x, 24.

» gentium ne abieritis [1]. » Et ne mireris. Si enim circumcisione et victima opus habuit Paulus, multo magis tunc initio prædicationis, cum essent adhuc infirmiores, his opus habebant. « Et ecce, inquit, viri missi a Cornelio » astiterunt ad januam. Et cum vocassent, interrogabant si » Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospi- » tium. » Eo quod vilis esset domus, infra, non autem vicinos, interrogabant. « Petro autem hæc secum cogitante, » dixit illi Spiritus: Surgens descende et vade nihil hæsi- » tans, quia ego misi eos. » Vide; non dixit: « Ideo enim visio apparuit tibi; » sed, « Ego illos misi, » ostendens sic obtemperandum esse, nec rationes esse exigendas. Satis enim erat ut certior fieret, quod ab illo audivisset: Hoc fac, hoc loquere, nec quid ultra quærendum erat. « Descendens autem Petrus dixit: Ecce ego sum quem » quæritis. » Cur non statim illos recipit; sed quærit? Videbat illos esse milites. Ideo non simpliciter interrogat; sed postquam fassus est se ipsum esse, tunc quærit adventus causam, ut ne putaretur si ideo sciscitari, quasi vellet sese occultare: et sciscitatur, ut si statim urgeretur, cum illis iret; sin minus, illos hospitio exciperet. Cur autem dicunt illi, « Accersit te in domum suam? Quia sic illis præceperat. Fortasse vero quasi rationem pro illo dantes dicunt: Ne damnes illum, non quasi te contemnens misit; sed jussus. « Cornelius vero expectabat illos, convocatis cog- » natis suis, et necessariis amicis [2]. » Jure: neque enim justum fuisset cognatos et amicos non simul adduci. Alioquin vero illic præsentes magis audituri erant. Vidistis quanta sit eleemosynæ virtus, et in priori et in præsenti sermone? Illa a temporanea morte liberavit; hæc ab æterna: hæc et januas cœli aperuit. Vide quanti fecerit quod credat Cornelius, ut et Angelus mittatur, et Spiritus

[1] Matth. x, 5. — [2] Act. x, 24.

oporetur, et Apostolorum coryphæus advocetur, talisque appareat visio, ac nihil retro relinquatur. Quot erant centuriones, tribuni, reges, et nullus eorum eadem consecutus est. Audite omnes quoquot in exercitu estis, quotquot reges stipatis. « Pius erat, inquit, et timens » Deum : » quodque majus ; talis erat ; « Cum omni domo » sua. » Ita erat huic rei intentus, ut non modo sua bene dispensaret, sed etiam in familia sua idipsum faceret. Non enim ut nos, qui nihil non agimus ut nos ministri timeant ; ut autem pii sint non item. Hic vero non sic ; sed cum omni domo sua Deum timebat : nec modo quasi communis pater erat omnium, qui cum ipso erant ; sed etiam militum suorum. Audi quid aliud dicant : necessario enim illud additur : « Testimonium habens ab omni gente, » Ne quis diceret : « Quid si incircumcisus est ? » Et Judæi, inquit, testificantur ei. Ergo nihil par eleemosynæ. Imo tanta rei vis est, quando ex penuariis puris profunditur ; ut ea quæ ex injuste partis manant similia sint fonti lutum emittenti ; quæ vero ex juste partis, alveo limpido et puro, in paradiso mananti, qui suavis visu, suavis et tactu, quid lene et frigidum dans in meridie. Sic est et eleemosyna. Ad hunc fontem non populi arbores, non pini, non cypressi ; sed plantæ illis longe meliores et proceriores sunt ; amor Dei, laus hominum, gloria in Deum, benevolentia omnium, peccatorum abolitio, fiducia multa, opum contemptus, eleemosyna, per quam charitatis planta nutritur. Nihil enim sic charitatem alere solet, ut si quis misericors fuerit. Hæc ramos in altum erigit. Hic melior fons est illo, qui in paradiso erat, non in quatuor capita divisus, sed ad cœlum ipsum pertingens. Hic parit fluvium illum salientem in vitam æternam [1]. In hunc mors incidens, quasi scintilla absumitur a fonte. Hic ubicumque stillet, magna operatur

[1] Joan. IV, 14.

bona. Hic fluvium ignis quasi scintillam extinguit : hic vermem illum ita suffocat quasi nihilum. Qui hunc habet, non dentibus stridet. Ex aqua ista si qua stilla inciderit in vincula, scindit illa : si in fornaces inciderit, omnes extinguit.

IV. Sicut ille fons paradisi, non modo fluenta emittit, modo siccatur; alioquin jam fons non esset; sed semper scaturit; ita et fons noster semper largius fluenta effundat ad eos maxime, qui misericordia egeant, ut fons maneat. Hoc hilarem reddit eum qui accipit. Hoc eleemosyna est, si non modo rapidum fluentum emittat, sed etiam perpetuum. Si vis, quasi ex fontibus tibi Deus misericordiam sicut imbrem immittet : et tu fontem habeto : nihil illi par est. Si tu fontis hujus ora aperueris, fontis Dei talia erunt ora, ut abyssum omnem superent. Occasionem solum quærit a nobis accipere Deus, et profundit bona ex penuariis suis : cum insumit, cum impendit, tunc dives est, tunc opulentus. Magnum est os fontis illius : purum et limpidum ejus fluentum. Si hunc non obstruas, neque illum obstrues. Nulla infructuosa juxta illum stet arbor, ne humorem illum absumat. Habes divitias? Ne plantes illic salices. Talis est enim ejus voluptas. Multa insumit, et nihil in se ostendit, sed fructum perdit. Ne plantes salicem, ne pinum, nec quid simile, quod consumat, et inutile sit. Talis enim est vestium voluptas, visu pulchræ sunt, sed ad nihil utiles imple surculis : omnia fructifera plantes in manus pauperum quæcumque volueris : nihil hac terra pinguius, quamvis parva sit manus capacitas : attamen arbor illa plantata ad usque cœlum pertingit, et firma stat. Hoc est vere plantare. Nam quod in terra plantatur; si non nunc, post centum annos peribit. Cur arbores plantas quibus non frueris; sed antequam fruaris mors invadens te abripiet? Hæc arbor cum mortuus fueris, tunc tibi fructum dabit.

Si plantes, ne in gastrimargiæ ventre plantes, ne in secessum fructus exeat; sed planta in afflicto ventre, ut fructus ad cœlum exiliat. Recrea animam pauperis in angustia versantis, ut ne latam tuam viam arctes. Non vides quomodo arbores, quæ sine mensura rigantur, a radice corrumpantur; quæ autem cum mensura, crescant? ita et tu; ne ventrem tuum potu ingurgites, ne putrescat arboris radix. Potum da sitienti, ut fructum ferat: quæ moderate potum accipiunt, non putrefacit sol; sed quæ immoderate: talis quippe est solis natura. Ubique mala est immoderatio; ideoque illam excindamus, ut quæ petimus assequamur. In altissimis locis dicuntur fontes oriri. Ergo simus et nos animo sublimes, et eleemosyna cito manabit. Neque enim potest sublimis anima non misericors, et misericors non sublimis esse. Qui ergo pecunias despicit, radice malorum superior est. Fontes in desertis sunt ut plurimum, et nos animam ex tumultu educamus, et apud nos scaturiet eleemosyna. Fontes quanto magis purgantur, tanto uberiores sunt. Ita nos quoque quo magis insumemus, et magis bona scaturient. Qui fontem habet, non timet. Si ergo et nos fontem habeamus eleemosynam, non timebimus. Hic quippe fons ad potum, ad irrigationem, ad ædificia, ad omnia nobis utilis est. Nihil hoc potu melius: nescit hic fons ebrietatem inducere. Melius est talem habere fontem, quam auri fontes emittere. Omni aurifera terra melior est anima, quæ hujusmodi fert aurum. Non enim in hanc regiam, sed in supernam nobiscum concedit. Hoc aurum ornamentum est Ecclesiæ Dei. Ex hoc auro efficitur gladius Spiritus, gladius per quem draco dissecatur. Ex hoc fonte prodeunt lapides pretiosi, qui caput regis ornant. Ne itaque negligamus tantas divitias; sed largiter eleemosynam inferamus, ut Dei benignitate dignemur, gratia et miserationibus unigeniti ejus Filii, cui omnis gloria, ho-

nor et imperium, una cum sancto Spiritu, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIII.

CAPUT X.

Sequenti autem die, inquit, surgens Petrus, profectus est cum illis, et quidam ex fratribus ab Joppe cum illo venerunt Cæsaream. Cornelius vero expectabat illos, convocatis cognatis suis et necessariis amicis[1].

I. Postquam viros hospitaliter tractavit, egreditur cum illis. Recte prius benigne cum illis agit, utpote ex itinere fatigatis : sibique familiares reddit, demumque una proficiscitur. « Sequenti autem die, inquit, surgens Petrus, » profectus est cum illis, et quidam fratres. » Non solus, sed et alii cum illo veniunt; idque cum quadam providentia, ut postea testes essent, quando Petro opus fuit defensione. « Cornelius vero expectabat illos : convocatis cogna- » tis suis et necessariis amicis. » Hoc amici, hoc pii viri est, in talibus bonis amicos præ omnibus facere socios. Jure hos vocat, quibus fidebat, de talibus maxime semper disserens, quæ frustra fortasse aliis exposuisset. Videntur autem mihi et amici et cognati ab ipso fuisse instituti. « Cum introisset autem Petrus, obviam venit » ipsi Cornelius, et procidens ad pedes ejus adoravit. » Petrus vero erexit eum dicens : Surge, nam et ego homo » sum[2]. » Hoc facit humilitatem suam ostendens, aliosque docens, Deoque gratias agit, declaratque se etiamsi jussus

[1] Act. x, 23, 24. — [2] Ibid. 25, 26.

sit, ex se tamen multam habere pietatem. Quid ergo Petrus? « Surge : nam et ego homo sum. » Vides-ne quomodo ante omnia illos docent, ne quid magnum de se sentiant? « Et loquens cum illo intravit : et invenit multos qui convenerant, dixitque ad illos : Vos scitis quomodo abominatum sit viro Judæo conjungi aut accedere ad alienigenam[1]. » Vide ut statim de Dei benignitate disserat, ostendatque ipsum magna illis largitum esse bona. Non hoc solum admirandum hic est, quod talia loquatur; sed et quomodo simul et magna loquatur et modeste agat. Non dixit enim : « Nos qui ad neminem accedere dignamur, ad vos venimus; » sed quid? « Vos scitis. » Deus hoc jussit, inquit, « Iniquum esse conjungi aut accedere ad alienigenam. » Deinde ne in illo gratiam statuat, subdit. « Et mihi Deus ostendit neminem communem aut immundum dicere hominem. » Hoc subjungit, ne videatur adulari ipsi. « Propter quod sine contradictione veni accersitus[2]. » Ne putarent, etsi res illicita esset, se utpote principem, ea de causa obtemperasse; sed totum Deo imputarent, etsi non modo conjungi, sed etiam accedere non liceret. « Interrogo ergo quam ob causam accersistis me. » Non ignorans interrogat : sciebat enim totum Petrus a visione edoctus : audierat etiam a militibus. Sed vult illos primum confiteri, et fidei obnoxios fieri. Quid ergo Cornelius? Non dixit : « Non tibi milites dixerunt; » sed vide quam mansuete et humiliter loquatur : « A quarta die usque in hanc horam eram jejunans, et nona hora eram orans in domo mea. Et ecce vir stetit coram me in vestitu splendido, et ait : Corneli, exaudita est oratio tua, et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei[3]. Et nona hora, inquit, orans. » Quid hoc est? Videtur mihi sibi tempora constituisse accuratioris vitæ in

[1] Act. x, 27, 28. — [2] Ibid. 29. — [3] Ibid. 30, 31.

quibusdam diebus : ideoque ait : « A quarta die. » Vide quanta res sit oratio. Quando in pietate profecit, tunc apparet illi Angelus. Hæc una dies erat; ea qua abierunt ii qui missi erant una : qua venerunt, rursus una ; et quarta apparuit, ita ut sit secunda post eam qua precatus est. « Et ecce vir stetit coram me in veste splendida. » Non Angelum dicit, ita alienus erat a fastu. « Et ait : Corneli, » exaudita est oratio tua, et eleemosynæ tuæ ascenderunt » in memoriam in conspectu Dei. Mitte ergo in Joppen, et » accersi Simonem, qui cognominatur Petrus. Hic hospi» tatur in domo Simonis coriarii juxta mare, qui ubi ad» venerit, loquetur tibi. Confestim ergo misi ad te : et tu » bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu » Dei adsumus, ut audiamus omnia quæ tibi præcepta sunt » a Deo. » Ideo dixit, « Qua de causa accersistis me, » ut hæc sic verba dicat. « Aperiens autem Petrus os suum dixit : » In veritate comperi, quod non sit personarum acceptor » Deus : sed in omni gente, qui timet illum et operatur » justitiam, acceptus illi est[1]. » Hoc est, sive præputiatus sit, sive circumcisus. Hoc et Paulus sic declarat, « Non est » personarum acceptio apud Deum[2]. Nunc ergo adsumus » omnes nos, inquit, in conspectu Dei. » Vide quanta fides, quanta pietas. Sciebat nihil humanum dicere Petrum; « Deus ostendit mihi, » dixit. Ideo et adsumus, ut audiamus omnia quæ tibi præcepta sunt a Deo. Quid ergo? Num acceptus est illi is qui est in Perside? Si dignus sit, ita acceptus erit ut fidem assequatur. Hinc etiam Eunuchum ex Æthiopia non despexit. Et quid, inquies, dixeris de religiosis viris, qui despecti fuerunt? Absit, nemo religiosus despicitur. Non potest enim, non potest utique despici qui talis est. « In omni gente, inquit, qui timet

[1] Act. x, 32-35. — [2] Rom. II, 11.

» Deum et operatur justitiam. » Justitiam vocat omnem virtutem.

II. Vides ut deprimat illius sublimem sensum? cum dicit enim : « In omni gente qui timet Deum, acceptus est » illi; » ac si diceret : « Neminem repellit, omnes credentes admittit. » Deinde ut ne videantur inter abjectos esse, subdit : « Verbum quod misit filiis Israël annuntians pacem » per Jesum Christum. Hic est omnium Dominus[1] : » Hæc dicit in præsentium gratiam, ut illis persuadeat. Ideo curat ut Cornelius loquatur : « Verbum, inquit, quod misit filiis » Israël. » Vide, illis interim dat prærogativam. Deinde illos testes inducit dicens : « Vos scitis verbum quod factum est » per universam Judæam, incipiens a Galilæa post bap- » tisma quod prædicavit Joannes[2]. » Quod sic res habeat, ex sequentibus confirmat. « Jesum a Nazareth, quomodo » unxit eum Deus Spiritu sancto et virtute[3]. » Non dixit : « Nostis Jesum, » neque enim noverant; sed quæ ab illo facta sunt narrat. « Qui pertransiit benefaciendo et sanando » omnes oppressos a diabolo[4]. » Hinc ostendit multas mutilationes diabolicas, et corporis labes ab illo factas. « Quo- » niam Deus erat cum illo. » Rursum humilia loquitur, non sine causa puto, sed propter humanitatem. « Et nos testes » sumus omnium quæ fecit in regione Judæorum et Jeru- » salem[5]. » Et vos inquit et nos. « Quem et occiderunt sus- » pendentes in ligno. » Hic passionem prædicat. « Hunc » Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri, » non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo, nobis » qui manducavimus et bibimus cum eo, postquam resur- » rexit a mortuis[6]. » Hoc maximum resurrectionis argumentum est. « Et præcepit nobis prædicare populo et tes- » tificari, quia ipse est qui constitutus est a Deo judex

[1] Act. x, 36. — [2] Ibid. 37. — [3] Ibid. 38. — [4] Ibid. — [5] Ibid. 39. — [6] Ibid. 40, 41.

» vivorum et mortuorum [1]. » Magnum etiam hoc ut fide dignos demonstret. Ipse vero testimonium inducit dicens: « Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissio» nem accipere per nomen ejus omnem qui credit in il» lum [2]. » Hæc prædictio est eorum, quæ post futura erant; quam confirmans, Prophetas opportune testes adhibet. Sed repetamus ea quæ de Cornelio superius dicta sunt « Misit, inquit, in Joppen ut accerseret Petrum. » Omnino venturum credidit, ideo misit. « Et loquens cum illo, in» quit, intravit. » Quid loquens? ea, ut puto, quæ superius dicta sunt. « Et procidens ad pedes ejus, adoravit. » Vide ubique sermonem ab adulatione alienum, et humilitate plenum. Hinc dignus ostenditur et ille Eunuchus: « Præ» cepit, inquit, Philippo ut ascenderet in curru. » Etsi nesciret quis esset, nisi solum ex Prophetæ commemoratione. Hic vero etiam cecidit ad pedes. Vides-ne mores sine fastu? Tu vero mihi considera quomodo ostendat Petrus divinum esse suum adventum, cum dicit: « Vos scitis illi» citum esse. » Et cur non statim sindonem memoravit? Quia a vana gloria erat valde alienus. Quod missus sit a Deo dicit; quomodo, non item; sed cum necesse fuit, cum dixit: « Vos scitis illicitum esse Judæo conjungi, vel » accedere ad alienigenam: » ita procul erat a vana gloria. « Vos scitis. » Hoc dicens illorum sententiam in sponsionem trahit. Quid vero Cornelius? « Adsumus, inquit, in » conspectu Dei, audire omnia quæcumque tibi præcepta » sunt a Deo. » Non dixit, in conspectu hominis; sed « Dei, » ostendens sic accedendum esse ad Dei servos. Vidistis mentem excitatam? Vidistis quam dignus esset his omnibus? « Aperiens autem, inquit, Petrus os suum dixit: In » veritate comperi, quia non est personarum acceptor » Deus. » Hoc præsentibus Judæis sui purgandi causa dice-

[1] Act. x, 42. — [2] Ibid. 43.

bat. Cum enim illis verbum traditurus esset, quasi defensionem præmittit. Quid ergo? Num antea personarum acceptor erat? Absit : nam antea sic erat : « Omnis, inquit, » qui timet Deum, et operatur justitiam, acceptus illi est. » Hoc et Paulus scribens dicit : « Cum enim gentes quæ » legem non habent, ea quæ legis sunt faciunt[1]. » Et dogma inducit, et institutionem. Nam si Magos non despexit, neque Æthiopem, neque latronem, neque meretricem; multo magis operantes justitiam et volentes non contemnet. Quid ergo, si sint mansueti et mites homines qui credere nolint? Ecce tu causam dixisti : quia credere nolunt. Alioquin autem mansuetum hic dicit, non mitem, sed eum qui justitiam operatur; id est, eum, qui in omnibus beneplacitus est, qui tunc talis est, quando Deum ut par est timet. Hujusmodi rero hominem Deus solus novit. Vide quomodo hic acceptus erat. Mox ut audivit, etiam obtemperavit. Et nunc si Angelus veniret, inquies, nemo est qui non crederet. Verum longe majora nunc signa sunt, quam illa : et tamen multi non credunt. Deinde doctrinam incipit, et Judæis suam servat nobilitatem. « Verbum, inquit, quod misit Deus Filiis Israël annuntians » pacem. Hic est omnium Dominus. » Primo de dominatione ejus loquitur, admodumque sublimiter, ut licebat, quia cum homine sermo erat, qui jam sublimis effectus, ardenter omnia ab se tradita suscipiebat. Deinde probans quomodo omnium Dominus esset, adjicit : « Quod misit » annuntians; » id est, ad bona vocans, non judicium inducens.

III. Hinc declarat ipsum Verbum a Deo Judæis primo missum fuisse. Deinde ab iis quæ per totam Judæam effecit hoc demonstrat dicens : « Vos scitis quod factum est ver» bum per universam Judæam : » et quod est mirabile, in-

[1] Rom. II, 14.

cipiens a Galilæa post baptisma quod prædicavit Joannes. » Primo locutus est de ejus præclaro opere, et tunc de ejus patria fidenter loquitur. « Jesum a Nazareth. Ita sciebat ipsam patriam offendiculo esse. « Quomodo unxit eum » Deus Spiritu sancto et virtute. » Iterum probat. Ne quis enim diceret : Undenam hoc manifestum est? subjungit : « Qui pertransivit benefaciendo et sanando omnes oppres» sos a diabolo. » Deinde cum bonis quæ operatus est, ostendit quanta virtus ejus esset : cum enim diabolum superaverit, ingentem illam fuisse oportet. Adjicitur causa, « Quoniam Deus erat cum illo. » Ideo et Judæi ita dicebant. » Scimus quoniam a Deo venisti magister. Nemo enim po» test hæc signa facere, nisi Deus fuerit cum eo [1]. » Deinde postquam ostendit eum a Deo missum fuisse, tunc addit eum interfectum fuisse, ne quid absurdum imagineris. Vides-ne illos nusquam occultare crucem, imo et modum etiam cum aliis addentes? « Quem occiderunt, inquit, sus» pendentes in ligno. Et dedit illum manifestum fieri, non » omni populo, sed testibus præordinatis a Deo nobis. » Atqui ipse illos elegit; sed illud ascribit Deo. « Præordi» natis, » inquit, vide unde resurrectionem probet, a comedendo. Cur resurgens nullum signum fecit, sed comedit et bibit? Quia ipsa resurrectio per se magnum erat signum. Hujus vero nullum majus argumentum erat, quam quod comederet et biberet. « Testificari, » inquit. Hic terribiliter loquitur, ne possent ad ignorantiam confugere Nec dixit : « Ipse est Filius Dei; » sed quod maxime illos terrebat : « Ipse est qui constitutus est a Deo judex vivorum et » mortuorum. Hinc sequitur validum argumentum a Prophetis : illi enim in magna existimatione erant. « Huic » omnes Prophetæ testimonium perhibent. » Postquam timore perculsit, tunc veniam inducit, non ab illo, sed a

[1] Joan. III, 2.

Prophetis dictam. Et quod terribile erat ab illo, quod autem mitius, a Prophetis proficiscebatur. Quotquot hanc remissionem consecuti estis : quotquot fidem nacti estis; cum doni magnitudinem didiceritis, obsecro, date operam ne benefactorem contumelia afficiatis. Remissionem namque consecuti sumus, non ut deteriores efficiamur; sed ut multo meliores et præstantiores. Nemo igitur dicat Deum esse nobis causam malorum, quod non puniat, nec supplicium inferat. Dic enim mihi; si princeps quispiam captum homicidam dimiserit, an sequentium cædium auctor esse judicabitur? Minime. Et quomodo dum impiis linguis audemus Deo contumeliam inferre, non timemus, nec exhorrescimus? Quid enim non dicunt? Quid non loquuntur? Ipse permisit, inquiunt. Oportebat enim dignos supplicio non honorare, non coronare, non primatu dignari, sed punire et ulcisci; ille vero contra, dum illos honorat, tales ipsos efficit. Ne, quæso et oro, ne quispiam nostrum talem emittat vocem. Satius fuerit sexcenties defodi, quam Deum per nos talia audire. Dicebant illi et Judæi : « Qui destruis templum et in tribus diebus reædi» ficas illud, salva temetipsum ; » et rursum : « Si Filius Dei » es, descende de cruce [1]. » Sed hæc illis sunt graviora. Ne itaque per nos liceat ipsum dici iniquitatis doctorem : neque ex ipsis blasphemiis supplicio obnoxii efficiamur : nam ait, « Propter vos nomen meum blasphematur in genti» bus [2]. » Demus operam ut contraria dicantur, dignam vocatione nostra vitam ducentes, et ad baptisma adoptionis accedentes. Vere namque magna est vis baptismi, quæ doni consortes alios ex aliis efficit. Non sinit homines esse homines. Fac ut gentilis credat magnam esse Spiritus virtutem, quæ transformet, quæ transmutet. Cur extremos halitus expectas, ut fugitivus, ut sceleratus, ut qui non de-

[1] Matth. XXVII, 40. — [2] Rom. II, 24.

beas Deo vivere? Cur ita affectus es, ac si inhumanum et crudelem haberes Dominum? Quid frigidius, quid miserabilius iis qui tunc baptisma accipiunt? Amicum te fecit Deus, et omnibus dignatus est bonis, ut et ipse ea quæ amici sunt exhibeas. Dic mihi, si quempiam injuriis et probris affecisses sexcentisque conviciis onerasses, et in manus ejus incidentem, te ille vicissim honoraret, et suorum omnium consortem faceret, et inter amicos pro illatis injuriis te coronaret, teque ut germanum filium habere diceret; deindeque moreretur, annon damnum illud esse existimares? Annon diceres: Vellem illum vivere, ut possem vicem reddere ac rependere, ne ingratus erga benefactorem viderer? Jam sic erga hominem affectus es; et cum de Deo agitur, ita decedere curas, ut tot munerum datori vicem non rependas? Quin potius tunc accede, cum potes paria reddere. Cur fugis? Etiam, inquies; sed non possum me continere. Ergo impossibilia præcepit Deus? Hinc omnia subversa sunt: hinc mundus corruptus est, quia nemo curat secundum Deum vivere. Catechumeni hoc curantes, nullam de recta vita habent sollicitudinem. Qui vero jam sunt illuminati; alii quia adhuc pueri baptisma acceperunt; alii quia dum differrent in morbo demum id acceperunt; quia nullum habebant studium vivendi secundum Deum; nullam curam habent. Qui autem bene valentes acceperunt, parum et ipsi studii exhibent, et statim ardentes effecti, postea et ipsi ignem extinxerunt. Annon potes negotiari? An ab uxore te separo? A fornicatione secludo. Num a pecuniarum usu arceo? Ab avaritia tantum et rapina. Num cogo te ut omnia effundas? Pauca tantum ex facultatibus egenis erogare jubeo. « Abundantia vestra, » inquit, ad illorum inopiam [1]. » Ac neque ita persuademus. Num ad jejunandum cogimus? Ebrietatem et gulam cohibe-

[1] 2 Cor. VIII, 14.

mus. Illa amputamus quæ tibi turpitudinem afferunt : quæ vel ante gehennam fugienda et odio habenda esse tu ipse fateris. Num ab oblectatione et gaudio arceo? a turpi certe certe et indigno.

IV. Quid times? Quid formidas? Quid tremis? Ubi connubium? ubi opum facultas? ubi moderatus cibus? quæ peccati occasio est? Atqui exteri contraria imperant, et ipsis obtemperatur. Non enim ex iis quæ suppetunt exigunt; sed dicunt : Tantum dare oportet. Si paupertatem obtendas; neque sic desistunt. Christus autem non sic; sed ait : «Ex iis quæ habes dabo, teque in primo ordine constituam. » Rursum illi : Si vis, aiunt, clarus esse, relinque patrem, matrem, cognatos, domesticos, et in regia adesto, in labore, miseria, servitute, ærumnis sexcentisque malis; Christus vero non sic ; sed esto domi cum uxore et liberis, et sic tua dispone ut quiete et sine periculis vivas. Etiam, inquies; sed ille opes pollicetur? Atqui hic regnum promittit, imo et opes cum illo : nam ait : « Quærite primum regnum cœlorum, et hæc » omnia adjicientur vobis[1]. » Ille ne in augmenti quidem partem; hic vero antecedenter. « Junior fui, inquit, » etenim senui : et non vidi justum derelictum, nec se» men ejus quærens panem[2]. » Incipiamus ergo virtutes adire, initium ponamus, illam solam suscipiamus, et videbis qualia bona. Num absque labore illa operaris, qui in his ita mollis es? Etiam, inquies, illa sine labore, hæc cum labore. Apage : non ita res est, non ita utique. Sed si vere dicamus, illa cum labore et sudore majori. hæc vero, si velimus, facile perficiuntur. Ne resiliamus, rogo, a divinis mysteriis. Ne id spectes quod is qui ante te illuminatus est, improbus sit effectus et a spe sua exciderit, neu te ipso segnior fias. Nam inter milites vide-

[1] Matth. VI, 33. — [2] Psal. XXXVI, 25.

mus alios qui non strenue militia funguntur, alios autem conspicuos; neque ignavis illis attendimus, sed præclaros æmulamur. Ad hæc considera quot post baptisma Angeli pro hominibus facti sint. Time incertam futuri conditionem. Ut fur noctu, sic mors veniet[1]; neque solum ut fur, sed nobis dormientibus invadet, negligentes abripiet. Ideo Deus futurum reliquit incertum, ut semper ob incertam expectationem in virtute degamus. Sed clemens est, inquies. Quousque frigidum illud et ridiculum dictum proferemus? Ego non modo benignum esse Deum dico, sed et nihil esse illo benignius, qui utiliter omnia nostra dispenset. Quot vides homines per omnem ætatem elephantiasi laborantes? Quot a prima ætate ad senectam usque cæcos? Alios postea cæcos factos? alios in paupertate; alios in vinculis, alios in metallis? alios inibi contumulatos? Annon, quæso, hæc ex benignitate proficiscuntur? Annon hæc poterat impedire, si voluisset; sed permisit. Etiam, inquies. Tu vero dic mihi, quare quidam a prima ætate cæci? Non dicam: Donec pollicearis mihi te illuminandum esse, et illuminatum recte vitam instituturum esse. Non licet tibi talia solvere: neque enim voluptatis gratia sermo est. Nam licet hanc solvam, alia succedet quæstio. Abyssus enim quæstionum est Scriptura. Quare ne vos ad quæstiones faciendas assuefaciatis, alioquin nunquam finis quæstionum erit. Nam si hanc solvam, mille quæstionibus viam aperiam. Unde discamus magis hoc quærere, quam quæsita solvere. Neque enim si solvamus, omnino solvimus. Unde secundum humanum ratiocinium propria talium solutio, fides est; scire nempe, Deum omnia juste, benigne et utiliter facere, neque posse ejus rationem comprehendi. Hæc una solutio est, neque alia melior habetur. Quæ enim, quæso, solutio est? Non ultra quærere

[1] Petr. III, 10.

id quod solutum est. Si hoc tibi persuadeas, nempe providentia Dei omnia administrari, qui alia permittit qua ratione ipse novit, alia autem operatur, ab omni quæstione liberatus es, et solutionis lucrum percepisti. Sed ad propositum revertamur. Quia igitur vides tot in suppliciis esse, Deumque hæc omnia permittere; valetudine corporis utere ad animæ valetudinem. Sed dices? Quid mihi opus est laboribus et miseria, cum mihi liceat omnia sine labore solvere? Hoc certe non manifestum est. Contingit enim ut non modo non sine labore solvas, sed etiam ut omnibus onustus decedas. Cæterum etiamsi hoc manifestum esset, non ferendus tamen hic sermo esset. In certamina traxit : arma posita sunt aurea. Cum oporteret illa sumere et tractare, tu vis inglorius servari, nihilque boni operari. Dic mihi, si bellum instaret, rexque adesset : et alios videres in medias phalangas se immittere, cædentes et innumeros vulneribus afficientes, aliosque in singulare certamen descendentes, alios in equos insilientes, a rege laudari, in admiratione haberi, plausibus excipi, coronari : alios contra, qui optarent nihil mali pati et ultimos tenerent ordines : deindeque soluto bello, alios vocari, magnis muneribus excipi, et celebrari; illorum vero ne nomen quidem proferri; sed unam salutem accipere bonorum mercedem; ex utrorum numero esse velles? Etiamsi lapideus esses, etiamsi insensibilibus et inanimatis ignavior; annon millies optares ex illorum numero esse? Etiam oro et obsecro : etiamsi enim pugnantem cadere oporteret, annon illud strenue erat eligendum? Non vides eos, qui in his bellis cadunt, quam sint clari et gloriosi? Atqui post mortem non possunt a rege honorari. In illo autem bello nihil tale; sed omnino conspicuus eris, si cicatrices habeas : quas utinam nos omnes exhibere possimus, etiam extra persecutiones, in Christo Jesu Domino nostro, cum

quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIV.

CAPUT X.

Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro : quia et in nationes donum Spiritus sancti effusum est. Audiebant enim illos loquentes linguis et magnificantes Deum[1].

I. Vide Dei œconomiam[2] : non permisit absolvi sermonem : neque ex præcepto Petri baptismum dari. Sed quia mentem exhibebant mirabilem, et doctrinæ principium acceperant, credebantque baptismum esse remissionem peccatorum, tunc advenit Spiritus. Hoc autem fiebat, quia Deus prospiciebat ut Petrus magnam defensionem haberet. Non modo autem Spiritum accipiunt; sed linguis loquebantur, id quod eos qui convenerant obstupefecit. Cur ita res dispensatur? Propter Judæos : etenim hoc illis perosum erat. Ideo ubique a Deo totum efficitur. Et Petrus quasi fortuito adest docens oportere demum illos ad gentes accedere, et quod propter eos id fieri par sit : neque mireris. Cum enim post tanta, et Cæsareæ et Jerosolymis controversia fuerit, quid non factum fuisset, si non hæc subsecuta essent? Ideo hæc modo singulari fiunt. Vide autem quomodo Petrus occasione accepta se defendat. Quod autem post illam occasionem respondeat, audi Evan-

[1] Act. x, 44-46. — [2] Vide D. Guillon, tom. xii, p. 564-570.

gelistam narrantem et dicentem : « Tunc respondit Petrus : » Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut et nos[1] ? » Vides-ne quo rem deduxit, et quam cuperet hoc efferre ? sic jamdudum in animo habebat : « Numquid aquam, inquit, quis prohibere potest ? » Hoc fere est insurgentis in eos qui prohiberent ac dicerent hoc non oportere fieri. Totum factum est, inquit, quod magis necessarium erat, baptisma nempe, quo nos baptizati sumus. « Jussit illos » baptizari in nomine Jesu Christi [2]. » Postquam sese purgavit, jussit illos baptizari, illos per res ipsas instituens. Adeo perosa res erat Judæis. Ideo prius sese purgat, quamvis res ipsæ clamarent, et tunc præcepit. « Tunc rogaverunt eum ut maneret aliquot diebus [3]. » Hinc jure ille cum fiducia manet. « Audierunt autem Apostoli et fratres, » qui erant in Judæa, quoniam et gentes receperant verbum » Dei. Cum autem ascendisset Petrus Jerosolymam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumcisione, » dicentes : Quare introisti ad viros præputium habentes, » et manducasti cum illis [4] ? » Postea disceptabant qui ex circumcisione, non Apostoli. Quid est illud, « Disceptabant ? » non parum, inquit, offendebantur. Et vide quid objiciant. Non dicunt : « Cur annuntiasti ? » sed, « Cur una comedisti ? » Petrus vero non in hoc frigido dicto moratur : nam frigidum vere erat ; sed in magno illo dicens : Si Spiritum illi acceperant, quomodo hoc non illis concedendum erat ? Quomodo ergo in Samaritanis hoc factum non est, imo contrarium ; non modo ante, sed etiam post baptismum ? Neque indignati sunt : imo etiam ad eam ipsam rem miserunt. Verum hic non ea de re accusant, sciebant enim hoc divinæ gratiæ esse ; sed, « Quare manducasti cum illis ? » Alioquin vero magnum et immensum discrimen erat Sa-

[1] Act. x, 47. — [2] Ibid. 48. — [3] Ibid. — [4] Id. xi, 1-3.

maritanos inter et Gentes; vel etiam per dispensationem accidit, quod is accusetur, ut illi discant; neque enim Petrus rem sine causa narravit. Vide autem quam sit a fastu et vana gloria alienus. Nam ait : « Incipiens Petrus, exponebat illis per ordinem dicens : Ego eram in civitate Joppe » orans. » Non dicit quare, vel qua occasione. « Et vidi in » mentis excessu visionem, descendens vas quoddam velut » linteum magnum, quatuor initiis demissum de cœlo, et » venit usque ad me. In quod intuens considerabam : et vidi » quadrupedia terræ, et bestias, et reptilia et volatilia cœli. » Audivi autem vocem dicentem mihi : Surge, Petre, occide » et manduca [1]. » Quid per hæc dicere vult? Satis erat, inquit, vidisse linteum ad hoc persuadendum; attamen vox quoque adjecta est. « Dixi autem : Nequaquam, Domine, quia commune et immundum nunquam introivit » in os meum [2]. » Vides-ne « Quod meum erat, inquit, feci : Dixi : Nunquam comedi. » Hoc ad id quod dicebant illi : « Introisti et comedisti cum illis. » Hoc vero non dixit Cornelio : neque enim necesse erat. « Respondit autem » mihi vox secundo de cœlo : Quæ Deus mundavit, tu ne » communia dixeris. Hoc autem factum est ter : et retracta » sunt omnia rursum in cœlum. Et ecce viri tres confestim » astiterunt in domo in qua eram, missi a Cæsarea ad me [3]. » Narrat ea quæ necessaria erant; alia tacet; imo et per hæc illa probat. Et vide quomodo sese purget, nolens doctoris auctoritate uti. Sciebat enim se quanto modestius loquebatur, tanto magis illos capturum esse. « Nunquam introivit, » inquit, in os meum commune vel immundum. » Et sic totum œconomiæ defensio erat. « Et ecce tres viri confestim » astiterunt in domo in qua eram. Dixit autem mihi Spiri- » tus, ut irem cum illis nihil hæsitans [4]. »

II. Vides-ne quod Spiritus sit legislatio? « Venerunt

[1] Act. XI, 4-7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9-11. — [4] Ibid. 12.

» autem mecum et sex fratres isti. » Quid Petro humilius, qui etiam hic fratrum testimonium adhibet ? « Venerunt » autem mecum sex fratres, et ingressi sumus in domum » viri. Narravit autem nobis quomodo vidisset Angelum in » domo sua, stantem et dicentem sibi : Mitte in Joppen vi- » ros, et accersi Simonem Petrum. Qui loquetur tibi verba, » in quibus salvus eris tu et universa domus tua [1]. » Non dixit ea quæ ab Angelo dicta fuerant Cornelio : « Oratio- » nes tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in » conspectu Dei, » ne illos offenderet ; sed ea verba quæ nihil magni præferebant. « Loquetur tibi verba, in quibus » salvus eris tu et universa domus tua. » Vides-ne quomodo ea quam dixi de causa festinet ? Et nihil de viri mansuetudine dicit. Ergo Spiritu mittente, Deo jubente, per Angelum inde vocante, hinc urgente, rerum discrimen solvente, quid faciendum erat ? Sed nihil horum dixit, verum a posteriore confirmat : quod etiam per se indubitatum erat testimonium. Et cur, inquies, non hoc factum est solum ? Ex abundanti fit a Deo, ut demonstretur principium non ab Apostolo esse. Si autem sua sponte illo profectus esset, et nihil horum factum fuisset, admodum offensi fuissent. A principio sibi mentem illorum conciliat dum dicit illis : « Qui Spiritum sanctum acceperunt sicut et nos. » Et iterum : « Cum autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus » sanctus super illos, sicut et in nos in initio. » Neque hoc contentus verbum Domini commemorat. « Recordatus au- » tem sum verbi Domini sicut dicebat : Joannes quidem bap- » tizavit aqua, vos autem baptizabimini in Spiritu sancto. » Itaque nihil novi accidit, sed id quod prædixerat. At non oportebat, inquies, baptizari : baptisma enim perfectum erat, cum Spiritus sanctus in illos descendit. Ideo non dicit : « Jussi illos prius baptizari. » Sed quid ? « Numquid aquam

[1] Act. xi, 13-14.

»prohibere quis potest, ut non baptizentur hi ? » Hinc ostendens se suo motu nihil fecisse. Quod igitur non habebamus, illi acceperunt. « Si ergo eamdem gratiam dedit »Deus, inquit, sicut et nobis qui credidimus in Dominum »Jesum, ego quis eram qui possem prohibere Deum [1]. » Ut ex abundanti illorum ora obstrueret, ideo addidit, « Eamdem gratiam. » Vides-ne quomodo non permisit illos minus habere, qui semel credidissent ? Parem gratiam dedit illis Deus, qualem nobis, qui credidimus in Dominum. Itaque ipse purgat illos. Neque dicit, « Vobis ; » sed, « Nobis ; » hinc etiam sermonem mitigans. Quid ergo indignamini, cum nos ipsos participes dicamus ? « His audi»tis, quieverunt, et glorificaverunt Deum dicentes : Igitur et »Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam [2]. » Vides-ne quomodo ex concione Petri totum factum sit, qui ea quæ facta fuerant recte narraverit ? Ideo glorificaverunt Deum quod etiam illis pœnitentiam dederit : ita humiliati sunt ab his sermonibus. Hinc aperta demum gentibus janua fuit. Sed si placet superiora repetamus. Non dixit, « Disceptabat Petrus, » sed « Qui erant ex circumcisione. » Quoniam ipse sciebat quod parabatur. Atqui illud oportebat mirari, quomodo et illi credidissent. Quando igitur audierunt quod credidissent, nihil passi sunt ; sed cum Deus largitus est Spiritum, quando Petrus exponebat visionem suam dicens : Deus ostendit mihi ne quem hominem dicerem communem vel immundum. Sic ille jam antea hoc sciebat : idcirco pro gentibus sermonem præparavit, ostendens illas adveniente fide non amplius Gentes futuras. Nihil mirum ergo si ante baptisma Spiritum acceperint : nostro quoque tempore hoc factum est. Hic ostendit Petrus quod illi non sicut alii baptizati sint, sed multo melius. Ideo sic ex abundanti rem disponit, ne quid dicere possint; sed ut sic sibi

[1] Act. xi, 17. — [2] Ibid. 18.

parcs habeant illos. « Et rogaverunt illum, inquit, ut ma» neret. » Vides-ne quomodo non vulgariter erga illum affecti essent? Vides-ne quantum zelum pro lege haberent? Non dignitatem Petri reveriti sunt, non edita signa, non tantum illud opus, quod susceptum esset verbum; sed ob parva illa disceptabant. Si enim nihil horum fuisset, non sat fuisset præstitum. At non ita se purgat Petrus: prudens quippe erat; imo non ex prudentia ipsius, sed ex Spiritu verba proficiscebantur. Et in defensione sua se non auctorem ostendit, sed ubique Deum, et tantum non illos sic affatur: Ipse fecit ut in excessu mentis essem: ego enim simpliciter orabam: ille vas illud monstravit; ego contradicebam. Rursum ille dixit, Neque sic ego audivi. « Spiritus » jussit abire: » et abiens non accurrebam. Dixi quod Deus miserit: et postea neque sic baptizavi; sed rursum Deus totum effecit. Ergo Deus illos baptizavit, non ego. Nec dixit, post hæc omnia annon oportebat demum aquam addere? sed quasi nihil deficeret: « Ego quis eram, inquit, » qui prohiberem Deum? » Papæ, qualis defensio? Neque enim dixit: Hæc ergo cum sciatis, quiescite. Sed quid? Excipit illorum impetum, et illis accusantibus se purgat. « Quis eram qui possem prohibere Deum, » dixit: vehementer et graviter se defendit: Non poteram prohibere. Unde tandem deterriti quieverunt, et glorificaverunt Deum.

III. Sic et nos oportet in proximorum bonis glorificare Deum, non autem insultare illis, sicut multi ex recens illuminatis insultant, quando vident alios illuminari, et statim demigrare. Glorificare oportet Deum vel quod manere non concedat. Itaque tu, si velis, majus accepisti donum; non quod illuminatus sis: hoc enim ipse tecum commune habet; sed quod ad præclare agendum tempus acceperis. Ille stolam induit, nec permissum ei fuit, ut illa se spectabilem redderet: tibi multam dedit Deus facultatem utendi

armis ut oportet, et hinc illa experiri. Ille migrat fidei tantum mercedem habens; tu stas in stadio, et multas operum mercedes accipere potes, atque tanto illo splendidior apparere, quanto sol minima stella, quanto dux ultimo milite : imo quanto rex. Igitur te ipsum criminare; imo ne crimineris, sed corrige semper. Non sufficit criminari, licet decertare. Dejectus es? gravia passus es? Resurge, te ipsum recrea : stas adhuc in stadio : adhuc theatrum adest. Non vides quot in pugna prostrati, rursum decertarunt? Tantum ne sponte succumbas. Beatum dicis eum qui defunctus est? Te ipsum magis beatum dicito. Solutus est a peccatis ille? Sed si velis non modo peccata ablues, imo etiam bonis operibus instructus eris, quod ille non potest. Possumus nos ipsos revocare. Magna sunt pœnitentiæ pharmaca : nemo de se desperet. Ille vere desperatione dignus, qui desperat : ille non ultra spem salutis habet. Non tam grave est in profundum malorum venire, quam postea illic jacere. Non impium est in profundum malorum descendere, sed ibi positum contemnere. Num, quæso, ubi magis sollicitum esse oporteret, ibi contemnis? Tot confossus vulneribus cecidisti? Nullum animæ vulnus insanabile est. At in corpore multa sunt talia, in anima nullum. Illa tamen diligenter curare non desistimus; hæc vero negligimus. Non vides latronem illum, quam brevi tempore præclara fecerit? Non vides Martyres, quomodo brevi tempore totum perfecerunt? At non jam est martyrii tempus? sed certaminum tempus est, si velimus, ut sæpe dixi. « Qui enim volunt, inquit, in Christo Jesu pie » vivere, persecutionem patientur[1]. » Qui pie vivunt, semper persecutionem patiuntur; si non ab hominibus, certe a dæmonibus, quæ sane gravior est persecutio. Et primo ex incuria hanc sustinent ii qui non vigilant. An parvam

[1] 2 Tim. III, 12.

putas persecutionem cum incuria vivere? Hæc omnium est gravissima : hæc persecutione pejor. Nam velut fluxus manans incuria animam emollit. Idipsumque est persecutio et incuria, quod æstas et hyems. Ut autem magis ediscas pejorem esse hanc persecutionem, hinc perpende : somnum in animam immittit, oscitantiam et negligentiam magnam indit, passiones undique excitat : armat fastum, armat voluptatem, armat iram, invidiam, vanam gloriam, æmulationem. At in persecutione nihil horum turbare valet. Verum timor invadens, quasi quodam flagro latrantem canem impetens, hos omnes animi motus ne suboriri quidem sinit. Quis in persecutione vana gloria efferri potest? Quis in voluptate degere? Nemo, sed tremor multus et metus adest, qui magnam parit tranquillitatem, placidum parat portum, animam piam reddit. Audivi aliquando patres nostros dicentes, id quod ne nostra ætate fiat opto, jubemur enim tentationem non petere; quod olim tempore persecutionis, videre erat viros vere Christianos. Nullus enim opes curabat, non filios, non domum, non patriam. Una omnibus cura erat suam servare animam. Alii in monumentis et sepulcris, alii in desertis latebant. Non solum autem viri, sed et mulieres teneræ ac delicatæ tunc occultabantur, cum perpetua fame conflictantes. Cogita ergo num mulieri ad sepulcrum latenti et ancillam ferentem cœnam expectanti, ac ne caperetur timenti, atque in sepulcro quasi in fornace sedenti, aliquod vel sumptuum vel deliciarum desiderium fuerit, num tunc putaverit vel delicias vel mundum existere? Vides-ne nunc majorem esse persecutionem, dum animi affectus quasi feræ nos invadunt? Nunc certe gravis est persecutio, dum putatur nullam esse persecutionem. At enim istud bellum hoc gravissimum habet, quod pax esse creditur; ita ut arma non sumamus, nec contra inimicum insurgamus :

nullus formidat, nullus tremit. Si autem non creditis, interrogate Gentiles qui persequuntur, quandonam res Christianorum accuratius gererentur, quandonam clariores illi essent. Tunc pauciores numero erant, sed magnæ erant virtutum divitiæ. Quæ utilitas, quæso, multum esse fœnum, dum possibile est vel lapides pretiosos vel aurum adesse? Non in multitudine, sed in virtutis splendore totum æstimatur. Elias unus erat, sed mundus non erat illo dignus. Atqui mundus millia multa complectitur : sed millia non sunt, quando neque uni coæquantur. « Melior » unus faciens voluntatem Domini, quam mille iniqui[1]. » Hoc Sapiens quidam subindicans dicit : « Ne desideres multitudinem filiorum inutilium[2]. » Hi magis blasphemiam in Deum concitant, quam si Christiani non essent. Quid mihi opus est multitudine? alimentum amplius igni. Hoc et ex corpore cognoveris : melior quippe est cibus moderatus cum sanitate, quam deliciæ cum molestia. Hoc alimentum illo amplius : hoc alimentum, illud morbus est. Hæc et in bello quis viderit : meliores esse decem viros strenuos et belli peritos, quam innumeros imperitos. Hi præterquam quod nihil operantur; alios qui operantur impediunt. Hoc et in navi quis invenerit, meliores esse nautas duos peritos, quam magnam imperitorum turbam : hi namque navim etiam submergent.

IV. Hæc dico non quod multitudinem vestram oderim, sed quod velim omnes esse probatos, nec multitudini fidere. Multo plures sunt qui in gehennam incidunt; sed majus illa est regnum, etsi paucos habeat. Sicut arena maris erat multitudo populi; sed unus servavit eos. Unus erat Moyses, sed plus quam omnes potuit. Unus erat Jesus, sed plus potuit, quam sexcenta millia. Non hoc solum curemus ut multi sint, sed et magis ut sint præclari. Cum

[1] Eccli. xvi, 3. — [2] Ibid. 1.

hoc perfectum fuerit, tunc illud fiet. Nemo domum statim spatiosam vult facere; sed primo firmam et probatam, deinde spatiosam. Nemo fundamenta jacit ut derideatur. Primum hoc quæramus, deinde illud. Hoc si sit, facile et illud aderit. Illud autem si non adsit; hujus, etiamsi sit, nulla utilitas. Nam si in Ecclesia sint qui clari esse possint, cito erit et multitudo : hi si non sint, nunquam erit clara multitudo. Quot putatis in urbe nostra esse qui salutem consequentur? Molestum quidem est quod dicturus sum, dicam tamen. In tot millibus non sunt centum qui salutem consequantur; sed de illis etiam dubito. Quanta, quæso, nequitia in adolescentibus, quanta desidia in senioribus? Nemo quam oporteret educandi filii curam habet : nemo senem videns, illum imitari studet. Exempla de medio sublata sunt. Idcirco nec juvenes fiunt admirandi. Ne mihi dicas, multa hominum turba sumus. Hoc frigidorum hominum est : id de hominibus merito dicatur; de Deo autem, qui non opus habet nobis, non item : quod autem etiam de illis frigidum sit verbum audi. Qui multos habet domesticos, si illi improbi sint, quot mala patietur? Ei qui nullum habet, hoc videtur grave, quod non serviatur : is vero qui improbos habet famulos, cum illis it in perniciem; majusque et damnum. Gravius quippe est aliis pugnare et decertare, quam sibi ipsi servire. Hæc dico, ut ne quis Ecclesiam admiretur propter multitudinem; sed ut curemus illam multitudinem claram efficere. Ut unusquisque suam curet partem, ut non amicos, non cognatos, ut semper repeto, non vicinos tantum, sed etiam extraneos pertrahat. Exempli causa, fit oratio; jacent frigidi omnes juvenes et senes; purgamenta magis, quam juvenes, risui, cachinnis, fabulis incumbentes; hoc enim ego audivi; et genibus nixi alios dicteriis impetentes. Tu qui ades juvenis, aut senex, increpa si videas, vehementius incesse, et

si non ferat, diaconum voca, minare, quæ penes te sunt facito. Et si quid audeat contra te facere, multos habebis adjutores. Quis enim ita irrationabilis est, qui te videns illos de ea re objurgantem, non stet in parte tua? Discede sumpta precis mercede. In æde dominica hos servos aliis benevolentiores judicamus, qui nullum vas extra ordinem jacere sinunt. Si videres in domo vas argenteum temere foras projectum, etiamsi non esses ad hoc deputatus : annon illud domum referres? Si vestimentum projectum, etiamsi curam ejus non gereres, etiamsi eum, cui cura commissa, odio haberes, annon ob benevolentiam in dominum illud apte reduceres? Ita et nunc. Hæc vasa sunt : si videas illa incomposite jacentia, reduc in ordinem. Accede ad me; non recuso : Dic mihi; fac me certiorem. Non possum omnia videre. Ignoscite. Videte quanta nequitia orbem occupat. Num sine causa dicebam, nos esse acervum fœni, mare incompositum? Non dico illos talia facere; sed tanta oscitantia intrantes laborare, ut hæc non corrigant. Rursum alios video, colloquentes stare dum fit oratio : modestiores autem, non modo dum fit oratio, sed etiam dum sacerdos benedicit. O audaciam! quandonam erit salus? Quomodo poterimus Deum placare? Si ad ludum abeas, videbis omnes concinne choreas agentes, nihilque negligi. Sicut ergo in lyra varie et recte composita, apta quædam symphonia ex bono ordine efficitur; ita et hic unam omnium et consonam harmoniam effici par esset. Una enim sumus Ecclesia, unius capitis membra decenter aptata : unum sumus omnes corpus : si quid neglectum fuerit, totum neglectum et corruptum erit. Ita et multorum rectum ordinem, unius inordinatio labefactat. Quodque terribile est : non huc ad ludum choreamque saltaturus venis, et incompositus stas. Nescis te cum Angelis stare, et cum illis cantare hymnosque celebrare? Et stas

ridens? Annon mirum est, quod fulmen non immittatur, non in illos tantum, sed et in nos omnes? Hæc quippe fulmine digna sunt. Adest rex, videt exercitum; tu vero illis videntibus stas ridens, vel ridentem negligis? Sed quousque increpamus? quousque reprehendimus? Annon ut pestes? annon ut corruptores? annon ut corruptos et perniciosos hujusmodi homines, innumerisque malis onustos ab Ecclesia pelli oportuisset? quandonam illi a risu abstinebunt, qui in hora tremenda rident? quando a nugis abstinebunt, qui in tempore benedictionis garriunt? Non præsentes reverentur? Non Deum timent? Annon sufficit nobis mentis socordia; non satis est quod orantes alio evagemur; sed et risum et cachinnos multos ingerimus? An theatrum hæc sunt? sed hoc puto a theatris oriri: inobsequentes enim multos et incompositos efficiunt. Quæ hic ædificamus, illic destruuntur. Neque hoc solum, sed et aliis immunditiis necesse est illos repleri. Et perinde fit, ac si quis campum emundare velit, in quem superne fons lutum immittat; dum enim magis purgas, aliud influit. Idipsum hic evenit. Postquam enim illos, qui ex theatris immunditiam intulerant, mundaverimus, illo revertentes ipsi majorem referunt immunditiam: quasi dedita opera sic viventes, ut nobis negotium facessant. Et redeunt iterum multum stercoris gestantes, in moribus, in motibus, in verbis, in risu, in desidia. Deinde nos iterum fodimus, quasi de industria fodientes, ut illos mundos emittentes, ipsos rursum videamus cœno onustos. Idcirco committo vos Deo: et jam hinc vobis, qui sani estis, testificor, judicium vobis et damnationem fore; si quis cum videt inordinate agentes, maximeque illo tempore confabulantes, non admonuerit, nec correxerit eos: hoc melius est precatione ipsa. Dimitte preces, et illum increpa: ita et illi proderis, et tu lucraberis. Sic poterimus omnes salutem

et regnum cœlorum assequi, quo nos omnes frui contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri simulque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXV.

CAPUT XI.

Illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione, quæ facta fuerat ob Stephanum, pertransierunt usque Phœnicem et Cyprum et Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Judæis[1].

I. Non parum ad verbi profectum contulit persecutio: nam « Diligentibus Deum, inquit, omnia cooperantur in » bonum. » Si voluissent illi Ecclesiam propagare, non aliud fecissent. De dispersione loquor doctorum Et vide quorsum extensa fuerit prædicatio. « Pertransierunt, in» quit, usque ad Phœnicem et Cyprum et Antiochiam, » nemini loquentes verbum, nisi solis Judæis. » Vides quomodo omnia circa Cornelium per dispensationem facta sint? Hoc autem et ad defensionem Christi et ad accusationem Judæorum confert. Itaque cum Stephanus occisus est, cum Paulus bis est periclitatus, cum Apostoli flagellati sunt, cum sæpius ejecti, tunc gentes, tunc Samaritani recepti sunt : quod et Paulus clamat dicens : « Vobis » oportebat primum loqui verbum Dei : sed quoniam re» pellitis illud, et indignos vos judicatis, ecce convertimur » ad gentes[2]. » Circuierunt igitur, et gentes alloquebantur,

[1] Act. XI, 19. — [2] Id. XIII, 46.

« Erant autem quidam eorum viri Cyprii et Cyrenæi, qui » cum venissent Antiochiam, loquebantur ad Græcos, an» nuntiantes Dominum Jesum. Et erat manus Domini cum » eis : multusque numerus credentium conversus est ad » Dominum Jesum[1]. » Vide, Græcis Evangelium annuntiant : verisimile est enim illos græce scivisse, et Antiochiæ multos tales fuisse. « Et erat, inquit, manus Domini cum » illis ; » id est, signa faciebant. Vides-ne cur etiam nunc signorum necessitas fuerit, ut crederent? « Pervenit autem » sermo ad aures Ecclesiæ, quæ erat Jerosolymis, super » istis : et miserunt Barnabam usque ad Antiochiam[2]. » Cur, tanta civitate verbum recipiente, non venerunt ipsi, sed Barnabam miserunt? Propter Judæos. Verum non parva res hic geritur, dum sic Paulus istuc accedit : neque sine causa, sed cum magna providentia illum aversantur, ne vox prædicationis tubaque cœlorum Jerosolymæ includeretur. Vides-ne quomodo ubique malitia eorum, ut opus erat, et ut ipse volebat, Christus uteretur, atque odio in Paulum ad ædificationem Ecclesiæ ex gentibus? Sed vide hunc quoque Sanctum, Barnabam dico, quomodo non sua respiciat, sed currat Tarsum. « Qui cum » venisset, et vidisset gratiam Dei, gavisus est, et horta» batur omnes in proposito cordis permanere in Domino : » quia erat vir bonus et plenus Spiritu sancto et fide. Et » apposita est multa turba Domino. Profectus est autem » Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum : quem cum in» venisset, perduxit Antiochiam[3]. » Optimus vir erat et simplex, atque Paulo familiaris. Ideo venit ad ducem, ad monomachum, ad leonem; nescio quid dicam : quidquid enim dixerim, dignitate inferius Paulo erit. Venit ad venaticum canem, leones occidentem, ad taurum fortem, ad lucernam splendidam, ad os orbi sufficiens. Vere ideo

[1] Act. XI, 20, 21. — [2] Ibid. 22. — [3] Ibid. 23-25.

Antiochiæ vocati sunt Christiani, quia Paulus ibi tanto tempore mansit. « Factum est autem ut annum totum con» gregarentur in Ecclesia, et docerent turbam multam; ita » ut cognominarentur primum Antiochiæ Discipuli Chris» tiani[1]. » Non parva civitatis laus hæc. Hoc contra omnes adduci potest : quod prima omnium ore tali tanto tempore frueretur, unde et primo istic hoc nomine dignati sunt. Vides-ne in quantum fastigium civitatem extulerit, clarioremque fecerit? Hoc Pauli opus est. Ubi tria millia, ubi quinque millia crediderunt, ubi tanta multitudo, ibi nihil tale factum est; sed adhuc de via illa tantum esse dicebantur : hic vero Christiani appellati sunt. « In his au» tem diebus descenderunt ab Jerosolymis Prophetæ An» tiochiam[2]. » Quoniam istic fructum eleemosynæ plantari oportebat, utiliter providetur ut Prophetæ illo descendant. Tu vero mihi consideres velim, neminem ex clarioribus horum doctorem fuisse; Cyprios enim habuere doctores, Cyrenæos et Paulum; etiamsi hic illos superaverit : sicut Paulus doctores habuit Barnabam et Ananiam. Sed nihil inde minor fuit : habebat tamen et Christum. « Surgens autem unus ex eis, nomine Agabus, significabat » famem magnam futuram in universo orbe, quæ facta est » sub Claudio Cæsare[3]. » Necessario hic famem magnam futuram significat, quæ etiam, ut prædicta fuerat, contigit. Ne putarent enim quidam ideo famem venisse, quod christianismus ingressus esset, quod dæmones abscessissent; prædicit Spiritus sanctus quod futurum est, sicut et Christus multa prædixit quæ evenerunt. Non ideo igitur; nam ab initio ita rem accidere oportebat; sed propter mala Apostolis illata. Quibus ita gestis Deus patienter ferebat; cum autem illi pergerent, fames accidit, quæ Judæis futura mala prænuntiabat. Sed etsi propter Judæos

[1] Act. xi, 26. — [2] Ibid. 27. — [3] Ibid. 28.

fames esset, propter alios oportebat illam cessare. Quid enim injuriæ intulerant Græci, ut malorum essent participes? Si autem non propter Judæos, illos ergo clariores fieri oportebat, quod pro virili sua facerent, quod occiderent, punirent, plecterent, undique persequerentur. Et vide quandonam fames accidat; cum ethnici jam suscepti essent.

II. Sed si propter mala, inquies, oportebat certe hos eximi. Cur, dic mihi? Annon ante dixerat illis Christus: « In mundo tribulationem habebitis[1]? » Tu vero, qui hæc dicis, forte adjicies non oportuisse illos flagellari. At vide illis famem factam esse salutis causam, eleemosynæ occasionem, multaque conciliasse bona, ut vobis conciliasset, si voluissetis; sed noluistis. Prædicitur autem; ut magis parata sint ad eleemosynam, quia gravia passi sunt qui erant Jerosolymis. Antea vero fame non laborabant: et mittuntur Barnabas et Paulus ministraturi. « Discipuli au» tem prout quisque abundabat[2]. » Vides-ne illos statim atque crediderunt fructum tulisse; non iis modo qui prope, sed etiam iis qui procul erant? Hoc mihi videtur hic dicere quod alibi Paulus dicit: « Dexteras dederunt » mihi et Barnabæ societatis, tantum ut pauperum me» mores essemus[3] (16). » Tantum profuit fames. Et vide illos hic ex fame non in fletus et lacrymas erupisse, ut nos facimus, sed ad opus magnum et bonum se dedidisse; cum majori namque libertate prædicabant verbum. Nec dicebant: « Nos qui Cyrenæi et Cyprii sumus hanc aggredimur civitatem splendidam et magnam. » Sed gratiæ Dei fidem habentes, et illi doctrinam aggressi sunt, et hi non dedignati sunt ab illis quidpiam ediscere. Vide a parvis et exiguis omnia peracta, prædicationem auctam, eos qui Jerosolymis eadem cum aliis omnibus sentientes, et

[1] Joan. XVI, 33. — [2] Act. XI, 29. — [3] Galat. II, 9.

quasi unam domum orbem totum haberi. Audierant quod Samaria recepisset verbum, et miserunt Petrum et Joannem. Audierunt quid Antiochiæ accidisset, et mittunt Barnabam. Multum enim erat itineris spatium, nec oportebat adhuc Apostolos inde discedere, ne fugitivi esse viderentur, et a suis fugisse. Tunc autem necessario separati sunt, cum demum Judæi insanabiles esse viderentur, cum bello jam imminente perire illos oportebat; cum sententia prolata est. Quoniam quandiu Paulus Romam non venit, illic erant. Exierunt autem, non quod bellum timerent: quomodo enim timuissent, qui oppugnaturos adibant? Bellumque demum infertur jam mortuis Apostolis, et quod de illis dictum erat evenit: « Pervenit super » illos ira in finem[2]. » Quanto igitur obscuriores erant, tanto magis gratia fulgebat, per exiguos magna faciens. Sed superiora repetamus. « Hortabatur omnes, inquit, ut » permanerent in Domino: quia erat vir bonus. » Videtur mihi bonum dicere simplicem, non simulatum, qui proximi salutem admodum cuperet. Non modo autem vir bonus erat, sed et plenus Spiritu sancto et fide. Ideo ex proposito cordis omnes hortabatur; id est, cum encomio et laude. Et considera quod, ut terra pinguis sermonem accepit hæc civitas, et fructum multum exhibuit. Cur autem Tarso Saulum Barnabas abduxit, et huc deduxit? Non sine causa; sed quia hic bona spes, civitasque major erat, ac magna multitudo. Vidisti-ne gratiam omnia operari, non Paulum? et quomodo a parvis res cœpta sit; ubi autem inclaruit, tunc mitti Barnabam? Et cur non ante miserunt illum? Multam rerum ad se spectantium curam habebant, nec volebant Judæis accusandi se locum dare, quod gentes admitterent; etsi quia ipsis necessario commixti erant, quia disceptatio quædam futura erat inter

[2] Thess. II, 16.

illos, Cornelii gestum præcessit. Tunc etiam dicunt : « Ut nos in gentes, ipsi vero in circumcisionem. » Et perpende quam tempestive necessitas famis communicationem illam gentium, iis qui Jerosolymis erant missam, induxerit. Accipiunt autem ab illis, qui non sicut nos in luctu calamitates ferebant; sed cum majori securitate, utpote qui procul essent ab iis, qui impedirent ipsos, et inter homines essent, qui non timerent Judæos, quod ipsum non parum conducebat. Sed etiam in Cyprum migrarunt, ubi magna securitas erat, et major libertas. « Nemini, inquit, » loquebantur verbum, nisi Judæis. » Non ob metum hominum, quem nihili faciebant; sed legem servantes, et ipsos adhuc tolerantes. « Erant autem quidem Antiochiæ Cyprii » et Cyrenæi; » hi maxime non curabant Judæos, « Qui » loquebantur ad Græcos, annuntiantes Dominum Jesum. » Fortassis quod nescirent hebraïce, Græcos illos vocabant. « Cum venisset, inquit, Barnabas, et vidisset gratiam » Dei, » non diligentiam hominum, « Hortabatur illos per» manere in Domino. » Forte quod laudaret turbam et approbaret, ideo plures convertit. Et quare non Paulo scribunt, sed Barnabam mittunt? Nondum viri virtutem noverant; ideoque statuitur ut Barnabas tantum proficisceretur. Quia vero et multitudo erat, et nemo oberat, ideo facile fides germinavit, maxime quia nullam hic ferebant tentationem, et quia Paulus prædicabat, nec jam fugere cogebatur. Recte autem non illi famem prædicunt, sed Prophetæ, ne onerosi illi esse viderentur. Mirari vero subit, cur Antiocheni quasi despecti non indignarentur, sed contenti essent doctoribus. Ita omnes fervebant erga sermonem. Qui non expectato famis tempore, singuli pro fcultate miserun t.

III. Et observa quod inter Apostolos, aliis hoc committitur. Hic vero Paulus et Barnabas deputantur. Nec sine

gravi causa id provisum est. Alioquin vero initium erat, tuncque non oportebat offendi. At nunc nemo id facit, licet fames sit illa gravior. Non enim par res est communem ferre calamitatem, et dum omnes abundantia fruuntur, pauperiores tantum fame laborare. Tunc fames erat, et qui dabant pauperes. Pro facultate sua singuli, inquit. Nunc vero duplex est fames; sicut et duplex abundantia. Fames gravis; fames non audiendi verbum Domini, sed per eleemosynam cibum accipiendi. Tunc et qui in Judæa pauperes erant, et qui Antiochiæ pecunias erogabant, bono fruebantur; et hi magis quam illi. Nunc autem et nos et pauperes in fame: illi quod necessario cibo egeant; nos quod in penuria misericordiæ Dei simus. Hoc cibo nihil magis necessarium fuerit. Hic non subeuntur mala, quæ ex saturitate oriuntur: hujus cibi non in secessum emittitur pars maxima. Nihil formosius, nihil sanius anima quæ sic alitur, omni superior est morbo, omni fame, omni intemperie et ægritudine. Nemo illam capere poterit; sed sicut adamantinum corpus, non ferrum cædere valet, non aliud quidvis; sic nec animam eleemosyna firmatam quidvis capere poterit. Quid, quæso, illam capere possit unquam? Paupertas? Minime; in regiis enim penuariis posita est. An fur et latro? sed illos perfodere parietes nemo valet. An vermis? sed hac etiam pernicie superior est hic thesaurus. An timor et invidia? At non his capitur. Sycophantiæ et insidiæ? Neque illæ; thesaurus quippe est inaccessus. Sed turpe fuerit si hæc solum quæ eleemosynæ insunt ostendero, missis iis quæ contraria illis sunt. Non modo enim illa ab omni invidia est libera, sed et benedictione fruitur multa ab iis qui illam accipiunt. Sicut enim inhumani et crudeles, non læsos solum habent inimicos, sed etiam eos qui nihil mali passi læsos miserantur, inhumanosque accusant; sic qui magnis affecere

bonis, non eos, qui accepere tantum, sed et alios habent laudatores. Quid ab invidia liberos dico? Ab insidiatoribus etiam; furibus et parietum effractoribus liberantur. Neque hoc solum inest boni; sed non modo non minuitur substantia, verumetiam augetur et crescit. Quid Nabuchodonosore turpius? Quid fœdius? quid iniquius. Impius erat homo. Mille indicia, mille signa vidit, et resipiscere noluit; sed Dei servos in caminum injecit, etiamsi postea adoraverit. Quid igitur Propheta? « Rex, consilium meum placeat » tibi : peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas » miserationibus pauperum : forte erit venia delictis tuis[1]. » Hæc ita dixit non dubitans : valde enim sibi persuasum erat; sed ut illum in majorem injiceret timorem, et majorem hæc faciendi necessitatem. Nam si affirmando dixisset : negligentior ille fuisset. Sic et nos tunc maxime quosdam urgemus, cum dicimus : « Hortare illum talem, » nec addimus illum auditurum prorsus esse; sed fortasse auditurum. Nam ex dubitatione major ortus timor, magis impellit. Ideo id illi non manifestum fecit. Quid dicis? Tantis-ne impietatibus erit venia? Etiam. Non est peccatum quod non possit eleemosyna purgare, et extinguere. Omne peccatum est illa inferius. Ad omne vulnus aptum pharmacum est. Quid publicano deterius? Hæc omnis iniquitatis occasio est. Sed hanc totam abluit Zacchæus. Vide quomodo hoc ostendat Christus, cum curavit marsupium habere et portare ea quæ immittebantur. Paulus quoque dicit : « Tantum ut pauperum memores simus[2]. » Et in Scripturis passim hac de re agitur. « Pretium animæ viri, inquit, divitiæ » propriæ[3]. » Christus vero, « Si vis perfectus esse, vende » omnia quæ habes, et da pauperibus, et veni, sequere » me[4]. » Hæc vera perfectio est. Eleemosyna vero non pe-

[1] Dan. IV, 24. — [2] Galat. II, 10. — [3] Prov. XIII, 8. — [4] Matth. XIX, 21.

cuniis modo, sed etiam operibus exercetur. Exempli causa, possumus patrocinari, possumus manum porrigere, sæpe patrocinium plus servavit, quam pecuniæ.

IV. Age ergo in præsenti omnia eleemosynæ genera moveamus. Potes per pecunias? Ne segnis esto : potes per patrocinium? Ne dicas, quia pecuniæ non adsunt; hoc nihil est : nam hoc magnum est; ac si pecuniam dedisses, sic affectus esto. Potes ministrando juvare? hoc facito. Exempli gratia, arte medicus es? infirmos cura; et hoc magnum est. Potes consilio juvare? Hoc omnium optimum est et maximum, majusque lucrum habet : non enim hac via famem, sed gravissimam mortem pellis. Hoc Apostoli bono pleni prorsus erant, ideo pecuniarum distributionem inferioribus committebant, dum sermone juvabant. An putas parvam esse eleemosynam, animam anxiam, de extremis periclitantem, febris ardore detentam, a morbo posse liberare? Verbi gratia, vides amicum avaritia detentum? Miserare hominem : suffocatur ille? Extingue illius ignem. Quid igitur si non obtemperet? Tu quod tuum est facito, nec ignavus sis. Vides eum in vinculis detineri? nam pecuniæ vere vincula sunt : illum adi, ïnvise, consolare, a vinculis eripere conare. Si nolit, penes illum culpa erit. Vidisti nudum et peregrinum? Nudus enim vere et peregrinus in cœlis est, qui rectam viam non curat. Recipe in diversorium tuum, vestimentis virtutis indue illum, da illi civitatem in cœlo. Quid ergo si et ego nudus sim, inquies? Te ipsum indue primum, si nosti te nudum esse, plane scis te indui oportere : si nuditatis hujus modum nosti, nosse poteris quo opus sit vestimento. Quot mulieres serica vestimenta gestant, virtutisque vestibus prorsus nudæ sunt? His illas vestiant viri sui. Verum non admittunt illas vestes, has volunt? Hoc primum facito; illarum vestium concupiscentiam illis insinua : os-

tende illis ipsas esse nudas : de judicio futuro dissere. Dic : Aliis nobis illic opus est, non hisce. Si me feratis, ego nuditatem ostendam. Nudus frigoris tempore riget et tremit, contractus stat, reductis brachiis. In æstate vero non item. Si igitur ostendero divites viros et mulieres eo magis nudos esse, quo magis sunt vestiti, ne ægre feratis. Quid ergo, quæso, cum de gehenna verba faciemus, deque tormentis illis : annon magis illi rigent ac tremunt, quam nudi illi? annon acerbe ingemiscunt, et sese damnant? Quid ergo quando aliquem adeunt et dicunt : « Ora » pro me; » annon eadem, quæ illi, verba proferunt? At non, licet multa dixerimus, nondum manifesta est nuditas : illic vero manifesta erit. Quomodo et qua ratione? Cum sericis illis vestibus et gemmis amissis; solis vel virtutis vel vitii vestibus amicti omnes cernentur; cum pauperes gloria amicti multa comparebunt; divites vero nudi ac turpes ad supplicia trahentur. Quid delicatius erat illo divite, qui induebatur purpura? Quid pauperius Lazaro? Uter ergo mendicorum proferebat verba? Uter quasi in abundantia degebat? Si quis domum multis ornet aulæis; ipse vero intus nudus sit, quod lucrum? Sic et mulieribus accidit; domum quippe animæ, corpus dico, multis decorant ornamentis : materfamilias vero intus sedet nuda. Oculis animæ utimini, et ostendam vobis animæ nuditatem. Quæ enim est animæ vestis? Virtus certe : quæ nuditas? malitia. Sicut enim si quis liberum quempiam exuat, erubescit, contrahitur et fugit. Sic si animam his vestibus non indutam intueri velimus, erubescit illa. Quot putas nunc pudore affici et in profundum descenderes, ut quasi quodpiam velamentum quærentes, ut ne verba illa audiant? Quæ vero illius sibi mali consciæ non sunt, lætantur, gaudent, delectantur, et de dictis hujusmodi gloriantur. Audi de beata Thecla. Illa ut Paulum

videret, aurum suum dedit : tu, ut Christum videas, neque obolum dederis; sed miraris quidem illius gesta, nec imitaris. Non audis quam beati dicantur misericordes? « Beati misericordes, inquit, quoniam ipsi misericordiam » consequentur[1]. » Quod lucrum a pretiosis vestibus? Quandiu ad hunc amictum inhiabimus? Amiciamur gloria Christi, illa pulchritudine circumdemur, ut et hic laudemur, et illic æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVI.

CAPUT XII.

Illo autem tempore misit Herodes rex manus ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio. Videns autem quia placeret Judæis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. Erant autem dies Azymorum[2].

I. Quod illud dicit tempus? Quod mox sequebatur utique : sed hic quidem hoc pacto, alibi vero secus. Cum enim Matthæus dicit : « In diebus illis venit Joannes prædi- » cans[3]; » non sequentes dies significat; sed illos in quibus fieri contigit id quod narrabat. Hoc quippe more utitur Scriptura; aliquando quæ subsecuta sunt narrat; aliquando autem quæ postea contigerunt, ac si mox sequerentur, recenset. Bene autem dicit, « Herodes rex. » Illic

[1] Matth. v, 7. — [2] Act. xii, 1-3. — [3] Matth. iii, 1.

non erat is qui cum Christo memoratur. Ecce alia tentatio. Et vide, quod initio dicebam, quomodo res nectantur, quomodo per quietem et per ærumnas omnia contexantur. Non jam Judæi, non concilium; sed rex immittit manus ut affligat. Major potestas, gravius bellum, maxime quia ad gratiam Judæorum. « Occidit autem Jacobum fratrem » Joannis gladio. » Sine causa et ut casu contigit. Si quis vero quærat, cur id permiserit Deus; respondebimus pro illis ipsis : primo quidem ut persuaderet ipsis, se vel occisos prævalere, ut et in Stephano contigit; secundo ut daret Judæis locum, post quam furorem suum exsatiaverant, resipiscendi ab insania; tertio, ut ostenderet ex permissione sua id factum esse. « Videns autem quia placeret » Judæis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. » O insaniam ingentem! Qua in re gratificabatur ipsis, cædes gratis et temere perpetrans? « Erat autem dies Azymorum. » Iterum superflua Judæorum accuratio. Occidere non prohibebant, tali tempore talia patrabant. « Quem cum ap- » prehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor qua- » ternionibus militum [1]. » Hæc ex furore et metu facta. « Occidit, inquit, Jacobum fratrem Joannis gladio. » Vidisti-ne illorum fortitudinem? Ne quis enim diceret, ideo ipsos sine periculo et metu mortem adire, quia Deus eruebat ipsos, ideo permisit ut occiderentur, maximeque Coryphæi, ut homicidis ostenderet, ipsos neque sic desistere neque prohiberi. « Petrus itaque servabatur in carcere; » oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad » Deum pro eo [2]. » Erat tunc de capite certamen : quod ille occisus esset, id timorem illis incutiebat, itemque quod hic in carcerem conjectus esset. « Cum autem pro- » ducturus eum esset Herodes, nocte illa Petrus dormie- » bat inter duos milites, vinctus catenis duabus. Et custodes

[1] Act. XII, 4. — [2] Ibid. 5.

» ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce Angelus Do-» mini astitit, et lumen refulsit in habitaculo. Percussoque » latere Petri, excitavit illum dicens. Surge velociter : et ce-» ciderunt catenæ illius de manibus[1]. » Vide, illa nocte ipsum eripuit. « Et lumen refulsit in habitaculo, » ne putaret esse spectrum. Lucem vero nemo vidit præter illum. Etiamsi enim hoc ita factum fuerit, id tamen ille phantasiam esse putabat, quod res inexpectata esset; nisi ita factum fuisset, multo magis suspicaturus erat. Ita contra mortem aciem instruebat : idque quia post quam multis diebus istic manserat, nondum ereptus fuisset. « Et cur, inquies, non permisit Deus ut in manus incideret Herodis, et tunc eripuit ? » Quia illud in stuporem conjecisset; hoc autem pro illis fiebat. Neque enim putatum fuisset ipsos esse homines, si omnia divinitus fecisset. Circa Stephanum autem quid non fecit? Nonne tanquam Angeli vultum eis exhibuit? Quid autem et hic retro relictum est? « Dixit autem Angelus ad » eum. Præcinge te, et calcea te caligas tuas[2]. » Hic etiam ostendit rem non ex dolo factam fuisse. Nemo enim qui festinus fodere velit, tantam adhibet curam, ut etiam caligas accipiat, et se præcingat. « Fecit autem sic, et dixit » illi : Circumda tibi vestimentum tuum, et sequere me. » Et egressus sequebatur eum. Et nesciebat quod verum » est, quod fiebat per Angelum : existimabat autem se vi-» sum videre. Transeuntes autem primam et secundam » custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad » civitatem, quæ ultro aperta est eis[3]. » Ecce secundum signum. Cum discessit Angelus, tunc intellexit Petrus. « Et exeuntes processerunt vicum unum, et continuo dis-» cessit Angelus ab eo. Et Petrus ad se reversus dixit : Nunc » scio quia vere misit Dominus Angelum suum, et eripuit » me de manu Herodis, et de omni expectatione plebis Ju-

[1] Act. XII, 6, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9, 10.

» dæorum [1]. » Nunc scio, inquit, non tunc. Cur res ita agitur, nec Petrus in rei gestæ sensum venit, etsi tali frueretur liberatione, quando omnes soluti erant? Confestim vult illum liberari, et postea in rei sensum venire. Quod vero catenæ de manibus ejus ceciderint, magnum erat signum quod non fugeret. « Consideransque venit ad domum Ma- » riæ matris Joannis, qui cognominabatur Marcus, ubi » erant multi congregati et orantes. Pulsante autem Petro » ostium januæ, processit puella ad audiendum, nomine » Rhode. Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non ape- » ruit januam [2]. » Perpende Petrum non statim accedere, sed prius læta suis nuntiare. « Accurrens autem nuntiavit » stare Petrum ante januam. Illi autem dixerunt ad eam : » Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere [3]. »

II. Vide et ancillas pietate plenas. Præ gaudio non aperuit ostium. Illi vero re ita gesta renuebant. Illa affirmabat sic se habere. « Illi autem dicebant : Angelus ejus est. » Petrus vero perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent » viderunt eum, et obstupuerunt. Annuens autem eis manu » ut tacerent, narravit eis quomodo Deus eduxisset eum » de carcere, dixitque : Nuntiate Jacobo et fratribus hæc. » Et egressus abiit in alium locum [4]. » Repetamus igitur seriem narrationis. « Illo autem tempore, inquit, misit » Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. » Quasi fera temere et sine causa omnes invadit. Hoc est quod dicebat Christus : « Calicem quem ego bibiturus sum » bibetis ; et baptismo quo ego baptizor, baptizabimini [5]. Oc- » cidit autem, inquit, Jacobum fratrem Joannis gladio. » Et cur, inquies, non statim Petrum occidit? Causam scriptor affert. « Erant enim, inquit, dies Azymorum : » et ejus necem volebat cum majori celebritate fieri. Illi igitur ob

[1] Act. XII. — [2] Ibid. 12-14. — [3] Ibid. 15. — [4] Ibid. 16, 17 — [5] Marc. X, 39.

admonitionem Gamalielis jam a cædibus abstinebant; alioquin vero neque causas inveniebant; sed per alios ea ipsa machinabantur. Quia vero alius erat Jacobus, frater Domini, ideo designavit dicens, « Fratrem Joannis. » Vides-ne rerum summam penes hos tres fuisse, maxime vero penes Petrum et Jacobum? Hoc maxime condemnatio illorum erat. Non enim jam humana prædicatio ostendebatur, et vere implebatur illud, « Æstimati sumus sicut oves occisio» nis[1]. Videns autem, inquit, quia placeret Judæis, appo» suit ut apprehenderet et Petrum. » Placebat cædes iniqua. Magna Herodis insania; absurdis eorum cupiditatibus serviebat. Cum oportuisset enim contrarium facere, et illorum impetum coërcere; ille contra incitabat quasi carnifex quidam ægrotantium, non vero medicus: etiamsi millia exempla haberet, et avi et patris Herodis; et quomodo ille quidem propter cædem infantium magna subierit mala; hic vero, Joanne cæso, grave bellum excitaverit. « Quem » cum apprehendisset, inquit, misit in carcerem. » Metuebat ne propter timorem ex morte Jacobi conceptum secederet Petrus. Et ut in tuto poneret, misit in carcerem: quo accuratior custodia, eo mirabilius spectaculum. Hoc autem Petro conducebat, qui hinc probatior effectus est, et fortitudinem suam exhibuit. « Oratio autem, inquit, fiebat sine » intermissione. » Amoris indicium erat oratio. Patrem omnes quærebant, patrem mansuetum. Sine intermissione, inquit, oratio pro illo fiebat. Audite quo essent affectu erga doctores suos. Non tumultuabantur, non turbabantur; sed ad orationem versi sunt, verum et inexpugnabile commilitium: ad illam confugiebant. Non dicebant: « Humilis ego » et nullius pretii pro illo orarem? » Quia enim ex charitate agebant, nihil hujusmodi cogitabant. Vis discere quanta vel inviti fecerint? Illos probatiores exhibuerunt, hos dili-

[1] Psal. XLIII, 22.

gentiores fecerunt. Et vide tentationes in festo die inductas, ut illi clariores essent. «Cum autem producturus eum esset »Herodes, inquit, nocte illa Petrus dormiebat.» Vide Petrum dormientem, nec terrore vel metu detentum. Ea ipsa nocte qua producendus erat, dormiebat, omnia in Deum rejiciens. Nec simpliciter dormiebat, sed inter duos milites, vinctus catenis duabus. Vides-ne quam accurata custodia? «Et ecce Angelus Domini, inquit, astitit dicens: Surge velociter.» Dormiebant simul custodes: ideo nihil gestorum senserunt. Lumen vero refulsit, ut et videret et audiret Petrus, nec putaret phantasiam esse. Ne vero segniter ageret, latus ejus percutit: neque modo audit, «Surge;» sed etiam additur; «Velociter:» tam arcte dormiebat. «Existimabat autem se visum videre, inquit. Pertransivit »autem primam et secundam custodiam.» Ubi nunc sunt hæretici? Quomodo pertransierit dicant nobis. Sed non poterunt: quamvis propter hoc illum accingi jubeat et calceari, et hinc illi persuadeat hoc non esse phantasma; utque somnum excuteret, sciretque rem esse veram. Ideo statim ceciderunt catenæ de manibus ejus. Et audivit, «Surge velociter.» Hoc vero non perturbantis est, sed monentis ne differret. «Et nesciebat, inquit, quia verum est »id quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum »videre.» Jure, ob rerum gestarum sublimitatem.

III. Vides-ne quanta sit signi magnitudo? Quam percellat videntem? quam incredibile illud videatur? Nam si Petrus tanto tempore se visum videre existimabat, etsi præcinctus et calceatus; quid alius non passus esset? «Transeuntes, inquit, primam et secundam custodiam, »venerunt ad portam ferream. Et exeuntes processerunt »vicum unum: et continuo discessit Angelus ab eo.» Quæ intus facta sunt mirabiliora erant: hoc vero deinceps humanius. Cum nihil erat impedimenti discessit Angelus.

Neque enim pertransisset Petrus, cum tot essent obices : vere namque stupor aderat. « Nunc scio, inquit, quia vere » misit Dominus Angelum suum, et eripuit me de manu » Herodis, et de omni expectatione plebis Judæorum. » Nunc, non tunc quando in carcere eram. Consideransque » venit in domum matris Joannis. Quid sibi vult illud considerans? Cogitans ubi esset. Vel hoc igitur consideravit; vel quod non oporteret utcumque abire, sed benefactori vicem rependere. Quod ille considerans, venit in domum Mariæ. Quis est hic Joannes? Forte is qui semper cum illis erat; ideoque cognomen etiam ejus posuit. Vide quantum sit bonum afflictio; quantum noctu precantes proficerent, quam vigiles hinc efficerentur. Vidisti-ne quantum lucrum ex cæde Stephani? Vidisti-ne quanta ex hoc carcere utilitas? Non enim ulciscens Deus injuste lædentes sic magnum ostendit Evangelium. Sed in ipsis lædentibus nihil mali patientibus ipsas tribulationes per se magnum quid esse ostendit, ne vel ab illis eripi, vel ultionem sumi quæramus. Perpende quomodo ancillæ apud eos in pari pretio essent. « Præ gaudio, inquit, non aperuit. » Ere autem ita factum est, ne et illi statim videntes obstupescerent, et non crederent, sed mens illorum exerceretur : et quod nos facere solemus, ancilla quoque facere deprehensa est : illa namque curabat rem lætam nuntiare : læta quippe res erat. Illi vero dicebant ei : « Insanis. Illa autem » affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant : Angelus » ejus est. » Hinc verum probatur unumquemque nostrum Angelum habere. Et unde in mentem subiit illis Angelum esse? A tempore illud suspicabantur. « Ut autem perse» verabat pulsans, inquit, cum aperuissent, viderunt eum » et obstupuerunt. Ille vero annuens manu, » silentium magnum fecit, ut audiretur. Optatior deinceps Discipulis erat, non modo quod servatus esset; sed etiam quod ades-

set et accederet. Discunt manifeste familiares; discunt et alieni, si credere velint : sed noluerunt. Hoc etiam in Christo factum est. « Nuntiate, inquit, Jacobo et fratribus » hæc. » Vide quomodo vanam gloriam non quærat. Non enim dixit : « Undique hæc omnibus nuntiate; sed, fratribus. « Et abscessit in alium locum. » Neque enim tentabat Deum, neque sese in tentationes injiciebat. Illud enim jussi tantum faciebant. « Ingressi, inquit, in templum, lo» quimini populo » : audierunt et statim obsecuti sunt. Hoc vero jam non dicit Angelus; sed ut silenter abscedat, et noctu educto dedit facultatem secedendi. Hoc autem factum est ut discamus multa humano more dispensata fuisse, ut ne ille iterum periclitaretur. Ne enim post discessum ejus dicerent Angelum ejus esse, hoc prius dixerunt, et postea illum viderunt, qui hanc opinionem sustulit. Si Angelus fuisset, non pulsasset fores, nec secessisset in alium locum. Confirmat etiam illos quod non in die factum sit, Hi soluti precabantur, ille vinctus dormiebat. Si putasset rem quæ agebatur veram esse, perterritus fuisset, nec memor gestorum. Nunc autem quasi in somno videns, sine perturbatione erat. « Venerunt, inquit, ad portam » ferream. » Vide quam firma esset. « Transeuntes, inquit, » primam et secundam custodiam, venerunt ad portam » ferream. » Et cur, inquies, non per se ipsos hoc faciunt? Quia hac in re Deus illos honorat, quod per Angelos eruat ipsos. Quid ergo? Cur non sic in Paulo factum est? Illic e re fuit, quia custodem carceris credere oportebat; hic vero solum opus erat Apostolum liberari. Alioquin vero Deus diverse omnia dispensat. Illic Paulus hymnos canebat, hic Petrus dormiebat. Ne ergo occultemus miracula Dei. Sed ad utilitatem nostram hæc divulgari curemus, et ad aliorum ædificationem. Ut enim admirabilis fuit qui ligari voluit; ita admirabilior qui non prius discessit, quam

suis omnia nuntiasset. Dixitque. « Nuntiate Jacobo et fra-» tribus. » Cur dicere jubet? Ut illi gaudeant, ut ne solliciti sint : ut per hos illi discant, non ipsi per illos, sic de inferiori parte curam gerebant. Nihil ergo moderata afflictione melius. Qualem putas illorum tunc fuisse animam? Quanta voluptate plenam? Ubi sunt nunc mulieres quæ tota nocte dormiunt? Ubi viri qui neque in lecto se versant? Videsne vigilem animam? Cum uxoribus, pueris et ancillis Deum celebrabant, per tribulationem puriores cœlo effecti. Nunc vero si parvum videamus periculum, concidimus. Nihil Ecclesia illa splendidius. Ipsos imitemur, æmulemur. Non ideo facta est nox, ut per totam dormiamus et otiemur. Hoc testificantur artifices, negotiatores, mercatores. Ecclesia Dei media surgit nocte. Surge et tu, et vide stellarum chorum, profundum silentium, quietem multam. Obstupesce de Domini tui providentia. Purior tunc est anima, levior, subtilior, sublimis, expedita. Tenebræ ipsæ, silentium multum, in compunctionem inducere possunt. Si vero cœlum respicias stellis quasi innumeris distinctum oculis, omnimoda voluptate frueris, creatorem statim mente reputans. Si cogitaveris eos, qui interdiu clamant, rident, exultant, saliunt, injuste agunt, avaritiæ student, minantur, innumera mala inferunt, tunc a mortuis nihil differre, humanam omnem arrogantiam damnabis. Somnus accessit, et naturam superavit; imago est mortis et consummationis. Si vicum respexeris, nullam vocem audies; si domum, omnes videbis quasi in sepulcro jacentes. Hæc omnia possunt animam excitare, et ad cogitationem consummationis inducere.

IV. Hic vero mihi et ad viros et ad mulieres sermo est. « Flecte genua, ingemisce, Deum precare ut tibi sit propitius : » nocturnis ille precibus magis flectitur, cum requieti tempus in luctum verteris. Recordare verborum regis

illius : « Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noc» tes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo[1]. » Quantumvis deliciis affluas, non magis quam ille; quantumvis sis dives, non es ditior Davide. Iterumque ait ille : « Media nocte surgebam ad confitendum tibi super judicia » justitiæ tuæ[2]. » Tunc vana gloria non te exagitat : quomodo posset enim, omnibus dormientibus, nec videntibus? Tunc nec ignavia nec oscitantia invadunt : quomodo possent enim, cum tot tantaque animam excitent ? Post talia pervigilia somnus suavis est, et revelationes mirabiles. Hoc fac et tu vir, non sola mulier. Sit Ecclesia domus viris et mulieribus constans. Ne quia tu solus vir, ipsa sola mulier est, putes id impedimento esse. « Nam ubi duo fuerint » congregati in nomine meo, inquit, illic sum in medio » eorum[3]. » Ubi Christus medius, ibi magna multitudo est. Ubi Christus, necesse est Angelos esse et Archangelos et alias Potestates. Non igitur soli estis omnium habentes Dominum. Rursus audi Prophetam dicentem : « Melior est » unus faciens voluntatem Domini, quam mille iniqui[4]. » Nihil infirmius multis iniquis; nihil fortius uno, qui secundum Dei legem vivit. Si tibi sint liberi, excita illos : et sit omnino noctis tempore domus Ecclesia ; si vero sint teneri, nec vigilare possint, unam alteramve emittant orationem et quiescant. Tantum surge, et illud in consuetudine pone. Nihil hoc promptuario melius, quod tales preces suscipiat. Audi Prophetam dicentem : « Si memor » fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in » te[5]. » At dices per diem : « Multum laboravi, nec possum. » Hæc obtentus sunt et cavillationes. Quantumvis enim laboraveris, non quantum faber ærarius, qui tam gravem malleum ab alto ad usque prunas demittit, et fu-

[1] Psal. VI, 7. — [2] Id. CXVIII, 62. — [3] Matth. XVIII, 20. — [4] Eccli. XVI, 3. — [5] Psal. LXII, 7.

mum toto corpore excipit : et tamen maximam noctis partem ea in re consumit. Nostis etiam, mulieres, si quando nobis in agrum concedere opus fuit, aut ad pervigilium, quomodo per totam noctem illi vigilant. Et tibi ergo officina sit spiritualis. Non ut ollas et lebetes; sed ut animam tuam pares, quæ et ærario et aurifice multo melior est. Animam peccatis inveteratam induc in officinam confessionis. Malleum a summo induc, id est, verborum damnationem. Accende ignem Spiritus. Multo præstantiorem artem habes. Non aurea vasa concinnas, sed auro omni pretiosiorem animam sicut ærarius tractas. Non vas corporeum apparas; sed animam a sæculari phantasia liberas. Adsit tibi lucerna, non hæc ardens, sed quam memorat Propheta. « Lucerna pedibus meis lex tua [2]. » Accende orationibus animam; si satis illam habere videris, educ, efforma illam ut vis. Crede mihi, non sic ignis rubiginem purgat, ut nocturna oratio rubiginem peccatorum nostrorum. Revereamur, si neminem alium, saltem nocturnos custodes. Illi ob humanam legem circumeunt in frigore multum clamantes, et in vicis gradientes, sæpe madidi, vel rigentes, idque propter te tuamque salutem, ac pecuniarum tuarum custodiam. Ille pecuniarum tuarum tantam curam gerit, tu vero nec animam tuam curas. Non te cogo ut sub dio circumeas sicut ille, neque ut altum clames et dirumparis; sed in ipso penuario vel cubiculo flecte genua, precare Dominum. Cur ipse Christus pernoctavit in monte? Annon ut nobis exemplo esset. Tunc respirant plantæ, in nocte dico: tunc anima, plus quam illæ, rorem excipit. Quæ in die sol adussit, ea noctu refrigerantur. Magis quam ros nocturnæ lacrymæ contra concupiscentias, et contra omnem ardorem æstumque demittuntur, nec sinunt grave quidpiam pati. Nisi autem rore illo fruatur anima, interdiu

[2] Psal. CXVIII, 105.

aduretur. Verum absit ut aliquis vestrum ab igne illo exuratur. Sed utinam nos omnes refrigerati et divina fruentes clementia, a peccatorum sarcina liberemur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVII.

CAPUT XII.

Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro. Herodes autem cum requisisset eum, et non invenisset, inquisitione facta de custodibus, jussit eos abduci : descendensque de Judæa Cæsaream, ibi commoratus est[1].

I. Multi dubii quærunt, cur Deus illos olim infantes propter se occisos neglexerit, et nunc rursum milites propter Petrum interfectos : etsi potuerit illos cum Petro servare. Sed si cum Petro milites eduxisset Angelus ; id pro fuga habitum fuisset. Cur ergo, inquies, non aliter disposuit ? Nam quale damnum nunc factum est ? Si consideremus eos, qui injuste passi sunt, nihil damni accepisse, non hæc quæremus. Cur enim non dicis etiam de Jacobo : « Quare illum non eripuit ? » Alioquin vero non erat adhuc judicii tempus, ut singulis pro merito daretur. Sed neque Petrus injecit illos in manus ejus. Herodes ergo ægre ferebat, quod delusus esset, sicut avus suus delusus fuerat a Magis; hinc dissecabantur et risui erat expositus. E re autem fuerit scriptoris audire verba : « Facta

[1] Act. XII, 18, 19.

» autem die, inquit, erat non parva turbatio inter milites, » quidnam factum esset de Petro. Herodes autem cum re» quisisset eum et non invenisset, inquisitione facta de cus» todibus, jussit eos abduci. » Etiamsi inquisitionem faciens audisset ab eis, quod relictæ fuissent catenæ, quod calceos accepisset, et quod usque ad illam noctem secum fuisset. Sed quid occultarunt ? Cur non ergo et ipsi fugerunt ? Atqui oportuit ipsum hoc mirari et obstupescere. Demum ex illorum nece manifestum est omnibus et Dei miraculum et illius scelus. Sed vide quomodo hic ea non occultet, sed et historiæ meminerit, ut doceat nos. Deinde ait : « Des» cendensque a Judæa Cæsaream, ibi commoratus est. » Erat autem Herodes iratus Tyriis et Sidoniis : at illi una» nimes venerunt ad eum : et persuaso Blasto, qui erat » super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod ale» retur regio eorum ab illo. Statuto autem die Herodes vesti» tus veste regia, sedit pro tribunali, et concionabatur ad » eos. Populus autem acclamabat : Dei vox, non hominis. » Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod » non dedisset gloriam Deo. Et consumptus a vermibus ex» piravit. Verbum autem Dei crescebat et multiplicabatur[1]. » Non parva res hæc est. Statim illum ultio invasit : etsi non propter Petrum invasisset, at propter arrogantem illius concionem. Atqui etsi illi acclamarunt, inquies, quid hoc ad illum ? Quoniam ipse vocem excepit, quoniam se dignum putavit tali adulatione. Per hunc maxime erudiuntur qui temere adulantur. Perpende item utrosque meruisse pœnas; hunc autem plecti. Non enim judicii tempus nunc est ; sed magis noxium supplicio afficit, illis dimissis, ut hinc lucrum accipiant. « Et verbum Dei crescebat, inquit, » et multiplicabatur. » Hoc est, ea peracta re. Vidisti-ne Dei œconomiam ? « Barnabas autem et Saulus reversi sunt

[1] Act. XII, 20-24.

» ab Jerosolymis expleto ministerio, assumpto Joanne, qui » cognominatus est Marcus [1]. Erant autem quidam in Ec- » clesia quæ erat Antiochiæ, prophetæ et doctores, Bar- » nabas et Simeon, qui vocabatur Niger, et Lucius Cyre- » nensis, et Manahen Herodis Tetrarchæ collactaneus, et » Saulus [2]. » Adhuc Barnabam primum memorat : nondum enim clarus erat Paulus; nondum signum aliquod fecerat. « Ministrantibus autem illis Domino et jejunantibus, dixit » Spiritus sanctus : Segregate mihi Barnabam et Saulum in » opus, ad quod vocavi eos. Tunc jejunantes et orantes » imponentesque eis manus, dimiserunt illos [3]. » Quid est « Ministrantibus ? » prædicantibus. « Segregate mihi, in- » quit, Barnabam et Saulum. » Quid sibi vult, « Segregate » mihi ? » Ad opus, ad apostolatum. Vide rursum a quibus ordinentur. A Lucio Cyrenæo et Manahe; imo a Spiritu. Quanto enim minores personæ, tanto clarior apparet Dei gratia. Ordinatur demum in apostolatum, ut cum potes- tate prædicet. Quomodo igitur ipse dicit : « Non ab homi- » nibus, nec per homines [4] ? » Non ab hominibus dixit, ut declararet non hominem ipsum vocasse vel adduxisse. Ne- que per homines, quia non ab alio, quam a Spiritu missus est. Ideo sic addidit : « Hi itaque missi a Spiritu, descen- » derunt Seleuciam, inde navigarunt in Cyprum [5]. » Sed superius dicta exploremus. « Facta autem die, erat turba- » tio non parva propter Petrum. Et inquisitione facta de » custodibus, jussit eos abduci. » Ita sensu destitutus fuit, ut etiam injuste punire aggrederetur. Ecce causam illorum defendo. Vincula erant, custodes intus, carcer clausus, nusquam perfossus paries, omnes eadem dicebant, homo ille raptus non est, cur illos condemnas? Si solvere voluis- sent, vel ante solvissent, vel simul exissent. Sed pecunias

[1] Act. XII, 25. — [2] Id. XIII, 1. — [3] Ibid. 2, 3. — [4] Galat. I, 1. — [5] Act. XIII, 4.

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S
COLLEGE
LIBRARY

acceperunt ? Quomodo qui neque pauperi erogare poterat, his dedisset ? Neque enim fractæ catenæ neque solutæ sunt. Oportebat videre rem esse divinam, non humanam. Deinde quia historiam memoraturus erat, ideo etiam nomina ponit, ut probetur omnia vere dici. « Et persuaso, inquit, » Blasto qui erat super cubiculum regis, postulabant pa- » cem. » Hoc faciunt quia fames erat. « Statuto autem die » sedens Herodes pro tribunali, concionabatur, inquit. » Confestim autem percussit eum Angelus Domini et con- » sumptus a vermibus expiravit. »

II. Hoc et Josephus[1] dicit quod in longum morbum inciderit. Multi itaque hoc nesciebant; Apostolus vero narrat. Verum ignorantia illis proderat, dum Herodis casum, morti Jacobi et militum cædi imputarent. Perpende; quando Apostolum occidit, nihil tale fecit : quando illos, nihil dicebat. Utpote dubius ergo et confusus ex Judæa Cæsaream venit. Mihi videtur, cum illos abducere vellet, ad hos venisse ut sese purgaret. Irascebatur enim illis, dum his sic gratificaretur. Vide quam vanæ gloriæ cupidus homo esset. Gratiam illis daturus concionatus est. Josephus vero ait ipsum veste splendida, et argento intexta, amictum fuisse. Vide etiam quam adulatores essent illi, et Apostolorum sensum. Quem enim gens tota colebat, hunc illi respuebant. Tunc illis datum est ut respirarent, et multa parta sunt bona ex illius ultione. Quod si ille, hoc audito, « Vox Dei, non hominis, » licet nihil dixerit, talia passus est; multo majora Christus, si Deus non fuisset, passus esset, qui semper dicebat : « Verba mea non » mea sunt, » et, « Ministri mei utique decertarent[2], » similiaque. Ille vero fœde et miserabiliter vitam clausit; et nihil ex eo reliquum. Perpende item quomodo Blasto assentiatur, et quam facile miser ille homo irascatur, et

[1] Vide. Josephum. Lib. XIX, c. 7. — [2] Joan. XIV, 10, et XVIII, 36.

postea mitigetur, ubique populi servus, nihilque liberum habens. Considera item auctoritatem Spiritus sancti. « Ministrantibus autem illis Domino, inquit, et jejunantibus, dixit Spiritus sanctus : Segregate mihi Barnabam » et Saulum. » Quis ausus esset, nisi tanta potestate fultus, hæc dicere? Hoc autem fit, ut non simul ipsi maneant. Vidit illos majorem habere virtutem, et pluribus posse sufficere. Quomodo autem illis locutus est? Forte per Prophetas; ideo ante dixit, et Prophetas fuisse et jejunasse atque ministrasse, ut discas multa sobrietate opus fuisse. Antiochiæ ordinatur, ubi prædicat. Cur non dixit : « Domino segregate. » sed, « Mihi? » Ostendit unam esse potentiam et virtutem. Vides-ne quanta res sit jejunium? Ostendit Spiritum omnia fecisse. Magnum quoddam bonum est jejunium : non termino circumscribitur. Cum ordinare oportebat, tunc jejunant : et jejunantibus illis dixit Spiritus. Jejunium vero non hoc solum est : sed etiam abstinere a deliciis, jejunii species est. Hoc tantum ego impero; non jejunate, sed a deliciis abstinete. Alimenta quæramus, non corruptionem; alimenta quæramus, non morborum occasiones et spiritualium et corporeorum. Alimentum quæramus, quod voluptatem quidem habeat, non vero delicias molestia plenas. Illud suave est, hoc perniciosum; illud voluptas est, hoc labor; illud secundum naturam, hoc præter naturam. Dic enim mihi, si quis daret tibi toxicum ad potum, nonne hoc præter naturam esset? Si quis ligna et lapides, nonne aversareris, et quidem merito? Præter naturam enim hoc est; ut et deliciæ. Nam ut in civitate, quæ obsidetur, magna perturbatio et tumultus est, inimicis ingredi conantibus; ita et in anima accidit, dum vinum et deliciæ superveniunt « Cui væ, cui tumultus, cui molestiæ et nugæ, cui judi-

» cium? Nonne iis qui vinum assidue potant? Cujus lippi » sint oculi[1]? » Verum quidquid dixerimus, non avertemus eos qui deliciis dant operam, nisi alium aggrediamur animi morbum. Et primum contra mulieres sit sermo. Nihil turpius muliere deliciis dedita : nihil turpius ebriosa : obscuratur enim flos vultus ejus, turbatur serenitas et suavitas oculorum, quasi nube quadam solares radios subeunte. Res est illiberalis et servilis, atque ignobilitate plena. Quam insuavis est mulier vinum spirans, quod oleat et corruptum sit; cum eructat carnium corruptarum humorem, aggravata ut surgere nequeat, rubicunda plus quam par est, oscitans, et caligine offusa? At non talis est illa quæ a voluptate abstinet; sed honesta, temperans et formosa : nam animi compositio multum corpori affert decorem. Ne putes enim a corporali solum specie hoc fieri. Da formosam puellam, turbulentam, loquacem, convicientem, ebriosam, sumptuosam : nonne quavis fœda et turpi deformior est? Si vero pudorem habeat, si taceat, si erubescere didicerit, ac modeste loqui, si jejunare, duplex est pulchritudo, major forma, gratior vultus, castitate et ornatu plenus. Vis jam de viris loquamur. Quid ebrio turpius? Ridiculus est famulis, ridiculus hostibus, miserabilis apud amicos, omni damnatione dignus : fera magis quam homo. Nam multis ingurgitari pardi, leonis et ursi est. At illa sic merito faciunt : non habent enim animam rationalem. Quin et illæ si ultra mensuram a natura definitam edant, toto corpore corrumpuntur; quanto magis nos? Ideo nobis Deus angustum ventrem dedit; ideo parvam tibi mensuram definivit, ut doceret animam curari oportere.

III. Consideremus ipsam constitutionem nostram, et videbimus unam particulam in nobis hanc habere opera-

[1] Prov. XXIII, 29, 30.

tionem. Os enim nostrum et lingua ad hymnos deputata sunt, fauces ad vocem. Ideo necessitas naturæ nos ligavit, ut ne inviti quidem in multam difficultatem incidamus. Si namque voluptas morbos et ægritudines non haberet, horrenda res esset. Nunc autem naturæ tibi terminos posuit, ut ne volens quidem transgrediaris. Nonne voluptatem, dilecte, quæris? hanc a frugalitate parabis. Nonne valetudinem? et hanc quoque. Nonne libertatem a curis? hanc itidem. Nonne libertatem, robur et bonam constitutionem corporis, animæ sobrietatem, vigilantiam? Bona omnia hic sunt. Incrapula vero contraria, insuavitas, mala valetudo, morbus, illiberalitas, sumptus. Unde igitur, inquies, ad illam currimus omnes? Ab infirmitate. Dic enim mihi cur æger noxia quærit? Annon hoc ipsum signum est morbi? Cur claudus non recte incedit? Nonne ex ignavia et quod nolit accedere ad medicum? Res enim aliæ temporaneam habent voluptatem perpetuumque supplicium; aliæ e contrario, temporaneam patientiam, et perpetuum gaudium. Qui igitur sic mollis et ignavus est, ut non contemnat præsentes delicias pro futuris, cito capitur. Dic mihi, Esaü unde captus est? Unde factum ut præsentem voluptatem futuro honori præferret? Ex mollitie. Hoc ipsum vero unde, inquies? Ex nobis ipsis, quod hinc manifestum est. Quando volumus, nos excitamus, et patientes efficimur. Si igitur quandoque advenerit necessitas, sæpe contendendo tantum quid utile sit conspicimus. Cum ergo deliciis te dediturus es, temporaneam esse voluptatem cogita, damnumque hinc proveniens; damnum enim vere est, cum sua pernicie tot opes insumere : morbos infirmitates, et voluptatem contemne. Quot vis tibi homines enumerem mala passos a deliciis. Noë inebrietatus est ac nudatus, et vide quot hinc mala evenerint. Per gulam Esaü primogenita perdidit, et ad fra-

tris cædem se accinxit. « Populus Israël sedit manducare » et bibere, et surrexerunt ludere[1]. » Ideo ait, « Comedens et bibens recordare Domini Dei tui[2]. » In præcipitium enim ruerunt, qui in delicias inciderunt. « Vidua, inquit, » quæ in deliciis est, vivens mortua est[3]. » Ac rursum : « Impinguatus, incrassatus est et recalcitravit dilectus[4] ; » rursumque Apostolus, « Carnis curam ne feceritis in de» sideriis[5]. » Non legem pono jejunium : neque enim est qui audiat, sed voluptatem nimiam tollo, delicias excindo ad utilitatem vestram ; velut enim torrens sic omnia subvertunt deliciæ, nihil est quod impediat illas. E regno ejiciunt. Quid amplius? Vis deliciari? Da pauperibus : voca Christum, ut etiam, sublata mensa, delicieris. Nunc enim, si non habes, ita expedit; neque enim stant præsentia : tunc autem habebis. Vis deliciari? Ale animam : da illi cibos quibus assuevit : ne fame occidas illam. Tempus est belli et pugnæ, tu vero sedes in deliciis? Non vides eos, qui sceptra tenent, in exercitu frugaliter viventes. « Non est nobis lucta adversus sanguinem et carnem[6], » tu vero te impinguas pugnaturus? Dentibus stridens stat adversarius, tu vero effusus es et mensæ addictus. Scio me hæc frustra dicere, sed non omnibus. « Qui habet aures » audiendi, audiat[7]. » Christus fame tabescit; et tu præ crapula dirumperis : duo sine mensura sunt. Quid enim mali non pariunt deliciæ? Unde nescio quomodo hoc nomen sortitæ sint; sed sic vocatæ sunt, ut et gloria quæ est infamia; et divitiæ quæ sunt paupertas; sic et deliciæ dictæ, quæ sunt molestiæ. Num immolandi sumus qui nos ita impinguamus? Cur vermi lautam paras mensam? Cur majorem facis saniem? Cur fontes sudorum et fœtores deponis? Cur te ad omnia inutilem reddis? Vis esse fortem

[1] Exod. XXXII, 6. — [2] Deut. VI, 11. — [3] I Tim. V, 6. — [4] Deut. XXXII, 15. — [5] Rom. XIII, 14. — [6] Ephes. VI, 12. — [7] Luc. VIII, 8.

oculum? Corpus fac robustum. Nam in chordis quæ crassior et impurior, ad melodiam inutilis est, quæ vero undique pura et tensa, ad sonos omnino utilis. Cur defodis animam? Cur parietem crassiorem facis? Cur magnum fumum et nubem? quandoquidem vapores ut nebula quædam undique effunduntur. Si nemo alius, saltem athletæ doceant te, corpus gracilius, esse robustius. Sic et anima philosophiæ dedita firmior. Similis namque est aurigæ et equo. Et videre licet : sicut homines delicati et obesiores; sic et obesiores equi, difficilius excitantur, et multum aurigæ negotii facessunt. Optandum certe ut obsequentem et firmum equum habens possit bravium assequi. Quando autem cogitur auriga trahere ipsum, et millies lapsum ne pungendo quidem erigit, etiamsi valde sit peritus, a victoria excidet. Ne despiciamus animam nostram, a corpore læsam; imo illam perspicaciorem efficiamus : alam ejus levem reddamus, molliora vincula; sermonibus illam pascamus, frugalitate, ut sanum sit corpus, ut robustum, ut gaudeat, nec doleat. Ut nostra sic recte constituentes possimus summam virtutem attingere, atque æterna consequi bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVIII.

CAPUT XIII.

Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt Seleuciam : et inde navigaverunt in Cyprum. Et cum venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Judæorum. Habebant autem et Joannem ministrum[1].

I. Ordinati simul exierunt, et in Cyprum navigarunt, eo quod illic nullæ essent insidiæ, et verbum Dei jam disseminatum esset. Antiochiæ quidem jam multi erant. Phœnicia prope Palæstinam erat : Cyprus non item. Cæterum ne quæras quare, quando Spiritu moventur. Non solum enim Spiritu sunt ordinati, sed etiam missi. Et cum « Venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in syna-» gogis Judæorum. » Vides illos cum omni diligentia verbum nuntiare primis illis, ne illos contentiosiores redderent? Et illi nonnisi Judæis loquebantur : hi vero ad synagogas abierunt. « Et cum perambulassent universam » insulam usque Paphum, invenerunt virum quemdam » magum pseudoprophetam, Judæum, cui nomen Barjesu, » qui erat cum proconsule Sergio Paulo, viro prudente : » qui, accersitis Barnaba et Saulo, desiderabat audire ver-» bum Dei. Resistebat autem illis Elymas magus, sic enim » interpretatur nomen ejus, quærens avertere proconsulem » a fide[2]. » Rursum magus judæus sicut Simon. Et considera ipsum, dum aliis prædicabant, non multum indignantem, sed cum proconsulem adiissent. Quod autem in

[1] Act. XIII, 4, 5. — [2] Ibid. 6-8.

proconsule mirum est, quod illius magia præoccupatus, voluerit Apostolos audire. Sic et Samaritani fecerunt, et ex comparatione victoria apparet, et magia vincitur. Ubique vana gloria et amor principatus causæ malorum sunt. « Saulus autem, qui et Paulus, repletus Spiritu sancto, » intuens in eum, dixit : O plene omni dolo et omni fal- » lacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis » subvertere vias Domini rectas? Et nunc ecce manus Do- » mini super te, et eris cæcus, non videns solem usque ad » tempus[1]. » Hic nomen illius mutatur post ordinationem, id quod etiam Petro accidit. Et vide, non contumelia est, sed increpatio. Petulantes enim et impudentes sic oportet increpare. « O plene omni dolo, inquit, et omni fallacia, » fili diaboli, inimice omnis justitiæ. » Hic revelat ea quæ in mente ille habebat, dum salutis obtentu proconsulem perderet. « Non desinis, inquit, subvertere vias Domini. » Et fide dignus est. Non contra nos decertas et pugnas, ait, sed vias Domini rectas subvertis, et cum encomio hæc dicit : « Et nunc ecce manus Domini super te, et eris cæ- » cus. » Quo ipse reductus est signo, hoc et illum vult reducere. Et illud, « Usque ad tempus, » non punientis dictum est, sed convertentis. Nam si punientis esset, illum in perpetuum fecisset cæcum. Nunc vero non hoc agit, sed ad tempus, ut proconsulem lucretur. « Et confestim ce- » cidit in eum caligo et tenebræ; et circuiens quærebat qui » ei manum daret. Tunc proconsul, cum vidisset factum, » credidit admirans super doctrina Domini[2]. » Jure certe. Nam eum qui magia præoccupatus erat, hac pœna doceri par erat. Sic Ægyptii magi olim a pustulis eruditi sunt. Perpende autem illos non istic moram trahentes, utpote proconsule jam credente, neque adulatione et honore emolliti sunt, sed statim operi se dediderunt, et in trans-

[1] Act. XIII, 9-11. — [2] Ibid. 12.

marinam regionem se contulerunt. « Et cum e Cypro na» vigassent Paulus et qui cum eo erant, venerunt Pergen » Pamphyliæ. Joannes autem discedens ab eis, reversus » est Jerosolymam. Illi autem pertranseuntes Pergen, ve» nerunt Antiochiam Pisidiæ : et ingressi synagogam die » sabbatorum, sederunt[1]. » Rursum in synagogas habitu Judæorum ingressi sunt, ne impugnarentur vel pellerentur : et ita totum perficiebant. « Post lectionem autem legis et » Prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos di» centes : Si est in vobis sermo exhortationis ad plebem, » dicite[2]. » Jam hinc quæ Paulum spectant discimus; cum antea non pauca de Petro didicerimus. Sed quæ superius dicta sunt exploremus. « Et cum venissent Salaminam, » prædicabant verbum Dei » in metropoli Cypri. Per annum manserunt Antiochiæ. Oportebat illo abire, nec semper hic sedere. Majoribus opus habebant doctoribus. Vide quomodo Seleuciæ non moras trahant, scientes a vicina civitate multum utilitatis accepisse Seleucienses, sed illic etiam festinant ad ea, quæ magis urgebant. Nam ut venerunt ad metropolim insulæ, proconsulem emendare studebant. Quod autem non ex adulatione dicatur, « Erat cum » proconsule, viro prudente, » ex re ipsa disce; quomodo non multis sermonibus opus habuerit, quomodo voluerit ipsum audire. Et nomina civitatum recenset, ostendens quod, quoniam nuper verbum receperant, opus erat confirmari illos ut in fide manerent. Quare frequenter illas adeunt. Perpende quomodo nihil mago dixerit, donec ille occasionem daret. Sed verbum Domini solum annuntiabant. Quia enim alios attendentes videbat; id unum ille in scopo habebat, ne ille persuaderetur. Et cur non aliud signum fecit? Quia nullum huic par erat, quod inimicum caperet.

[1] Act. XIII, 13, 14. — [2] Ibid. 15.

II. Et vide : primo objurgat, et tunc punit. Ostendit autem illum juste pati cum dicit : « O plene omni dolo ! » hoc est, nihil dolo vacuum habens. Et recte dicit : « Omni » dolo. » Simulabat enim. « Fili diaboli : » nam opus illius agebat. « Inimice omnis justitiæ. » Hæc enim vere erat omnis justitia. Mihi videtur hoc dicens, vitam illius redarguere. Ut autem ostenderet hæc verba non ab ira proficisci, prius dixit. « Repletus Spiritu sancto ; » hoc est, operatione. « Et nunc ecce manus Domini super te. » Non ultio erat, sed medela. Ac si diceret. « Non ego facio, » sed, « Dei manus. » Vide ut alienus est a fastu. « Eris cæcus, » non videns solem usque ad tempus. » Hoc dicit, ut det illi pœnitentiæ locum. Nusquam enim volebant ex tristibus conspicui esse, si hæc inimicos invaderent; si suos autem, secus; et quidem merito. Cum vero de alienis ageretur, non item, ne putaretur res ex necessitate et timore proficisci. Cæcitatis vero signum fuit quod ductores quæreret. Deinde videt cæcitatem proconsul, et statim credit : neque simpliciter, sed obstupescens. Vidit enim non hic verba dari, neque fallaciis rem agi. Vide quantum doctrinæ amorem habuit, qui tantum gerebat principatum. Non dixit Mago Paulus : « Non desinis subvertere proconsulem ; » sed, « Vias Domini, » quod magis erat; ne videretur adulari. Cur vero Joannes recedit ab eis? nam ait : « Joannes recedens ab eis, reversus est Jerosolymam. » Quia longius deinceps iter suscipiebant. Quamvis ipse minister esset : illi vero periculum subirent. Rursus Pergen venientes, prætercurrunt alias civitates : nam ad metropolim Antiochiam festinabant. Et vide quam compendio narret scriptor. Sederunt, inquit, in synagoga die sabbatorum, ut sermoni viam pararent. Nec priores loquuntur, sed invitati, et quasi hospites provocati. Si autem non ibi mansissent, sermo non habitus fuisset. Hic primo præ-

dicat Paulus. Et vide ejus prudentiam : ubi sermo sparsus fuerat, prætercurrit; ubi vero nullus fuerat, diutius manet; ut et ipse scribens dicit : « Sic autem studui evange» lizare, non ubi nominatus est Christus[1]. » Hoc vero magnæ fortitudinis erat. Vere a principio admirabilis vir fuit, crucifixus, in acie positus, sciebat quanta poliretur gratia, par induxit studium. Non succensuit Joanni : non enim hujus erat; sed operi hærebat. Non formidavit, non timuit in media multitudine conclusus. Vide quomodo providetur ne Paulus prædicet in Jerusalem. Sufficiebat hoc audire quod credidisset. Prædicantem vero non tulissent propter odium : et procul migrat ubi notus non erat. Primo magum redarguit, et qualis esset aperuit : quodque talis esset, signum probavit. Hoc signum erat ejus animæ cæcitatis; ad tempus patitur, ut pœnitentiam agat. Bene autem in sabbato Paulus intravit in synagogam, quando omnes congregati erant. « Et post lectionem, inquit, Legis » et Prophetarum, miserunt principes synagogæ dicentes : » Viri fratres, si est in vobis sermo exhortationis ad popu» lum, dicite. » Vide illos tunc sine invidia copiam facere : postea vero non item. Si hoc voluissetis, magis oportebat exhortari. Sed, o principatus amorem ! o vanam gloriam ! quomodo omnia subvertit et perdit. Contra domum, contra mutuam salutem stare suadet : ita cæcos efficit, ut doctores quærantur. Utinam saltem hoc, utinam ductores quærerent. Verum hoc non quærunt, sed sibi ipsis totum committunt. Neminem sinit videre : sicut caligo et nebula ingruit, nec sinit inspicere. Quam defensionem habebimus, qui per vitium illud, vitium aliud superamus; sed non per timorem Dei? Verbi gratia, multi qui simul lascivi et avari erant, per parcimoniam lasciviam superarunt; alii contra ex lascivia pecunias contempserunt. Rur-

[1] Rom. xv, 20.

sum alii vana gloria capti, ambo illa vitia prostravere, pecunias sine modo insumentes, et frustra continentes. Alii rursum vanæ gloriæ admodum cupidi, hoc vitium contempserunt, multa fœda passi et propter amores et propter pecunias. Alii rursum ut iram explerent suam, innumera damna subiere, et nihil aliud curaverunt, quam ut voluntatem suam ad effectum deducerent. Et quod passio potuit, non potuit apud nos Dei timor. Et quid passionem dico? Quod pudor humanus potest, non potest Dei timor. Multa et recte facimus et peccamus præ hominum pudore: Deum vero non timemus. Quot præ pudore opes effuderunt? Quot frustra ambierunt amicis in malo servientes? Quot in amicorum gratiam sæpissime peccaverunt?

III. Si ergo et affectus et pudor humanus et ad peccata et ad bona opera nos possunt inducere, frustra dicimus non nos posse: possumus enim si volumus: velle autem omnes oportet. Dic mihi: Cur non potes gloriam vincere, cum alii eamdem formam, eamdem vitam habentes, ipsam vincant? Cogita Deum, cogita supernam gloriam: confer illam cum præsentibus, et statim ab hac gloria resilies. Si omnino gloriam expetis, eam quæ vere gloria est concupisce. Quæ gloria est, cum infamiam pariat? Quæ gloria, quando inferiorum honorem cupere cogeris et illo opus habere? Honor est majorum gloria frui. Si omnino gloriam diligis, eam potius ama quæ a Deo est. Si illam amans hanc spernas, hanc videbis ignobilem. Quandiu illam quæ a Deo est non videris, neque hanc videbis, quam turpis nempe sit, quam ridicula. Ut enim qui malæ, deformis fœdæque mulieris amore capti sunt, donec illam amant, non possunt ejus deformitatem videre, affectu judicium obscurante; ita et hic quandiu affectu detinemur, cernere non possumus quantum sit malum. Quomodo ergo, inquies, ab eo liberabimur? Cogita eos qui innumeras opes insump-

serunt, et nihil hinc fructus tulerunt. Cogita mortuos, qui tantam adepti sunt gloriam, sed instabilem, quæ periit et evanuit. Cogita nomen tantum esse, non rem. Nam quid est gloria, quæso? Da definitionem aliquam. Apud omnes admirationi esse, inquies. An jure, an injuria? Si injuria, non erit illud admiratio; sed accusatio, adulatio, calumnia. Si autem jure, id possibile non est. Vulgus enim recto caret judicio; sed illos miratur, qui suis serviunt concupiscentiis. Et si vultis, illos attendite, qui meretricibus omnia sua dederunt, qui aurigis, qui saltatoribus. At non hos, inquies, dicimus; sed justos, rectos, qui magna possunt præstare bona. Utinam vellent, et statim bona perficerent: nunc vero nihil hujusmodi faciunt. Quis, quæso, justum et rectum nunc laudat? Contrarium certe accidit. Quid frigidius justo, si præclarum quid agens vulgi gloriam expetat? Hoc enim agit, ac si quis pictor optimus regis imaginem pingens, imperitorum laudes excipiat. Alioquin autem qui humanam spectat gloriam, a virtutum exercitio cito desistet. Nam si ad laudes illorum inhiet, hæc faciet quæ ipsis placebunt, non quæ sibi. Quod ergo jam vobis consilium dederim? Deo animum adhibere, satis habere si laudemur ab illo, omnia ipsi placita facere, et bona operari, ad nullam rerum humanarum inhiare: hoc enim et jejunium, et orationem, et eleemosynam pessumdat, atque omnia nostra bona evacuat. Quod ne patiamur, fugiamus hoc vitium. Unum solum respiciamus, laudem a Deo, illius approbationem, communisque Domini commendationem. Ut vita præsente in virtute transacta, promissis bonis cum diligentibus eum potiamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIX.

CAPUT XIII.

Surgens autem Paulus, et manu silentium indicens dixit : Viri Israëlitæ, et qui timetis Deum, audite : Deus plebis hujus elegit patres nostros, et plebem exaltavit, cum essent advenæ in terra Ægypti, et cum brachio excelso eduxit eos ex ea[1].

I. Vide Barnabam cedentem Paulo, ut et Joannem ubique Petro. Ille duxit eum ex Damasco, quamvis venerabilior esset; sed ad communem utilitatem spectabant. « Et » surgens, inquit, et manu silentium indicens. » Mos hic Judæis erat : ideo sic illos alloquitur. Vide quomodo sermoni viam paret. Primo laudat illos, magnamque ostendit Dei erga ipsos providentiam. Per hæc verba, « Qui timetis » Deum, » incipit. Non dixit, « Proselyti, » quod erat calamitatis nomen. « Deus plebis hujus elegit patres nostros et » populum. » Vide quomodo hominum communem Deum, ipsorum proprie Deum dicat, et ostendat beneficia magna jam olim ipsis collata, sicut et Stephanus. Hæc autem faciunt, ut doceant illos, quod pro more suo nunc filium suum miserit. Sicut et Christus de vinea dixit, sic et ille loquitur. « Exaltavit in peregrinatione in Ægypto, et cum » brachio excelso eduxit eos ex ea. » Atqui contrarium accidit (17) ; sed multitudine aucti sunt; imo et miracula propter illos facta sunt. Et Prophetæ memorant ubique ea quæ facta sunt in Ægypto. Et vide quomodo tempora calamitatum prætercurrat, et nusquam crimina in medium affe-

[1] Act. XIII, 16, 17.

rat; sed Dei benignitatem, illa relinquens ipsis cogitanda. « Et per quadraginta annorum tempus mores eorum sus- » tinuit in deserto[1]. » Deinde habitationem terræ dicit. « Et » destruens gentes septem in terra Chanaan, sorte distri- » buit eis terram eorum[2]. » Et multum intercessit tempus, quadringentorum et quinquaginta annorum. « Et quasi » post quadringentos et quinquaginta annos dedit eis Judi- » ces, usque ad Samuëlem prophetam[3]. » Hic ostendit ipsum varie providisse rebus illorum. « Et exinde postulave- » runt regem[4]. » Nec memorat ingratum illorum animum; sed ubique Dei clementiam. « Et dedit illis Saül filium Cis, » virum de tribu Benjamin annis quadraginta. Et amoto » illo, suscitavit eis David in regem : cui testimonium per- » hibens dixit : Inveni David filium Jesse, virum secundum » cor meum, qui faciet omnes voluntates meas[5]. » Non parvum hoc, quod ex Davide Christus esset. Deinde Joannem inducit testificantem dicens : « Hujus Deus ex semine » secundum promissionem eduxit Israëlis Salvatorem Je- » sum : prædicante Joanne ante faciem adventus ejus bap- » tismum pœnitentiæ omni populo Israël. Cum impleret » autem Joannes cursum suum dicebat : Quem me arbitra- » mini esse? Non sum ego : sed ecce venit post me, cujus » non sum dignus calceamenta pedum solvere[6]. » Et Joannes testificatur, non simpliciter; sed gloriam a se depellens, etiamsi omnes gloriam ipsi referrent. Non par res est autem nullo dante repellere, et omnibus tribuentibus honorem rejicere, neque simpliciter, sed cum tanta demissione. « Viri fratres, filii generis Abrahæ, et qui in vobis » timent Deum, vobis verbum salutis hujus missum est. » Qui enim habitabant Jerusalem et principes eorum hunc » ignorantes, et voces Prophetarum, quæ per omne sabba-

[1] Act. XIII, 18. — [2] Ibid. 19. — [3] Ibid. 20. — [4] Ibid. 21. — [5] Ibid. 22. — [6] Ibid. 23-25.

» tum leguntur, judicantes, impleverunt. Et nullam cau» sam mortis invenientes in eo, petierunt a Pilato ut inter» ficeretur[1]. » Ubique hoc ostendere satagunt, bonum ipsorum hoc proprium esse, ne tanquam alienum considerantes fugiant, eo quod crucifixissent eum. « Hunc, in» quit, ignorantes. » Itaque ignorantiæ peccatum erat. Vide quomodo illos leniter defendat. Neque hoc tantum; sed etiam ita fieri oportuisse adjicit. Ne quis vero diceret : « Unde manifestum est illum resurrexisse ? » dicit etiam : Testes illius sunt. Deinde rursum ex Scripturis rem confirmat. « Cumque consummassent omnia quæ de illo scripta erant, » deponentes de ligno posuerunt eum in monumentum. » Deus vero suscitavit eum a mortuis tertia die, qui visus » est per dies multos iis, qui simul ascenderunt cum eo de » Galilæa in Jerusalem, qui sunt testes ejus ad plebem. Et » nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres nostros re» promissio facta est. Quia hanc Deus adimplevit nobis » filiis eorum, resuscitans Jesum, sicut et in Psalmo secundo » scriptum est : Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quod » autem suscitavit eum a mortuis, non ultra reversurum in » corruptionem, ita dixit : Quia dabo vobis sancta David » fidelia. Ideo et in alio dicit : Non dabis Sanctum tuum » videre corruptionem. David enim in sua generatione cum » administrasset voluntati Dei, dormivit, et appositus est ad » patres suos, et vidit corruptionem. Quem vero Deus sus» citavit a mortuis, non vidit corruptionem[2]. » Vide hunc vehementius disserentem. Hoc nunquam Petrus dixit. « Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc nobis » remissio peccatorum annuntiatur, et ab omnibus, a qui» bus non potuistis in lege Moysis justificari. In hoc omnis » qui credit justificatur. » Deinde hoc terribile : « Videte » ergo ne superveniat vobis quod dictum est in Prophetis.

[1] Act. XIII, 26-28. — [2] Ibid. 29-37.

» Videte contemptores, et admiramini, et disperdimini, quia » opus operor ego in diebus vestris, quod non credetis si » quis enarraverit vobis [1]. »

II. Vide quomodo nectit sermonem ex præsentibus, ex Prophetis, ex semine secundum promissionem. Verum supra dicta exploremus. « Viri fratres, filii generis Abrahæ : » a patre ipsos appellat. « Vobis sermo salutis hujus missus » est. » Hic illud, « Vobis, » non Judæos separatim respicit; sed dat illis potestatem avellendi se ab iis, qui cædem perpetrarunt, quod ex sequenti palam est. « Nam qui habitabant, inquit, Jerusalem, hunc ignorantes, et voces Prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, judicantes, » impleverunt. » Magna accusatio, si frequenter audientes non attenderint. Sed nihil mirum. Nam dicta illa circa Ægyptum et desertum, satis erant ad ingratum illorum animum demonstrandum. Et quomodo ignorarunt, inquies, cum Joannes dixerit? Quid mirum, cum Prophetæ quoque sæpe clamaverint? Hinc alia accusatio : « Et nulla » causa mortis inventa. » Id quod ignorantiæ non erat. Ponamus enim quod eum pro Christo non habuerint, cur occiderunt? « Et petierunt, inquit, a Pilato ut interficeretur. » Cumque consummassent omnia quæ de illo scripta erant, » deponentes de ligno, posuerunt in monumentum. » Vide quam hoc illis curæ fuerit. Modum mortis dixit, et Pilatum in medium adducit. Ut simul et manifesta passio sit ex tribunali; simulque ut illi gravius accusentur, quod alienigenæ viro tradiderint. Neque dixit : « Conquesti sunt; » sed, « Postularunt, » nulla causa inventa illum occidendi; ita ut palam sit illos gratiam accepisse Pilato nolente, quod clarius dicit Petrus, « Judicante illo dimitti [2]. » Multum amabat illos Paulus. Et vide, non moratur in ingrato patrum animo; sed ipsis timorem incutit. Stephanus certe

[1] Act. XIII, 38-41. — [2] Id. III, 13.

hoc jure facit, utpote occidendus, non docens, et ostendens legem jam solvi. Hic vero non item, sed minatur et terret solum. « Deus autem suscitavit illum a mortuis. Qui » visus est, inquit, multis diebus iis qui cum eo ascende- » rant a Galilæa in Jerusalem. » Vide hunc ab ipso Spiritu motum, et passionem et sepulcrum sæpe memorantem. « Et nos vobis annuntiamus, inquit, eam, quæ ad patres nostros » repromissio facta est, » id est, promissionem patres acceperunt; vos rem ipsam. Deinde post quam testem adduxerat Joannem, cum diceret : « De semine hoc secundum promis- » sionem adduxit Israëli salutem ; « Prædicante Joanne ante » faciem adventus ejus baptismum pœnitentiæ Israël; » deinde inducit illum iterum dicentem : « Quem me arbitramini » esse ? Non sum ego. » Deinde Apostolos quoque inducit resurrectionis testes, dicens : « Qui sunt testes illius ad ple- » bem. » Deinde Davidem idipsum testificantem cum dicit : « Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem[1]. » Neque enim vetera per se ipsa tam firma esse videbantur, neque hæc sine illis : per utraque certe sermonem firmat. Quia enim metu tenebantur, quod illum occidissent, et conscientia alienabat illos, non quasi ad Christicidas loquuntur, nec quasi alienum, sed quasi proprium ipsis bonum traderent. Optatissimum illis erat nomen Davidis. Ideo ponit illud; ut vel sic saltem illum suscipiant, ac si diceret filium ejus regem ipsis futurum esse : igitur ejus frenum ne abjiciatis. Quid sibi vult illud : « Dabo vobis sancta David » fidelia ? » Firma, inquit, quæ nunquam peritura sint. Neque in his moratur, utpote cum his jam credant. Sed minatur supplicium, et transit ad id quod eis optabile erat, cum ostendisset abrogatam esse legem, atque in eo quod utile erat moratur, quod nempe magna transgressoribus mala futura essent. Deinde iterum Davidem cum laude

[1] Psal. xv, 10.

memorat : « David, inquit, in sua generatione cum admi-» nistrasset voluntati Dei, appositus est ad patres suos. » Sicut et Petrus ipsum memorans dicebat : « Liceat dicere » cum fiducia de patriarcha David. » Nec dicit mortuum esse, sed appositum esse ad patres suos, id quod dictu suavius erat. Et vide quomodo nusquam bona ipsorum opera ponat, sed quæ reprehensibilia erant. Nam quod petiissent et accepissent, magna illorum accusatio erat. Hinc beneficia Dei recenset. Elegit, inquit, exaltavit, educavit. Hæc vero non eorum, sed Dei laudes sunt. Davidem autem solum celebrat, quia ex ipso Christus. Ingressum vero Joannes vocat dicens : « Ante faciem ingressus ejus : » incarnationem nempe Christi, et ejus cum carne adventum. Sic Joannes Evangelium scribens, ad illum sæpe confugit : magnum enim illi nomen erat in toto orbe. Et vide : non dicit illud ex se ipso; sed illius affert testimonium.

III. Vides-ne quomodo ostendere studeat rem ex œconomia quadam geri. Sed audiamus quid Apostoli dicentes persuaserint. « Crucifixus est. » Quid hoc incredibilius? sepultus est ab illis, quibus salutem promisit : sepultus peccata magis quam lex ipsa remittit. Ideo non dixit : « A quibus noluistis; » sed, « A quibus non potuistis in lege Moysis » justificari; in hoc omnis credens justificatur : » infirmitatem legis ostendens. Recte autem addidit illud, « Omnis; » ut declararet quisquis sit credens. Nulla enim ex illis utilitas, nisi aliquod adsit beneficium. Ideo demum ponit remissionem, hinc quod majus est colligens, et ostendens, id quod non poterat lex facere, hoc clare per mortem fecisse eum, qui passus est. Itaque bene dicebat : « Qui sunt testes ejus » ad plebem. » Illum qui occidit, inquit : neque tales essent nisi divina virtute firmarentur. Neque enim ad eos, qui occiderunt, talia testificati sunt, nec ad homicidas. Illud vero : « Ego hodie genui te, » dixit, quod ad hoc etiam alia se-

quantur. Et cur non addidit testimonium, quo persuaderentur, per eum remissionem peccatorum futuram esse? Quia illud interim curabat ostendere, quod resurrexisset. Hoc autem in confesso cum esset; illud hinc indubitatum fuit, nempe remissionem peccatorum fieri. Alioquin volebat illos in boni illius desiderium inducere. Non ergo derelictio erat mors ejus, sed prophetiæ impletio. Historias commemorat, quas ignorantes innumera passi sunt mala. Et hoc subindicat in fine dicens : « Videte contemptores, » et respicite. » Et vide quomodo illud utpote asperum succidat. « Ne vobis superveniat, inquit, quod aliis dictum » est. Quia opus ego operor, quod non credetis, si quis » narraverit vobis. » Ne miremini quod incredibile videatur esse : et hoc item superius dictum est. Hoc etiam jure nobis dicatur : « Videte contemptores, » iis qui resurrectionem non credunt. Etenim res Ecclesiæ pessime habent etiamsi putetis in pace esse. Hoc quippe grave est, quod in malis cum simus, id ignoremus. Quid dicis? Ecclesias tenemus, possessiones, alia omnia, collectæ fiunt, quotidie adest populus, et contemnimus? At non inde Ecclesiam probaveris. Sed unde, inquies? Si pietas est : si cum lucro domum quotidie recedimus; si cum fructu vel modico vel magno: si legem non utcumque et perfunctorie implevimus. Quis melior effectus est ex conventibus mensis unius? Hoc est quod quæritur : nam hoc ipsum quod benefactum putatur, infeliciter factum est : cum his ita gestis, nihil amplius lucramur. Atque utinam nihil amplius; nunc enim in deterius vergimus. Quid fructus ex collectis carpitis? Si quid certe fructus carperetis, jam olim omnes oporteret philosophice vivere, cum bis per hebdomadam tot Prophetæ vos alloquantur, cum tot Apostoli, Evangelistæ : omnibus salutaria dogmata proponentibus, quæ possint mores vestros accurate componere.

Miles ad tyrocinium veniens, in bellicis fit peritior: athleta palæstram adiens fit exercitatior ad pugnam: medicus ad doctorem accedens fit expertior, plura scit, plura discit. Tu quid lucratus es? non loquor iis, qui per annum, sed iis qui a prima ætate conventibus affuerunt. An hoc putatis esse pietatem quod frequenter ad synaxim accedatis? Hoc nihil est, nisi quid fructus referamus. Nisi quid colligamus; melius esset domi manere. Etenim majores nostri Ecclesias nobis exædificarunt, non ut ex domibus congregatos vos simul ostendant: hoc enim et in foro et in balneis, et in pompa perinde fit; sed ut discipulos et doctores una congregantes, illos horum ope meliores efficiant, lex solum perfunctorie servata res nostræ factæ sunt: consuetudo mera res est. Venit Pascha, magnus tumultus, magnæ turbæ: non enim dixerim, multi homines: illud enim non vere hominum est opus. Transiit festum, tumultus est minor, quies tamen infructuosa. Quot sunt pervigilia? quot sacri cantus? Et quid hinc amplius? Imo pejus accidit. Multi enim propter vanam gloriam hoc faciunt. Quantum putatis me in visceribus discruciari, dum video omnia dolium in pertusum effundi? Sed omnino dicetis mihi: « Scripturas scimus. » Et quid hoc? Si illas operibus exhibeatis, hoc lucrum est, hoc utile. Officina tinctoria est Ecclesia: si semper abeatis nulla accepta tinctura, quæ utilitas huc frequenter convenire? Majus quippe damnum est. Quis iis legibus quid adjecit, quas a patribus accepit? Exempli causa: solet quispiam memoriam facere matris, vel uxoris, vel filii: hoc facit sive audiat, sive non audiat a nobis, a consuetudine et a conscientia allectus. Ideo-ne indignaris, inquies? Absit; imo multum gaudeo; sed vellem illum quidpiam ex concione nostra lucrari: et quod consuetudo fecit, id etiam a nobis fieri, et aliam consue-

tudinem induci. Alioquin quid frustra laboro, si in iisdem mansuri estis? Si nihil vobis synaxes afferant boni.

IV. Etiam, inquies, precamur. Et quid hoc sine operibus? Audi Christum dicentem : « Non omnis qui dicit mihi: » Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui » facit voluntatem Patris mei, qui est in cœlis[1]. » Sæpe statui ego silere, videns nihil ex sermonibus nostris vobis lucri accedere. Forte tamen accedit, et ego quod insatiabilis et cupidus sim, idipsum patior quod ii qui circa pecunias insaniunt. Nam sicut illi, quantumvis accumulent, nihil se putant habere; sic et ego, quia salutem vestram admodum cupio, donec videro vos profecisse, nihil me fecisse puto, quod multum desiderem ut ad ipsum culmen ascendatis : vellem ita se habere; idque ex affectu meo, non ex vestra ignavia proficisci. Sed timeo ne forte bene conjectem. Persuasum enim habeatis oportet, si qua in tanto tempore utilitas provenisset, nobis jam dicendi finem faciendum fore. Sic vobis non opus esset verbis, cum ea quæ jam dicta sunt ita sufficiant, ut et alios moderari possint; si quidem illis absentibus quædam vobis utilitas accederet. Quod vero perpetuo monitis opus habeatis, id certe nihil aliud indicat, quam quod vestra non recte se habeant. Quid ergo faciendum? Non enim objurgandum est tantum. Obsecro et oro, ne id solum spectetis, ut in Ecclesiam veniatis; sed ut etiam domum regressi, accepto contra vitia pharmaco, si non a nobis, saltem a Scripturis, congruentia habeatis remedia. Exempli causa : est quis iracundus? Attendat lectionibus Scripturarum, et omnino quid reperiet vel in historia, vel in monitis. In monitis, cum dicitur : « Momentum furoris ejus ruina ipsi[2] » ; et, « Vir » iracundus non modestus[3], » et similia. Iterum vero, « Vir » linguosus non dirigetur[4]. » Rursumque Christus, « Qui iras-

[1] Matth. VII, 22.— [2] Eccli. I, 19.— [3] Prov. XI, 25.— [4] Psal. CXXXIX, 12.

» citur fratri suo sine causa [1]. » Iterumque Propheta : « Irascimini, et nolite peccare [2]. » Et, « Maledictus furor eorum, » quia pertinax [3]. » In historiis vero, ut cum audis Pharaonem ira magna incensum, itemque Assyrium, qui hac de causa perierunt. Rursum qui amore pecuniæ captus est, audiat nihil avaro iniquius esse. Hic enim et animam suam venalem exhibet; cum dicat Christus, « Non potestis Deo » servire et mammonæ [4] : » Et Apostolus, « Radix omnium » malorum est avaritia [5]; » Et Propheta, « Divitiæ si affluant, » nolite cor apponere [6], » multaque alia similia. Ex historiis, habetis Giezi, Judam, principes Scribarum, et quod dona excæcent oculos sapientium. Alius est superbus? audiat illud : « Deus superbis resistit [7]; et, « Principium superbiæ peccatum [8] » et, « Omnis sublimis corde impurus apud » Dominum [9]. » Et in historiis, respicite diabolum, aliosque omnes. In summa; non enim possumus omnia recensere; singuli suorum vulnerum pharmaca ex Scripturis divinis deligant : si non totum simul, partem unam hodie, partem crastina die, et sic omnia abluite. Et circa pœnitentiam, et circa confessionem, circa eleemosynam, circa æquitatem, castitatem cæteraque omnia, exempla reperies. « Hæc » quippe omnia scripta sunt ad institutionem nostram [10], » inquit. Si itaque in admonitionem nostram circa omnia disserit, attendamus ut par est. Quid frustra nos ipsos decipimus? Timeo ne de nobis dicatur : « Defecerunt in vani- » tate dies nostri, et anni nostri cum festinatione [11]. » Quis nos audiens abscessit a theatris? Quis ab avaritia destitit? quis ferventior factus est ad eleemosynam? Vellem scire non vanæ gloriæ causa, sed ut alacrior fierem, videns egregium laborum fructum. Nunc autem quomodo operi

[1] Matth. v, 22. — [2] Psal. iv, 4. — [3] Gen. xlix, 7. — [4] Matth. vi, 24. — [5] 1 Tim. vi, 10. — [6] Psal. lxi, 10. — [7] Jacob. iv, 6, et 1 Petr. v, 5. [8] Eccli. x, 14. — [9] Prov. xvi, 5. — [10] Rom. xv, 4. — [11] Psal. lxxvii, 37

manum admovebo; tot doctrinæ imbres demissos videns, et segetes in eadem mensura nobis manentes, nec majores esse fructus? Demum areæ tempus adest, quo adhibetur ventilabrum. Timeo ne totum sit fœnum: timeo ne omnes in caminum conjiciamur. Præteriit æstas, venit hyems. Sedemus juvenes et senes propriis capti vitiis. Ne mihi dicas: Non scortor. Quæ enim utilitas si non scortaris quidem, sed avarus es? Passer etsi non ex omni parte, sed a pede tantum teneatur, ita perit, in laqueo irretitus, nec prosunt alæ capto pede. Sic et tu; non captus es per fornicationem; sed captus avaritia: captus certe es. Non quæritur quomodo captus sis, sed quod captus sis. Ne dicat juvenis: Non sum avarus; sed forte fornicaris. Et quæ utilitas? non possunt enim omnia vitia in una ætate reperiri; sed discreta illa sunt, idque per Dei benignitatem, ne si simul invadant, superari nequeant, et gravius nobis certamen exhibeatur. Quantæ ignaviæ non fuerit, ne separata quidem vitia posse vincere, sed per singulas ætates vinci, atque altum sapere in iis, quæ non ex nostro studio, sed ex ipsa ætate sopiuntur? Non videtis aurigas, quanta diligentia et exercitatione, quantis laboribus utuntur, quot cibis aliisque omnibus, ut ne dejiciantur de curru? Vide quanta sit ars. Nam vir robustus, ne unum quidem equum sæpe moderari possit; dum adolescentulus arte utens, duos facile moderatur et ducit. Et apud Indos ingens illa et formidabilis bellua elephantus, puero quindecim annorum cum magna alacritate cedere dicitur. Cur hæc a me dicta sunt? Quia si elephantas et equos feros studio et arte domamus; multo magis affectus nostros qui in nobis sunt vincemus. Undenam resolvimur per totam vitam? Nunquam artem illam curavimus. Nunquam otii tempore, a certamine vacantes, apud nos disseruimus quidnam utile sit. Tunc nos in curru stantes quis videat, cum certamen

instat. Ideo ridiculi sumus. Annon sæpe dixi : Exerceamur cum domesticis ante tentationem? Adversus pueros sæpe domi exasperamur. Illic iram sedemus, ut illa apud amicos facilitate usi appareamus. In aliis quoque omnibus si exerceremur, non utique in certaminibus ridiculi essemus. Nunc autem arma quidem sunt, exercitia et studia in artibus et certaminibus; in virtute minime. Non auderet agricola vineam aggredi, nisi prius recte in cultura exercitatus; neque gubernator ad gubernacula sedere, non ante probe exercitatus; nos vero inexperti cum simus, primas tenere volumus. Oporteret tacere, oporteret cum nullo communicare vel negotio, vel sermone, donec possemus feram, quæ in nobis est, cicurare. Annon fera omni ferocior adversum nos pugnat et furor et concupiscentia? Ne in forum pergas cum hisce feris, donec illis frenum apte immiseris, donec illas cicuraveris. Non vides istos homines, qui mansuetos leones per forum circumducunt, quantum lucrentur et in admiratione sint, quia irrationabili feræ tantam mansuetudinem indidere? Si vero repente ferociat leo, omnes qui in foro sunt abigit, et ductor ejus periclitatur, aliisque perniciei causa est. Et tu ergo leonem prius cicura, tuncque circumduc illum; non ut pecuniam accipias; sed ut lucrum referas, cui par nullum est. Nihil enim par est mansuetudini, quæ et possidentibus et utentibus admodum utilis est. Hanc sectemur, ut possimus virtutis viam accurate emensi, æterna consequi bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXX.

CAPUT XIII.

Exeuntibus autem illis, rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hæc [1].

I. Vidisti-ne Pauli prudentiam ? Non tunc tantum in admiratione fuit; sed etiam iterum audiendi desiderium immisit illis, cum semina quædam injecisset ac nondum absolvisset, neque verbis finem fecisset, ut illos sibi conciliaret ac benevolos redderet; neque omnia simul ingerendo nauseam pareret. Dixerat remissionem peccatorum per hunc ipsis annuntiari : quomodo autem, non declaravit. Post hæc iterum sui ipsius mentionem facit primum. Vides-ne quanta alacritas? Sequebantur illos, inquit. Cur illos non statim baptizavit ? Non erat tempus. Persuadere oportebat, ut firmi manerent. « Cumque dimissa esset sy» nagoga, secuti sunt multi Judæorum, et colentium adve» narum Paulum et Barnabam : qui loquentes suadebant » eis ut manerent in gratia Dei. Sequenti vero sabbato pene » universa civitas convenit audire verbum Dei. Videntes » autem turbas Judæi, repleti sunt zelo, et contradicebant » iis, quæ a Paulo dicebantur, contradicentes et blasphe» mantes [2]. » Vide nequitiam percussam, dum alios percutit. Hoc ipsos clariores reddebat, quod illi contradicerent. Primo itaque sua sponte rogabant. « Contradicentes, in» quit, et blasphemantes. » O petulantiam ! propter quæ illos approbare oportebat, propter ea illi contradicunt.

[1] Act. XIII, 42. — [2] Ibid. 43-45.

« Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerunt : Vobis oportebat primum loqui verbum Dei : sed quoniam repellitis » illud, et indignos vos judicatis æterna vita, ecce convertimur ad Gentes [1]. » Vides-ne quomodo per contentionem magis extenderunt prædicationem, et magis illi se contulerunt ad Gentes, postquam ratione reddita, apud congeneres suos sese culpa immunes comprobarunt ? Nec dixit : « Indigni estis ; » sed, « Indignos vos judicatis, » ut non onerosus sermo esset. « Ecce convertimur ad Gentes : » Sic enim præcepit nobis Dominus : Posui te in lucem » Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ [2]. » Ut enim Gentes hæc audientes non contristarentur, quasi ex illorum studio bona ipsæ non assequerentur, adducit prophetiam dicens : « Dedi te in lucem Gentium, ut sis in » salutem usque ad extremum terræ. Audientes autem Gen- » tes. » Hoc illos alacriores reddebat, quod iis illi fruerentur, quibus alii frui debebant. Judæos autem hoc magis mordebat. « Audientes autem, inquit, Gentes, gavisæ sunt : » et glorificabant verbum Domini. Et crediderunt quotquot » erant præordinati in vitam æternam [3]. » Hoc est, præfiniti a Deo. Vide quomodo ostendit utilitatis celeritatem. « Disseminabatur autem verbum Domini per universam » regionem [4] ; id est, divulgabatur. Ac si diceret : « Non contenti zelo, opera etiam addiderunt. » Vide quomodo pulsi et zelo incensi, alia magna efficiunt. Sese namque appararunt, ut liberius agerent, et ad Gentes venirent. Et audi quomodo. « Constanter agentes Paulus et Barnabas » dixerunt : Vobis oportebat primum loqui verbum Dei. » Sed quia repellitis illud, ecce convertimur ad Gentes. » Sed vide in hac fiducia servatum modum, et jure quidem. Nam si Petrus sese defendebat ; multo magis hi defensione

[1] Act. xiii, 46. — [2] Ibid. 47, et Isaï. xlix, 6. — [3] Act. xiii, 48. — [4] Ibid. 49.

opus habebant, nemine ipsos istuc vocante. Cum dixit autem « Primum, » ostendit illis etiam prædicari oportuisse, et cum dixit; « Necessarium, » arguit ipsis etiam necessarium fuisse, « Sed quoniam repellitis. » Non dixit: « Væ vobis; » neque, « Puniemini; » sed, « Convertimur ad » Gentes. » Vides-ne quanta moderatione plena sit fiducia illa? « Judæi autem concitaverunt mulieres religiosas et » honestas, et primos civitatis: et excitaverunt persecutio» nem in Paulum et Barnabam: et ejecerunt eos de finibus » suis [1]. » Vides-ne quantum profecerint qui adversabantur prædicationi: in quantam impudentiam illas adduxerint? « At illi, excusso pulvere pedum in eos, venerunt Ico» nium [2]. » Hic terribile illud fecerunt quod jusserat Christus dicens: « Et si quis vos non receperit, egressi excutite » pulverem pedum vestrorum [3]. » Illi vero non temere hoc fecerunt; sed postquam ejecti sunt ab illis. Cæterum neque hoc Discipulis nocuit, sed magis perseverarunt in verbo. Ideo hoc declarans adjecit. « Discipuli autem re» plebantur gaudio, et Spiritu sancto [4]. » Magistri namque ærumna, Discipuli fiduciam non tollit, sed alacriorem illum reddit. « Factum est autem Iconii ut simul introirent » in synagogam Judæorum, et loquerentur, ita ut crede» rent Judæorum et Græcorum copiosa multitudo [5]. » Rursum in synagogas introëunt. Vide quomodo non timidiores effecti sint, cum dixissent: « Convertimur ad Gentes. » Ex abundanti tamen illis excusationem tollunt; « Ita ut cre» derent, inquit, Judæorum et Græcorum copiosa multi» tudo. » Verisimile est enim illos etiam Græcis prædicasse. « Qui vero increduli fuerunt Judæi, suscitaverunt » et ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adver» sus fratres [6]. » Simul ergo etiam Gentes excitarunt,

[1] Act. XIII, 50. — [2] Ibid. 51. — [3] Matth. X, 14; Marc. VI, 13, et Luc. IX, 5. — [4] Act. XIII, 52. — [5] Id. XIV, 14. — [6] Ibid. 2.

quasi non satis essent ipsi. Cur igitur istinc non exierunt? Quia non pellebantur: sed tantum impugnabantur. « Multo » igitur tempore demorati sunt fiducialiter agentes in Do- » mino, testimonium perhibente verbo gratiæ ipsius, dante » signa et prodigia fieri per manus eorum [1]. » Hoc fiduciam addebat; imo fiduciam addebat ipsorum alacritas. Ideo namque rarius signa faciebant. Quod autem auditores crederent, inter signa reputandum: aliquid enim operabatur dicendi libertas. « Divisa est autem multitudo civitatis: » quidam erant cum Judæis, quidam cum Apostolis [2]. » Non parum addit ad occasionem quod scindantur. Hoc erat quod dicebat Christus: « Non veni pacem mittere, » sed gladium [3]. Cum autem factus esset impetus gentilium » et Judæorum cum principibus suis, ut contumeliis affi- » cerent et lapidarent eos, intelligentes confugerunt ad ci- » vitates, quæ circumerant Lycaoniæ, Lystran et Derben, » et universam in circuitu regionem, et ibi evangelizantes » erant [4]. »

II. Rursum quasi data opera extendere volentes prædicationem, postquam augmentum accepit, iterum illi pelluntur. Vide ubique persecutiones magna operari bona, et persequentes vinci, pulsos vero splendidos effici. Nam ut venit Lystram, miraculum magnum patravit, erecto claudo, et magna voce. Quomodo autem, audi. « Et qui- » dam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex » utero matris suæ, qui nunquam ambulaverat. Hic audi- » vit Paulum loquentem: qui intuitus eum, et videns quia » fidem haberet ut salvus fieret, dixit magna voce: Surge » super pedes tuos rectus. Et exilivit, et ambulabat [5]. » Cur magna voce? Ut turbæ crederent. Vide autem: diligenter attendebat dictis Pauli: hoc enim sibi vult illud,

[1] Act. xiv, 3. — [2] Ibid. 4. — [3] Matth. x, 34. — [4] Act. xiv, 5, 6. — [5] Ibid. 7-9.

« Audivit. » Vides-ne philosophiam ? nihil ex claudicatione læsus in audiendi studio. « Qui intuitus eum, videns quod » fidem haberet ut salvus fieret. » Jam ex proposito allectus erat : etsi in aliis contrarium factum sit. Cum enim prius corpora curaverant, tunc animas curabant. Hic vero non sic curatus est. Videtur mihi Paulus ad animam respexisse. « Et exilivit, inquit, et ambulabat. » Perfectæ sanitatis signum erat quod ambularet, « Turbæ autem cum » vidissent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam » lycaonice dicentes : Dii similes facti hominibus descen- » derunt ad nos. Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum » vero Mercurium : quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos » quoque Jovis, qui erat ante civitatem illorum, tauros et co- » ronas ante januas afferens, cum populis volebat sacrifi- » care [1]. » Sed hoc nondum erat manifestum : sua enim voce loquebantur dicentes : « Dii similes facti hominibus » descenderunt ad nos. » Ideo nihil illis dicebant. Cum autem coronas viderunt, tunc egressi sciderunt vestimenta sua. « Quod ubi audierunt apostoli Barnabas et Paulus, » conscissis vestibus suis exilierunt in turbam clamantes, » et dicentes : Viri, quid hoc facitis ? et nos similiter ut vos » passibiles sumus homines [2]. » Vide illos ubique a gloriæ studio mundos : non modo non desiderantes, sed oblatam depellentes : ut et Petrus dicebat : « Quid nos intue- » mini, quasi propria virtute vel pietate fecerimus hunc » ambulare [3] ? » Hi quoque idipsum dicunt. Joseph etiam dicebat de somniis : « Nonne a Deo manifestatio eorum [4] ?» Et perinde Daniel : « Et mihi non in sapientia, quæ » in me est, revelatum est [5]. » Et Paulus hoc ubique dicit, ut hoc loco : « Et ad hæc quis sufficit ? » et rursum : « Non quod sufficientes simus a nobis ipsis cogi-

[1] Act. XIV, 10-12. — [2] Ibid. 13, 14. — [3] Id. III, 12. — [4] Gen. XL, 8. — [5] Dan. II, 30.

» tare, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est[1].» Sed superiora repetamus. Non sine causa turbæ ipsis hæserunt. Sed quomodo? Rogabant ut ipsis eadem iterum loquerentur, et operibus studium declarabant. Vide ubique rogantes, nec simpliciter recipientes, vel adulantes. Ideo dicebat: « Qui colloquentes cum eis, persuadebant » eis permanere in gratia Dei. » Cur non antea contradicebant? Quia interim monitores quiescebant. Vides-ne ubique illos ex passione moveri? Nec modo contradicebant, sed etiam blasphemabant. Malitia enim nusquam gradum sistit. Sed vide dicendi libertatem. « Vobis, inquit, » oportebat primum loqui verbum: quia vero repellitis il- » lud. » Nihil contumeliose dictum. Quod etiam in Prophetis fiebat: « Ne loquamini, inquit, loquela. Quia vero » repulistis illud, » inquit, non nos. Non enim in nos contumelia vestra vertitur. Ne quis enim ex pietate putet illud esse, « Indignos vos judicatis, » ideo prius dixit: « Re- » pellitis illud; » et tunc addit, « Convertimur ad gentes. » Multa plenum mansuetudine dictum. Non dixit: « Derelinquimus vos, » ostendens posse adhuc illos converti. Et hoc non propter vestram contumeliam factum est: ita enim præceptum est nobis. Oportebat quidem gentes audire, verum hoc non a nobis, sed a vobis factum est, quod a nobis fieri oportebat. « Sic enim, inquit, præcepit nobis » Dominus: Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem; » id est, in cognitionem quæ sit ad salutem, non simpliciter gentium, sed omnium gentium. Hoc enim significat, cum dixit: « Quotquot erant præordinati in vitam æternam. » Et hoc indicium est illos secundum voluntatem Dei assumi. Ordinati dicit, ut ostendat id non per necessitatem fieri. « Quos enim præscivit, inquit, et prædestinavit[2]. » Non jam in civitate dispersi erant; sed etiam in regione. Au-

[1] 2 Cor. III, 5. — [2] Rom. VIII, 29.

dientes enim Gentiles, et ipsi paulopost accesserunt. « Judæi vero concitarunt mulieres religiosas, et persecu- » tionem excitavere. » Perpende eos rerum a mulieribus gestarum auctores esse. « Et ejecerunt eos a finibus suis; » non ab urbe tantum, sed et a regione tota. Deinde hoc terribilius est: « Discipuli autem, inquit, repleti sunt gau- » dio et Spiritu sancto. » Vidisti-ne naturam Evangelii virtutem habentem multam? « Ad iracundiam concitave- » runt, inquit, animas gentium adversus fratres; » id est, calumniati sunt Apostolos, de millibus eos accusarunt, et illos simplices maligne affecerunt.

III. Et vide quomodo ubique totum Deo referat. « Multo » tempore, inquit, demorati sunt, fiducialiter agentes in » Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ ipsius. » Ne quid hic imminutum putes. Cum enim dicerent: « Qui » testimonium dedit sub Pontio Pilato, » tunc fiducia ostendebatur. Hic autem de populo loquitur. Non expectarunt igitur, sed viderunt impetum. « Et confugerunt ad civitates » Lycaoniæ, Lystram et Derben et universam in circuitu » regionem. » Ubi furorem suum exercere licebat illis. Itaque in regiones pergebant, nec tantum in urbibus versabantur. Vide quoque gentium simplicitatem, et Judæorum nequitiam. Operibus declarabant gentiles se dignos esse qui audirent: sicque illos ob sola signa honorabant. Alii ut deos colebant; alii ut perniciosos pellebant. Et alii quidem non modo prædicationi non obsistebant, sed etiam dicebant: « Dii hominibus similes facti descenderunt ad » nos; » Judæi vero scandalizabantur. « Et vocabant, inquit, » Barnabam Jovem, Paulum vero Mercurium. » Opinor aspectu venerabilem fuisse Barnabam. Non parva hæc tentatio ex immoderato studio prodiit. Verumetiam hinc Apostolorum virtus ostenditur. Et vide quomodo omnia ubique Deo referant. Hos et nos imitemur, nihil nostrum esse

putemus : quandoquidem ne ipsa quidem fides nostra est, sed magis Dei : audi Paulum dicentem : « Et hoc non ex » nobis, Dei donum[1]. » Ne itaque altum sapiamus, nec inflemur, cum homines simus, terra et cinis, fumus et umbra. Dic enim mihi, cur altum sapis? Eleemosynam dedisti et pecunias effudisti? Et quid hoc? Cogita si noluisset te Deus divitem facere : cogita eos qui inopia premuntur. Imo cogita quot ipsa corpora impenderunt, et postquam innumera erogaverant, se ipsos miseros dixerunt. Tu propter te ipsum dedisti, Christum propter te : tu quod debebas reddidisti, Christus nihil tibi debebat. Vide quam incertum sit futurum, et ne altum sapias, sed time : ne virtutem ex arrogantia minuas. Vis vere magnum quidpiam facere : ne unquam præsumas tanquam de magnis operibus. At virgo es? Verum illæ quoque virgines erant, et propter crudelitatem et inhumanitatem nihil profuit ipsis virginitas. Nihil humilitati par : hæc mater est, radix, nutrix, fulcimentum, et vinculum bonorum. Sine illa abominandi, execrandi et impuri sumus. Esto enim quis, si placet, qui mortuos suscitet, claudos erigat, leprosos mundet cum arrogantia : nihil hoc impurius, nihil magis impium, nihil scelestius. Nihil tui ipsius esse reputa. Facultatem verbi et doctrinæ gratiam habes? ne ideo te putes plus quam alios habere. Ideo maxime te humiliari oportet, quia pluribus dignatus es donis. Cui enim plus dimittitur, plus diliget[2]. Itaque humiliari te oportet, quia, aliis prætermissis, tibi annuit Deus. Hac de causa time. Sæpe enim hoc tibi perniciei causa est, nisi vigilaveris. Cur altum sapis? Quia verbis doces? sed facile est philosophari verbis : doce me per vitam tuam : hæc est optima doctrina. Dicis modestia opus esse, et hac de re longum texis sermonem, atque oratoria sine obice verba profundis? At melior

[1] Ephes. II, 8. — [2] Luc. VII, 47.

te est ille, dicet quispiam, qui hoc operibus me docet. Non enim ita insinuari solent animis disciplinæ verbis, ut operibus. Nam nisi opera habeas, non modo non prodes verbis, sed etiam magis noces. Melius est tacere. Quare? Quia rem mihi impossibilem proponis. Cogito enim, si tu qui hæc dicis, non facis, multo magis me venia dignum esse, qui nihil dico. Ideo ait Propheta : « Peccatori autem » dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas[1] ? » enim hoc nocumentum est, cum quis recte docens verbis, doctrinam factis impugnat. Hoc multorum in Ecclesiis fuit causa malorum. Propterea ignoscite, quæso, quod sermo hac in re longius excurrat. Multi multa faciunt, ut in medio stantes longum proferant sermonem : et si plausum multitudinis assequantur, perinde gaudent ac si regnum obtinuissent : si vero cum silentio dicendi finem faciant, gehenna ipsis gravius et onerosius est tale silentium. Hoc Ecclesias subvertit, quod vos non quæratis verba compunctionis; sed quæ oblectent, et sono et verborum compositione, ac si cantores et citharœdos audiretis. Et nos frigide ac misere vestros affectus sequimur, quos excindere oporteret.

IV. Idipsumque facimus, ac si pater molli puero, etsi infirmanti, frigidam placentam, et quæ solum oblectant porrigat; utilium vero nullam curam habeat. Deinde a medicis objurgatus, ad excusationem dicat : « Quid faciam ? » Flentem puerum ferre nequeo. » Miser, infelix et proditor. Neque enim hunc patrem dixerim. Quam melius esset, illum parvo tempore tristitia affectum, perfectæ sanitati restituere, quam temporaneam gratiam perpetui mœroris causam facere! Hoc et nos facimus, dum elegantem orationem frustra quærimus, harmoniamque, ut placeamus, non ut prosimus; ut admirationi habeamur, non ut doceamus; ut oblectemus, non ut compungamus; ut cum plausu et

[1] Psal. XLIX, 16.

laudibus discedamus, non ut mores componamus. Credite mihi, non abs re dicenti, cum prædicans laudibus excipior, illo quidem tempore humanum quid patior. Cur enim vera non dixerim? lætor et effundor; ubi vero domum reversus, cogito plaudentes nullum excepisse fructum; sed si quid utilitatis accipiendum erat, illud ex plausu et laudibus periisse, discrucior et ingemisco, lacrymor, ac si omnia frustra dixerim ita affectus; mihique ipsi dico: quæ mihi ex sudoribus utilitas, cum auditores nihil ex verbis meis utilitatis percipere voluerint? Sæpeque cogitavi legem proferre plausus prohibentem, et persuadere vobis ut cum silentio audiatis, et cum decenti modestia. Sed sustinete, quæso, et credite mihi: ac si placet, hanc firmemus legem: ne cui auditorum liceat loquentem plausibus interpellare; sed si admirari voluerit, silens admiretur: nemo prohibebit; omnis cura, omne studium sit, ut dicta excipiantur. Quare applausistis? Hac de re legem pono: vos vero ne audire quidem sustinetis. Id multorum causa bonorum erit, philosophiæque disciplina. Externi philosophi disserebant, nemine unquam plaudente; et Apostoli concionabantur, neque uspiam legitur ipsos loquentes ab auditoribus fuisse plausu interpellatos. Magnum hoc nobis lucrum erit: sed stabilius illud, et cum silentio omnes audiamus, omniaque dicamus. Etiamsi post plausum discederemus, quæ audivimus retinentes, neque sic etiam utilis laus esset. Verum non ulterius disquiram, ne quis me rusticitatis accuset. Quia vero nihil hinc lucri, imo potius damnum, solvamus impedimentum, animæ saltus illos tollamus excindamusque. Christus in monte concionatus est; et nemo quidpiam dixit, donec fidem dicendi fecit. Nihil damni facio iis qui plaudere vellent, imo id efficio ut magis admirentur. Multo melius est cum silentio audientem, in mente et memoria omni tempore plau-

dere, domi, in foro; quam amissis omnibus domum redire vacuum, nullam habentem plausuum causam. Quomodo enim non ridiculus erit auditor? quomodo non adulator et irrisor putabitur, qui recte locutum esse doctorem declarat, nec quid dixerit proferre potest? Hoc adulationis est. Nam ei qui citharœdos et tragœdos audit, id jure accidit, utpote qui nesciat similia proferre. Ubi autem nec cantus nec modulatio adest, sed sententiæ solum et philosophiæ virtus, quæ cuivis dicere et enuntiare facile est; quomodo non dignus objurgatione est, qui ne causam quidem dicere potest cur concionantem laudaverit. Nihil ita decet Ecclesiam, ut silentium et modestia. Tumultus ad theatra pertinet, ad balnea, ad pompas, ad forum. Ubi vero talium dogmatum doctrina est, ibi tranquillitas, quies, philosophia et portus magnus esse debet. Hæc, oro et obsecro, omnes sciatis. Omnes circum modos exploro, quibus potero vestris prodesse animabus. Non exiguus ille mihi modus videtur, qui non vobis tantum, sed etiam mihi proderit. Non sinet nos prosterni, neque laudes et gloriam amare, neque oblectantia loqui, sed utilia: neque in compositione et elegantia dictorum, sed in vi sensuum omni temporis momento versari. Ingredere in pictoris officinam, et illic multum observabis silentium. Et hic etiam esto. Nam hic quoque regias pingimus imagines, et nullam privati hominis, ob coloris virtutem. Quid hoc est? Rursum plauditis? Annon facilis res videtur, hocque non ex natura, sed ex consuetudine nondum facere didicisse? Stilus ergo nobis est lingua, artifex Spiritus sanctus. Dic mihi: in mysteriis an tumultus an turbatio est? Cum baptizamur, cum alia omnia facimus, annon quies et silentium omnia detinent? Hæc in cœlo pulchritudo dispersa est. Ideo apud gentiles male audimus, quasi ad ostentationem et ambitum omnia faciamus. Sed si hoc cohibeatur, etiam primarum

sedium amor extinguetur. Sufficit, si quis laudes amat, si post concionem illas assequatur, cum fructus colliget. Rogo hanc firmemus legem; ut cum omnia secundum Dei placitum fecerimus, ejus clementia dignemur, gratia et miserationibus unigeniti ejus Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXI.

CAPUT XIV.

His auditis, apostoli Barnabas et Paulus, conscissis vestibus suis, exilierunt in turbam clamantes; et dicentes : Viri, quid hæc facitis? Nos similes vobis passibiles sumus homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cœlum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt[1].

I. Vide Apostolos omnia cum vehementia facientes. Sciderunt vestes, exilierunt, clamarunt; quæ fiebant omnia ex affectu aversantes, et luctus signa dantes. Luctus quippe vere erat, luctus non consolabilis, siquidem voluissent pro diis haberi, et idololatriam inducere, quam solutum venerant. Illud porro erat diaboli machinamentum. At illi non quiescunt; sed quid? « Nos similes vobis passibiles sumus homines, » inquiunt. Statim ab initio malum subverterunt. Non dixerunt simpliciter, « Homines; » sed, « Sicut vos. » Deinde ne viderentur deos venerari, audi quid adjiciant. « Annuntiantes vobis ab his vanis converti

[1] Act. XIV, 13, 14.

» ad Deum vivum, qui fecit cœlum et terram, et mare, et » omnia quæ in eis sunt. » Observa illos nunquam memorare Prophetas, neque dicere, qua de causa, cum sit omnium creator, gentes reliquit suis frui legibus? « Qui in » præteritis generationibus dimisit omnes gentes ire vias » suas[1]. » Quod dimiserit, dicit; cur autem dimiserit, non addit; interim in eo quod urgebat subsistit : Christi nomen nusquam ponens. « Et quidem non sine testimonio » semetipsum reliquit, benefaciens de cœlo, nobis dans » pluvias, et tempora fructifera, implens cibo et lætitia » corda nostra[2]. » Vide, non vult accusationem eorum augere; sed potius docet illos ut omnia ad Deum referant. Didicerant enim non ita studendum esse aliquid Deo dignum dicere, ut auditoribus utile quid proferre. Vide quomodo latenter accusationem ingerat. Etenim si hoc faciebat, oportebat plecti eos, qui tot bonis fruentes, ipsum non ut nutritorem agnoscebant. Verum non palam dicit, sed subindicat. « De cœlo nobis, inquit, dans pluvias. » Sic et David dicebat : «A fructu frumenti, vini et olei sui mul» tiplicati sunt[3]. » Et sæpe de creatione disserens, hoc in medium adducit. Jeremias autem primo creationem, deinde providentiam pluviarum dicit; itaque inde edoctus ait : « Implens cibo et lætitia[4]. » Cum liberalitate alimentum; nec modo ad frugalitatem et usum. « Et hæc dicentes vix » sedaverunt turbas, ne sibi immolarent[5]. » Et in hoc maxime admirationi fuerunt. Vides-ne eos satis habuisse, quod insaniam illam avertissent? « Supervenerunt autem » ab Antiochia et Iconio Judæi : et persuasis turbis, lapi» dantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existiman» tes eum mortuum esse[6]. » Vere diaboli filii : non in civitatibus modo suis, sed extra illas hoc faciebant, et tanto

1 Act. XIV, 15. — 2 Ibid. 16. — 3 Psal. IV, 7. — 4 Jerem. V, 24. — 5 Act. XIV, 17. — 6 Ibid. 18.

studio curabant prædicationem de medio tollere, quanto Apostoli illam firmare conabantur. « Et persuasis, inquit, » turbis, lapidatum Paulum traxerunt extra civitatem. » Hic impletur illud : « Sufficit tibi gratia mea ; nam virtus mea » in infirmitate perficitur[1]. » Majus hoc erat, quam claudum erigere. Gentiles quidem ut deos habebant; hi vero persuadentes turbis traxerunt illum, neque enim verisimile est omnes in eorum admiratione fuisse. Et vide, in eadem ipsa civitate, in qua sic in admiratione fuerunt, gravia patiuntur. Et hoc quoque videntibus proderat. Quod autem hac de causa pati permitteretur, audi illum hoc ipsum declarantem. « Ne quis me existimet supra id quod videt in » me, aut aliquid audit ex me[2]. Circumdantibus autem » eum Discipulis, surgens intravit civitatem[3]. » Vides-ne alacritatem? Vides-ne desiderium fervens et accensum? In eamdem rursus intravit civitatem; ut ostenderetur ipsum, sicubi recessit, id fecisse quod vellet verbum inserere, et quod non oporteret furorem illorum succendere. Hæc non minus quam signa conspicuos illos reddebant, et majus gaudium pariebant. Nusquam vero dicit ipsos reversos esse gaudentes quod signa fecissent; sed quod digni habiti fuissent pro nomine ejus contumeliam pati[4] : nam et hoc a Christo edocti fuerant dicente : « Nolite gaudere quia dæ» monia vobis subjiciuntur[5]. » Verum enim ac sincerum gaudium hoc est, aliquid pati pro Christo. Deinde in civitates illas omnes venerunt, in quibus periclitati fuerant. « Et postera die profectus est cum Barnaba in Derben. » Cumque evangelizassent civitati illi, et docuissent mul» tos, reversi sunt Lystram et Iconium et Antiochiam, con» firmantes animas Discipulorum, exhortantesque ut per-

[1] 1 Cor. XII, 9. — [2] 2 Ibid. 6. — [3] Act. XIV, 19. — [4] Id. V, 41. — [5] Luc. X, 20.

» manerent in fide, et quod per multas tribulationes oportet » nos intrare in regnum Dei[1]. »

II. Hoc dicebant, hoc monstrabant, « Confirmantes, in- » quit, animas Discipulorum. » Ita confirmati sunt, imo sunt appositi. Prædicabant ergo ne in offendiculum caderent. Et quasi de industria hoc fit, non tantum per Apostolos, sed etiam per Discipulos ; ut discant statim ab initio, et prædicationis vim, et ipsos etiam oportere talia pati ; ut fortiter stent, non modo ad signa inhiantes, sed multo magis ad tentationes. Ideo et ipse dicebat. « Idem certa- » men habentes, quale et vidistis in me, et exaudistis[2]. » Persecutiones frequentes erant : ubique bella, pugnæ, lapidationes. Qualis adhortatio? Quomodo persuadebant, dum in principio tribulationes dicerent? Deinde et alia consolatio. « Et cum ordinassent illis per singulas ecclesias pres- » byteros, et orassent cum jejuniis, commendaverunt eos » Domino, in quem crediderunt[3]. » Vidisti-ne fervorem Pauli? « Cum orassent, inquit, cum jejuniis, commendave- » runt eos Domino. » Vide ; cum jejuniis ordinationes. Rursus jejunium, purgatio animarum nostrarum. « Transeun- » tesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam, et loquentes » verbum in Perge, descenderunt in Attaliam[4]. » Nam ne Discipulorum animi conciderent, quod illi qui dii existimati fuerant, talia paterentur, ingressi sunt ad illos, et allocuti sunt eos. Et vide ; prius in Derben exit, dans illis respirandi locum a furore, et tunc rursus venit Lystram, Iconium et Antiochiam : furentibus illis cedens, sedatos vero adiens. Vides eos non omnia per gratiam, sed etiam per proprium studium administrasse. « Et inde navigave- » runt Antiochiam : unde erant traditi gratiæ Dei, in opus » quod compleverunt[5]. » Cur rursus Antiochiam veniunt ?

[1] Act. XIV, 20, 21. — [2] Philip. I, 30.— [3] Act. XIV, 22.— [4] Ibid. 23, 24. — [5] Ibid. 25.

Ut annuntient ea quæ illic facta sunt. Alioquin vero hinc magna res administratur. Oportebat enim jam cum fiducia prædicare gentibus. Veniunt ergo hæc nuntiaturi, ut scire possint; et tunc providetur, ut veniant ii qui prohibebant cum gentibus versari; ut deinde magnam ex Jerosolymis fiduciam adepti, fidenter abirent. Vel aliter, ostendit eorum mores non arrogantiam sapere. Veniunt enim ut et fiduciam suam exhibeant, quod absque illis prædicassent gentibus, et obedientiam, quod ad illos rem referant. Neque enim quod talia fecissent arroganter egerunt. « Unde erant traditi, inquit, gratiæ Dei : » etiamque Spiritus dixerat; sed ea quæ sunt Spiritus, sciebat esse Filii. Una enim potestas, sicut natura Filii et Spiritus est una. « Cum autem venissent et congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis : et quia aperuisset gentibus ostium fidei. Commorati sunt autem illic non parvo tempore cum Discipulis[1]. » Jure quidem : cum magna enim civitas esset, doctoribus opus habebat. Jam superiora repetamus. Ipso spectaculo terruerunt illos scindentes vestimenta sua. Hoc et Jesus Nave fecit in populi clade. Ne ergo putes hoc illis et illorum statu indignum esse : neque enim aliter cohibuissent tantum impetum, non aliter incendium extinxissent. Cum ergo opus fuerit talibus : ne recusemus agere. Si ergo sic agentes vix suaserunt illis, si non hoc fecissent, quid non futurum erat? Nam si hoc non fecissent, putatum fuisset illos altum sapere et honorem ambire. Et perpende sermonem in tali increpatione moderatum, admiratione simul et stupore plenum. Hoc maxime illos cohibuit, quod dicerent : « Et nos similes vobis homines passibiles sumus, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum, » ac si dicerent : « Homines quidem sumus, his autem majores : hæc quippe

[1] Act. XIV, 26, 27.

mortua sunt. » Vide illos non confutantes modo, sed etiam docentes, et nihil de invisibilibus loquentes. « Qui fecit, » inquit, cœlum et terram, et mare, et omnia quæ in eis » sunt. » Testes illos dixit annos. O insaniam judaïcam! Ausi sunt ingredi ad populum, sic Apostolos honorantem, ausi sunt invadere et lapidare Paulum. Extra civitatem autem traxerunt, forsan timentes illum. « Et orantes, in- » quit, cum jejuniis commendaverunt illos Domino. » Et docuerunt jejunandum esse in tentationibus. Non dixerunt quanta ipsi fecerant; sed quanta Deus fecisset cum illis. Videntur mihi tentationes dicere. Non sine causa, nec ad quiescendum istuc venerant; sed Spiritus providentia ducti, ut prædicatio gentium firmaretur. Et cur, inquies, nec in Cypro, nec in Samaria presbytores fecerunt? Quia hæc prope Apostolos erat, Cyprus vero prope Antiochiam: et verbum invalescebat. Hic vero multa consolatione opus habebant, maxime gentiles, qui multum doceri debebant. Venerunt docentes, quia jure ordinati fuerant a Spiritu. Et vide fervorem Pauli. Non interrogat an oporteat loqui gentibus; sed statim loquitur: ideo dicebat, « Non acquievi » carni et sanguini[1]. »

III. Magnum vere bonum tribulatio, ac magnæ et generosæ animæ opus. Quot postea crediderunt, et nullus ita fulsit? Ita nobis ubique alacritate opus est, multoque fervore, anima ad mortem parata. Alio enim modo non possumus regnum consequi, nisi per crucem. Ne decipiamus nosmetipsos. Si enim in bello servari nequit, qui deliciatur, pecuniis studet, cauponatur ignavusque est; multo minus in hoc bello. Annon putatis esse nunc bellum omnium gravissimum. « Non est nobis, inquit, pugna adver- » sus sanguinem et carnem[2]. » Et prandentibus, et ambulantibus, et lavantibus adest inimicus. Non novit enim

[1] Galat. I, 16. — [2] Ephes. VI, 12.

tempus induciarum, nisi somni, imo etiam tunc sæpe impugnat, et immittit cogitationes, atque a somniis lasciviores efficit. Nos autem, quasi parva res sit pro qua ipse pugnat, non sobrii sumus, neque surgimus, neque respicimus multitudinem adversariarum nobis potestatum. Non cogitamus hoc ipsum maximæ infelicitatis esse. Sed tot conclusi bellis, ac si pax esset, deliciamur. Credite mihi, graviora nunc adsunt, quam quæ Paulus passus est. Tunc illum lapidibus impetierunt; nunc verbis impetimur, quæ lapidibus graviora sunt. Quid ergo factu opus? Id quod ille fecit. Lapidantes enim se odio non habuit : sed post quam illum traxerant, regressus est in civitatem, benefacturus iis, qui se ita læserant. Si tu quoque contumeliosum, et te injuste lædentem tuleris, lapidatus esse dici potes. Ne dixeris : « Neminem læsi. » Quem enim læsit Paulus ut lapidaretur? Regnum annuntiabat, ab errore reducebat, ad Deum adducebat. Hæc digna sunt coronis, proclamatione, innumeris bonis, non lapidibus : et tamen ille contraria passus est. Hæc quippe splendida est victoria. « Et traxerunt eum, inquit. » Te quoque sæpe trahunt. Sed ne irascaris, imo mansuete prædica verbum. Te contumelia affecit? Tace et benedic, si potes, et sic tu quoque prædicasti verbum, docuisti modestiam et mansuetudinem. Multos novi non tam vulneribus, quam verborum plagis sauciari : nam illud quidem vulnus corpus suscipit, hoc anima. Sed ne doleamus, imo dolentes sustineamus. Non videtis pugiles, quorum capita vulnerata, dentes excussi, strenue ferre dolores? Hic vero non opus est stridore et morsu. Recordare Domini tui, et pharmacum statim apposuisti : recordare Pauli. Cogita te, qui percussus es, vicisse; illum vero, qui percussit, victum esse, et sic totum curato. Momentum est : ne tu quoque rapiaris, et totum perfecisti : ne movearis, et totum extinxisti. Magna consolatio est

aliquid te pro Christo pati. Non prædicas sermonem fidei, sed prædicas sermonem philosophiæ. At, inquies, quanto magis ille mansuetum videbit, tanto magis instabit. Propterea igitur doles, quod ille tibi mercedem augeat? At inutilis est, inquies? Hæc pusillanimitatis tuæ excusatio est. Alio modo modo inutilis erit, si te ulciscaris. Si sciret Deus illos inutiles fore si non te ulciscaris, non hoc præcepisset; sed dixisset : « Te ipsum ulciscere. » Verum novit hoc tibi utilius fore. Ne pone legem divinæ contrariam : illi obtempera. Non es tu melior eo qui fecit nos. Dixit : « Fer contumelias. » Tu vero dicis : « Contumeliam rependo, ut non sim inutilis. » Tu ergo majorem curam habes, quam ille? hæc verba ex passione, acerbitate, et arrogantia proficiscuntur, ac contraria sunt legi Dei. Etiamsi enim læderent, annon obtemperandum erat? Cum quidpiam Deus præcipit, ne ponamus nos legem contrariam. « Responsio, inquit, submissa avertit iram[1]. » Hoc ergo facit submissa, non contraria. Si tibi prodest, illi quoque prodest. Si vero tibi nocet, qui correcturus illum es, multo magis illi nocebit. « Medice, cura te ipsum[2]. » Maledixit? tu lauda. Conviciatus est? tu encomiis celebra. Insidiatus est? bene fac tu : contraria repende, si tandem salutem ejus curas. Ac ne velis vulnus tuum ulcisci. At, inquies, sæpe patientiam meam expertus, deterior evasit? Hoc non te, sed illum spectat. Vis scire quanta passus sit Deus? Aras illius subverterunt, Prophetas occiderunt : et omnia pertulit. Annon poterat fulmen demittere? Sed post quam Prophetas, quos miserat, occiderunt, tunc Filium suum misit : quando magis impie agebant, tunc majus beneficium contulit. Et tu si quem exasperatum videris, tunc magis cede : ille namque furor majori eget consolatione. Quanto graviorem contumeliam infert,

[1] Prov. xv, 1. — [2] Luc. iv, 23.

tanto majori mansuetudine opus est : ac sicut febris quando magis instat, tunc plus opus habet cedente; sic et ille qui irascitur. Quando fera magis exasperatur, tunc omnes fugimus; sic et irato cedamus. Ne putes hoc honorem esse, alioquin feram honoraremus. Ergo-ne furentes honoramus, cum declinamus? Minime. Ignominia hoc est et contumelia, imo non ignominia et contumelia; sed misericordia et benignitas. Non vides nautas, quando vehementer flat ventus, demittere vela, ne demergatur navis? Equitem non vides cum abripit equus, cedentem nec retinentem, ne sponte vires absumat.

IV. Hoc et tu facito. Furor ignis est, flamma ardens materia egens. Ne igni escam suppedites, et cito malum extinguis. Ira non per se vim habet, nisi alius ipsam alat. Nullam tu excusationem habes. Ille furore detinetur, nec scit quid facit. Tu qui illum intueris, cum in paria incidens, neque hinc sapientior evadis, quam veniam mereris? Si in convivium quis veniens in vestibulo quempiam videret ebrium indecore agentem, deindeque ipse in paria incideret, nonne post illum ebrius factus minus venia dignus esset? Ita et hic dicendum. Ne putemus posse ad defensionem dici : « Non ego cœpi. » Hoc contra nos est, quia neque illum videntes, temperatiores facti sumus. Quemadmodum si quis dicat : « Ego non primus occidi. » Ideo namque pœna dignus es, quia exemplum videns, non te cohibuisti. Si videres ebrium vomere, distrahi, dirumpi, oculis torvis respicere, immunditia mensam replere, omnes illum fugere, deindeque in paria incideres, annon magis culpandus esses? Talis est iracundus. Magis venas inflat, quam is qui vomit, oculos inflammat, viscera discerpit, vomit verba illo cibo impuriora, indigesta omnia loquitur, nihilque perfectum : non enim sinit ira, sed sicut illic sæpe immoderati humores stomachum turbantes om-

nia evacuant; ita et hic calor nimius animam concutiens, non sinit tegere quæ silere oporteret; sed dicenda et non dicenda effundit, non audientes, sed semetipsum deturpans. Sicut igitur vomentes fugimus, sic et iratos fugiamus. Quid faciemus? Pulvere vomitum tegamus, tacendo canes vocemus, ut vomitum edant. Scio vos hæc cum nausea audire. Sed tunc sic vos affici velim, cum illa fieri videtis, nec de re illa oblectari. Immundior est contumeliosus cane revertente ad vomitum suum. Si enim post quam semel evomuit, cessaret, non esset cani similis: si vero rursum eadem ipsa evomat, palam est eum eadem ipsa comedisse. Quid illo abominabilius? Quid impurius illo ore qui tales mandit escas? Atqui hoc opus est naturæ, illud minime; imo et hoc et illud contra naturam est. Quomodo? Non enim secundum naturam est sine causa contumeliam inferre, sed contra naturam. Igitur nihil ut homo loquitur; sed alia ut fera, alia ut furens. Quemadmodum ergo corporeus morbus præter naturam est, sic et hic morbus. Et quia præter naturam est, si in illo moretur, paulatim perit; si secundum naturam moretur, non peribit. Mallem convivari cum homine lutum edente, quam cum talia loquente. Annon videtis porcos stercus edentes? sic et isti. Quid enim fœdius verbis quæ loquuntur contumeliosi? Hi curant nihil sanum loqui, nihil purum; sed si quid fœdum, si quid turpe, id agere et effari. Quodque gravius est, dum sese deturpant, alios se deturpare putant. Quod enim sese deturpent, inde liquet. Ne mihi enim eos, qui mendacia loquuntur, alleges. Sed sit quædam insignis meretrix, sive quis alius ex scena, qui cum alio pugnam conserat. Hinc ille ipsi ista loquatur; hic rursum eadem repetat, uter magis contumelia afficitur? Nam ille quidem quod penes se habuit audivit; hic vero quod non habuit. Itaque illi nihil accessit turpitudinis; huic vero

plurimum. Sed sint quædam edita opera, quæ solus ille contumeliosus noverit. Deinde, qui ante tacuerat, contumeliam efferat; sic idem ipse magis contumelia affectus est. Quomodo? Præco malitiæ factus, infidelitatis famam accipit, et omnes subito se incusantes videbit, ac talia ubique loquentes. Si enim, inquient, homicidii conscius erat, omnia enuntiare oportebat. Omnesque illum quasi ne homo quidem sit aversantur, odio habent, feram esse dicunt immanem : huic vero magis ignoscunt, quam illi. Non enim perinde eos, qui vulnera habent odio habemus, atque illos qui ea revelare cogunt. Ita et hic contumelia affecit, non illum modo, sed etiam se ipsum et audientes, communemque hominum naturam, perculsit auditorem : nihil boni fecit. Ideo dicit Paulus : « Si quis bonus sermo » ad ædificationem ,ut det gratiam audientibus[1]. » Bona loquentem habeamus linguam, ut simus desiderabiles et amabiles. Verum eo usque malitiæ pervenerunt omnia, ut de quibus erubescere oporteret, de iis plerique glorientur. Hæc plerumque minitantur quidam : « Non poteris linguam meam ferre. » Hæc mulieris verba sunt, vetulæ ebriæ et indecoræ, eorum qui forum frequentant, lenonis. Nihil turpius his verbis, nihil viro indignius, nihil muliebrius, quam in lingua robur habere, in conviciis altum sapere, ut ii qui in pompis agunt, ut mimi, parasiti, adulatores. Porci magis, quam homines sunt, qui de talibus gloriantur. Cum oporteret te ipsum defodere; cum oporteret, si quis ea tibi testificaretur, testimonium fugere quasi inimicum et non virile. Tu vero præco contumeliarum es; sed nihil lædere poteris eum qui male audit. Quamobrem rogo, cogitantes quanta sit nequitia, de qua et gloriantur quidam, resipiscamus, emendemus eos qui sic insaniunt : hos eliminemus e civitate consessus, linguam ornemus

[1] Ephes. IV, 29.

nostram, et ab omni maledicto liberemus, ut possimus a peccatis purgati, supernam benevolentiam nobis conciliare, et Dei clementia dignari, gratia et miserationibus Unigeniti ejus, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXII.

CAPUT XV.

Morati sunt autem ibi tempu non modicum cum Discipulis [1]. Et quidam descendentes de Judæa, docebant fratres : Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysis, non potestis salvari [2].

I. Vide ubique transitum ad gentes necessario a Judæis inductum. Antehac accusatus rationem reddebat, et excusantis more omnia loquebatur; id quod sermonem magis acceptum reddebat. Deinde Judæis aversantibus, venit ad gentes. Hic iterum videns aliam altercationem, legem statuit. Quia enim, utpote a Deo docti, indiscriminatim omnibus loquebantur, hoc Judæos qui aderant ad zelum provocavit. Nec modo circumcisionem docebant, sed etiam sine illa salutem haberi non posse dicebant. Cui rei contraria docere oportebat, nempe si circumcidamini, salutem consequi non potestis. Vides-ne frequentes tentationes intus et foris. Recte autem providetur hoc fieri Paulo præsente : ut contradicat. Non dixit Paulus : « Quid enim? annon sum fide dignus post tot signa? » sed propter illos

[1] Act. XIV, 27. — [2] Id. XV, 1.

morem gessit. Et vide, discunt omnes eaquæ in gentes facta erant, etiamque Samaritani, et gaudent. « Facta ergo sedi» tione et quæstione non minima Paulo et Barnabæ adversus » illos, statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas, et qui» dam alii ex illis ad Apostolos et presbyteros in Jerusalem » super hac quæstione. Illi ergo præmissi ab Ecclesia pertran» sibant Phœnicem et Samariam narrantes conversionem » gentium : et faciebant gaudium magnum omnibus fratri» bus. Cum autem venissent Jerosolymam, suscepti sunt » ab Ecclesia, et ab Apostolis et senioribus, annuntiantes » quanta Deus fecisset cum illis [1]. » Vide cum quanta œconomia res geratur. « Surrexerunt autem quidam de hæresi » Pharisæorum, qui crediderant, dicentes : Quia oportet » circumcidere eos, præcipere quoque servare legem Moysi. » Conveneruntque Apostoli et seniores videre de verbo hoc. » Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit » ad eos : Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus » Deus in vobis elegit per os meum audire gentes verbum » Evangelii, et credere [2]. » Vide Petrum jam olim separatum a negotio et hactenus judaïzantem. « Vos scitis, » inquit : forte aderant ex iis qui olim accusaverant illum circa Cornelium, et ingressi sunt cum illo : ideo illos adducit testes. « Ab antiquis diebus elegit in vobis Deus. » Quid est, « In vobis ? » vel in Palæstina, inquit, vel præsentibus vobis. « Per os meum. » Vide quomodo ostendat Deum per se locutum, et nihil humanum. « Et cordium cognitor Deus » testificatus est ipsis. » Ad spirituale testimonium adducit illos. « Dans illis Spiritum sanctum, sicut et nobis [3]. » Vide quomodo ubique gentes exæquat. « Et nihil discernit inter » nos et illos, fide purificans corda eorum [4]. » A fide sola, inquit, eadem consecuti sunt. Et hæc illis monita dantur; imovero hos docere potest fide sola esse opus, et non

[1] Act. xv, 2-4. — [2] Ibid. 5-7. — [3] Ibid. 8. — [4] Ibid. 9.

operibus vel circumcisione. Neque enim hæc dicunt tantum ut gentium causam agant; sed etiam illos instituunt ut discedant a lege. Sed tamen nondum hæc dicunt. « Nunc » ergo cur tentatis Deum imponere jugum super cervices » Discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus. Sed per gratiam Domini Jesu credimus » salvari quemadmodum et illi [1]. » Quid est illud. « Tentatis » Deum? » Cur non creditis, inquit, Deo? Cur tentatis eum, quasi non possit fide servare? Itaque infidelitatis est legem inferre. Deinde ostendit eam illis non fuisse utilem : et totum in legem non in illos rejicit, atque accusationem succidit. « Quod non potuimus nos, inquit, et patres nostri » portare. Sed per gratiam Domini Jesu credimus salvari, » quemadmodum et illi. » Quanta virtute plena sunt hæc verba? quæ Paulus multis in Epistola ad Romanos dixit, eadem et hic dicit. « Si enim Abraham, inquit, ex operibus » justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum [2]. » Vides-ne hoc illos magis instituere, quam gentes defendere? Sed si quidem absque ulla occasione hæc dixisset, forte non suspectus esset. Initio autem hinc sumpto, deinde sine metu loquitur. Et vide quomodo ubique omnia, quæ inimici moverunt, illis prosint. Nisi enim illi movissent, hæc dicta non fuissent; nec etiam quæ sequuntur. Hinc discunt, quod etiamsi gentes adduci noluissent, non tamen esse illas despiciendas. Sed supra dicta exploremus. « In » vobis, inquit, elegit, et ab antiquis diebus. » Hoc dicit, ostendens id olim non nunc fuisse. Non parum autem est quod etiam Judæis credentibus hoc avertatur. Duobus vero id quod dicit confirmatur, et tempore et loco. « Et quod ele- » git. » Bene, sicut in ipsis, non dixit : « Voluit, » sed, « Ele- » git. » Undenam id liquet? A Spiritu, inquit. Deinde ostendit non gratiæ tantum, sed etiam virtutis testimonium hoc

[1] Act. XV, 10, 11. — [2] Rom. IV, 2.

illis esse, quod nihil minus ipsis præbeat. Nihil enim, inquit, discernit inter nos et illos : ergo cor ubique quærendum. Et opportune dixit : « Cordium cognitor Deus testificatus est ipsis [1] ; » sicut et illic. « Tu, Domine, cordium » cognitor omnium, ostende. » Quia enim hoc vult, vide quid inferat. « Nihil discernit inter nos et ipsos. » Cum illorum testimonium diceret, tunc magnum illud effatus est, quod Paulus ait : « Neque circumcisio quid valet, neque præputium [2]. Et ut duos condat in semetipso. » Horum omnium semina in concione Petri habentur. Et non dixit : « Inter eos qui ex circumcisione ; » sed, inter nos, id est, Apostolos. Deinde ne videatur contumelia esse illud, « Nihil, adjicit : » Fide purificans corda eorum, » et hinc tollit suspicionem. Expurgavit primo sermonem, et tunc ostendit non malam legem, sed illos infirmos esse.

II. Vide quomodo terribiliter desinat. Nihil ex Prophetis loquitur ipsis ; sed ex præsentibus rebus, quarum ipsi testes erant. Jure et illi postea testificantur, et sermonem roborant ex iis quæ jam facta sunt. Et vide : in Ecclesia permittit primo quæstionem moveri, et tunc loquitur. Quia igitur non memoravit circumcisos, sed gentes : illud enim paulatim insinuatum, firmius evadebat ; illud vero tentantis erat an possit post legem servare ; vide quid faciat. Ostendit illos in periculo esse, siquidem id quod non potuit lex, potuit fides : illa vero cadente, necesse est illos in perniciem ire. Nec dixit : « Increduli estis, » quod molestius fuisset, cum maxime res evicta fuisset. Jerosolymis igitur ex gentibus nulli erant, Antiochiæ autem fuisse constat. Ideo commigrant, nec modico tempore istic manent. Insurrexerunt autem quidam de Pharisæis, adhuc ambitionis morbo laborantes, et volentes sibi hærere eos qui ex gentibus erant. Atqui et Paulus in lege doctus erat, neque ta-

[1] Act. I, 24. — [2] I Cor. VII, 19.

men sic erat affectus. Postquam autem inde venerat, jam dogma accuratius erat. Nam si ii, qui Jerosolymis sunt, nihil hujusmodi præcipiunt, multo minus hi. Vides-ne quotquot principatum non ambiunt, in fide gaudere? Non ambitiosæ igitur erant narrationes, neque ad ostentationem, sed ad defensionem prædicationis gentibus factæ. Ideo nihil dicunt eorum quæ cum Judæis sibi evenerant. Magna erat pertinacia Pharisæorum, qui etiam post fidem, legem tuebantur, nec obtemperabant Apostolis. Sed vide, quam mansuete nec cum auctoritate loquantur : hæc quippe amabilia sunt magisque animo infiguntur. Vides-ne nusquam esse verborum ostentationem; sed per res ipsas agi et per Spiritum sanctum? Attamen cum tot indicia haberent, adhuc mansuete loquuntur; sed vide, non veniunt accusaturi eos qui Antiochiæ erant : sed illinc iterum occasionem sumunt. Sic meditabantur aliis præesse, qui Apostolis nescientibus reprehensi sunt. Attamen nihil horum illi protulerunt; at ubi probarunt, tunc vehementius scribunt. Magnum certe ubique bonum æquitas : æquitatem dico, non frigiditatem; æquitatem, non adulationem. Hæc enim multum inter se distant. Nihil Paulum exasperabat, nihil Petrum. Cum habes demonstrationes, cur irasceris? An ut illas enerves? Non potest unquam iratus persuaderi. Etiam heri de ira disseruimus; nihil vetat quominus etiam hodie : frequens forte hortatio quidpiam efficiet : nam pharmacum vim habens curandi vulnus, nisi frequenter apponatur, totum perdit. Ne putetis vos condemnari ex frequenti hujusmodi oratione; si enim vos condemnarem, non concionarer. Nunc vero sperantes vos multum hinc lucraturos esse, hæc loquimur Utinam nulla esset alia concionandi occasio vel cura, quam quomodo vitia nostra superemus. Quomodo enim non absurdum fuerit, regibus in deliciis viventibus, et tanto honore, nihil aliud curæ esse

vel in mensa, vel alio quovis tempore, quam quomodo inimicos vincere oporteat, et ea de causa quotidie conventus agere; duces ac milites allegere, tributa exigere : et in civilibus rebus has duas tantum res necessarias esse putare, ut inimici vincantur, et sui in pace degant; nos vero ne per somnium quidem de his tractare; sed quomodo agrum emamus, quomodo servos, quomodo opes augeamus, quotidie sine nausea curemus : de rebus autem nostris et vere nostris, nec loqui, neque alios dicentes audire velimus? Qua de re ergo vis disseratur? An de prandio? sed hæc ad coquos verba pertinent. An de pecuniis? sed hæc negotiantium sunt, et mercatorum. An de ædificiis? sed hæc architectorum et latomorum sunt. An de terra? sed hæc ad agricolas. Nobis vero nullum aliud est opus, quam quomodo divitias paremus animæ. Ne ergo fastidiosus vobis sermo sit. Cur enim nullus accusat medicum quod semper de medicina loquatur, neque alios artifices quod de arte sua disserant? Si namque vitia nostra sic domita essent, ut non ultra monitis opus haberent, jure quis nos incusaret quod ad ostentationem loqui vellemus. Imo neque sic. Nam etiamsi emendata essent, sic quoque monendum esset, ne recideremus. Etenim medici non ægros tantum, sed etiam bene valentes alloquuntur, librosque habent super ea re, ut et morbos curent, et valetudinem servent. Itaque etsi sani essemus, neque sic absistere oporteret; sed omnia facere ut valetudinem servaremus.

III. Cum autem ægrotemus, duplex est verborum necessitas, tum ut a morbo liberemur, tum ut liberati, ne rursum incidamus. Ergo curandi methodum nunc tractamus, nec de sanitate agitur. Quomodo quis malum hoc vitium excindet, quomodo vehementem sedabitis febrem? Videamus unde orta sit, et causam tollamus. Unde oriri solet? Ex arrogantia et tumore multo. Hanc ergo causam

tollamus, morbusque sublatus erit. Quid est arrogantia? Unde nascitur? Forte namque jam aliud principium adire periclitamur. Igitur quam sermo indicabit viam, illam sequemur, ut malum radicitus evellamus. Unde ergo oritur arrogantia? ex eo quod nostra non exploremus; sed de natura quidem terræ, etsi agricolæ non simus, curiose inquiramus, et de natura plantarum, de natura auri, etsi mercatores non simus, de vestimentis, deque omnibus; de nobis autem, deque natura nostra, ne minimum quidem curamus. Et quis, inquies, ignorat naturam suam? Multi, et forte, paucis exceptis, omnes. Et, si placet, hinc ducam argumentum. Dic enim mihi, quid est homo? si quis interroget. Qua in re differt a brutis? Quomodo cognatus est cœlestibus? Quid potest ex homine fieri? An poteris recte respondere? non quidem puto. Sicut enim in materia quadam, sic et in homine, materia quidem est homo : potest autem fieri et Angelus, et bestia. Annon videbitur extraneus hic sermo? Atqui sæpe illum in Scripturis audistis. De quibusdam enim hominibus dicebatur : « Angelus Domini est; » et « Ex labiis ejus quærent judi- » cium; » et rursum, « Mittam Angelum meum ante faciem » tuam[1]. » Ex quibusdam vero, « Serpentes, genimina » viperarum[2]. » Demum secundum cujusque usum potest fieri et Angelus et homo. Quid dico Angelus? etiam Dei filius. Nam ait : « Ego dixi : Dii estis, et filii Excelsi om- » nes[3]. » Quodque majus est, potestatem accepit, ut fiat et homo et Angelus, et Dei filius. Et est homo Angeli creator. Fortasse vos hoc dictum perturbavit? Sed audite Christum dicentem : « In resurrectione neque nubent, » neque nuptui tradentur; sed sunt sicut Angeli[4]; » et rursum, « Qui potest capere, capiat[5]. » In summa virtus

[1] Malach. II, 7, et III, 1. — [2] Matth. XII, 34. — [3] Psal. LXXXI, 6. — [4] Luc. XX, 36. — [5] Matth. XIX, 12.

Angelos facit : virtus in nostra potestate est, ergo Angelos possumus creare, etsi non natura, certe proposito. Virtute namque absente, nihil proderit si quis etiam Angelus natura fuerit : id quod ex diabolo liquet, qui ante Angelus fuit. Virtute autem præsente, nihil damni est hominem esse natura, ut ex Joanne, qui homo erat, et ex Elia liquet, qui in cœlum ascendit, ex omnibusque qui eo abituri sunt. Hi namque licet corporei, non prohibentur habitare cœlum, illi vero incorporei licet, non potuerunt in cœlo manere. Nemo igitur angatur vel indignetur contra naturam quasi ab illa impediatur; sed contra propositum voluntatis. Leo diabolus effectus est ex incorporeo. Ecce, inquit, « Adversarius noster diabolus tanquam » leo rugiens circuit quærens quem devoret[1]. » Nos Angeli a corporibus. Ut enim si quis pretiosa inventa materia, cum non sit artifex, et illam despiciat, magno afficitur damno; sive margaritas, sive uniones, sive quid simile repererit; sic et nos, si ignoremus naturam nostram, admodum illam dispiciemus; si noscamus, multum adhibebimus studium, et magnum lucrum reportabimus. Ex hac enim regium fit indumentum, ex hac domus regia, ex hac regia membra. Ne natura nostra abutamur in damnum nostrum. Nos parum minores Angelis fecit[2], ex morte, inquam; sed parum illud jam recepimus. Nihil igitur prohibet quominus statim angeli simus, si velimus. Velimus ergo, velimus, et nos ipsos exercitantes gloriam referamus Patri et Filio et Spiritui sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Petr. v, 8. — [2] Psal. VIII, 6.

HOMILIA XXXIII.

CAPUT XV.

Et postquam tacuerunt, respondit Jacobus dicens : Viri fratres, audite me. Simeon narravit quomodo primum Deus visitavit, ut sumeret ex gentibus populum in nomine suo. Et huic consonant sermones Prophetarum[1].

I. Hic episcopus erat in Jerosolymitana Ecclesia[2] : ideoque postremus loquitur. Et impletur illud : « In ore » duorum vel trium testium stabit omne verbum[3]. » Vide autem et hujus prudentiam, qui ex novis et ex veteribus Prophetis sententiam suam confirmat. Non enim poterat aliquod opus ostendere ut Petrus, ut Paulus. Et bene provisum est, ut ab illis hæc fierent, qui non habitaturi erant Jerosolymis; et hic, qui Jerosolymitanos docebat, nec obnoxius illis esset, nec illorum sententiæ oppositus. Et quid dicit. « Viri fratres, audite me. Simeon narravit. » Quidam dicunt hunc illum esse qui a Luca memoratur; alii alium cognominem; sive hic, sive ille sit, non ulterius inquirendum, sed ea quæ dicit ut necessaria excipienda sunt. « Viri fratres, » inquit. Magna viri modestia et perfectior est hæc concio, quæ scilicet finem rebus imponat. « Quomodo primum Deus visitavit ut sumeret ex gentibus » populum nomine illius. Et huic consonant sermones Pro» phetarum. » Quia ille a tempore notus erat, nec fide

[1] Act. xv, 13-15. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 196-199. — [3] Deut. XVII, 6.

dignus habebatur, quod antiquus non esset; veterem quoque prophetiam inducit dicens : « Sicut scriptum est : » Postea revertar et reædificabo tabernaculum David quod » decidit, et erigam illud : ut requirant cæteri hominum » Dominum : et omnes gentes, super quas invocatum est » nomen meum, dicit Dominus, qui facit hæc omnia[1]. » Quid ergo? An erecta est Jerosolyma? annon potius diruta fuit? sed non his de rebus ipse loquitur. Et quam dicit erectionem? Eam quæ post Babylonem. « Nota a sæculo » sunt Deo omnia opera sua[2]. » Deinde quam fide dignus sermo sit innuit, quia nihil novum, sed ab initio omnia præstituta sunt : sequitur sententia. « Propter quod ego » judico non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur » ad Deum; sed scribere ad eos ut abstineant se a conta» minationibus simulacrorum, et fornicatione, et suffocato, » et sanguine. Moyses enim a temporibus antiquis per » omnes civitates habet qui prædicent eum in synagogis, » ubi per omne sabbatum legitur[3]. » Quia illi non audierant de lege, merito hæc imperat de lege, ne videatur illam abrogare. Et vide quomodo non sinat eos hæc ex lege audire; sed ex se ipso dicens : « Judico ego, » id est, a me ipso, non quia audivi ex lege. Demum commune dogma profertur. « Tunc placuit Apostolis et senioribus, » et omni Ecclesiæ, eligere viros ex eis, et mittere Antio» chiam cum Paulo et Barnaba, Judam qui cognominaba» tur Barsabas, et Silam, viros primos in fratribus. Scri» bentes per manum eorum hæc[4]. » Vide illos non temere illa statuere; sed ut sententia fide digna sit, mittunt hos a se, ut suspecti non essent Paulus et socius. Et vide quam graviter illos objurgantes scribant : « Apostoli, seniores et » fratres iis, qui sunt Antiochiæ, in Syria et in Cilicia fra-

[1] Amos. IX, 11, et Act. XV, 16, 17. — [2] Ibid. 18. — [3] Ibid. 19-21. — [4] Ibid. 22, 23.

» tribus qui ex gentibus, salutem. Quoniam audivimus » quia quidam ex nobis turbaverunt vos, verbis evertentes » animas vestras, dicentes ut circumcidamini et servetis » legem, quibus non mandavimus[1]. » Sufficiens erat accusatio temeritatis illorum, et digna Apostolorum æquitate, nihil majus ultra dicentium. « Placuit nobis collectis in » unum eligere viros et mittere ad vos, cum charissimis » nostris Barnaba et Paulo, viris qui tradiderunt animas » suas pro nomine Domini nostri Jesu Christi[2]. » Itaque ostenditur non tyrannice rem agi, omnibus hæc placere, et hæc cum deliberatione scribi. Electos, inquiunt, viros ex nobis. Deinde ne videatur ex calumnia Pauli et Barnabæ illos mitti; perpende laudes ipsorum : « Viris, inquiunt, » qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri » Jesu Christi. Misimus ergo Judam et Silam, qui et ipsi » vobis verbis referent eadem. Visum est enim Spiritui » sancto et nobis[3]. » Nihil ergo humanum, si Spiritus hæc statuat. « Nihil ultra imponi vobis oneris. » Rursum onus vocant legem. Hinc de illis ipsis rationem reddunt. « Nisi hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis » simulacrorum, et suffocato, et fornicatione et sanguine, » a quibus custodientes vos, bene agetis[4]. » Hæc nova lex non præcipit. Nusquam enim de his locutus est Christus : sed a lege hæc sumunt. « Et suffocato, » inquit. Hic cædem cohibet. « Illi ergo dimissi venerunt Antiochiam, et » congregata multitudine, tradiderunt epistolam. Quam » cum legissent, gavisi sunt super consolatione[5]. » Postea ut ostendat quomodo illos consolati sint, subdit. « Judas » autem et Silas et ipsi, cum essent Prophetæ, verbo plu» rimo consolati sunt fratres, et confirmaverunt. Facto » autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace a » fratribus ad Apostolos[6]. »

[1] Act. xv, 24. — [2] Ibid. 25, 26. — [3] Ibid. 27, 28. — [4] Ibid. 29. — [5] Ibid. 30, 31. — [6] Ibid. 32, 33.

II. Non ultra seditiones et pugnæ: ideoque confirmatis illis, cum pace abierunt. Adversus Paulum enim contentiosiores erant: ac deinde Paulus docet. Sic nullus fastus erat in Ecclesia, sed bene constituta omnia. Et vide: post Petrum Paulus loquitur, et nemo reprimit; Jacobus expectat, nec exilit: illi enim principatus concreditus erat. Nihil hic Joannes, nihil alii Apostoli loquuntur, sed tacent, nec indignantur; sic vana gloria vacui animi erant. Sed superiora repetamus. «Post quam tacuerunt, inquit, respon» dit Jacobus dicens: Simeon narravit quomodo primum »Deus visitavit.» Initio vehementius Petrus loquebatur; hic vero mansuetius. Ita semper faciendum est ei, qui in magna potestate est et onerosa, aliis mittenda; ipse autem mitius agere debet. Recte dixit: «Simeon narravit,» quasi ille aliorum referat sententiam. Vide quomodo hoc antiquum esse ostendat. «Ut sumeret, inquit, ex gentibus populum »nomini suo.» Non solum elegit, sed etiam nomini suo; id est, gloriæ suæ. Non pudet nomen suum ex assumptione gentium gloriam vocare. Hæc enim major est gloria. Hic vero quid magnum subindicat. Quodnam illud? Hi, inquit, ante omnes: postea vero. «Convertam me et reædificabo » tabernaculum David, quod decidit.» Si quis accurate exploret, Davidis regnum nunc stare inveniet. Nam cum ex eo prognatus regnet, stat ubique regnum ejus. Quid prosunt enim domicilia et urbs, si subditi non sint? Et quid damni ex urbis excidio, cum omnes etiam animas suas impendere velint? Itaque non modo stat; sed et omnium splendidissimum factum est: nam per totum nunc orbem celebratur. Illud evenit, ergo et hoc evenire oportet. Ubi autem dixit, «Reædificabo,» causam addit: «Ut requirant » cæteri homines Dominum.» Si ergo ideo erecta est civitas propter eum, qui ex ipsis, palam est reædificatæ civitatis causam fuisse gentium vocationem. Quinam sunt reliqui?

Illi qui tunc relinquebantur. Sed vide illum et ordinem custodire, et secundos illos inducere. « Dixit Dominus, » qui facit hæc omnia. » Non modo dicit, sed et facit. Ergo Dei opus est vocatio gentium. Aliud erat quod quærebatur, quod clarius dicebat Petrus : « Non oportet illos cir» cumcidi. » Cur ergo hæc concionaris? Sane non hoc dicebant illi, quod credentes non admittendi essent, sed quod cum lege admittendi. Et hoc etiam Petrus bene concionatus est. Sed quia illud maxime omnium auditores turbabat, hoc etiam ille curat. Et vide id quod oportebat lege statui, non servandam esse legem, id Petrus induxit : Quod vero nostrum est, id jam olim susceptum fuit : hoc dicit iste, et versatur in eo, de quo nihil Scriptum erat; ut per rem concessam illorum curata mente, hoc etiam opportune induceret. « Ideo ego judico non inquietari eos » qui ex gentibus convertuntur; » id est, non avertendos esse. Nam si Deus vocavit, et illæ observationes avertunt, contra Deum pugnamus. Et recte dixit, « Qui ex gentibus » convertuntur, » declarans supernam de illis Dei providentiam, ipsorumque obsequentiam vocanti obtemperantium. Quid sibi vult illud, « Judico ego? » id est, cum potestate dico rem ita esse. « Sed scribendum ipsis esse ut » abstineant, inquit, ab immolatis idolorum a fornica» tione, a suffocato et sanguine. » Hæc enim licet corporalia, observatu necessaria sunt, quia magna pariebant mala. Ne quis vero objiciat : Quare non Judæis etiam talia scribimus? adjicit : « Moyses a temporibus antiquis per omnes » civitates habet qui prædicent eum; » id est, Moyses illis frequenter loquitur : hoc sibi vult enim illud, « Per omne » sabbatum legitur. » Vide quantum se attemperet. Ubi nihil nocuit, doctorem illis instituit, et gratiam largitus est, nihil impedientem, permittens Judæis ut illum per omnia audiant, et gentiles ab eo abducens. Deinde ex iis,

quibus videbatur ipsum honorare et suis doctorem constituere, gentes ab illo abduxit. Cur ergo ab illo non discunt? ob inobsequentiam suam. Hinc ostendit ipsis nihil ultra observandum esse. Quod si non scribamus, non est quod illi debeant aliquid amplius observare; sed quod illi hæc dicentem habeant. Nec dicit : « Ne scandalizemus eos, neque subvertamus, » ut Paulus Galatis dixit[1]; sed, « Ne » inquietemus : » id quod nihil aliud opus indicat, quam obturbationem. Sic totum solvit. Et videtur quidem etiam legem servare, quod ex illa hæc assumat; sed solvit illam, quod hæc sola assumat. Atqui sæpe illis de his locutus est; sed ut videretur etiam legem honorare : et hæc non quasi a Moyse dicens, sed quasi ab Apostolis : et ut multa faceret præcepta, unum divisit. Hoc illos maxime sedavit. Ex providentia vero dissensio facta est, ut post dissensionem firmius esset dogma. « Tunc placuit Apostolis, inquit, » viros primarios in fratribus mittere. » Non vulgares, sed præcipuos mittunt electos; iis qui Antiochiæ erant, inquit, in Syria et in Cilicia, ubi morbus ortus fuerat.

III. Vide quomodo nihil molestum contra illos dicant, sed id unum spectent, ut recte res curetur. Hoc enim efficiebat, ut qui illic seditionem moverant, confiterentur. Non dixerunt; « Seductores et perniciosi, » et his similia. Licet ubi opus est hoc faciat Paulus, ut cum dicit : « O » plene omni dolo[2] ! » Hic vero cum emendati essent, non erat opus. Et vide : non hoc ponunt : « Quidam ex nobis jusserunt vos legem servare. » sed, « Turbaverunt vos ver- » bis evertentes. » Nulla magis propria dictio erat. Nullus ita dixit : « Animas, quæ jam firmatæ erant, inquit, subvertentes, quasi in ædificio, quæ ab illis facta erant ponentes. « Quibus, inquit, non præcepimus. Placuit ergo » nobis una collectis unanimiter cum dilectis. » Si dilecti,

[1] Galat. I, 7. — [2] Act. XIII, 10.

non contemnent eos. Si tradiderunt animas, ipsi quoque fide digni sunt. « Misimus ergo, inquit, Judam et Silam, » et ipsos verbo annuntiantes hæc. » Oportebat enim ut non Epistola sola compareret, ne dicerent ipsos extorsisse, et alia pro aliis dixisse. Laus Pauli et socii eorum ora obstruxit. Ideo namque neque Paulus solus neque Barnabas solus venit; sed etiam alii de Ecclesia, ne utervis suspectus esset, quia dogma illud amplexus erat, neque ii tantum qui ab Jerosolymis. Ostendit quam fide digni sint: Non exæquantes se, inquit : neque enim ita insaniunt. Ideoque addidit illud, « Hominibus qui tradiderunt animas » suas pro nomine Domini nostri Jesu Christi. » Et cur dixit : « Visum est Spiritui sancto et nobis. » Atqui sufficiebat dixisse, « Spiritui sancto. » Sed illud, « Spiritui sancto » ponitur, ne putarent humanum quid esse; illud vero, « nobis, » ut discerent ipsos etiam admittendos esse, licet in circumcisione essent. « Nihil ultra, inquiunt, vobis » imponi onus. » Hæc dicunt, quia ad infirmos sermo erat, et formidolosos. Ideoque et hoc adjicitur. Ostendit autem non indulgentiæ sermonem esse, ut parcerent illis ut infirmis; imo contra. Magnus enim doctorum pudor fuisset : id enim superfluum fuisset onus. Vide brevem Epistolam nihil redundans habentem, nec apparatum, nec syllogismos, sed præceptum. Erat enim lex Spiritus. Sæpe hoc vocant onus. « Congregata multitudine tradiderunt Epis» tolam. » Post Epistolam et ipsi verbis exhortantur. « Hac item re opus erat, ut ab omni suspicione liberarentur. Et » ipsi, inquit, cum essent Prophetæ, sermonibus multis » exhortati sunt fratres. » Quam fide digni essent hic ostenditur. Potuisset et Paulus; sed hos adesse opus erat.

« Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum » pace. » Non jam seditio, non jam aversio. Hic mihi videtur illos dexteram accepisse, ut ipse ait : « Dexteras dede-

» runt mihi et Barnabæ communionis[1]. » Postea dicit : « Nihil mihi addiderunt. » Ejus namque sententiam confirmarunt, laudaverunt eam et mirati sunt. Ostendit hoc posse humanis ratiociniis conspici, nec solum a Spiritu, quia admiserunt peccatum correctu difficile. Tales quippe res non egent Spiritu. Ostendit cætera non esse necessaria; imo superflua esse : siquidem hæc necessaria. « Ab his » si servaveritis vos ipsos, inquit, bene facitis. » Declarat nihil ipsis deesse, sed hoc sufficere. Poterat et sine litteris, sed ut lex ita scripta esset, Epistolam mittunt. Et iterum, ut legi obtemperarent, et illis dicebant, et illi hoc faciebant, et cum pace. Verum ne offendiculo nobis sint hæretici. Vide enim in principio prædicationis quot offendicula : non dico ea quæ ab iis qui foris; illa quippe nihil erant; sed quæ intus. Primo Ananias : deinde murmur; hinc Simon magus; postea, ii qui Petrum accusabant ob Cornelium; sub hæc, fames; demum hoc ipsum caput malorum. Neque enim potest bonum quodpiam esse, quin sit etiam aliquod malum. Ne itaque turbemur, si quidam scandalizentur; sed et pro his gratias agamus Deo, quia nos probatiores efficit. Neque enim afflictiones tantum, sed etiam tentationes nos splendidiores reddunt. Qui enim, nemine in errorem inducente, veritati hæret, non vehemens veritatis amator fuerit; sed qui multis retrahentibus hæret, ille clarus. Quid ergo? an hac de causa fiunt scandala? Non dico quod Deo hoc faciente : absit; sed quod ille per illorum nequitiam nobis benefaciat : nam ipse illa fieri nunquam voluisset. « Da illis, inquit, ut unum sint[2]. » Cum autem scandala fiunt, nihil ipsis nocent; sed etiam prosunt illis; sicut et Martyribus inviti prosunt, qui illos ad martyrium trahunt. Non utique a Deo ad hoc impelluntur. Sic et hoc loco, ne videamus quod multi scandali-

[1] Galat. II, 9. — [2] Joan. XVII, 21.

zentur. Hoc indicium est dogma esse eximium, quod multi simulent et imitentur. Neque enim simularent nisi bonum esset. Et hoc jam vobis palam faciam.

IV. Unguenta, quæ fragrantia sunt, a multis adulterantur, ut, verbi gratia, folium amomi. Quia enim rara sunt et necessaria, multa spuria fiunt. Nemo igitur voluerit rem vilem adulterare. Vita pura multos habet qui se adulterent. Nemo simulare se velit improbum, sed potius monachum. Quid ergo gentilibus dixerimus? Venis gentilis et ait, Volo fieri Christianus : sed nescio cui adhæream. Multæ apud vos sunt pugnæ, seditiones et tumultus. Quod dogma eligam? quod præferam? singuli dicunt : « Ego veritatem dico. » Cui credam, qui nihil Scripturarum sciam? Et illi utrinque idem proferunt. Sane hoc multum pro nobis. Nam si quidem diceremus nos ratiociniis credere, merito turbareris. Si vero Scripturis nos credere dicamus, iisque simplicibus et veris, facile tibi fuerit judicare. Si quis cum illis consentit, Christianus est; si pugnat cum illis, hic procul est a canone. Quid ergo si ille veniens dixerit sic habere Scripturam, tu vero alio modo dixeris, et diverse interpretemini Scripturas sensus illarum distrahentes? Tu igitur, dic mihi, mentem-ne habes ac judicium? Et quomodo possim, inquiet, cum nesciam dijudicare vestra? discipulus esse volo; tu vero me jam doctorem facis. Si hæc dixerit, quid respondebimus? quomodo illi persuadebimus? Interrogemus an hoc sit obtentus : interrogemus an gentiles damnet. Omnino quidpiam dicet : neque enim non damnatis illis, ad nostra accedet. Interrogemus qua de causa condemnet; non enim temere condemnat. Manifestum est dicturum esse, quia numina illa sunt creaturæ, nec esse illa increatum Deum. Recte. Si hoc apud alias hæreses inveniat, contrarium vero apud nos, quo opus est sermone? Omnes confitemur Christum esse Deum.

Sed videamus qui pugnent, qui non pugnent : Nos qui dicimus esse Deum, digna Deo loquimur, quod potestatem habeat, quod non sit servus, quod sit liber, quod a se ipso omnia faciat. Ille vero contra. Rursum intrrogo : Si medicinam discere velis, num obiter et perfunctorie, quæso, ea quæ dicuntur suscipies. Atqui multa apud illos sunt dogmata. Si ergo simpliciter omnia quæ audies accipias, hoc viri non esset : si autem judicio et mente valeas, quod bonum verumque est omnino scies. Filium nos dicimus, et quod verum est dicimus. Illi vero dicunt quidem, sed non confitentur. Ut vero clarius loquar : illi quosdam habent, a quibus appellantur, hæresiarchæ certe nomen : sic singulæ hæreses. Nobis vir nullus nomen indidit; sed ipsa fides. Verum hoc prætextus obtentusque est. Cur enim, quæso, quando vestem empturus es, quamvis in arte textoria imperitus, non illa profers verba : Emere nescio ; me decipiunt ; sed nihil non agis ut discas ? Etiamsi quidvis aliud emere cupias, omnia curiose perquiris : hic vero ita loqueris. Itaque sic loquens, nihil omnino suscipies. Sit enim aliquis nullum omnino dogma habens; si dicat ille id quod tu de Christianis dicis : tanta multitudo hominum est, et varia habent dogmata ; alius gentilis est, alius Judæus, alius Christianus : nullum amplecti dogma oportet, illi enim inter se pugnant. Ego discipulus sum, judex esse nolo, neque ullum dogma condemnare. Non jam ille prætextus locum habet. Ut enim adulterinum ejicere potuisti ; sic poteris huc accedens quid sit utile explorare. Nam qui nullum dogma condemnat, hoc facile dicet : qui vero damnat, etsi nihil eligat, progressu temporis poterit videre quid oporteat. Ne prætextus quæramus : omnia quippe facilia sunt. Vis ostendam tibi hæc prætextum esse ? Scis quæ facienda, quæ non facienda ? Cur ergo non quæ facienda sunt facis, sed quæ non facienda ? Fac

illa ; et recta ratione quære a Deo, et ipse tibi omnino revelabit. « Deus enim, inquit, non est personarum acceptor[1] ; » sed in omni gente qui timet Deum, et facit justitiam, acceptus illi est. Non potest is, qui absque præjudicata opinione audit, non persuaderi. Ut enim si regula quædam esset, ad quam omnes dirigi oporteret, non multa consideratione opus esset, sed male metientem facile deprehenderemus ; ita et nunc. Quomodo ergo non vident? Multa id efficiunt, præjudicata opinio, humanæque causæ. Hoc etiam de nobis, inquies, illi dicunt. Quomodo? Num ab Ecclesia nos excidimus? num hæræsiarchas habemus? num ab hominibus nomen accipimus? Num dux quispiam nobis est, ut illis Marcion, illis Manichæus, illis Arius, illis alius hæresis princeps? Quod si nos cujuspiam nomen feramus; at non habemus sectæ auctores ; sed præfectos et gubernatores Ecclesiæ. Non habemus magistros super terram : absit; unum habemus in cœlis. Illi quoque, inquies, hæc obtendunt. Verum habent nomen, quod illos accusat, illorumque ora obstruit. Multi fuere gentiles, et nullus hæc interrogavit : et apud philosophos hæc erant, et nullus eorum, qui rectam sectam haberent, prohibitus est. Cur non dixerunt quando hæc movebant, quod et hi et illi Judæi essent, et utri obtemperare oportet, sed ut oportebat obtemperarunt? Et nos ergo Dei legibus obtemperemus, et omnia ut ipsi placita sunt faciamus, ac secundum ejus voluntatem vivamus, dum in præsenti vita degimus, ut in virtute præsenti transacta vita, promissa diligentibus se bona consequamur, et cum iis, qui ipsi placuerunt honoremur, gratia et benignitate unigeniti Filii ejus et sanctissimi vivificique Spiritus, unius et veræ Deitatis, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Act. x, 34.

HOMILIA XXXIV.

CAPUT XV.

Paulus autem et Barnabas morabantur Antiochiæ docentes, et evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini. Post aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes, visitemus fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo se habeant [1].

I. Vide iterum quanta humilitate sermonem cum aliis communicent. Et jam quidem reliquorum Apostolorum consuetudinem descripsit nobis Lucas, ostendens alios suaviores indulgentioresque esse, alios exactiores et austeriores. Diversa namque sunt dona. Quod autem hoc quoque sit donum liquet. Sed illud quidem aliis hominum moribus competit; hoc autem aliis. Etsi commutarentur, inutilia forent. Videtur quidem quædam esse dissensio: totum vero œconomia est. Illud enim fit, ut unusquisque locum qui sibi conveniat occupet. Alioquin vero, non oportebat ut omnes pari essent honore; sed ut alius præesset, alius subditus esset: et hoc etiam providentiæ opus est. Cyprii namque nihil tale exhibuerant, quale Antiocheni et reliqui: et illi mitiore, hi severiore magistro opus habebant. « Barnabas autem volebat secum assumere et » Joannem, qui cognominatur Marcus. Paulus autem roga- » bat, ut qui decessisset ab eis de Pamphylia, et non esset » cum eis in opus, non debere recipi. Facta est igitur dis-

[1] Act. xv, 35, 36.

» sensio, ita ut discederent ab invicem ; et Barnabas quidem assumpto Marco navigaret in Cyprum ; Paulus vero » electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei a fratribus[1]. » Sic et in Prophetis diversas sententias comperimus, et varios mores ; verbi gratia Elias austerus erat, Moyses mitis, Hic igitur vehementior est Paulus : sed sic tamen vide mansuetudinem ejus : « Rogabat, inquit, ut qui discessis- » sent ab eis de Pamphylia, non debere recipi. » Ut enim dux exercitus nollet bajulum semper habere sordidum ; sic neque Apostolus. Hoc etiam alios docuit, et illum emendavit. Ergo-ne improbus Barnabas ? Minime. Imo valde absurdum esset id putare. Quomodo non absurdum esset ob rem adeo levem, illum dicere improbum ? Sed vide primum hinc nihil mali provenisse; si cum integris gentibus sufficere possent, separati sint ; imo etiam hinc magnum prodiisse bonum. Deinde, si hoc non accidisset, non facile separari voluissent. Tu vero mireris velim, quod Lucas hoc non celaverit. Sed si separari oportebat, inquies, saltem sine dissensione. At hinc maxime humana ostenduntur. Nam si in Christo oportebat fieri, multo magis hic. Alioquin vero dissensio non mala est quando de talibus quispiam contendit, et cum justa ratione. Si certe eorum quisqiam quæ sua erant vel honorem quærens exasperatus esset, bene improbaretur : si vero uterque docere institueréque volens, alter hac, alter alia via processit : quod crimen fuerit ? Multa ex humana mente faciebant. Non enim erant lapides aut ligna. Et vide Paulum accusantem et causam dicentem. Reverebatur enim Barnabam præ humilitate multa, qui in tantis rebus sibi consors et secum fuerat. Sed non ita reverebatur, ut officium negligeret. Uter ergo melius consuluerit, non est nostrum pronuntiare. Interim vero magna fuit œconomia : siquidem hi secundam visitationem assecuturi erant, alii nullam. Non sine

causa autem Antiochiæ morati sunt; sed docebant. Quid docebant? Quid evangelizabant? Alios quidem fideles, alios nondum tales. Quia enim innumera scandala erant, opus erat ilorum præsentia. In hac quæstione observandum non in quo dissenserint; sed in quo mutuo consenserint. Sic majus bonum ex separatione prodiit, atque inde ortum est. Quid ergo? Inimici-ne recesserunt? Absit, vides enim postea Barnabam multis laudibus a Paulo celebrari in Epistolis. « Dissensio, inquit, facta est, » non inimicitia, neque contentio. Tantum valuit dissensio, ut separarentur; et jure quidem. Nam quod uterque putabat utile fore, postea non admisisset, eo quod simul essent.

II. Mihi videtur illam separationem prudenter esse factam, illosque mutuo dixisse: « Quandoquidem ego nolo, tu autem vis; ut ne pugnemus, loca distribuamus. » Itaque multum sibi mutuo cedentes hoc faciebant. Volebat Barnabas stare quod Paulus decreverat, ideo recessit; volebat similiter Paulus quod illi placebat; ideoque et ipse recedit. Utinam nos quoque tales separationes admitteremus, ut ad prædicandum abiremus. « Paulus autem, inquit, » electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei a fratribus. » Admirabilis est hic vir et valde magnus. Plurimum vero Marco profuit hæc pugna. Pauli namque severitas convertit illum, benignitas autem Barnabæ fecit ut ne relinqueretur. Itaque pugnant quidem, ad unum vero finem lucrum pertingit. Paulum enim videns velle discedere, multum exterritus, se ipsum damnavit: iterumque Barnabam videns ita sibi patrocinantem, valde illum dilexit, et ex doctorum pugna emendatus est Discipulus, tantum abfuit ne id offendiculo ipsi esset. Si enim pro suo id fecissent honore, jure offensus fuisset; sin pro ipsius salute, et si propter id unum contendunt, ut ostendant eum, qui ipsum honoravit, bene consuluisse, quid absurdum?

III. Vide Pauli prudentiam : non prius ad alias transit urbes, quam eas, quæ verbum acceperant, visitasset. « Per» ambulabat autem Syriam et Ciliciam confirmans eccle» sias[1]. Pervenit autem Derben et Lystram[2]. » Etenim stultum est temere currere. Hoc et nos faciamus. Primos primum instruamus, ne illi impedimento sint posterioribus. « Visitemus, inquit, fratres, quomodo se habeant, » hoc scilicet jure ignorabat; ut veniens fratres inviseret. Vide illum semper vigilem et sollicitum, nec desidem sedere, etsi innumera subiret pericula. Vides non ex formidine Antiochiam venisse. Etenim ut medicus ægrotos adibat : et visitandi necessitatem declaravit dicens : « In quibus præ» dicavimus verbum. » Recessit Barnabas, et non ultra socius fuit. « Electo, inquit, Sila, et traditus gratiæ Dei. » Quid hoc est? Precati sunt, Deo supplicarunt. Vide ubique orationem fratrum magna posse. Ac deinceps pedes ambulabat, ut in itinere videntibus se prodesset, et jure quidem. Nam cum festinarent, navigabant; nunc vero non item. « Et ecce Discipulus quidam erat illic nomine Timo» theus, filius mulieris Judææ fidelis, patre gentili. Huic » testimonium bonum reddebant fratres, qui Iconii et Lys» tris erant. Hunc voluit Paulus secum proficisci : et assu» mens circumcidit eum propter Judæos, qui erant in illis » locis. Sciebant enim omnes quod pater ejus erat genti» lis[3]. » Vere stupore digna est Pauli prudentia. Qui tantopere pugnaverat propter circumcisionem, qui omnia moverat; et non prius destitit, donec rem perficeret, confirmato dogmate, circumcidit Discipulum. Non modo alios non cohibet, sed hoc et ipse facit. Nihil Paulo prudentius : omnia, ut conducerent spectans, nihil temere et ex præjudicata opinione agebat. « Hunc voluit, inquit, secum pro» ficisci. » Hoc mirabile est quod assumpserit eum : « Propter

[1] Act. xv, 41. — [2] Id. xvi, 1. — [3] Ibid. 1-3.

»Judæos, inquit, qui erant in illis locis. » Hæc causa circumcidendi fuit. Non enim tulissent audire verbum ab incircumciso. Et cur? Vide præclarum opus. Circumcidit, ut circumcisionem tolleret. Dogmata enim prædicabat Apostolorum. Vides-ne pugnam, et per pugnam ædificationem? Non ab aliis impugnabantur; sed ipsi contraria facientes, ita Ecclesiam ædificabant. Dogma afferebant non circumcidendi, et circumcidit. «Et abundabant, inquit, »numero quotidie. » Vidisti-ne utilitatem circumcisionis? Deinde non moratur ibi, quippe qui visitandi gratia venisset. Sed quid? Ultra procedit. « Cum autem pertransirent »civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant de»creta ab Apostolis et senioribus, qui erant in Jerusalem. »Itaque Ecclesiæ confirmabantur fide, et abundabant nu»mero quotidie. Transeuntes autem Phrygiam et Galatiæ »regionem, prohibiti sunt a Spiritu sancto loqui verbum »in Asia. Relicta Phrygia et Galatia, in mediam regionem »festinabant. Cum venissent autem in Mysiam tentabant »ire in Bithyniam, et non permisit eos Spiritus[1]. »Quare prohibiti fuerunt non dicit, sed tantum prohibitos fuisse, nos docens ut solum obtemperemus, nec causas inquiramus : ostendensque illos multa humano more fecisse. « Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troa»dem : et visio per noctem Paulo ostensa est. Vir quidam »erat Macedo, stans, deprecans eum et dicens; Transiens »in Macedoniam, adjuva nos[2]. »Cur visio, et cur Spiritus sanctus ipse non jussit? Volebat eos hoc quoque modo attrahere. Etenim sanctis quoque visiones per somnium apparuerunt : et initio quoque ipse visionem habuit hominis ingredientis et imponentis sibi manus. Deinde ideo ipsum illo trahit, ut prædicatio extenderetur. Alioquin vero propter hoc prohibetur morari in aliis civitatibus, Christo ip-

[1] Act. XVI, 4-7. — [2] Ibid. 8, 9.

sum urgente. Hi namque Joanne fruituri erant multo tempore, et fortasse non multum habebant opus. Illo autem migrare oportebat, et pertransiens demum proficiscitur. « Ut autem visum vidit, statim quæsivimus proficisci in » Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus evange- » lizare eis. Navigantes autem a Troade recto cursu veni- » mus in Samothraciam : sequenti die Neapolim, et inde » Philippos, quæ est prima partis Macedoniæ civitas, colo- » nia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferen- » tes[1]. » Sic illi etiam Christus apparet dicens, quia Cæsari oportet te sisti[2]. Deinde loca recenset, historiam quippe texens, et ostendens ubinam moratus sit : indicatque illum in majoribus moratum, alias præteriisse. Dignitas est civitatis coloniam esse. Sed superiora repetamus. Necessitatem Barnabæ imponit dicens : « Visitemus civitates in qui- » bus annuntiavimus verbum. » Licet non oporteret rogare eum, quem postea accusaturus erat.

IV. Hoc etiam circa Deum et Moysem legimus. Ille rogat, Deus irascitur; ut quando dicit : « Si pater ejus ex- » puisset in faciem ejus[3]; » et rursum. « Dimitte me, et » iratus delebo populum hunc[4]. » Et Samuel quando lugebat Saülem[5]. Per utrumque enim magna eveniunt bona. Sic et nunc ille irascitur, sed non iste. Hoc apud nos item evenit. « Et dissensio, » apposite, ut ille erudiretur : nec videretur rem esse scenam. Neque enim qui semper cesserat, hic non cessisset : qui ita Paulum amabat, ut antehac quæreret eum Tarsi, et ad Apostolos ipsum introduceret, et eleemosynam communem faceret, et quod ad dogma attinet communiter susciperet. Itaque non propter hanc rem iratus fuisset. Sed separantur, ut doceant, et per separationem eos qui doctrina sua egebant instituant :

[1] Act. XVI, 10-12. — [2] Id. XXVII, 24. — [3] Num. XII, 14. — [4] Exod. XXXII, 32. — [5] 1 Reg. XV, 35.

Ut etiam alibi facit dicens : « Vos autem ne defatigemini » bonum facientes[1] : » et alios quoque increpat. Jubet autem bene facere erga omnes. Hoc etiam in consuetudine habemus. Hic autem mihi videntur alii quoque indignati esse in Paulum, et postea ille, ipsis seorsim adductis omnia facit, monet, hortatur. Multa potest concordia, multa charitas ; etiamsi pro re magna roges, etiamsi indignus sis : propter propositum audieris, ne timeas. « Perambulabat, » inquit, civitates. Et ecce erat Discipulus nomine Timo- » theus, qui testimonium habebat a fratribus, qui erant » Lystris et Iconii. » Magna fides Timothei, qui ab omnibus testimonium habet. Quando discessit Barnabas, alterum ipsi parem invenit : De hoc inquit : « Memor lacrymarum » tuarum, et fidei tuæ non simulatæ, quæ inhabitavit » primo in avia tua Loïde, et in matre tua Eunice[2]. Et as- » sumens, inquit, illum circumcidit. » Qua de causa, ipse addit dicens : « Propter Judæos qui erant in locis illis. » Ideo ergo circumciditur; vel etiam propter patrem, qui gentilis manebat. Ergo non circumcisus erat. Vide jam solutam legem. Quidam autem putant illum post prædicationem tantum esse, sed forsan hoc non est. « Ab infantia » enim, inquit, sacras Litteras nosti. » Illud igitur est dicen- » dum; vel fortasse, quia illum ordinaturus erat episcopum, et non decebat incircumcisum esse, jam autem gentibus nihil tale servandum erat. Neque hoc parvum erat; quando post tantum tempus hoc illis offendiculo erat. Initium abrogationis erat quod gentiles hæc non servarent, neque hinc læderentur, nihil minus haberent circa fidem : sponte demum desistebant. Quia igitur prædicaturus erat, ne dupliciter pungeret Judæos, hunc circumcidit, quamvis ex dimidio tantum esset, patre gentili, matre fideli. Attamen quia magnum erat opus hoc quod inter gentes hoc

[1] Thess. III, 13. — [2] 2 Tim. I, 4, 5.

ageret; non curavit illud; oportebat enim verbum disseminari. Ideo et ipse illum circumcidit. Hic etiam vide dum e contrario videtur agere, magnum peractum bonum: « Et » abundabant numero, inquit. » Vides-ne quomodo non solum nihil nocuerit circumcisio, sed et plurimum profuerit? Ut autem visionem vidit, statim, inquit, « Quæsivimus » proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos » Deus. » Vide, non jam per Angelum, ut Philippo, ut Cornelio. Sed quid? Per visionem apparet ipsi deinceps humano more, non divino. Ubi enim facilius erat persuadere, humanius; ubi magna vis desiderabatur, divinius. Nam ubi prædicare festinabat solum, ibi somnium ipsi apparet; ubi vero prædicare non permittebatur, ibi Spiritus revelat. Sic et illi Petro: « Surgens, descende. » Non enim facilia operabatur Spiritus, sed satis erat ipsi somnium. Josepho quoque facile credenti somnium apparet. Aliis vero visio. Ita et Cornelio et huic ipsi. « Et ecce, inquit, vir » Macedo stans, obsecrans et dicens. » Non dixit; « Præcipiens, » sed, « Obsecrans; » id est, pro iis qui curatione opus habebant. Quid est, « Certi facti? » hoc est conjectantes, inferentes. Nam quod Paulus viderit, et nemo alius, et quod prohibitus sit a Spiritu, et quod in terminis essent, ex his omnibus hæc inferebant. Alioquin navigatio illud indicabat. Neque enim multum tempus erat, quo in illam Macedoniæ radicem venerant. Atque ita « Dissensio » utiliter provisa fuit. Neque enim alias Spiritus sanctus operatus esset, neque Macedonia verbum suscepisset. Tantus vero ille profectus signum erat, rem gestam non fuisse humanam. Atqui non dixit Barnabam exacerbatum fuisse; sed inter illos dissensio fuit: si hic exacerbatus non est, neque ille.

V. Hæc cum sciamus, ne perfunctorie illa excipiamus; sed discamus et instituamur. Neque enim temere scriptum

est : « Magnum malum est ignorare Scripturas. » A quibus juvari oporteret, ab iis lædimur. Sic frequenter pharmaca vim medendi habentia, cum ejus usum nesciunt qui illa adhibent, nocent ac pessumdant : et arma, quæ possunt tueri, nisi quis recte circumponat, iis utentem perimunt. Causa vero est, quod omnia magis quæramus, quam animæ utilitatem : et alia magis spectemus, quam utilitatem nostram. Domus certe firmitatem sæpe quærimus, nec patimur illam vetustate nutantem vel labentem videre, neque a tempestate periclitantem. De anima vero nulla cura. Sed etiamsi fundamenta ejus infirma videamus; licet et structuram et tectum perinde habere; nullam horum rationem habemus. Item si armenta habeamus, quid illis prosit quærimus ductoresque ac medicos, omnemque lapidem movemus. Domos curamus, et eos quibus hæc commissa sunt hortamur, ut non temere vel perfunctorie jumenta abigant, neque onera imponant, vel intempesta nocte educant, vel alimenta venumdent, multæque leges apud nos sunt ad utilitatem jumentorum. De anima ratio nulla. Verum quid dico de brutis, quæ nobis utilia sunt? Multi sunt qui pasceres habent ad nihil utiles, sed qui solum recreant, multæque sunt circa illos leges, nihilque negligitur vel omittitur : omniaque magis curamus, quam nos ipsos. Sic omnibus sumus ignobiliores. Si quis contumeliose nobis dixerit, canis, dolemus. Cum vero nos ipsi nobis contumeliam inferimus, non verbo, sed re, nec tantam animæ curam habemus, quam canum, nihil nos pati putamus. Videte quantis omnia plena sint tenebris. Quot sunt qui student, ne canes plus æquo exsatientur; ut sint veloces et venatorii premente fame; de se vero nihil sollicitudinis habent, neque sibi præcipiunt, ne deliciis dent operam. Et bruta quidem philosophari docent; se vero in brutorum feritatem labi patiuntur. Ænigma est

hæc res. Et ubinam sunt animalia philosopha, inquies? Annon tibi videtur magnæ esse philosophiæ, cum canis, premente fame, post quam in venatu cepit, a præsenti esca abstinet, et, urgente fame, dominum expectat? Pudeat vos, ventres docete vestros, ut ita sint philosophi. Nulla vobis excusatio est : cum naturæ irrationabili, quæ nec loquitur, nec ratiocinatur, tantam philosophiam indere possis, multo magis poteris tibi ipsi. Quod enim ex humana diligentia, non ex natura, proficiscatur liquet; alioquin oporteret omnes canes hoc habere. Estote saltem sicut canes. Vos me cogitis hinc exempla ducere. Oportuisset enim a cœlestibus. Quia vero si tale quidpiam dixero; dicitis illa magna esse : ideo nihil cœlestium memoro. Si dixero Paulum, dicitis illum fuisse Apostolum. Ideo non dico Paulum. Si dixero hominem, dicetis : Ille potuit. Ideo neque hominem dico, sed bestiam, et bestiam quæ hoc non ex natura sua habet, ne dicatis ipsam ex natura habere, non ex proposito suo quodque mirum est, non proposito suo, sed cura tua. Non quod fatigata, non quod cursu discerpta, non quod proprio labore parta hæc cogitet : sed his omnibus foras missis, jussum domini servat, et ventre fit superior. Etiam, inquies, expectat enim laudari, expectat majore frui mensa. Dic igitur tibi ipsi, canem spe futuræ voluptatis, præsentem despicere; tu vero non vis spe futurorum bonorum præsentia contemnere. Sed ille quidem novit, si intempestive et præter placitum domini cibum degustet, illo etiam privandum esse, nec paratam escam habiturum esse, sed plagas pro cibo accepturum. Tu vero ne hoc quidem potes videre : et quod ille a consuetudine didicit, hoc tu ratione non emendas. Imitemur canes. Hoc dicuntur et accipitres et aquilæ facere; et sicut inter feras et capreas canes, sic hi inter aves faciunt : hi vero etiam ex humana philosophia. Hæc nos

damnare possunt, hæc nos capere. Aliud dicam : equos agrestes et indomitos, calcitrantes et mordentes, brevi tempore ita periti erudiunt, ut eques insidens ex composito incessu oblectetur. Animam vero incomposite incedentem nemo curat ; sed exilit illa, calcitrat, deorsum trahitur ut puer, indecore millies agit, nemoque ipsi camum injicit et retinacula pedum, vel frena, neque admittit illa peritum equitem, Christum dico. Ideo omnia susdeque posita sunt. Cum enim canes doceas ventri imperare, et furorem leonis edomes, et ferociam equi, et doceas aves loqui : annon absurdum fuerit brutis naturis rationabilia opera indere, in rationabilia vero irrationabilium vitia inducere. Nulla nobis, nulla certe venia est. Omnes qui bene agunt tam fideles, quam infideles, nos accusabunt. Nam et infideles bene agunt, et feræ canesque; soli homines minime. Sed et nos ipsi nos accusabimus, qui, cum volumus, recte agimus; cum vero negligimus, pertrahimur. Nam ex iis etiam, qui nequissimi sunt, multi sæpe, cum vellent, sunt mutati. In causa est, ut dixi, quia circuimus ea quærentes quæ aliis utilia sunt, non nobis. Si domum extruxeris splendidam, domus commodo studes, non tuo. Si equum bonum curaveris, similiter. Nemo curat ut sit anima bona : quamvis si illa bona sit, non sit illis opus; si bona non sit, nulla ex illis utilitas. Sicut enim cum de sponsa agitur, sive lecti sint ex velaminibus aureis, sive chori mulierum formosissimarum, sive rosæ adsint et coronæ; sive sponsus formosus, sive ancillæ, sive amicæ cunctæque decoræ sint, si illa deformis sit, nulla utilitas; ut neque damnum, si illa pulchra sit; imo contra : nam si deformis sit, a formosis lædetur; si formosa, a deformibus juvabitur. Sic et anima, si pulchra sit, non modo nullo horum opus habet, sed etiam illa obumbrat pulchritudo ejus. Philosophum enim non sic in divitiis, ut in pauper-

tate fulgentem videbimus : nam si dives sit, multi opibus ascribunt virtutem, utpote nullo egentem : si vero sit inops, omnino splendet, nec turpe quidpiam agere cogitur; nec quispiam cum illo de philosophiæ corona contendit. Animam igitur ornemus, si divites esse velimus. Quæ utilitas, si mulæ albæ sint, pingues et obesæ; tu vero, qui sedes, gracilis, scabiosus et deformis? Quod lucrum, si strata mollia et pulchra, varietate arteque plena; anima vero pannis laceris induta, vel nuda et fœda? Quod lucrum, si equus composito gradu incedat, et tripudiantem magis referat, quam incedentem, et post hujusmodi choream sponsali sit ornamento decoratus, eques vero plus quam claudus claudicet, et plus quam ebriosus quis furiosusque distortus sit manibus pedibusque. Dic mihi, si quis tibi daret equum pulchrum, et corpus tuum distorqueret, quæ utilitas? Nunc animam distortam habes, nec curas. De nobis ipsis, quæso, tandem solliciti simus; ne nos omnibus ignominiosiores constituamus. Si quis nos conviciis incessat, mordemur dolemusque; cum vero nos reipsa contumeliis afficimus, non convertimur. Resipiscamus vel sero tandem, ut possimus, post quam animam curaverimus, et virtutem coluerimus, æterna consequi bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXV.

CAPUT XVI.

Die autem sabbatorum egressi sumus urbe versus fluvium, ubi putabatur oratio esse : et sedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant. Et quædam mulier nomine Lydia purpuraria, civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit : cujus Dominus cor aperuit, ut attenderet iis quæ dicebantur a Paulo [1].

I. Vide rursus Paulum judaïzantem, et a tempore et a loco. « Ubi putabatur, inquit, oratio esse. » Neque enim tantum ubi synagoga erat, sed etiam foris precabantur : quasi locum quempiam assignantes, quia Judæi crassiores erant; die autem sabbatorum, quando verisimile erat turbam convenire. « Et sedentes loquebamur mulieribus, quæ con» venerant. Et mulier quædam nomine Lydia, purpuraria, » civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit : cujus » Dominus cor aperuerat, ut attenderet iis quæ dicebantur » a Paulo. » Vide rem a fastu alienam. Mulier et humilis erat, ut palam est ab arte. Sed vide philosophiam ejus. Primo quidem hoc ipsi datur testimonium, quod coleret Deum, deinde quod invitaret Apostolos. « Cum ergo bap» tizata esset et domus ejus, deprecata est dicens : Domini » mei, si judicastis me fidelem Domino esse, introite in » domum meam, et manete. Et coëgit nos [2]. Ut autem bap» tizata est, inquit, illa et domus ejus. » Considera quomodo suaserit omnibus. Deinde vide prudentiam, quomodo obsecret Apostolos, quam humilia proferat verba, cum quanta

[1] Act. XVI, 13, 4. — [2] Ibid. 15.

sapientia. « Si judicatis me, inquit, fidelem Domino. » Nihil » ad persuadendum aptius : quem non emollirent hæc verba? Non rogavit, non precata est tantum, non eorum arbitrio rem reliquit, sed etiam coëgit. Id enim significat illud, « Coëgit nos », id est, his verbis. Vide quomodo statim fructum ferat, et lucrum magnum putet vocationem. Quod me fidelem judicaveritis liquet ex eo quod mihi tanta mysteria tradideritis, non tradituri, nisi me talem judicassetis. Nec ausa est antea invitare, sed postquam baptizata est. Hinc ostendens se non alio modo persuasuram fuisse. Cur Paulus et socii nolebant, sed renuebant, ita ut cogerentur? Ut illam ad majus studium concitarent, vel quia dixit Christus : « In quamcumque civitatem intraveritis, quis » sit dignus interrogate, et illic manete [1]. » Itaque omnia per œconomiam faciebant. « Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem Pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum » præstabat dominis suis divinando. Hæc subsecuta Paulum, et nos, clamabat dicens : Isti homines servi Dei ex» celsi sunt, qui annuntiant nobis viam salutis [2]. » Cur et dæmon talia locutus est, et Paulus prohibuit? Et ille maligne, et hic prudenter agebat : volebat enim non fide dignum reddere. Nam si testimonium ejus Paulus admisisset, multos etiam fideles decepisset, ut ab illo approbatus. Ideo illos prædicat, ut sua stabiliat, et demissius se gerit ad perniciem. Primo itaque non admisit Paulus, sed respuit, nolens tam facile signa edere : quia vero perseverabat illa multis diebus, et opus monstrabat : « Hi homines servi Dei » altissimi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis; » tunc præcepit illi ut exiret. « Dolens autem Paulus et conver» sus, spiritui dixit : Præcipio tibi in nomine Jesu Christi » exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domini

1 Luc. x, 7. — 2 Act. xvi, 16, 17.

» ejus quia exivit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum et Silam, adduxerunt in forum ad principes, et offerentes eos magistratibus dixerunt : Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Judæi, et annuntiant mores, quos non licet nobis suscipere neque servare, cum simus Romani [1]. » Ubique malorum causæ pecuniæ sunt. O paganorum inhumanitatem? volebant puellam dæmoniacam esse, ut pecunias colligerent. « Apprehendentes, » inquit, Paulum et Silam dicebant : Hi homines conturbant civitatem nostram. » Quid facientes? cur non ante traxistis eos ? « Judæi cum sint, » inquiunt. Ita nomen illud male audiebat. « Et annuntiant mores, quos non » licet nobis suscipere neque servare, cum simus Romani. » Rem in læsæ majestatis crimen vertunt. « Et simul insurrexit turba contra illos. » O insipientiam ! Non examinarunt, non deliberarunt; quamvis eo edito miraculo adorare oporteret, et illos pro servatoribus et beneficiis habere. Nam si pecunias volebatis, cur tantis inventis divitiis non accurristis? Posse dæmonas fugare, splendidiores reddit, quam ipsis obtemperare. Ecce signa, sed pecuniarum cupiditas plus valuit. « Et magistratus scissis » tunicis eorum, jusserunt eos virgis cædi. Et cum multas » eis plagas imposuissent, miserunt eos in carcerem præcipientes custodi ut diligenter custodiret eos [2]. » Itaque Paulus totum fecit, et miracula et doctrinam : periculorum vero consors fuit Silas. Quid est, « Dolens autem Paulus? » Malitiam, inquit, dæmonis videns, ut ipse alibi dicit : « Non » enim cogitationes ejus ignoramus [3]. » Cur non dixerunt ; « Dæmonem ejecerunt, in Deum impie egerunt; » sed, » Crimen læsæ majestatis intentant. » Hic se victos videbant. Sic et de Christo dicebant : « Non habemus regem nisi » Cæsarem. Omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari [4].

[1] Act. XVI, 18-21. — [2] Ibid. 22, 23. — [3] 2 Cor. II, 11. — [4] Joan. XIX, 14.

» Et conjecerunt eos, inquit, in carcerem. » Magnus furor. « Qui cum tale præceptum accepisset, conjecit illos in » interiorem carcerem, et pedes eorum strinxit ligno [1]. » Vide, ille eos in interiorem conjecit carcerem : et hoc ex providentia factum. Quia enim miraculum magnum futurum erat, idoneus locus ad rem evulgandam extra urbem statuitur, tentationibus et periculis vacuus. Vide quomodo hic scriptor studia recensere non erubescat. Certe cum quies esset, magis attendebant iis quæ dicebantur, neque urbs illa Philippensium magna erat. Hæc et nos scientes, neminem erubescamus. Apud coriarium manet Petrus, apud purpurariam Paulus : ubi est fastus ? Igitur Deum precemur, ut cor aperiat. Deus autem corda quæ voluerint aperit : at excæcata corda videre est. Sed superiora repetamus. « Mulier, inquit, purpuraria, cujus Dominus cor aperuit, » ut attenderet iis quæ dicebantur a Paulo. » Aperire itaque Dei est; attendere vero illius : res igitur erat et divina et humana. « Cum autem baptizata fuisset, inquit, deprecata est dicens : Si judicastis me. » Vide : et baptizatur, et recipit Apostolos post tantam supplicationem, majorem quam illam Abrahami. Nec dicit aliud indicium, quam illud quo servata fuerat. Non dixit : « Si magnam, si piam » mulierem judicastis me ; » sed quid ? « Fidelem Domino. » Si Domino, multo magis vobis, nisi dubitetis. Nec dixit : « Apud me, » sed, « In domo mea manete ; » ut ostenderet se hoc cum magna alacritate facere. Vere fidelis mulier. Dic vero mihi, quis est hic dæmon ? Deus, inquies, Python, a loco sic vocatur. Vides-ne etiam Apollinem esse dæmonem ? Et quia volebat illos in tentationes injicere, ut magis excitaret, ad hoc loquendum induxit.

III. O scelestе, et scelestissime ! Si ergo nosti illos viam salutis annuntiare, cur non egrederis lubens ? Sed idipsum

[1] Act. XVI, 24.

quod Simon volebat, cum diceret, « Date mihi ut cui im-» posuero manus accipiat Spiritum sanctum[1] : » hoc et iste faciebat; quia videbat illos celebrari, ita simulat, hac ratione sperans se relinquendum esse in corpore, si eadem prædicaret. Si vero apud hominem, « Non est spe-» ciosa laus in ore peccatoris[2], » multo magis apud dæmonem. Si ab hominibus testimonium non accipit Christus, nec a Joanne; multo minus a dæmone. Prædicare enim non est hominum, sed Spiritus sancti. Quia igitur arroganter faciebant clamantes, clamore se stuporem allaturos sperabant dicentes : « Hi homines conturbant civitatem » nostram : » Quid dicis? Credis-ne dæmoni? Cur non hic etiam credis? Ille dicit, « Servi Dei altissimi; » tu dicis, « Conturbant civitatem nostram; » ille dicit, « Annun-» tiant nobis viam salutis; » tu vero dicis, « Tradunt nobis » mores, quos non licet suscipere. » Vide illos neque dæmoni aures præbentes, sed unam spectantes avaritiam. « Traxerunt, inquit, eos in forum ad principes : et cu-» currit plebs adversus eos. » Vide illos non respondere, nec sese purgare; ut majore sint digni admiratione. Nam ait : « Cum infirmor, tunc potens sum. Sufficit tibi gratia » mea; nam virtus mea in infirmitate perficitur[3]. » Itaque ex mansuetudine admirabiles erant. Quanto diligentior custodia erat, tanto miraculum splendidius. Fortasse sic seditionem sedare volebant, quia videbant instantem turbam; plagis furorem sistere volebant. Cum autem in carcerem conjecerunt, et præceperunt accurate servari, causam audire volebant. « Et strinxit ligno » inquit, ac si diceret, in nervo. Quot lacrymis digna sunt quæ nunc aguntur? Illi mala patiebantur, nos in deliciis agimus, nos in theatris, unde pernicies accidit et submergimur, dum quietem undique quærimus, nec pro Christo volumus

[1] Act. VIII, 19. — [2] Eccli. XV, 9. — [3] 2 Cor. XII, 9.

vel convicia sustinere, vel etiam verba. Hæc frequenter in memoriam revocemus, obsecro, quanta illi passi sint, quanta sustinuerint; quomodo nec turbati, nec offensi sint. Dei opus exequebantur, et hæc passi sunt; non dicebant: « Cur non prædicamus, nec nobis præsidium affert Deus? » Sed et hoc illis proderat, et absque ope ex ipsa re constantiores reddebat, fortiores, imperterritos. » Tribulatio, inquit, patientiam operatur[1]. » Ne, quæso, fluxam et dissolutam quæramus vitam. Ut enim hic duplex bonum est, quod fortiores fiant, et quod magna sit merces; sic ibi duplex malum, quod molliores evadant, et quod ad nullam utilitatem, sed in malum. Nihil enim inutilius homine qui in otio et deliciis totum transigit tempus. Vir, inquit, non probatus, etiam reprobus; reprobus non in his tantum certaminibus, sed etiam in aliis omnibus. Res est inutilis desidia : atque in ipsis deliciis nihil ita fructu carens ut deliciari : id enim fastidium parit. Neque tanta est ciborum desidiæque voluptas; sed omnia defluunt, et avolant. Ne hanc quæramus. Si enim considerare voluerimus, uter suavius agat, qui laborat et in ærumnis vivit, an qui deliciatur; illum suavius vivere deprehendemus. Nam primo illius corpus enerve et ineptum est. Deinde corporis sensus non sunt sinceri neque sani; sed molles, et languidi; ubi vero sic res habet, neque sanitatis voluptas apparet. Quis equus utilis, qui deliciatur, an qui exercetur? Quæ navis, quæ navigat, an quæ otiatur? Quæ aqua, quæ fluit, an quæ quiescit? Quod ferrum, quod movetur, an quod nihil operatur? Annon illud quidem splendet, et argento simile est; hoc autem rubigine consumitur et inutile est, atque ex materia sua quidpiam amittit? Tale quidpiam accidit otiosæ animæ. Rubigo quædam illam pervadit, et splendorem corrodit, cæteraque

[1] Rom. v, 4.

omnia. Qua arte quis hanc rubiginem absterserit? Ærumnarum cote. Illæ utilem reddunt animam, et in omnibus expeditam. Quomodo enim, quæso, poterit vitia succidere, hebetata acie, et quasi plumbum reflexa? Quomodo diabolum confodiet? Cui non est ingratus homo qui pinguedini studet, ac velut phoca trahitur?

III. Non hoc dico de iis qui natura tales sunt; sed de iis qui ex ciborum deliciis talia sibi corpora parant, cum natura sua graciles essent. Ortus est sol, radios ubique splendidos effudit, singulos ad opera excitavit. Agricola sumpto ligone exit; ærarius malleum apprehendit, singuli artifices quæ sibi congruunt: et quemque invenies instrumenta sua tractantem. Mulier colum vel texturam arripit. Ille autem summo mane quasi porcus ad pascendum ventrem exit, quærens quomodo lautam paret mensam. Atqui brutorum est tantum a summo mane cibum adire, quia ad nihil utilia sunt, nisi ad mactationem. Illa vero quæ dorso gestant, et operi apta sunt, ipsa quoque noctu ad opus egrediuntur. Hic autem a lecto surgens sole forum replente, et omnibus labore satiatis, surgit se distendens quasi porcus saginatus, post quam optimam diei partem in tenebris consumpsit. Deinde multo tempore in lecto sedet, nec ferre potest sæpe vespertinam crapulam, in his consumpta maxima temporis parte. Hinc sese exornat, et procedit turpitudinis spectaculum, nihil habens hominis, sed omnia hominiformis bestiæ: oculi lippiunt; vinum os olet, misera anima quasi in lectum conjecta, ob illatam sine modo ciborum sarcinam, carnis pondus circumferens sicut elephas. Deinde veniens in locis sedet, taliaque dicit et facit, ut melius esset dormire illum, quam vigilare. Si gravia nuntientur, puella quavis mollior est; si suavia, puelli cujusvis tenerior, frequentissime oscitat. Omnibus prostat mala inferre volentibus,

si non hominibus, certe affectibus. Talem hominem facile excitant ira, concupiscentia, invidia, omnia. Omnes adulantur, omnes ministrant, molliorem solito reddentes animam : et quotidie prodit cum magna accessione morbi. Si in negotiorum difficultatem incidat, pulvis et cinis redditur : nihilque ei sericæ vestes prosunt. Hæc non sine causa a nobis dicuntur; sed ut doceamus ne quis otiose et inutiliter vivat. Otium namque et deliciæ, ad opus inutiles, ad gloriam solum et ad voluptatem sunt. Quomodo non omnes talem hominem damnent, domestici, amici, cognati? Quis non jure dicat : Pondus terræ hic est, frustra in mundum prodiit; imo non frustra, sed in malum capitis sui, in perniciem suam, in damnum aliorum? Quid dulcius otio videmus? Illud enim est quod quæritur, otium et vacatio. Et quid ingratius fuerit homine nihil habente quod operetur? Quid fœdius, quid miserius? Annon hoc innumeris pejus est vinculis, oscitare semper in foro sedentem, ac prætereuntes spectare? Anima quippe ex natura habens ut semper moveatur, quietem non fert. Ad operandum Deus hoc animal fecit, secundum naturam ejus est quod operetur, contra naturam quod sit otiosus. Ne ab ægris rem exploremus, sed operis experimentum capiamus. Nihil otio, nihil desidia deterius. Ideo nobis Deus laborandi necessitatem imposuit. Omnibus quippe nocet otium, ipsisque corporis membris. Nam oculus sit non operetur, itemque os, venter et quodvis membrum, in extremum incidit morbum : sed nihil ita labore eget ut anima. Sicut autem otium malum est, ita quoque operatio non congruens. Quemadmodum enim si quis non edat, in dentibus læditur; si quæ non competunt edat, ut obstupescant efficit; ita et hic, sive non operetur, sive operetur quæ non oportet, vim amittit suam. Ergo utrumque fugere studeamus, et otium, et

opus otio gravius. Quodnam illud est? Avaritia, ira, invidia, contentiones, cædes, æmulationes, et reliqua vitia. Ab his vacare debemus, et virtutum operationem cum omni diligentia persequi, ut promissa consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXVI.

CAPUT XVI.

Media autem nocte Paulus et Silas orantes laudabant Deum, et audiebant eos vincti. Subito vero terræ motus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, et universorum vincula soluta sunt [1].

I. Quid his par fuerit animabus? virgis cæsi multas plagas acceperant, contumelias et extrema pericula subierant, in ligno vincti erant, in carcere interiori : et ne sic quidem somnum capere volebant : sed pervigilium agebant. Videtis quantum sit afflictio bonum? Nos autem in mollibus lectis sine ullo terrore per totam dormimus noctem. Forte ideo pervigilium agebant, quia hoc in statu erant. Non illos somni tyrannis cepit; non dolor inflexit, non timor consternatos reddidit. Sed hæc multo magis illos excitabant, et multa replebant voluptate. « Media » autem nocte, inquit, orantes laudabant Deum : audie» bant autem illos vincti. » Novum enim et stupendum vi-

[1] Act. XVI, 25, 26.

debatur esse. « Subito vero terræ motus factus est magnus, » ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta » sunt ostia omnia, et universorum vincula soluta sunt. » Terræ motus factus est, ita ut custos excitaretur a somno; et ostia aperta sunt, ita ut res esset mirabilis. Hæc vincti non videbant; alioquin fugissent omnes. « Expergefactus » autem custos, et videns januas apertas carceris, evaginato » gladio, volebat se interficere, æstimans fugisse vinctos. » Clamavit autem voce magna Paulus dicens : Nihil tibi » mali feceris. Universi enim hic sumus [1]. » Admiratus est magis benignitatem Pauli : obstupuit fortitudinem, quod cum fugere posset, non fugerit, et quod ipsum a cæde cohibuerit. « Petito autem lumine, introgressus est, et tremefactus procidit ante Paulum et Silam. Et producens eos » foras, dixit : Domini, quid me oportet facere ut salvus » fiam [2]. » Vides-ne quanta illum ceperit admiratio? « At » illi dixerunt : Crede in Dominum Jesum Christum, et » salvus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum Do» mini, et omnibus qui erant in domo ejus [3]. » Quia statim locuti sunt illi, declararunt misericordiam erga illum. « Et » assumptis illis in eadem hora noctis, lavit plagas eorum : » et baptizatus est ipse, et omnis domus ejus continuo. » Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit men» sam et exultavit cum tota domo credens Deo [4]. » Lavit eos, quasi gratiam rependens, et sic illos honorans. « Et » cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, di» centes : Dimitte homines illos [5]. » Cognoverant forte factum magistratus, et non audebant per se ipsos dimittere. « Nuntiavit autem custos carceris verba hæc Paulo di» cens : Miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur » exeuntes, ite in pace. Paulus autem dixit eis : Cæsos nos

[1] Act. XVI, 27. 28. — [2] Ibid. 29, 30. — [3] Ibid. 31, 32. — [4] Ibid. 33, 34. — [5] Ibid. 35.

» publice, indemnatos homines Romanos miserunt in car-» cerem : et nunc occulte nos ejiciunt ? Non ita, sed ve-» niant, et ipsi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magistra-» tibus lictores hæc verba. Timueruntque audientes quod » Romani essent. Et egressi deprecati sunt eos, et eductos » rogabant ut egrederentur e civitate. Egressi autem de » carcere, ingressi sunt ad Lydiam ; et visis fratribus, » exhortati sunt eos, et profecti sunt [1]. » Etiam magistratibus denuntiantibus Paulus non exit, forte propter Lydiam, et alios fratres; vel ut terreat illos, ne putarentur rogatu suo dimissi fuisse; ut etiam aliis fiduciam inderent. Triplex, dilecti, crimen erat : quod Romanos, quod non damnatos, quod publice in carcerem conjecissent. Vides illos plurima humano more fecisse. Exquiramus noctem illam, cum noctibus nostris comparando; ubi comessationes, ebrietas, lascivia: ubi somnus a morte nihil differens: ubi vigiliæ somno ipso graviores. Alii enim dormiunt ita ut nihil sentiant; alii miserabiliter vigilant, dolos struentes, de pecuniis curantes, ut ulciscantur eos qui se læserunt studentes, inimicitias meditantes, verba contumeliosa transacto die secum reputantes: sic iræ ignem succendunt, et intolerabilia perpetrant. Perpende quomodo Petrus dormiebat, illud per dispensationem factum est. Angelus enim advenit, neminemque rem gestam scire oportebat; et merito quidem, ut ne custos carceris se ipsum interficeret. Et cur non aliud signum factum est? Quia illud maxime ipsum attrahere et confirmare poterat, siquidem ille periclitaturus erat, nisi ita factum esset. Non enim ita signa trahunt, ut ea quæ ad salutem nostram attinent. Ne videretur terræ motum per se factum esse, secutum est id quod ipsi testimonio esset; et noctu accidit. Nihil enim ad ostentationem faciebant, sed ad salutem. Non malus erat

[1] Act. xvi, 36-40.

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S COLLEGE
LIBRARY

carceris custos. Conjecerat illos in interiorem carcerem, quod ita sibi jussum esset, non motu suo. Et cur non ante clamavit Paulus ? Perturbatione plenus erat homo, nec admisisset verba. Ideo cum vidisset illum sese interfecturum, præoccupat et clamat, dicens : « Omnes hic sumus. » Ideoque ille petito lumine insiliit, et ante Paulum et Silam procidit. Ad pedes vincti procidit custos. Et eduxit illos foras, dixitque : « Domini, quid me oportet facere, ut » salvus sim ? » Quidnam dixerunt ? Vide illum non ob hoc diligere, quod servatus esset, sed quod de virtute obstupesceret.

II. Vides quid illic, quid istic factum sit ? Illic puella liberata est a maligno spiritu, et in carcerem conjecerunt eos, quod illam a dæmone liberassent ; hic solum januas apertas ostenderunt : et aperuit januas cordis illius : solvit vincula duplicia, accendit lumen illud : nam et in corde ejus lux fulgebat. Et insiliit et procidit, nec interrogat quomodo res facta sit, quid factum sit ; sed statim ait : « Quid » me oportet facere ut salvus sim ? » Quid ergo Paulus ? « Crede in Dominum Jesum Christum, et salvus eris, in- » quit, tu et domus tua. » Hoc maxime homines allicit, quod et domus salva sit. « Et locuti sunt ei verbum, et » omnibus qui erant in domo ejus. » Lavit eos, et lotus est. Illos quidem a plagis abluit, ipse a peccatis ablutus est ; nutrivit, et nutritus est. « Et exultavit, » inquit. Atqui nihil erat nisi verba tantum et spes bona. Hoc signum erat, credidisse illum, sibi omnia remissa fuisse. Quid custode carceris pejus ? Quid crudelius ? Quid ferocius ? Attamen cum multo illos suscepit honore. Non quod servatus esset gavisus est ; sed quod Deo crederet. « Crede, inquit, in » Dominum. » Ideo dixit, qui credidit Deo, ut ne videretur quasi damnatus et peccator solvi. Idcirco dicunt : « Cæsos nos publice indemnatos homines conjecerunt in

LIBRARY

» carcerem ; » ut non modo gratiæ, sed etiam ipsorum esset opus. Vide ut varia dispenset gratia. Quomodo ille egressus est, quomodo hic, etsi uterque Apostolus esset. « Ti- » muerunt, » inquit. Timent quia Romani sunt, non quia injuste conjecerunt. Et rogaverunt illos ut exirent ex civitate. Hanc petiere gratiam. Illi vero ut venerunt ad Lydiam et confirmarunt eam, sic profecti sunt. Non oportebat enim hospitalem illam in agone et sollicitudine relinquere. Egressi autem sunt, non illis obtemperantes, sed ad prædicationem festinantes, cum civitas per miraculum illud satis adjuta fuisset. Non oportebat ultra manere. Nam miraculum majus apparet magisque clamat post profectionem eorum qui ipsum patraverant. Etenim custodis carceris fides pro voce erat. Quid huic rei par ? Ligatur et solvit duplex vinculum. Ligantem se solvit per hoc quod ipse ligatus sit. Hæc vere sunt gratiæ opera. Nunc ergo, inquit, egressi, ite in pace; id est, cum securitate, nihil timentes; vel aliter, id sine periculo fieri volunt, ne post hæc accusentur. Et non dicunt : « Cæsos nos conjecerunt in carcerem, quia miracula operati eramus : » neque enim his attendebant; sed quod illorum animos concutere poterat, « Indemnatos, inquit, et Romanos. » Hujus vincti semper memores simus, et non miraculi. Quid dicent gentiles ? Quomodo vinctus cum esset, suasit vincienti ? Et quem, inquiunt, persuaderi oportebat, nisi scelestum hominem, miserum, qui mentem non haberet, mille malis onustum, et captu facilem ? Hæc insuper proferunt; « Quis credidit, nisi coriarius, purpuraria, eunuchus, custos carceris, servi et mulieres ? » Quid ergo dicere poterunt quando eos, qui in dignitatibus erant, producemus, centurionem, proconsulem, alios ex illo ad hoc usque tempus, imperatores, reges ?» Ego vero aliud majus dico ; viliores illos dispiciamus. Ecquid ibi mirum, inquies. Hoc certe mirum. Nam

si quidem de rebus vulgaribus crederet, non mirum esset: cum vero de resurrectione, de regno cœlorum, de vita philosophica quis popularibus loquetur, et persuadebit, hoc mirabilius erit, quam si sapientibus persuasisset. Cum enim non est periculum, et quis suadet, e re stultitiam in medium proferunt. Quando autem quis dixerit servo secundum te: si mihi credas, periclitaris, omnes habebis tibi inimicos, oportet te mori, mille subire mala; sicque illius animam capiat: non jam ex insipientia est. Nam si dogmata voluptatem haberent, jure quis hoc diceret. Si vero id quod nollent philosophi discere, servus discat, majus est miraculum. Et si vultis, coriarium ipsum in medium adducamus, et videamus quid ipsi Petrus loquatur; vel si placet, ipsum custodem carceris. Quid ergo ipsi dicit Paulus? Christus resurrexit: est resurrectio mortuorum et regnum, et statim persuasit facile credenti. Quid ergo? De vita nihil dixit, quod sapere oporteat, quod pecuniis imperare, quod non esse inhumanum oporteat, quod bona sua eroganda sint aliis? Neque enim hæc credidisse insipientis esset, sed magni animi. Esto enim ipsi dogmata ex insipientia acceperint; vitam illam philosophicam suscipere an insipientis esset? Itaque quanto magis insipiens esset ille qui obtemperaret, et tamen ea susciperet, quæ philosophis persuadere philosophi non possent, majus esset miraculum: maxime vero cum mulieres et servi persuadentur, et per opera hæc exhibent, quæ nec Platones, nec alii omnes ulli persuadere potuerunt. Et cur nulli dico? ne sibi ipsis quidem. Nam Plato quidem persuasit pecunias non esse contemnendas, qui tantas facultates, et opes annulosque aureos et phialas possedit (18). Quod vero gloriam popularem despicere non oporteret, Socrates ipse, qui tantopere philosophabatur, ostendit, qui omnia ad gloriam faciebat. Et si quidem illius sententiarum periti essetis, multum his

de rebus sermonem moverem, ostenderemque multam apud illos esse ironiam, siquidem discipuli ejus dictis credere fas sit : et quomodo a vana gloria omnes ejus litteræ argumentum habeant.

III. Sed missis illis, nobis ipsis loquamur. Nam supradictis hoc quoque addendum, quod cum suo periculo his obtemperarent. Ne igitur impudens sis; sed cogita illam noctem, lignum, hymnos : et hoc nos facere studeamus. Et aperiemus nobis, non carcerem, sed cœlum. Si precemur, cœlum ipsum aperire poterimus. Elias certe clausit et aperuit cœlum precibus. Est quoque in cœlo carcer : «Quæcumque, inquit, ligaveritis super terram, erunt ligata » et in cœlo [1]. » Precemur noctu, et hæc vincula solvemus. Quod enim preces peccata solvant, nobis vidua persuadeat, illeque amicus qui intempesta nocte perseverat et pulsat : persuadeat et Cornelius : « Orationes tuæ, inquit, et eleemo» synæ tuæ ascenderunt in conspectu Dei [2]. » Persuadeat nobis Paulus dicens : « Quæ autem vere vidua est et solita» ria, speravit in Deum, et perseverat in precibus nocte et » die [3]. » Si de vidua infirma muliere hæc ille dicit, multo magis de viris et jam locutus sum vobis et nunc dicam. Excitemur nocte; etiamsi non multas orationes emittas, unam emitte cum vigilantia, et sufficit. Nihil amplius peto. Si non media nocte, saltem diluculo. Ostende noctem non modo corporis esse, sed etiam animæ. Ne sinas illam inutiliter transire; sed Domino hanc vicem repende; imo ipsa in te revertitur. Dic mihi : si in grave negotium incidissemus, quem non precaremur? Et si petitionem cito impetraremus, utique respiraremus. Quis tibi daret ut is, a quo gratiam petis, gratiam tibi haberet quod peteres? Quis tibi daret, ut non circuires, quærens a quo peteres, sed paratum invenires? nec aliis opus haberes per quos

[1] Matth. xvi, 19. — [2] Act. x, 4. — [3] 1 Tim. v, 5.

peteres? Quid hoc majus est? Hic quippe tunc maxime facit, cum non alios rogamus; ut sincerus amicus, tunc maxime nos objurgat, quod non ejus amicitiæ fidamus, cum alios adhibemus qui ipsum precentur. Sic et nos facimus iis, qui nos rogant, tunc maxime iis gratiam largimur, quando per se ipsos, non per alios, ad nos accedunt. Quid ergo, inquies, si offenderim? Offendere desine et lacrymas funde; sic accede, et cito imprimis illum placatum invenies. Dic tantum : Offendi : dic ex animo et sincera mente, et soluta sunt omnia. Non adeo cupis remitti tibi peccata, ut ille cupit. Quod autem tu non cupias, cogita; neque enim vigilias suscipis, neque pecunias effundis : ille vero, ut peccata nostra dimitteret, Unigenito non pepercit, genuino Filio ejusdemque throni consorte. Vides-ne eum magis cupere ut remissionem peccatorum consequaris ? Ne ergo segnes simus, nec procrastinemus. Clemens est et bonus : solum ansam illi præbeamus; et hoc ut nos non inutiles simus, etiamsi nobis ille sine hac conditione remitteret. Sed ut nos in ministris nostris millia confingimus et componimus, sic et ille ad salutem nostram facit. « Præ» occupamus faciem ejus in confessione[1], » quia bonus et clemens est. Si vero non invocaveris in veritate, nec ex corde dicere velis : Dimitte; sed ex ore tantum, quid ipse faciet? Quid est invocare in veritate? cum alacritate, ex animo sincero; ut de unguentis dicitur : Sincerum est, nihil adulterinum habet. Sic et illic, qui vere ipsum invocat, et precatur, perseverat semper, nec desinit, donec accipiat. Qui vero perfunctorie agit, et sic legem implet, non invocat in veritate. Quisquis sis, ne dicas tantum : Peccator sum; sed cura ut ab hac existimatione te liberes. Ne dicas tantum, sed et doleas; si doles, operam adhibes; si non operam adhibes, non doles. Si non doles, irrides. Quis

[1] Psal. XCIV, 2.

dicens ægroto, non omnia agit ut sanetur? Magnum telum est oratio. « Si vos, inquit, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester[1]? » Cur non vis accedere? Te amat, plus potest quam omnes : et vult et potest. Quid impedit? Nihil. Ergo cum fide accedamus. Accedamus dona offerentes quæ vult, injuriarum oblivionem, benignitatem, mansuetudinem. Etsi peccator sis, cum fiducia ab ipso remissionem peccatorum petes, si possis ostendere hoc ipsum a te factum esse. Si vero justus sis, nec injuriarum oblivionem habeas, nihil tibi prodest. Non potest qui proximo dimisit non plenam veniam consequi. Sine ulla comparatione clementior nobis est Deus : hoc cuivis palam est. Quid dicis? Si dixeris : Læsus fui, iram domui, furoris vim pertuli propter præceptum tuum, annon et ipse dimittet? Omnino certe dimittet. Itaque animam purgemus ab injuriarum memoria. Sufficit hoc nobis ut exaudiamur, ac vigilanter et cum perseverantia precemur; ut copiose ejus clementia fruentes, promissa assequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. XI, 13.

HOMILIA XXXVII.

CAPUT XVI.

Cum autem perambulassent Amphipolim et Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Judæorum. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos : et per sabbata tria disserebat eis de Scripturis : adaperiens et insinuans, quia Christum oportuit pati, et resurgere a mortuis : et quia hic est Christus Jesus, quem ego annuntio vobis[1].

I. Rursus parvas prætercurrunt civitates, et ad majores festinant, quod inde quasi ex fonte verbum deberet in vicinas urbes manare. Pro more autem suo intravit Paulus in synagogam Judæorum; quamvis dixerat, « Convertimur » ad gentes[2], » non relinquebat illos; sed magno illos studio prosequebatur. Audi enim illum dicentem : « Fratres, » beneplacitum cordis mei, et precatio ad Deum pro » Israël est ad salutem[3]; » et, « Cupiebam anathema esse » a Christo pro fratribus meis[4]. » Hoc autem faciebat propter promissionem Dei et gloriam, et ne hoc offendiculum esset gentibus. « Et per sabbata tria disserebat eis de » Scripturis, adaperiens et insinuans, quia Christum opor» tuit pati et resurgere a mortuis : et quia hic est Jesus » Christus, quem ego annuntio vobis. » Vides illum ante omnia passionem prædicare? Sic illi non erubescebant, sed sciebant hoc salutre esse. « Et quidam ex eis crediderunt, et adjuncti sunt Paulo et Silæ : et de colentibus » gentilibus multitudo magna, et mulieres nobiles non

[1] Act. XVII, 1-3. — [2] Id. XIII, 46. — [3] Rom. X, 7. — [4] Id. IX, 9.

»paucæ[1]. » Summam dixit concionis; ita alienus est a superfluitate, nec ubique conciones totas recitat. « Zelantes » autem Judæi increduli; assumentesque de vulgo viros » quosdam malos, et turba facta concitaverunt civitatem. » Et invadentes domum Jasonis, quærebant eos producere » in populum. Et cum non invenissent eos, traxerunt Ja- » sonem et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes : Hi sunt qui urbem concitant, et huc venerunt : » quos suscepit Jason. Et hi omnes contra decreta Cæsaris » faciunt; regem alium dicentes esse Jesum[2]. » O accusationem ! rursus violatæ majestatis accusant eos, dicentes, inquiunt, esse alium regem Jesum. « Concitaverunt autem » plebem et principes civitatis audientes hæc. Et accepta » satisfactione a Jasone et a cæteris, dimiserunt eos[3]. » Admirandus ille vir erat, qui pericula adibat, et emiserat eos. « Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Pau- » lum et Silam in Berœam. Qui cum venissent, in syna- » gogam Judæorum introierant. Hi autem erant nobiliores » eorum qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbum » cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc » ita se haberent[4]. » Nobiliores, inquit, id est mansuetiores : et vide, non perfunctorie, sed accurate scrutabantur Scripturas. Id enim significat illud, ἀνέκρινον; volebant quippe ex ipsis certiores fieri de passione, jam enim crediderant. « Et multi quidem crediderunt ex eis, et mulieres » gentiles honestæ, et viri non pauci. Cum autem cogno- » vissent in Thessalonica Judæi, quia et Berœæ prædica- » tum est a Paulo verbum Dei, venerunt et illic commo- » ventes multitudinem. Statimque tunc Paulum dimiserunt » fratres, ut veniret usque ad mare. Silas autem et Timo- » theus remanserunt ibi[5]. » Vide illum et cedentem et ins-

[1] Act. XVII, 4. — [2] Ibid. 5-7. — [3] Ibid. 8, 9. — [4] Ibid. 10, 11. — [5] Ibid. 12-14.

tantem, multaque humano more facientem. « Qui autem » deducebant Paulum perduxerunt eum usque Athenas. Et » accepto mandato ab eo ad Silam et Timotheum, ut » quam celeriter venirent, profecti sunt[1]. » Sed superiora repetamus. « Per sabbata tria, inquit, loquebatur eis, » aperiens ex Scripturis. » Recte, quando vacabant. Sic Christus semper faciebat, a Scripturis ubique disserens, nec semper signa faciens. Quia enim in hoc contrarii erant, et quasi deceptorem et præstigiatorem ipsum calumniabantur; ideo ipse a Scripturis disserit. Nam qui per sola signa persuadere conatur, jure suspectus est. Qui vero ex Scripturis persuadet, non venit in illam suspicionem. Et sæpe invenimus cum doctrina persuadere. Cum autem Antiochiæ doceret, congregata est ad illum civitas. Ita magnum quoddam hoc est, nec signum minus, sed sane maximum. Et ne putarent se totum posse, permittit Deus ut pellantur. Duo enim hinc proveniebant. Non altum sapiebant quasi ipsi superassent, neque terrebantur ut rei; ita ex œconomia erat quod vocarentur. « Colentium gentilium, inquit, multitudo, et ex gentilibus honestis mulieribus, et ex viris non pauci crediderunt. » Illi vero contra. Quomodo autem qui dicit : « Ut » nos ad gentes, illi autem ad circumcisionem[2], » cum Judæis disserebat? Hoc ex abundanti faciebat. Sed si Judæis disserere oportebat, quomodo rursum dicebat : « Qui » enim operatus est illi in circumcisionem, operatus est » mihi inter gentes? » Sicut etiam illi gentibus loquebantur, licet ad circumcisionem segregati, ita et hic sæpius cum gentibus agebat, nec tamen Judæos negligebat; ut ne viderentur divisi esse.

II. Et quomodo, inquies, prius in synagogas intrabat? Sed gentilibus persuadebat per Judæos, et ex iis quæ Ju-

[1] Act. XVII, 15. — [2] Galat. II, 9.

dæis dicebat. Sciebat enim hoc gentilibus ad fidem adducendis idoneum esse. Ideo dicebat : « In quantum ego sum » gentium Apostolus [1]. » Epistolæque ejus omnes contra Judæos certamen præferunt. « Quia Christum, inquit, » oportebat pati. » Si pati oportebat, ergo et resurgere; hoc enim longe mirabilius est, quam illud. Si enim eum, qui nihil injuste egerat, morti tradidit, multo magis suscitavit illum. « Judæi autem increduli, assumptis forensi- » bus quibusdam, turbarunt civitatem, » inquit. Itaque plures erant gentiles. Et assumentes quosdam, quia non se putabant satis esse Judæi ad seditionem. Et quia rationabilem causam non habebant, ex tumultu semper hæc omnia perficiunt, et assumptis improbis hominibus. « Non » inventis autem illis, inquit, traxerunt Jasonem. » O tyrannidem! Ab ædibus sine causa illos trahebant : « Hi » omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium di- » centes esse Jesum. » Quia illi nihil decretis contrarium dicebant, nec civitatem concitabant, in aliud illos crimen ducunt, et læsæ majestatis falso accusant. Et quid timetis, siquidem mortuus est? Vide quomodo persecutiones ubique prædicationem promoveant : « Hi autem erant nobi- » liores eorum qui sunt Thessalonicæ, » id est, nihil mali faciebant. Sed alii quidem crediderunt; hi vero contrarium faciunt turbantes illos. Multi autem ex illis et ex gentilibus mulieribus crediderunt. Hic rursus gentiles credunt. Tu vero mihi consideres velim, ipsos per œconomiam fugisse, non præ metu. Alioquin enim finem fecissent prædicandi, nec magis exacerbassent. Sed hinc duo eveniebant : et illorum furor extinguebatur, et prædicatio augebatur. Condigne autem de illorum tumultu dicit, venisse eos illic turbas concitantes, infrenem illorum furorem subindicans. Statim vero Paulum emiserunt fratres, ut

[1] Rom. XI, 13.

iret, inquit, quasi ad mare. Hic jam Paulum solum mittunt : metuebant enim ne quid ipsi mali accideret. Hæc ipsis summa rerum erat : sic non ubique gratia operabatur; sed sinebat illos humana agere, illos excitans et expergefaciens, atque in sollicitudinem injiciens. Vide ergo, usque Philippos servavit eos; inde vero non item. « Et accepto mandato, inquit, ad Silam et Timotheum, ut quam » celerrime venirent ad eum, profecti sunt, » Idque merito : etiamsi enim Paulus esset, opus habebat illis. Igitur in Macedoniam bene a Deo impellebantur. Clara namque jam erat Græcia; alioquin et alia præter necessitatem faciebat. Christus jusserat ex Evangelio vivere : hic autem non faciebat. Christus non misit illum baptizare; hic vero baptizabat : vide quomodo conferendus omnibus erat. Petrus ad circumcisionem, hic ad gentes, ad majorem partem. « Et accepta, inquit, satisfactione a Jasone, dimiserunt » eos. » Vide quomodo, satisfactione data, Jason Paulum emisit; et ita animam suam pro illo posuit. « Hi, inquit, » erant nobilissimi Thessalonicensium; » id est, virtute et fide erga Deum. « Qui susceperunt verbum cum omni ala» critate, inquit, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se » haberent. » Non temere ex impetu et zelo : atqui major urbs erat, et forenses homines erant ibi. Mirum autem non est, si in majore civitate pejores sunt. Certe in majore pejores esse verisimile est; ubi multæ sunt turbarum occasiones. Ut enim in corpore, cum morbus est gravior, plus habet materiæ et alimenti; ita et hoc loco, quod et Iconii factum est, et nunc quoque. Et egreditur Paulus; ut et aliorum perniciei pœnas dent. Ideo dicebat Paulus : « Prohibentibus nos loqui gentibus[1]. » Et cur istic, inquit, non manserunt? Cur non signa fecerunt? Nam si illic, ubi lapidatus est, mansit multo tempore; multo magis hic ma-

[1] 1 Thess. II, 16.

nendum erat. Quare? Non semper volebat Deus illos hæc signa facere. Neque enim minus signum est sine signis vincere, quam signa facere. Itaque, sicut nunc, absque signis prævalet; sicet tunc sæpe volebat vincere. Itaque nec Apostoli ad signa currebant, et ipse ait: « Nos autem prædicamus » Christum crucifixum [1]. » Signa quærentibus et sapientiam, hæc damus, quæ nec cum signis persuaderi possunt: et persuademus. Itaque magnum illud signum erat. Vide ergo jam extensa prædicatione, quam cito currant ad signa. Oportebat enim jam propter credentes plura esse signa, quam alibi: itaque fiunt: sed recedendo et accedendo illa faciebant. « Emiserunt illum, inquit, quasi ad » mare. » Quare? Ut non possent illum facile apprehendere. Ita enim magnum quid se præstare putabant, sicque bene rem gesserunt ac perfecerunt. Interim illum eruere volebant.

III. Vide quanta Discipuli erga præcipuos utebantur cura: at non sicut nunc divisi sumus; dividimur namque parvi et magni: inter nos alii extolluntur, alii invident: ideoque invident, quia nos inflamur, nec patimur æqualiter agere cum illis. Idcirco in corpore concentus est, quia non est inflatio: non est autem inflatio, quia sic membra disposita sunt, ut aliud alio opus habeat. Caput pedibus opus habet, et pedes capite. Et hoc nobis fecit Deus, neque sic sustinemus. Oporteret enim, etiamsi hoc non esset, charitatem esse. Annon auditis externos qui nos calumniantur, quando dicunt: « Utiles amicitiæ; laïci nobis opus habent nos vero rursum propter illos sumus? » Sic nec doctor, nec princeps esset, si non adessent discipuli et subditi; neque facerent quæ sua sunt: non enim possent. Quemadmodum et terra agricola, et agricola terra opus habet; ita et hic. Quam enim mercedem habet doctor, qui non po-

[1] 1 Cor. I, 23.

test ostendere ab se edoctos? Quam ii qui docentur, qui non optima fruuntur doctrina? Itaque alter altero opus habemus, et principes subditis : et dux obsequentibus. Principes namque multorum gratia sunt. Nemo enim sufficit per se ipsum aliquid operari; sive ordinare oporteat, sive consilia et sententias explorare, sed honoratiores illi sunt a cœtu et multitudine. Exempli gratia, pauperes dantibus egent, dantes accipientibus. « Vos mutuo considerantes, inquit, ad incitationem charitatis et bonorum operum. » Ideo plura potest Ecclesiæ cœtus : et quod singuli per se non possunt, cum aliis juncti possunt. Ideo hic maxime necessariæ sunt preces pro orbe, pro Ecclesia quæ in finibus est, pro pace, pro iis qui sunt in calamitate. Et hoc Paulus indicat dicens : « Ut ejus quæ in nobis est donationis in personis multis per multos gratiæ agantur pro nobis[1]. » Hoc est, ut multis gratia conferatur. At sæpe illorum preces requirit. Vide quid dicat Deus et Ninivitis : « Ego vero non parcam urbi, ubi sunt plus quam centum viginti millia[2] ? Ubi duo vel tres, inquit, congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum[3]. » Si autem duo multum possunt, quanto magis plures ? Si vero etiam unus possit; at non æqualiter. Cur unus es? Cur multos non facis? Cur non es auctor charitatis? Cur non amicitiam paras? Maximam virtutis laudem non habes. Sicut enim cum ex pacto mali sunt quidam, magis irritant Deum ; sic in concordia bonos esse magis oblectat. Non eris, inquies, cum multis in malum. « Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt[4], » et facti sunt quasi cantantes in nequitia sua. Para tibi amicos præ domesticis, præ aliis omnibus. Si pacificus, est filius Dei, quanto magis is qui amicitias parat? Si is qui reconciliat, filius Dei vocatur, qui reconciliatos amicos facit, quo non erit dignus munere? Hanc

[1] 2 Cor. I, 11. — [2] Jon. 4. — [3] Matth. XVIII, 19. — [4] Psal. XIV, 3.

faciamus negotiationem; inimicos mutuo amicos reddamus : et eos, qui nec inimici nec amici sunt, congregemus, et ante omnes, nosmetipsos. Quemadmodum enim qui domi inimicitiam habet, et cum uxore sua dissidet, non est fide dignus ut alios reconciliet; sed audiet. « Medice cura » te ipsum[2]; » sic et iste audiet. Quæ igitur nobis est inimicitia? Animæ cum corpore, malitiæ cum virtute. Hanc solvamus, hoc tollamus bellum : et tunc cum pace alios alloquemur, et cum multa fiducia, non accusante nos conscientia nostra. Pugnat ira cum mansuetudine; pugnat pecuniarum amor cum ipsarum contemptu; pugnat invidia cum benignitate. Hoc solvamus bellum, hos dejiciamus inimicos, hæc erigamus tropæa, in civitate nostra pacem conciliemus. Civitas quippe nobis est, et administratio, et cives et extranei multi; sed peregrinorum ejectionem faciamus; ut ne domestici corrumpantur. Nec alienum nec nothum dogma ingrediatur, nullaque carnalis sententia. Annon videmus quomodo si quis inimicus in urbibus capiatur, quasi explorator judicatur? Ergo peregrinos eliciamus; imo non peregrinos modo, sed etiam inimicos. Si quem videamus, tradamus principi menti, cogitationem, barbaram quidem, sed civili veste indutam. Multæ namque nobis insunt cogitationes hujusmodi, natura quidem inimicæ, sed ovili vellere indutæ. Quemadmodum et Persæ, sublata tiara, braccis, calceisque barbaricis, veste nobis usitata induti, corpore rasi, et nobis consueta lingua loquentes, habitu bellum occultant. Sed si tormenta statim adhibueris, eum qui latet manifestas. Ita hic facito, hanc cogitationem millies explora, et cito videbis barbaricum sensum. Ut autem vobis exemplo monstrem hujusmodi exploratores, quos submittit diabolus ut nostra dispiciant; age unum exuamus et ad tribunal diligenter examinemus,

[2] Luc. IV, 23.

et si placet, quosdam ex iis, quos Paulus deprehenderat, adducamus : « Quæ sunt, inquit, rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis[1]. » Exempli causa; Judaïsmum volebat diabolus inducere; itaque si ipsum per se induceret, non persuaderet. Vide igitur quomodo illum apparavit. Oportet, inquit, abstinere corpus. Hoc philosophia est; non admittere cibum, sed cavere. Hoc humilitas est. Et nunc item cum hæreticis volebat nos ad creaturam deducere. Vide igitur quomodo dolum paravit. Si dixisset : « Creaturam adora, » captus fuisset. Sed quid ait? « Deus creatus est. » Sed nudam exponamus judicum calculo Scripturarum apostolicarum sententiam; illo ducamus eum. Ipsi agnoscent et prædicationem et loquelam. Multi plurimum lucrantur, ut habeant quod dent pauperibus. Injusta lucra, et hæc cogitatio gravis est; sed exoneremus illam. Confutemus, ut ne capiamur : sed omnes diaboli machinas effugientes, possimus sana dogmata strenue retinentes, secure præsentem transigere vitam, et promissa consequi bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Colos. II, 24.

HOMILIA XXXVIII.

CAPUT XVII.

Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus ejus in eo, videns idololatriæ deditam civitatem. Disputabat igitur in synagoga cum Judæis et colentibus, et in foro per omnes dies, cum iis qui aderant[1].

I. Vide Paulum majores a Judæis[2], quam a gentibus tentationes habentem. Athenis autem nihil tale patitur; sed res tota in risum cessit, etiamsi aliquos persuaserit. Apud Judæos autem multa gravia : adeo erant irritati. Ideo ait : «Paulus autem cum Athenis eos expectaret, inci»tabatur spiritus ejus in eo, videns idololatriæ deditam »civitatem. » Jure incitatur : nusquam enim tot idola videre erat. « Disputabat igitur in synagoga cum Judæis et »colentibus, et in foro per omnes dies, ad eos qui ade»rant. » Vide, iterum cum Judæis disserit, undique ora comprimens eorum qui dicerent ipsum, relictis Judæis, ad gentiles se convertisse. Mirum quod philosophi non deriserint, sic statim contumeliose loquentem, neque a prædicatione resilierint dicentes : «Procul hoc est a philosophia :» quia nihil fastus habebat. Alioquin autem dicta nec capiebant, nec intelligebant. Quomodo enim intellexissent, cum alii Deum esse corpus, alii voluptatem esse felicitatem dicerent? « Quidam autem Epicurei et Stoïci disserebant cum »eo; et quidam dicebant : Quid vult seminiverbius iste »dicere? alii vero : Novorum dæmoniorum videtur annun-

[1] Act. XVII, 16, 17. — [2] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 340-346.

» tiator esse, quia Jesum et resurrectionem annuntiabat » eis[1]. » Nam resurrectionem Deum quemdam esse putabant, utpote soliti fœminas colere. « Et apprehensum eum » ad Areopagum duxerunt dicentes : Possumus scire quæ » est ista nova, quæ a te dicitur, doctrina? Nova enim quæ» dam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam » velint hæc esse[2]. » Duxerunt illum ad Areopagum, non ut discerent ; sed ut punirent, ubi erant judicia sanguinaria. Vide ergo quomodo, sub spe discendi et ubique novam doctrinam incusant. Loquacium civitas illa erat. « Athenienses autem omnes, et advenæ hospites, ad nihil » aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi. » Stans autem Paulus in medio Areopagi ait : Viri Athe» nienses, per omnia quasi superstitiosiores vos video. Præte» riens enim et videns simulacra vestra, inveni aram, in » qua scriptum erat : Ignoto Deo. Quem ergo ignorantes » colitis, hunc ego annuntio vobis[3]. » Ac si illos laudaret, videtur nihil molestum dicere. Quasi superstitiosiores, inquit, vos video; id est, quasi pios. « In qua scriptum » erat: Ignoto Deo. » Quid est hoc? Athenienses, quia per multa tempora acceperant Deos, etiam extraneos ; nempe templum Minervæ, Pana, aliosque aliunde : timentes ne forte quis alius nondum notus sibi esset, qui tamen coleretur alibi, ad majorem securitatem, huic quoque aram erexerunt. Quia vero non erat manifestus Deus, inscriptum erat, Ignoto Deo. Hunc ergo Jesum Christum esse Paulus dicit, imo potius universorum Deum. « Quem ergo » ignorantes, inquit, colitis, hunc ego annuntio vobis. » Vide quomodo ostendat ipsos jampridem ipsum acceptavisse. Nihil extraneum, inquit, nihilque novum affero : hoc illi perpetuo dicebant. Quæ est ista nova abs te prolata doctrina? Nova enim quædam ingeris auribus nostris. Sta-

[1] Act. xvii, 18. — [2] Ibid. 19, 20. — [3] Ibid. 21-23.

tim ergo eorum suspicionem tollit, et dicit : « Deus qui » fecit mundum et omnia quæ in illo sunt, hic cœli et terræ » cum sit Dominus[1]. » Deinde ne putent unum ex multis esse, hoc corrigit sic loquens : « Non in manufactis templis » habitat, nec manibus colitur humanis, indigens aliquo[2]. » Vides-ne quomodo paulatim philosophiam inducit, quomodo irridet gentilium errorem? « Dans vitam, et spiritum » et omnia. Fecitque ex uno sanguine omne genus homi» num habitare super universam faciem terræ[3]. » Hoc Dei proprium est. Vide ergo annon hæc de Filio etiam dici possint. « Cœli, inquit, et terræ Dominus : » quæ illi putabant Deos esse. Et creationem declarat et homines. « De» finiens statuta tempora et terminos habitationis eorum, » quærere Deum, si forte contrectent eum, aut inveniant, » quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso » enim vivimus, et movemur et sumus, sicut quidam Poë» tarum vestrorum dixerunt : Ipsius enim et genus sumus[4]. » Hoc Aratus poëta dixit. Vide ut demonstrationes afferat et ab iis quæ ipsi fecerant dixerantque. « Genus ergo cum si» mus Dei, non debemus æstimare auro et argento, aut » lapidi sculpturæ artis et cogitationis hominis Deum esse » similem[5]. » Atqui, ideo, inquies, debemus. Minime : neque enim nos, neque animæ nostræ similes. Cur ergo non statim philosophice locutus est, nec dixit : « Deus incorporeus natura, invisibilis est et sine figura? » Quia superfluum videbatur hoc dicere hominibus, qui nondum didicerant unum esse Deum. Ideo missis illis, in eo quod jam quæritur insistit et ait : « Et tempora quidem hujus igno» rantiæ despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut » omnes ubique pœnitentiam agant, eo quod statuit diem, » in quo judicaturus est orbem in justitia, in viro, in quo

[1] Act. XVII, 24. — [2] Ibid. 25. — [3] Ibid. 26. — [4] Ibid. 27, 28. — [5] Ibid. 29.

» statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mor-» tuis[1]. » Vide : post quam eorum mentem concusserat, cum diceret : « Statuit diem, » illosque terruerat; tunc opportune hoc inducit, « Suscitans eum a mortuis. » Sed superiora repetamus. « Cum Athenis illos expectaret Pau-» lus, incitabatur, inquit, spiritus ejus in eo. » Non iram vel indignationem hic significat incitatio illa, sed vigilantiam et zelum, ut et alibi : « Facta est, inquit, dissensio in-» ter illos[2]. »

II. Vide autem quomodo provideatur, ut invitus illic maneat expectans illos. Quid ergo est, « Incitabatur ? » id est, excitabatur : ab ira et indignatione procul erat hoc donum. Non ferebat, sed tabescebat. « Disputabat ergo in » synagoga cum Judæis, inquit, et colentibus. » Vide rursus contra Judæos disputantem. Colentes autem vocat proselytos. Dispersi namque erant Judæi ubique ab adventu Christi; simul ex illa soluta lege, simulque homines pietatem docebant. Sed nihil illi lucrabantur, nisi tantum calamitatum suarum testimonia habentes. « Quidam autem » Epicurei et Stoïci philosophi disserebant cum eo. » Non jam legibus suis utebantur Athenienses, utpote Romanis subjecti. Et unde volebant illi disputare ? Quia videbant alios disserentes, et virum in existimatione haberi. Et vide statim contumeliose : « Animalis enim homo non suscipit » ea quæ sunt Spiritus[3]. Novorum dæmoniorum, inquiunt, » videtur annuntiator esse. » Dæmonia deos suos vocabant. Erant enim civitates idolis plenæ. « Apprehensum illum in » Areopagum duxerunt, dicentes. » Cur in Areopagum ipsum traxerunt ? Ut perterrefacerent : ibi enim capitales causas judicabant. « Possumus scire quæ sit nova illa, quæ » a te dicitur, doctrina ? nova enim quædam infers auribus » nostris. Athenienses autem omnes, et ibi versantes pere-

[1] Act. 30, 31. — [2] Id. xv, 39. — [3] 1 Cor. ii, 14.

» grini, in nullo alio tempus terebant, quam ut quidpiam » novi dicerent vel audirent. » Hic vero indicatur eos etiamsi in hoc semper versarentur, ut loquerentur vel audirent, tamen illa putasse nova, quæ nunquam audierant. « Stans » autem Paulus in medio Areopagi ait : Viri Athenienses, » per omnia quasi superstitiosiores vos video. Præteriens » enim et videns simulacra vestra. » Non dixit : « Dæmonas ; » sed viam parat sermoni ; ideo dicit : « Superstitiosiores vos » video, » propter aram. « Deus, inquit, qui fecit mundum » et omnia quæ in eo sunt. » Una voce omnia philosophorum dogmata subvertit. Epicurei namque omnia per se existere dicebant, et ex atomis constare ; Stoïci vero corpus et conflagrationem. Hic vero dicit mundum et omnia quæ in eo sunt, opus esse Dei. Vides-ne brevitatem, et in brevitate claritatem ? Et vide quænam ipsis nova viderentur : quod Deus mundum fecisset : quæ nunc infima plebs scit ignorabant Athenienses, et Atheniensium sapientes. Si namque fecit, utique Dominus est. Vide quid dicat esse argumentum deitatis, nempe creationem ; id quod etiam Filius habet. Nam id ubique dicunt Prophetæ, Dei esse creare. Non vero sicut illi dicebant, alium Conditorem, nec Dominum esse ; materiam non factam esse supponentes. Hic demum ænigmatice quod suum est dicit et firmat, quod vero illorum est purgat. « Non in manufactis, » inquit, habitat. » Habitat quidem in templis ; at non in talibus, sed in anima humana. Vide : corporalem sustulit cultum. Quid ergo ? Annon habitabat in templo Jerosolymorum ? Non utique : sed operabatur. Quomodo ergo colebatur manibus humanis apud Judæos ? Non manibus, sed mentibus. Nam illa non sic quærebat quasi iis opus haberet : « Numquid manducabo, inquit, carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo[1] ? » Deinde cum

[1] Psal. XLIX, 13.

dixisset : « Neque manibus humanis colitur indigens aliquo;» quia hoc non satis erat, nullo egere, ut dixerat; nam divinum quidem illud est, sed aliud requiritur ; adjicit : « Ipse dans » omnibus vitam et Spiritum et omnia. » Duo Divinitatis indicia exhibet, quod nullo indigeat, et quod omnibus omnia præbeat. Huc confer omnia quæ de Deo Plato philosophatus est, quæ Epicurus, et hæc omnia illis comparata nugæ sunt. « Dans, inquit, vitam et spiritum. » Ecce animæ quoque ipsum Creatorem facit, non Genitorem. Vide rursum quomodo destruat sermonem de materia : « Fecitque, inquit, ex uno sanguine omne genus hominum, habitare super omnem faciem terræ. » Hæc meliora illis, et confutant atomos materiamque. Hic ostendit non esse partitum, neque hominis animam, ut illi dicunt (19); non esset enim hoc esse Conditorem. Cum dicit autem non manibus humanis coli Deum, subindicat illum animo et mente coli. « Hic, inquit, cœli et terræ » cum sit Dominus. » Non ergo dæmones illi partiti et plures. « Deus, qui fecit mundum et omnia quæ in illo sunt. » Cum prius ostendisset quomodo mundus sit factus, tunc declaravit, quod non in manufactis habitet, ac si diceret : « Si Deus, omnia utique fecit; si non fecit, non Deus. » Dii, inquit, qui cœlum et terram non fecerunt, pe- » reant. » Multo majora, quam illi, dogmata inducit. Atqui nondum magna dixit; nondum enim tempus erat. Sed quasi pueris loquitur de creatione, de dominatione, de non indigentia.

III. Cum dixisset autem illum ex uno sanguine omne genus hominum fecisse, omnium causam bonorum manifestavit. Quid huic sublimitati par? Nam mirabile quidem est ex uno tot fecisse; quod autem omnes ille simul contineat, adhuc longe mirabilius. « Dans, inquit, omnibus spi- » ritum et vitam. » Quid est, « Definiens præstituta tempora,

» et terminos habitationis eorum : quærere Deum si forte » attrectent eum, aut inveniant. » Non cogitur quis, inquit, circuire et quærere Deum. Vel si non hoc, quia decrevit ut Deus quæratur. At non semper hoc faciendum definivit, sed præstitutis temporibus. Hoc vero dicit ostendens, neque nunc quærentes invenisse, etiamsi ita manifestus esset ut inveniri posset; ac si quid in medio positum palpemus. Neque enim hic erat cœlum, alibi non; neque in hoc tempore erat, in alio non. Itaque et omni tempore, et in omnibus terminis potest inveniri. Sic dispensavit ut quæreretur, ut nec loco nec tempore prohibeamur. Certe hoc ipsum illis maxime profuisset, si quidem voluissent, quod ubique sit cœlum et stet omni tempore. Ideo sic dicit : « Quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum; » sed » prope sit omnibus; hoc est, non modo vitam et spiritum dedit, sed et omnia. Verumetiam quod caput est omnium, ad sui cognitionem traxit, hæc dando per quæ possimus illum invenire et apprehendere. Sed noluimus quærere, etsi ad pedes esset. « Non longe, inquit, ab unoquoque nos- » trum. » Papæ, omnibus prope esse dicit, qui sunt in orbe terrarum. Quid hoc majus? Vide quomodo « partitos » confutet. Quid dico procul? Ita prope est, ut sine ipso non vivatur. « In ipso enim vivimus, et movemur, et sumus. » Quasi corporeo exemplo hujusmodi quidpiam dicit : sicut impossibile est ignorare aërem ubique diffusum, non procul ab unoquoque nostrum esse, imo et in nobis esse; ita etiam et omnium creatorem. Vide quomodo omnia ipsius esse dicat : providentiam illius esse dicit, conservationem, quod ab illo sint omnia, operandi vim habeant, et non pereant. Nec dixit per illum; sed quod propius est, in illo. Nihil tale dixit Poëta ille. « Ipsius enim, inquit, genus su- » mus. » Sed ille de Jove dixit : hic vero de Creatore hoc accipit : nec eumdem ipsum indicat ille : absit, sed quæ

de illo dicta erant, Deo cui competebant ascribens: nam aram hujus esse dixit, non illius, quem ipsi colebant. Quædam enim dicta et facta sunt ad verum Deum pertinentia; verum nesciebant Græci ad eum pertinere, sed de alio intellexerunt. Dic enim mihi, de quo proprie dicatur: Ignoto Deo; de Creatore, an de dæmone? Utique de Creatore: etiamsi illum quidem ignorarint, hunc vero noverint. Similiter etiam quod omnia fecerit, de Deo proprie dicitur, non de Jove, scelesto et execrando homine ac præstigiatore: Paulus certe non simili atque ille modo dixit: « Ipsius enim et genus sumus; » absit; sed alia mente; genus enim ejus nos esse dixit; hoc est domesticos, proximos, et quasi quis dixerit, propinquos et vicinos. Ne enim rursus dicerent: « Nova ingeris auribus nostris; » Nihil enim sic hominibus contrarium; Poëtam in medium adducit. Neque dixit: « Non debetis putare auro aut argento Deum esse similem, o scelesti et execrandi! » Sed mitius; hoc non debemus æstimare, inquit, sed « Super hoc. » Quidnam est « Super hoc? » Deus. Sed neque hoc: est enim efficaciæ nomen, sed interim hoc: at non dicimus Deum huic esse similem. Quis enim dixerit? Vide quomodo incorporeum introducit. Mens enim quando suspicatur corpus, etiam distantiam imaginatur. « Genus ergo cum simus Dei, non » debemus, inquit, existimare auro aut argento aut lapidi, » sculpturæ artis et cogitationis hominis Deum esse simi» lem. » At dixerit quispiam, non hoc putamus: cur ergo hoc dicit? Sed ad multitudinem loquebatur ipse, ac sic bene dixit. Nam si nos secundum animam non sumus illis similes, multo minus Deus. Interim adducit illos a suspicione. Non modo sculpturæ artis non est similis Deus; sed neque ulli alii humanæ cogitationi subjicitur: nam vel ars vel mens invenit. Ideo sic dicit. Si id quod ars vel mens hominis invenit Deus est, et si in lapide substantia

Dei, quomodo ergo si in ipso vivimus, ipsum non invenimus? Duplex ergo est accusatio, et quod illum non invenerint, et quod tales invenerint. Mens per se ipsam nusquam fide digna est. Sed post quam illorum animos sic exagitavit, ostenditque inexcusabiles illos esse; vide quid subdat. « Tempora quidem ignorantiæ despiciens, nunc annun- » tiat omnibus hominibus ubique ut pœnitentiam agant. » Quid ergo? Nemo-ne illorum pœnas dat? Nemo certe eorum qui pœnitentiam agere velint. De his loquitur, non de iis qui defuncti sunt; sed de iis quibus annuntiat. Non exigit, inquit, a vobis rationem. Non dixit: « Ille despexit; » non dixit: « Ille permisit; » sed, « Vos ignorastis. » Despexit; id est, non exigit pœnas quasi a supplicio dignis. Nec dicit: «Sponte male egistis. » Sed hoc per superiora monstravit, ut ubique pœnitentiam agant dicens. Hic totum orbem insinuavit.

IV. Vide quomodo illos abducat a pluralitate deorum. « Quia statuit diem, inquit, in qua judicaturus est orbem » in æquitate. » Vide rursus orbem dicit, sic homines vocans. « In viro in quo statuit suscitans eum a mortuis. » Vide quomodo iterum passionem manifestavit, resurrectionem memorans. Quod autem verum sit judicium, palam est ex resurrectione; inde enim id arguitur. Et quod omnia vera sint, inquit, palam est ex eo quod resurrexerit. Quodque omnibus hanc præbuerit fidem, quod resurrexerit ex mortuis, et hoc denique manifestum est. Hæc dicta sunt Atheniensibus, et opportune nobis etiam dicantur, omnibus ubique agendam pœnitentiam esse, quia definivit diem in quo judicaturus est orbem. Vide etiam quomodo illum judicem inducat, et mundi providentiam habentem, benignum, misericordem, potentem, sapientem, omniaque prorsus, quæ sunt Creatoris, habentem; quæ dicta sunt demonstrantur ex eo quod a mortuis resurrexerit. Pœniten-

tiam ergo agamus. Omnino enim judicari oportet. Si non resurrexit Christus, non judicamur; si resurrexit, omnino judicamur. In hoc enim et mortuus est, ut et vivis et mortuis imperet[1], inquit. Et rursum. « Omnes enim astabimus ante tribunal Christi, ut unusquisque referat secundum ea quæ fecit[2]. » Ne putetis hæc verba solum esse: ecce et resurrectionem omnium memoravit. Neque enim aliter judicatur orbis. Etiam illud, « Suscitans eum a mortuis » de corpore dictum est : ipsum enim mortuum erat, hoc ceciderat. Apud gentiles, sicut creatio, ita et judicium contemnitur. Hæc autem puerorum commenta sunt, et ebriorum hominum. Sed nos qui hæc accurate didicimus, aliquid utile faciamus, studeamusque familiares esse Christo. Usquequo ejus inimici erimus? Usquequo minus suaviter erga illum affecti erimus? Absit, inquies? cur hæc dicis? Nollem hæc dicere, nisi vos faceretis. Nunc vero quæ utilitas ex silentio, cum res ita perspicue clament? Quomodo igitur illum diligemus? Sexcenties dixi, sed nunc quoque dicam. Modum invenisse mihi videor magnum et mirabilem. Postea quam omnia Dei opera communia nobiscum reputavimus, quæ tot tantaque sunt ut enumerari non possint, et pro iis omnibus gratias ipsi egimus; quæ singulis nostrum contulit cogitemus omnes, et quotidie in mentem revocemus. Quoniam igitur hæc magnam vim habent, unusquisque nostrum secum reputet, et accurate exploret, num aliquando in periculum lapsus inimicorum manus effugerit, et quasi in libro Dei beneficia descripta habeat. Exempli causa : Num aliquando ante lucem viam capessens, periculum effugerit : num cum iniquis congressus hominibus, superior evaserit; num in morbum lapsus, desperantibus omnibus, convaluerit. Multum enim hoc valet ad Deum nobis propitium reddendum. Nam si Mardo-

[1] Rom. XIV, 9. — [2] Ibid. 10.

chæus ille, ubi rex in mentem revocavit beneficia illa ab ipso sibi præstita, ita acceptus illi fuit, ut ad illum gloriæ splendorem veniret, multo magis nos si memores fuerimus, et si duo illa diligenter exploremus, quid nos peccaverimus in Deum, et quæ nobis ille beneficia contulerit; sic et nos grati erimus, et omnia effundemus. Sed nemo hæc secum reputat; verum sicut de peccatis loquimur, dicentes nos peccasse, nulla facta speciatim peccatorum recensione; sic et de beneficiis Dei loquentes, dicimus Deum nos beneficio affecisse, nec speciatim beneficia exploramus: non dicimus, ubi, quanta, quo tempore. Sed ab hinc multam adhibeamus diligentiam. Nam si quis etiam vetera repetere potest, omnia accurate in mentem revocet, quasi magnum reperturus thesaurum. Hoc etiam nobis utile est ut non desperemus. Nam cum viderimus ipsum sæpe nobis patrocinatum esse, non desperabimus, nec putabimus nos abjectos fuisse; sed magnum accipiemus pignus ejus erga nos providentiæ, cum cogitaverimus nos peccantes non puniri, sed ejus patrocinio frui.

V. Dicam ego aliquid quod a quopiam audivi. Erat quidam puer, quem contigit cum matre in agro esse, cum nondum quindecim annorum esset: tunc gravi et corrupto ingruente aëre, utrumque febris invasit. Erat autem autumni tempestas. Tunc mater urbem ingredi præoccupavit. Puer vero a medicis jussus illuc manere, cum febris flagraret, cœpit gargarizare, apud se ratiocinans, putansque sic febrim extingui posse, si nihil omnino alimenti acciperet. Utpote puer, ex intempestiva contentione nihil accepit. Ut autem ad urbem venit, lingua paralysi tacta est, ita ut diu non loquens, nihil articulatim pronuntiare posset. Sed legebat quidem, et magistros multo tempore adibat; sed frustra et absque signo ullo. Omnis ergo spes ab illo exciderat, materque ejus multum dole-

bat. Multa medici, multa alii excogitarunt, sed incassum: donec benignus Deus linguæ vinculum curavit, tuncque convaluit, et pristinam loquendi facultatem accepit. Narravit autem ipsius mater, cum puerulus esset, ipsum in nare morbum habuisse, quem vocant polypum, medicosque desperavisse, optasseque matrem ut moreretur, patremque ipsi maledixisse; adhuc enim vivebat: omniaque anxietate plena erant. Ille vero tussiendo, ex mucore feram illam spiritus impetu ex naribus ejecit, omniaque gravia soluta sunt. Hoc sedato malo, fluxus per oculos acer et viscosus fluens, tales tamque crassas lemas efficiebat, ut pellicula pupillæ obduceretur, quodque grave erat, cæcitatem minabatur, omnesque futuram illam dicebant. Sed hoc etiam morbo per Dei gratiam cito liberatus est. Et hæc quidem audivi, quæ vero ipse scio narrabo vobis. Mota est tyrannorum suspicio in civitate nostra, dum adhuc adolescens essem. Militibusque omnibus circum civitatem foris positis, forte libellos quærebant præstigiarum et magicos. Et qui scripserat librum, incompactum projecit in flumen, captusque est. Et cum ab illo requireretur, dare non potuit; sed per urbem vinctus ducebatur; auctis vero indiciis et probationibus pœnas dedit. Tunc ego, cum in Martyrium (20) ire vellem, transibam per hortos juxta flumen cum alio quodam, qui ut vidit supernatantem librum, primo se linteum videre putavit, ac descendens recepit: ut accessit vero, librum esse vidit, et descendens cepit. Ego vero contendebam, quasi de re communi reperta, ridebamque. Sed videamus, inquit ille, quid sit: revolutaque paginæ parte, magica descripta invenit. Accidit autem eodem tempore militem transire. Hinc vero socius illo occultato abiit, et timore tabescebat. Quis enim credidisset nos e flumine illum sustulisse, cum omnes etiam non suspecti detinerentur? Abjicere non audeba-

mus, ne videremur; pari timore cohibebamur ne divideremus. Deo tamen juvante, projecimus, et ab extremis periculis erepti sumus. Innumera dicere possem, si vellem: hæc autem in vestri gratiam dixi; ut si quis, si non in paria, in alia tamen incidat, eorum memoriam semper servet. Verbi gratia, si lapis in te conjectus, teque recta impetens, non in te incidat, hujus semper sis memor. Hoc nobis magnam Dei amicitiam conciliat. Si enim cum recordamur hominum, qui nos servarunt, magnopere dolemus, si non possimus ipsis vicem rependere; multo magis Deo gratias habere oportet, idque utile est. Si itaque volumus non nimium dolere, dicamus: « Si bona suscepimus a Domino, annon mala feremus[1]? » Et Paulus ideo dicebat unde liberatus esset, ut alios admoneret. Vide et Jacobum quomodo illa omnia in mente habuit; ideo dicebat: « Angelus, » qui eripuit me a juventute mea[2]. » Sed cogitemus non solum quod eruerit, sed etiam quomodo et qua in re. Vide igitur illum speciatim beneficia commemorantem. « In » virga mea, inquit, transivi Jordanem[3]. » Judæi vero etiam eorum, quæ majoribus suis evenerant, semper memores erant, repetentes ea, quæ in Ægypto acciderant. Et nos ergo multo magis eorum, quæ nobis acciderunt, memores simus: quoties in angustias et calamitates incidimus. Et nisi Deus manum porrexisset, jamdiu periissemus. Hæc cogitantes omnes et quotidie repetentes, gratias semper Deo agamus, et in communi omnes gloriam ipsi referamus, neque illum celebrare cessemus, ut grati animi magnam recipiamus mercedem gratia et miserationibus unigeniti ejus Filii, cum quo et una Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Job. II, 10. — [2] Gen. XLVIII, 16. — [3] Id. XXXII, 10.

HOMILIA XXXIX.

CAPUT XVIII.

Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, alii quidem irridebant; alii vero dixerunt : Audiemus te de hoc iterum. Et sic Paulus exiit de medio eorum[1].

I. Cur Paulus, cum sic persuasisset, ut Athenienses dicerent, « Audiemus te de hoc iterum, » cumque nulla essent pericula, festinat Athenienses relinquere? Forte sciebat se non multum lucri facturum. Alioquin etiam a Spiritu Corinthum ducebatur. « Quidam vero viri adhærentes » ei, crediderunt : in quibus et Dionysius Areopagita, et » mulier nomine Damaris, et alii cum eis[2]. Post hæc autem egressus Paulus Athenis, venit Corinthum : et inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam, Ponticum » genere, qui nuper venerat ex Italia, et Priscillam uxorem » ejus; eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Judæos Roma; accessit ad eos. Et quia ejusdem erat artis, » manebat apud eos, et operabatur. Erant autem scenofactoriæ artis[3]. » Jure Corinthum, ut dixi, a Spiritu ducitur, in qua manere oportebat. Athenienses enim, etsi novæ concionis amatores essent, non attendebant tamen. Neque enim id curabant; sed ut semper quid dicendum haberent: id quod etiam fecit ut secederent. Si hoc autem illis in more erat, cur accusant illum; « Novorum dæmoniorum » annuntiator esse videtur? » Sed hæc valde obscura illis esse videntur. Attamen persuasit Dionysio Areopagitæ, et

[1] Act. XVII, 32. — [2] Ibid. 33. — [3] Id. XVIII, 1-3.

aliis quibusdam. Nam qui de vita recte agenda curabant, cito verbum acceperunt : cæteri vero non item. Videtur ergo Paulus satis habuisse, quod fidei semina jecisset. Major enim pars vitæ illius jam transacta erat. Nam sub Nerone consummatus est. A Claudio autem tunc bellum contra Judæos moveri incipiebat, procul quidem, atque ut verisimile est, ut sese emendarent; ac Roma, ut pestiferi, pellebantur. Ideo ex dispensatione divina fit ut Paulus vinctus illuc ducatur, ut ne quasi Judæus pellatur, sed quasi sub militibus agens, ut in custodia sit. «Et mansit, inquit, apud illos.» Papæ, quam justitiam invenit, ut cum illis habitet : quia enim hic potissimum oportebat illum non accipere, ut ipse ait : «Ut in quo gloriantur, » inveniantur sicut et nos[1],» providetur ut illic maneat. «Et » disputabat in synagoga per omne sabbatum. Suadebatque » Judæis et Græcis. Cum venissent autem de Macedonia » Silas et Timothæus, coarctabatur Spiritu Paulus, testifi» cans Judæis Christum Jesum[2];» id est, molesti erant illi, insurgebant in eum. Sic illi agebant; quid vero Paulus? Relinquit eos, multumque terret. «Non ultra necessarium erat, inquit, vobis loqui verbum, sed obscurius loquitur.» « Contradicentibus autem eis et blasphemantibus, excu» tiens vestimenta sua dixit eis : Sanguis vester super ca» put vestrum : mundus ego : ex hoc ad gentes vadam. Et » migrans inde, intravit in domum cujusdam, nomine » Justi, colentis Deum, cujus domus erat conjuncta syna» gogæ. Crispus autem archisynagogus credidit Domino » cum tota domo sua. Et multi Corinthii audientes, cre» debant et baptizabantur[3].» Vide quomodo iterum, cum dixisset, «Ab hoc tempore,» non illos tamen negligit, itaque hoc dixerat, ut illos excitaret. Et postea venit ad Justum, cujus domus erat conjuncta synagogæ. Vicinus erat,

[1] Cor. XI, 12. — [2] Act. XVIII, 4, 5. — [3] Ibid. 6-8.

ut ex vicinia zelum haberent, si vellent. «Crispus autem, »inquit, archisynagogus credidit Domino cum tota domo »sua.» Et hoc utique satis erat ad illos adducendos. «Dixit »autem Dominus per visionem in nocte Paulo: Noli timere; »sed loquere, et ne taceas, quia ego tecum sum, et nemo »insurget in te ut noceat tibi: quia populus est mihi multus »in hac civitate[1].» Vide quot rationibus illi suadet: et quomodo quod illum maxime erigebat, hoc ultimo dicit: «Quia populus est mihi multus in hac civitate.» Quomodo ergo insurrexerunt in eum, dixerit quispiam? At non prævaluerunt, sed ad proconsulem tantum duxerunt. «Sedit »autem ibi annum unum et sex menses, docens apud eos »verbum Dei. Gallione autem proconsule Achaïæ, insur- »rexerunt uno animo Judæi in Paulum, et adduxerunt eum »ad tribunal, dicentes: Quia contra legem hic persuadet »hominibus colere Deum[2].» Vides-ne qua de causa illi semper publicas accusationes texebant? Vide jam quomodo, dicentibus illis, ipsum contra legem persuadere hominibus colere Deum, nihil horum curare proconsulem, imo potius Paulum defendere. Et audi quomodo respondeat. «Si quidem esset ad civitatem spectans iniquum aliquid »aut facinus pessimum, o Judæi, recte vos sustinerem[2].» Æquitatis amans mihi vir ille videtur, idque manifestum est ex iis quæ prudenter respondet. «Cum Paulus, inquit, »os suum aperturus esset, dixit Gallio Judæis: Si quidem »esset injustum aliquid, aut facinus pessimum, o Judæi, »recte vos sustinerem. Si vero quæstio est de verbo et no- »minibus, et de lege vestra, vos ipsi videritis: Judex ego »horum nolo esse. Et abegit eos a tribunali. Apprehen- »dentes autem omnes Græci Sosthenem principem syna- »gogæ, percutiebant eum ante tribunal: et nihil eorum »Gallioni curæ erat[3].» Hinc rursum viri æquitas monstra-

[1] Act. XVIII, 9, 10. — [2] Ibid. 11-13. — [3] Ibid. 14-17.

tur. Cum enim ille verberaretur, non putavit id ipsi contumeliæ esse : adeo petulantes Judæi erant.

II. Sed superiora repetamus. « Audientes autem resur»rectionem mortuorum, alii quidem irridebant; alii vero »dixerunt : Audiemus te iterum. » Quanta et quam sublimia audientes, ne attendebant quidem; sed ridebant. Resurrectionem irridebant. Nam « Animalis homo non »percipit ea quæ sunt Spiritus [1]. Et sic, inquit, exiit Paulus »de medio eorum. Sic. » Quomodo ? Cum aliis persuasisset, ab aliis vero irrisus fuisset. « Secedens autem Athenis, »inquit, venit Corinthum. Et invento quodam Judæo, »cui nomen Aquila, qui Ponticus erat genere et nuper »venerat ex Italia, mansit apud illos et operabatur. » Vide quomodo lex jam solvi incipiat. Totonderat enim se postea, Judæus cum esset, in Cenchreis : in Syriam proficiscitur cum Paulo. Ponticus cum esset, nec Jerosolymam, neque in vicina loca venire festinabat, sed procul erat. Apud illum ergo manet, nec manere erubescit, imo ideo manet, quasi idoneum nactus diversorium, et quavis regia sibi commodius. Nec rideas hæc audiens, dilecte. Ut enim palæstra athletæ magis competit, quam strata mollia; sic bellatori gladius ferreus, magis quam aureus. Et operabatur prædicans. Erubescamus nos qui etiam sine prædicatione vivimus otiose. « Disputabat autem, inquit, in Syna»goga per omne sabbatum, suadebatque Judæis et Græcis. »Contradicentibus autem eis, et blasphemantibus, » discessit; hoc modo sperans illos allicere, discessit. Cur illa relicta domo, prope synagogam habitaturus venit? annon illa de causa? Neque enim ibi periculum videbat. « Testi»ficans illis : » non jam docet, sed testificatur. » Contra»dicentibus autem illis, inquit, et blasphemantibus, »excussis vestibus dixit : Sanguis vester super caput ves-

[1] Cor. II, 14.

» trum. » Hoc facit ut non verbo tantum, sed etiam opere terreat. Et vehementius disputat, utpote qui multis persuasisset. « Mundus, inquit, sum ego : ab hoc ad gentes » vadam. » Et nos igitur rei sumus sanguinis eorum qui nobis concrediti sunt, cum negligimus eos. Itaque cum dicit : « De cætero nemo mihi molestus sit[1], » ut exterreat loquitur. Non enim perinde terrebat illos supplicium, ut illud mordebat. « Et migrans inde, venit in domum Justi. » Transit, volens illis persuadere, quod ad gentes festinet. « Crispus autem archisynagogus, inquit, credidit Domino » cum tota domo sua. » Vide tunc fideles cum tota domo hoc fecisse. Post hæc autem alii quoque multi credentes baptizati sunt. Hunc Crispum dicit archisynagogum, de quo ait : « Nullum alium baptizavi, nisi Crispum et Gaïum[2]. » Puto autem hunc et Sosthenem dici, qui vir adeo fidelis fuit, ut percussus fuerit, et semper Paulo affuerit. « Noli » timere, sed loquere. » Ideo multo ibi tempore manet : id enim illi suasit multitudo, sed familiaritas Christi magis. Majus enim tunc erat periculum, multis credentibus et ipso archisynagogo. « Noli timere, inquit. » Hoc satis erat ad illum excitandum : quia timere deprehensus fuit ; sed ut nihil tale patiatur, nunc confortatur. Non enim semper illos male pati sinebat, ne infirmiores evaderent. Nihil enim ita Paulum mœrore afficiebat, ut increduli et contradicentes. Hoc ipsis periculis molestius erat. « Et ne » taceas, inquit, quia multus mihi populus est in hac civi» tate. » Ideo fortasse illi Christus apparet. « Gallione au» tem, inquit, proconsule Achaïæ, insurrexerunt uno animo » Judæi in Paulum. » Vide, post annum et sex menses insurgunt in eum, quando jam non poterant suis uti legibus. Hoc maxime Corinthios extollebat, quod persuasi essent principem non sese demissurum esse. Non enim idem erat

[1] Galat. vi, 17. — [2] 1 Cor. i, 14.

ex contentione vincere, et discere ipsum hæc negotia nihil curare. Et perpende quam prudens ille esset. Non enim statim respondit, « Nihil curo. » Sed quid ? « Si quidem » esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum, o Judæi, » recte vos sustinerem ; si vero quæstio est de verbis et no- » minibus et de lege vestra, vos ipsi videritis. Judex ego » horum nolo esse. Exclusit eos a tribunali : » splendida fuit victoria. « Apprehensum autem Sosthenem principem » synagogæ, percusserunt ante tribunal. Et nihil eorum » Gallioni curæ erat. » O turpitudinem, quam subiere ! « Et nihil eorum, inquit, Gallioni curæ erat ; » etsi totum in ejus contumeliam vergeret. Sed illi quasi potestate accepta percutiunt. Pudore affecti illegitimi furoris opus edentes. Et cur ille non vicissim percussit, etsi potestatem haberet ? Sed philosophari edocti erant. Nec vicissim percutit, ut judex edisceret, quis mansuetior esset. Hoc præsentibus non parum profuit. Docuit enim horum æquitas, illorumque ferocia, hæc judicis calculo opus habuisse. At hi omnia citra ordinem faciunt. Nec dixit ille : « Non oportet, » ne rursum percuterent illum, sed, « Nolo. Judex enim » horum esse nolo : » adeo æquitatis amans erat. Hoc et Pilatus dicebat de Christo : « Accipite eum vos, et secun- » dum legem vestram judicate [1]. » Ille secundum legem » volebat illos judicare : illi vero quasi ebrii et furibundi affecti erant. Ideo ille Athenis secessit. « Quia populus illic » erat multus. » Percutiebatur, et nihil dicebat.

III. Hunc et nos imitemur. Percutientibus mansuetudine vicem rependamus, silentio, patientia. Hæc vulnera sunt graviora ; major plaga et molestior est : non enim in corpore, sed in animo percuti grave est. Multos percutimus ; sed quia ut amicos, delectantur ipsi. Si vero quemvis cum contumelia percusseris, quia cor tetigisti, magnum intu-

[1] Joan. XVIII, 31.

listi mœrorem. Ita magis cor ipsum percutimus. Quod autem lenitas magis feriat, quam ferocia, age pro virili demonstremus. Clara enim demonstratio, opere fit et experimento. Si placet autem, illud examinemus, quamvis id jam sæpe fecerimus. In contumeliis nihil ita nos male afficit, ut spectantium calculus. Non enim par res est publice contumelia affici, atque seorsim. Sed illas facile ferimus contumelias, quæ in deserto, quæ nemine teste vel sciente inferuntur. Sic non contumeliæ natura est, quæ male afficit; sed cum palam infertur : ita ut si quis publice honoret et seorsim contumelia afficiat, ei gratiam habeamus: Itaque non in natura contumeliæ dolor est, sed in spectantium calculo; ne hinc in contemptum cadatur. Quid igitur si spectatores pro nobis sint? Annon tunc is, qui contumeliam infert illam accipit, cum spectatores pro nobis calculum ferunt? Dic mihi, utrum contemnunt illi, eum-ne qui contumeliam infert, an eum qui illam accipit et tacet? Animus certe suggerit illum esse qui contumeliam accipit. Nunc vero cum ab animi motu liberi sumus, perpendamus, ne tunc abripiamur. Utrum ergo damnamus omnes? Procul dubio contumeliam inferentem, etsi minor sit, insanire illum dicemus; si æqualis, desipere; si major, neque sic approbabimus. Uter, quæso, approbatione dignus est, qui turbatur, agitatur, efferatur, contra communem naturam sic affectus; an is qui in tranquillitate degit, in portu et in philosophia multa? Annon hic Angelo similis est, ille ne homini quidem? Ille namque ne propria quidem potest mala portare, ille vero fert etiam aliena. Hic ne se ipsum quidem ferre potuit; ille potuit et alium. Ille in naufragio est, hic in tuto navigat, ac secundo cursu navis fertur. Neque enim permisit furoris ventum in vela incidentem, animi navem submergere, sed lenis benignitatis aura, cum quiete multa illum in philosophiæ portum inducit. Et sicut in

navi, quæ submergitur, nautæ nesciunt quæ abjiciant, an suorum an alienorum deposita, sed omnium pariter jacturam faciunt, pretiosorum, et minime talium. Ubi vero tempestas sedata est, tunc secum reputantes quanta projecerint, lacrymantur, nec tranquillo aëre fruuntur, ob jacturam; ita et hic, cum spirat furor, et tempestas excitatur, nesciunt quæ debito ordine ejicere oporteat: ubi vero cessavit ira, tunc recogitantes quanta abjecerint, damnum considerant, et quietem non sentiunt, memores verborum, quibus se dehonestarunt, damnumque maximum passi sunt, non in pecuniis; sed in existimatione æquitatis et mansuetudinis. Veræ tenebræ sunt furor et ira. « Dixit insipiens in corde suo, inquit: Non est Deus[1].» Id forte de irato opportune dicatur. Dixit iratus: Non est Deus. Nam « Secundum multitudinem iræ suæ non quæ- » ret[2], inquit. » Pia enim cogitatio ingressa, omnes depellit et pulsat omnes tranversos agit. Nisi tu magis doleas, quam is cui contumelia infertur, infer illam; etiamsi nullus sit qui accuset. Nisi conscientiæ tribunal te seorsim ductum millies verberet. Cum ergo audieris contumelia affectum, amarum nullum verbum protulisse, nonne hinc magis doles? Dic mihi: quomodo hominem mitem, humilem, modestum mille conviciis onerasti? Hæc frequenter dicimus, neque opere completa videmus. Homo cum sis hominem contumelia afficis? servus conservum? Sed quid hoc admiror, quando multi Deum ipsum contumelia afficiunt?

IV. Hoc vobis contumelia affectis sit consolatio. Contumelia afficimini? contumelia afficitur Deus; convicia fertis? convicia fert Deus. Conspuimini? Sic et Dominus noster. In his ergo nobiscum est; in contrariis non item. Neque enim unquam inique contumelia affecit; absit, neque te-

[1] Psal. XIII, 1, 5. — [2] Id. IX, 25.

mere exprobravit, nec injuste agit. Itaque nos sumus qui consortes sumus, non vos. Contumeliam enim ferre Dei est; contumeliam vero temere inferre dæmonis. Videte duas partes. « Dæmonium habes[1], » audivit Christus: alapa cæsus est a servo principis sacerdotum. Itaque qui contumelia injuste afficiunt, cum illis stant: merito. Nam si Petrus Satanas audivit, ob unum dictum, multo magis magis hi Judæi audient, cum Judæorum acta facient, ut et illi diaboli filii audierunt, quia diabolica faciebant. Contumelia afficis? quis es, dic mihi? Imo propterea contumelia afficis, quia nihil es. Nullus enim qui homo sit contumelia afficit. Atque ita quod in pugnis dicitur: Tu quis es, ex adverso oportebat dici, verbi gratia, contumelia affice, nihil enim es. Itaque dicentibus nobis: Qui es tu qui contumelia afficis? Te melior, audiemus utique. Atqui contrarium dici oportebat. Sed quia nos male interrogamus, ideo illi male respondent. Itaque nos in causa sumus. Ac si enim illi contumeliosi magni quidam viri essent, ita loquimur: Quis es qui contumeliam inferas? Ideo illi sic respondent. Contrarium verbo oportebat dicere. Contumelia afficis, contumelia affice, nullus enim es. Ad illos vero, qui contumelia non afficiunt, potius dicendum erat: Quis es, qui contumelia non afficis? humanam naturam trancendisti. Hoc nobilitas est, nihil illiberale loqui, etiamsi quis audire sit dignus. Dic vero mihi: quot non sunt digni ut occidantur? Neque tamen per se hoc judex facit; sed interrogat, neque per se ipsum. Si autem homini improbo judex non dignatur per se loqui, sed medio quopiam utitur, multo magis non oportet pares non contumelia afficere. Non enim ita illis præponendi erimus si illos contumelia afficiamus, ut si doceamur quod nos ipsos contumelia affecerimus. Malos ergo ideo contumelia affi-

[1] Luc. VII, 23.

cere non oportet, bonos autem alia quoque de causa, quod non contumelia digni sint; tertio autem quia contumeliosum esse non oportet. Nunc autem vide quanta fiant : contumelia et damno afficitur homo, necnon is qui lædit, et spectatores. Quid ergo? Num feras in medium accedere oportet, et rem dissolvere? hoc enim restat. Cum enim homines sunt ii qui in iniquitate delectantur, feris reconciliatio reservatur. Sicut enim heris domi pugnantibus, restat ut domestici illos reconcilient; hoc enim natura rei exigit, etiamsi forte hac ratione non fiat; sic et hoc casu, contumelia afficis; et jure quidem, non enim homo es. Ideo magnum quidpiam esse visa est contumelia, et magnis congruere : servis autem magis competit, ut bene loqui liberos decet. Sicut enim male facere ad illos pertinet, sic ad hos mala pati. Exempli causa, ancilla raptrix est quæ res domini raptim subripit : talis est et contumelia. Et ut quis dixerit, fur ingressus studiose ubique observat, aliquid auferre curans; sic et iste omnia circumspicit, ut aliquid eripiat. Alio forte exemplo ipsum depingemus : quemadmodum si quis vasa immunda domi furetur, et coram omnibus educat, non tam illum deturpat furtum, quam ipse semetipsum, dum hæc aufert; sic et iste, impura verba coram omnibus proferens, non alios verbis deturpat, sed se ipsum, talia proferens, fœdansque et se, et linguam et mentem. Idipsum enim fit, quando adversus malos pugnamus, ac si quis, in putredine versantem ut feriat, se ipsum coinquinet, manus in cœnum demittens. Hæc omnia, quæso, cogitantes, fugiamus hoc damnum, et bonam habeamus linguam, ut puri ab omni contumelia, possimus vitam præsentem diligenter transigere, et promissa diligentibus Deum bene consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XL.

CAPUT XVIII.

Paulus autem cum adhuc mansisset dies multos fratribus valedicens, navigavit in Syriam, et cum illo Priscilla et Aquila, qui sibi totonderat in Cenchreis caput, habebat enim votum[1].

I. Vide quomodo lex soluta est : vide quomodo conscientia detinebantur. Judaïcum enim erat caput tondere ex voto. Attamen oportebat etiam sacrificium fieri : quod non est oblatum post verberatum Sosthenem. Oportebat abire illum, ideo et festinat. Et rogatus apud illos Ephesi manere, non annuit. Cur ergo rursus Antiochiam concedit? Nam « Ascendens, inquit, cum salutasset Ecclesiam, » descendit Antiochiam. » Humano quodam affectu civitatem illam prosequebatur. Ibi enim appellati sunt Discipuli Christiani. Ibi traditus est gratiæ Dei. Ibi dogmatis negotia perfecit. Et ille quidem in Syriam navigavit; illos vero Ephesi reliquit : et merito quidem, utpote docturos, qui tanto tempore cum illo versantes, multa didicerant : attamen nondum illos a consuetudine judaïca abduxerat. Ecce mulier idem quod viri facit et docet : propterea prohibetur in Asiam venire, ad ea, opinor, quæ magis urgebant impulsus. Vide namque illum hic rogatum ut maneret, nec morem gerentem, quia urgebatur ut discederet. Nec simpliciter illos reliquit, sed cum promissu revertendi. Quomodo autem, audi. « Devenitque, inquit, Ephesum, et » illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus in synagogam, dis-

[1] Act. XVIII, 18.

» putavit cum Judæis. Rogantibus autem eis ut ampliori » tempore maneret apud illos, non annuit, sed valedixit » eis dicens : Oportet me omnino festum quod instat, agere » Jerosolymis. Iterum autem revertar ad vos, Deo volente : » et solvit ab Epheso. Et profectus Cæsaream, cum ascen- » disset, et salutasset Ecclesiam, descendit Antiochiam, » ibique aliquanto transacto tempore, exivit transiens deinde » per Galaticam regionem et Phrygiam, confirmans omnes » Discipulos[1]. » Vide, iterum venit ad loca, quæ ante adie- rat. « Judæus autem quidam Apollo nomine, Alexandrinus » genere, vir eloquens, devenit Ephesum, potens in Scrip- » turis[2]. » Ecce et eruditi prædicare nituntur, et demum Discipuli peregrinantur. Vides-ne incrementum prædica- tionis? « Hic erat edoctus viam Domini, et fervens Spiritu » loquebatur, et docebat diligenter ea quæ sunt Domini, » sciens tantum baptisma Joannis. Hic cœpit libere loqui » in synagoga. Audientes autem illum Aquila et Priscilla, » assumpserunt eum, et diligentius exposuerunt ei viam » Domini[3]. » Si hic baptisma Joannis tantum sciebat, quo- modo fervebat Spiritu? Spiritus enim non ita dabatur. Si autem qui post illum fuerunt opus habuere Christi bap- tismo, multo magis hic opus habuisset. Quid ergo dicen- dum? Neque enim sine causa utrumque posuit scriptor. Videtur mihi hunc esse unum ex centum viginti, qui cum Apostolis baptizati sunt. Vel si non ita sit, quod in Corne- lio in hoc quoque factum est. Sed non baptizatur, donec illi accuratius exposuerunt. Hoc mihi verum esse videtur, quia baptizari illum oportebat, quoniam duodecim alii nihil perfecte noverunt, neque ea quæ Jesum spectabant. Verisimile est autem ipsum baptizatum fuisse. Cæterum si Joannis Discipuli post acceptum baptisma denuo baptiza- bantur, oportebat etiam Discipulos hoc facere. « Cum vellet

[1] Act. XVIII, 19-23. — [2] Ibid. 24. — [3] Ibid. 25, 26.

» autem transire in Achaïam, exhortati fratres scripserunt » Discipulis ut reciperent illum : qui cum venisset, con» tulit multum iis qui crediderant per gratiam. Vehementer » enim Judæos revincebat publice, ostendens per Scriptu» ras Jesum esse Christum[1]. Factum est autem cum Apollo » esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus parti» bus veniret Ephesum, et inveniret quosdam Discipulos, » dixitque eis : Si Spiritum sanctum accepistis credentes? » Illi autem dixerunt ei : Sed neque si Spiritus sanctus est » audivimus. Dixitque ad illos : In quo ergo baptizati estis? » Illi autem dixerunt : In Joannis baptismate. Dixitque » Paulus : Joannes quidem baptizavit baptismo pœnitentiæ, » populo dicens, ut in eum qui venturus erat post ipsum » crederent ; id est in Christum Jesum. Audientes autem » baptizati sunt in nomine Domini Jesu. Et cum imposuis» set illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super illos, » loquebanturque linguis, et Prophetabant. Erantque om» nes viri quasi duodecim[2]. » Multum hi ab illo differebant, qui neque sciebant Spiritum sanctum esse. Hi igitur qui diligentius illi exposuerunt viam Domini, præmittunt etiam litterasque dant. Volebat igitur et ille in Achaïam venire. Antequam vero illum fratres exhortati essent, ac litteras ei dedissent, non recedit. « Qui ut venit, inquit, » contulit multum iis qui crediderant : vehementer enim » Judæos revincebat publice, ostendens per Scripturas Je» sum esse Christum. » Hinc ostendit quam potens in Scripturis esset Apollo. Judæos enim vehementer reprimebat. Hoc enim sibi vult illud, « Revincebat. » Credentibus vero fiduciam indebat, ut in fide starent. « Factum est autem, » inquit, ut Paulus peragratis superioribus partibus, ve» niret Ephesum. » Hæc autem juxta Cæsaream et cætera quoque : « Et inveniret quosdam Discipulos, dixitque eis :

[1] Act. XVIII, 27, 28. — [2] Id. XIX, 1-7.

» Si Spiritum sanctum accepistis credentes? » Quod autem hi non crederent in Christum, palam est ex eo quod dicant, « In eum qui venturus erat post ipsum, ut credant. » Neque dixit : « Nihil est baptisma Joannis ; » sed, « Imperfectum est. » Neque illud sine causa addidit; sed ut doceret suaderetque eis, ut in nomine Jesu baptizarentur, quod etiam faciunt, et Spiritum accipiunt et impositione manuum Pauli. « Cum imposuisset, inquit, illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos. » Itaque ii Spiritum accipiebant, quibus manus imponebat. Verisimile igitur est illos Spiritum habuisse, nec apparuisse, nisi ex operatione, et ex eo quod loquerentur linguis.

II. Sed ea quæ superius lecta sunt repetamus. « Paulus » autem navigavit in Syriam, inquit, et cum illo Priscilla » et Aquila, » quos, cum pervenisset Ephesum, ibi reliquit; vel quia nolebat illos circumducere, ideo reliquit; vel potius ut doctores manerent Ephesiis. Ipsi vero postea Corinthi habitarunt. De quibus etiam magnifice testificatur, et Romanis scribens salutat ipsos. Quare videtur mihi ipsos postea venisse Romam, utpote qui libenter frequentarent loca, unde ejecti fuerant sub Nerone. « Et descen» dens, inquit, Cæsaream, cum ascendisset et salutasset » Ecclesiam, descendit Antiochiam, exactoque ibi ali» quanto tempore, exiit, pertransiens Galaticam exinde » regionem et Phrygiam. » Videtur mihi fideles illic conventus egisse : non enim statim illos abstrahebant. Vide autem quomodo illos urgeat : et has regiones iterum pertransit, ut præsentia sua discipulos confirmet. « Judæus » vero quidam, inquit, Apollo nomine, venit Ephesum, » potens in Scripturis. » Homo diligens erat; ideoque peregrinabatur. « Qui cum venisset, inquit, in Achaïam, ve» hementer revincebat Judæos publice. » De quo Paulus

dicebat: « De Apollo autem fratre[1]. » Quod publice redargueret, hinc fiducia ostendebatur; quod vehementer, virtus enitebat; quod ex divinis Scripturis ostenderet, experientia monstrabatur. Neque enim dicendi libertas aliquid perficit, si non adsit virtus. Ergo non sine causa Aquilam reliquit Ephesi. Sed propter Apollo forsan Spiritus hoc dispensavit, ut fortior ascenderet Corinthum. Et cur huic nihil fecerunt, in Paulum autem insurgunt? Sciebant illum Coryphæum esse; vel quia magnum erat viri nomen. « Assumentes autem illum, inquit, Aquila et Priscilla, » diligentius exposuerunt ei viam Dei. » Vide quomodo omnia fide perficerentur, et nusquam invidia, nusquam livor. Aquila docet; imo potius ipse docetur. Etenim aliquanto tempore cum illo versantes, sic edocti sunt, ut etiam alios docere possent. « Cum autem vellet ipse » transire in Achaïam, » inquit, scripserunt Discipulis ut reciperent eum. Cur litteras scribant indicat, ut illum recipiant, inquit. Et unde liquet illos, cum Ephesi essent, baptisma Joannis habuisse? Quia interrogati; « In quo » baptizati estis? » dicunt: « In Joannis baptismate. » Forsan tunc Jerosolymam se contulerant, et abierunt et baptizati sunt; sed etiam baptizati, Jesum non sciebant. Nec dicit eis; « Creditis in Jesum? » sed quid? « Si » Spiritum sanctum accepistis? » Sciebat enim quod non haberent. Et vult id illos dicere, ut scientes quid sibi deesset, id peterent. « Et imponente, inquit, illis Paulo » manus, venit Spiritus sanctus super eos, et loquebantur » linguis et prophetabant. » Ab ipso baptismo prophetant. Hoc autem Joannis baptisma non habebat, ideoque imperfectum erat. Ut porro his digni haberentur, præparavit illos. Itaque hoc volebat Joannes cum baptizabat, ut crederent in venturum post ipsum. Hinc ostenditur mag-

[1] Cor. XVI, 16, 12.

num dogma, quod qui baptizantur, perfecte a peccatis purgentur. Nisi enim purgarentur, Spiritum non acciperent, non statim charismatibus dignarentur. Et vide quod duplex tunc charisma sive donum fuerit, et linguæ, et prophetiæ. Recte autem dixit baptisma Joannis pœnitentiæ esse, non autem remissionis : erigens illos suadensque eis, hoc vacuum fuisse baptismum illum. Nam posterius baptismi opus erat remissio illa. Et quomodo qui Spiritum acceperant non docebant, cum Apollo, qui nondum acceperat, doceret? Quia non erant ita ferventes, nec instituti : ille vero et institutus erat, et admodum fervens. Mihi autem videtur multam in viro fuisse dicendi libertatem. Sed etsi accurate loqueretur de Jesu, accuratiore tamen doctrina opus habebat. Sic etsi nesciret omnia, ex fervore attrahebat Spiritum sanctum, ut etiam Cornelius. Fortasse multi desiderant, utinam etiam nunc esset Joannis baptisma! At multi virtutem negligerent; et forte crederetur singulos propter hoc non propter regnum cœlorum virtutem adire. Alioquin autem multi essent pseudoprophetæ, nec postea qui probati essent multum apparerent, nec beati prædicarentur qui fidem simpliciter susciperent. Ut ergo qui non viderunt, et crediderunt beati sunt, sic qui sine signis crediderunt, beati[1]. Dic enim mihi; annon exprobrabat Christus Judæis dicens : « Nisi signa videri» tis, non credetis[2]? » Itaque nihil hinc nobis damni, si nobis attendere voluerimus. Caput bonorum habemus per baptismum : peccatorum remissionem accepimus, sanctificationem, Spiritus participationem, adoptionem, vitam æternam. Quid amplius vultis? signa? sed cessaverunt. Fidem habes, spem, charitatem, quæ manent. Hæc quære : hæc signis sunt majora. Nihil par charitati. « Major om» nium est charitas[3], inquit. » Nunc vero charitas pericli-

[1] Joan. xx, 29.— [2] Id. viii, 48.— [3] I Cor. xiii, 13.

tatur. Solum quippe nomen ejus relictum est : opus vero nusquam; sed divisi sumus inter nos.

III. Quid igitur agendum ut connectamur? Nam reprehendere facile est; sed hoc dimidium tantum. Itaque monstrandum est quomodo nectatur amicitia. Hoc enim curandum, quomodo membra divulsa connectamus. Neque hoc tantum quærimus, an unam Ecclesiam vel unum dogma habeamus. Sed hoc grave est, quod cum in aliis mutuo communicemus, in necessariis non communicemus : et cum omnibus pacem habentes, inter nos dissentiamus. Perpende enim annon quotidie pugnas moveamus; sed quia sinceram et immobilem charitatem non habemus, ligaminibus opus est et oleo. Cogitemus charitatem tesseram esse Discipulorum Christi : et sine illa nihil valere alia; remque esse sine labore, si velimus. Etiam, inquies, hæc novimus. Sed quomodo id recte geretur? Quomodo fiet? Quomodo nos mutuo diligemus? Primo ea quæ charitatem tollunt de medio abjiciamus, et tunc illam statuemus. Nemo sit injuriarum memor, nemo invidus, nemo in malis gaudeat. Hæc dilectionem impediunt; non satis est ea quæ illam impediunt tollere; sed alia quæ illam statuant sunt ostendenda. Sirach ergo dicit ea quæ illam tollunt, et non ea quæ conciliant, exprobrationem esse, et mysterii revelationem, et plagam dolosam [1]. Sed illis utpote carnalibus merito talia proveniunt : nobis autem, absit. Non ab his vos inducemus, sed ab aliis. Nihil nobis est utile absque dilectione. Sint millia bona; quid inde lucri? Sint divitiæ, sint deliciæ absque amicis, quid hinc utilitatis? Nulla possessio etiam in sæcularibus hac pulchrior; ut nihil inimicis molestius est [2]. « Charitas operit multitudinem pec- » catorum; inimicitia autem etiam ea quæ non sunt suspicatur. Non sufficit non esse inimicum; sed oportet etiam

[1] Eccli. XXII, 27. — [2] 1 Petr. IV, 8.

amare. Cogita id Christum jussisse, et hoc sufficit. Etiam afflictio amicitias facit et copulat. Quid igitur, inquies, nunc? cum afflictio non est, quomodo erimus amici? Annon alios habetis amicos, quæso? Quomodo illorum estis amici? Quomodo perseveratis? Interim nemo inimicum habeat: non est hoc parum. Nemo invideat. Non licet non invidum accusare. Unum habitamus orbem omnes, iisdem alimur fructibus. Sed hæc parva sunt. Iisdem mysteriis, eadem spirituali esca fruimur. Hæc sane amicitiæ jura sunt. Quomodo igitur, inquies, ferventer affecti erimus? Quid facit corporum amorem? Corporis forma. Itaque et animas formosas efficiamus, erimusque mutuo amatores. Non oportet enim solum amare; sed etiam amari. Primo id assequamur, ut amemur, et illud aliud facile erit. Quomodo amari poterimus? Simus pulchri et boni, et hoc operabimur, ut semper amatores habeamus. Nemo ita curet pecunias possidere, vel servos, vel domos, ut amari, ut bonum habere nomen. « Melius est nomen, quam divitiæ » multæ[1]. » Illud enim manet, hæc pereunt: et illud possideri potest, hæc vero minime. Nam qui malam habet famam, vix illam excutere poterit. Pauper vero a nomine cito dives erit. Sit quis dena millia talenta habens; alius vero amicos centum; hic illo opulentior erit. Ne igitur hoc obiter curemus, sed ut negotiationem quamdam utilem. Et quomodo, inquit, poterimus? « Faux dulcis multiplicat amicos, » et lingua gratiosa[2]. » Os bene loquens possideamus et mores puros. Non potest latere qui sic affectus est.

IV. Vide quanta amoris vincula externi excogitarint: adoptionem, viciniam, cognationes. Sed his omnibus nostra sunt majora. Hæc mensa venerabilior. Multi autem ex iis qui accedimus, neque nos mutuo novimus. Hoc multitudo facit, inquies. Nequaquam; sed ignavia nostra. Ter

[1] Prov. XXII, 1. — [2] Eccli. VI,

mille, et quinquies mille erant illi, et omnes habebant animam unam. Nunc autem singuli fratrem suum ignorant, nec pudet eos multitudinem prætexere. Qui multos habet amicos, omnibus est inexpugnabilis, quovis tyranno fortior. Non ita illum alium satellites, ut hunc amici custodiunt : hicque clarior illo est. Ille namque a servis, hic ab æqualibus custoditur. Ille ab invitis et timentibus, hic a lubentibus nec metuentibus. Videreque est rem miram, in multis unum, et in uno multos. Atque ut in cithara diversi soni sunt, una vero symphonia, unusque musicus qui citharam pulsat; ita et hic : cithara quidem est charitas; soni vero, verba charitate plena, dum omnes simul unam eamdemque harmoniam et symphoniam efficiunt. Musicus est charitatis virtus. Ipsa dulce melos pulsat. Vellem vos in talem civitatem ducere, si fieri posset, ubi unus esset animus, et videres ibi symphoniam omni cithara et tibia suaviorem, nihilque absoni habentem. Hæc melodia et Angelos et Angelorum Dominum ac Deum delectat : hæc totum in cœlo theatrum excitat : hæc et dæmonum furorem compescit et affectuum impetum demulcet. Hæc melodia non modo affectus sedat; sed nec exurgere sinit, magnumque facit silentium. Sicut enim in theatro musicorum, omnes chorum cum silentio audiunt, nullusque ibi tumultus est; sic inter amicos, charitate pulsante, omnes affectus quiescunt et sedantur, ut feræ demulsæ et mitigatæ; sicut ubi inimicitiæ sunt, ibi omnia sunt contraria. Sed nihil jam de inimicitia loquamur, de amicitia tantum dicimus. Si quid temerarium dicas, nemo est qui insurgat in te, sed omnes ignoscunt; si quid facias, nemo suspicatur; sed magna est indulgentia : cadenti omnes prompte manum porrigunt : omnes ipsum stare curant. Murus vere inconcussus est amicitia, qui nec a diabolo capitur, nedum ab hominibus. Non potest in pericula incidere qui amicos habet multos.

Nulla adest iræ occasio, sed suavitatis tantum. In risu semper est ac deliciis : nulla ibi invidiæ occasio, nulla injuriarum memoria. Hunc vide et spiritualia et carnalia facile dirigentem. Quid huic par fuerit? Hic est ceu civitas undique muris cincta; ille vero alius quasi civitas sine muris. Magnæ sapientiæ est posse amicitias conciliare. Tolle amicitiam et omnia sustuleris, omnia confuderis. Si autem amicitiæ imago tantam vim habet, ipsa veritas quanta erit. Amicos ergo nobis paremus, obsecro, et hac arte quivis agatur. Et ecce, inquies, ego conor; ille vero non curat. Major tibi merces sic erit. Etiam, inquies; sed res tunc difficilior est. Quomodo, quæso : Ecce testificor et dico? Si decem tantum vos conjungeretis, et opus prædicandi sicut Apostoli vobis constitueretis, et sicut Prophetæ docebant, sic amicos facere studeretis, magnam vobis fore mercedem. Regias nobis imagines paremus : hoc enim discipulorum symbolum est. Et cur non majus quidpiam facimus, quam si nobis facultatem acquireremus mortuos suscitandi? Diadema et purpura regem indicant : si hæc non adsint, etiamsi aurea habeat vestimenta, nondum rex manifestatus est. Ita et tu nunc, hanc tibi tesseram facito, et tibi et aliis amicos parabis. Nemo qui ametur, odio habere velit. Discamus colores illos qui miscentur, quibus imago illa constituitur. Diserti simus : ne expectemus proximos. Ne dicas : « Si videro aliquem tardum, ego deterior fio. » Imo si videris, præoccupa, et ejus vitium extingue. Ægrum vides, et morbum auges? Hoc maxime et ante omnia præstemus, ut honore nos mutuo præveniamus, nec putes te minui cum putas alios te excellentiores : si ipsum honore prævenias, te ipsum magis honorasti, tibique honorem attraxisti. Ubique primas aliis concedamus. Nihil eorum quæ nobis illata sunt malorum recordemur; sed bonorum tantum. Nihil sic facit amicum ut grata

lingua, os bene loquens, anima sine fastu, vanæ gloriæ et honoris contemptus. Si hæc fecerimus, poterimus diaboli laqueis inaccessi esse; et virtutem accurate sectati, promissa diligentibus Deum bona consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLI.

CAPUT XIX.

Ingressus in synagogam cum fiducia, loquebatur per tres menses disputans et suadens de regno Dei[1].

I. Vide ubique, ut se in synagogas immittit, et sic demigrat. Ubique enim ab illis volebat occasionem assumere, ut dixi. Nam gentes jam zelo fervebant, et libenter eum accipiebant; Judæi vero gentibus fidem suscipientibus pœnitentiam agebant. Volebat Discipulos illinc abstrahere, et ab illis incipere, ut ne cum illis congregarentur, neque sine causa hoc faciebat. Ideo frequenter cum illis disputabat, quia persuadebat. Ne igitur quia dicendi libertatem audisti, asperitatem putes. De utilibus rebus disputabat, de regno; quis non audisset? «Cum autem quidam indu» rarentur, et non crederent, maledicentes viam Domini » coram multitudine, discedens ab eis, segregavit Disci» pulos, quotidie disputans in schola tyranni cujusdam. » Hoc autem factum est per biennium; ita ut omnes, qui » habitabant in Asia, audirent verbum Domini Jesu, tam

[1] Act. xix, 8.

»Judæi, quam Græci[1].» Viam merito vocabant prædicationem, vere enim hæc via est, quæ ducit ad regnum cœlorum. «In schola, inquit, tyranni cujusdam disputabat. »Et hoc factum est per biennium; ita ut omnes audirent »sermonem, tam Judæi, quam Græci.» Vides quantum profuit assidue urgere? et Judæi et Græci audiebant. «Vir»tutesque non quaslibet faciebat Deus per manus Pauli, ut »etiam super languidos deferrentur de corpore ejus suda»ria et semicinctia, et recederent ab eis languores, et »spiritus nequam exirent ab eis[2].» Non tangebant solum ferentes, sed accipientes imponebant. Ideo non sivit Christus illum ire in Asiam, hoc tempus observans, ut ego puto. «Tentaverunt autem quidam ex circumeuntibus Ju»dæis exorcistis, invocare super eos qui habebant spiritus »malos nomen Domini Jesu, dicentes : Adjuramus vos per »Jesum, quem Paulus prædicat[3].» Ita omnia faciebant lucri causa. Vide : credere quidem nolebant, sed per hoc nomen volebant ejicere dæmonia. Papæ, quantum erat nomen Pauli! «Erant autem quidam Judæi Scevæ, prin»cipis sacerdotum, septem filii, qui hoc faciebant. Res»pondens autem spiritus nequam dixit eis : Jesum novi, »et Paulum scio : vos autem qui estis? Et insiliens in eos »homo, in quo erat dæmonium pessimum, et dominatus »eorum, invaluit contra eos, ita ut nudi et saucii effuge»rent de domo illa. Hoc autem notum factum est Judæis »atque gentilibus, qui habitabant Ephesi[4].» Igitur clam faciebant, deinde divulgata est illorum infirmitas. «Et ce»cidit timor super omnes illos, et magnificabatur nomen »Domini Jesu. Multique credentium veniebant, confiten»tes et annuntiantes actus suos[5].» Quia tantam potestatem habebant, ut per dæmonia talia facerent, merito

[1] Act. XIX, 9, 10. — [2] Ibid. 11, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] Ibid. 14-17. — [5] Ibid. 18.

hæc fiunt. « Multi autem ex iis, qui fuerant curiosa sectati, » contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus : et » computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. Ita fortiter crescebat verbum Dei, et confirmabatur[1]. » Videntes autem ex his deinceps nihil sibi utilitatis fore, exusserunt libros. Quando ipsi dæmones hoc faciunt : non ergo nomen quidpiam facit, nisi cum fide dicatur. Bene ergo dicebat : « Qui credit in » me, majora faciet[2], » has umbras insinuans. Vide quomodo armis contra se ipsos usi sunt. « Et disputabat, inquit, in schola tyranni cujusdam per annos duos. » Ubi fideles erant, admodum erant fideles. Ita nihil magnum putabant esse Jesum, quando et Paulum addidere, quia ipsum hinc magnum quidpiam esse putabant. Hic mirari subit quomodo dæmon ille exorcistarum errori non cooperatus est; sed redarguit illum, et scenam eorum patefecit. Mihi videtur valde succensuisse, ac si quis de extremis periclitans, a misero quodam et ærumnoso refutetur, et furorem suum totum in illum exonerare velit. Ne videretur enim nomen Jesu despicere, primo ipsum confessus, tunc potestatem accepit. Ut autem probetur non ex debilitate nominis, sed ex illorum fraude totum accidisse, cur non Paulo tale quidpiam contigit. « Et insiliens, inquit, » homo in illos. » Forte discidit illorum vestes, et capita dilaniavit. Hoc enim indicavit dicens : « Insiliens : » id est, cum impetu irruens; ita ut hæc facere posset. Quid sibi vult, « Discedens ab eis, segregavit Discipulos? » Illorum, inquit, maledicentiam succidit. » Hoc autem facit et abscedit, quia nolebat illorum invidiam succendere, neque in majorem rixam incitare. Illud autem, « Fiducialiter » agebat, » dicit, significans ipsum ad pericula paratum, clarius, nec dogmata adumbrantem disputasse. Hinc dis-

[1] Act. XIX, 19, 20. — [2] Joan. XIV, 19.

cimus non nos immiscere cum maledicis, sed ab illis abscedere. Non maledixit ipse cum male audiret, imo potius quotidie disputabat : et hac maxime ratione multos sibi concilians, quod quamvis mala pateretur et audiret, non discederet, neque separaretur. Et observa, post quam tentatio ab externis cessavit, a dæmonibus incœpit. Videsne cæcitatem judaïcam? Cum viderent vestes ejus operantes, non advertebant. Quid hoc majus esse possit? At illis in contrarium res versa est. Si quis gentilium non credat, videns umbram hæc operantem credat. Sic ex eo quod ab illis discederet, maledici et qui dogma calumniabantur, superantur. Hoc enim viam vocavit. Ille vero discedit, ut neque Discipuli secederent, neque illos ad iram concitaret, ostendens illos ubique salutem repellere. Et jam illis non sese purgat, eo quod gentes ubique crederent. Et disputat, non quemvis locum quærens, sed ubi schola erat, quasi commodiorem, eo quod ibi congregarentur.

II. Papæ, quanta credentium virtus, et aliis quoque eadem ipsa facere conceditur! Quanta vero cæcitas eorum, qui etiam, dum virtus illa demonstraretur, in incredulitate manebant. Ut igitur Simon lucri causa gratiam Spiritus quærebat, sic et hi eadem de causa idipsum faciebant. Quanta cæcitas! et quare Paulus non increpat? Quia visum fuisset hoc ex invidia fieri, ideo res ita dispensatur. Sic et Christo accidit. Sed tunc non impediebatur, nam tunc initium rerum erat. Etenim et Judas fur non cohibebatur. Ananias vero et Sapphira interfecti sunt. Multi Judæi obsistentes, nihil passi sunt, Elymas vero excæcatus est. « Non enim, inquit, veni ut judicem mundum, » sed ut salvetur mundus[1]. » Vide rem execrandam. Judæi adhuc manentes ex ipso nomine lucrari volebant; itaque omnia ad gloriam et lucrum faciebant. Undique vide ho-

[1] Joan. III, 17.

mines non ita per utilia, ut per terribilia converti. Ex Sapphiræ exemplo terror incidit in Ecclesiam : et alii non audebant se conjungere illis. Hic sudaria et semicinctia accipiebant et sanabantur; et postea veniebant ut confiterentur peccata sua. Ex eo quod insiliret ostenditur dæmonum magna quædam vis, cum contra infideles agunt. Et cur non dixit spiritus malus : « Quis est Jesus ? » sed inutilia verba protulit ? Timebat ne ipse pœnas daret. Sciebat enim hujus nominis virtute concessum sibi fuisse ut illusores illos ulcisceretur. Cur autem miseri illi non dixerunt ei, « Credimus ? » Timebant Paulum; quamvis multo clariores futuri erant, si Jesum Dominum agnovissent. Et alioquin id quod Philippis contigit, illos emendavit. Tu vero mihi considera quam modestus hoc loco sit scriptor, et quomodo historiam solum scribat, nec quempiam accuset. Hoc Apostolos mirabiles reddebat, et cujus essent filii dicit, et nomen et numerum, dans iis qui tunc erant, certum narrationis suæ indicium. Cur autem circuibant illi? Lucri causa, non ut verbum annuntiarent : quomodo enim? Bene autem currebant postea, prædicantes per ea quæ patiebantur. Quare hoc declarans ait. « Et notum factum est omnibus tam Judæis, » quam gentilibus, qui habitabant Ephesi. » Nonne, quæso, hoc etiam eos, qui duriores erant, convertere debuit? sed non convertit; nec mireris. Malitiæ enim nihil est quod persuadeat. Age vero, hoc exorcistarum opus videamus quantæ sit nequitiæ. Cur autem hoc sub Christo non contigerit, alterius, non præsentis temporis est disquirere. Cæterum id jam pulchre et utiliter accidit. Videtur enim illos irridendi causa hoc fecisse : ideoque plectuntur; ita ut posthac nemo auderet temere hoc nomen proferre. Hoc fidelium multos ad confessionem deduxit, hoc et timorem ipsis incussit, maximumque hoc argumentum fuit Deum

omnia nosse. Prius quam a dæmonibus redarguerentur, se ipsos accusabant, timentes ne eadem paterentur; et jure quidem. Quando enim adjutores dæmones, accusatores illorum erant, non auxiliatores, qualis spes supererat, nisi confessio per opera? Vide quanta brevi postea mala eveniant post tot facta signa. Talis quippe est humana natura: statim beneficiorum obliviscitur. Annon meministis, idipsum etiam nostris temporibus accidisse? Dic enim mihi. Nonne, anno superiore. concussit Deus civitatem totam? Quid vero? Nonne omnes ad baptismum accedebant? Nonne scortatores, molles et corrupti homines, relictis domibus et habitaculis, conversi et pii effecti sunt? Ubi autem tres dies transierunt, rursus ad pristinam reversi sunt nequitiam. Unde hoc contingit? Ex ignavia multa. Ecquid mirum, si ubi res transierunt, quando imaginibus perpetuo manentibus hoc ipsum evenit? Quæ in Sodomis, dic mihi, nonne perpetuo manent? Quid ergo? An vicini propterea meliores facti sunt? Minime. Quid et filius Noë? nonne talis erat? Nonne tantam sub oculis habens solitudinem, malus tamen erat? Ne miremur ergo si his ita gestis non crediderunt, quando ipsa fides illis sæpe in contrarium et in nequitiam vertitur; ut quando dæmoniacum esse dicebant Dei Filium. Annon videtis hoc nunc etiam fieri, et multos homines serpentibus similes, incredulos et ingratos, qui, instar viperarum, cum beneficia accipiunt, beneficiis infesti sunt? Hæc a nobis dicta sunt, ut ne quis miretur, quod tot editis signis non omnes conversi sint.

III. Nostris quippe temporibus, acciderunt ea, quæ beatum Babylam spectant, quæ Jerosolymis gesta sunt; quæ in destructione templorum, neque tamen omnes conversi sunt. Quid opus est vetera recensere? Dixi vobis quid anno proximo acciderit, et nemo attendit; sed rursus paulatim defluxerunt et collapsi sunt. Stat semper cœlum

clamans se dominum habere, et hoc universum esse cujusdam opificis: de mundo loquor. Et dicunt quidam non ita esse. Quæ circa Theodorum anno proximo gesta sunt, quem non obstupefecerunt: et tamen nihil amplius factum est; sed ad tempus pii effecti, eo reversi sunt unde pietatem inierant. Hoc etiam Hebræis tunc contigit. Ideo dicebat Propheta: « Cum occideret eos quærebant eum, » et revertebantur, et diliculo veniebant ad Deum [1]. » Ecquid oportet generalia illa proferre? Quot in morbos inciderunt? Quot surgentes polliciti sunt se mores in melius mutaturos, et tamen iidem ipsi manserunt? Hoc maxime ostendit nobis naturalem nostram arbitrii libertatem, repentina nempe mutatio. Nam si naturalia mala essent, libertas non esset; quæ enim ex natura et necessitate fiunt, mutare non possumus. Atqui mutamur, inquies. Annon videmus interdum eos, qui a natura habent ut videant, præ metu excæcatos? Quoniam illud naturæ est ut reprimatur, cum natura altera advenit: ita secundum naturam nostram est, ut perterriti non videamus. Secundum naturam item est, ut majore adveniente metu alter metus recedat. Quid igitur, inquies, si temperantia secundum naturam sit, et metus invalescens illum ejiciat? Quid igitur si ostendero ne quidem tunc quosdam esse temperantes, sed in metu etiam petulantes esse? Annon hoc naturale est? An vetera dicam? An nova? Quot in ipso timore manserunt ridentes, et nihil tale passi sunt? Dic, quæso, Pharao nonne statim mutatus est, et ad pristinam recurrit nequitiam? Hoc autem loco dæmoniacis, quamvis ipsi non ignorarent, dixerunt simpliciter: « Per Jesum adjuramus » vos, quem prædicat Paulus. » Per ea enim, quæ respondent, ipsos scire probatur. Jesum vero dicunt illi simpliciter, cum oportuisset dicere: Servatorem mundi, qui

[1] Psal. LXXVII, 38.

resurrexit. Sed noluerunt confiteri gloriam ejus. Ideo redarguit illos dæmon insiliens in eos, dicensque : « Jesum » novi, et Paulum scio ; » ac si diceret : « Vos non creditis, » sed illo abutentes nomine hoc dicitis. Igitur desertum templum est, expugnatu facilia arma. Itaque non estis præcones, inquit, sed mei estis. Magnus furor dæmonis. Potuissent hæc Apostoli facere ; sed interim non faciebant. Nam qui imperabant illis qui talia in ipsos operabantur, multo magis ipsis imperassent. Vide quomodo illorum mansuetudo monstratur. Quia illi qui pellebantur talia faciebant, dæmones vero quibus serviebant contraria. « Jesum, inquit, novi : » ergo erubescite vos qui illum ignoratis. « Et Paulum scio. » Et hoc bene ; noverat enim Dei esse præconem. Deinde insilit in eos, et vestes dilacerat ; ac si per opera diceret illis : « Ne putetis me ideo id facere quod illos contemnam. » Magnus timor dæmonis. Et cur non sine verbis istis vestes eorum discidit? Ita et furorem implevit, et errorem repressit. Timebat, ut dixi, inaccessam potestatem : et non tantum potuisset, si hoc non dixisset. Vide ubique dæmones gratiores, quam Judæos, nec audentes contradicere, vel accusare Apostolos, neque Christum. Illic dicunt : « Scimus te quis » sis, » et, « Cur venisti huc ante tempus torquere nos [1] ? » et rursum, « Scio te quis sis, Filius Dei ; » hic vero, « Hi » homines, servi Dei excelsi sunt [2] ; » et rursum, « Jesum » novi, et Paulum scio. » Multum enim formidabant et tremebant sanctos illos. Forte quis vestrum audiens cupit hanc habere potestatem, ut ne ausint quidem dæmones adversus illum respicere, et sanctos illos ea de causa beatos prædicat, quia tantam habuere potestatem. Sed audiat Christum dicentem : « Nolite gaudere quia dæmonia vobis » subjiciuntur [3] ; quia sciebat omnes homines ob vanam

[1] Matth. VIII, 29. — [2] Act. XVI, 17. — [3] Luc. X, 20.

gloriam ea de re maxime gavisuros esse. Nam si id quod placitum Deo est quæris, et quod in communi prodest, alia major est via. Non ita magnum est a dæmone liberari, ut a peccato. Dæmon non impedit quominus regnum cœlorum consequamur, imo cooperatur, invitus quidem, sed tamen cooperatur, dum continentiorem reddit eum quem occupat. Peccatum vero e regno ejicit.

IV. At forte dicet quispiam : Absit, ut sic assequar continentiam. Neque ego velim ; sed alio modo, ut omnia facias ex amore Christi. Si vero hoc, quod absit, contingat, pro hoc est orandum. Si igitur dæmon non ejicit, peccatum vero ejicit, ab hoc liberari majus est beneficium. Ergo ab hoc proximum liberari curemus, et ante proximum, nos ipsos. Videamus ne dæmonem habeamus, diligenter nos ipsos examinemus. Dæmone gravius est peccatum. Ille namque humiles reddit. Annon videtis dæmoniacos, quando a morbo recreantur, quam sint demissi? quam mœsti? quomodo vultus pudore suffundatur? Quomodo non ausint obtueri? Vide absurditatem. Illi de iis quæ patiuntur erubescunt; nos de actis nostris non erubescimus. Illi injuria affecti verentur; nos injuria afficientes non veremur. Atqui illorum status non pudore dignus, sed misericordia et humanitate, venia, admiratione magna, innumeris laudibus, quando cum tali dæmone concertantes, omnia cum gratiarum actione patiuntur. Nostra vero digna sunt risu, pudore, accusatione, supplicio, pœna, extremis malis, gehenna, nullaque venia. Vides-ne peccatum dæmone deterius esse? Et illi quidem ex iis quæ graviter patiuntur, duplex lucrum reportant ; unum quod temperatiores sint, et magis philosophi ; alterum, quod cum hic peccatorum pœnas dederint, puri ad Dominum migrent. Nam hac de re sæpe disseruimus et ostendimus eos, qui hic puniuntur, si benigne ferant, magnam peccatorum sarcinam verisimiliter deponere. A

peccatis autem duplicia mala eveniunt : unum, quod offendamus; alterum, quod deteriores evadamus. Attendite dictis. Non in hoc tantum lædimur a peccato, quod peccemus; sed et in alio, quod anima habitum admittat; sicut et in corpore : clarius enim erit inde sumptum exemplum. Quemadmodum enim febricitans non in hoc solum læditur quod infirmetur, sed etiam quod post morbum sit infirmior, etiamsi ex diuturno morbo in bonam valetudinem redeat; sic et de peccato dicendum, licet sanemur, adhuc tamen egemus fortitudine. Vide namque mihi quempiam, qui contumelia affecerit, nec pœnas dederit. Non ideo solum lacrymari oportet, quod contumeliæ pœnas non dederit; sed etiam alia de causa lugendum. Quare? Quia impudentior effectus est animus. Singulorum enim peccatorum, post quam delictum peractum est et cessavit, virus quoddam in anima inseritur. Non audis quosdam dicentes, post quam a morbo recreati sunt : « Non ultra ausim aquam bibere, » licet sani sint. Sed morbus in hoc etiam læsit : et illi quidem mala passi, gratias agunt; nos autem dum bene habemus, Deum blasphemamus, et ægre ferimus. Plures enim invenias in sanitate ac divitiis hoc agentes, quam in paupertate et infirmitate. Instat enim dæmon quasi carnifex ardens minas intentans, sicut quidam pædagogus lorum erigens, et nusquam deflectere sinens. Quod si qui ne ita quidem sapiant, non dant illi pœnas. Non parum autem hoc est. Ut enim stulti, ut furiosi, ut pueri non dant pœnas, sic neque hi. Eorum enim, quæ inscienter acta sunt, nemo tam crudelis est ut pœnas repetat. Certe peccantes deterius affecti sumus quam dæmoniaci : sed non spumamus, nec pupillas distorquemus vel manus : utinam hoc in corpore pateremur non in anima. Vis tibi ostendam animam spumantem, impuram, et distortos oculos mentis? Cogita iratos et furore ebrios, qua

spuma non immundiora proferunt verba? profecto quasi fœtidum sputum emittunt. Et sicut illi nullum ex præsentibus norunt, sic neque hi. Obtenebrata enim illorum mente et distortis oculis, non amicum, non inimicum, non venerabilem, non despiciendum; sed omnes uno intuitu cernunt. Non vides hos tremere sicut illos. Sed non cadunt in terram? Verum anima eorum humi jacet; et cadit palpitans. Si enim recta staret, non pateretur illa quæ patitur. Annon videntur tibi abjectæ esse animæ, quæ vigilantiam suam perdiderint, ea quæ illi dicunt et faciunt animo ebrii? Est et aliud furoris genus hoc gravius. Quodnam illud? Quando neque iram remitti sustinent; sed apud se alunt, quasi domesticum carnificem ulciscendi se cupiditatem. Illos enim primos hæc cupiditas hic perdit, ut futura prætercam. Nam quantum putas esse tormentum hominis animo perculsi, singulis diebus meditantis quo pacto inimicum ulciscatur? Primo se ipsum punit, et inflatum plectit, contra se ipsum pugnans et incensus. Necesse enim est ignem semper in te ardere: et febrim tantum intendens, non sinis decrescere, putasque te illi malum inferre. Ipse vero te ipsum tabefacis, flammam semper vigentem gestans, nec sinens animam quiescere; sed efferatus semper in perturbatione et tempestate mentem retinens.

V. Quid hoc furore deterius, semper ita dolere, inflari, ardere? Tales enim sunt vindictam meditantium animæ. Ubi viderint eum, quem ulcisci cupiunt, statim concitantur; si vocem audierint, decidunt, tremunt. Si in lecto decumbant, mille sibi depingunt ultionis genera, suspendentes, torquentes inimicum illum. Ad hæc si illum clarum et conspicuum viderint; papæ quantum supplicium! Dimitte illi peccatum, teque a tormento exime. Cur semper cruciatus perseveras, ut illum semel ulciscaris et pu-

nias? Quid paras tibi hecticum morbum? Cur animum tuum liberari volentem detines? Ne usque ad vesperam maneat[1], inquit Paulus. Sicut enim tabes quædam et tinea, sic mentis nostræ radicem rodit. Cur feram includis in visceribus tuis? Melius esset serpentem et viperam in corde esse, quam iram et ulciscendi cupiditatem. Nam illa reptilia statim a nobis abscederent : hæc autem semper manet, semper dentibus laniat, virus immittit, molestarum cogitationum exercitum producit. At hæc facio, inquies, ne me rideat, ne contemnat. Miser homo et ærumnose, non vis a conservo irrideri; sed odio haberi a Domino tuo? Non vis despici a conservo; sed Dominum despicis? Despici ab illo non pateris, Deumque putas non indignari quod ipsum derideas, quod ipsum spernas, dum non vis ipsi obtemperare? Quod autem ille non te deridebit hinc manifestum est. Si ergo te ulciscaris, hinc magnus risus, magnus contemptus, nam pusillanimitatis est opus. Si vero dimiseris, magnum miraculum : magnanimitatis hoc opus est. At ille, inquies, id ignorat. Sciat Deus, ut majorem habeas mercedem. In fœnus date, inquit, iis, a quibus nihil accipere speratis[2]. Sic beneficia præstemus iis qui non sentiunt se beneficiis affici, ut ne vel laudem vel aliquid aliud nobis rependentes, mercedem nobis minuant. Cum enim nihil ab hominibus accipimus, tunc majora a Deo accipiemus. Quid autem risu dignius, quid frigidius anima quæ semper irascitur, et se vult ulcisci? Muliebre ac puerile propositum est. Nam ut illa contra inanimata etiam irascitur, et si pavimentum non percutiat, non remittit iram; ita et hi eos qui se afflixerunt ulcisci volunt, ergo et ipsi risu digni : nam iræ subjectum esse, puerilis est animi; iræ imperare, strenui viri est. Ergo non nos irridemur si philosophi simus, sed illi. Non est illud contempti-

[1] Ephes. IV, 26. — [2] Luc. XIV, 14.

bilium hominum, a passione non vinci : contemptibilium hominum est exterorum risum timere ; ita ut ideo extollaris, animi morbo subjiciaris, Deum offendas, et te ulciscaris. Hæc vere sunt risu digna. Hæc ergo fugiamus. Dicat se, qui nos sexcentis impetivit malis, nihil passum esse mali. Dicat se, si in nos iterum debacchetur, nihil esse passurum. Non aliter nostram prædicaret virtutem : non alia quæreret verba, si nos laudare vellet, quam hæc, quæ ut nos mordeat, profert. Utinam omnes hæc de me dicerent : « Frigidus homo et miser est : omnes ipsi contumeliam inferunt, et ipse fert ; omnes insiliunt, et ille non se ulciscitur. » Utinam adderent : « Neque si velit, potest, » ut mihi laus esset a Deo, et non ab hominibus. Dicat quod ob timiditatem non nos ulciscimur. Nihil hoc nobis nocet, quando Deus scit : sed thesaurum nostrum in majori ponit custodia. Si illos spectemus, ab omnibus excidemus. Ne videamus quid dicant, sed quid nos deceat. At illi, ne me quis irrideat, inquiunt, ne quidam glorientur. O stultitiam! Nemo qui me læserit me irrisit, inquiunt; id est, ultus sum illum. Atqui hac de causa irridendus es, quia ipsum ultus es. Undenam hæc verba inducta sunt, turpia et perniciosa, quæ vitam nostram et rempublicam subvertunt? Nonne quia Deo adversantia loquimur ? Quod enim Deo reddit æqualem, nempe non se ulcisci, id tu risum reputas esse. Nonne ideo risu digni sumus, et apud nos ipsos et apud gentiles, quod ita contra Deum loquamur? Volo quidpiam enarrare apud veteres gestum, non circa iram, sed circa pecuniam. Erat cuidam prædium, occultum thesaurum habens, inscio domino, quod ille vendidit. Emptor vero cum foderet ut plantaret, et curaret, depositum thesaurum invenit. Quod cum didicisset is, qui vendiderat, veniens emptorem cogebat ut thesaurum redderet, dicens se prædium vendidisse, non thesaurum. Ille contra

repellebat eum dicens se prædium cum thesauro emisse, et se hoc nihil curare. Res in litem inter ambos versa est; illo reddi sibi volente; alteroque negante. Incidentes autem in hominem quempiam litigabant; deindeque interrogarunt illum cui deberet thesaurus adjudicari. Ille vero non sententiam tulit: dixitque se litem soluturum esse, quod ipse dominus esset. Et illis annuentibus accepto thesauro, innumera deinde mala passus est: et re didicit jure illos ab hoc abstinuisse. Hoc et circa iram fieri oportet, ut et nos contendamus non esse sumendam ultionem, et qui læserunt contendant oportere se pœnas dare. Sed forsan hæc ridicula videantur. Quando enim hæc insania admodum occupat, qui modeste agunt irridentur, et inter insanientes multos, qui non insanit, videtur insanire. Quamobrem obsecro, feramus, nosque contineamus, ut possimus hoc pernicioso morbo liberi, regnum cœlorum assequi, gratia et miserationibus unigeniti Filii, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLII.

CAPUT XIX.

His autem expletis, proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia et Achaïa ire Jerosolymam, dicens : Posquam fuero ibi, oportet me et Romam videre. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi Timotheum et Erastum; ipse remansit ad tempus in Asia. Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via[1]. »

I. Satis moratus in illa civitate, vult iterum alio migrare : ideo mittit Timotheum et Erastum in Macedoniam : ipse vero manet Ephesi. Quomodo autem initio volens in Syriam abire, in Macedoniam revertitur? Ut ostendat se non omnia ex propria virtute facere. Jam prophetat dicens : « Oportet me Romam videre. » Hoc vero fortasse dicit ut consoletur eos, ut qui non maneat quidem, sed rursus vicinus eorum futurus sit, et prophetia Discipulorum animos excitat. Hinc mihi videtur Ephesi Corinthiis scribere ac dicere : « Nolo vos ignorare de tribulatione nostra, quæ » facta est in Asia[2]. » Quia enim promiserat se Corinthum esse venturum, quod moras traxerit sese purgat, et tentationem memorat, quæ Demetrium spectant enarrans. Hunc enim subindicat cum dicit turbationem non minimam de via. Rursus periculum; rursus turbatio. Vides-ne quam sit conspicuus? Facta sunt signa duplicia. Illi vero contradicebant. Sic per omnia res contexuntur. « Demetrius enim

[1] Act. XIX, 21-23. — [2] 2 Cor. 1, 8.

» quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas » Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum, » quos convocans, et eos qui hujusmodi erant opifices, » dixit : Viri, scitis quia ex hoc artificio est nobis quæstus. » Et videtis et auditis, quia non solum Ephesi, sed etiam » fere totius Asiæ, Paulus hic suadens, avertit turbam mul- » tam dicens : Non sunt dii, qui manibus humanis fiunt. » Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars, ne in » confutationem veniat, sed et ne magnæ deæ Dianæ tem- » plum pro nihilo reputetur : destrueturque majestas ejus, » quam tota Asia et orbis colit[1]. Faciens, inquit, ædes ar- » genteas Dianæ. » Et quomodo possunt ædes argenteæ fieri? Forte quasi ciboria parva. Magnus enim ipsi honor erat Ephesi. Ubi illorum incenso templo ita doluere, ut ne nomen quidem ejus, qui succenderat, proferri juberent. Vide ubique idololatriam a pecuniis constare. Et illi propter pecunias, et hic propter pecunias : non quasi religione periclitante, sed quasi quæstu materiam non habente. Et perpende viri malignitatem. Opulentus ille erat : et hinc illi non tantum damnum futurum erat; illis vero, utpote pauperibus multum, qui diurno quæstu victum pararent. Attamen hi nihil dicunt; sed ille tantum. Illos vero artis socios tumultus consortes assumit. Deinde etiam periculum exaggeravit dicens : « Hæc periclitatur nobis pars, ne » in confutationem incidat. » Hoc enim fere significat. Ab hac arte in famem delabi periclitamur. Etsi poterant dicta illa ipsos ad piam religionem adducere. Sed miseri ac viles cum essent, insurgunt magis, nec cogitant si hic homo talia possit, ut omnes convertat, et dii periclitentur, quantus est illius Deus? multo magis ipse nobis illa dabit pro quibus timemus; jam præoccupaverat illorum animos dicens : « Non sunt dii qui manibus humanis fiunt. » Vide pro

[1] Act. XIX, 24-27.

qua re indignentur gentiles; quia dixerat : « Qui ab homi-
» nibus facti sunt, non sunt dii. » Ubique in artem sermonem convertit. Deinde quod maxime in angorem conjicere poterat, dicit, « Non solum hæc pars periclitatur; » id est, aliorum nobis nulla cura est; sed quod magnæ deæ Dianæ templum destrui periclitetur. Deinde ne videatur lucri causa hæc dicere, vide quid addat, « Quam orbis colit. » Vides-ne quomodo majorem ostendat Pauli virtutem, omnes ærumnosos et miseros illos ostendens, si homopulsus et tentoriorum artifex talia posset. Vide testimonia de Apostolis ab ipsis inimicis reddita. Illic quidem dicebant. « Ecce impletis Jerusalem doctrina vestra[1]; » hic, « Futurum » est ut destruatur Dianæ majestas. » Tunc audiebant, « Qui » subverterunt orbem terrarum, hic adsunt; » nunc, « Periclitatur nobis hæc pars in confutationem venire. » Sic Judæi de Christo dicebant : « Videte quod mundus post ipsum » vadat; » et, « Venient Romani et tollent nostram civitatem[2]. His autem auditis, repleti sunt furore. » Unde furor ille? Quando de Diana audierunt, quando de lucri jactura. Talis enim forensium mos est, levi de causa abripi et accendi. Idcirco cum examine omnia sunt agenda. Vide autem quam despiciendi essent; qui ab omnibus commoverentur. « His auditis repleti sunt ira, et exclamaverunt : » Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est civitas confu- » sione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum. » Rapto autem Gaïo et Aristarcho Macedonibus Pauli comi- » tibus, traxerunt illos[3]. »

II. Sine causa rursus invadunt, sicut Jasonem Judæi, et ubique sunt parati : ita nullam vel gloriæ vel famæ rationem habebant. « Paulo autem volente intrare in populum, » non permiserunt Discipuli. Quidam autem de Asiæ prin- » cipibus, qui erant ejus amici, miserunt ad eum rogantes

[1] Act. XVII, 6. — [2] Joan. XI, 19, et XII, 48. — [3] Act. XIX, 28, 29.

» ne se daret in theatrum[1]. » Rogant quia incondita turba erat, quæ cæco impetu omnia audebat. Et Paulus obtemperat. Neque enim erat vanæ gloriæ cupidus, vel ambitiosus. Alii itaque aliud clamabant. Erat quippe incompositus cœtus. Talis est turba populi; temere sequitur, sicut ignis in stipulam incidens. Plerique autem nesciebant cur convenissent. « De turba autem detraxerunt Alexandrum, pro- » pellentibus eum Judæis[2]. » Propellebant Judæi ex divina dispensatione, ut nihil possent ultra contradicere. Hic propellitur, loquitur; et quid dicat audi. « Alexander autem » manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo. » Quem ut cognoverunt Judæum esse, vox facta est una » omnium, quasi ad duas horas clamantium : Magna Diana » Ephesiorum[4]. » Puerilis vere mens, quasi timentes ne extingueretur cultus eorum, frequenter clamabant. Ad duos annos illic sedit, et vide quot adhuc gentiles. « Cum autem » sedasset scriba turbas, dixit : Viri Ephesii. Quis est ho- » minum qui nesciat Ephesiorum civitatem magnæ Dianæ » esse Neocoram et Diopetis[5] ? » Hoc furorem illorum extinxit; et de Diopete loquitur, quasi non sit res manifesta. Aliud sacrum ita vocabatur Diopetes : nempe idolum Dianæ Diopetes vocabant, quod ex Jove testa illa delapsa esset, nec ab homine facta fuisset. Vel aliud idolum apud illos sic vocabatur. « Cum ergo his contradici non possit, » oportet vos sedatos esse, et nihil temere agere. Adduxistis » enim viros hos neque sacrilegos, neque blasphemantes » deam vestram[5]. » Atqui totum mendacium est. Ista autem ad populum compescendum dixit. « Quod si Demetrius, et » qui cum eo sunt artifices habent adversus aliquem cau- » sam, conventus forenses aguntur, et proconsules sunt, » accusent invicem. Si quid autem de aliis rebus quæritis,

[1] Act. xix, 30, 31. — [2] Ibid. 33. — [3] Ibid. 34. — [4] Ibid. 35. — [5] Ibid. 36, 37.

» in legitimo conventu solvetur. Nam et periclitamur argui » seditionis hodiernæ, cum nulla sit causa, unde possimus » reddere rationem hujus tumultus. Et his dictis cœtum sol» vit[1]. » Legitimum conventum dicit. Nam secundum legem tres conventus fiebant singulis mensibus : hic vero conventus illegitimus erat. Deinde terruit illos dicens : « Periculum » est ne accusemur seditionis. » Sed superius dicta repetamus. « His completis, inquit, proposuit Paulus in Spiritu, » transita Macedonia et Achaïa, ire Jerosolymam. » Non jam humana ratione agit, sed Spiritu, quo transire decrevit. Id enim sibi vult illud, « Proposuit, » et hic est dictorum sensus. Cur autem mittat Timotheum et Erastum non dicit. Videtur autem mihi etiam de hoc dici, « In Spiritu. » Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis re» manere Athenis solis[2]. » Et vide, duos ex ministris suis misit, ut et adventum suum annuntiarent, et promptiores illos redderet. Maxime in Asia versatur : et merito. Illic enim erat magnus philosophorum cœtus. Et veniens, rursus illos alloquebatur : magna quippe illic erat superstitio. « Demetrius enim quidam, inquit, argentarius, collectis » istius artis opificibus dixit : Viri, scitis et videtis et audi» tis; » ita manifestum illud erat : « Quod hic Paulus suadens » subvertit multam turbam ; » itaque non violenter, si suasit. Ita persuadenda civitas est. Deinde adducit id quod illos mordebat : « Quod non sunt dii qui manibus humanis » fiunt. » Quid est hoc ? Subvertit, inquit, artem nostram. Ne vero cogitarent et dicerent, quod solus homo talia possit : et quod si tantum possit, illi obsequi oporteat, addidit : « Quam tota Asia et orbis colit. » Vocem suam putabant divino Spiritui obfuturam, cum Græci pueri essent. Ex hoc, inquit, opificio lucramur. Etsi ex hoc opificio vobis lucrum sit, quomodo homo vilis suadere potuit?

[1] Act. XIX, 38, 40. — [2] 1 Thess. III, 1.

Quomodo tantæ consuetudini prævaluit? Quid fecit? quid dixit? Non est Pauli, non est viri. Et hoc sufficit dixisse: « Non sunt dii. » Si ergo ita facile deprehenditur impia religio, jam olim damnatam oportebat; si vero solida sit, non tamc ito tolli potest. Non modo autem, inquit, hoc periclitatur nobis; ut vero quid majus dixerat hoc subdidit. « His » auditis repleti furore clamabant : Magna Diana Ephesio- » rum. » In singulis enim civitatibus dii proprii erant. Ac sic affecti erant, quasi voce sua cultum ejus restituerent, et quæ facta erant dissolverent.

III. Vide inconditam turbam. « Paulo autem, inquit, » volente intrare in populum, non permiserunt Discipuli. » Paulus igitur ingredi volebat concionandi causa. Persecutiones enim ad doctrinam captabat. Sed Discipuli non permittebant. Perpende quanta erga ipsum semper providentia utantur. Et ab initio ipsum eduxerunt, ne letalem acciperet plagam : quanquam audierant quod oporteret ipsum Romam videre; attamen prohibent : non sine providentia autem prænuntiavit, ne de re gesta turbarentur. Ita nolebant illum aliquid pati. «Et quidam principum Asiæ, » inquit, rogabant illum ne intraret in theatrum.» Promptum ejus animum videntes obsecrabant; adeo illum fideles omnes amabant. Et cur, inquies, Alexander voluit rationem reddere? Num et ipse accusabatur? Ut inventa opportunitate totum subverteret, et populi furorem extingueret. Vidisti-ne furorem tumultuosum? Bene et increpantis more scriba : « Quis est, inquit, qui nesciat Ephesiorum civita- » tem? » Sic dicit, de quo timebant, ac si diceret : « Nonne colitis illam? » Neque dixit, « Quis est qui non noverit Dianam; » sed « Civitatem nostram, » illos compescens. « Cum » ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse. » De his redarguit, ac si diceret : « Quid ergo quæritis, quasi hæc incerta essent? » Palam est contumeliam in deam illam

transire. Religionis obtentu, lucrum suum firmare volebant. Deinde leniter perstringit eos; ostendens illos absque ratione convenisse. « Et nihil, inquit, temere agere. » Ostendens eos petulanter egisse, hoc dixit : « Quod si Deme-» trius et qui cum eo sunt, habent adversus aliquem cau-» sam, proconsules sunt. » Hac de re culpat, ostendens non oportere, privatorum criminum causa, communem fieri conventum. « Nam periculum est, inquit, ne accusemur. » Hac re illos in angustias conjicit. Cum nulla sit causa, inquit, de qua possimus hujus tumultus rationem reddere. Vide quam prudenter vel infideles rationem reddant, et quam sapienter. Sic furorem extinxit. Ut enim facile accenditur, perinde facile extinguitur. « Et his dictis cœtum » solvit. » Vides-ne Deum tentationes permittere, ac per illas Discipulos excitare et vigiles reddere, ac ferventiores efficere? Ne ergo concidamus in tentationibus. Ipse namque exitum dabit, ut possimus sustinere. Nihil ita amicos devincit et conjungit ut ærumna; nihil ita fidelium amicos constringit et colligat. Nihil nobis doctoribus opportunius, ut dicta nostra audiantur. Auditor enim tranquille agens, mollis est et ignavus, et moleste ferre videtur oratorem : in ærumnis vero et angustiis positus, in multum audiendi desiderium incidit. Nam cum angitur animus, undique consolationem quærit; non minimam autem sermo affert consolationem. Cur ergo, inquies, Judæi, cum affligerentur, ex pusillanimitate non audiebant? Quia Judæi erant, semper imbecilles et miseri. Alioquin vero, magna ibi angustia erat; nobis autem de mediocri est sermo. Vide porro : expectabant illi liberari a malis præsentibus, et in graviora innumera incidebant. Hoc autem non leviter animum in mœrorem trahit. Ærumnæ nos ab hujus mundi affectu abstrahunt : statim vero mortem petimus, nec sumus corporis amatores; quod est philosophiæ pars maxima,

non deditum nec addictum esse præsenti vitæ. Afflicta anima non vult multis hærere; sed recreationem tantum quamdam et quietem amat. Optat a præsentibus eripi, etiamsi nihil aliud sit. Ut corpus defatigatum et in miseria versans, non vult amare, nec ventri servire, sed quiescere, et tranquille agere. Sic et anima innumeris macerata malis, ad quietem et tranquillitatem festinat. Illa vero, quæ in quiete agit, stupida est, turbatur, sublimis fertur. Hæc vero nihil ad quod inhiet, nihil fluxum habens, tota constringitur, nec sublime sapit. Illa fortior, hæc puerilior est. Illa gravior, hæc levior. Et sicut si quid in profundam aquam incidat, si leve sit fluctuat; sic et anima in gaudium multum incidens. Maxima vero peccata a multa voluptate nobis oriri videre est. Et, si placet, domos duas describamus; alteram nuptiarum, alteram luctus. In utramque mente ingrediamur. Videamus utra sit melior. Luctus domus invenietur philosophia plena; domus vero nuptiarum turpitudine. Vide namque; turpia illic verba sunt; risus inconditus, gressus incompositi, vestis et incessus turpitudine plenus, gestus insania et stultitia multa. In summa nihil ibi, quam risus et derisio. Non de ipsis nuptiis dico, absit; sed de iis, quæ nuptias comitantur. Tunc natura debacchatur, qui adsunt ex hominibus bruta fiunt, alii ut equi hinniunt; alii ut asini calcitrant; magna dissolutio, magna confusio: nihil strenuum, nihil generosum. Multa istic diaboli pompa, cymbala, tibiæ, cantica fornicationis et adulterii plena. At ubi luctus est non item. Sed omnia bene ordinata, magnum silentium, magna quies, magna demissio; nihil incompositum, nihil inordinatum; si quis loquatur, verba philosophiæ plena fundit: quodque mirum est, illo tempore, non viri solum, sed etiam domestici et mulieres philosophantur. Talis enim est luctus natura. Et videntur quidem lugentem consolari, plurima

autem dogmata proferunt philosophiæ plena. Preces statim ut hic sistat afflictio, multique sunt qui afflictum consolantur : et enumerationes mille fiunt eorum qui similiter lugent. Quid est enim homo? Naturæ nostræ perquisitio.

IV. Quid est ergo homo? Vitæ et vilitatis ejus accusatio : commemoratio futurarum rerum et judicii. Unusquisque autem recedit domum; qui a nuptiis, mœstus, quod non res prospera sit; qui a luctu, remissus et quietus, quia non similia passus est, et omni extincto ardore discessit. Sed quid? Vis carceres et theatra conferamus? Ille namquæ ærumnæ, hic voluptatis est locus. Age ergo videamus quæ ex utrisque contingant. Illic philosopia multa. Ubi enim mœror, ibi omnino philosophia. Qui antea dives erat, qui admodum inflatus; jam e vulgo quemvis se alloqui permittet, is, metu mœroreque igne vehementius in animam ejus incidente et duritiem emolliente, tunc humilis, tunc mœstus evadet, tunc sæcularem mutationem sentiet, tunc fortis erit ad omnia. In theatro autem omnia contraria sunt, risus, turpitudo, pompa diabolica, effusio, insumptio temporis, impensa dierum inutilis, apparatus ad absurdam concupiscentiam, adulterii meditatio, scortationis gymnasium, intemperantiæ schola, adhortatio ad turpitudinem, risus occasio, fœditatis exemplum. At non talis est carcer; sed illic humilitas, exhortatio, stimulus ad philosophiam, sæcularium contemptus : omnia conculcantur, omnia spernuntur, et metus quasi puero pædagogus adest, ad decora omnia illum instituens. Sed si vis iterum eadem loca alia ratione exploremus. Vellem occurreres viro ex theatro venienti, et alii cuipiam e carcere exeunti : videsque illius animam fastidientem, turbatam, vere vinctam; hujus vero, quietam, solutam, liberam. Ille namque ex theatro recedit, oculis captus theatralium amore mulierum, ferro durioribus vinculis

constrictus, id est, locis ipsis, verbis, gestibus. Qui autem e carcere exit, omnibus solutus, non jam se putat quidpiam pati, sua cum alienis comparans; quod non vinctus sit, id pro gratia habebit; res humanas despiciet, divites multos videns in calamitatibus, qui cum multa magnaque possint, istic ligantur. Etiamsi quid injuste patiatur, id tolerabit. Hujusce namque rei multa habet exempla: memoria repetet futurum judicium, et exhorrescet dum illa loca respiciet. Sicut enim hic in carcere inclusus, mitis erga omnes est; sic et illi ante judicium, ante futuram illam diem, erga uxorem, erga filios, erga domesticos, erunt mansuetiores. Sed a theatro non sic revertuntur; sed vir injucundius videbit uxorem, durus erit erga domesticos, erga filios asper, efferabitur adversus omnes. Magna mala civitatibus theatro pariunt; magna, nec scimus quanta. Si autem non fatigamini, examinemus illa risus loca; convivia dico: ubi parasiti et adulatores et magnæ deliciæ; et loca alia ubi claudi et mutili. Illic ebrietas, deliciæ, effusio; hic vero contraria. Vide et in corpore, quando pingue et vegetum est, tunc celerius in morbum cadit; cum vero castigatum est, non item. Ut autem id vobis clarius explicem; sit corpus sanguine et carnibus bene instructum ac vigens: hoc vel ex levi cibo poterit in febrim incidere, si quidem in otio sit. Sit et aliud, quod cum fame concertet et ærumnis; illud ab ægritudine difficilius capitur et superatur. Sanguis licet sanus sit in nobis, ex redundantia sæpe morbos peperit; si autem sit modicus, nec tamen sanus, facile curari potest. Sic et de anima dicendum, quæ in otio et in deliciis est, ad peccata proclivis fertur: nam arrogantiæ vicina est, voluptati, vanæ gloriæ, invidiæ, insidiis, sycophantiis. At non ea quæ in ærumnis et frugalitate degit: hæc enim ab iis omnibus liberatur. En quam ampla est nostra

civitas. Unde igitur nascuntur mala? Nonne a divitibus? annon a gaudentibus? Quinam ad tribunalia trahunt, quinam facultates dilapidant, an miseri et abjecti, an illi qui multum inflantur et gaudent? Ab anima et ærumnis versante non potest aliquid mali oriri. Illius lucrum novit Paulus, ideoque dicit: « Tribulatio patientiam operatur, » patientia probationem, probatio vero spem, spes autem » non confundit[1]. » Ne ergo concidamus in ærumnis; sed in omnibus gratias agamus, ut multum lucremur; ut probati simus apud Deum, qui ærumnas permittit. Magnum est afflictio bonum : et hoc a pueris nostris discimus; nam sine castigatione nihil utile puer didicerit. Nos vero magis quam illi afflictione opus habemus : nam si illi, cum animi motus sedati sunt, florent, multo magis nos, cum maxime tot tantisque detineamur : imo magis pædagogis egemus. Puerorum enim peccata non tanta sunt; nostra vero peccata maxima. Pædagogus noster est afflictio. Ne itaque illam attrahamus, et præsentem fortiter feramus, quæ semper est innumerorum causa bonorum; ut et Dei gratia fruamur, et bonis quæ reposita sunt iis qui diligunt illum; in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri et Spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Rom. v, 5.

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S COLLEGE
LIBRARY

HOMILIA XLIII.

CAPUT XX.

Post quam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus Discipulis iisque salutatis, profectus est ut iret in Macedoniam [1].

I. Multa opus erat consolatione post tantum tumultum. Hoc ille curat, et ut Discipulos consoletur migrat in Macedoniam, deinde in Græciam. Et quod multum illos consolatus sit audi. « Cum autem perambulasset partes illas, » et exhortatus fuisset eos multo sermone, venit in Græciam. » Et cum ibi fuisset mensibus tribus, cum essent illi structæ » insidiæ a Judæis navigaturo in Syriam, consilium iniit, ut » reverteretur per Macedoniam. Comitatus est autem eum » usque in Asiam Sopater Berœensis, Thessalonicensium » vero Aristarchus et Secundus et Gaïus Derbæus et Ti- » motheus; Asiani vero Tychicus et Trophimus. Hi cum » præcessissent, nos expectarunt in Troade [2]. » Rursus persecutionem patitur a Judæis, et venit in Macedoniam. Quomodo autem Timotheum Thessalonicensem dicit? Non hoc dicit; sed hi, inquit, præcesserunt in Troadem, viam illi parantes. « Nos vero navigavimus post dies Azy- » morum a Philippis, et venimus ad eos Troadem in diebus » quinque, ubi demorati sumus diebus septem [3]. » Nam videtur mihi illum dies festos transigere curavisse in magnis urbibus. A Philippis navigat, ubi res illa circa carcerem contigerat. Tertia autem vice in Macedoniam venit, et multum testificatur de Philippensibus, ideoque illic demo-

[1] Act. xx, 1. — [2] Ibid. 2-5. — [3] Ibid. 6.

ratur. « Una autem sabbatorum, cum convenissemus ad » frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profec- » turus; protraxitque sermonem usque in mediam noc- » tem [1]. » Vide quomodo omnia post haberentur prædicationi. Pentecoste tunc erat, et dies dominica; ille vero usque ad noctis dimidium sermonem protraxit, adeo Discipulorum salutem cupiebat, ut ne noctu quidem taceret; imo tunc magis dissereret, quod quies tunc esset. Vide quam multum dissereret, etiam post ipsum cœnæ tempus. Sed festum turbavit diabolus, nec tamen prævaluit, cum auditorem in somnum demersit et dejecit: quod ut contigerit sic enarrat pergendo. « Erant autem lampades co- » piosæ in cœnaculo, ubi eramus congregati. Sedens autem » quidam adolescens nomine Eutychus super fenestram, » cum mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus » somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum, et sublatus » est mortuus. Cum descendisset Paulus, incubuit super » eum, et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim » ejus in ipso est. Ascendens autem frangensque panem et » gustans, satisque allocutus usque in lucem, sic profectus » est. Adduxerunt autem puerum viventem, et consolati » sunt non minime [2]. » Vide, quæso, theatrum ut erant una coacti. Congregatis enim Discipulis, inquit, etiamque signum perpende: in fenestra namque sedebat, inquit, et intempesta nocte. Tantum erat auditorum desiderium. Erubescamus nos, qui neque in die hoc facimus. Sed Paulus, inquies, tunc disserebat. Quid dicis? Nunc quoque Paulus disserit, imo vero neque tunc neque nunc Paulus, sed Christus; et nemo audit. Non fenestra nunc est, non fames, non somnus interturbat; et tamen non audimus: non est angustia loci, non aliud quidpiam simile. Quodque mirum est, etiamsi adolescens esset, non erat

[1] Act. XX, 7. — [2] Ibid. 8-12.

piger, et somno gravatus non discessit, neque periculum formidavit, ne laberetur. Quod si dormitans deciderit, ne mireris, neque enim ex ignavia dormitabat, sed ex naturæ necessitate. Tu vero consideres velim illos tanto studio motos fuisse, ut etiam in tertio cœnaculo essent; nondum enim erat ecclesia. « Nolite turbari, inquit, anima » enim ejus in ipso est. » Non dixit : « Resurget, suscitabo enim illum; » sed quid? « Nolite turbari. » Vide quam sit a fastu alienus, quam ad consolandum pronus. « Ascendens, inquit, et frangens panem et gustans. » Hoc sermonem interpellavit, nec læsit. Vides-ne cœnæ frugalitatem? « Et gustans, inquit, satisque allocutus usque ad » lucem, sic profectus est. » Vides-ne quomodo pernoctarent? Tales erant mensæ, ut sobrii Discipuli abirent, et ad audiendum prompti. Quid nos a canibus differimus? Videte quantum sit discrimen. « Adduxerunt autem puerum » viventem, et consolati sunt non minime. » Magnam acci» piunt consolationem, tum quia vivum acceperunt, tum quia signum factum est. « Nos autem ascendentes navim, » navigavimus in Asson, inde suscepturi Paulum. Sic enim » disposuerat ipse, per terram iter facturus. Cum autem con» venissemus in Asson, assumpto eo venimus Mitylenem[1]. » Sæpe Paulus a Discipulis segregatur. Ecce namque jam ille pedes iter facit, illi vero navi : quod levius erat illis cedit, quod molestius ipse assumit. Pedes ibat, tum ut multa dispensaret, tum ut doceret illos ne ab se separarentur. « Et » inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium, » sequenti vero appulimus Samum; et manentes Trogylii, » sequenti die venimus Miletum[2]. » Vide quomodo festinante Paulo pergunt, nec moras trahunt, sed prætereunt insulas. « Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, » ut neque mora illi esset in Asia. Festinabat autem si pos-

[1] Act. xx, 13, 14. — [2] Ibid. 15.

» sibile sibi esset, ut diem Pentecostes ageret Jeroso-
» limis[1]. »

II. Quæ hæc festinatio ? Non propter festum, sed propter multitudinem. Simulque ad Judæos accedebat, quod festivitates coleret et inimicos rapere sibi cupiebat. Festinabat verbum annuntiare. Vide ergo quantum factum sit lucrum, omnibus præsentibus. Alias vero ne Ephesii negligerentur, alio dispensavit modo. Sed superius dicta repetamus. « Et » salutatis, inquit, Discipulis, profectus est ut iret in Mace- » doniam ; et exhortatus eos sermone multo, venit in Græ- » ciam. » Et sic rursum recreavit, magnam dans consolationem. Vide ubique illum sermone omnia perficientem, non vero signis. Navigaturum ait in Syriam. In causa erat Ecclesia et Jerosolyma ; sic desiderabat quæ illic erant ordinare. Atqui non magna Troas est, cur ergo per septem dies illic manent ? Magna fortasse erat secundum fidelium numerum. Et cum dies septem ibi mansisset, sequenti noctem in docendo insumpsit. Ita ægre ipse ab illis, illi ab ipso divellebantur. « Cum convenissemus, inquit, ad fran- » gendum panem. » Ipso tempore, quo esurire monstrabatur, nec erat illud intempestivum : sermo jamdiu cœptus extensus est. Ita ut cum non præcipue convenissent ad doctrinam, sed ad frangendum panem, ubi in sermonem incidit, doctrinam extendit. Vide quomodo mensæ Pauli omnes participes essent. Videtur mihi ipsum ad mensam sedentem disseruisse : nos docentem his omnia esse postponenda. Imaginamini domum illam in qua lampades erant, ubi turba, ubi Paulus medius disserebat, ubi fenestras multi occupabant, ut tubam illam audirent, et gratiosum vultum inspicerent. Quales fuisse auditores, et quantam hinc accepisse voluptatem putas ? Cur autem noctu disserebat ? Quia migraturus erat, et non ultra ipsum visuri

[1] Act. XXI, 16.

erant. Verum non hoc illis, utpote infirmioribus dicit; sed aliis dicebat. Quin et patratum miraculum id efficiebat; ut semper noctis illius memoriam servarent. Magna auditorum voluptas, quæ etiam interturbata magis adaucta fuit; atque ita in doctoris gratiam casus ille evenit. Alioquin vero ignavos omnes ille increpaturus erat, qui mortuus est ut Paulum audiret. Et cur, inquies, singula recenset et unde venerint, et quo migrarint, et quare ille demoratus sit; ac quas etiam partes prætcrnavigarit? Ut interim ostenderet illum lentiore cursu navigasse, idque humana ratione, atque etiam præternavigasse. « Proposuerat » enim præternavigare Ephesum, ut nec mora, inquit, illi » esset in Asia. » Bene : non enim potuisset, si illo venisset, præternavigare, quia noluisset contristare illos, qui ipsum precaturi erant ut maneret. Vel hac de causa certe, vel quod festinaret. « Festinabat enim, inquit, ut si possibile » esset diem Pentecostes ageret Jerosolymis. » Ideo igitur manere non poterat. Vide illum etiam humana ratione moveri, cupere, festinare, et sæpe optatum non assequi. Ideo autem hæc fiunt, ut ne putemus ea fuisse supra humanam naturam. Sancti quippe et magni illi viri ejusdem erant, cujus nos, naturæ; ejusdem voluntatis non item : ideoque sæpe gratiam attrahebant. Vide ergo quanta per se ipsos provideant. Ideo dicebat : « Ne demus occasionem volen- » tibus; » et rursum, « Ut non vituperetur ministerium » nostrum[1]. » Ecce et inculpata vita, et multa indulgentia. Hoc appellatur œconomia, in culmine et fastigio virtutis esse, et humilitatem exhibere. Et audi quomodo is qui præcepta Christi transcenderet, omnium tamen humillimus esset. « Omnibus omnia factus sum, inquit, ut omnes » lucrifaciam[2]. » Ipse etiam in pericula se immisit, ut alibi ait : « In patientia multa, in tribulationibus, in ne-

[1] 2 Cor. VI, 3. — [2] Id. IX, 22.

» cessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus[1]. » Magnus item erat ejus amor erga Christum. Nisi enim ita fuisset, omnia superflua futura erant, et dispensationes, et inculpata vita, et pericula. « Quis infirmatur, inquit, » et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non » uror[2]. »

III. Hæc et nos, obsecro, verba sectemur, propter fratres nostros in pericula nos conjiciamus. Sive ignis, sive ferrum adsit, te ipsum conjice, dilecte, ut membrum tuum eruas. Conjice te, ne timeas. Discipulus es Christi, qui propter fratres suos animam posuit. Condiscipulus es Pauli, qui millia pati voluit pro inimicis et se impugnantibus. Zelo replearis. Imitare Moysem. Vidit ille injuste læsum, et ultus est. Regias delicias contempsit, et propter afflictos profugus fuit, erro, cognatis destitutus et domo. In aliena terra degit tanto tempore : nec se ipsum reprehendit, neque dixit : Quid hoc est? Regnum despexi, tantum honorem et gloriam : malui læsos ulcisci, idque Deus despexit : neque modo me in pristinum honorem non reduxit, sed etiam quadraginta annis in aliena terra dego. Bene scilicet : non enim mercedem accepi. Sed nihil horum vel dixit, vel cogitavit. Sic et tu facito. Etiamsi, dum beneficia præstas, aliquid patiaris, etiamsi ad multum tempus, ne offendaris, neque turberis : omnino mercedem tibi Deus retribuet; quanto magis retributio differtur, tanto magis augentur fœnora. Habeamus ergo animam commiserationi deditam, condolere scientem. Nihil apud nos sit inhumanum, vel crudele. Si nihil possis afferre, lacrymare, ingemisce, de iis quæ fiunt dole. Hæc non tibi frustra cedenti. Si iis qui a Deo puniuntur condolere oportet, multo magis iis qui ab hominibus injuste patiuntur. « Non egre» diebantur, inquit, Ænan ad plorandum domum suam vi-

[1] 2 Cor. VI, 4. — [2] Id. XI, 29.

» cinam[1]. Accipient dolorem pro eo quod ædificaverunt ad » derisionem[2]. » Hac de re accusat Ezechiel, quod non condoluerint. Quid dicis, Propheta? Deus punit, et ego condolerem iis qui puniuntur? Etiam : hoc enim vult is ipse qui punit. Neque enim ille puniendo oblectatur, imo potius dolet. Quia igitur ille qui punit non lætatur, neque tu læteris. Sed si juste, inquies, puniuntur, non dolere oportet? Etiam propter hoc dolendum quod digni supplicio visi fuerint. Dic vero mihi, cum videris filium tuum uri vel secari, nonne doles? Certe doles; et non dicis tibi ipsi : « Quid hoc? » Ad sanitatem sectio spectat, et pro liberatione est ustio. Attamen cum audis ululantem, nec dolores ferentem, doles. Nec sufficit illa sanitatis spes ad tollendam naturæ perturbationem. Ita et in istis, etiamsi ad sanitatem puniantur, attamen circa illos fraternum affectum exhibeamus, paternamque voluntatem. Sectiones et ustiones sunt pœnæ a Deo illatæ. Sed ideo flere debemus, quod ægrotaverint, quod tali opus habuerint medicina. Si quis pro coronis hoc patiatur, tunc ne doleas, ut Paulus et Petrus. Quando autem jure dat pœnas, tunc lacrymare, tunc ingemisce. Tales erant Prophetæ. Quapropter unus illorum dixit : « Hei mihi, Domine, delebis tu re » liquias Israël[3]? » Homicidas et scelestos sæpe plecti videmus, et cruciamur, dolemusque, nec dicimus : « Ne ultra modum. » Philosophi simus, misericordes, ut misericordiam consequamur. Nihil huic bono par : nihil ita humanum ostendit characterem, ut misericordia. Ideo leges carnificibus omnia permittunt, judicem cogentes tantum usque ad sententiam ulcisci; illos vero ad opus educunt. Ita etsi juste fiat, non est animi philosophi punire, sed alio opus est. Nam neque Deus per se ipsum punit, sed per Angelos. Carnifices ergo sunt Angeli? Absit, non

[1] Mich. I, 11. — [2] Ezech. XVI, 2. — [3] Ibid. IX, 8.

hoc dico; sed ultrices potestates sunt. Cum Sodoma subversa est, per illos omnia facta sunt; quando quæ in Ægypto acciderunt, per illos item. « Immissionem, inquit, » per Angelos malos[1]. » Cum ergo servare oportet, per se ipsum hoc facit. Ita et Filium suum misit ad salutem generis nostri. Et rursum. « Tunc, inquit, dicam Angelis : » Congregate mihi eos qui faciunt iniquitatem : et mittite » in caminum[2]. » De justis vero non sic : sed, « Qui recipit » vos, me recipit[3]; » et rursum, « Ligate manus ejus et pe- » des : et mittite in tenebras exteriores[4]. » Vide illic servos qui ministrant. Cum autem beneficia præstanda, ipse præstat, ipse vocat : « Venite benedicti patris mei, perci- » pite paratum vobis regnum[5]. » Quando loquendum est cum Abraham, ipse venit : quando Sodomam abire oportet, servos mittit[6] : sicut judex qui exsuscitat punituros. Et rursum : « Euge serve bone et fidelis : quia super pauca » fuisti fidelis, super multa te constituam[7]. » Huic quidem ipse benedicit : illum vero improbum non ipse, sed servi ligant. Hæc cum sciamus, ne gaudeamus de iis qui puniuntur; sed doleamus. Hos lugeamus, hos fleamus; ut et ideo mercedem habeamus. Nunc vero multi etiam de iis qui injuste mala patiuntur gaudent. Sed non ita nos faciamus, omnemque commiserationem exhibeamus, compatiamur et condoleamus illis, ut et ipsi a Deo misericordiam consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. LXXVII, 49. — [2] Matth. XIII, 42 — [3] Id. X, 40. — [4] Id. XXII, 13. — [5] Id. XXIV, 25. — [6] Gen. XIX, 1. — [7] Matth. XXII, 13.

HOMILIA XLIV.

CAPUT XX.

A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit presbyteros Ecclesiæ. Qui cum venissent ad eum, dixit eis : Vos scitis a prima die, quæ ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, serviens Domino vobiscum, cum omni humilitate et multis lacrymis, et tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Judæorum; quomodo nihil subtraxerim utilium, quin annuntiarem vobis, et docerem vos publice et per domos; testificans Judæis atque gentilibus in Deum pœnitentiam, et fidem in Dominum nostrum Jesum Christum[1].

I. Vide quam urgeat ad prætcrnavigandum, nec negligat, imo omnibus provideat, accersens principes, et cum illis sermonem habens. Et admiratione dignum est, quomodo in necessitate positus magna quædam de se dicendi, conetur modestia uti. Sicut enim Samuël traditurus imperium Saüli, Judæis dicit : « Num quidpiam a vobis accepi, vos testes estis et Deus[2]. » Et David, cum fides non haberetur ei, ait : « In ovili eram pascens oves patris mei : » et cum venit ursus, manibus ipsum discerpsi[3]. » Imovero Paulus Corinthiis ait : « Insipiens fui : vos me coëgistis[4]. » Deus quoque id ipsum facit : non simpliciter de se ipso dicens; sed quando ei non creditur, beneficia profert. Vide ergo quid hic faciat. Primo illorum testimonium

[1] Act. xx, 17, 21.— [2] 1 Reg. III, 4.— [3] Ibid. XVII, 34.— [4] 2 Cor. XII, 10.

affert. Ne putes hæc ad fastum dici, auditores dictorum testes advocat, quod minime ipsis mentiatur. Hæc doctoris virtus est, quando bonorum operum testes habet discipulos. Quodque mirum est, non unam, et alteram diem in hoc insumpsit, sed annos plurimos. «Vos enim scitis, »inquit, quomodo vobiscum per omne tempus fuerim.» Vult igitur ipsos hortari ut fortiter ferant omnia, et separationem suam, et futuras tentationes, ut de Moyse et de Jesu legimus. Et vide quid addat: «Quomodo vobiscum »per omne tempus fuerim, serviens Domino cum omni »humilitate.» Vide quid maxime principes deceat, «Odien»tes, inquit, superbiam. »Id quod maxime principibus competit, eo quod facillime in arrogantiam tollantur. Hæc virtus est bonorum hypothesis, ut et Christus dicebat: «Beati pauperes spiritu[1].» Nec solum cum humilitate dixit; sed cum omni humilitate. Multæ enim sunt species humilitatis: est humilitas in verbo, in opere, erga principes, erga subditos. Vultis dicam vobis humilitatis modos? Sunt qui erga humiles sunt humiles, erga sublimes vero sublimes. Hoc autem non est humilitas. Sunt etiam alii non tales; sed erga utrosque humilitatem et sublimitatem servant. Quod etiam maxime humilitatis est. Docturus ergo illos talia; ut ne videretur arroganter efferri; prius fundamentum ponit, suspicionem tollens. «Nam si cum omni humilitate fui, inquit, non ex arrogantia hæc dico.» Deinde mansuetudinem declarat. «Vobiscum, inquit, fuerim serviens »Domino,» illos boni operis socios ostendens. Sic ubique societas bona est. Communia ergo facit bona opera, et nihil sibi tribuit eximium. «Quid enim, inquies, an contra Deum arrogans esse potuit?» Atqui multi sunt qui contra illum arrogantes sunt. Hic vero ne contra Discipulos suos quidem arrogans erat. Hoc bonum doctoris est opus, ex bonis

[1] Matth., v, 3.

operibus suis Discipulos moderari. Deinde fortitudinem suam ostendit, quam carptim præterit. « Cum multis lacry- » mis et tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Ju- » dæorum. » Vides-ne quomodo de gestis doleat? Hic vero commiserationem suam videtur indicare : mœrebat enim pro pereuntibus, pro facinorosis. Nam de sibi illatis malis gaudebat. Erat enim ex illorum choro, qui gaudebant « Quia digni habiti erant pro nomine Jesu contumeliam » pati[1]. » Et rursus alibi dicit : « Nunc gaudeo in passionibus » meis pro vobis[2]; » et rursum : « Nunc momentanea levi- » tas tribulationis supra modum æternum gloriæ pondus » operatur nobis[3]. » Verum hæc ex modestia dicit. Hic autem ostendit fortitudinem suam, nec tam fortitudinem, quam patientiam, ac si diceret : « Male patiebar, sed vobiscum : » quodque gravius est a Judæis. Hic vide characterem doctrinæ; et charitatem ponit et fortitudinem. « Quod nihil subterfugerim, » inquit; copiam simul et sedulitatem ostendit. « Eorum quæ utilia essent. » Bene certe dixit. Erant enim quæ discere non oportebat, ut enim quædam occultare, invidiæ fuisset, sic omnia dicere stultitiæ : ideo addidit, « Eorum quæ utilia essent : ostendens se non modo dixisse; sed etiam docuisse; nec quasi perfunctorie. Quod autem hoc significet audi sequentia, « Pu- » blice et per domos; » et magnum laborem et studium perseverantiamque declarans. « Testificans Judæis atque genti- » libus. « Non vobis solum, inquit, sed etiam gentilibus. Hic loquendi libertas adest : etiamsi nihil proficiamus, ait, dicere tamen oportet : illud enim est testificari, quando non attendentibus loquimur : nam testificari hoc ut plurimum significat. « Testor, inquit Moyses, cœlum et » terram[4]; » Et nunc Paulus : « Testificans Judæis atque » gentilibus in Deum pœnitentiam. »

[1] Act. v, 41. — [2] Colos. I, 24. — [3] 2 Cor. IV, 17. — [4] Deut. IV, 26.

II. Quid testificaris? Ut vitæ studium habeatur; ut pœnitentiam agant, et ad Deum accedant. Neque enim Judæi noverant illum, quod Filium ignorarent, et quod nec opera haberent, nec fidem in Dominum Jesum. Cur ergo hæc dicis? cur hæc commemoras? Quid factum est? An quid accusandum suppetit? Postquam illorum mentem exagitavit, tunc adjicit : « Et nunc ecce alligatus ego Spi» ritu vado in Jerusalem, quæ in ea ventura sunt mihi ig» norans : nisi quod Spiritus sanctus per civitates mihi » testificatur dicens : Quoniam vincula et tribulationes me » manent. At nihil horum vereor, neque anima mea cha» rior est mihi, ut consummem cursum meum cum gaudio, » et ministerium quod accepi a Domino Jesu, ut testificer » Evangelium gratiæ Dei[1]. » Cur hæc dicit? Ut illos semper paratos reddat ad pericula et occulta et manifesta; ita ut in omnibus Spiritui obtemperent. Ostendit autem se ad magna adduci. Cæterum, inquit, « Spiritus sanctus per » civitates mihi testificatur dicens. » Ut ostendat se lubentem abire, et ne vinculum aut necessitatem esse putes, per civitates dicit. Deinde subjicit : « Non ita pretiosum habeo animam meam servare, ut consummare cursum meum cum gaudio, et ministerium verbi, quod accepi a Domino Jesu. » Vides-ne non lamentantis esse verba, sed modeste agentis, ac docentis illos, et compatientis in iis quæ fiebant? Non dixit : « Angimur, » sed ferre necesse est : sed neque, censeo. Hoc item dicit, non sese extollens, sed illos docens, per priora quidem humilitatem, per hæc vero fortitudinem et loquendi libertatem; ac si diceret : « Non amo illam præ hac : pretiosius habeo consummare cursum et testificari; » nec dixit prædicare, docere : sed quid? « Testificari Evangelium gratiæ Dei. » Quid molestius dicturus est : « Mundus ego sum a sanguine omnium. » Ideo

[1] Act. xx, 22-24.

præparat et ostendit nihil reliquum esse. Quia igitur illis totum onus et sarcinam impositurus erat, prius illorum animum emollivit, dicens : « Nunc ecce ego scio quod non » amplius videbitis faciem meam[1] ; » deinde subdidit : « Mundus sum a sanguine omnium. » Duplex est dolor, et quod faciem ejus non essent visuri, et quod illi omnes. « Non amplius, inquit, videbitis faciem meam vos omnes, » per quos transivi prædicans regnum. » Itaque jure testificor vobis : utpote non ultra affuturus, « Quia mundus » sum a sanguine omnium ; non enim subterfugi quominus » annuntiarem vobis omnem voluntatem Dei[2]. » Vides quomodo terret, et laborantes illorum animas afflictasque atterit? Bene quia necessarium erat. « Non enim subterfugi, inquit, quominus annuntiarem vobis omnem voluntatem Dei. » Ergo qui non dicit, reus est sanguinis ; id est, cædis. Nihil hoc terribilius. Ostendit eos, si non id fecerint, reos esse sanguinis. Et videtur quidem rationem reddere, illos autem terret. « Attendite igitur vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, » ut pasceretis Ecclesiam Dei, quam acquisivit per pro» prium sanguinem[3]. » Vides? Duo præcepit. Igitur neque alios corrigere solum habet quidpiam lucri. « Timeo enim, » inquit, ne, aliis prædicans, ipse reprobus efficiar[4] ; » neque sui solius curam habere. Nam qui se ipsum amat, quæ sua sunt tantum quærit, et similis est ei, qui talentum defodit. Hæc dicit, non quod pretiosior sit nostra salus, quam gregis ; sed quia si nobis ipsis attendamus, tunc et grex lucrum habet. « In quo vos Spiritus sanctus » posuit episcopos, ut pasceretis Ecclesiam Dei. » Vide quantæ necessitates. « A Spiritu ordinationem habetis, » inquit. Id enim sibi vult illud, « Posuit. » Una hæc est necessitas. Deinde, « Ut pascatis Ecclesiam Dei. » Ecce et se-

[1] Act. xx, 25. — [2] Ibid. 26, 27. — [3] Ibid. 28. — [4] 1 Cor. ix, 27.

cunda et tertia, «Quam acquisivit sanguine suo,» inquit. Multum ostendit, dum dicit pretiosam rem; nec de parvis rebus esse periculum. Siquidem Dominus pro Ecclesia, neque sanguine suo pepercit : nos autem fratrum salutem contemnimus. Et ille quidem ut inimicos reconciliaret, sanguinem effudit : tu vero neque amicos retinere potes. «Ego enim scio hoc, quod ingredientur post discessionem » meam lupi graves in vos, non parcentes gregi[1]. » Rursus alio modo illos versat, a futuris : ut quando alibi dicit : «Non est nobis lucta adversus sanguinem et carnem[2]. » Quia ingredientur, inquit, post discessionem meam lupi » graves in vos. » Duplex malum : quod ipse non adsit, et quod futurum sit, ut alii instent. Cur ergo abis, si hoc prævidisti? Spiritus me trahit, inquit.

III. Et vide, non simpliciter dixit « :Lupi, » sed addit, «Gra- » ves, » illorum vehementiam et petulantiam subindicans. Quodque gravius est; hos ex illis ipsis surrecturos esse dicit. Quod certe gravissimum est cum civile excitatur bellum. Et recte dicit, « Attendite, » ostendens rem maxime curandam esse : Ecclesia namque est et magnum periculum. Sanguine enim illam redemit : ac multum duplexque bellum est : hæc ergo significavit dicens; « Et ex vobis » ipsis surgent viri loquentes perversa, ut abducant Disci- » pulos post se[3]. » Deinde quia admodum illos terruit, cum lupos graves dixit,, et ex ipsis surrecturos esse qui loquerentur perversa; quasi quodam quærente, quomodo igitur? et quæ custodia erit, adjicit : « Vigilate memores quod per » triennium non cessaverim nocte dieque monere unum- » quemque vestrum[4]. » Vide quam insolita dicat; cum lacrymis, nocte dieque, unumquemque. Non enim si multos vidisset, eis pepercisset, sed sciebat etiam pro una anima omnia esse facienda. Sic ergo illos congregavit. Hoc vero

[1] Act. xx, 29. — [2] Ephes. vi, 12. — [3] Act. xx, 30. — [4] Ibid. 31.

significat; satis sunt ea quæ feci, per triennium mansi, confirmati, sufficienter radices fixerunt. Cum lacrymis, inquit. Vides-ne lacrymas ideo fundendas esse? Hæc et nos faciamus. Non dolet improbus, dole tu, forte et ipse dolebit. Ut cum videt æger medicum cibum sumentem, etiam ipse incitatur, ita et hic erit. Si te viderit lugentem, emollietur : bonus vir et mitis erit. Nesciens, inquit, quæ mihi eventura sint. Quid ergo? Ideo-ne abis? Minime; sed probe scio quod vincula et tribulationes me maneant. Quod tentationes me expectent novi. Quales vero, nescio, id quod gravius erat. Ne putetis ergo me deplorantem hæc dicere; non tam pretiosam habeo animam meam. Ut illorum animum excitet hoc dicit : utque suadeat illis non modo non fugere, sed etiam fortiter ferre. Ideo rem illam vocat cursum et ministerium, tum ut ex cursu splendorem ostendat, tum ut ex ministerio officium. Minister sum, inquit, nihil plus habeo. Illos autem consolans, ne doleant quod ipse male patiatur, ubi dixit se hæc cum gaudio sustinere, et fructum ostendit, tunc quod molestum erat inducit. Hoc autem facit, ut ne animam illorum obruat. Quodnam autem illud est? « Et ex vobis ipsis exurgent » viri loquentes perversa. » Quid ergo, dixerit quispiam, tantum-ne te ipsum putas, ut si abeas, nos moriamur? Non hoc dico, inquit, quod absentia mea id efficiat. Sed quid? « Insurgunt quidam ex vobis. » Non dixit : « Propter discessionem meam; » id est, profectionem : quanquam jam illud evenerat. Si autem evenerat, multo magis postea eventurum erat. Hæc causa sequitur, « Ut abducant Disci» pulos post se. » Itaque propter nihil aliud hæreses sunt, quam propter hoc. Post sequitur consolatio. « Quam ac» quisivit, inquit, per proprium sanguinem. » Si proprio sanguine acquisivit, prævalebit certe. « Nocte et die non » cessavi, inquit, cum lacrymis monens. » Hæc nobis jure

dicantur. Videturque proprie sermo doctores spectare : est autem et Discipulis communis. Ad quid enim ego loquor, moneo, lacrymor die ac nocte, si Discipulus non obtemperat? Ne putet enim quis id satis esse ad defensionem, quod sit Discipulus, licet non cedat; ideo postquam dixit, « Testificor, pergit » : « Non enim subterfugi quominus » annuntiarem vobis. » Igitur hoc solum doctoris est, annuntiare, prædicare, docere, non subterfugere, nocte et die annuntiare. Cum autem his peractis, nihil plus agitur, scitis quid reliquum sit. Deinde alia sequitur defensio : « Purus sum a sanguine omnium. » Ne putetis vero hæc nobis tantum dici; nam vos etiam hic sermo spectat, ut dictis attendatis, ut ne a concione recedatis. Quid faciam? Ecce quotidie clamando dirumpor : Abscedite a theatris : et multi nos irrident. Abstinete a juramentis, ab avaritia. Innumera monemus; et nemo audit. At noctu hoc non ago? Vellem etiam noctu hoc facere, et ad mensas vestras, si quidem liceret, et dum a plurimis divisim detineor adesse, et vos alloqui. Sed si vel semel in hebdomada vos vocemus, segnes estis : et alii quidem non venitis : alii vero nihil lucri referentes abitis. Quid non faceretis si frequentius hoc ageremus? Quid faciemus? Multi, ut bene novi, nos irrident, quod de iisdem semper sermonem habeamus: ita sumus in fastidio. Hujus autem rei non nos in causa sumus; sed auditores. Nam qui bene agit, semper gaudet eadem ipsa audiens, ac si laudes suas audiret. Qui vero non vult recte agere, molestia se impeti putat, et si bis solum audiat, sæpius audisse sibi videtur. « Mundus sum, » inquit, a sanguine omnium. »

IV. Hoc dicere Paulo competebat; nos autem id proferre non audemus, quod multorum nobis conscii simus. Ille quippe, qui semper vigilabat et astabat, qui omnia pro salute Discipulorum sustinebat, id congruenter dicere

poterat. Nos autem illud Moysis dicemus : « Iratus est mihi » Dominus propter vos, quia in multa peccata adducitis » etiam nos[1]. » Cum autem animo deficimus videntes vos nihil proficere, annon major pars virium nostrarum concidit? Quid enim, quæso, factum est? Ecce per gratiam Dei nos triennium jam habemus, non quidem nocte et die hortantes, sed post tres sæpe dies, aliquando post septem hoc facientes. Quid amplius factum est? Objurgamus, increpamus, lacrymamur, dolemus, etsi non palam, at in corde. Illæ autem lacrymæ his multo leviores sunt. Illæ namque aliquam dolentibus afferunt consolationem; hæ vero dolorem augent et constringunt. Sic quando quis in mœrore degit, nec potest dolorem efferre, ne videatur vanam gloriam appetere, majora patitur, quam si illum efferret. Nisi quis me putaret auram superfluam captare, quotidie me videres fontes lacrymarum emittere. Harum vero consciæ sunt domuncula et solitudo. Credite namque mihi, de salute mea desperavi : et dum vestra lugeo, non cesso etiam mala mea plangere. Sic vos mihi omnia estis. Si sentiam vos in virtute augeri, præ voluptate mala mea non sentio; sin nihil proficere videam, præ mœrore rursum mea missa facio. Lætus quidem sum de bonis vestris, licet mille malis onustus; mœstus de tristibus, quæ vobis accidunt, etsi innumera essent præclare gesta mihi. Quæ spes enim doctori grege corrupto? Qualis vita? Qualis expectatio? cum qua fiducia stabit ante Deum? Quid dicet? Ponamus enim ipsum non reprehendi, neque pœnas dare, sed esse mundum a sanguine omnium, ita quoque incurabilia patietur. Quia licet patres pro filiis non incusandi sint, tamen dolent et cruciantur. Nihil-ne, inquies, ipsis prodest, vel patrocinatur, quod ipsi vigilent pro animabus nostris? Sed vigilant ut rationem reddituri : quod quibus-

[1] Deut. III, 26.

dam videtur esse terribile. Mihi autem hoc curæ non est, si vos pereatis. Dem, non dem rationem de vobis, id non mihi utile est. Utinam vobis salutem nactis, dem ego de vobis rationem, et accuser quod officium meum non impleverim. Non enim ita curo ut per me vos servemini, ut curo ut a quovis servemini. Non nostis spiritualium partuum tyrannidem, quomodo is qui ita parturit, millies in frusta concidi peroptat, potius quam unum ex genitis perire vel corrumpi videat? Undenam id vobis persuadebimus? non alio certe modo, quam ex iis quæ vobis contingunt absolvemur. Possumus et nos dicere nos nihil subterfugisse, attamen dolemus; et quod doleamus hinc palam est, quod tanta paremus et excogitemus. Etsi potuissemus dicere : « Quid mihi curæ est? Ego quod meum erat feci. Ego mundus sum a sanguine. » At hoc non sufficit ad consolationem. Si posset cor nostrum discindi et patere, videretis vos omnes illic esse in magna latitudine, mulieres, filios, viros. Tanta quippe est charitatis virtus, animam cœlo latiorem reddit. « Capite nos, inquit Paulus. » Neminem læsimus, non anguste in nobis estis[1]. » Hoc et nos nunc dicimus : « Capite nos. » Totam in se Corinthum ille habebat, et dicebat : « Dilatamini et vos, non in an» gustia estis[2]. » Sed hoc non ego dicere possem. Nam bene novi, quod vos me diligatis et capiatis. Sed quid lucri, vel ex mea vel ex vestra charitate, quando ea quæ Dei sunt in vobis non recte procedunt? hinc majoris causa doloris, majoris perniciei occasio. In nullo possum vos incusare. « Testor enim vobis, quia si fieri potuisset, oculos vestros » eruissetis et dedissetis mihi[3]. » Vicissim daremus non modo Evangelium, sed etiam animas nostras. Amamur et redamamus. At non hoc quæritur. Amemus ergo Christum primo. Primum quippe mandatum est : « Diliges Dominum

[1] 2 Cor. VII, — [2] Ibid. VI, 13. — [3] Gal. 3. IV, 15.

» Deum tuum. Secundum autem huic simile, et proximum » tuum sicut te ipsum[1]. » Secundum tenemus, primo nobis est opus; primo admodum opus est et mihi et vobis. Habemus illud, sed non ut oporteret. Diligamus illum. Scitis quanta reposita sit merces iis qui Christum diligunt. Amemus illum cum fervore animi, ut ejus benevolentia fruentes, præsentis vitæ tempestatem fugiamus, et promissa diligentibus eum bona consequi dignemur, gratia et misericordia unigeniti ejus Filii cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLV.

CAPUT XX.

Et nunc, fratres, commendo vos Deo, et verbo gratiæ ipsius, qui potest ædificare et dare hæreditatem vobis in sanctificatis omnibus [2].

I. Quod in Epistolis, hoc et in consiliis agit : ab admonitione in orationem desinit. Quia enim illos valde terruit dicens : « Lupi graves in vos ingredientur, » ne consternaret et perderet animos, vide consolationem, « Et nunc, » inquit. Ita dixit, hinc ostendens se quasi semper hoc agere. « Commendo vos, fratres, Deo, et verbo gratiæ ipsius, » id est, gratiæ ejus, atque ita bene dixit. Noverat enim quod gratia salvos faciat. Frequenter ipsis gratiam commemo rat, ut debitores studiosiores reddens, et confidere suadens. « Qui potest vos superædificare. » Non dixit; « Ædificare; » sed, « Superædificare, » ostendens ipsos

[1] Matth. XXII, 37, et Marc XII, 30. — [2] Act. XX, 32.

jam ædificatos fuisse. Deinde futuræ spei meminit dicens : « Et dare vobis hæreditatem in sanctificatis omni- » bus. » Postea rursum admonitio. « Argentum, inquit, vel » aurum vel vestem nullius concupivi [1]. » Radicem malorum tollit, avaritiam. Argentum, inquit, vel aurum. Non dixit : « Non accepi, » sed, « Neque concupivi. » Nondum hoc magnum est, sed quod sequitur magnum. « Vos scitis » quia necessitatibus meis et iis qui mecum sunt, ministra- » verunt manus istæ. Omnia ostendi vobis, quoniam sic » laborantes oportet suscipere infirmos [2]. » Vide illum opere manuum utentem, nec leviter, sed laborantem. « Necessi- » tatibus meis, et iis qui mecum sunt, ministraverunt ma- » nus istæ. » Hoc admonendo dicitur. Et vide cum quanta dignitate; non enim dixit: « Ut pecuniis superiores sint, » sed quid? « Suscipere infirmos. » Non dixit, omnes, sed infirmos. « Et recordari verbi Domini, quod dixit : Beatius est » dare, quam accipere [3]. » Ne quis putaret ad illos dictum esse, et se exemplar illis dare, ut alibi ait : « Exemplar dan- » tes vobis [4], » subdit sententiam Christi dicentis : « Beatius » est dare quam accipere. » Oravit quoque super illis monens, illudque opere ostendit. « Et cum hæc dixisset, po- » sitis genibus cum omnibus illis oravit [5]. » Oravit, non utcumque, sed cum multa compunctione. Magna consolatio; et cum diceret : « Commendo vos Domino, » consolabatur. « Magnus autem fletus factus est omnium, et procumben- » tes super collum Pauli, osculabantur eum, dolentes » maxime in verbo quod dixerat, quod amplius faciem ejus » non essent visuri. Et deducebant eum ad navem [6]. » Dixit, « Venient lupi graves; » dixit, « Mundus ego sum a » sanguine omnium. » Hæc utraque terribilia, quæ possent mœrorem afferre; maximeque hoc illos cruciabat, quod

[1] Act. xx, 33. — [2] Ibid. 34, 36. — [3] Ibid. — [4] Philip. iii, 17. — [5] Act. xx, 36. — [6] Ibid. 37, 38.

audissent se non ultra visuros ipsum esse : et hinc agon gravissimus. « Deducebant, inquit, illum ad navem. » Sic amabant illum, sic affecti erga illum erant. « Cum autem » factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu » venimus Coum, et sequenti die Rhodum, et inde Pata- » ram : et inventa navi trajiciente in Phœnicen, ea con- » scensa solvimus. Ubi autem apparuit Cyprus, relicta illa » ad sinistram, navigavimus in Syriam, et venimus Ty- » rum [1]. » Vide : venit in Lyciam, et trajiciens in Phœ- nicen, relicta Cypro, Tyrum navigavit : nam illic navis exoneranda erat : hæc causa fuit cur Tyrum irent. « Inven- » tis autem Discipulis, mansimus ibi diebus septem : qui » Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet Jerosoly- » mam [2]. » Vide : prophetant illi afflictiones. Provisum au- tem fuit ut et illi dicerent : ne quis putaret hæc frustra et jactandi causa Paulum dixisse. Iterum autem illic orantes, se mutuo reliquerunt. « Et expletis diebus profecti ibamus, » deducentibus nos omnibus cum uxoribus et filiis usque » foras civitatem. Et positis in littore genibus oravimus. Et » cum valefecissemus invicem, ascendimus in navim. Illi » vero redierunt ad propria. Nos autem navigatione expleta » a Tyro descendimus Ptolemaïdem ; et salutatis fratribus, » mansimus die uno apud illos. Sequenti vero die profecti » venimus Cæsaream, et ingressi in domum Philippi evan- » gelistæ, qui erat unus ex septem, mansimus apud illum [3]. » Cæsaream, inquit, venientes, apud Philippum, qui erat unus ex septem, mansimus. « Huic autem erant quatuor » filiæ prophetantes [4]. » Sed non istæ prædicunt, Paulo li- cet prophetarent, sed Agabus : et quomodo audi. « Et cum » maneremus per dies aliquot, venit a Judæa propheta no- » mine Agabus. Et cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli : » et alligans sibi pedes et manus dixit : Hæc dicit Spiritus

[1] Act. xxi, 1-3. — [2] Ibid. 4.— [3] Ibid. 5-8. — [4] Ibid. 9.

» sanctus : virum cujus est zona hæc, sic alligabunt in Je-» rusalem Judæi, et tradent in manus gentium [1]. » Qui olim » famem prædixerat, hic ait : « Virum cujus est zona hæc, » sic alligabunt. » Quod Prophetæ faciebant, oculis futura describentes, cum de captivitate dicebant, ut Ezechiel : hoc et iste fecit; et quod grave erat : « In manus gentium » tradent. Quod cum audissemus, rogabamus nos et qui » loci illius erant, ne ascenderet Jerosolymam [2]. » Et multi orabant ne abiret, neque sic audivit. « Respondit vero Pau-» lus : Quid facitis flentes et affligentes cor meum ? Ego enim » solum alligari, sed etiam mori in Jerusalem paratus sum » pro nomine Domini Jesu. Et cum ei suadere non posse-» mus, quievimus dicentes : Voluntas Domini fiat [3]. »

II. Vides? ut ne audiens putes ex necessitate illud esse, « Alligatus Spiritu vado ; » neve ipsum ignorantem incedisse credas; ideo hæc prædicuntur. At illi quidem flebant; hic vero consolabatur, dolens de lacrymis eorum. « Quid » facitis, inquit, flentes et affligentes cor meum » ? Nihil Paulo amantius. Quia lacrymantes videbat, dolebat, qui in propriis tentationibus nihil patiebatur. Me in hoc læditis, inquit. Numquid ego doleo ? Tunc quieverunt quando dixit : « Quid facitis affligentes cor meum ? Super vobis ploro, inquit, non super passionibus meis : pro illis etiam mori volo : » Sed supra dicta repetamus. « Argentum, vel aurum, » vel vestem nullius concupivi, inquit : vos scitis quia ne-» cessitatibus meis et iis qui mecum sunt, ministraverunt » manus istæ. » Non ergo Corinthi tantum hoc fecerunt qui corrumpebant Discipulos, sed etiam in Asia. Nusquam hoc Ephesiis improperat. Quare ? quia non incidit in necessitatem. Sed et Corinthiis dicit : « Non infracta est gloriatio » mea in regionibus Achaïæ [4]. » Nec dixit : « Non dedistis » mihi » sed, « Argentum vel aurum, vel vestem non concu-

[1] Act. XXI, 10, 11. — [2] Ibid. 12. — [3] Ibid. 13, 14. — [4] 2 Cor. XI, 5.

» pivi; » ne videretur id esse eo quod illi non dedissent. Neque dixit: « Nullius concupivi necessaria; » ut ne videretur accusatio illorum esse; sed illud subindicat, se jure non accepisse qui et alios nutriret. Vide quam studiose operaretur nocte et die colloquens cum lacrymis, singulos admonens. « Omnia ostendi vobis, inquit, quoniam sic la» borantes oportet suscipere infirmos. » Hoc cum dixisset, iterum timorem incussit. Hoc autem indicat: « Non potestis ad ignorantiam confugere. Operibus ostendi sic oportere laborare. » Nec dixit malum esse accipere; sed melius esse non accipere. « Memores esse, inquit, sermonis » Domini, quem dixit: Beatius est dare, quam accipere. Et ubinam dixit? Forte illud sine scripto tradiderunt Apostoli; vel ex aliis quis colligere possit. Etenim ostendit fiduciam in periculis, commiserationem erga subditos, doctrinam cum loquendi libertate, humilitatem, paupertatem. Hoc autem est paupertate majus. Nam si illic ait, « Vende » quæ habes, si vis perfectus esse [1], » cum non modo nihil accipiat; sed etiam alios nutriat, quid huic rei conferendum? Primus gradus igitur est, sua abjicere; secundus, sibi sufficere; tertius, aliis quoque; prædicantem et potestatem accipiendi habentem, nihil accipere. Itaque iis qui nihil haberent hic multo melior erat. Ac recte dixit: « Sic » oportet suscipere infirmos. » Hoc enim est commiserationis erga infirmos, ex propriis dare laboribus; ex alienis vero, non modo non bonum, sed etiam periculosum. « Et » procumbentes super collum ejus, inquit, flebant. Hoc illorum erga ipsum affectum ostendebat. Procumbebant autem in collum, utpote qui postremos amplexus darent, et multam ex concione dilectionem hausissent, et amicitiam. Nam si nos cum vulgo discedimus, ingemiscimus, etsi sciamus nos iterum conventuros, quomodo illi non sine

[1] Matth. XIX, 21.

doloris affectu a Paulo avulsi fuissent. Ego Paulum quoque flevisse puto. « Abstracti, » inquit : violentiam monstrat, cum dicit, « Abstracti ab eis. » Et merito, in navim enim illi conscendere non poterant. Quid est, « Recto cursu venimus in Coum? » ac si diceret, « Non circuivimus, neque aliis in locis moras traximus. « Sequenti vero die Rhodum. » Vide festinantem. « Et inventa navi trajiciente in Phœnicem. » Forte navis illic tunc erat, et in eam conscenderunt, non inventa alia, quæ iret Cæsaream. « Ubi autem » apparuit Cyprus, relicta illa ad sinistram. » Hoc non sine causa dictum est; sed ut ostenderet, ne prope quidem illam accedere voluisse, cum recto cursu in Syriam pergerent; ita nempe festinabat. Deinde « Venimus Tyrum, inquit. « Inventisque Discipulis, mansimus cum illis. » Cum essent prope Jerosolymam, non jam currunt; sed etiam manent apud fratres septem diebus. Vide jam dies enumerat. Post azyma in Troadem venerunt diebus quinque : deinde ibi dies septem; suntque dies duodecim. Deinde in Assum, Mitylenem, contra Chium in Trogylium, in Samum, Miletum. Dies omnes sunt octodecim. Postea in Coum, in Rhodum, Pataram, sunt viginti et una dies. Deinde istinc per dies quinque Tyrum; ut sint dies viginti sex. Ibi postea septem dies; sunt dies triginta tres, hinc Ptolemaïdem una die, sunt triginta quatuor. Deinde Cæsareæ manet pluribus quam alibi diebus. Et tunc demum inde illos abducit Propheta. Sic completur dies Pentecostes, et ibi illam peragit. Vide illum quando Spiritus non prohibebat obsequentem. Dicebant, « Ne des te in theatrum, » et non dedit. Sæpe illum educebant, et morem gessit. Per fenestram iterum effugit. Et nunc, ut ita dicam, innumeris rogantibus et Tyri et Cæsareæ, flentibus, et innumera gravia prædicentibus, non cedit : quamvis non modo gravia prædicerent; sed etiam per Spiritum prædicerent. Si

ergo Spiritus jussit, cur contradicebant? Quia nesciebant Spiritus scopum. Alioquin vero adhortationem illam per Spiritum non faciebant. Non modo enim gravia prædicebant, sed addebant non ascendendum esse, parcentes illi. « Et perfectis diebus, inquit, » id est, expletis. Dies autem dicit præstitutos. « Deducentibus nos omnibus cum uxori- » bus et liberis. »

III. Vide quanta consolatio esset. Et rursus orantes divelluntur. Etiam Ptolemaïde uno die manent, Cæsareæ vero plurimis diebus. Et quia audivit se innumera gravia passurum esse, tunc festinat, non sese in pericula conjiciens; sed putans Spiritus esse præceptum. « Post dies » autem hos, inquit, præparati ascendebamus in Jerusa- » lem; » id est, acceptis iis quæ ad iter necessaria erant. « Venerant autem nobiscum et ex Discipulis a Cæsarea : » adducentes secum apud quem hospitaremus, Mnasonem » quemdam Cyprium antiquum discipulum. Et cum venis- » semus Jerosolymam, libenter exceperunt nos fratres[1]. » Et vide : non dixit Agabus : « Paulum ligabunt, » ne videretur ex pacto dicere; sed « Virum cujus est zona hæc. » Ergo zonam habebat. Quia vero suadere non poterant, ideo flebant; deinde quieverunt. Vides philosophiam? vides amoris affectum? « Quievimus, inquit, dicentes : » Voluntas Domini fiat. Adducentes, inquit, apud quem » hospitaremur. » Igitur non in Ecclesia. Tunc enim, cum pro dogmatibus ascendebant, in Ecclesia hospitabantur; nunc vero apud discipulum quemdam antiquum. Ostendit jam fuisse longum prædicationis tempus : unde mihi videtur in Actis multos annos succidere, et quæ urgebant tantum dicere. Quid sibi vult illud, « Voluntas Domini fiat? » Dominus, inquit, est, quod placitum est in oculis suis faciet. Quiescunt autem illi, neque cogunt illum. Forte

[1] Act. xxi, 15-17.

gnari esse voluntatem Dei, quod ex Pauli fervore conjectabant. Nam alioqui non tantus Pauli fervor fuisset, neque Deus permisisset, qui semper illum a periculis eruerat. Sic nolebant Ecclesiæ oneri esse, cum alius esset qui illos hospitio susciperet, neque honorem exigebant. « Libenter, inquit, exceperunt nos fratres. » Res tunc in pace erant apud Judæos, nec bellum ut prius erat. « Ducentes, inquit, apud quem hospitaremur. » Paulum ille hospitio excipiebat. Dicet fortasse vestrum quispiam : « Si quis mihi Paulum hospitio excipiendum offerret, id prompte et alacriter facerem. » Ecce Pauli Dominum tibi hospitio excipere licet, et non vis. Nam ait, « Qui suscipit unum ex his minimis, me suscipit[1]. » Quanto minor est frater, tanto magis Christus per ipsum advenit. Nam qui magnum quempiam excipit, per vanam sæpe gloriam id agit; qui vero parvum, pure propter Christum. Licet tibi etiam patrem Christi excipere, et non vis. Nam ait : « Hospes eram et collegistis me. » Et iterum : « In quantum fecistis uni ex his minimis, mihi fecistis[2]. » Etsi Paulus non sit, si fidelis sit et frater, etiamsi minimus, Christus tamen per illum advenit. Aperi domum, excipe. « Qui recipit Prophetam, inquit, mercedem Prophetæ recipiet[3]. » Ergo qui recipit Christum, recipiet mercedem Christi peregrinantis. Ne fidem neges verbis ejus, sed esto fidelis. Ipse dixit : « Per illos ego advenio; » et ut ne sis incredulus, supplicium decernit non recipientibus, honores recipientibus; non hoc facturus, nisi ille vel honoratus vel contumelia affectus ipse esset. Suscepisti me, inquit, in diversorio tuo, suscipiam te in regnum Patris mei. Solvisti mihi famem, solvam tibi peccata. Vidisti me vinctum, videri te faciam solutum : vidisti me peregrinum, faciam te civem cœlorum. Dedisti mihi panem, do tibi regnum totum, ut illud

[1] Matth. XVIII, 5. — [2] Ibid. XXV, 35. — [3] Ibid. X, 41.

hæres accipias et possideas. Ait enim : « Venite, possidete » paratum vobis regnum[1]. » Non dicit : « Accipite, » sed, « Possidete, » quod dicitur de iis qui vere possident, ut cum dicimus : Hoc hæreditate possedi. Fecisti mihi in occulto, ego prædicabo in manifesto. Et tua quidem dico, quia gratiæ erant, mea vero debiti sunt. Quia enim tu cœpisti, inquit, ego sequar. Non pudet me fateri collata mihi beneficia, nec a quibus me liberaveris, a fame, nuditate, errore. Vidisti me ligatum, non videbis gehennæ ignem. Vidisti me infirmum, non videbis tormenta nec supplicia. O manus vere benedictæ, quæ talibus ministeriis serviunt, quæ dignantur ministrare Christo! Pedes in carceres euntes propter Christum, facile contemnunt ignem; vincula non experiuntur manus, quæ ligatum illum viderunt. Induisti veste, et indueris veste salutari. Fuisti cum illo in carcere, et in regno cum illo eris. Hæc confitetur non erubescens, sed sciens te illum invisisse. Nesciebat Patriarcha se Angelos excipere[2], et tamen excipiebat. Erubescamus, obsecro : in meridie sedebat in terra aliena, nondum pedis vestigium habebat cum peregrinus esset, et peregrinos excipiebat peregrinus : civis enim cœlorum erat. Ideo nec peregrinus erat, cum in terra esset. Non magis quam ille peregrini sumus, qui peregrinos non excipimus. Domum non habebat, et tabernaculum ipsi diversorium erat. Et vide quam lautus sit. Vitulum mactavit, et farinam miscuit. Audi fervorem : per se et per uxorem hoc facit. Perpende quam sit a fastu alienus; adorat et obsecrat.

III. Hæc quippe omnia oportet habere eum qui peregrinos excipit : fervorem, hilaritatem, liberalitatem. Hospitis enim animus erubescit et pudibundus est : et si non gaudium monstret exceptor, quasi despectus abscedit,

[1] Matth. xxv, 34. — [2] Gen. xviii, 3.

ac sic excepisse deterius est, quam si non excepisset. Ideo adorat, ideo se excipere dicit, ideo sellam offert. Quis enim dubitasset, videns hoc illi opus esse? Annon nos quoque in terra aliena sumus? Sed si velimus, poterimus illum imitari. Quot hospites sunt ex fratribus? Est communis domus Ecclesiæ, quam Xenona vocamus. Curiose inquirite etiam vos, sedete ad fores, venientes suscipite; si non in domos vestras, illis aliter necessaria suppeditate. Quid ergo, inquies, an Ecclesia non habet? Habet; sed quid hoc ad vos? An si a communibus Ecclesiæ pecuniis alantur, id vobis prodesse poterit? An si alius precetur, tu non debes precari? Cur non dicis, quid enim? Annon sacerdotes precantur? Cur ego orabo? At ego, inquies, do isti, qui non potest illo venire. Da saltem illi. Quod enim quærimus hoc est, ut omnino detur. Audi quid dicat Paulus.: « Ut et iis, quæ vere viduæ sunt sufficiant, et ne » gravetur Ecclesia[1]. » Ut vis fac : solum fac. Ego vero non dico, ut non gravetur Ecclesia; sed, ut non tu graveris. Hac enim ratione nihil facies, omnia ei remittens. Ideo commune domicilium est ab Ecclesia assignatum, ut hæc non dicas. Sed sumptus habet Ecclesia, inquies : pecunias habet et reditus. Dic mihi, an sumptus non habet quotidianam impensam non habet? etiam, inquies. Cur ergo non adjuvas mediocritatem ejus? Me pudet hæc dicere. Cæterum non cogo. Si quis putat lucrum esse quæ dicuntur, faciat sibi xenodochium in domo : istic lectum statue, istic mensam et lucernam. Quomodo non absurdum fuerit, si veniant milites, habere vos assignata domicilia, magnam gerere curam, omniaque ipsis subministrare, quia illi bellum hoc sensibile depellunt : hospites vero ubi deversentur non habere? Vince Ecclesiam. Vis nos rubore perfundere? Hoc fac : liberalitate supera.

[1] Tim. v, 16.

Habe domicilium quo Christus diversetur. Dic, hæc est cellula Christi : hæc domus illi seposita est; etiamsi vile domicilium sit, non dedignatur. Nudus et hospes Christus circuit, tecto solum egens; saltem huic præsta : ne sis crudelis nec inhumanus, neque in rebus sæcularibus ita vehemens, in spiritualibus vero frigidus. Hoc committatur famulo omnium fidelissimo, et is mutilos, mendicos, et eos qui sine tecto sunt introducat. Hæc dico ut ad pudorem moveam. Oporteret enim sursum domi illos recipere; sin nolis, saltem infra, ubi muli, ubi famuli, Christum recipe. Forte exhorrescitis audientes. Quid ergo si ne hæc quidem feceritis? Ecce hortor, ecce dico. Hoc vobis curæ sit. At sic non vultis? Ergo alio modo facite, sunt multi pauperes utriusque sexus. Segregate omnino, ut ibi aliquis maneat. Sit saltem domus custos pauper. Sit tibi murus et sepes, scutum et hasta. Ubi est eleemosyna, eo non audet accedere diabolus, neque malum quodpiam. Ne, quæso, despiciamus tantum lucrum. Nunc vero currui quidem assignatus locus est, et basternis alius : Christo autem erranti nullus. Abraham ubi ipse manebat, ibi hospites recipiebat. Et uxor quasi ancilla stabat; illi vero quasi domini. Nesciebat se Christum, se Angelos recipere; si scivisset, omnia erogasset. Nos vero licet sciamus a nobis Christum excipi, non tantam exhibemus curam, quantam ille, qui putabat se homines recipere. At multi sunt, inquies, deceptores et ingrati. Et hinc tibi major merces, quando nomine Christi accipis. Si nosti esse deceptores, ne recipe domi; sin non nosti, cur temere accusas? Ideo dico : Eant in xenodochium. Quæ vero defensio, quando ne eos quidem quos novimus recipimus, sed omnibus fores claudimus? Sit Christi pandocheum nostra domus, repetamus ab illis mercedem, non argentum; sed ut faciant domum nostram Christi receptaculum. Circum-

cursemus undique, trahamus, venatum abripiamus; majus beneficium accipimus, quam damus. Non jubeo mactare vitulum, da panem egenti, vestem nudo, tectum hospiti. Ne autem hæc prætexas : est domicilium Ecclesiæ commune : illuc mittito, et tu suscipies. Nam ille etiam eorum quæ a famulis acta fuerant mercedem habuit. Ita erant instituti illius pueri. Currebant, nec murmurabant sicut nostri : illos enim pios reddiderat. In bellum traxit, nec murmurabant; ita philosophi erant. Omnium enim curam gerebat ut sui ipsius. Ac fere ut Job dicebat : « Similiter formati sumus in eodem ventre[1]. » Itaque et nos curemus salutem nostram, et magnam habeamus domesticorum sollicitudinem, ut sint probi et vigiles. Sit etiam domesticus noster in iis quæ ad Deum spectant institutus. Non erit postea virtus nobis difficilis, si illos probe instituamus; sicut in bello, cum milites sunt bene ordinati, dux facile pugnat : contra vero si non ita sit. Nautis item consentientibus, gubernator nullo negotio gubernacula regit; ita si sint famuli recte instituti, non facile exacerbaberis, non objurgabis, non irasceris, non conviciaberis. Fieri quoque potest ut famulos reverearis, si sint admirabiles : ipsique te juvabunt et ad bona hortabuntur. Ab his autem omnibus, omnia Deo placita erunt, et sic tota domus implebitur benedictione. Et sic ea quæ Deo placent facientes, magno fruemur superno præsidio, quod nos omnes assequi contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Job. XXXIII, 6.

HOMILIA XLVI.

CAPUT XXI.

Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Jacobum, omnesque presbyteri aderant. Quos cum salutasset, narrabat per singula quæ Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius [1]. »

I. Hic frater erat Domini et episcopus Jerosolymorum, vir magnus et mirabilis. Ad hunc ingreditur Paulus, sicut et ante etiam ad illum mittitur: et quomodo, audi. « Sequenti autem die, inquit, introibat Paulus nobiscum ad Jacobum. » Vide quam sit a fastu alienus. « Omnesque presbyteri aderant, quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ fecerat Deus in gentibus per ministerium ipsius. » Iterum illis quæ ad gentes spectabant enarrat; non vanæ gloriæ studio, absit; sed ut Dei clementiam ostenderet, et multa ipsos impleret lætitia. Vide ergo quomodo audientes Deum glorificarent. Non illum extulerunt vel mirati sunt; sed Deum glorificabant: ita enim narrabat ut illi rem ascriberet. « At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei. Vides, fratres, quot sunt millia in Judæis qui crediderunt? Et omnes æmulatores sunt legis. Audierunt autem de te, quia discessionem doceas a Moyse, eos qui inter gentes sunt omnes Judæos, dicens eos non debere circumcidere filios suos, neque his consuetudinibus incedere [2]. » Vide cum quanta et hi modestia loquantur [3]. Non quasi episcopus cum auctori-

[1] Act. XXI, 19. — [2] Ibid. 20, 21. — [3] Hic permixtim de episcopo et de cœtu episcopi loquitur.

tate loquitur; sed illum in consilii socium assumunt; ac si statim et ab initio rationem redderent, dicerentque: « Non vellemus. » Vides rei necessitatem? « Vides, in- » quiunt, quot sint millia in Judæis qui crediderunt? » Nec dicunt, quot millia instituerimus, sed sunt. « Et hi, in- » quiunt, omnes æmulatores sunt legis. » Duæ causæ sunt, et multitudo et propositum. Neque enim si pauci fuissent contemnendi erant, neque si multi, et non omnes legem retinuissent, magnopere curandum erat. Accedit et tertia causa. « Et hi omnes edocti sunt de te, inquit, quod dis- » cessionem doceas a Moyse, eos omnes, qui inter gentes » sunt, Judæos, dicens non debere eos circumcidere filios » suos, neque in consuetudinibus illis incedere. » Non dicunt: « Audierunt; » sed, « Edocti sunt, » id est, instituti sunt et crediderunt, « Quod discessionem a Moyse » doceas, dicens non debere eos circumcidere filios » suos, neque in consuetudinibus illis incedere. » Post hæc subdidit. « Quid ergo est? Utique oportet convenire mul- » titudinem. Audient enim te venisse. Hoc ergo fac, quod » tibi dicimus [1]. » Quasi consilium dantes hoc dicunt, non quasi imperantes. « Sunt nobis viri quatuor votum habentes » super se. His assumptis, sanctifica te cum illis, et impende » in illis, ut radant capita, et sciant omnes quia quæ de te » audierunt falsa sunt; sed ambulas et ipse custodiens le- » gem [2]. » Consulunt ut re et opere, non sermone, defensionem paret. « Ut radant, inquit, et sciant omnes, quia » quæ edocti sunt de te, falsa sunt. » Non dixerunt: « Tu doces, » sed, « Audierunt, » rursum hoc verbo significans, edocti sunt, et quod ambules, id est, ex abundanti ipse serves. Non enim hoc solum quærebatur an alios doceret, sed etiam an ipse servaret. Quid ergo si gentes didicerint, inquit, annon offendentur? Quare, cum nos Judæi docto-

[1] Act. XXI, 22, 23. — [2] Ibid. 24.

rem illum ad gentes miserimus? « De iis autem, qui credi-
» derunt ex gentibus, nos scripsimus decernentes ne quid
» hujusmodi observent, sed abstineant ab iis, quæ immolata
» sunt idolis, a sanguine, et suffocato et fornicatione [1]. »
Hic monendo loquitur; vult autem dicere: ut nos ipsis præcepimus, etsi Judæis prædicantes; sic et tu, etsi gentibus prædices, cooperare nobiscum. Observa Paulum, non dicit: « Possum utique Timotheum adducere, quem circumcidi, et hoc possum sermone persuadere. » Sed obtemperavit eis, et omnia fecit, etenim sic expediebat. Non enim idem erat rationem verbis reddere, et nemine conscio hoc facere; suspicione quippe carebat, quod impenderet. « Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum » illis, intravit in templum, annuntians expletionem dierum » purificationis, donec offerretur pro uno quoque eorum » oblatio [2]. » Annuntians, hoc est, declarans; itaque ipse erat qui sese manifestum faciebat. « Cum autem septem » dies jam implendi essent [3]. »

II. Vide quomodo potissimum in illis moratur. « Ii, qui » erant ex Asia Judæi, cum vidissent eum in templo, con- » citaverunt totam turbam, et injecerunt in illum manus, » clamantes: Viri Israëlitæ, adjuvate. Hic est homo qui » adversus populum et legem et locum hunc, omnes ubique » docens, insuper et gentiles induxit in templum, et viola- » vit sanctum locum istum [4]. » Vide mores eorum ubique turbulentos, ipsosque in medio temere clamantes. « Vide- » rant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, » quem æstimaverant quod in templum introduxisset Pau- » lus. Commotaque est civitas tota, et facta est concursio » populi. Et apprehendentes Paulum trahebant eum extra » templum: et statim clausæ sunt januæ [5]. Viri Israëlitæ,

[1] Act. XXI, 25. — [2] Ibid. 26. — [3] Ibid. 27. — [4] Ibid. 27, 28. — [5] Ibid. 29, 30.

» adjuvate, inquiunt. Hic est homo qui adversus populum » et legem et locum istum. » Quæ illos maxime turbabant, templum et legem, hæc proferunt illi. Neque Paulus hæc patiens, de his etsi tantis Apostolos accusavit, quod ipsi in causa horum essent : adeo erat magnanimus. « Et trahebant eum, inquit, extra templum : et clausæ sunt januæ. » Volebant enim illum interficere, ideo foras illum trahebant, ut cum majore licentia hoc facerent. « Quærentibus » autem illis eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis, » quod tota confunderetur Jerusalem, qui statim, assumptis » militibus et centurionibus, decurrit ad illos. Qui cum vi» dissent tribunum et milites, cessaverunt percutere Pau» lum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et jussit » eum alligari catenis duabus : et interrogabat quis esset et » quid fecisset. Alii autem aliud clamabant in turba [1]. » Et cur examinaturus eum jussit ligari catenis duabus ? Ut populi furorem mitigaret. « Et cum non posset certum » cognoscere præ tumultu, jussit duci eum in castra. Et cum » venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus prop» ter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi clamans : » Tolle eum [2]. » Quid est : « Tolle eum ? » Mos erat Judæis contra eos, quos damnarent, ita loqui, ut et contra Christum fecerunt, dicentes : « Tolle illum ; » hoc est, de numero viventium dele. Quidam vero dicunt id esse quod apud nos ex romana consuetudine dicitur : Immitte illum in signa. « Et cum » cœpisset in castra induci Paulus, dicit tribuno : Si licet » mihi loqui ad te [3]. » Cum gestaretur in gradibus, petit quiddam tribuno dicere : et vide quam mansuete, « Si » mihi licet loqui ad te, inquit. Qui dixit : Græce nosti ? » Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum con» citasti, et eduxisti in desertum quatuor millia virorum

[1] Act. XXI, 31-34. — [2] Ibid. 35, 36. — [3] Ibid. 37.

» sicariorum [1] ? » Hic Ægyptius homo erat quædam innovans et seditiosus. Hac de re sese purgat Paulus et dictis suis tollit suspicionem. Verum superius lecta repetamus. « Sunt nobis, inquit, viri quatuor votum habentes super » se : his assumptis, purifica te cum illis. » Ad hæc non obnititur Paulus ; sed morem gerit ; unde palam est, hoc non necessario faciendum fuisse. Ideoque persuadent illi, sed hoc per œconomiam et indulgentiam factum est. Non erat ergo hoc prædicationis impedimentum, siquidem et Apostoli hæc illis statuebant. Hoc itaque dispensans Petrum tamen deinceps incusat, nec sine causa hoc fecit : nam quod ipse hic fecerat; hoc et ibi Petrus, tacens et retinens dogma suum. Non dicebant : « Non oportet gentiles docere ; » neque, « Sufficiat quod non prædicetur illic. Sed oportet quid amplius facere, ut persuadeantur illi te legem custodire. Attemperatio est res illa, ne timeas. » Et vide : non prius persuadent illi, quam repræsentent et œconomiam et lucrum : et quod Jerosolymæ fieret, tolerabile erat. Hoc igitur hic facito, ut illud extra civitatem hanc tibi facere liceat. « Tunc Paulus, inquit, assumptis viris » sequenti die : » non distulit; sed opere monstrans se persuasum esse, assumit eos quibuscum se purificaturus erat : tanti fervoris erat œconomia hujusmodi. Et quomodo, inquies, Judæi Asiatici viderunt illum in templo ? Verisimile est eos aliquot diebus istic versatos esse. Vide autem rem ex dispensatione quadam factam esse. Post quam enim persuasi fuerant Judæi, tunc insurgunt in illum ; et e re quidem, ut ne illi etiam in ipsum insurgerent. « Adjuvate, » inquiunt, viri Israëlitæ ; » ac si quis captu difficilis in eorum manus incidisset, « Adjuvate, inquiunt. Hic est qui » ubique omnes docet. » Non hic solum, inquiunt, sed ubique. Sequitur accusatio major a præsentibus. Ad hæc, in-

[1] Act. XXI, 38.

quiunt, « Profanavit templum, viros gentiles inducens. » Atqui etiam Christi tempore ascenderunt adoraturi. At hi loquuntur de iis qui non adorandi causa veniebant. « Et » assumentes, inquit, Paulum trahebant illum foras. » Perpende, a templo ejiciunt illum. Neque enim ultra legibus vel tribunalibus opus habebant; ideoque illum percutiebant. Sic per omnia feroces et petulantes sunt. Ille vero tunc quidem non sese purgavit; sed postea. Et jure quidem: tunc enim ne audissent quidem. Et cur clamabant : « Tolle » eum? » Timebant ne effugeret. Sed vide cum quanta modestia Paulus cum tribuno loquatur. Quid enim dicit? « Si » mihi licet aliquid tibi dicere. » Ita erat humilis, quia ubique modeste agere sciebat, « Nonne tu es, inquit, Ægyp» tius ille? »

III. Vide malignitatem diaboli. Deceptor erat et præstigiator Ægyptius ille, et sperabat se per illud rem obscuraturum esse, et hos illius scelerum consortes reddere, et Christum nempe et Apostolos. Sed nihil potuit, imo hinc splendidior veritas facta est, nihil ex diaboli machinis læsa; imo magis illustrata. Nam si præstigiatores non fuissent, ac deinde hi vicissent, forte suspicio fuisset. Cum autem illi apparuissent, hi vicerunt. Hoc autem mirum est. Ideo apparere non prohibentur, ut et sic magis fulgeant. Ut etiam alibi dicit, « Ut qui probati sunt, manifesti » fiant[1]. » Tale quidpiam et Gamaliel dicebat : « Ante hos » dies surrexit Theudas[2]. » Sicarios vero quidam dicunt esse genus latronum, sic appellatos a gladiis quos gestabant, sicas dictos Romanis. Alii vero putant ex una Judæorum secta fuisse. Tres namque sunt apud ipsos sectæ, Pharisæorum, Sadducæorum, et Essenorum. qui et Sancti vocantur, hoc enim sibi vult hoc nomen Esseni; idque ob vitæ sanctitatem. Iidem vero et sicarii dicti, quod essent

[1] 1 Cor. XI, 19. — [2] Act. V, 36.

zelotæ. Ne ergo doleamus quod sectæ sint, cum et pseudo-Christi fuerint, qui Christo insidiari voluerunt, et antehac et postea, ut obscurarent illum. Sed veritas fulget et splendet ubique. Hoc et Prophetarum ævo factum est. Fuerunt pseudo-Prophetæ, et veri ex comparatione magis effulgebant. Etenim morbus sanitatem conspicuam facit, et tenebræ lucem, tranquillitatemque tempestas. Non possunt gentiles dicere, quod illi deceptores et præstigiatores fuerint. Illi enim convicti sunt. Hoc etiam Moysi accidit. Concessit Deus ut magi essent, ne magus putaretur esse Moyses. Permisit ut docerent omnes, quantum magia poterat comminisci, ultra autem non deceperunt: sed ipsi sese victos confessi sunt. Nihil nobis nocent deceptores; imo nos meliores reddunt, si quis attendere velit. Quid igitur, inquies, si illorum gloriæ consortes simus? Non apud nos gloriam habent; sed apud eos qui judicio non valent. Ne multum curemus populi auram, ne ultra quam oportet illam sectemur. Deo vivimus, non hominibus; in cœlo conversamur, non in terra. Illic bravia et præmia laborum nostrorum jacent, inde laudes expectamus, inde coronas. Eatenus curemus homines, quatenus ne ansam illis præbeamus. Quod si, nobis non præbentibus, illi voluerin temere et frustra accusare, rideamus, non ploremus. Tu provide bona coram Deo et hominibus. Si, te bona providente, ille incessat, ne cures. Habes exempla in Scripturis. « Numquid enim hominibus » suadeo, an Deo[1]? » inquit; ac rursum : « Hominibus sua» demus, Deo autem manifesti sumus[2]. » Et Christus de iis, qui offendebantur, dicebat : « Sine illos, duces sunt cæci » cæcorum[3]; » ac rursum : « Luceant opera vestra, ut videant » homines, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis » est[4]. » Si vero alibi dicat : « Si quis scandalizaverit unum

[1] Galat. I, 10. — [2] 2 Cor. V, 11. — [3] Matth. XV, 14. — [4] Luc. VI, 26.

» ex his pusillis, expedit ei ut suspendatur mola asinaria a » collo ejus, et demergatur in profundum maris[1];» ne mireris. Non enim sunt hæc contraria ; imo valde consonant. Nam si apud nos fiant, væ nobis ; sin non apud nos fiant, non item. Et iterum : « Væ vobis, per quos nomen Dei » blasphematur[2]. » Quid ergo, si ego facio quod decet, et alius blasphemat ? Nihil ad te, sed ad illum : nam per illum blasphematur. Et qui fieri potest, ut quod decet faciamus, et aliis ansam demus ? Unde vultis a præsentibus vel a veteribus vobis exempla afferam ? Ne ostentatores simus. Vultis-ne id quod præ manibus habemus, dicamus ? Judaïzabat Paulus Jerosolymæ, non Antiochiæ ; judaïzabat, et illi offendebantur. At non jure offendebantur. Dicitur salutasse Neronis pocillatorem et concubinam. Quanta putatis contra illum propter hoc dixisse illos ? sed non juste. Nam si lasciviæ causa salutasset, vel ob mala opera ; merito. Sin ob viam rectam, quare ? Dicam aliquid, quod et mihi et familiari cuidam meo accidit. Cum ira Dei incideret, et ille admodum juvenis esset, atque in diaconorum ordine, absente tunc episcopo, cum presbyterorum nullus curaret ; una nocte confertim et temere baptizarunt multa hominum millia, et simpliciter baptizabantur omnes nihil scientes. Hos ille privatim accipiens et centenos et ducentenos alloquebatur, de alia nulla re, quam de mysteriis tantum, quod nempe non concederet accedere, non initiatos. Hunc putarunt multi ambientem principatum hoc facere. At ille eorum opinionem nihili faciens, non perrexit diutius id agere, sed cessavit statim. Quid ergo ? Num ille offendiculi causa fuit ? Non puto certe. Nam si nulla de causa id fecisset, merito illum reprehendissent : atque etiamsi perrexisset. Nam cum prohibentur ea, quæ Deo placita sunt, propter aliorum offendiculum, contem-

[1] Matth. XVIII, 6. — [2] Rom. II, 24.

nendum est. Tunc autem curandum, cum non cogimur propter illum offendere Deum. Etenim dic, quæso, si nobis disserentibus et ebriosos incessentibus, quidam offenderetur, num ego loqui desinerem? Audi Christum dicentem : « Num et vos vultis abire?» Sic nec contemnere nec curare nimium oportet multorum infirmitatem. Annon videmus etiam medicos hoc facere, et quando licet infirmis gratiosos esse, quando autem gratia illis perniciosa esset, non ultra illis parcere. Ubique modum servare bonum est. Multi puellæ virgini formosæ conviciabantur ob catechesim, illam adoriebantur, simulque eos, qui ipsam instituebant. Quid ergo? Num ideo illos abscedere oportebat? Minime : nihil enim agebant contrarium; sed rem valde gratam Deo. Ne itaque attendamus si quidam offendantur; sed si juste, et si non ad damnum nostrum. « Si cibus, inquit, offendit fratrem meum, non comedam carnes in æternum[2]. » Jure. Nihil enim nocebat non comedere. Si vero offendatur ille quod renuntiare velim, non jam curandum. Et quemnam, inquies, id offendit? Multos ut scio. Quando igitur indifferens est, abstineatur. Nam si volumus ad hoc unum spectare, a multis abstinendum erit : sicut e diverso si contemnamus, multi peribunt. Nam et Paulus præcavit offendiculum, et quomodo audi. « Ne hac plenitudine, inquit, quæ ministratur a nobis[3]. » Nihil enim nocebat suspicionem tollere. Quando autem in tantam inciderimus necessitatem, ut propter alterius offendiculum magna eveniant mala : ipsum contemnamus. Ille quidem sibi in causa est; nos vero jam noxii non sumus. Non potuit enim sine damno illi parci. Multi offensi sunt quod in templo cubarent quidam fideles quasi non liceret. Sed male. Nihil enim hinc damni. Offendebantur quod cum ethnicis comederet Petrus, sed ille abstinuit; hic vero non

[1] Joan. VI, 67. — [2] 2 Cor. VIII, 13. — [3] Ibid. 20.

item. Ubique nos decet leges Dei sequentes, magnam curam habere, ne quam offendiculi occasionem præbeamus, ut et nos innoxii simus, et Dei clementiam consequamur, gratia et benignitate Unigeniti ejus, cum quo Patri et sancto Spiritui gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

FINIS TOMI OCTOGESIMI PRIMI.

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
ST. MICHAEL'S COLLEGE
LIBRARY

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 21.

Tunc utique multi, quos frequenter carpunt Chrysostomus, Augustinus, aliique Patres, baptismum differebant usque ad mortis articulum. Si quando igitur medici monerent periclitantem conjugatum baptizandum esse, uxor, quasi mox amissura virum, ejulatus magnos edebat; ut etiam nunc sæpe contingit, quando ægro conferenda est Extrema-unctio.

ANNOTATIO (2) pag. 31.

Non genitam malitiam. Hæc erat Manichæorum opinio, qui malitiam, seu malum, non nasci, sed semper extitisse putabant. Bonum et malum Deum esse asserebant, qui inter se pugnarent. Quod erroris monstrum ante Christi adventum apud Gentiles in Ægypto fuerat, qua de re agit Plutarchus in libro de Iside et Osiride; infra quoque contra Manichæos agit Chrysostomus.

ANNOTATIO (3) pag. 37.

Hæc verba Chrysostomi significant: Si Apostolis accidit ut de primatu contenderent, multo magis accidere poterat, ut qui eligendi erant in locum Judæ, inter se contenderent.

ANNOTATIO (4) pag. 56.

Non ita intelligas, ac si Apostoli hæc sibi illata mala non magis senserint, quam si in somnis vel in pictura vidissent. Sed sic intelligendum puto : Ita inexpectata erant illa, quæ sibi inferebantur mala, ut quasi in somno vel pictura illorum origo duci videretur.

ANNOTATIO (5) pag. 66.

Marcion dicebat Christum non fore judicem mortuorum, inquit Philastrius in Hæresi Marcionistarum : hinc gehennam excludebant. Cæterum Marcionistæ non omnes inter se consentiebant, sed inter illos erant opinionum divortia.

ANNOTATIO (6) pag. 72.

Sensus hic imperfectus esse videtur. Nam sæpe Chrysostomus in hisce Commentariis sententiam relinquit imperfectam. Sic ergo totum intelligas oportet : *Vide quomodo conetur illos a crimine liberare, quantum scilicet fieri poterat; etsi enim id definitum a Deo esset, nihilo tamen minus illi homicidæ erant.* Hunc, *inquit*, definito consilio, *etc.*

ANNOTATIO (7) pag. 98.

Contra juramenta sæpissime concionatus est Chrysostomus, ut videre est in Homiliis ad Antiochenos et quibusdam aliis in locis. Hinc discimus Constantinopolitanos huic fuisse vitio assuetos; id quod etiam in sequentibus videre est.

ANNOTATIO (8) pag. 168.

Vide Josephum Antiquitatum judaïcarum lib. XVIII, c. I, ubi Judæ Galilæi historiam refert, et lib. XX, c. 2, ubi de Theuda agit.

ANNOTATIO (9) pag. 175.

Hoc Socrates dicit apud Diogenem Laërtium, simileque refert Xenophon in Apologia Socratis.

ANNOTATIO (10) pag. 186.

Ille, quem hic vocat Chrysostomus Μεμφιβάαλ, is ipse est qui vocatur Miphiboseth in Vulgata et Μεμφιβοσθε apud LXX Interpretes. Dicitur autem Meribbaal in lib. IX Paralip. cap. VIII, 34. Ex duobus autem nominibus unum factum est, ut μεμφι ex uno, βάαλ ex altero nomine desumptum sit. Porro sic vocatur etiam in Synopsi Scripturæ sacræ. Theodoretus quoque Μεμφιβάαλ habet Quæst. XXXI in lib. II. Regum.

ANNOTATIO (11) pag. 216.

Interpres quidam ait Philippum illum, qui Samariam ad fidem convertit, ex septem primis diaconis esse, secundum a Stephano; illum vero, qui Eunuchum baptizavit, ex Apostolorum numero fuisse. At hoc postremum omnino stare nequit; ipse namque Chrysostomus, homilia sequenti, ait eum, qui Eunuchum baptizavit, ex numero septem diaconorum fuisse. Quare Morelli lectionem ut genuinam retinuimus.

ANNOTATIO (12) pag. 217.

Cum ait sub Moyse miracula per comparationem facta esse, id est, per comparationem cum miraculis per magos ægyptios patratis, ea probabantur esse vera, et a Deo proficisci.

ANNOTATIO (13) pag. 233.

Doctor Pauli Gamaliel mutatus fuisse dicitur, ut puto, quia Judæos repressit ne in Christianos sævirent, dum Paulus plus quam omnes sæviret in illos.

ANNOTATIO (14) pag. 241.

Donec impositum est illi nomen Jesu. Sed quandonam Paulo impositum est nomen Jesu, ut visum reciperet? hic vel vitium in verbis est, vel dicamus oportet tunc Ananiam imposuisse Paulo nomen Jesu, quando, positis super illum manibus, dixit illi Jesum esse a quo ipse visum reciperet.

ANNOTATIO (15) pag. 260.

Pro plenitudine. Dounæus opinatur hæc ad illa liturgiæ particulam spectare, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα. Quid si dicamus, hæc ad Ecclesiæ plenitudinem referri, quæ etiam vocatur plenitudo sanctorum, qui sancti in hac vita precibus egent.

ANNOTATIO (16) pag. 298.

Post μνημονεύσωμεν, quidam manuscripti addunt; ἔτι Ἰάκωβος ἔζη, *adhuc Jacobus vivebat.* Miror hanc clausulam in manuscriptis quibusdam insertam haberi; quid enim ad rem

præsentem facit, si dicatur hic adhuc Jacobum vixisse? Deinde vero de quo Jacobo hic agitur? Jacobus enim frater Joannis paulopost gladio cæsus fertur. Jacobus autem frater Domini, episcopus Jerosolymorum, inferius neque semel in vivis esse memoratur. Ad quid ergo dicitur hic Jacobum in vivis fuisse? et cur id amanuenses addiderint non satis perspicio.

ANNOTATIO (17) pag. 332.

Atqui contrarium accidit; id est, ni fallor: Deus eduxit illos ex Ægypto, ut induceret in terram promisionis; sed ob illorum nequitiam contrarium accidit; nam maxima pars in deserto periit.

ANNOTATIO (18) pag. 410.

Prædivitem fuisse Platonem asseverabant quidam; at secus suadere videtur Diodorus Siculus, lib. XVI, cum ait eum a Dionysio tyranno venundatum, a discipulis suis viginti minarum redemptum fuisse.

ANNOTATIO (19) pag. 428.

Obscurum prorsus dictum, quod non videtur ad rem præsentem pertinere. Putat Halesius apud Savilium aliunde inductum fuisse. Crederem potius locum esse vel mutilum vel corruptum.

ANNOTATIO (20) pag. 434.

Martyrium, Ecclesia Martyrum, vel in qua reliquiæ Martyrum habebantur. Vox frequens apud scriptores ecclesiasticos, atque etiam usurpata a Latinis.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
Homilia VIII, pag. 93.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, p. 492-495.
Homilia IX, pag. 103.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, p. 495-503.
Homilia XIII, pag. 152.	Ejusdem fragmenta, tom. XV, p. 82-94.
Homilia XXIV, pag. 283.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, p. 564-570.
Homilia XXXIII, 374.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 196-199.
Homilia XXXVIII, pag. 111.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 340-346.

INDEX

TOMI OCTOGESIMI PRIMI.

		Pagin.
Homilia	I. Caput i.	3
—	II. Id. caput.	22
—	III. Id. caput.	34
—	IV. Caput. ii.	49
—	V. Id. caput.	60
—	VI. Id. caput.	71
—	VII. Id. caput.	82
—	VIII. Caput iii.	93
—	IX. Id. caput.	103
—	X. Caput. iv.	119
—	XI. Id. caput.	132
—	XII. Id. caput.	142
—	XIII. Caput v.	152
—	XIV. Id. caput.	164
—	XV. Caput vi.	176
—	XVI. Caput vii.	188
—	XVII. Id. caput.	200
—	XVIII. Id. caput.	211
—	XIX. Caput. viii.	225
—	XX. Caput ix.	239
—	XXI. Id. caput.	249
—	XXII. Caput x.	261
—	XXIII. Id. caput.	271
—	XXIV. Id. caput.	283
—	XXV. Caput xi.	295
—	XXVI. Caput xii.	305
—	XXVII. Id. caput.	316
—	XXVIII. Caput xiii.	325
—	XXIX. Id. caput.	332

	Pagin.
Homilia XXX. Id. caput.	34
— XXXI. Caput xiv.	355
— XXXII. Caput xv.	366
— XXXIII. Id. caput.	374
— XXXIV. Id. caput.	385
— XXXV. Caput xvi.	397
— XXXVI. Id. caput.	405
— XXXVII. Caput xvii.	414
— XXXVIII. Id. caput.	423
— XXXIX. Caput. xviii.	436
— XL. Id. caput.	446
— XLI. Caput xix.	456
— XLII. Id. caput.	470
— XLIII. Caput xx.	481
— XLIV. Id. caput.	489
— XLV. Id. caput.	499
— XLVI. Caput. xxi.	511
Annotationes.	521
Concordantia.	527

EXPLICIT INDEX.

mnia vol. 12
u ed) # 9722

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
59 QUEEN'S PARK CRESCENT
TORONTO — 5, CANADA
9722.